

Altres disposicions

Decret 376/2021, del 17 de novembre del 2021

Decret 376/2021, del 17-11-2021, de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana.

Exposició de motius

Vist l'article 17 de la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993, en el qual s'estableix que els principis rectors del sistema educatiu andorrà i les seves modalitats, els nivells, els cicles, els cursos i les opcions establerts per la Llei es desenvoluparan per un reglament que en determinarà els programes;

Vist l'apartat 2 de l'article 9 de la Llei qualificada esmentada, en el qual es reconeix que els alumnes tenen dret que el seu rendiment escolar sigui valorat amb criteris objectius;

Vist l'article 11 de la Llei esmentada, en el qual es reconeix el dret de llibertat de càtedra dels docents, sempre que s'exerceixi des del respecte a la Constitució i amb una finalitat educativa;

Vist l'article 4.1 de la Llei 17/2018, del 26 de juliol, d'ordenament del sistema educatiu andorrà, en el qual s'especifica que correspon al Govern desenvolupar, aprovar i publicar els referents curriculars de les àrees d'aprenentatge o assignatures dels diversos ensenyaments;

Vist l'article 6 de la Llei esmentada, en el qual es defineix programa com el conjunt d'elements curriculars que han de ser objecte d'ensenyament, aprenentatge i avaluació en un nivell educatiu o un diploma determinat;

Vist el Decret del 25-2-2015 d'ordenament de l'educació bàsica obligatòria del sistema educatiu andorrà;

Vist l'article 15 del Decret esmentat, el qual es determina que els programes de les àrees d'aprenentatge es publiquen mitjançant el decret corresponent;

Vist el Decret del programa de primera ensenyança, del 29-7-1997;

Atès que el Pla estratègic de renovació i millora del sistema educatiu andorrà ha comportat una revisió del marc curricular del sistema educatiu andorrà per adoptar un enfocament per competències, i que es veu la necessitat de publicar els programes de les àrees d'aprenentatge i de competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana perquè siguin el referent per desenvolupar les competències generals del perfil de l'alumne, per orientar la intervenció docent i el procés d'aprenentatge dels alumnes;

Atesa la necessitat de presentar íntegrament totes les parts dels programes i desenvolupar-ne les prescripcions i les orientacions en virtut de l'actualització mencionada, i que convé aprovar els nous programes, amb l'entrada en vigor dels quals es deroga el Decret del programa de primera ensenyança, del 29-7-1997;

Ateses les consideracions esmentades, a proposta de la ministra d'Educació i Ensenyament Superior, el Govern, en la sessió del 17 de novembre del 2021, aprova el Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de primera ensenyança i de competències transversals de l'Escola Andorrana, amb el contingut següent:

Article 1. *Objecte*

Aquest Decret fixa els programes de les àrees d'aprenentatge i de competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana, establertes en els articles 10.1 i 11 del Decret del 25-2-2015 d'ordenament de l'educació bàsica obligatòria del sistema educatiu andorrà.

Article 2. *Condicions en què s'apliquen els Programes*

Els programes de les àrees d'aprenentatge i de competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana s'implementen en les condicions que estableix el pla d'estudis i s'apliquen en els termes

determinats per la normativa reguladora de l'ordenament de l'educació bàsica obligatòria de l'Escola Andorrana.

Article 3. *Programa de ciència i tecnologia*

El Programa de ciència i tecnologia s'inclou a l'annex I.

Article 4. *Programa de ciències socials*

El Programa de ciències socials s'inclou a l'annex II.

Article 5. *Programa d'educació física*

El Programa d'educació física s'inclou a l'annex III.

Article 6. *Programa d'educació musical*

El Programa d'educació musical s'inclou a l'annex IV.

Article 7. *Programa d'educació visual i plàstica*

El Programa d'educació visual i plàstica s'inclou a l'annex V.

Article 8. *Programa de llengües i literatures*

El Programa de llengües i literatures s'inclou a l'annex VI.

Article 9. *Programa de matemàtiques*

El Programa de matemàtiques s'inclou a l'annex VII.

Article 10. *Programa de competències transversals*

El Programa de competències transversals s'inclou a l'annex VIII.

Article 11. *Còmput horari*

El còmput horari general per a tot el nivell educatiu de primera ensenyança de cada àrea d'aprenentatge és:

- a) Ciència i tecnologia: 360 hores.
- b) Ciències socials: 360 hores.
- c) Educació física: 648 hores.
- d) Educació musical: 324 hores.
- e) Educació visual i plàstica: 324 hores.
- f) Llengües i literatures: 1.800 hores.
  - Llengua catalana: 684 hores.
  - Llengua francesa: 684 hores
  - Llengua castellana: 108 hores.
  - Llengua anglesa: 324 hores.
- g) Matemàtiques: 792 hores.
- h) Competències transversals: un mínim de 1.116 hores.

Disposició derogatòria

Es deroga el Decret del programa de primera ensenyança, del 29-7-1997, i les disposicions relatives als cicles de l'educació bàsica obligatòria de primera ensenyança del Decret d'avaluació del sistema educatiu andorrà, del 15 de juny de 1995, així com, qualsevol disposició del mateix rang o inferior que contradigui el present Decret.

Disposició final

Aquest Decret entra en vigor l'endemà de ser publicat al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

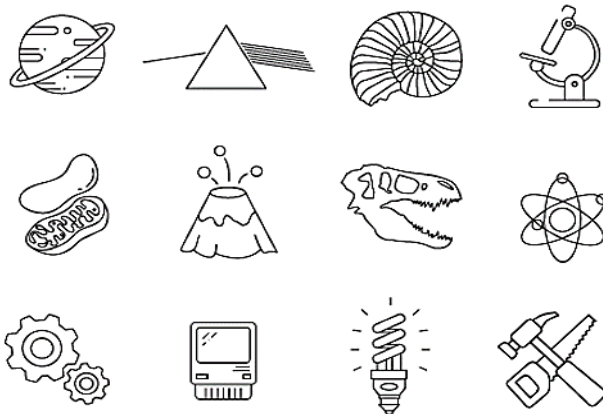
Cosa que es fa pública per a coneixement general.

Andorra la Vella, 17 de novembre del 2021

Xavier Espot Zamora
Cap de Govern

Annex I. Programa de ciència i tecnologia

CiT

Programa de ciència i tecnologia de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

BOPA

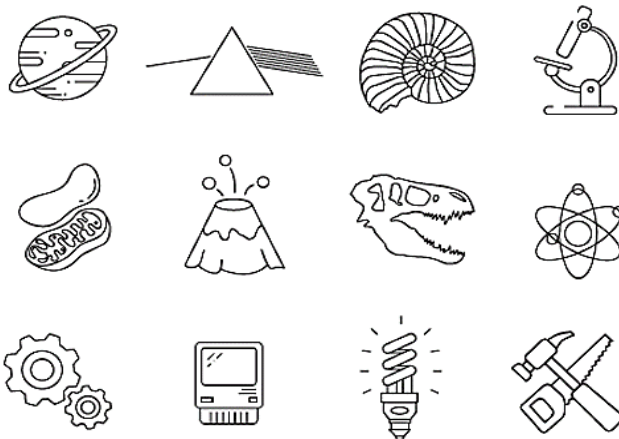
Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

4/510

Programa de ciència i tecnologia de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de ciència i tecnologia de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex I del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Pilar Aràjol, mestra de l'Escola Andorrana de primera ensenyança d'Encamp

Isabel Jiménez, professora de l'Àrea de Didàctica de les Ciències de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic i Universitat Central de Catalunya

Jordi Martí, professor de l'Àrea de Didàctica de les Ciències de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic i Universitat Central de Catalunya

Antoni Puigdemasa, tècnic de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinador del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-928-4

Dipòsit legal: AND.343-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències específiques	8
C1. Explicar fenòmens físics i naturals usant models científics interpretatius	9
Criteris d'avaluació de la C1	11
Expectatives de final de cicle de la C1	12
C2. Portar a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals	14
Criteris d'avaluació de la C2	16
Expectatives de final de cicle de la C2	16
C3. Implementar solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o científics	18
Criteris d'avaluació de la C3	20
Expectatives de final de cicle de la C3	20
Recursos d'aprenentatge	23
Bloc 1. L'univers i la Terra	25
Bloc 2. Matèria, energia i sostenibilitat	32
Bloc 3. Origen i diversitat dels éssers vius	41
Bloc 4. Viure més i viure millor	51
Quadres de síntesi	61
Quadre de síntesi de la C1	62
Quadre de síntesi de la C2	64
Quadre de síntesi de la C3	66

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

8/510

Introducció

El desenvolupament de la ciència i la tecnologia té conseqüències socials tangibles i immediates, perquè contribueix a la transformació de molts aspectes de la nostra societat i configura el nostre futur. Aquesta incidència en les nostres vides fa que cada cop sigui més necessari assenyalar el valor cultural de l'educació científica i tecnològica, mostrant-ne la importància, la pertinència i el significat per a la gent.

La societat contemporània necessita fomentar una millor comprensió pública de la ciència i la tecnologia en relació amb l'empoderament d'una ciutadania democràtica. Cal promoure una ciutadania que pugui valorar, de manera crítica i justificada, l'ús que s'ha fet i es fa de la ciència i la tecnologia. Sens dubte, promoure l'alfabetització científica de tots els ciutadans suposa, a la vegada, un repte i una necessitat.

En aquest context, la primera ensenyança té una funció imprescindible: en l'aproximació inicial dels escolars a les perspectives científiques i tecnològiques sobre la realitat; en la capacitació per diferenciar i valorar els coneixements científics en contrast amb altres formes de coneixement, i en la capacitació per utilitzar valors i criteris ètics associats a la presa de decisions en qüestions relatives al desenvolupament científicotecnològic o en la promoció d'habilitats per poder argumentar les conseqüències de diferents estils de vida i adoptar una disposició adequada per a una vida física i mental saludable en un entorn natural i social que també ho sigui.

La ciència i la tecnologia sempre han estat relacionades: l'una persegueix l'objectiu de descobrir els secrets i les lleis del món natural, i l'altra aprofita les descobertes científiques per contribuir a millorar les nostres condicions de vida i a transformar el nostre entorn. La relació cooperativa entre les dos disciplines ha estat tan poderosa que ens ha permès, en un període històric breu, doblar la nostra esperança de vida, comunicar-nos amb qualsevol persona del planeta a la velocitat de la llum o explorar la immensitat de l'espai. No obstant això, un mal ús del coneixement científicotecnològic també ha ocasionat problemes socioambientals greus (contaminació, pèrdua de biodiversitat, desertització, perill nuclear, etc.).

Una educació que faci èmfasi en la relació ciència-tecnologia-societat comportarà una reflexió àmplia sobre la naturalesa, els objectius i els processos propis de l'activitat científica i tecnològica. L'alumnat ha de poder arribar a distingir els objectius i processos propis de l'activitat científica dels objectius i processos propis del disseny de solucions tecnològiques, i això només és possible si es proposa a l'alumnat implicar-se, de manera activa, creativa i adequada a l'edat, tant en l'activitat científica com en el disseny tecnològic. A la vegada, però, caldrà ajudar l'alumnat a veure les relacions i sinergies que s'estableixen entre ciència, tecnologia i societat, i capacitar-lo per poder debatre i prendre decisions fonamentades sobre, per exemple, la idoneïtat de reintroduir l'os en els boscos andorrans, i les possibilitats de millorar la gestió energètica de l'escola (estalvi d'aigua, energia elèctrica, etc.), o per fer propostes específiques per reduir i millorar la gestió de residus del centre escolar.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, es representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa. Aspectes com la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural, s'indiquen en endavant amb el símbol¹

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:

7 | Programa de ciència i tecnologia

Competències específiques

Les competències de l'àrea de ciència i tecnologia emfatitzen la relació entre ciència, tecnologia i societat. Consideren, de manera interrelacionada, la comprensió d'elements i components vius, físics, materials i tecnològics de l'entorn de l'alumnat; la dimensió de la ciència com a activitat humana que genera coneixement, i la relació cooperativa entre ciència i tecnologia. Per fer-ho, s'especifiquen de la manera següent:

C1: explicar fenòmens físics i naturals usant models científics interpretatius. Suposa el refinament de les formes de pensar intuïtives de l'alumnat per explicar, de forma més racional i coherent i fent ús de les evidències empíriques, fenòmens físics i naturals.

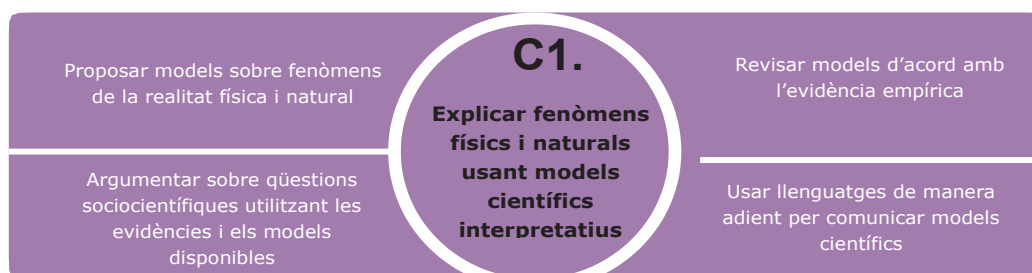
C2: portar a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Implica introduir l'alumnat en les formes de construcció del coneixement científic a partir de processos com la generació de preguntes, l'obtenció, anàlisi i interpretació de dades i evidències, l'obtenció de conclusions i la comunicació de resultats.

C3: implementar solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables a problemes o necessitats socials o científics. Comporta tant usar els coneixements i les habilitats adquirits en les competències anteriors com introduir l'alumnat en la mirada i els processos propis de la tecnologia perquè adquireixi els criteris i l'autonomia suficients per abordar aquests problemes o necessitats.

Al llarg de la primera ensenyança, el treball coordinat i relacionat de les tres competències possibilita que l'alumnat s'aproximi a la ciència i a la tecnologia a través d'un procés en el qual fer, pensar i comunicar van de la mà. Això facilita que l'alumnat (re)conegui les seves pròpies idees sobre l'entorn proper i vagi desenvolupant les habilitats i els criteris necessaris per modificar-les per, en definitiva, poder ser crític i prendre decisions davant problemes de salut, ambientals o relacionats amb la qualitat de vida dels éssers humans.

Finalment, el desenvolupament d'aquestes tres competències contribueix a despertar l'interès per la ciència, el món natural i la tecnologia, a construir una visió epistemològica de la ciència i la tecnologia més d'acord amb la visió actual i a ajudar, en definitiva, al procés d'alfabetització científica i tecnològica de l'alumnat.

C1. Explicar fenòmens físics i naturals usant models científics interpretatius

L'alumne, partint dels seus models inicials intuïtius, aprèn a construir explicacions causals sobre els fenòmens físics i naturals que l'envolten i fa que siguin cada cop més clares i coherents a partir de les evidències.

Construir explicacions, en ciència, normalment suposa determinar els mecanismes causals que produeixen un fenomen o que determinen les característiques d'un objecte concret. Es tracta d'explicacions objectives i revisables, que busquen la coherència amb les dades i evidències disponibles.

La curiositat i necessitat natural per explicar allò que passa fa que els alumnes construeixin representacions mentals dels objectes i fenòmens del seu entorn. Aquestes representacions (també anomenades models interns) els permeten interpretar els fets i fenòmens i generar explicacions intuïtives sobre allò que els envolta². Es tracta, tanmateix, d'explicacions que sorgeixen d'una mirada imaginativa i creativa de la realitat i que, habitualment, difereixen de les explicacions científiques acceptades. Estan molt condicionades per les experiències personals, l'ensenyament i els materials educatius, els mitjans de comunicació, la cultura popular, etc., i estan construïdes a partir de les estratègies de raonament que els alumnes tenen en aquell moment.

Promoure que els alumnes construeixin explicacions sobre els fenòmens usant models científics interpretatius suposa el refinament d'aquestes formes de pensar i explicar intuïtives dels alumnes cap a formes d'explicar més racionals, causals i coherents amb l'evidència empírica que es va adquirint. No es tracta, per tant, de substituir aquestes idees per les que accepta la comunitat científica, sinó que implica entendre i donar valor als models i les explicacions intuïtius dels alumnes i posar-los en joc i mobilitzar-los per tal d'apropar-los, progressivament, cap a les formes d'explicar i les idees clau de la ciència.³

Proposar models sobre fenòmens de la realitat física i natural fomenta que els alumnes facin explícites les seves formes de representar i explicar els fenòmens físics i naturals.⁴ Així, els models interns personals passen a ser models expressats i compartits (anomenats models externs), de manera que es poden comparar, avaluar i posar a prova.

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

9 | Programa de ciència i tecnologia

Usar llenguatges de manera adient (o llenguatges adients) per comunicar models implica ajudar els alumnes a identificar les característiques més destacades del fenomen en estudi, així com a trobar les formes més adequades (verbals, gràfiques, plàstiques, etc.) per expressar-les⁵.

Revisar models d'acord amb l'evidència empírica suposa buscar la coherència dels models de l'alumnat amb l'evidència empírica obtinguda a través de la investigació empírica o la revisió bibliogràfica.⁶ Comporta, per tant, el treball estretament coordinat amb el desenvolupament de la segona competència, ja que és a través d'aquesta darrera que l'alumne adquireix les destreses i habilitats necessàries per obtenir noves evidències empíriques que li permetin posar a prova els seus models i revisar-los.

Finalment, argumentar sobre qüestions sociocientífiques significa desenvolupar, progressivament, les habilitats necessàries per utilitzar els models i evidències: trobar causes que ratifiquin una idea, convèncer un auditori de la conveniència d'una idea o indagar i avaluar diferents alternatives respecte a una determinada qüestió que comporti controvèrsia.⁷

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C1

Posar al centre de l'activitat científica escolar la construcció d'explicacions implica la necessitat que, a l'aula, no només s'estableixin fets. Així, per exemple, en el treball dels sentits i la funció de relació, portar diferents productes a l'aula i olorar-los no només haurà de servir per descriure les sensacions obtingudes o per conèixer els noms que podem usar per descriure els òrgans implicats en el procés d'olorar, sinó que haurà de servir, també, per plantejar-se com és possible que el nostre cos detecti les olors, per pensar sobre què deu ser l'olor, etc.

Intentar donar resposta a aquesta mena de qüestions implica considerar el valor i la importància dels models i les explicacions intuïtives dels alumnes⁸. El coneixement i l'anàlisi de les explicacions intuïtives de l'alumnat en relació amb els fets científics que estem treballant esdevenen el punt de partida del disseny d'activitats, que sempre ha de tenir per objectiu fer-les evolucionar i aproximar-les a les científiques.

Per tant, és necessari planificar activitats d'exploració que permetin que els nens i nenes explicitin, comparteixin i discuteixin els seus models o explicacions amb els dels seus companys i companyes⁹. Igualment, aquestes activitats d'exploració han de servir al docent per avaluar la distància entre les explicacions i els models de l'alumnat i les explicacions i les idees clau de la ciència a les quals es vol arribar, així com les principals dificultats que poden sorgir en l'evolució d'aquestes explicacions. És el moment, també, de fer conscient l'alumne del que sap i del que no i motivar-lo, d'aquesta manera, perquè s'impliqui en les activitats científiques pròpies de la segona competència.

L'evolució dels models i les explicacions dels alumnes implica posar a prova les idees inicials i desvetllar la curiositat reflexiva de l'alumnat. Per fer-ho, els alumnes s'hauran d'implicar en investigacions empíriques o recerques bibliogràfiques i contrastar el seu model amb les evidències obtingudes. Durant el procés, cal

⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques".

⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

comparar les diferents formes d'explicar un mateix fenomen existents a l'aula per arribar a acords valorant quina representació explica millor els fets¹⁰.

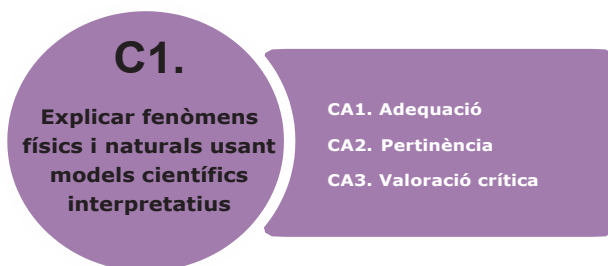
Les preguntes de reflexió que fa el docent entorn del model seran clau a l'hora de potenciar-ne la revisió. Són preguntes que fan de frontissa entre la primera i la segona competència, ja que dirigeixen l'atenció a la forma de mirar un fenomen o considerar aspectes que no s'hagin tingut en compte en les representacions, alhora que ens ajuden a pensar sobre quines investigacions empíriques o revisions bibliogràfiques poden ajudar-nos a posar a prova el nostre model o ens aporten dades per revisar-lo.¹¹ Així, per exemple, quan s'intenta canviar la manera de mirar la matèria (considerada com un continu pels alumnes) per poder explicar fenòmens com la solubilitat de les substàncies (que requereixen pensar en la matèria com a partícules), poden ser útils preguntes com les següents: "Com és per fora l'aigua? I el sucre?", "En podem fer parts molt i molt petites?", "Com podríem representar aquestes parts?", "Què passaria si escalféssim l'aigua?", "Com representariem que el sucre queda dissolt?", etc.

Per comunicar i representar els models de l'alumnat poden utilitzar-se llenguatges diferents: una conversa, dibuixos, l'escriptura, una representació corporal, la creació de construccions en 3D... És fonamental partir dels recursos expressius propis dels alumnes i ajudar-los a identificar les característiques més destacades del fenomen en estudi per determinar quina és la forma més adient per representar aquestes característiques i les relacions¹².

Finalment, els models elaborats s'han d'usar per il·lustrar, predir o explicar fenòmens diferents i argumentar sobre qüestions sociocientífiques. Així, un model evolucionat d'ecosistema ens pot permetre argumentar, per exemple, sobre qüestions com la idoneïtat de reintroduir el llop en els paratges propers a l'escola.

Criteris d'avaluació de la C1

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques" i 5, "Respecte".

¹¹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

Expectatives de final de cicle de la C1

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne elabora explicacions causals simples sobre fenòmens físics i naturals senzills que li són familiars usant models científics interpretatius. Per fer-ho, identifica de forma adequada els elements d'un fenomen o objecte de l'entorn proper i, a partir d'una pauta donada, sap enumerar de forma adequada les característiques més rellevants d'un fenomen o objecte. Partint d'aquesta identificació i enumeració, segueix instruccions de forma pertinent per crear un model.¹³ A més a més, relaciona oralment i adequadament un model treballat a l'aula, tenint en compte els elements més rellevants, amb un fenomen determinat per donar explicacions causals simples¹⁴. També és capaç de completar de forma crítica una pauta per relacionar el model donat amb evidències simples donades i utilitza exemples per fonamentar de forma crítica el model treballat. Així mateix, es mostra crític quan relaciona altres fenòmens quotidians amb el model treballat¹⁵. En tot aquest procés utilitza amb pertinència el llenguatge científic bàsic que ha treballat.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne elabora explicacions causals sobre fenòmens físics i naturals propers usant models científics interpretatius. Per fer-ho, il·lustra adequadament els elements i les característiques més destacades d'un fenomen o objecte treballat i, a partir d'una pauta donada, proposa un model adequat que tingui en compte les característiques, els elements i alguna relació dels elements entre ells.¹⁶ També relaciona adequadament models treballats a l'aula que tinguin en compte els elements i les seves característiques amb un fenomen concret per determinar quina és la causa. Amb l'ajuda d'una pauta, escull les formes de representació o els llenguatges multimodals més pertinents a l'hora de generar un model o una explicació.¹⁷ De forma crítica i pauta justificat la proposta d'un model determinat a partir d'arguments basats en evidències empíriques. Pot enumerar de manera crítica altres fenòmens que es poden explicar a partir del model científic treballat i justificar quins altres fenòmens es poden explicar amb un mateix model¹⁸. En tot aquest procés utilitza amb pertinència el llenguatge científic que ha treballat.

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne elabora explicacions causals sobre fenòmens físics i naturals usant models científics interpretatius. Per fer-ho, descriu adequadament els elements i les característiques d'un fenomen, sistema o objecte treballat i proposa un model adequat que tingui en compte aquests elements, les seves característiques i les relacions dels elements entre ells. També usa de forma adequada models científics que té a l'abast o que ha treballat per descriure per què passa el

¹³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicatives i plurilingües".

¹⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe".

¹⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

12 | Programa de ciència i tecnologia

que s'ha observat explicitant-ne mecanismes causals simples¹⁹. Quan ho fa, escull les formes de representació o els llenguatges multimodals més pertinents i justifica de forma crítica la seva proposta a partir d'arguments basats en evidències, dades o informacions donades. Pot predir de forma crítica el desenvolupament d'un fenomen en altres situacions, basant-se en el model científic treballat²⁰. Argumenta críticament i fonamentadament les seves prediccions amb models científics, dades, evidències o exemples relacionats.²¹ Utilitza amb pertinència i correcció el llenguatge científic en les seves descripcions, explicacions i conclusions.

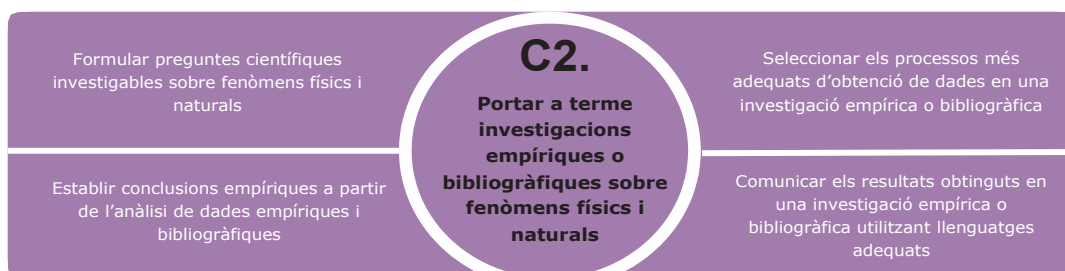
¹⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

²⁰ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe".

²¹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

13 | Programa de ciència i tecnologia

C2. Portar a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals

En la ciència escolar els alumnes s'implicaran en dos grans tipus d'activitats estretament relacionades entre elles: per una banda, **investigar fenòmens físics i naturals amb l'objectiu de descriure com tenen lloc i, per altra banda, usar models en la construcció d'explicacions científiques sobre aquests mateixos fenòmens, que han de permetre determinar per què es produeixen de la manera que es produeixen.**²²

La competència de portar a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals fa referència al primer d'aquests dos àmbits d'actuació. El que **es pretén és que, en finalitzar la primera ensenyança, els alumnes siguin capaços de dur a terme una investigació empírica o bibliogràfica amb el màxim rigor i autonomia possibles**²³.

Qualsevol investigació empírica o bibliogràfica parteix d'una pregunta inicial que ha de ser investigable, és a dir, s'ha de poder respondre a través de l'obtenció i anàlisi de dades reals, ja sigui directament de la realitat o a través de la consulta de fonts d'informació adequades. Formular preguntes científiques investigables sobre fenòmens físics i naturals és una habilitat molt important, perquè és a partir d'una bona pregunta que s'inicia un procés d'investigació. Més enllà de ser capaços de formular bones preguntes cal que, de mica en mica, els alumnes aprenguin a distingir entre les preguntes que podem considerar investigables i altres tipus de preguntes científiques, com ara les que condueixen a construir explicacions o a defensar hipòtesis.²⁴

Un cop disposem d'una pregunta investigable el que cal és **seleccionar els processos més adients d'obtenció de dades. Es tracta de processos diversos que depenen tant de l'àmbit dels fenòmens sobre els quals s'investiga (ex.: els fenòmens astronòmics, els fenòmens físics, els fenòmens biològics) com de la pregunta investigable específica que s'hagi formulat.**²⁵ Així doncs, es poden obtenir dades a través de l'observació directa o indirecta, de la mesura, del disseny experimental amb control de variables, de la realització d'enquestes, de la cerca d'informació, etc., i pot ser molt freqüent que en una mateixa investigació s'acabi utilitzant més d'un dels processos mencionats.

²² Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

²⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

²⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

Un cop es disposa d'un conjunt de dades, s'han d'analitzar per fer-les parlar i establir conclusions. Així doncs, establir conclusions empíriques a partir de l'anàlisi de les dades obtingudes en una investigació empírica o bibliogràfica és una habilitat imprescindible quan es porta a terme una investigació empírica. Les conclusions empíriques són el producte final d'un procés d'investigació. Són la resposta a les preguntes investigables que s'han formulat a l'inici de la investigació i s'elaboren a partir de l'anàlisi de les dades obtingudes durant la investigació. Analitzar dades suposa, prèviament, saber-les representar adequadament i això, sovint, comporta l'ús d'instruments matemàtics com ara taules i gràfics²⁶.

El coneixement científic obtingut a partir d'una investigació empírica s'ha de compartir amb la comunitat perquè sigui avaluat i, si escau, incorporat al conjunt de coneixement de què aquesta comunitat disposa. Per això, en la ciència escolar esdevé molt important desenvolupar les habilitats dels alumnes per comunicar els resultats obtinguts en una investigació empírica o bibliogràfica utilitzant els llenguatges adients.²⁷

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C2

Perquè els alumnes siguin capaços de portar a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals cal que a l'aula se'ls impliqui de manera activa i continuada en processos d'investigació sobre fenòmens diversos²⁸. Això suposa crear situacions d'aprenentatge en les quals els alumnes puguin viure en primera persona tot el que suposa investigar un fenomen: des de la pregunta investigable inicial fins a l'elaboració de conclusions empíriques, passant per l'obtenció de dades i la comunicació de tot el procés d'investigació.

Si bé aquesta implicació en primera persona és absolutament necessària, no la podem considerar suficient per desenvolupar la competència de portar a terme investigacions. Per això cal que les dinàmiques d'aula no només incorporin l'acció, sinó que també tinguin en compte moments de reflexió sobre l'acció que permetin als alumnes anar-se construint una bona representació mental de tot allò que comporta una investigació empírica: els passos que cal seguir, les decisions que s'han de prendre, etc. No es tracta que els nens i nenes sàpiguen seguir un protocol d'investigació, sinó que aprenguin a dissenyar les seves pròpies investigacions.

Perquè aquesta representació mental sobre què comporta una investigació sigui com més àmplia millor, és important que les investigacions que es proposin a l'aula siguin sobre fenòmens d'àmbits ben diversos, perquè això permetrà veure que, tot i que els passos de la investigació són similars (formulació de la pregunta investigable, obtenció de dades, anàlisi de dades, establiment de conclusions), les eines, estratègies i processos concrets varien en funció del tipus d'investigació que es plantegi.²⁹

Finalment, l'acció a l'aula, a més de fer que els alumnes siguin protagonistes actius de les investigacions i de crear espais per reflexionar sobre l'acció, també haurà de garantir que els nens i nenes adquireixen els coneixements bàsics tant sobre els processos implicats en una investigació (mesura, disseny experimental, escriptura de conclusions, etc.) com també sobre els instruments i aparells de què poden disposar per investigar (instruments de mesura, aparells òptics, etc.).

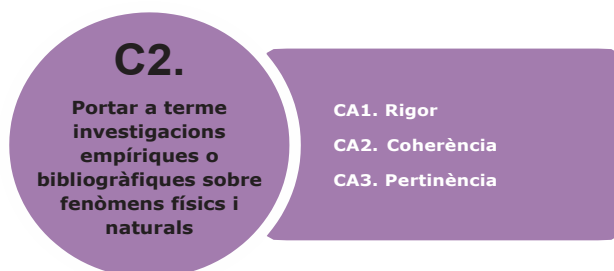
²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat".

²⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

Criteris d'avaluació de la C2

Expectatives de final de cicle de la C2

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle, l'alumne porta a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Per fer-ho, planteja preguntes senzilles i pertinents en relació amb la problemàtica inicial i justifica pertinentment si la pregunta és investigable il·lustrant amb algun exemple el mètode de recerca que podria ser més pertinent per donar-hi resposta. A més, relaciona amb rigor els elements necessaris per dur a terme una investigació que sigui coherent amb la pregunta investigable formulada. En l'obtenció de dades i evidències, selecciona coherentment els aparells d'experimentació o d'observació relacionant-los amb el seu ús i els utilitza amb rigor i seguint les indicacions donades. Quan cal, és capaç d'omplir amb rigor un quadre de doble entrada senzill, a partir de variables icòniques subministrades i seleccionades.³⁰ Selecciona amb coherència les formes de representació del resultat de la seva cerca, explica les conclusions pertinents extretes i comunica tot el procés de manera coherent i estructurada fent ús del llenguatge treballat i propi.³¹

SEGON CICLE

Al final del segon cicle, l'alumne porta a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Per fer-ho, planteja preguntes senzilles investigables i pertinents en relació amb la problemàtica inicial que condueixen a una investigació empírica o una cerca bibliogràfica. A més, justifica pertinentment si la pregunta és investigable donant algun argument o mostrant exemples de possibles mètodes de recerca. També organitza amb rigor els elements en un guió senzill per poder dur a terme cerques bibliogràfiques, observacions o experiments que siguin coherents amb la pregunta investigable formulada. Quan cal, és capaç de fer el control de variables a partir d'un text o del gràfic senzill d'un experiment. En l'obtenció de dades i evidències, selecciona coherentment els aparells d'experimentació o d'observació, n'explica l'ús i els utilitza amb rigor i seguint les indicacions donades. Extreu, amb ajuda d'una pauta senzilla

³⁰ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

i de forma pertinent, la informació significativa d'una font bibliogràfica o d'un experiment³²; a continuació, representa el resultat de la seva cerca de forma coherent, extreu conclusions pertinents simples amb les dades, evidències o informacions d'una cerca empírica o bibliogràfica i comunica tot el procés de manera coherent i estructurada fent ús del llenguatge científic treballat.³³

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle, l'alumne porta a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Per fer-ho planteja preguntes senzilles investigables i pertinents en relació amb la problemàtica inicial que condueixen a una investigació empírica o a una cerca bibliogràfica. A més, justifica pertinentment si la pregunta és investigable amb arguments i exemples dels mètodes de recerca per donar-hi resposta. També prepara amb rigor l'esquema del disseny experimental per poder dur a terme cerques bibliogràfiques, observacions o experiments que siguin coherents amb la pregunta investigable formulada. Quan cal, és capaç de fer amb rigor el control de variables a partir d'un text o gràfic d'un experiment donat. En l'obtenció de dades i evidències sap seleccionar amb coherència els aparells de mesura, d'experimentació o d'observació, n'explica la funció i els utilitza amb rigor.³⁴ Extreu de forma pertinent la informació significativa d'una font bibliogràfica o d'un experiment; a continuació, representa el resultat de la seva cerca de forma coherent, extreu conclusions pertinents de diferents documents que contenen dades, evidències o informacions d'una cerca empírica o bibliogràfica i comunica tot el procés de manera coherent i estructurada fent ús del llenguatge científic.³⁵

³² Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

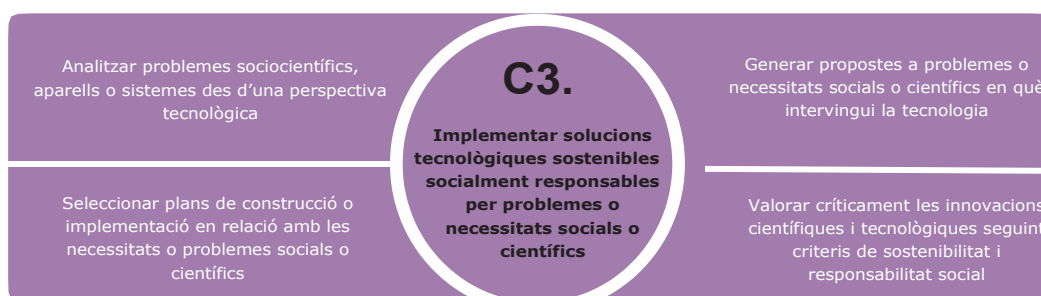
³³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

17 | Programa de ciència i tecnologia

C3. Implementar solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o científics

L'alumne **adquireix criteris per prendre decisions i abordar amb autonomia creixent i creativitat problemes propers de caràcter social o científic i s'introdueix, d'aquesta manera, en l'activitat i els processos propis de la tecnologia.**³⁶

L'activitat tecnològica és inherent a les persones humanes. Des de sempre, les persones han dut a terme determinades activitats per tal de crear instruments, objectes, aparells, etc. que els ajudin a assolir els seus desitjos, resoldre els seus problemes o donar resposta a les seves necessitats.

La tecnologia suposa l'aplicació pràctica, creativa i eficient del conjunt de coneixements de què disposa una determinada societat o cultura en un moment històric concret. Igual que l'activitat científica, l'activitat tecnològica és capaç de modificar la societat, canviar el seu nivell de benestar, transformar el seu sistema de valors i alterar-ne el medi físic.

Implementar solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables a problemes o necessitats socials o científics exigeix posar en relleu la relació entre ciència, tecnologia i societat, i contribuir que l'alumnat adquireixi les habilitats i els criteris necessaris per prendre decisions, tant individuals com col·lectives, davant de problemes i necessitats properes referents a la qualitat de vida, l'àmbit de la salut, els recursos naturals, alimentaris o energètics, la sostenibilitat, etc.³⁷

Implica, per tant, **usar els recursos i habilitats adquirits en les competències anteriors i introduir l'alumnat en la mirada i els processos propis de la tecnologia per tal que pugui, progressivament, adoptar mesures o intervenir de manera activa i responsable en la presa de decisions sobre les possibles solucions tecnològiques que podrien resoldre un problema o satisfer una necessitat.**³⁸

Analitzar problemes sociocientífics, aparells o sistemes des d'una perspectiva tecnològica ha de fomentar que l'alumnat aprengui a considerar les característiques d'un problema determinat, així com les necessitats

³⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom".

³⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitat analítica i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat" i 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom".

tecnològiques d'aquest problema. Alhora, ha d'ajudar els infants a comprendre el funcionament de certs objectes i sistemes tècnics, reconeixent la relació entre el seu disseny i la seva funció.

Generar propostes per a problemes o necessitats socials o científics en què intervingui la tecnologia implica encoratjar els alumnes a aplicar, individualment o en grup, la seva creativitat, coneixements i destreses per tal de proposar solucions diverses que resolguin el problema o la situació estudiada. Suposa, per tant, **adquirir destreses tècniques per concebre, dissenyar i construir objectes o sistemes tecnològics a través de la manipulació segura de materials i eines. També comporta l'adquisició d'habilitats per expressar i comunicar idees utilitzant els recursos gràfics, els mitjans tecnològics i el vocabulari adequats**³⁹.

Seleccionar plans de construcció o implementació en relació amb les necessitats o problemes socials o científics **ha de fomentar l'adquisició dels criteris necessaris per avaluar els pros i els contres d'una determinada solució tecnològica en relació amb el grau de resposta al problema o necessitat, les possibilitats de realització, els riscos i impactes de la proposta, etc. De manera genèrica, el desenvolupament d'aquesta dimensió afavorirà la capacitat d'argumentació, l'esperit crític i la presa de decisions.**⁴⁰

Finalment, **valorar críticament les innovacions científiques i tecnològiques seguint criteris de sostenibilitat i responsabilitat social desenvolupa la comprensió de la tecnologia com a realitat plural i complexa, i suposa analitzar i valorar críticament la innovació i el desenvolupament científic i tecnològic i la seva influència en la societat, el medi ambient, la salut i el benestar personal i col·lectiu al llarg de la història.**⁴¹

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C3

A l'aula, fomentar la comprensió de la relació de la tecnologia amb el món i la transformació de la societat amb l'avenç científic i tecnològic exigeix iniciar els alumnes en el procés tecnològic a partir de problemes que siguin significatius per a ells. El ventall de problemes i qüestions que s'han de treballar és molt ampli i divers: des de qüestions mediambientals com, per exemple, com millorar l'eficiència de reg de l'hort escolar, fins a preguntar-nos si és possible aixecar una pedra molt més grossa que nosaltres i com podríem fer-ho (quan, per exemple, un roc ha barrat el pas en una carretera), o demanar-nos quins beneficis i repercussions té poder fer neu artificial.

De la mateixa manera que les competències 1 i 2 pretenen iniciar els alumnes en els procediments i les activitats propis de la ciència per adquirir coneixements científics i entendre què és i com funciona la ciència, aquesta competència requereix utilitzar el procés tecnològic per potenciar aquest acostament a l'activitat tecnològica, reconèixer-la i fomentar una reflexió crítica. Això suposarà implicar l'alumnat en un seguit de fases i activitats que comportaran: (i) l'anàlisi dels problemes i la detecció de necessitats; (ii) **generar i compartir múltiples solucions possibles a un problema determinat; (iii) la selecció d'una de les solucions aportades seguint criteris de responsabilitat, possibilitat d'execució, etc.; (iv) la planificació i execució –sempre que sigui viable– de la solució triada (una campanya de prevenció o de sensibilització en l'entorn escolar o de la parròquia, per exemple, en qüestions referides a la salut o de riscos ambientals; la fabricació d'un objecte o un giny tecnològic determinat, etc.), i finalment (v) la valoració de la intervenció**⁴².

³⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

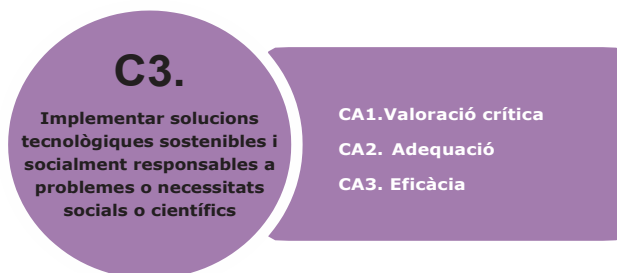
⁴⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴² Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

En l'anàlisi de problemes i l'avaluació de solucions es desenvoluparà l'esperit crític i es potenciaran les actituds d'escolta i respecte mutu davant les opinions, idees i propostes dels altres.⁴³ Es potenciarà que les solucions proposades siguin creatives i eficients, que aportin millores innovadores i que atenguin criteris de responsabilitat ambiental, social i econòmica. En la fase de planificació es potenciarà el treball col·laboratiu per definir les fases d'execució, el repartiment de tasques (si escau), les tècniques de treball que s'utilitzaran i les eines, materials, aparells, etc. que es necessitaran. Es buscarà, en tot moment, l'adequació i la diversificació del llenguatge i les formes d'expressió de les solucions triades (fabricació de maquetes, objectes, tríptics informatius, etc.). Així mateix, en el procés d'execució i construcció, es potenciarà el treball amb materials, eines i aparells diversos seguint els corresponents protocols de prevenció de riscos. Finalment, al llarg de tot el procés, es potenciarà l'ús i l'aplicació de coneixements derivats d'altres competències, com poden ser els coneixements científics i matemàtics, que, per exemple, ens ajudaran a argumentar amb criteri l'elecció d'un material determinat per a l'execució d'un projecte o a fer els càlculs necessaris per dur-lo a terme.

Criteris d'avaluació de la C3

Expectatives de final de cicle de la C3

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne implementa solucions sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o necessitats científiques senzilles que li són familiars. Per fer-ho, és capaç de classificar adequadament, a partir d'una pauta, diferents problemes socials o científics explicant-los de manera senzilla. També és capaç de descriure adequadament la funció d'un objecte o giny relacionat amb la problemàtica inicial, així com de relacionar determinats objectes o giny amb el material del qual estan fets. Proposa accions senzilles o fa dibuixos d'objectes o giny de forma eficaç per donar resposta al problema o a la necessitat plantejada i selecciona eines i materials de forma adequada per construir aquests objectes o giny. Quan ho fa, és capaç de relacionar eficaçment aquestes eines i aparells que necessita amb la seva funció i fa servir eficaçment criteris mediambientals i de prevenció de riscos en la construcció d'objectes, giny o aparells o en l'aplicació de tècniques simples.⁴⁴ A més, fa una valoració crítica del seu treball explicant si la proposta donada s'ajusta a la problemàtica o necessitat inicial. Sap explicar, també, la necessitat d'atendre criteris de sostenibilitat, i pot fer una valoració crítica

⁴³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 5, "Respecte" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

d'algunes innovacions científiques o tecnològiques del seu entorn proper classificant de manera oral o escrita les repercussions tant negatives com positives.⁴⁵

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne implementa solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o científics senzills. Per fer-ho, és capaç d'explicar adequadament en què consisteix un problema o una necessitat social o científica que s'ha identificat relacionant-los amb les seves causes⁴⁶. També és capaç de descriure adequadament la funció d'un objecte o giny relacionat amb la problemàtica inicial, així com de relacionar determinats objectes o giny amb el material de què estan fets, les seves propietats i els elements constitutius. Dissenya de manera senzilla i pauta les instruccions o el protocol adequat per desenvolupar accions, giny o objectes que donin resposta al problema o la necessitat seleccionats. Quan ho fa, proposa accions o fa dibuixos esquemàtics d'objectes o giny acompanyats d'explicacions senzilles que puguin donar resposta eficaçment al problema o a la necessitat plantejats. Dins d'aquestes solucions senzilles, pot presentar de manera eficaç alternatives per atendre criteris mediambientals o de responsabilitat social. També descriu de manera eficaç la funció de les eines i els aparells relacionats amb la problemàtica o necessitat inicial, i fa així mateix una valoració crítica de la seva proposta analitzant si s'ajusta a la problemàtica o necessitat inicial⁴⁷. També es mostra crític amb propostes de solució senzilles alienes, analitzant si responen a criteris mediambientals o de responsabilitat social. De manera genèrica fa una valoració crítica de les innovacions científiques o tecnològiques explicant les repercussions tant negatives com positives que poden tenir en la nostra societat.

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne implementa solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o científics. Per fer-ho, és capaç d'analitzar adequadament problemes o necessitats socials o científics per tal de determinar en què consisteix un problema o una necessitat concrets, les seves causes i les seves conseqüències. També és capaç de fer una descripció adequada de la funció d'un objecte o giny relacionat amb la problemàtica inicial i en destaca aspectes com el motiu de la seva aparició, els materials que el constitueixen i per quin motiu està format per aquests materials, els seus possibles components i les funcions d'aquests components.⁴⁸ Dissenya adequadament les instruccions o el protocol per desenvolupar accions, giny o objectes que donin resposta al problema o la necessitat seleccionats i genera propostes de solució eficaçes que atenguin criteris mediambientals o de responsabilitat social. Quan ho fa, desenvolupa de forma eficaç accions i fa dibuixos esquemàtics d'objectes o giny acompanyats d'explicacions descriptives que puguin donar resposta al problema o a la necessitat plantejats. A més, en el desenvolupament d'aquestes propostes d'acció usa eines, equipaments, aparells i materials de manera eficaç. Fa una valoració crítica de la seva proposta, argumentant si s'ajusta a la problemàtica o necessitat inicial, si és factible i si respon a criteris mediambientals o de responsabilitat social. De manera genèrica, fa una valoració crítica de les innovacions científiques o

⁴⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁴⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁴⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

⁴⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

tecnològiques argumentant les repercussions tant negatives com positives que poden tenir en la nostra societat⁴⁹

---

⁴⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

Recursos d'aprenentatge

Els quatre blocs de recursos que inclou el programa de ciència i tecnologia responen a quatre grans temàtiques: (i) el coneixement de la Terra com a objecte astronòmic dins l'univers i el seu dinamisme; (ii) el coneixement dels materials, la seva composició i els seus comportaments, usos i possibles impactes; (iii) les funcions vitals dels éssers vius, la seva classificació i les interaccions entre si i entre ells i el medi, i (iv) el coneixement del cos humà en relació amb les funcions vitals comunes a tots els éssers vius per a la promoció de la salut i el benestar personal. La tecnologia i el coneixement tecnològic es tenen en compte de manera transversal a tots els blocs.

La delimitació de blocs i la disposició dels recursos dins d'aquests blocs no es fa d'acord amb l'organització pròpia de les diferents disciplines científiques (biologia, geologia, física, química...), sinó que respon a dos idees bàsiques: (i) facilitar la progressió d'aprenentatges i (ii) promoure la interrelació de recursos de diferents blocs.

Blocs	1r cicle	2n cicle	3r cicle
L'univers i la Terra	Sistema Sol-Terra-Lluna i exploració de l'univers Roques, minerals i sòls Temps atmosfèric	Sistema Sol-Terra-Lluna Roques-minerals i sòls Formació i transformació del relleu Temps atmosfèric	Sistema solar i exploració de l'univers Roques, minerals i sòls Formació del relleu
Matèria, energia i sostenibilitat	Objectes i materials Calor Llum Forces	Matèria i materials Calor Llum So	Matèria Forces i operadors mecànics Electricitat
Origen i diversitat dels éssers vius	Funcions vitals Hàbitats	Cicles vitals Interaccions i comportament animal La classificació de la biodiversitat	Interaccions en els ecosistemes Genètica i evolució de la biodiversitat
Viure més i viure millor	La relació a partir dels sentits Funció de l'aparell locomotor Salut i malaltia	Funció de nutrició i excreció Salut i malaltia	Funció de l'aparell circulatori Funció de reproducció Coordinació de les funcions vitals

D'altra banda, i amb la voluntat d'ajudar a interpretar-los, el programa acompanya els recursos conceptuals que s'han de desenvolupar dins de cada bloc amb unes orientacions no prescriptives en forma d'idees clau. Aquestes idees emmarquen i orienten la mirada dels conceptes i fets als quals acompanyen suggerint el tipus i grau de desenvolupament, dins el marc d'ensenyament-aprenentatge, d'investigació i modelització escolar que es promou. D'aquesta manera, i a tall d'exemple, els conceptes *transmissió d'estímul (nervis)* i *recepció i resposta d'estímul (cervell)* porten associada la idea que "la informació s'envia des dels receptors cap al cervell, es processa i s'hi dona resposta (nervis)", la qual cosa mostra l'èmfasi en l'enfocament fisiològic del concepte que es desenvolupa.

Així doncs, els quatre blocs esmentats es treballen en cadascun dels tres cicles que formen la primera ensenyança de manera que, dins de cada bloc, els recursos s'articulen creant una progressió d'aprenentatge amb un caràcter creixent en complexitat i una progressiva interrelació i consolidació de fets i conceptes, procediments i actituds clau.

Igualment, els diferents recursos que constitueixen l'àrea s'interrelacionen i interactuen, buscant la interconnexió de recursos conceptuals entre blocs. Per exemple: el treball de les funcions vitals del cos humà pot relacionar-se fàcilment amb el bloc general dels éssers vius; o els fets i conceptes relacionats amb la sostenibilitat del bloc de matèria, energia i sostenibilitat poden relacionar-se amb fets i conceptes relacionats amb la salut o els ecosistemes.

D'aquesta manera es pretén facilitar la creació a l'aula de contextos d'activitat científicotecnològica que promoguin l'explicació o la presa de decisions adequades referents a qüestions científicotecnològiques significatives i properes als alumnes ("Per què tinc càries?"; "Com està feta aquesta joguina?"; "Està bé matar les formigues que trobem al pati?"; "Com puc baixar més ràpid per un tobogan?"; "Com és que fa més fred a l'hivern que a l'estiu?"). En última instància, el treball contextualitzat i interrelacionat dels recursos dels diferents blocs ha de permetre el desenvolupament de les tres competències de l'àrea i propiciar el desenvolupament dels alumnes com a persones curioses i responsables capaces de pensar críticament i prendre decisions informades sobre si mateixes, el medi ambient i la societat.

Bloc 1. L'univers i la Terra

Aquest bloc es dedica a la investigació dels fenòmens astronòmics i geològics més comuns. Es tracta de fenòmens que, malgrat ser propers a l'experiència dels nens i nenes, en cap cas no són simples des del punt de vista científic.

El bloc proposa moure's en una àmplia escala de temps i espai: des de l'estudi del sistema solar fins a la investigació sobre les roques de l'entorn proper; des de la detecció dels canvis diaris o setmanals en el temps atmosfèric fins a l'explicació de l'origen de les muntanyes. A banda de la investigació pròpiament científica d'aquests fenòmens, també es posa un èmfasi especial en aspectes tecnològics que s'hi relacionen, ja sigui el coneixement de la tecnologia derivada de l'exploració de l'espai, l'ús de roques i minerals en diverses activitats humanes, el disseny de dispositius que permetin protegir els sòls de l'erosió, la construcció d'aparells meteorològics, etc.

Al primer cicle, es planteja investigar sobre el moviment aparent del Sol, sobre la forma de la Terra i sobre la successió del dia i la nit, que caldrà vincular al moviment de rotació de la Terra. Igualment es planteja identificar i distingir els principals tipus d'astres observables (planetes, llunes i estrelles). S'introdueix també la identificació de roques comunes a l'entorn dels alumnes, la investigació sobre les seves propietats i l'estudi dels seus usos principals com a materials de construcció o per a altres finalitats. Finalment, en aquest primer cicle, s'introdueix el concepte de temps atmosfèric i es proposa investigar sobre els canvis diaris i setmanals dels principals elements meteorològics (nuvolositat, vent, precipitacions, temperatura).

Al segon cicle es planteja investigar sobre l'origen del canvi estacional, que caldrà vincular al moviment de translació de la Terra, i sobre el cicle de fases de la Lluna, que caldrà vincular als moviments i posicions relatives de la Lluna, la Terra i el Sol. S'introdueix el concepte de mineral i es proposa investigar sobre les seves propietats. A la vegada s'introdueix el concepte de sòl i es proposa investigar sobre la seva diversitat i característiques, així com reflexionar sobre la problemàtica generada per la pèrdua de sòls i dissenyar solucions tecnològiques simples per conservar-los. Per acabar les investigacions geològiques, es proposa investigar sobre les transformacions en el relleu derivades de l'acció dels agents geològics externs. Finalment es proposa identificar l'atmosfera com un component important del planeta Terra i investigar-ne alguns fenòmens (pressió atmosfèrica, vents, etc.).

Els recursos conceptuals del tercer cicle referents a l'astronomia es relacionen amb la identificació dels principals elements que configuren el sistema solar, la introducció de la idea de gravetat i l'aventura tecnològica i humana al voltant de l'exploració de l'espai. També s'introdueix la classificació dels tres grans tipus de roques (sedimentàries, magmàtiques i metamòrfiques) i es proposa que s'estableixin models per relacionar-les entre elles a través del concepte de cicle geològic. Finalment, s'introdueix d'una manera bàsica el model de tectònica de plaques i es proposa utilitzar-lo per explicar la formació de les muntanyes (orogènia), dels volcans i dels terratrèmols.

Bloc 1. L'Univers i la Terra

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
ORIENTACIONS: idees que orienten els fets i conceptes a treballar		
Com es mou (aparentment) el Sol al llarg del dia? Canvia aquest moviment al llarg de l'any? Com canvien les ombres d'un gnòmon al llarg del dia? Com es pot explicar que hi hagi dia i nit? Com és que veiem el Sol tan diferent de les estrelles? Com és la Lluna? Totes les roques són iguals? Com és que hi ha roques amb colors tan diferents? Quines propietats característiques té la pissarra? Les roques existeixen des de sempre i per sempre? Per a què fem servir les roques? Quines coses de casa o de l'escola estan fetes amb roques? Quines són les roques més habituals a Andorra? Com puc representar el temps que fa i com varia al llarg del temps?	Com és que a l'estiu fa més calor que a l'hivern? Com és que al pol Nord, quan és hivern, sempre és de nit i, en canvi, al pol Sud sempre és de dia? Què fa que la Lluna canviï de forma aproximadament cada mes? Com s'han pogut formar els cràters de la Lluna? Són iguals els sòls dels prats de pastura i els dels boscos? Quins components té aquest sòl? Com ho podem fer per evitar l'erosió dels sòls? De què estan formades les roques? Tots els minerals tenen les mateixes propietats? Quins elements contribueixen a l'erosió de les roques? Quins factors intervenen en el transport dels sediments? Com es comporta l'aire? Què és el que provoca que faci vent?	En què es diferencien els planetes del sistema solar? Com és que els objectes cauen a terra? Com s'ho fan per cobrir les seves necessitats vitals els astronautes? Quina informació ens aporten els satèl·lits artificials? Com m'imagino la Terra per dins? Com s'ha originat la roca calcària? Com s'ha originat la pissarra? Com s'ha originat el granit? Es pot transformar una roca en una altra? Com s'han format els Pirineus? Com és que només hi ha volcans en alguns llocs del món? Com podem saber si un volcà ha d'explotar? Com es produeix un terratrèmol?
FETS I CONCEPTES		
Sistema Sol-Terra-Lluna		
El moviment aparent del Sol Els astres (estrelles, planetes i llunes) La forma i moviment de rotació de la Terra El dia i la nit	Moviment de translació i estacionalitat La Lluna Fases de la Lluna L'observació astronòmica: els telescopis	Sistema solar i exploració de l'univers El sistema solar La gravetat com a força L'exploració de l'univers Estructura interna de la Terra
El Sol, aparentment, es mou de manera contínua des que surt fins que es pon El Sol surt per l'horitzó est i es pon per l'horitzó oest El moviment aparent del Sol canvia al llarg de l'any La Terra és un planeta i té forma esfèrica El moviment de rotació de la Terra és el que provoca el dia i la nit La Lluna és un satèl·lit de la Terra i la podem veure tant de dia com de nit El Sol és una estrella i només el veiem de dia Al cel hi ha moltes estrelles i no totes brillen igual	La Terra fa un moviment de translació al voltant del Sol en una òrbita el·líptica L'eix de rotació de la Terra està inclinat respecte del pla de l'eclíptica El moviment de translació i la inclinació de l'eix de rotació expliquen el canvi estacional i la durada relativa del dia i la nit La Lluna és més petita que la Terra i té molts cràters a la superfície, que són fruit de l'impacte de meteorits El moviment de translació de la Lluna explica les fases de la Lluna Les fases de la Lluna són un exemple de canvi que es repeteix cíclicament, igual que la rotació i translació de la Terra, i això ha permès utilitzar-los com a mesura del temps	Sistema Sol-Terra-Lluna Al sistema solar hi ha vuit planetes que orbiten al voltant del Sol Cada planeta té les seves pròpies característiques La gravetat atrau els objectes suspesos cap al centre de la Terra Des de fa unes dècades els humans hem començat a explorar l'espai Els humans hem desenvolupat molts ginyes que han permès explorar i conèixer millor l'univers (telescopis, satèl·lits artificials, estacions espacials habitables, etc.) L'exploració espacial ha comportat grans avenços tecnològics en àmbits diversos La Terra està formada per tres capes

Les estrelles del cel nocturn semblen petites perquè són molt lluny	Els telescopis ens permeten observar amb més precisió els astres que són a molta distància	que, de dins cap enfora, són el nucli, el mantell i l'escorça
Roques, minerals i sòls:		
Identificació i propietats	Mineral: concepte, característiques i usos El sòl: formació, components i conservació	Tipus de roques segons l'origen: sedimentàries, magmàtiques i metamòrfiques
Hi ha molts tipus diferents de roques El granit, la pissarra i les calcàries són tres tipus de roques que podem trobar a Andorra Les roques es distingeixen pel seu aspecte i per les seves propietats Les roques són utilitzades pels humans des de l'antiguitat i segons les propietats que tenen	Els minerals són substàncies que formen les roques. Algunes roques estan formades per un sol mineral i d'altres per més d'un Els minerals es distingeixen per la forma (cristalls), color, brillantor, duresa i densitat Cada mineral té unes propietats característiques i singulars Alguns minerals poden distingir-se a ull nu, i d'altres s'han d'observar amb aparells òptics El sòl és un recurs natural que es forma molt lentament per l'acció del clima sobre el substrat mineral i amb la contribució dels éssers vius El sòl està compost per una fracció orgànica (humus) i per una fracció mineral, i també conté aigua i aire Els sòls acostumen a tenir capes (horitzons), que es distingeixen pel color, la textura i l'estructura. El conjunt d'horitzons forma el perfil del sòl Hi ha una gran diversitat de sòls, segons les roques del substrat geològic, el clima i la vegetació Els sòls són un recurs imprescindible per a moltes activitats econòmiques, són un recurs no renovable i cal actuar per conservar-los i evitar que es degradin	Les roques sedimentàries s'han originat a partir de l'acumulació de sediments (calcària, conglomerat, gres) Algunes roques sedimentàries poden contenir fòssils Els sediments es distingeixen i s'anomenen segons la seva mida Les roques magmàtiques s'han originat a partir del refredament de fragments de magma (granit, basalt, obsidiana) Les roques metamòrfiques s'han originat per la transformació d'una roca degut al fet que ha estat sotmesa a altes pressions o a altes temperatures (marbre, pissarra) Les persones extraïem roques i minerals en mines o pedreres
Temps atmosfèric		
	Distinció entre temps i clima Atmosfera i pressió atmosfèrica	
El temps es pot caracteritzar descrivint la temperatura, la humitat, el vent, la nuvolositat i les precipitacions en un determinat moment del dia Les precipitacions poden ser en forma	Temps atmosfèric Temps i clima són conceptes diferents L'atmosfera és una capa que envolta la Terra, composta per una mescla de gasos que anomenem aire	

de pluja, neu o calamarsa El temps pot canviar al llarg del dia i d'un dia a un altre	L'aire fa pressió en totes direccions La pressió atmosfèrica és la pressió que exerceix l'atmosfera terrestre sobre la Terra Les masses d'aire es desplacen de les zones de més pressió a les de menys pressió, formant els vents	
	Formació del relleu	
	Formació i transformació del relleu	La formació de les muntanyes (orogènia) Volcans i terratrèmols
	L'erosió, el transport i la sedimentació transformen el relleu Els agents erosius externs disgreguen la roca i transporten els sediments resultants El pendent i la presència de vegetació condicionen l'erosionabilitat del terreny	La part superior de la Terra està formada per plaques tectòniques El moviment de les plaques tectòniques explica els volcans, els terratrèmols i la formació de les muntanyes Els Pirineus s'han format pel xoc de dos plaques tectòniques El moviment de les plaques que han format els Pirineus també provoca terratrèmols de baixa intensitat Els volcans són estructures geològiques en forma de con per les quals emergeix magma cap a l'exterior En les erupcions volcàniques es formen roques fruit del refredament sobtat del magma quan entra en contacte amb l'atmosfera
PROCEDIMENTS DE LA C1		
Ús de diferents formes d'expressió dels models i idees propis sobre el moviment aparent del Sol i sobre el dia i la nit. Ús de diferents formes d'expressió dels models i idees propis sobre les propietats de les roques Revisió i modificació dels models i idees propis expressats sobre el moviment aparent del Sol i sobre el dia i la nit basant-se en l'evidència obtinguda Adequació de l'ús de termes científics en l'explicitació d'idees relatives als fenòmens astronòmics i geològics estudiats Ús dels models i les idees treballats per argumentar en aspectes referents a la utilització de les roques en funció de les seves propietats Ús dels models i les idees desenvolupats per argumentar sobre les causes del cicle dia-nit	Explicitació dels models i idees propis sobre les causes dels canvis estacionals i les fases de la Lluna. Avaluació i revisió dels models i idees propis sobre les causes dels canvis estacionals i les fases de la Lluna en coherència amb l'evidència obtinguda Explicitació dels models i idees propis sobre els minerals i els sòls Ús del model i les idees consensuades sobre el moviment de translació de la Terra i de la Lluna per explicar els canvis estacionals i les fases lunars Avaluació i revisió dels models i idees propis sobre els minerals i els sòls Ús dels termes i del vocabulari científic treballats en la investigació dels fenòmens astronòmics i geològics Ús de les idees pròpies per plantejar hipòtesis sobre els efectes sobre les roques de l'acció de diferents agents erosius Ús de les idees pròpies per plantejar hipòtesis sobre el comportament de	Ús del llenguatge gràfic, plàstic o corporal per representar un model senzill que expliqui la formació de les muntanyes, els volcans i els terratrèmols Explicitació dels models i idees propis sobre l'origen de les roques, la formació de les muntanyes, els volcans i els terratrèmols Avaluació i revisió dels models propis sobre l'origen de les roques, la formació de les muntanyes, els volcans i els terratrèmols Utilització del vocabulari científic treballat en la investigació de fenòmens astronòmics i geològics Ús del model i les idees consensuades sobre el moviment de les plaques per fer prediccions sobre processos geològics Ús dels coneixements sobre les necessitats vitals per argumentar sobre la vida dels astronautes a l'espai Argumentació referent a la intervenció humana sobre els sòls usant el coneixement científic treballat

	l'aire a l'atmosfera Ús de l'evidència obtinguda en l'argumentació científica portada a terme Cerca de criteris de classificació de les roques i els minerals Revisió crítica dels criteris de classificació aportats pels companys Adequació del vocabulari emprat en la identificació de roques i minerals	
PROCEDIMENTS DE LA C2		
Plantejament d'interrogants en relació amb les funcions vitals dels éssers vius Reconeixement de preguntes investigables relacionades amb els hàbitats i els éssers vius Participació en la realització d'experiments per entendre les funcions vitals dels éssers vius Ús de la lupa binocular o del microscopi com a instrument de suport en l'observació (per exemple, per observar cèl·lules animals i vegetals) Ús adequat dels instruments de mesura proposats durant l'experimentació Ús del llenguatge matemàtic per expressar resultats durant l'experimentació Comparació de les funcions vitals en els animals i les plantes Observació d'hàbitats pròxims Identificació d'adaptacions d'organismes al medi Ús de diferents suports i estratègies per cercar informació d'hàbitats i organismes llunyans en el temps i en l'espai Exposició de resultats de l'observació i l'experimentació fent ús de suports diversos (eines TIC, suport gràfic, verbal, etc.) i del vocabulari adient	Plantejament de preguntes investigables relacionades amb el cicle vital de plantes i animals Plantejament de preguntes investigables sobre comportament animal Proposta i cerca de fonts d'informació diverses per respondre als interrogants plantejats Execució de dissenys experimentals simples en relació amb el creixement de les plantes Realització d'investigacions empíriques senzilles (etogrames, gràfics posició-temps...) sobre comportament animal Observació directa de cicles de vida de plantes i animals Manipulació acurada de materials, aparells i instruments de laboratori Ús d'instruments i eines digitals (senyors, programari, càmeres, etc.) en el desenvolupament dels processos d'experimentació i per a la recollida i el tractament de les dades Ús de diferents llenguatges per representar i expressar els resultats de l'experimentació (llenguatges simbòlics, gràfics, matemàtics) Comunicació de fets i evidències utilitzant els termes científics apresos de manera adequada Comparació d'éssers vius atenent criteris diversos Identificació de patrons corporals en els éssers vius	Reconeixement de fets, fenòmens i processos relacionats amb els elements i les interaccions d'un ecosistema i plantejament de preguntes investigables al respecte Formulació de preguntes investigables referents a aspectes simples relacionats amb la genètica i l'evolució Aplicació individual i col·lectiva de metodologies de treball diverses (experimentació empírica, cerca bibliogràfica, realització d'enquestes, etc.) per donar resposta a les preguntes plantejades Identificació de les diferents funcions dels elements d'un ecosistema Reconeixement de diferents tipus d'interaccions en un ecosistema Identificació de patrons en la transmissió de caràcters Ús de les eines digitals en el desenvolupament dels processos d'experimentació i per expressar resultats Selecció i ús adequat dels instruments d'experimentació i observació necessaris per obtenir dades o evidències Elecció i ús apropiat dels instruments de mesura durant l'experimentació Realització de simulacions per expressar fenòmens Expressió oral o escrita, o usant el suport adient, dels fets treballats fent ús del vocabulari científic après Incorporació del llenguatge matemàtic en l'expressió dels resultats d'una experimentació
PROCEDIMENTS DE LA C3		

Explicitació i implementació de propostes concretes per mantenir els organismes i hàbitats de l'entorn proper i tenir-ne cura Opinió basada en l'evidència referent a aspectes de conservació d'hàbitats propers Valoració crítica referent a la intervenció de l'ésser humà en entorns propers Creació i justificació d'esbossos simples a problemes de mobilitat Participació activa en la construcció i el manteniment d'hàbitats artificials en l'entorn escolar (basses, jardineres, hivernacles, peixeres, terraris, etc.) Ús de les TIC (càmeres digitals, blogs...) per registrar i confeccionar col·leccions dels éssers vius d'un hàbitat proper (herbari, col·leccions d'insectes, etc.) Elaboració de maquetes per representar la relació estructural-funció de parts d'organismes Argumentació de l'ús de diferents materials per a la realització de diferents funcions (quin material és més útil per representar la permeabilitat de l'arrel, etc.) Ús d'aparells i utensilis simples per tallar, mesurar, unir, etc. atenent les normes i criteris de seguretat Ús del vocabulari adient per enumerar eines i aparells o descriure accions	Ús o construcció i manteniment de ginyos (incubadores, menjadores, hotel d'insectes, etc.) i d'ambients (terraris, planter, hort, etc.) per observar els organismes i les diferents etapes del seu cicle de vida Ús de dispositius digitals (càmera fotogràfica, vídeos, sensors infrarojos, aparells de geolocalització, etc.) per observar organismes i el seu comportament Participació activa en debats referents a aspectes del benestar animal Utilització d'Internet per comunicar-se i cercar, descarregar, intercanviar i publicar informació Ús dels aprenentatges sobre el cicle de vida dels organismes i el comportament animal per a l'anàlisi i valoració crítica d'aspectes referents a les innovacions tecnològiques en les tècniques agràries (cultius hidropònics, jardins verticals, tècniques de cria d'animals, etc.) Construcció de maquetes per simular el moviment dels animals Elecció i ús del material adequat per fer maquetes identificant la relació entre les característiques del material i els seus possibles usos	Elecció i justificació de materials emprats per simular les interaccions dins d'un ecosistema Valoració crítica de les aportacions de la tecnologia al manteniment dels ecosistemes Ús d'esbossos i apunts per desenvolupar i comunicar idees de disseny de projectes i objectes Generació i clarificació d'idees a través de la discussió amb els companys i adults per desenvolupar criteris de disseny de projectes o objectes Creació de blogs, webs, etc. per expressar idees de sensibilització ambiental Expressió argumentada d'opinions pròpies sobre l'impacte de diferents pertorbacions en els ecosistemes Anàlisi de notícies o articles simples sobre aspectes referents a la genètica i a l'evolució Ús de llenguatges de programació simples per simular aspectes referents a l'efecte dels factors limitants o altres pertorbacions en una població d'organismes Utilització d'Internet per cercar informació a través de cercadors, paraules clau i adreces web
ACTITUDS I VALORS		
Interès per l'exploració d'hàbitats i organismes propers Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori Respecte per les opinions i el treball dels altres Participació cooperativa en projectes en grup Disposició, davant l'evidència, al canvi d'idees Autonomia en el desenvolupament de tasques pautades Valoració crítica d'accions que afectin els organismes i hàbitats propers Iniciativa per dur a terme accions personals de cura i respecte de l'entorn proper	Valoració positiva de les aportacions dels altres en el desenvolupament d'un treball comú Col·laboració activa en les tasques grupals Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori Rigor en les observacions i mesures Respecte per l'evidència Desenvolupament d'actituds responsables davant l'entorn i els organismes que hi habiten Autoexigència en el procés d'elaboració de construccions o materials Constància en la cura d'animals i plantes	Autoexigència en l'organització i el tractament de la informació Valoració de les opinions dels altres amb respecte Iniciativa per actuar de forma respectuosa amb el medi i els organismes Valoració crítica de la informació obtinguda Iniciativa per desenvolupar accions, projectes i campanyes de foment del respecte envers el medi ambient i els organismes que hi habiten Valoració de la importància de la bona gestió de recursos del medi Interès per entendre alguns dels conflictes ètics que poden generar algunes innovacions tecnològiques referents a la genètica i l'evolució (els transgènics, per exemple)

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

El bloc de la Terra a l'univers ha de permetre a l'alumnat investigar sobre fenòmens geològics i astronòmics rellevants, per arribar a comprendre quines són les causes que els provoquen. Sempre s'haurà de tenir en compte que els nens i nenes sovint són capaços, des de molt petits, de generar les seves pròpies explicacions d'acord amb els seus models inicials sobre els fenòmens que deriven del seu coneixement intuïtiu. És el cas, per exemple, de les explicacions sobre les causes que provoquen el cicle dia-nit, les estacions, les fases de la Lluna, l'origen de les roques i de les muntanyes, la formació de volcans i terratrèmols, etc.

Per això és molt important que, a l'inici de qualsevol investigació, es deixin oportunitats perquè l'alumnat pugui expressar lliurement les seves idees en relació amb les causes d'aquests o d'altres fenòmens propis del bloc. En aquest sentit, és recomanable que s'utilitzin diverses estratègies per fer explícites les idees dels nens i nenes, com ara preguntes obertes que condueixin a explicar creativament (ex.: "Com explicaries que a Andorra a l'estiu faci més calor que no pas a l'hivern?") i no pas preguntes tancades que conviden a reproduir informació ("Què en saps de l'univers?", "Què és un volcà?", etc.). També són molt útils els dibuixos o, en alguns casos, les simulacions amb maquetes creades pel mateix alumnat. Sigui quina sigui l'estratègia utilitzada, sempre es tracta de posar en primer pla les idees dels nens i nenes i orientar les activitats posteriors en conseqüència.

A partir d'aquest moment inicial d'explicitació dels models de l'alumnat, s'hauran de proposar activitats relacionades amb la investigació empírica que permetin obtenir evidències a favor o en contra dels models inicialment expressats. Això suposa que l'obtenció de dades a través de la mesura, l'observació, el disseny experimental o la cerca d'informació ha de tenir un paper molt rellevant en la planificació que els mestres facin de la seva actuació a l'aula. Tanmateix, i a diferència del que passa en altres blocs, molts dels fenòmens sobre els quals es proposa investigar en aquest bloc es produeixen en una escala temporal molt àmplia (dies, mesos o anys). Aquesta és una realitat que cal considerar en la planificació que es faci de la investigació.

La tecnologia es pot treballar de manera integrada, de manera que el coneixement científic adquirit sobre els fenòmens investigats pugui relacionar-se amb els diferents paquets de continguts. Així, es proposa l'àmbit de l'exploració humana de l'espai com un àmbit idoni per relacionar la curiositat científica dels humans amb el disseny de ginyes tecnològics diversos que ens han permès conèixer millor l'univers (ex.: telescopis, satèl·lits artificials, estacions espacials habitables, etc.). Un altre cas serien les investigacions sobre el sòl i la reflexió en relació amb la rellevància de conservar-lo, que també permet combinar el coneixement científic amb el disseny tecnològic d'aparells o mesures per evitar l'erosió del sòl.

Donada la naturalesa dels fenòmens que s'han d'estudiar, l'ús de les TIC esdevé molt important per observar, recollir, registrar i tractar les dades. Cal tenir en compte que existeixen molts recursos a Internet que permeten simular situacions (per exemple: moviments dels astres, moviments de les plaques tectòniques, etc.). En aquest mateix sentit, l'elaboració de maquetes pot ser una eina útil per posar a prova idees sobre els moviments de la Terra o de la Lluna.

Ateses les connexions que hi ha entre els diferents recursos conceptuals d'aquest bloc i entre alguns dels recursos d'aquest bloc i els dels altres blocs, resulta interessant dissenyar contextos d'ensenyament-aprenentatge que posin de manifest aquests vincles. Per exemple, es pot relacionar l'estudi del sòl amb l'estudi de la dinàmica dels agents atmosfèrics que en provoquen l'erosió, o bé l'estudi sobre els fenòmens meteorològics amb les característiques dels hàbitats on habiten diversos éssers vius (plantes i animals). L'aportació que fan els recursos d'aquest bloc ha de contribuir, juntament amb els recursos dels altres blocs, a una comprensió global més complexa sobre el mateix aspecte.

Bloc 2. Matèria, energia i sostenibilitat

Aquest bloc està dedicat al coneixement de les propietats, els comportaments i l'estructura interna de la matèria i a la investigació de fenòmens senzills relacionats amb la calor, la llum i el so. El conjunt de recursos d'aquest bloc ha de permetre introduir-se en els criteris científics i tecnològics implicats en el disseny i la construcció d'objectes senzills i, al mateix temps, ha de permetre reflexionar sobre com caldria actuar per fer un ús més sostenible tant dels materials com de l'energia que consumim.

Qüestions com ara “Com és la matèria per dins?”, “En què es diferencien els sòlids dels líquids?”, “Quines propietats tenen els metalls?”, “Què fa que el sucre es dissolgui millor en l'aigua?”, “Com és que hi ha coses que suren i d'altres que no?”, “Com és que la llum canvia de color quan travessa un filtre blau?”, “Quin tipus de material transmet millor el so? i la calor?” serviran per despertar la curiositat dels nens i nenes i permetran iniciar investigacions científiques a l'aula que permetin donar-hi resposta i, així, adquirir nous coneixements sobre aquest conjunt de fenòmens. D'altra banda, preguntes com ara “Com podem reduir el consum de paper?”, “Quins materials es poden reciclar?” o “Com ho podem fer per consumir menys energia?” focalitzen l'atenció en alguns dels problemes socioambientals més rellevants de la societat actual i conviden a reflexionar sobre els nostres hàbits de consum, i permeten així analitzar el paper que poden tenir la ciència i la tecnologia vers un model energètic i de consum més sostenible.

Al primer cicle es proposa establir la distinció entre objecte i material i investigar sobre les propietats i els usos de materials quotidians diversos (vidre, metalls, ceràmica, fusta, plàstic, roba de cotó, etc.) a través de preguntes com ara “De quins materials està feta aquesta joguina?”, “Quines propietats té la fusta?” o “Quines propietats distingeixen el vidre de la ceràmica?”. Així mateix, preguntes com “Què passa quan escalfa un metall?”, “Què necessito per formar una ombra?” o “Com és que un objecte llisca millor sobre el gel que sobre el terra de la classe?” permetran introduir-se en la investigació sobre la naturalesa de la llum, la calor i les forces. També serà el moment per començar a sensibilitzar els nens i nenes en relació amb la necessitat de promoure un consum sostenible de materials.

En el segon cicle s'introdueix una definició simple de matèria, entesa com “tot allò que té massa i ocupa espai”, que permet distingir operativament la matèria de l'energia. Així, es presenten la calor, el so o la llum com a formes d'energia perquè no tenen massa ni ocupen espai, i s'investiguen fenòmens bàsics relacionats amb aquests conceptes. Preguntes com “Què distingeix un líquid d'un sòlid o d'un gas?”, “Com canvia un glaçó quan s'escalfa?” i “Què fa que el sucre es dissolgui millor en l'aigua?” serviran, respectivament, per introduir la investigació sobre les característiques bàsiques de sòlids, líquids i gasos, sobre els canvis d'estat i sobre les mesclures. Aquestes investigacions, així com la mesura de la massa, permetran establir que en els canvis físics (canvis d'estat, mesclures i dissolucions, dilatació) es manté la quantitat de matèria.

El tercer cicle introdueix l'alumnat en una versió simplificada del model corpuscular de la matèria: el model de partícules. Aquest model es construeix per respondre a preguntes sobre l'estructura interna de la matèria, com per exemple “Com és la matèria per dins?”, “Són iguals un sòlid, un líquid i un gas, per dins?”, “Què canvia quan un sòlid es transforma en un líquid?, i un líquid en un gas?”. El model de partícules també ha de servir per permetre als nens i nenes construir explicacions científiques sobre molts dels fenòmens establerts en les investigacions fetes en els cicles anteriors, com ara les propietats dels materials, els canvis d'estat, les mesclures i dissolucions, la pressió de l'aire o la dilatació dels materials quan s'escalfen. A partir dels conceptes de massa i volum establerts al segon cicle, en aquest tercer s'introdueix el concepte de densitat i s'utilitza per investigar les causes de la flotabilitat dels cossos en diverses circumstàncies (sòlids en líquids, líquids en líquids, gasos en líquids, gasos en gasos, etc.). Finalment, en aquest cicle s'aprofundeix en el concepte de força i en la investigació dels canvis que provoquen les forces aplicades a un objecte, i s'introdueix l'electricitat com a forma d'energia.

Bloc 2. Matèria, energia i sostenibilitat

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
ORIENTACIONS: idees que orienten els fets i conceptes a treballar		
De quins materials està feta aquesta joguina? Per què està feta amb aquests materials i no amb uns altres? Quines propietats tenen els plàstics i els metalls? Amb quins materials podríem construir la nostra joguina? Què passa quan escalfem un tros de ferro? D'on provenen els plàstics? Com podem obtenir ferro? Què podríem fer per no consumir tants materials? Com es pot reciclar el paper? Com és que un glaçó embolicat triga més a fondre's que un glaçó sense embolicar? A quina temperatura estan els objectes de la classe? Què passa amb la temperatura de l'aigua quan hi posem un glaçó? Quin material és més bon conductor de la calor? Què passa quan il·luminem un objecte opac? Com ho podem fer perquè l'ombra del llapis sigui més gran? Quin tipus de materials són atrets pels imants? Com és que els materials llisquen millor sobre el gel que sobre el terra de l'escola?	Com podem distingir el que és matèria del que no és matèria? L'aire és matèria? Quines característiques distingeixen els sòlids dels líquids i dels gasos? Què passa quan escalfem aigua? Com és que un glaçó esdevé aigua? Què canvia i què es manté en un canvi d'estat? Quins factors fan que l'aigua dels bassals s'evapori més ràpid? Com es formen els núvols? Quines substàncies es dissolen en aigua? De què depèn que el sucre es dissolgui millor en aigua? Com ho podem fer per separar una mescla de llimadures de ferro i sorra? Com podem recuperar la sal que hem dissolt a l'aigua? D'on ve l'aigua de l'aixeta? Com és que diem que l'aigua porta minerals? Com és que el sucre es dissol en aigua i la sorra no? Com viatja la llum? Què fa un mirall quan l'il·luminem? Què li passa a la llum quan travessa un filtre de color blau? Com és que la llum es descompon en els colors de l'arc de Sant Martí? Com és que des de l'aula sentim els sons del passadís si hi ha una paret al mig? El so es transmet millor per l'aire o per la taula? Com ho podem fer per aïllar l'habitació del so i de la calor?	Com és la matèria per dins? Com és un sòlid per dins? Com és un líquid per dins? Com és un gas per dins? Què deu passar amb les partícules d'un sòlid quan l'escalfem? I amb les d'un gas? Com explicariem els canvis d'estat usant el model de partícules? I les dissolucions? Com és que a vegades els vidres del cotxe s'entelen? Com és que hi ha objectes que suren a l'aigua i d'altres que no? Com és que els globus aerostàtics pugen quan s'escalfa l'aire? Com és que l'oli sempre queda a la superfície de l'aigua? Com podríem construir un submarí amb material de reciclatge? Per a què es fan servir les politges? En què ens ajuden les palanques? Com ho podríem fer per aixecar un pes sense gaire esforç? Quins materials condueixen l'electricitat? Com podem construir un circuit elèctric senzill?
FETS I CONCEPTES		
Objectes, matèria i materials		
Distinció entre objecte i material Propietats dels materials Construcció d'objectes tenint en compte les propietats dels materials Canvis i continuïtats en els materials Origen i obtenció dels materials Reducció, reutilització i reciclatge de materials	Concepte de matèria Massa i volum: concepte i mesura Concepte de líquid, sòlid i gas. Propietats Els canvis d'estat: fusió, solidificació, evaporació, ebullició, condensació i sublimació Conservació de la quantitat de matèria Mescles: tipus i mètodes de separació	Estructura interna de la matèria: model corpuscular Model corpuscular i propietats i comportaments de la matèria Concepte de temperatura Densitat i flotabilitat Canvis reversibles i canvis irreversibles

	El cicle de l'aigua	
Els objectes quotidians estan fets d'un o més materials Cada tipus de material té unes propietats característiques (duresa, flexibilitat, transparència, etc.) La forma, funció i utilitat d'un objecte o artefacte estan relacionades amb el material i les tècniques utilitzades per construir-lo Podem provocar canvis en els materials quan els escalfem, quan els mullem o quan hi apliquem forces El material continua sent el mateix malgrat que hi provoquem canvis físics Els materials d'ús quotidià que tenen un origen natural (cotó, llana, vidre, plàstics, metalls, fusta, etc.) provenen de la natura i són més o menys processats per l'ésser humà, a vegades a través de processos industrials Cal vetllar per reduir, reutilitzar i reciclar els materials que usem habitualment	La matèria és tot allò que té massa (pesa) i té volum (ocupa espai) L'aire és matèria, perquè pesa i ocupa espai La massa es pot mesurar amb una balança, però el volum es pot mesurar de diverses maneres La matèria pot manifestar-se en estat líquid, sòlid o gas, i cadascun d'aquests estats té un conjunt de propietats que permeten distingir l'un de l'altre Els sòlids mantenen la forma i no es poden comprimir Els líquids canvien de forma i flueixen, però no es poden comprimir Els gasos canvien de forma i flueixen, i es poden comprimir i expandir La matèria i els materials poden canviar d'estat quan reben energia en forma de calor (s'escalfen), o quan perden energia en forma de calor (es refreden) En l'evaporació, és la superfície del líquid la que passa a gas; en l'ebullició és tota la massa del líquid la que passa a gas Una mescla és una substància formada per dos o més components de tal forma que cadascun manté la seva identitat Una mescla és homogènia quan no en podem distingir els components a simple vista (ex.: les dissolucions); una mescla és heterogènia quan en podem distingir els components a simple vista Els components d'una mescla es poden recuperar usant mètodes de separació: destil·lació, decantació, evaporació, flotació, filtració, etc. En els canvis físics (canvis d'estat, dissolucions, dilatació) la quantitat de matèria es conserva El cicle de l'aigua comporta l'evaporació, la condensació, la precipitació i la infiltració al subsol	Matèria La matèria no és contínua, sinó que està feta de partícules invisibles a l'ull humà i als instruments òptics habituals Les partícules que formen un material estan més o menys lligades entre elles, i tenen capacitat de moviment Els materials en estat líquid, sòlid o gasós es distingeixen per una organització diferent de les partícules que els formen, i això permet explicar les seves propietats característiques Materials diferents estan fets de partícules diferents Entre partícules de diferents substàncies es poden establir lligams La calor que es transmet a un material fa augmentar el moviment de les partícules que el formen La temperatura mesura el grau d'agitació de les molècules que formen un material El model corpuscular ens ajuda a construir explicacions sobre les propietats i els comportaments de la matèria La densitat és una magnitud que relaciona la massa i el volum d'un cos. La flotabilitat d'un objecte (sòlid, líquid o gas) en un fluid (líquid o gas) depèn de la relació entre les seves densitats. Si la densitat de l'objecte és més gran que la del fluid, s'enfonsa; si la densitat de l'objecte és menys gran que la densitat del fluid, sura Un canvi és reversible quan podem recuperar els components inicials (per exemple, els canvis d'estat o les mescles) Un canvi és irreversible quan ja no podem tornar a recuperar els components inicials (per exemple, les combustions o l'oxidació dels metalls)

Calor		
Mesura de la temperatura Transferència de la calor Conductors i aïllants de la calor	Concepte de calor Transferència de calor: conducció i convecció Materials i conducció de la calor	
La temperatura es pot mesurar amb un termòmetre i les unitats de mesura habituals són els graus centígrads. La calor es transfereix del cos que està a més temperatura al cos que està a menys temperatura La transferència de calor a un cos provoca canvis (augment de la temperatura, fusió, evaporació) Hi ha materials que són bons conductors de la calor, i n'hi ha d'altres que són mals conductors de la calor (aïllants)	La calor és una forma d'energia que es transmet d'un cos que està a més temperatura a un cos que està a menys temperatura Les diferències de temperatura entre cossos adjacents provoquen la transferència d'energia en forma de calor La transferència de calor a un cos sòlid, líquid o gasós provoca que es dilati, és a dir, que augmenti de volum La calor es pot transferir per conducció i per convecció Les propietats dels materials en relació amb la calor ajuden a explicar-ne els usos Hi ha materials que condueixen millor la	
Llum		
Objectes opacs i transparents Efectes de la incidència de la llum en objectes opacs: escalfament i ombres	Raig de llum Descomposició de la llum blanca Reflexió de la llum Materials i llum	
Distingim entre objectes transparents i opacs segons si deixen passar o no la llum La llum travessa els objectes transparents i no travessa els objectes opacs Quan els rajos de llum incideixen en un objecte opac, l'objecte s'escalfa Els objectes opacs s'escalfen més si són foscos, i molt menys si són clars Quan els rajos de llum topen amb un objecte opac, es forma una ombra Per formar una ombra necessitem una font de llum, un objecte opac i una superfície que actuï de pantalla on es projecta l'ombra La mida d'una ombra depèn de la distància entre l'objecte que la provoca i la font de llum	La llum viatja en línia recta i per això podem parlar de rajos, o feixos, de llum La llum visible la podem percebre blanca, però en realitat està formada per la superposició de llum de colors Els colors de la llum es poden observar quan algun objecte provoca la descomposició de la llum blanca Els pigments reflecteixen la llum del seu mateix color Els filtres de colors només deixen passar la llum del seu color. Dos filtres successius de colors diferents no deixen passar llum Quan un raig de llum incideix en una superfície polida (ex.: un mirall) en un determinat angle, xoca i retorna al mateix angle amb el mateix angle d'incidència Quan els rajos de llum incideixen en una superfície no polida (ex.: paret, fusta), no es reflecteixen en cap direcció concreta sinó que es difonen en totes direccions No tots els materials es comporten	

	igual davant la llum Les propietats dels materials en relació amb la llum ajuden a explicar-ne els usos	
Forces		
Efectes de l'aplicació de forces Imants: forces a distància		
Quan apliquem una força a un objecte fem canviar el seu estat de repòs o de moviment, el podem deformar o el podem trencar Hi ha forces que actuen a distància i produeixen efectes sense que hi hagi contacte físic entre els objectes (ex.: els imants)		
	So	
	Concepte de so Transmissió del so: conductors i aïllants Materials i so	
	El so es produeix quan la matèria vibra El so només es transmet a través de la vibració de la matèria; per tant, el so no es pot transmetre en el buit El so es transmet en forma d'ones i es propaga en totes direccions El so es transmet millor en els sòlids que en els líquids i que en els gasos Les propietats dels materials en relació amb la llum ajuden a explicar els seus usos Hi ha materials bons conductors del so i materials mals conductors del so (aïllants)	
		Forces i operadors mecànics Concepte de força Instruments de mesura de forces Màquines simples: politges, engranatges, palanques
		Forces i operadors mecànics Una força fa canviar l'estat de repòs o de moviment d'un cos (posició, velocitat, trajectòria) Les forces es poden mesurar amb un dinamòmetre Els objectes cauen cap al centre de la Terra, degut a l'acció de la força de la

		gravetat Les màquines simples serveixen per aixecar pesos, desplaçar objectes o transmetre moviments, amb poc esforç de qui les fa servir El fenomen de la inèrcia té implicacions en el disseny tecnològic (per exemple, els cinturons de seguretat dels vehicles o de les atraccions de fira)
		Electricitat
		Circuits elèctrics senzills: components i muntatge Conductors i aïllants de l'electricitat Producció i consum sostenible d'electricitat
		Hi ha materials conductors i aïllants de l'electricitat Els metalls són bons conductors de l'electricitat Amb una pila, un cable elèctric i una bombeta es pot construir un circuit elèctric senzill L'electricitat és el principal tipus d'energia que utilitzem en la vida quotidiana En la producció d'electricitat s'ha de tendir a usar tecnologies que generin poc impacte ambiental En la nostra vida quotidiana hem de tendir a l'estalvi d'energia elèctrica
PROCEDIMENTS DE LA C1		
Ús de diferents formes d'expressió dels models i les idees propis sobre les propietats i els canvis en els materials Ús de diferents formes d'expressió dels models i les idees propis sobre el comportament de la calor, la llum i les forces Revisió i modificació dels models i les idees propis expressats sobre el comportament de la calor, la llum i les forces Revisió i modificació dels models i les idees propis expressats sobre les propietats i els canvis en els materials basant-se en l'evidència obtinguda Adequació de l'ús de termes científics en l'explicitació d'idees relatives a les propietats i els canvis en els materials Adequació de l'ús de termes científics en l'explicitació d'idees relatives al comportament de la calor, la llum i les forces Ús dels models i les idees	Explicitació dels models i les idees propis sobre els estats de la matèria, els seus estats i els canvis d'estat Explicitació dels models i les idees propis sobre la llum, la calor i el so Avaluació i revisió dels models i les idees propis sobre la matèria, els seus estats i els canvis d'estat d'acord amb l'evidència obtinguda Avaluació i revisió dels models i les idees propis sobre la calor, la llum i el so d'acord amb l'evidència obtinguda Ús dels termes i del vocabulari treballats en l'estudi dels estats de la matèria, els canvis d'estat i les mesclures Ús dels termes i del vocabulari treballats en l'estudi dels estats de la matèria, els canvis d'estat i les mesclures Ús del principi de conservació de la quantitat de matèria quan s'expliquen els canvis d'estat i les	Ús del llenguatge gràfic, plàstic o corporal per representar un model senzill que expliqui l'estructura interna de la matèria a través de l'existència de partícules Avaluació i revisió del model propi sobre l'estructura interna de la matèria a partir de l'evidència obtinguda Ús del model i les idees consensuades sobre l'estructura interna de la matèria per construir explicacions i fer prediccions sobre el comportament i les propietats de la matèria Argumentació basada en evidències científiques sobre la necessitat d'un consum responsable d'energia elèctrica Plantejament d'hipòtesis sobre aspectes del funcionament de les màquines simples

treballats per argumentar en relació amb els hàbits sostenibles sobre el consum i l'ús de materials en la vida quotidiana Ús dels models i les idees treballats per argumentar en relació amb la distinció entre objecte i material	mescles Ús de les idees pròpies per plantejar hipòtesis sobre aspectes referents al comportament de la llum, la calor i el so	
PROCEDIMENTS DE LA C2		
Plantejament d'interrogants en relació amb les propietats i els canvis en els materials Reconeixement de preguntes investigables relacionades amb les propietats i els canvis en els materials Comparació de les propietats de diferents materials Observació de canvis en els materials Participació en la realització d'experiments per entendre les propietats i els canvis que es produeixen en els materials Participació en la realització d'experiments per entendre fenòmens senzills relacionats amb la calor, la llum i les forces Ús adequat dels instruments de mesura proposats durant l'experimentació Ús dels llenguatges matemàtics adients per expressar resultats durant l'experimentació	Plantejament de preguntes investigables relacionades amb els canvis d'estat i les mescles Plantejament de preguntes investigables sobre fenòmens relacionats amb la calor, la llum i el so Proposta i cerca de fonts d'informació diverses per respondre als interrogants plantejats Execució de dissenys experimentals simples en relació amb els canvis d'estat i les mescles Execució de dissenys experimentals simples sobre fenòmens relacionats amb la calor, la llum i les forces Observació directa de fenòmens relacionats amb la matèria i els seus canvis, la llum, la calor i el so Manipulació acurada de materials, aparells i instruments de laboratori Ús d'instruments i eines digitals (senyors, programari, càmeres, etc.) en el desenvolupament dels processos d'experimentació i per a la recollida i el tractament de les dades Ús de diferents llenguatges per representar i expressar els resultats de l'experimentació (llenguatges simbòlics, gràfics, matemàtics) Comunicació de fets i evidències usant els termes científics apresos de manera adequada	Reconeixement de fets, fenòmens i processos relacionats amb les propietats i el comportament de la matèria Formulació de preguntes investigables referents a aspectes simples relacionats amb la flotabilitat i les forces Aplicació individual i col·lectiva de metodologies de treball diverses (experimentació empírica, cerca bibliogràfica, realització d'enquestes, etc.) per donar resposta a les preguntes plantejades Reconeixement de diferents tipus de màquines simples Identificació dels components bàsics dels circuits elèctrics senzills Ús de les eines digitals en el desenvolupament dels processos d'experimentació i per expressar resultats Selecció i ús adequat dels instruments d'experimentació i observació necessaris per obtenir dades o evidències Elecció i ús apropiat dels instruments de mesura durant l'experimentació Realització de simulacions per expressar fenòmens Expressió oral o escrita, o usant el suport adient, dels fets treballats fent ús del vocabulari científic après Incorporació del llenguatge matemàtic en l'expressió de resultats d'una experimentació
PROCEDIMENTS DE LA C3		
Identificació dels components que configuren alguns aparells senzills d'ús quotidià Opinió basada en l'evidència referent al reciclatge i la reutilització de materials Cerca d'informació sobre els processos d'obtenció de materials	Construcció d'estructures senzilles (hivernacles, edificis aïllats del so i de la calor, etc.) destinades a funcions específiques tenint en compte les propietats dels materials que s'han d'utilitzar Participació activa en debats sobre aspectes referents a l'ús	Valoració crítica de les aportacions de la tecnologia en relació amb la producció i el consum d'electricitat Anàlisi de les màquines simples presents en joguines o objectes d'ús quotidià i justificació de la seva funció Construcció justificada d'estructures senzilles usant

d'ús quotidià Valoració crítica referent al consum de materials Creació d'esbossos simples vinculats al disseny d'un objecte senzill (plats, culleres, estoigs, etc.) Justificació del disseny d'un objecte senzill d'ús quotidià (plats, culleres, estoigs, etc.) tenint en compte les propietats dels materials escollits Ús d'aparells i utensilis simples per tallar, mesurar, unir, etc., atenent les normes i criteris de seguretat Ús del vocabulari adient en l'enumeració d'eines i aparells o en la descripció d'accions	sostenible de materials Utilització d'Internet per comunicar-se i cercar, descarregar, intercanviar i publicar informació Ús dels aprenentatges sobre la matèria per a l'anàlisi i valoració crítica d'informacions referides al consum sostenible de materials Construcció de ginyes i estructures que permetin separar mesclures Elecció i ús del material adequat per fer maquetes o construccions identificant la relació entre les característiques del material i els seus possibles usos	màquines simples Ús d'esbossos i apunts per desenvolupar i comunicar idees de disseny de projectes i objectes Generació i clarificació d'idees a través de la discussió amb els companys i adults per desenvolupar criteris de disseny de projectes o objectes Creació de blogs, webs, etc. per expressar idees de sensibilització ambiental Expressió argumentada d'opinions pròpies sobre l'impacte de la tecnologia en el benestar de les persones Anàlisi de notícies o articles simples sobre aspectes referents al consum energètic Utilització d'Internet per cercar informació a través de cercadors, paraules clau i adreces web
ACTITUDS I VALORS		
Interès per explorar els objectes i materials Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori Respecte per les opinions i el treball dels altres Participació cooperativa en projectes en grup Disposició, davant l'evidència, al canvi d'idees Autonomia en el desenvolupament de tasques pautades Valoració crítica del consum de materials Iniciativa per dur a terme accions personals de reducció, reutilització i reciclatge de materials Valoració de l'ús de materials de recuperació Valoració de la importància de la recollida selectiva de residus	Valoració positiva de les aportacions dels altres en el desenvolupament d'un treball comú Col·laboració activa en les tasques grupals Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori Rigor en les observacions i mesures Respecte per l'evidència Autoexigència en el procés d'elaboració de construccions o materials Constància en la cura dels materials emprats	Autoexigència en l'organització i el tractament de la informació Valoració de les opinions dels altres amb respecte Iniciativa per actuar de forma respectuosa en relació amb el consum de materials i electricitat Valoració crítica de la informació obtinguda Iniciativa per desenvolupar accions, projectes i campanyes de foment del respecte envers el medi ambient Valoració de la importància de la bona gestió de recursos del medi Interès per entendre alguns dels conflictes ètics que poden generar algunes innovacions tecnològiques

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Aprendre sobre la matèria i l'energia ha de permetre a l'alumnat poder respondre a diverses preguntes sobre com estan fetes les coses, sobre què es transforma i què es manté quan es produeix un canvi físic, o sobre com és que la matèria es comporta de la manera que ho fa. També ha de servir per comprendre que la calor, la llum, el so i les forces tenen una naturalesa diferent de la de les substàncies materials. Tots aquests aprenentatges aportaran nous coneixements als nens i nenes que els han de permetre reflexionar sobre l'ús dels materials i sobre l'adquisició d'hàbits de consum més sostenibles.

Des de ben petits els alumnes estan en contacte amb objectes i materials molt diversos i en coneixen les propietats i comportaments perquè hi interactuen espontàniament mentre juguen o exploren. Aquesta experiència quotidiana amb els materials s'ha d'ampliar i sistematitzar a través de les investigacions que es proposin a l'escola.

En el cas de la matèria, es proposa una progressió en els aprenentatges al llarg dels tres cicles. Així, a primer cicle es proposa centrar l'atenció en la distinció entre els objectes i els materials de què estan fets els objectes, així com en la investigació sobre les propietats més característiques dels materials d'ús comú. Això implicarà observar materials diversos, comparar-ne les propietats i, a partir d'aquí, identificar quins poden ser-ne els usos. També es proposa que s'investiguin els comportaments dels materials en determinades circumstàncies (aplicar forces, escalfar, refredar, etc.).

A segon cicle es proposa conceptualitzar la matèria com tot allò que té massa i ocupa espai (té volum), i això suposa invertir temps a introduir el concepte de massa i de volum, i a conèixer els instruments i les tècniques que ens permeten mesurar una i altra magnitud. Amb aquesta nova conceptualització de la matèria i de la massa, i amb la mesura de la massa com a estratègia de comprovació, serà relativament senzill adquirir el principi de conservació de la quantitat de matèria, que és tan essencial en la comprensió tant dels canvis físics com dels canvis químics. Per això es recomana que en la investigació sobre els canvis físics (canvis d'estat, mescles, etc.) sempre es comprovi que la massa total no canvia. Això, per exemple, ajudarà a posar en dubte una idea molt arrelada en els nens i nenes, que és que "un glaçó pesa més que no pas l'aigua que n'obtenim quan es fon". Finalment es proposa que a tercer cicle s'introdueixi el model de partícules.

La investigació sobre el comportament de la matèria és idoni per introduir l'alumnat en el disseny experimental amb control de variables (DECV). Així, per exemple, el DECV es pot usar quan s'investiga sobre les variables que afecten la capacitat del sucre per dissoldre's en aigua, quan s'investiga sobre les variables que afecten la flotabilitat d'un objecte o quan s'investiga sobre què condiciona el moviment d'un objecte en una rampa.

Les exposicions orals o escrites (textos, mapes conceptuals...) i la construcció i l'ús de representacions (maquetes, dibuixos, gràfics...) s'utilitzaran com a mitjà per fer explícites i compartides les idees dels alumnes. La discussió al voltant d'aquestes idees expressades ("Per què representem la llum d'aquesta manera?", "Per què utilitzem aquest material per simular els lligams entre partícules?", "Què els passa a les partícules quan escalfem el material?", "Què vols dir quan dius X?", "Quina diferència hi ha entre això que dius i el que expressa el teu company?") ha de facilitar la discussió i el raonament sobre estructures, relacions i fenòmens complexos (propietats dels materials, canvis en els materials, comportaments de la calor i la llum sobre els materials, etc.), i ha de posar a prova i fer evolucionar les idees inicials de l'alumnat.

La tecnologia es treballarà de manera integrada i en relació amb els recursos conceptuals exposats. La introducció de l'ús de les TIC (lupes, càmeres digitals, sensors, programes informàtics, etc.) ha d'ajudar en l'observació, la recollida, el registre i el tractament de dades. Ha de facilitar, també, la comunicació i aplicació de resultats i idees (a través de la presentació en blogs escolars, a partir de la confecció de pòsters o tríptics informatius, etc.). De manera inversa, construir una maqueta (d'un edifici, d'una joguina, d'un giny, per exemple) o un artefacte determinat (un hivernacle, una sala de concerts, per exemple) ens pot servir per introduir-nos en l'ús i la funció de materials, estris i aparells tecnològics diversos. Finalment, la presentació i valoració crítica d'avenços i ginyes tecnològics ajudaran a evidenciar el paper de la ciència i la tecnologia i les seves implicacions socials.

Donat que en aquest bloc és on es tracten la naturalesa i les propietats dels materials i s'introdueixen coneixements científics sobre diverses formes d'energia, és important que s'impliqui els alumnes en el reconeixement i la recollida de dades sobre el consum de materials i el consum energètic que es produeix en el seu entorn més immediat i, a partir de la informació recollida, cal que siguin capaços de valorar críticament els propis hàbits i els dels col·lectius als quals pertanyen i, si escau, millorar-los a través d'accions concretes que incideixen en les comunitats més properes i de les quals formen part (escola, llar, parròquia, etc.).

Bloc 3. Origen i diversitat dels éssers vius

Aquest bloc es dedica als aspectes referents a la vida sobre la Terra, el seu origen i la seva diversitat. Fa referència, per tant, a la caracterització dels éssers vius en relació amb les seves funcions vitals bàsiques i la seva capacitat d'interrelacionar-se entre ells i amb el medi. Suposa, també, reconèixer els canvis i les continuïtats que es donen amb el pas del temps, que donen lloc a la idea de simultaneïtat i successió. L'objectiu general del bloc és la integració progressiva de tots aquests coneixements per començar a construir una visió complexa d'ecosistema que permeti interpretar el present, comprendre determinats aspectes del passat i poder construir un futur generant un vincle respectuós i sostenible amb l'entorn.

Qüestions com “Les plantes respiren?”, “Com ho fan els animals per comunicar-se amb els de la seva espècie?”, “Què canvia al llarg del creixement d'una granota?”, “On van a parar les fulles del bosc que cauen a la tardor?” o “Els fòssils són restes d'animals?” fomenten la curiositat natural de l'alumnat i promouen la realització d'investigacions científiques en l'entorn natural proper, i desenvolupen, d'aquesta manera, el coneixement i la comprensió d'idees científiques i tecnològiques bàsiques. D'altra banda, preguntes com “Què passa si l'aigua de la bassa es contamina?” o “És important que al sòl hi hagi cucs de terra?” busquen que l'alumnat usi els coneixements adquirits envers el desenvolupament de l'apreciació i respecte per la diversitat dels éssers vius i dels comportaments i hàbits responsables en referència a la protecció i millora del medi ambient. Es promou, així mateix, la identificació de problemes mediambientals i una actitud crítica i una valoració del paper que tenen la ciència i la tecnologia davant d'aquests problemes.

Al primer cicle, preguntes com “Quines diferències i quines semblances hi ha entre plantes i animals?” o “Com han d'estar fetes les parts de les plantes perquè puguin fer la seva funció?” comencen a explorar la noció d'ésser viu en relació amb les seves funcions vitals i posen èmfasi en allò que tots els éssers vius tenen en comú, alhora que faciliten la diferenciació d'estructures entre plantes i animals. D'altra banda, qüestions com “Quin és l'hàbitat que prefereixen les paneroles?” o “Com és que hi ha éssers vius que poden viure dins l'aigua i n'hi ha que no?” plantegen la idea d'hàbitat com a ambient o espai que reuneix les condicions adequades perquè una determinada població biològica pugui desenvolupar-hi les seves funcions vitals, així com la noció d'adaptació al medi.

Seguint amb el concepte d'ésser viu, el segon cicle introdueix la idea de cicle vital com a conjunt d'etapes per les quals passa un organisme al llarg de la seva vida. Aquesta noció ve introduïda per preguntes com “Creixen igual totes les llavors?”, “Què canvia al llarg del creixement d'una planta?” o “Les erugues són papallones?” i permeten seguir aprofundint tant en les funcions vitals com en la comparació entre plantes i animals. En un altre sentit, el segon cicle comença a plantejar la idea d'interacció a través de qüestions referents al comportament animal com ara “Com ho fan els animals per comunicar-se amb els de la seva espècie?”. Finalment, i en relació amb la biodiversitat, s'introdueix la necessitat de classificació i la classificació dels animals en cinc regnes acceptada científicament vehiculada per preguntes com “Tenen alguna cosa en comú un escarabat i una aranya?” o “Quins criteris puc fer servir per classificar els animals?”.

Els recursos conceptuals del tercer cicle interrelacionen i complexifiquen les idees treballades en cicles anteriors. En referència a les interaccions, la noció d'ecosistema permet introduir la idea de xarxa mostrant la interdependència dels organismes entre ells i amb el medi. Alhora, aquests conceptes també s'acompanyen del treball d'altres recursos, com la funció dels descomponedors i el cicle de descomposició de la matèria. Pel que fa a la biodiversitat, preguntes com “Si tots són ocells, per què els seus becs són tan diferents?” o “Com apareix una espècie nova?” suposen un primer pas en el treball d'aspectes referents a la genètica i l'evolució.

Bloc 3. Origen i diversitat dels éssers vius

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
ORIENTACIONS: idees que orienten els fets i conceptes a treballar		
Què necessiten les plantes i els animals per viure? D'on obtenen el que necessiten? Quines diferències i quines semblances hi ha entre plantes i animals? Com sé que una planta és un ésser viu? Com han d'estar fetes les parts de les plantes perquè puguin fer la seva funció? Les plantes respiren? Les plantes es mouen? Hi ha alguna relació entre la forma general d'un animal i el medi on viu? A quina part del pati de l'escola hi ha més insectes? Com és que no trobem les mateixes plantes i animals a prop del riu que dalt de la muntanya? Quin és l'hàbitat que prefereixen les paneroles? Com és que hi ha éssers vius que poden viure dins de l'aigua i n'hi ha que no? Què passa si l'aigua de la bassa es contamina? El riu és un recurs per a l'ésser humà?	El pinyó és un fruit o una llavor? Creixen igual totes les llavors? Totes les plantes tenen flors? Què canvia al llarg del creixement d'una planta? Què li passa al nostre hort si no hi ha gaires insectes? Sempre creixen igual de ràpid les plantes? Què canvia al llarg del creixement d'una granota? Què podem fer perquè al pati de l'escola hi hagi més diversitat de plantes? Les erugues són papallones? Com defensa el seu territori, l'aranya? L'insecte pal reacciona davant dels sorolls? Què fan els mascles per atraure les femelles? Els ocells volen més ràpid quan plou que quan fa sol? Què podem fer perquè al nostre hort hi hagi més cucs de terra? Tenen alguna cosa en comú un escarabat i una aranya? Quins criteris puc fer servir per classificar els animals? En què es basen els científics per classificar els animals?	Els organismes d'un ecosistema poden cooperar entre ells? Com és que el vesc pot viure dalt dels arbres? Què passa si talem un bosc? Com es recupera un bosc cremat? De què s'alimenten els fongs? On van a parar les fulles del bosc que cauen a la tardor? És important que al sòl hi hagi cucs de terra? Què passa si evitem que les mosques s'acostin a la fruita madura? Els fòssils són restes d'animals? Si tots són ocells, per què els seus becs són tan diferents? El color dels ulls depèn dels pares? Com és que les llavors poden dispersar-se de formes tan diferents? A Andorra sempre hi han viscut les mateixes espècies? Com ho podem saber? Com apareix una nova espècie? Com s'extingeix? Com és que hi ha espècies que s'assemblen tant les unes a les altres?
FETS I CONCEPTES		
Els éssers vius		
Concepte d'ésser viu La cèl·lula com a unitat fonamental de l'ésser viu Funcions vitals dels éssers vius: nutrició, relació i reproducció Comparació de les funcions vitals entre plantes i animals Parts de la planta: estructura i funció (arrel, tija, fulla, flor i fruit)	Cicle de vida de les plantes Reproducció de les plantes amb flor (pol·linització, formació de fruits i llavors i germinació) Parts de la flor (estructura i funció) Tipus de pol·linització (vent, animals) Pol·linització per animals (relació planta-pol·linitzador) Diferenciació entre fruit i llavor Estructura i funció del fruit i la llavor Diferenciació entre pol·linització i dispersió La llavor (estructura i funció) Cicle de vida dels animals: comparació de cicles de vida amb metamorfosi i sense metamorfosi Comparació del cicle de vida de plantes i animals	

Els éssers vius es nodreixen, es relacionen amb el medi i poden reproduir-se Les plantes i els animals tenen diferents sistemes per nodrir-se, expulsar els seus residus, respirar, relacionar-se amb el medi i reproduir-se Les plantes són éssers vius Les plantes necessiten la llum del sol per poder créixer i produir el seu aliment Tots els animals depenen directament o indirectament de les plantes per alimentar-se i produir energia Les plantes poden respirar com un animal Les plantes i els animals interaccionen de manera diferent amb el medi Les principals estructures d'una planta (arrels, tija i fulles) responen a unes funcions determinades Les unitats fonamentals dels éssers vius són invisibles a ull nu (cèl·lula)	La reproducció sexual de les plantes es fa gràcies a les flors (òrgans reproductors) Les diferents parts d'una flor tenen diferents funcions Durant la pol·linització el pol·len és transportat des de les anteres cap al pistil per produir la fecundació La pol·linització es pot dur a terme per l'acció del vent o dels animals Un cop fecundat l'òvul, la flor es transforma en un fruit (ovari, pistil), que conté la llavor (òvul) La llavor conté tot allò que la planta necessita per créixer i reproduir-se La llavor està formada per diferents parts amb funcions diferents Només l'aigua i la temperatura afecten la germinació de les llavors L'aigua, la temperatura, la llum i la disponibilitat de nutrients i espai afecten el creixement de les plantes Les llavors tenen diferents mecanismes per poder dispersar-se Les plantes i els animals experimenten canvis al llarg dels diferents estadis de desenvolupament que formen el seu cicle de vida Alguns animals (bàsicament insectes i amfibis) experimenten grans transformacions o remodelacions corporals al llarg del seu cicle de vida (metamorfosi) Els cicles de vida de les plantes i dels animals són diferents entre si, tot i que ambdós impliquen néixer, créixer, desenvolupar-se en adults, reproduir-se i morir	
Hàbitats		
Diversitat d'hàbitats Concepte de població Estratègies dels éssers vius per adaptar-se al medi L'hàbitat com a recurs natural per a l'ésser humà Impacte de l'acció humana Reconeixement d'animals i plantes de l'entorn proper		
Els éssers vius poden sobreviure allà on poden satisfer les seves necessitats vitals Els hàbitats suporten la vida animal i vegetal i proporcionen aliment, aigua i aixopluc als éssers que hi viuen Al medi hi ha diferents tipus d'hàbitat Els organismes d'una mateixa espècie poden agrupar-se formant		

poblacions Els organismes estan adaptats al medi on viuen Els hàbitats són una font de recursos per a les persones Les persones podem modificar els hàbitats de manera que els canvis que es produeixen siguin beneficiosos o perjudicials per als éssers que hi viuen		
	Interaccions, comportament animal i ecosistemes	
	Interaccions entre éssers vius i medi Interaccions entre animals d'una mateixa espècie i entre espècies Interaccions i supervivència de l'espècie	Concepte d'ecosistema Elements biòtics, morts i abiòtics Interaccions entre els elements d'un ecosistema (idea de xarxa) Tipus d'interaccions entre elements biòtics (predació, competició, mutualisme i comensalisme) Organismes productors, consumidors i descomponedors (idea de xarxa tròfica) El cicle de la matèria Pertorbacions en un ecosistema (causes, tipus i impactes)
	Els éssers vius (animals i plantes) interaccionen amb altres organismes i amb l'entorn Poder rebre, emmagatzemar, recuperar informació i respondre a estímuls és bàsic per a la supervivència dels éssers vius Molts comportaments animals afavoreixen l'adaptació dels individus al medi i l'èxit reproductiu dels animals i, per tant, la supervivència de l'espècie	Un ecosistema està format per elements que estan vius (elements biòtics), elements que han estat vius (elements morts) o elements que mai no han estat vius (elements abiòtics) Les interaccions entre els elements biòtics d'un ecosistema poden ser de diverses menes (predació, competició, mutualisme, comensalisme) Els elements d'un ecosistema configuren una mena de xarxa on tots depenen els uns dels altres Els organismes productors (autòtrofs) fabriquen la matèria orgànica a partir de la inorgànica a través de la fotosíntesi (fitoplàncton, algues i vegetals) Els organismes consumidors (bàsicament els animals) prenen la matèria orgànica d'altres éssers vius i la transformen en matèria pròpia Segons què mengen (altres carnívors o altres herbívors) podem distingir entre consumidors primaris, secundaris i terciaris Els organismes descomponedors (microorganismes, bacteris, fongs, insectes, cucs de terra, etc.) transformen la matèria orgànica (restes de plantes i animals) en matèria inorgànica La matèria que forma els éssers vius no es perd, sinó que es recicla descrivint un cicle (cicle de la matèria) i passa d'uns nivells tròfics a uns altres Una pertorbació en algun dels elements d'un ecosistema afectarà els altres

		elements Els canvis en els ecosistemes poden produir-se per causes naturals o per intervenció de l'ésser humà de manera directa o indirecta Hi ha canvis que es produeixen cíclicament, n'hi ha que es produeixen molt lentament i n'hi ha de sobtats Hi ha canvis reversibles i canvis irreversibles La tecnologia pot causar o agreujar algun dels impactes ambientals, però també pot ajudar a evitar-ne
	Biodiversitat, genètica i evolució	
	Organismes unicel·lulars i pluricel·lulars Necessitat i avantatges de la classificació Criteris de classificació Classificació animal d'acord amb la morfologia corporal	Transmissió de caràcters Trets heretables i trets adquirits Selecció artificial de caràcters Variabilitat intraespecífica Variabilitat interespecífica Els fòssils Adaptació sobre les funcions vitals Factors limitants en un ecosistema Relacions evolutives i classificació
	A la Terra hi ha una gran diversitat d'organismes A la Terra hi ha organismes molt simples (unicel·lulars) i molt complexos (pluricel·lulars) Per tal de poder entendre la gran diversitat d'organismes que hi ha a la Terra, l'ésser humà ha establert sistemes d'agrupació i classificació Els sistemes de classificació i agrupació mostren les similituds i les diferències entre organismes Hi ha múltiples maneres de classificar els éssers vius en funció del que ens interressi destacar: necessitats vitals, comportament, característiques físiques, moviment, interès per als humans, etc. Els sistemes de classificació ajuden a la comunicació entre científics, ja que permeten descriure les característiques i comportaments dels éssers vius usant un llenguatge comú. La classificació dels éssers vius d'acord amb la seva morfologia corporal permet identificar relacions entre grans grups d'éssers vius.	Els organismes joves d'una espècie s'assemblen als pares però no són exactament iguals a ells Els organismes d'una mateixa espècie tenen trets en comú, tot i que cada individu té trets diferents o únics Alguns dels trets que identifiquen un organisme es passen de generació en generació. D'altres són adquirits, apresos o influenciats per l'ambient L'ésser humà pot afavorir la selecció de determinats trets Les poblacions d'organismes d'un ecosistema determinat varien amb el temps El registre fòssil suposa una evidència del canvi d'organismes al llarg del temps Els organismes estan adaptats a un ecosistema determinat En un ecosistema, els organismes i les poblacions d'individus es veuen afectats pels factors limitants Els organismes que millor s'adaptin a un canvi de l'ecosistema tindran més possibilitats de sobreviure La classificació biològica dels éssers vius permet reconèixer les relacions evolutives entre diferents espècies d'éssers vius
PROCEDIMENTS DE LA C1		

Ús de diferents formes d'expressió dels models i les idees propis sobre les funcions dels éssers vius, i les idees desenvolupades per argumentar la idea de planta com a ésser viu Revisió i modificació dels models i les idees propis expressats sobre les funcions vitals dels éssers vius segons l'evidència obtinguda Adequació de l'ús de termes científics en l'explicitació d'idees relatives a les funcions dels éssers vius i al concepte d'hàbitat Ús dels models i les idees propis per fer hipòtesis sobre aspectes referents a l'impacte de l'acció humana sobre un hàbitat determinat Ús dels models i les idees treballats per argumentar en aspectes referents a l'adaptació dels organismes al medi on viuen Ús dels models i les idees desenvolupats per argumentar la idea de planta com a ésser viu	Explicitació dels models i les idees propis sobre el cicle de vida de les plantes i els animals Avaluació i revisió dels models i les idees propis sobre el cicle de vida de les plantes en coherència amb l'evidència obtinguda Ús dels termes i del vocabulari treballats en la descripció del cicle de vida de les plantes i animals Ús de les idees pròpies per plantejar hipòtesis sobre aspectes referents al comportament animal Ús de l'evidència per argumentar sobre aspectes referents al comportament animal Cerca de criteris de classificació dels éssers vius basant-se en idees pròpies Revisió crítica dels criteris de classificació aportats pels companys Adequació del vocabulari emprat en la classificació dels animals Justificació argumentada de la categorització i les relacions entre animals atenent criteris morfològics	Ús del llenguatge gràfic, plàstic o corporal per representar un model senzill que expliqui les interaccions d'un ecosistema a partir de les idees pròpies Avaluació i revisió del model propi sobre les interaccions d'un ecosistema a partir de l'evidència obtinguda Utilització del vocabulari científic treballat en l'expressió dels elements d'un ecosistema i les formes d'interacció dels seus organismes Ús del model i les idees consensuades sobre les interaccions d'un ecosistema per fer prediccions sobre l'alteració d'algun dels seus elements Integració de les idees sobre les funcions dels éssers vius i els hàbitats treballades en relació amb els ecosistemes Argumentació referent a la intervenció humana sobre els ecosistemes usant el model d'interaccions treballat Plantejament d'hipòtesis sobre aspectes simples referents a l'evolució de les espècies Avaluació d'explicacions d'aspectes simples referents a l'evolució i a la selecció natural d'acord amb l'evidència obtinguda Justificació argumentada de les relacions evolutives entre espècies atenent criteris de classificació
PROCEDIMENTS DE LA C2		
Plantejament d'interrogants en relació amb les funcions vitals dels éssers vius Reconeixement de preguntes investigables relacionades amb els hàbitats i els éssers vius Participació en la realització d'experiments per entendre les funcions vitals dels éssers vius Ús de la lupa binocular o del microscopi com a instrument de suport en l'observació (per exemple, per observar cèl·lules animals i vegetals) Ús adequat dels instruments de mesura proposats durant l'experimentació Ús del llenguatge matemàtic per expressar resultats durant l'experimentació Comparació de les funcions vitals en els animals i les plantes	Plantejament de preguntes investigables relacionades amb el cicle vital de plantes i animals Plantejament de preguntes investigables sobre comportament animal Proposta i cerca de fonts d'informació diverses per respondre als interrogants plantejats Execució de dissenys experimentals simples en relació amb el creixement de les plantes Realització d'investigacions empíriques senzilles (etogrames, gràfics posició-temps...) sobre comportament animal Observació directa de cicles de vida de plantes i animals Manipulació acurada de materials, aparells i instruments de laboratori Ús d'instruments i eines digitals (senyors, programari, càmeres,	Reconeixement de fets, fenòmens i processos relacionats amb els elements i les interaccions d'un ecosistema i plantejament de preguntes investigables al respecte Formulació de preguntes investigables referents a aspectes simples relacionats amb la genètica i l'evolució Aplicació individual i col·lectiva de metodologies de treball diverses (experimentació empírica, cerca bibliogràfica, realització d'enquestes, etc.) per donar resposta a les preguntes plantejades Identificació de les diferents funcions dels elements d'un ecosistema Reconeixement de diferents tipus d'interaccions en un ecosistema Identificació de patrons en la transmissió de caràcters

Observació d'hàbitats pròxims Identificació d'adaptacions d'organismes al medi	etc.) en el desenvolupament dels processos d'experimentació i per a la recollida i el tractament de les dades	Ús de les eines digitals en el desenvolupament dels processos d'experimentació i per expressar resultats Selecció i ús adequat dels instruments d'experimentació i observació necessaris per obtenir dades o evidències Elecció i ús apropiat dels instruments de mesura durant l'experimentació Realització de simulacions per expressar fenòmens Expressió oral o escrita, o usant el suport adient, dels fets treballats fent ús del vocabulari científic apropiat Incorporació del llenguatge matemàtic en l'expressió dels resultats d'una experimentació
PROCEDIMENTS DE LA C3		
Explicitació i implementació de propostes concretes per mantenir els organismes i hàbitats de l'entorn proper i tenir-ne cura Opinió basada en l'evidència referent a aspectes de conservació d'hàbitats propers Valoració crítica referent a la intervenció de l'ésser humà en entorns propers Creació i justificació d'esbossos simples a problemes de mobilitat Participació activa en la construcció i el manteniment d'hàbitats artificials en l'entorn escolar (basses, jardineres, hivernacles, peixeres, terraris, etc.) Ús de les TIC (càmeres digitals, blogs...) per registrar i confeccionar col·leccions dels éssers vius d'un hàbitat proper (herbari, col·leccions d'insectes, etc.) Elaboració de maquetes per representar la relació estructura- funció de parts d'organismes Argumentació de l'ús de diferents materials per a la realització de diferents funcions (quin material és més útil per representar la permeabilitat de l'arrel, etc.) Ús d'aparells i utensilis simples per tallar, mesurar, unir, etc. atenent les normes i criteris de seguretat Ús del vocabulari adient per enumerar eines i aparells o descriure accions	Ús o construcció i manteniment de ginys (incubadores, menjadores, hotel d'insectes, etc.) i d'ambients (terraris, planter, hort, etc.) per observar els organismes i les diferents etapes del seu cicle de vida Ús de dispositius digitals (càmera fotogràfica, vídeos, sensors infrarojos, aparells de geolocalització, etc.) per observar organismes i el seu comportament Participació activa en debats referents a aspectes del benestar animal Utilització d'Internet per comunicar-se i cercar, descarregar, intercanviar i publicar informació Ús dels aprenentatges sobre el cicle de vida dels organismes i el comportament animal per a l'anàlisi i valoració crítica d'aspectes referents a les innovacions tecnològiques en les tècniques agràries (cultius hidropònics, jardins verticals, tècniques de cria d'animals, etc.) Construcció de maquetes per simular el moviment dels animals Elecció i ús del material adequat per fer maquetes identificant la relació entre les característiques del material i els seus possibles usos	Elecció i justificació de materials emprats per simular les interaccions dins d'un ecosistema Valoració crítica de les aportacions de la tecnologia al manteniment dels ecosistemes Ús d'esbossos i apunts per desenvolupar i comunicar idees de disseny de projectes i objectes Generació i clarificació d'idees a través de la discussió amb els companyes i adults per desenvolupar criteris de disseny de projectes o objectes Creació de blogs, webs, etc. per expressar idees de sensibilització ambiental Expressió argumentada d'opinions pròpies sobre l'impacte de diferents pertorbacions en els ecosistemes Anàlisi de notícies o articles simples sobre aspectes referents a la genètica i a l'evolució Ús de llenguatges de programació simples per simular aspectes referents a l'efecte dels factors limitants o altres pertorbacions en una població d'organismes Utilització d'Internet per cercar informació a través de cercadors, paraules clau i adreces web

ACTITUDS I VALORS

Interès per l'exploració d'hàbitats i organismes propers

Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori

Respecte per les opinions i el treball dels altres

Participació cooperativa en projectes en grup

Disposició, davant l'evidència, al canvi d'idees

Autonomia en el desenvolupament de tasques pautades

Valoració crítica d'accions que afectin els organismes i hàbitats propers

Iniciativa per dur a terme accions personals de cura i respecte de l'entorn proper

Valoració positiva de les aportacions dels altres en el desenvolupament d'un treball comú

Col·laboració activa en les tasques grupals

Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori

Rigor en les observacions i mesures

Respecte per l'evidència

Desenvolupament d'actituds responsables davant l'entorn i els organismes que hi habiten

Autoexigència en el procés d'elaboració de construccions o materials

Constància en la cura d'animals i plantes

Autoexigència en l'organització i el tractament de la informació

Valoració de les opinions dels altres amb respecte

Iniciativa per actuar de forma respectuosa amb el medi i els organismes

Valoració crítica de la informació obtinguda

Iniciativa per desenvolupar accions, projectes i campanyes de foment del respecte envers el medi ambient i els organismes que hi habiten

Valoració de la importància de la bona gestió de recursos del medi

Interès per entendre alguns dels conflictes ètics que poden generar algunes innovacions tecnològiques referents a la genètica i l'evolució (els transgènics, per exemple)

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Treballar l'origen i la diversitat dels éssers vius a l'aula ha de permetre que l'alumnat (re)conegui l'entorn natural que l'envolta i en prengui consciència, que n'entengui les funcions i com les pertorbacions el poden afectar. A través d'aquesta aproximació al medi, l'alumne ha d'adquirir, progressivament, la capacitat per entendre, opinar i prendre decisions sobre els aspectes o qüestions de l'entorn amb el qual interactua, incidint en la seva millora i ús sostenible.

En aquest sentit, serà bàsic presentar un aprenentatge contextualitzat, que parteixi de la realitat local i que permeti aplicar el coneixement i les idees construïdes. Per exemple: observar i entendre les funcions i interaccions dels éssers vius que hi ha al bosc proper a l'escola ha de servir per poder opinar sobre els efectes que pot produir-hi una pertorbació (tala, crema, abocament de residus, etc.) i propiciar la posada en marxa d'accions concretes, com poden ser la neteja d'espais naturals o el desenvolupament de campanyes de sensibilització en l'entorn escolar.

El contacte amb la realitat i els fenòmens objecte d'estudi configura la base a partir de la qual s'estableixen aquestes relacions cognitives i afectives. Sempre que sigui possible, es potenciarà l'observació i el recull directe de dades i evidències, i es deixarà l'observació i la cerca d'informació indirecta (a través de la recerca bibliogràfica, l'ús de fotografies, Internet, etc.) per a quan es tracti d'informació distant en el temps i en l'espai (quan, per exemple, comparem els canvis d'un ecosistema al llarg del temps a través de l'ús de fotografies, fotografies aèries, mapes, etc.).

L'observació i la manipulació d'organismes al medi natural (al pati de l'escola, a l'hort, a través de sortides...) o reproduint-ne el medi a l'escola (terraris, peixeres, incubadores, hivernacles, jardineres...) ha d'esdevenir un recurs indispensable en quatre sentits: (i) com a font de motivació de noves experiències i estímuls des dels quals es puguin identificar i es pugui aprendre a distingir preguntes i problemes interessants per a la ciència; (ii) com a punt de partida per estimular la generació d'idees sobre un fenomen concret; (iii) com a eina bàsica per comprovar aquestes idees i (iv) com a forma de posar èmfasi en les implicacions socials d'aquests nous coneixements.

És interessant que, al llarg de tota l'escolarització, els alumnes tinguin l'oportunitat d'introduir-se en diferents estratègies d'experimentació en referència a l'estudi dels éssers vius. Així, per exemple, es faran dissenys experimentals amb control de variables quan es vulgui establir si hi ha, o no, una possible relació entre dos variables (quan volem donar respostes a preguntes com "De què depèn que una llavor pugui germinar?") o s'introduiran i utilitzaran etogrames o gràfics posició-temps quan es tracti de problemes de comportament animal.

Les exposicions orals o escrites (textos, mapes conceptuals...) i la construcció i ús de representacions (maquetes, dibuixos, gràfics...) s'utilitzaran com a mitjà per fer explícites i compartides les idees dels alumnes. La discussió al voltant d'aquestes idees expressades ("Per què representem la paret de l'arrel com a X?", "Per què utilitzem aquest material?", "Què passaria si traguéssim aquest element de l'ecosistema que hem representat?", "Què vols dir quan dius X?", "Quina diferència hi ha entre això que dius i el que expressa X?") ha de facilitar la discussió i el raonament sobre estructures, relacions i fenòmens complexos (interaccions entre organismes d'un ecosistema, efectes d'una pertorbació, estructura de l'arrel relacionada amb la seva funció, etc.), posant a prova i fent evolucionar les idees de l'alumnat.

La tecnologia es treballarà de manera integrada i en relació amb els diferents recursos conceptuals exposats. La introducció de l'ús de les TIC (lupes binoculars i microscopis, càmeres digitals, sensors, programes informàtics, etc.) ha d'ajudar en l'observació, la recollida, el registre i el tractament de dades. Ha de facilitar, també, la simulació de situacions (per exemple, els efectes d'una pertorbació en un ecosistema), així com la comunicació i aplicació de resultats i idees (presentant-los en blogs escolars, a partir de la confecció de pòsters o tríptics informatius, etc.). De manera inversa, construir una maqueta (d'una planta, per exemple) o un artefacte determinat (un compostador, per exemple) ens pot servir per introduir-nos en l'ús i la funció de materials, estris i aparells tecnològics diversos. Finalment, la presentació i valoració crítica d'avenços i ginys

49 | Programa de ciència i tecnologia

tecnològics (incubadores, hivernacles, taules de cultiu hidropònic, etc.) ajudaran a evidenciar el paper de la ciència i la tecnologia i les seves implicacions socials.

Ateses les connexions que hi ha entre els diferents recursos conceptuals d'aquest bloc i entre alguns dels recursos d'aquest bloc i els dels altres blocs, resulta interessant dissenyar contextos d'ensenyament-aprenentatge que posin de manifest aquests vincles. Són especialment destacables les connexions amb el bloc de "Viure més i millor" en tant que aquest bloc considera, de manera específica, les funcions vitals en l'ésser humà (aquí tractades de manera genèrica, pel que fa a tots els éssers vius). Tanmateix, també és essencial la interrelació d'altres conceptes específics en relació amb el bloc de continguts de l'univers i la Terra i al bloc de continguts de matèria, energia i sostenibilitat (per exemple, relacionant el concepte d'hàbitat o d'element abiòtic amb aspectes sobre les roques, l'aigua, la llum, etc.). L'aportació de cadascun dels blocs ha de contribuir, en definitiva, a una comprensió global més complexa sobre el mateix aspecte.

Bloc 4. Viure més i viure millor

Aquest bloc fa referència tant al coneixement anatòmic i fisiològic del cos humà com als aspectes de salut que hi estan relacionats. Les tres funcions vitals bàsiques comunes en tots els éssers vius (relació, nutrició i reproducció) actuen com a eix vertebrador per a l'ensenyament i aprenentatge de les estructures, les interaccions i els canvis que es produeixen en el cos humà. L'objectiu general del bloc és adquirir una visió completa i integrada de les interrelacions dels òrgans, aparells i sistemes de l'organisme i vincular aquests coneixements als adquirits en altres blocs per obtenir una visió global del funcionament del cos humà.

Qüestions com ara "Com és que algunes olors ens porten records?" deixen de banda un ensenyament-aprenentatge de l'arquitectura anatòmica merament descriptiva per posar èmfasi en un enfocament fisiològic que faciliti la comprensió de la funció dels òrgans, aparells i sistemes que configuren el cos humà i les relacions entre ells. A partir d'aquesta comprensió i de la capacitat de generar explicacions sobre com funciona el cos humà s'aborden, també, aspectes rellevants relacionats amb l'adquisició d'hàbits saludables i la prevenció de perills per a la salut. El paper de la tecnologia en el coneixement del cos i en la prevenció i la cura de malalties s'aborda, també, de manera transversal.

Al primer cicle, el treball de la funció de relació permet comprendre com les persones rebem informació del medi que ens envolta i com es processa aquesta informació per donar-hi resposta. Preguntes com "Tenim la mateixa sensibilitat a totes les parts del cos?" o "Com treballen els ossos i els músculs quan agafo una poma?" han d'ajudar a entendre com funcionen els cinc sentits de manera coordinada amb l'aparell locomotor. Alhora, aquest coneixement ha de facilitar la comprensió de la necessitat d'adquirir hàbits per protegir els òrgans i sistemes implicats valorant el paper de la tecnologia en el manteniment de la salut. Aquest cicle inclou, també, un apartat de recursos específics destinats a treballar el concepte de salut en sentit ampli com a base per poder abordar, de manera específica, aspectes de salut i benestar associats a altres blocs de continguts.

Sense pretendre aprofundir en el sistema immunitari, el segon cicle també inclou un petit bloc de recursos que treballen aspectes referents a com el cos fa front a agents patògens externs. Aquests aspectes genèrics permeten abordar aspectes que són presents en el context quotidià dels alumnes com ara algunes malalties infeccioses, les vacunes i les reaccions al·lèrgiques. Tanmateix, el gros de recursos d'aquest segon cicle fa referència, bàsicament, a la funció de nutrició. El treball d'aquesta funció es vehicula amb preguntes com ara "Com és que el menjar em fa créixer?" o "Quina funció tenen els mocs?", que serveixen per abordar, de manera interrelacionada, els aparells digestiu, respiratori i urinari, així com els hàbits de salut que hi estan associats.

Finalment, els recursos conceptuals del tercer cicle tanquen les diferents funcions vitals i les acaben d'interrelacionar. Per una banda, s'acaba de treballar la funció de nutrició amb la introducció de l'aparell circulatori. Per una altra, preguntes com "Quins canvis físics experimenta el meu cos a mesura que em faig gran?" o "Com s'alimenta un fetus?" introdueixen la funció de reproducció i, finalment, a través de preguntes com ara "Com sé que l'olla crema i que he d'apartar la mà?" o "Què fa funcionar el cor?" es presenta el sistema nerviós central com a coordinador de les diferents funcions vitals del nostre cos. Com en els cicles anteriors, els aspectes de salut i hàbits saludables associats a aquests òrgans, aparells i sistemes es presenten de manera integrada a cadascun d'ells.

Bloc 4. Viure més i millor

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
ORIENTACIONS: idees que orienten els fets i conceptes a treballar		
Com és que algunes olors ens porten records? Què puc fer per sentir-hi millor? Hi ha alguna relació entre el sentit de l'olfacte i el del gust? Per què hi ha persones que necessiten ulleres? Com és que les ulleres milloren la nostra visió? Tenim la mateixa sensibilitat a totes les parts del cos? Com treballen els ossos i els músculs quan agafo una poma? Com és un os per dins? Què passa si no tenim cura dels nostres ossos? Les radiografies poden ajudar a curar un braç trencat? Com sé si estic malalt? Què puc fer per estar sa? Com ajuda la tecnologia a resoldre problemes de mobilitat?	Com és que menjar em fa créixer? Per què no totes les dents són iguals? Com arriben els nutrients a tot el cos? Què hem de menjar quan fem esport? Què passa quan ens ennuaguem? Què fa el nostre cos amb l'aire que inspirem? Quina funció tenen els mocs? Per què quan hem corregut molt diem "em falta oxigen"? Els pulmons són un múscul? Els ronyons "netegen la sang"? Per què suem més els dies que fa calor? La tecnologia millora la nostra salut? Com és que hi ha persones que tenen al·lèrgia al pol·len? Com es prepara el nostre cos per prevenir les malalties?	Sempre batega igual, el nostre cor? Qui porta els nutrients a la punta dels dits? Com sé que l'olla crema i que he d'apartar la mà? Qui fa funcionar el cor? Quin tipus de lesió han patit les persones que van en cadira de rodes? Què vol dir benestar mental? Té relació amb la salut física? És important dormir? Quins canvis físics experimenta el meu cos a mesura que em faig gran? Per què es diu que "la pubertat és un ball d'hormones"? Què és la menstruació? Com s'alimenta un fetus? Com podem prevenir les malalties de l'aparell reproductor? Que els homes i les dones siguem diferents vol dir que no podem tenir les mateixes oportunitats?
FETS I CONCEPTES		
Funció de relació: els sentits	Funció de nutrició i excreció: els aparells digestiu, respiratori i urinari	Funció de nutrició, l'aparell circulatori
Captació d'estímuls (òrgans dels sentits: vista, oïda, olfacte, gust i tacte) Transmissió d'estímuls (nervis) Recepció i resposta a estímuls (cervell) Higiene i salut dels òrgans dels sentits	Necessitats energètiques del cos humà (aliments, oxigen) Nutrients bàsics: sucres (glúcids), greixos (lípid), proteïnes, vitamines i sals minerals: funció, obtenció a partir dels aliments Caràcter compartit i estructura i funció del tracte respiratori i digestiu superior (boca, fosses nasals i faringe i epiglòtides) Estructura i funció del tram superior de l'aparell digestiu (boca-esòfag-estómac) Estructura i funció del tram inferior de l'aparell digestiu (intestins; funció d'excreció) Aparell respiratori: la inspiració i l'expiració. Funció i mecanisme Estructura i funció de les fosses nasals L'intercanvi de gasos. Estructura i funció de les vies respiratòries (tràquea, bronquis, bronquials, alvèols) i pulmons Funció d'excreció i aparell urinari	Funció general de l'aparell circulatori Estructura i funció dels vasos sanguinis (artèries, venes i capil·lars) Malalties, higiene i salut de l'aparell circulatori El rol de la tecnologia en la prevenció i la cura de malalties i disfuncions relacionades amb la funció de nutrició

	(ronyons, vies urinàries i orina) Malalties, higiene i salut dels aparells digestiu, respiratori i urinari El rol de la tecnologia en la prevenció i la cura de malalties i disfuncions relacionades amb la funció de nutrició	
El cos rep informació de l'exterior a través de receptors, que poden ser de diferents classes Cada receptor és capaç de captar un tipus concret d'informació i això permet parlar de diferents òrgans dels sentits El grau de sensibilitat varia entre diferents parts dels nostres òrgans sensitius i entre persones La informació s'envia des dels receptors cap al cervell, es processa i s'hi dona resposta (nervis) Algunes malalties afecten la percepció d'informació per part dels diferents òrgans dels sentits Alguns hàbits higiènics (rentar-se, mocar-se, llegir amb una llum adequada, etc.) ajuden a mantenir els òrgans dels sentits sans	Funció de nutrició i excreció I: els aparells digestiu, respiratori i urinari Per poder viure, els organismes necessiten obtenir substàncies i energia de l'exterior Els aliments estan constituïts per uns nutrients bàsics: sucres (glúcids), greixos (lípids), proteïnes, vitamines i sals minerals (per exemple, calci) De la pasta, el pa o els cereals, per exemple, n'obtenim sucres; les proteïnes les obtenim, bàsicament, de la carn, el peix, els ous o els llegums; les fruites, les verdures i la llet i els seus derivats ens aporten vitamines i sals minerals, i els greixos els obtenim de productes com, per exemple, l'oli, les olives, la fruita seca o l'alvocat Cada tipus de nutrient té una funció específica en el nostre cos (fer-nos créixer, donar-nos energia, estar sans, etc.) Per poder transformar els aliments en l'energia necessària per viure, el cos necessita oxigen L'aire està compost per una mescla de gasos, dels quals el cos humà només utilitza l'oxigen L'aparell digestiu i el respiratori comparteixen el seu primer tram a través de la faringe i queden separats pel cartílag de la laringe (epiglòtis) La boca és l'entrada de l'aparell digestiu i les seves parts i estructura fan que sigui l'encarregada de rebre, humidificar, triturar i barrejar els aliments Cada tipus de dents té una funció diferent: les incisives tallen, els ullals (canines) esqueixen i els queixals (molars i premolars) trituren Des de la boca fins a l'intestí prim es produeix la modificació i el trànsit del bol alimentari A l'estómac el bol alimentari s'acaba de desfer amb els sucs gàstrics La impermeabilitat de la paret dels intestins fa que els nutrients s'absorbeixin i passin a la sang Les substàncies que no són nutrients queden a l'intestí per ser expulsades, posteriorment, en forma de femta Les fosses nasals comuniquen l'aparell respiratori amb l'exterior i la seva estructura permet agafar l'aire, netejar-lo, humitejar-lo i escalfar-lo	A través dels vasos sanguinis, el sistema circulatori distribueix els nutrients i l'oxigen a totes les cèl·lules del cos i en recull els productes d'excreció per portar-los als òrgans encarregats d'eliminar-los El sistema circulatori té dos circuits diferenciats: la circulació pulmonar (del cor als pulmons i viceversa) i la circulació sistèmica (del cor a la resta del cos) Les artèries porten la sang rica en oxigen des del cor fins a les diferents parts del cos i tenen les parets gruixudes i elàstiques per poder suportar la pressió de la sang bombada pel cor Les venes duen la sang pobra en oxigen dels diferents òrgans fins al cor. Com que la sang té menys pressió, les seves parets són més primes i menys elàstiques La permeabilitat dels capil·lars fa que els nutrients, l'oxigen i els productes d'excreció hi puguin passar a través El cor té una funció clau, ja que bomba i impulsa la sang perquè pugui circular per tots els vasos sanguinis de l'aparell circulatori

	A través de la inspiració i l'expiració l'aire entra des del nas fins als pulmons i el diòxid de carboni és expulsat des dels pulmons cap a l'exterior El moviment muscular del diafragma fa que l'aire entri a dins dels pulmons Les vies respiratòries, responsables del transport de l'aire, es van ramificant en forma d'arbre (bronquis, bronquiols i alvèols) fins a arribar als pulmons Als pulmons es dona l'intercanvi de gasos (alvèols) La funció d'excreció elimina les substàncies residuals del cos a través de l'aparell urinari (orina), de la pell (suor), de la respiració (diòxid de carboni) i de l'aparell digestiu (femta) L'aparell urinari filtra la sang, recull les substàncies residuals i les elimina en forma d'orina Els ronyons actuen com a filtre que "neteja" la sang i forma l'orina Les vies urinàries (urèters, bufeta urinària i uretra) expulsen l'orina formada als ronyons La bufeta de l'orina és com un sac on s'emmagatzema l'orina fins que pot ser eliminada del cos Els òrgans relacionats amb la funció de nutrició poden patir diverses malalties i alteracions Els hàbits nutricionals saludables, no fumar, fer esport i les revisions mèdiques periòdiques poden prevenir moltes d'aquestes malalties La tecnologia té un paper clau en el coneixement, l'exploració i la cura dels òrgans responsables de la nutrició (cal referir-se, per exemple, a l'avenç que ha suposat disposar de la tecnologia per diagnosticar i fer una operació d'apendicitis)	
Funció de relació, l'aparell locomotor		Funció de reproducció: l'aparell reproductor
Funcions generals de l'aparell locomotor Funció i funcionament dels músculs Funció dels ossos Tipus d'ossos segons la seva funció Canvis en l'estructura òssia del cos al llarg de la vida Funció de les articulacions, lligaments i tendons Malalties, higiene i salut de l'aparell locomotor		Reproducció sexual El cicle de vida Maduració sexual Dimorfisme sexual Funcions dels aparells reproductors masculí i femení Cèl·lules sexuals masculines (espermatozous) i femenines (òvuls) Embaràs i desenvolupament embrionari Sexualitat, higiene sexual i hàbits saludables El rol de la tecnologia en la prevenció i la cura de malalties i disfuncions relacionades amb la funció de reproducció

Dins la funció de relació, davant estímuls exteriors, l'aparell locomotor executa ordres del sistema nerviós

L'aparell locomotor està format per dos grans tipus d'elements: ossos i músculs

Els músculs fan moviments indicats pel sistema nerviós i provoquen el desplaçament d'ossos i articulacions

Els músculs es contrauen i s'estiren per fer la seva funció

Els músculs necessiten oxigen per fer la seva funció

Al cos hi ha diferents tipus d'ossos segons la funció que fan (llargs, curts i plans)

Els ossos del nostre cos han de ser fermes, durs i resistents per poder donar estructura (forma) al cos, perquè ens puguem moure i per protegir els òrgans

Al llarg de la nostra vida els ossos creixen alhora i de manera proporcional

L'estructura òssia del nostre cos varia al llarg de la nostra vida

Per permetre el moviment del cos, els músculs i els ossos s'uneixen entre ells a través de les articulacions, els tendons i els lligaments

Fer tres àpats principals al dia (esmorzar, dinar i sopar) i dos o tres petites mossades entremig ajuda a mantenir el cos sa

Practicar exercici de manera correcta i regular ajuda que els nostres ossos i músculs estiguin sans

Mantenir una postura correcta del nostre cos (a l'hora de caminar, seure, anar en bicicleta, portar la motxilla...) ajuda que els nostres ossos i músculs estiguin sans

Algunes infeccions i malalties poden provocar el deteriorament dels ossos i músculs del cos

Els traumatismes causen lesions a ossos, músculs i articulacions

Els metges i científics utilitzen l'exploració manual i les radiografies com a mètodes d'exploració anatòmica i funcional per observar, situar, descriure i detectar malalties dels ossos i músculs del nostre cos

Funció de reproducció: l'aparell reproductor

La reproducció és el procés que permet formar nous individus a partir d'éssers vius ja existents

Sense reproducció, els éssers vius no tindrien descendència i desapareixeria la vida sobre la Terra

Les persones, igual que els altres animals, ens reproduïm sexualment: per formar un nou individu cal la unió d'una cèl·lula sexual masculina i una de femenina a través de la fecundació

Al llarg del cicle de vida, les persones experimenten un procés de maduració sexual

Durant l'adolescència (pubertat) el cos de les noies experimenta canvis, com ara el creixement dels pits, el creixement de pèl a la zona púbica i axil·lar, l'adquisició de la talla adulta i l'inici de la menstruació

El cicle menstrual prepara l'organisme de la dona per a l'embaràs

Durant l'adolescència (pubertat) el cos dels nois experimenta canvis, com el creixement de l'escrot i els testicles, l'elongació del penis, el creixement de pèl a la zona púbica, axil·lar i facial, l'engruiximent de la veu i l'adquisició de la talla adulta

Les hormones són les responsables de regular molts dels processos relacionats amb la maduració sexual i la reproducció en general

Els aparells reproductors masculí i femení són diferents perquè tenen funcions diferents

L'aparell reproductor masculí produeix les cèl·lules sexuals masculines, anomenades espermatozoides

La funció de l'aparell reproductor femení és produir cèl·lules sexuals femenines (òvuls), acollir la fecundació i formar el nou ésser

Les cèl·lules sexuals contenen la informació hereditària que farà que el nou individu s'assembli als seus progenitors

El zigot conté la informació hereditària dels dos progenitors, ja que és la cèl·lula formada a partir de la unió de la cèl·lula sexual femenina i la masculina

Durant la gestació, el zigot es divideix i creix fins a formar un organisme nou

Durant la gestació, el fetus es troba en una "bossa" (sac amniòtic) que conté un líquid que el protegeix dels cops i el manté calent

A través del cordó umbilical el fetus està unit a la mare i pot rebre oxigen i

		aliments La sexualitat és una part integral del desenvolupament de la persona Hi ha una gran diversitat de formes de viure i entendre la sexualitat, l'afectivitat i la família Durant l'adolescència es va definint la personalitat com a adult, i això implica canvis psicològics i emocionals importants que, de vegades, poden generar conflictes amb els adults Les diferències de gènere són un element enriquidor de les relacions interpersonals Cada persona té dret a viure i a expressar l'afecte, els sentiments i la seva sexualitat a la seva manera, sempre des del reconeixement i respecte envers els altres La higiene íntima, els hàbits de vida saludables, les revisions mèdiques periòdiques i alguns hàbits com l'ús d'anticonceptius ajuden a prevenir moltes de les malalties de l'aparell reproductor La tecnologia (per exemple, les ecografies, la possibilitat de fer cesàries, l'ús d'epidural...) ha tingut un paper clau en les possibilitats de reproducció dels éssers vius
Salut i malaltia		La coordinació de les funcions vitals
Concepte de salut Síntomes i signes de salut i de malaltia Exploració dels signes d'una malaltia Prevenició de malalties	Malalties infeccioses Defensa del cos davant microorganismes nocius externs Les vacunes Les al·lèrgies	El rol del sistema nerviós i les hormones en la coordinació de les funcions vitals Funció dels nervis sensitius, els nervis motors, les neurones i el sistema nerviós central Malalties i hàbits saludables relacionats amb el sistema nerviós El rol de la tecnologia en la prevenció i la cura de malalties i disfuncions relacionades amb la coordinació de les funcions vitals
Quan tenim benestar físic i mental diem que estem sans La malaltia altera, modifica o impedeix el funcionament normal del cos o d'alguna de les seves parts Hi ha diferents senyals que ens indiquen que estem malalts (per exemple, vòmit, febre, dolor, tos, mocs, pèrdua de gana, icterícia...) Per explorar els signes d'una malaltia podem fer servir alguns aparells (per exemple, termòmetre, estetoscopi...) Els hàbits d'higiene quotidians ajuden	Tipus de malalties. Les malalties es poden classificar de diverses maneres: per exemple, segons si es transmeten de pares a fills o no (malalties hereditàries); segons si es produeixen per una alteració durant l'embaràs (malalties congènites), etc. Les malalties infeccioses (per exemple, la grip, la varicel·la...) són les que es transmeten per contacte físic amb la persona o l'animal infectat (paparres, mosquits, gossos, rosegadors, etc.) Quan les malalties infeccioses afecten moltes persones d'una població parlem	La coordinació de les funcions vitals El sistema nerviós ens relaciona amb l'exterior a través dels diferents sentits, regula el funcionament de totes les funcions del cos i guarda els nostres records Les hormones també intervenen en la regulació de moltes de les funcions del cos, com per exemple el creixement, la son, la nostra reacció davant d'un perill, etc. El sistema nerviós central rep informació de l'exterior a través dels nervis

a prevenir les malalties (per exemple, rentar-se les mans, dutxar-se, pentinar-se, eixugar-se després d'anar al lavabo, estirar la cadena, fer ús del tovalló, etc.)	d'epidèmia Les malalties infeccioses són degudes a l'acció de microorganismes (agents infecciosos) que, dins el nostre cos, produeixen toxines que actuen com a "verí" El nostre cos disposa de mecanismes per impedir l'entrada a aquests microorganismes nocius externs i destruir-los Les vacunes són preparats que ajuden que el cos pugui preparar-se per reconèixer i combatre aquests microorganismes nocius externs Les vacunes aporten beneficis tant individuals com socials L'al·lèrgia es produeix quan el nostre cos actua defensant-se de manera exagerada d'un agent que no és nociu per a la majoria de persones	sensitius El sistema nerviós central és el responsable de processar la informació El sistema nerviós central està format per dos estructures bàsiques: l'encèfal i la medul·la espinal Els moviments reflexos dels òrgans es processen a la medul·la espinal Els moviments voluntaris que fan els músculs es processen a l'encèfal El sistema nerviós central envia la resposta a través dels nervis motors Les cèl·lules que formen el sistema nerviós (neurones) no es reproduïen Alguns hàbits i estils de vida (el consum d'alcohol i drogues, dormir poc, no fer exercici físic a l'exterior, l'estrès...) perjudiquen la salut del nostre sistema nerviós Les malalties del sistema nerviós poden ser degudes al mal funcionament de les neurones o a les lesions provocades per causes molt variades (per exemple, cops, manca de reg sanguini, augment de la pressió arterial, malalties neurodegeneratives...) Els avenços tecnològics possibiliten el coneixement cada cop més profund dels òrgans, els processos, les malalties i les lesions relacionats amb el sistema nerviós central
PROCEDIMENTS DE LA C1		
Ús de diferents formes d'expressió dels models i les idees inicials sobre la funció de relació en les persones i els òrgans i aparells encarregats de dur-la a terme Revisió i modificació dels models i les idees propis expressats d'acord amb l'evidència obtinguda a través de l'observació, l'experimentació i la cerca bibliogràfica Adequació de l'ús de termes científics en la descripció de fets i models relatius als sentits i l'aparell locomotor Ús dels models i les idees propis per fer hipòtesis sobre aspectes referents a la locomoció Ús dels models treballats per argumentar sobre fets i fenòmens referents a la funció de relació	Explicitació dels models i les idees inicials sobre la funció de nutrició en les persones i els òrgans i aparells encarregats de dur-la a terme Ús del model propi per plantejar hipòtesis sobre aspectes concrets de la nutrició humana i de l'estructura i la fisiologia dels òrgans implicats en la nutrició Revisió dels models i les idees propis sobre la funció de nutrició en les persones i els òrgans i aparells encarregats de dur-la a terme d'acord amb l'evidència obtinguda Ús dels models treballats per argumentar sobre aspectes referents als processos, l'anatomia i la fisiologia dels aparells implicats en la funció de nutrició Ús de l'evidència per argumentar sobre aspectes referents a la funció de nutrició Justificació argumentada de la relació entre els aparells implicats en la funció de nutrició	Revisió del model propi sobre la funció de relació segons les noves evidències obtingudes sobre la funció del sistema nerviós central Plantejament d'hipòtesis en relació amb l'afectació de certes lesions i patologies al sistema nerviós central Integració de les idees sobre el cos humà i la salut treballades en relació amb la funció del sistema nerviós central Expressió dels models i les idees inicials sobre la reproducció humana i els òrgans i aparells encarregats de dur-la a terme usant les formes d'expressió i el llenguatge adient Avaluació de les idees i els models propis sobre la reproducció humana i les seves funcions Avaluació d'explicacions d'aspectes simples referents a la genètica humana Ús de la terminologia científica apresada en la descripció dels aparells treballats Argumentació basada en l'evidència

		sobre les diferències entre homes i dones en relació amb la reproducció
PROCEDIMENTS DE LA C2		
Plantejament de preguntes investigables sobre els sentits i els òrgans dels sentits Plantejament de preguntes investigables sobre l'aparell locomotor Realització d'experiments i observacions senzilles per entendre la funció i l'anatomia dels òrgans implicats en la funció de relació Ús adequat dels instruments de mesura proposats durant l'experimentació Ús del llenguatge matemàtic per expressar resultats durant l'experimentació Ús de la lupa binocular com a instrument de suport en l'observació (per exemple, en l'observació de l'interior d'ossos d'animals) Observació de radiografies Ús de diferents suports i estratègies (incloent-hi les TIC) per cercar informació referent als sentits i a l'aparell locomotor i les seves patologies Exposició dels resultats de la recerca fent ús dels suports i el vocabulari adient	Reconeixement de fets, fenòmens i processos relacionats amb la funció de nutrició i plantejament de preguntes investigables al respecte Proposta i cerca de fonts d'informació diverses per respondre als interrogants plantejats Ús de procediments i tècniques científiques adequats al nivell per respondre les preguntes científiques plantejades Observació dels òrgans implicats en la nutrició de manera directa (per exemple, observació dels pulmons de xai) o indirecta (per exemple, a través d'imatges obtingudes per tècniques d'observació no intrusiva) Manipulació acurada de materials, aparells i instruments de laboratori Comunicació de fets i evidències usant diferents formes de representació formal Ús de les eines digitals en el seguiment dels processos d'experimentació i per expressar resultats Identificació de relacions entre els diferents aparells implicats en la nutrició Descripció de fets i exposició de resultats utilitzant els termes científics apresos de manera adequada Ús de diferents llenguatges per representar i expressar resultats de l'experimentació (llenguatges simbòlics, gràfics, matemàtics)	Plantejament d'interrogants referents a la reproducció dels humans Formulació de preguntes referents a la funció i l'anatomia del sistema nerviós central Formulació de preguntes referents a la funció i l'anatomia del sistema circulatori Identificació dels canvis relacionats amb la maduració sexual en el propi cos i en general Identificació de les relacions entre el sistema nerviós central i la resta d'aparells i òrgans que configuren el cos humà Identificació de les relacions entre l'aparell circulatori i la resta d'aparells implicats en la nutrició humana Aplicació individual i col·lectiva de metodologies de treball diverses per donar resposta a les preguntes plantejades Ús de les eines digitals en el seguiment dels processos d'experimentació i per expressar resultats Elecció i ús apropiat dels instruments de mesura durant l'experimentació Ús de les eines digitals en el seguiment dels processos d'experimentació i per expressar resultats Realització de simulacions per representar fenòmens Expressió oral o escrita, o usant el suport adient, dels fets treballats fent ús del vocabulari científic après Incorporació del llenguatge matemàtic en l'expressió de resultats d'una experimentació
PROCEDIMENTS DE LA C3		
Proposta i adopció d'hàbits de salut i higiene personal Participació activa en debats referents a aspectes de salut Disseny de jocs simples per explorar els sentits Ús d'aparells i utensilis simples per tallar, mesurar, unir, etc. atenent les normes i els criteris de seguretat	Proposta, implementació i pràctica d'iniciatives d'higiene alimentària en l'entorn escolar Ús de les TIC en el disseny de campanyes de foment d'hàbits saludables en relació amb el tabaquisme o l'alimentació saludable en l'entorn escolar Ús de dispositius digitals (càmera	Elecció i justificació de materials per simular el funcionament del sistema circulatori Valoració crítica de les aportacions de la tecnologia en relació amb la reproducció humana Ús de les TIC per expressar raonadament les valoracions pròpies i contrastar-les amb altres valoracions sobre decisions que

Aportació d'idees per millorar alguns aspectes de salut postural i en relació amb l'exercici físic en l'entorn escolar Ús de la programació i de robots o elements tecnològics simples per simular el funcionament d'una articulació Creació i justificació d'esbossos simples a problemes de mobilitat Desenvolupament de la creativitat per cercar solucions tecnològiques simples a problemes de mobilitat (pròtesis, cadira de rodes) Argumentació de l'ús de diferents materials per executar diferents funcions (quin teixit pot ser millor per fer esport, per abrigar-nos...)	fotogràfica, tauleta digital, etc.) Utilització d'Internet per comunicar-se i cercar, descarregar, intercanviar i publicar informació Aplicació dels coneixements bàsics sobre nutrició per planificar una dieta Planificació de les principals etapes per cuinar una recepta identificant els ingredients, els estris i els aparells necessaris per dur-la a terme Selecció i ús d'utensilis i aparells adequats per preparar i combinar ingredients (pelar, tallar, espremer, ratllar...) Ús del vocabulari apropiat en l'enumeració d'eines, aparells i accions o activitats Valoració crítica d'anuncis en relació amb aspectes nutricionals Anàlisi i valoració crítica dels avanços tecnològics en relació amb la nutrició i la salut dels aparells relacionats amb aquesta funció	afavoreixen un comportament sexual i afectiu responsable i saludable Utilització d'Internet per buscar informació a través de cercadors, paraules clau i adreces web Expressió argumentada d'opinions pròpies sobre el consum de drogues i els seus efectes sobre la salut Anàlisi de notícies o articles referents a les causes i conseqüències de l'ús de la tecnologia en relació amb aspectes de sexualitat i de reproducció humana Ús d'elements elèctrics i tecnològics per a dissenys anàlegs de la transmissió d'estímul dins el cos Generació i clarificació d'idees a través de la discussió amb els companys i adults per desenvolupar criteris de disseny de projectes i objectes Ús d'esbossos i apunts per desenvolupar i comunicar idees de disseny de projectes i objectes
ACTITUDS I VALORS		
Curiositat pel coneixement del propi cos i el seu funcionament Iniciativa per dur a terme accions personals d'higiene i salut Visió crítica davant la informació obtinguda en una cerca Valoració positiva del treball dels altres Autoexigència en el procés d'elaboració de construccions o materials Participació cooperativa en projectes en grup Autonomia en el desenvolupament de tasques pautades Valoració de les aportacions de la tecnologia en el camp de la salut humana	Valoració positiva de les aportacions dels altres en el desenvolupament d'un treball comú Col·laboració activa en les tasques grupals Cura en l'ús d'aparells i instruments de laboratori Rigor en les observacions i mesures Respecte per l'evidència Desenvolupament d'actituds favorables i habilitats bàsiques per establir una dieta i uns estils de vida saludables Presa de consciència de la complexitat del funcionament del cos Valoració de la necessitat de fer un ús responsable dels materials i recursos emprats i d'evitar-ne el malbaratament	Respecte i acceptació de la pròpia imatge i la dels altres Reconeixement i respecte davant els canvis físics que es produeixen en el propi cos i en els altres al llarg de les diferents etapes de la vida Predisposició a tenir cura del cos i a adoptar estils de vida saludables Reconeixement de les diferències de gènere com a element enriquidor en les relacions interpersonals Predisposició a actuar davant la identificació de prejudicis i actituds discriminatòries Iniciativa per adoptar hàbits d'higiene i de salut coherents amb les idees treballades Interès per entendre els conflictes ètics que poden generar algunes innovacions tecnològiques referents a la reproducció humana Autoexigència en l'organització i el tractament de la informació Valoració de les opinions dels altres amb respecte Iniciativa per dur a terme mesures d'estalvi i reciclatge de materials

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

59 | Programa de ciència i tecnologia

Treballar com està fet i com funciona el cos humà creant contextos d'investigació a l'aula suposa que els alumnes revisin els seus models i idees inicials sobre el cos humà i que aprenguin a explicar els processos biològics que s'hi donen. Involucrar els alumnes en processos d'investigació, per tant, suposarà facilitar contextos a l'aula en els quals els alumnes puguin fer preguntes, obtenir i analitzar dades reals i involucrar-se en processos de modelització per tal de construir explicacions i prediccions tal com ho fan els científics quan investiguen.

Tanmateix, la dificultat per poder obtenir dades observables apareix com un repte en l'enfocament fisiològic del cos humà. Per aquest motiu serà clau la construcció i l'ús de representacions (maquetes, dibuixos...) que actuïn com a mediadors perquè els alumnes puguin imaginar-se com és el cos per dins i com les diferents estructures actuen entre elles. L'objectiu no ha de ser construir representacions que s'assemblin a l'òrgan o aparell que representen, sinó utilitzar la representació com a analogia per facilitar la discussió i el raonament sobre les diferents estructures internes i les seves relacions. Propiciar el debat al voltant d'aquestes representacions ("Per què escollim un determinat material per representar X?", "Com és que X està representat d'una determinada manera?", "Què passaria si l'intestí no fos permeable com aquest tub que heu escollit per representar-lo?", etc.) ha d'ajudar a fer explícites i compartir les idees que tenen els alumnes per posar-les a prova i fer-les evolucionar.

D'altra banda, donar resposta a preguntes complexes com ara "Com és que menjar em fa créixer?" comporta construir explicacions a partir del treball integrat de diversos òrgans, aparells i sistemes. Així mateix, tot coneixement anatómic i fisiològic que vagi més enllà de l'experiència directa (digestió química, circulació de la sang, transmissió d'estímul, etc.) també implicarà relacionar aquestes investigacions amb altres de relacionades amb l'estructura de la matèria, els canvis químics, etc., corresponents a altres blocs curriculars.

Els coneixements i recursos adquirits a través de les investigacions i el treball de les diferents funcions vitals han de servir perquè l'alumne pugui prendre, amb autonomia creixent, les decisions oportunes i adoptar hàbits d'alimentació, descans, activitat física, etc. vers un estil de vida saludable. Preguntes com ara "Com sé si estic malalt?", "Per a què serveixen els mocs?", "Com es prepara el nostre cos per prevenir les malalties?" o "Què vol dir benestar mental?" ajudaran a construir una visió de salut no com a absència de malaltia sinó com a benestar físic, mental i social. De la mateixa manera, treballar aspectes com les malalties infeccioses o les vacunes ha de promoure la construcció d'una idea de salut col·lectiva i fer que l'alumnat entengui i assumeixi la seva part de responsabilitat en la vigilància de la seva pròpia salut i la dels altres.

La tecnologia també es treballarà de manera integrada i en relació amb les funcions vitals, aparells, sistemes i òrgans del cos humà. Les TIC (escàners, ordinadors, càmeres digitals, Internet...) s'incorporaran i s'aprendran a utilitzar de manera natural i progressiva en la quotidianitat de les activitats dutes a terme com una eina més i sense necessitat de ser tractades de manera teòrica. Alhora, determinades eines tecnològiques (com ara robots i llenguatges de programació simples) es podran incorporar, per exemple, per simular el funcionament d'una extremitat o d'un òrgan determinat. De manera inversa, treballar la funció de nutrició ens pot servir per posar de manifest com diferents estris i instruments tenen efectes o funcions diverses (per exemple, observant l'efecte d'unes tisores, un ganivet, una tritadora, una liquidadora, etc., en el menjar); d'aquesta manera, es potencia una visió més tecnològica d'aquests estris. Finalment, la presentació de determinats avenços tecnològics en relació amb el coneixement del cos i la salut (ecografies, radiografies...) contribuirà a comprendre i valorar el paper de la ciència i la tecnologia en el món actual.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

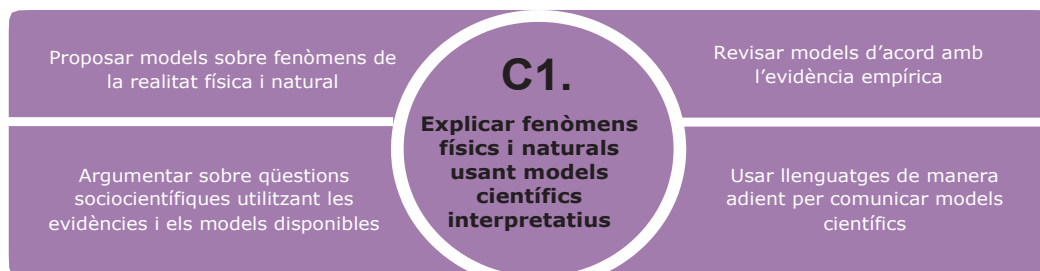
Núm. 123

24 de novembre del 2021

63/510

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació

CA2. Pertinència

CA3. Valoració crítica

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne elabora explicacions causals simples sobre fenòmens físics i naturals senzills que li són familiars usant models científics interpretatius. Per fer-ho, identifica de forma adequada els elements d'un fenomen o objecte de l'entorn proper i, a partir d'una pauta donada, sap enumerar de forma adequada les característiques més rellevants d'un fenomen o objecte. Partint d'aquesta identificació i enumeració, segueix instruccions de forma pertinent per crear un model. A més a més, relaciona oralment i adequadament un model treballat a l'aula, tenint en compte els elements més rellevants, amb un fenomen determinat per donar explicacions causals simples. També és capaç de completar de forma crítica una pauta per relacionar el model donat amb evidències simples donades i utilitza exemples per fonamentar de forma crítica el model treballat. Així mateix, es mostra crític quan relaciona altres fenòmens quotidians amb el model treballat. En tot aquest procés utilitza amb pertinència el llenguatge científic bàsic que ha treballat.

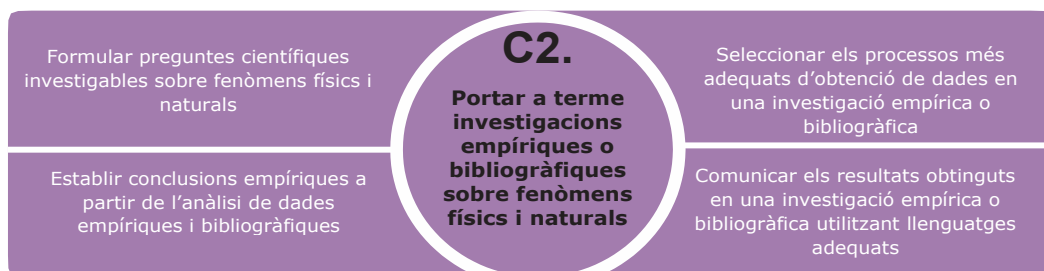
Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne elabora explicacions causals sobre fenòmens físics i naturals propers usant models científics interpretatius. Per fer-ho, il·lustra adequadament els elements i les característiques més destacades d'un fenomen o objecte treballat i, a partir d'una pauta donada, proposa un model adequat que tingui en compte les característiques, els elements i alguna relació dels elements entre ells. També relaciona adequadament models treballats a l'aula que tinguin en compte els elements i les seves característiques amb un fenomen concret per determinar quina és la causa. Amb l'ajuda d'una pauta, escull les formes de representació o els llenguatges multimodals més pertinents a l'hora de generar un model o una explicació. De forma crítica i pautada justifica la proposta d'un model determinat a partir d'arguments basats en evidències empíriques. Pot enumerar de manera crítica altres fenòmens que es poden explicar a partir del model científic treballat i justificar quins altres fenòmens es poden explicar amb un mateix model. En tot aquest procés utilitza amb pertinència el llenguatge científic que ha treballat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne elabora explicacions causals sobre fenòmens físics i naturals usant models científics interpretatius. Per fer-ho, descriu adequadament els elements i les característiques d'un fenomen, sistema o objecte treballat i proposa un model adequat que tingui en compte aquests elements, les seves característiques i les relacions dels elements entre ells. També usa de forma adequada models científics que té a l'abast o que ha treballat per descriure per què passa el que s'ha observat explicitant-ne mecanismes causals simples. Quan ho fa, escull les formes de representació o els llenguatges multimodals més pertinents i justifica de forma crítica la seva proposta a partir d'arguments basats en evidències, dades o informacions donades. Pot predir de forma crítica el desenvolupament d'un fenomen en altres situacions, basant-se en el model científic treballat. Argumenta críticament i fonamentadament les seves prediccions amb models científics, dades, evidències o exemples relacionats. Utilitza amb pertinència i correcció el llenguatge científic en les seves descripcions, explicacions i conclusions.

Quadre de síntesi de la C2

Criteris d'avaluació

CA1. Rígor

CA2. Coherència

CA3. Pertinència

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle, l'alumne porta a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Per fer-ho, planteja preguntes senzilles i pertinents en relació amb la problemàtica inicial i justifica pertinentment si la pregunta és investigable il·lustrant amb algun exemple el mètode de recerca que podria ser més pertinent per donar-hi resposta. A més, relaciona amb rigor els elements necessaris per dur a terme una investigació que sigui coherent amb la pregunta investigable formulada. En l'obtenció de dades i evidències, selecciona coherentment els aparells d'experimentació o d'observació relacionant-los amb el seu ús i els utilitza amb rigor i seguint les indicacions donades. Quan cal, és capaç d'omplir amb rigor un quadre de doble entrada senzill, a partir de variables icòniques subministrades i seleccionades. Selecciona amb coherència les formes de representació del resultat de la seva cerca, explica les conclusions pertinents extretes i comunica tot el procés de manera coherent i estructurada fent ús del llenguatge treballat i propi.

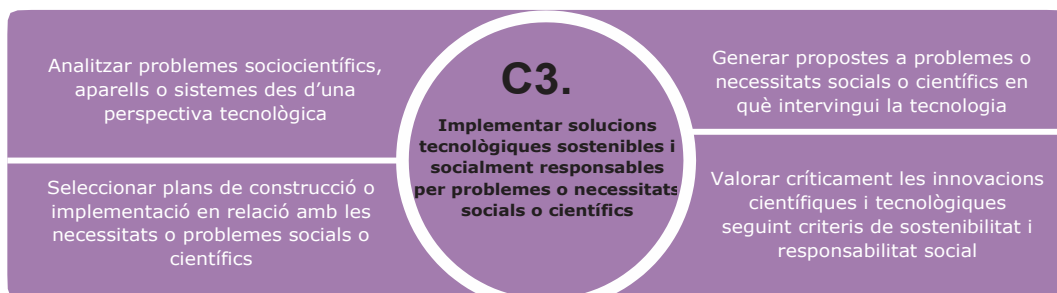
Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle, l'alumne porta a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Per fer-ho, planteja preguntes senzilles investigables i pertinents en relació amb la problemàtica inicial que condueixen a una investigació empírica o una cerca bibliogràfica. A més, justifica pertinentment si la pregunta és investigable donant algun argument o mostrant exemples de possibles mètodes de recerca. També organitza amb rigor els elements en un guió senzill per poder dur a terme cerques bibliogràfiques, observacions o experiments que siguin coherents amb la pregunta investigable formulada. Quan cal, és capaç de fer el control de variables a partir d'un text o del gràfic senzill d'un experiment. En l'obtenció de dades i evidències, selecciona coherentment els aparells d'experimentació o d'observació, n'explica l'ús i els utilitza amb rigor i seguint les indicacions donades. Extreu, amb ajuda d'una pauta senzilla i de forma pertinent, la informació significativa d'una font bibliogràfica o d'un experiment; a continuació, representa el resultat de la seva cerca de forma coherent, extreu conclusions pertinents simples amb les dades, evidències o informacions d'una cerca empírica o bibliogràfica i comunica tot el procés de manera coherent i estructurada fent ús del llenguatge científic treballat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle, l'alumne porta a terme investigacions empíriques o bibliogràfiques sobre fenòmens físics i naturals. Per fer-ho planteja preguntes senzilles investigables i pertinents en relació amb la problemàtica inicial que condueixen a una investigació empírica o a una cerca bibliogràfica. A més, justifica pertinentment si la pregunta és investigable amb arguments i exemples dels mètodes de recerca per donar-hi resposta. També prepara amb rigor l'esquema del disseny experimental per poder dur a terme cerques bibliogràfiques, observacions o experiments que siguin coherents amb la pregunta investigable formulada. Quan cal, és capaç de fer amb rigor el control de variables a partir d'un text o gràfic d'un experiment donat. En l'obtenció de dades i evidències sap seleccionar amb coherència els aparells de mesura, d'experimentació o d'observació, n'explica la funció i els utilitza amb rigor. Extreu de forma pertinent la informació significativa d'una font bibliogràfica o d'un experiment; a continuació, representa el resultat de la seva cerca de forma coherent, extreu conclusions pertinents de diferents documents que contenen dades, evidències o informacions d'una cerca empírica o bibliogràfica i comunica tot el procés de manera coherent i estructurada fent ús del llenguatge científic.

Quadre de síntesi de la C3

Criteris d'avaluació

CA1. Valoració crítica

CA2. Adequació

CA3. Eficàcia

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne implementa solucions sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o necessitats científiques senzilles que li són familiars. Per fer-ho, és capaç de classificar adequadament, a partir d'una pauta, diferents problemes socials o científics explicant-los de manera senzilla. També és capaç de descriure adequadament la funció d'un objecte o giny relacionat amb la problemàtica inicial, així com de relacionar determinats objectes o ginys amb el material del qual estan fets. Proposa accions senzilles o fa dibuixos d'objectes o ginys de forma eficaç per donar resposta al problema o a la necessitat plantejada i selecciona eines i materials de forma adequada per construir aquests objectes o ginys. Quan ho fa, és capaç de relacionar eficaçment aquestes eines i aparells que necessita amb la seva funció i fa servir eficaçment criteris mediambientals i de prevenció de riscos en la construcció d'objectes, ginys o aparells o en l'aplicació de tècniques simples. A més, fa una valoració crítica del seu treball explicant si la proposta donada s'ajusta a la problemàtica o necessitat inicial. Sap explicar, també, la necessitat d'atendre criteris de sostenibilitat, i pot fer una valoració crítica d'algunes innovacions científiques o tecnològiques del seu entorn proper classificant de manera oral o escrita les repercussions tant negatives com positives.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne implementa solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o científics senzills. Per fer-ho, és capaç d'explicar adequadament en què consisteix un problema o una necessitat social o científica que s'ha identificat relacionant-los amb les seves causes. També és capaç de descriure adequadament la funció d'un objecte o giny relacionat amb la problemàtica inicial, així com de relacionar determinats objectes o giny amb el material de què estan fets, les seves propietats i els elements constitutius. Dissenya de manera senzilla i pauta les instruccions o el protocol adequat per desenvolupar accions, giny o objectes que donin resposta al problema o la necessitat seleccionats. Quan ho fa, proposa accions o fa dibuixos esquemàtics d'objectes o giny acompanyats d'explicacions senzilles que puguin donar resposta eficaçment al problema o a la necessitat plantejats. Dins d'aquestes solucions senzilles, pot presentar de manera eficaç alternatives per atendre criteris mediambientals o de responsabilitat social. També descriu de manera eficaç la funció de les eines i els aparells relacionats amb la problemàtica o necessitat inicial, i fa així mateix una valoració crítica de la seva proposta analitzant si s'ajusta a la problemàtica o necessitat inicial. També es mostra crític amb propostes de solució senzilles alienes, analitzant si responen a criteris mediambientals o de responsabilitat social. De manera genèrica fa una valoració crítica de les innovacions científiques o tecnològiques explicant les repercussions tant negatives com positives que poden tenir en la nostra societat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne implementa solucions tecnològiques sostenibles i socialment responsables per a problemes o necessitats socials o científics. Per fer-ho, és capaç d'analitzar adequadament problemes o necessitats socials o científics per tal de determinar en què consisteix un problema o una necessitat concrets, les seves causes i les seves conseqüències. També és capaç de fer una descripció adequada de la funció d'un objecte o giny relacionat amb la problemàtica inicial i en destaca aspectes com el motiu de la seva aparició, els materials que el constitueixen i per quin motiu està format per aquests materials, els seus possibles components i les funcions d'aquests components. Dissenya adequadament les instruccions o el protocol per desenvolupar accions, giny o objectes que donin resposta al problema o la necessitat seleccionats i genera propostes de solució eficaces que atenguin criteris mediambientals o de responsabilitat social. Quan ho fa, desenvolupa de forma eficaç accions i fa dibuixos esquemàtics d'objectes o giny acompanyats d'explicacions descriptives que puguin donar resposta al problema o a la necessitat plantejats. A més, en el desenvolupament d'aquestes propostes d'acció usa eines, equipaments, aparells i materials de manera eficaç. Fa una valoració crítica de la seva proposta, argumentant si s'ajusta a la problemàtica o necessitat inicial, si és factible i si respon a criteris mediambientals o de responsabilitat social. De manera genèrica, fa una valoració crítica de les innovacions científiques o tecnològiques argumentant les repercussions tant negatives com positives que poden tenir en la nostra societat.

Annex II. Programa de ciències socials

CS

Programa de ciències socials de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

4.1. Programa de ciències socials i ciències socials

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

71/510

Programa ciències socials de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de ciències socials de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex II del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Maria Garcia, mestra de ciències socials de l'Escola Andorrana

Joan Pagès, catedràtic emèrit del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Antoni Santisteban, professor titular del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Mercè Vázquez, tècnica de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-929-1

Dipòsit legal: AND.344-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular
Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior
Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria
www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències específiques	8
C1. Situar-se en l'espai geogràfic.....	9
Criteris d'avaluació de la C1.....	11
Expectatives de final de cicle de la C1	11
C2. Situar-se en el temps històric	14
Criteris d'avaluació de la C2.....	15
Expectatives de final de cicle de la C2	16
C3. Interpretar qüestions socials	18
Criteris d'avaluació de la C3.....	20
Expectatives de final de cicle de la C3	20
Recursos d'aprenentatge	23
Bloc 1. Societat i món econòmic	24
Bloc 2. Societat i medi ambient	29
Bloc 3. Societat i temps	36
Bloc 4. Societat i ciutadania	41
Quadres de síntesi.....	47
Quadre de síntesi de la C1.....	48
Quadre de síntesi de la C2.....	50
Quadre de síntesi de la C3.....	52

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

75/510

Introducció

La finalitat de l'ensenyament de les ciències socials a la primera ensenyança és dotar els alumnes d'eines sòlides per comprendre el món en què viuen i per intervenir-hi de manera constructiva. Es tracta de contribuir a la formació d'una consciència ciutadana democràtica com a resultat del desenvolupament d'una consciència de territorialitat, d'una consciència històrica i d'un pensament social. En el primer cas, es tracta d'adquirir una consciència territorial i ambiental per al desenvolupament sostenible del territori proper i del planeta. En el segon cas, la consciència històrica ha de permetre la relació contínua entre el passat, el present i el futur i ha de garantir a les generacions joves poder participar conscientment en la construcció del seu futur personal i social. En darrer terme, la consciència ciutadana democràtica es basa en la defensa dels drets i dels deures de totes les persones, sigui quina sigui la seva condició social, la seva cultura, la seva ètnia, la seva religió o la seva condició sexual. La defensa de la democràcia com a forma d'organització de la convivència social i de l'organització política és un dels reptes principals d'aquesta àrea de coneixement.

En un món cada cop més petit i connectat, sobresaturat d'informació, esdevenen essencials tres conjunts d'elements. En primer lloc cal ser capaç de destriar el que és essencial i tenir clars els elements clau que, per consens social implícit, estructuren la nostra lectura del temps, de l'espai i del debat social. Cal, doncs, que els alumnes s'equipin amb una sèrie de referències bàsiques per navegar pel món actual.

En segon lloc, cal que els alumnes s'apropiïn i siguin capaços de descodificar les informacions per entendre els fragments de realitat a què s'enfrontin en cada moment, relacionant-los amb d'altres a fi d'assolir una comprensió més global del món. Aquestes eines, en resum, els han de servir per emetre judicis de valor sobre fets i problemàtiques socials, amb arguments sòlids i amb coneixement de causa.

Finalment, resulta imprescindible que els alumnes aprenguin a desenvolupar un pensament social crític, però també creatiu o divergent, que els faciliti buscar solucions o alternatives als problemes socials, amb compromís i voluntat de participació democràtica. Tan sols així els alumnes seran capaços de construir les seves identitats i trobar el seu lloc en un món cada vegada més plural, d'identificar i denunciar tota mena de desigualtats o injustícies o de vetllar per la conservació del medi ambient i del patrimoni cultural.

En conseqüència, amb aquestes idees s'ha optat per un enfocament didàctic que potenciï, sempre que sigui possible, la relació entre les diverses disciplines socials. Com a criteri de selecció dels continguts, s'ha partit de qüestions socials, problemes socials rellevants o qüestions socialment vives. D'aquesta manera es fomenta la comparació entre realitats territorials diferents, dins d'un plantejament en què la realitat local i propera i la global estiguin interrelacionades, i s'evita un enfocament excessivament concèntric dels diferents territoris, poc adequat a la realitat actual, i entre temporalitats de passat, de present i de futur, dins d'una mateixa formació social i en el conjunt de la història global o de la humanitat, combinant un plantejament diacrònic (evolució, successió, canvis i continuïtats) amb un plantejament més sincrònic (simultaneïtat). La intenció és fomentar, sempre que sigui possible, la comparació tant de realitats diferents en un mateix moment com d'una mateixa situació o problema en períodes diferents.

Aquest plantejament va més enllà de la transmissió d'informació sobre fets, processos, situacions o problemes i potencia l'anàlisi, interpretació, valoració i aplicació emprant com a referents les competències pròpies del pensament social. Aquest pensament, per interpretar, valorar i intervenir, ha de ser fonamentalment crític i creatiu, i es desenvolupa millor quan, a més, es problematitzen els continguts, és a dir, quan l'objecte d'estudi, a més de poder ser un problema, es presenta com a tal.

Competències específiques

Les competències específiques estan relacionades amb els grans eixos d'estudi del món social: l'espai, el temps i el pensament social. La primera competència té com a eix central l'espai, comporta tenir consciència territorial del lloc on es troba casa seva, la seva escola, la seva parròquia, on és Andorra respecte a Europa i el món, i ser capaç de representar aquestes realitats. A més, han d'analitzar l'acció humana sobre el medi i l'impacte d'aquesta acció, i valorar l'evolució del paisatge. Aquestes anàlisis permetran a l'alumne comprendre els aspectes positius i negatius d'aquesta evolució i de l'acció humana sobre el medi.

La segona competència té com a concepte essencial el temps. Ha de permetre als infants situar-se en el temps social i històric a partir de l'estudi d'evidències i fonts històriques. Això vol dir que els alumnes han de començar per situar-se en un temps personal i familiar, per arribar després a saber usar convencions de datació i periodització. Cal que interpretin les causes i conseqüències dels fets històrics i dels canvis i continuïtats que hi ha hagut a curt, mitjà i llarg termini. Els infants han de fer història; és a dir, han d'aproximar-se a les evidències i fonts històriques per interpretar-les i construir els propis relats històrics amb una temporalitat coherent i amb un llenguatge pertinent.

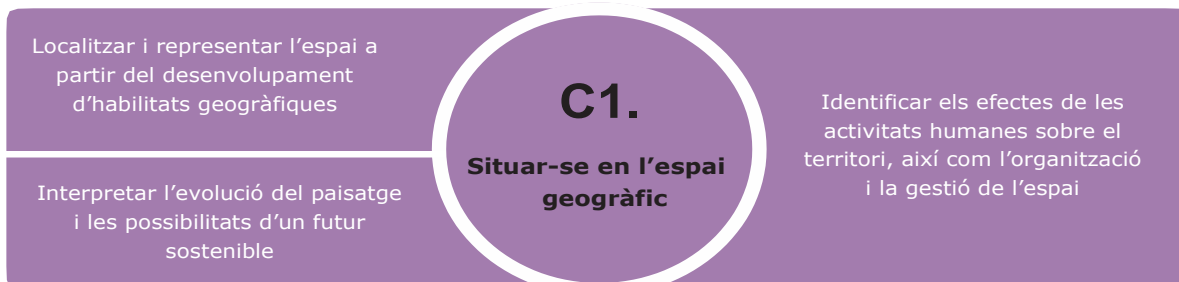
La tercera i última competència incideix en la formació d'un pensament social crític i creatiu. Interpretar qüestions socials que afecten a Andorra i al món, fomenta la reflexió científicosocial sobre la societat actual. Aquestes qüestions socials, poden presentar la forma de problemes, qüestions o fenòmens socials. Sovint són fruit de les interrelacions entre persones i grups, que donen lloc a conflictes i a situacions de desigualtat i injustícia, realitats que cal afrontar des de la defensa dels drets humans, proposant alternatives als problemes que hi pot haver al carrer, a la feina, a la família, a l'escola o a la parròquia. Per aquesta raó, és necessari formar el pensament social crític de l'alumnat, perquè els infants valorin situacions i actituds dels actors socials, i el creatiu, perquè imaginin alternatives, prenguin decisions i participin en la millora de la realitat social. Cal, en últim terme, desenvolupar una consciència ciutadana basada en el compromís social, la responsabilitat i la solidaritat.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol¹ que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:

C1. Situar-se en l'espai geogràfic

Aquesta competència té com a finalitat la construcció d'una consciència geogràfica del territori andorrà, europeu i mundial. Situar-se en l'espai geogràfic ajuda l'alumne a comprendre les transformacions que han tingut lloc en el passat per prendre decisions en el present i en el futur sobre l'espai que ocupem.²

L'ocupació del territori, el creixement de la població, la urbanització, les activitats econòmiques, el turisme, la protecció de la natura o les vies de comunicació són manifestacions de la interacció humana en l'espai físic i generen evidències de la seva gestió i organització. Aquestes manifestacions es poden interpretar des de paràmetres de sostenibilitat i de valors democràtics.³

En la primera ensenyança es desenvolupen, a través d'aquesta competència, les habilitats pròpies del pensament geogràfic que permeten a l'alumne localitzar i representar qualsevol element a diferents escales territorials. L'alumne construeix una visió espacial del món i d'Andorra. Pren consciència de la seva escala, de les seves dimensions i del lloc que ocupa com a ciutadà.⁴

La societat s'adapta a l'espai que ocupa i alhora el transforma per tal de donar resposta a les seves necessitats. Determinar, analitzar i valorar la manera com una societat organitza i gestiona el seu territori és important per poder arribar a comprendre la incidència que els humans hem tingut en el passat i tenim en el present sobre el territori i sobre la situació mediambiental. L'alumne pren consciència, d'aquesta manera, de la necessitat d'un desenvolupament sostenible.⁵

Interpretar l'evolució del paisatge suposa una mirada diacrònica que permet observar els canvis que s'han produït en el territori al llarg del temps. La cerca del perquè d'aquests canvis porta l'alumne a preguntar-se sobre les opinions o creences preconcebudes; l'obliga a fer-se preguntes, però també a consolidar

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats de pensament analític i crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància a la ambigüitat"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

valors i actituds de compromís personal. Aquesta és sens dubte una contribució important a la formació de la ciutadania⁶.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C1

Els infants, en aquest nivell educatiu, passen d'una concepció inicial de l'espai experimentat per ells mateixos i que parteix del seu propi cos (espai viscut) a una percepció de l'espai cada vegada més abstracta. De mica en mica, adquireixen destreses per llegir, interpretar i representar l'espai. En aquest sentit, és important iniciar-se en el coneixement d'espais propers que aportin més possibilitats d'exploració directa, tot i que es poden fer servir a l'aula experiències de viatge, d'exploració d'altres ambients, etc. La raó fonamental és crear un sentit d'identitat, al mateix temps que s'estimula i es promou la creació de models explicatius⁷.

També és convenient aprendre a llegir i a representar aquests espais fent servir la simbologia cartogràfica i elaborar plànols i mapes de l'espai proper, utilitzant-hi una escala i decidint la millor manera de representar-hi la informació rellevant⁸.

Localitzar i representar l'espai i determinar l'impacte de les accions humanes i els processos evolutius del passat, del present i del futur implica aprendre les tècniques del treball cartogràfic, des de l'escala fins a la descodificació de la informació de plànols i mapes, i també requereix elaborar mapes i treballs cartogràfics per representar-hi els resultats de les indagacions fetes⁹. L'aprenentatge ha d'iniciar-se en espais petits i propers, amb la utilització de l'escala gràfica, primer, i, a poc a poc, de l'escala numèrica. També és convenient utilitzar altres recursos, com els que es deriven de l'observació directa i indirecta (a través de pintures, dibuixos, fotografies i vídeos), de fonts estadístiques i de fonts escrites de tota mena¹⁰.

En aquesta etapa, els infants comencen a trencar amb l'egocentrisme i accepten també l'existència de més d'un punt de vista simultani. És el moment, doncs, de treballar punts de vista diversos sobre la realitat que els envolta a partir de la comparació de llocs pròxims (la realitat andorrana) i llunyans (el món, Europa), del treball a diferents escales espacials i també de diferents descripcions del territori i del medi en el passat i en l'actualitat a través, per exemple, de la literatura i de la premsa¹¹.

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats de pensament analític i crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques" i 5, "Respecte".

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cicle de la C1

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne se situa en l'espai geogràfic, pren consciència del lloc on viu i on es relaciona amb altres persones¹². En aquest sentit, identifica amb precisió els elements físics i humans que conformen el seu paisatge més proper (cursos d'aigua, vegetació, vies de comunicació, edificis, etc.), així com els signes o símbols que figuren en les diferents representacions de l'espai (lliure o convencional). A més, estableix petits recorreguts de la seva vida quotidiana, relaciona els elements d'un plànol amb elements reals de l'espai representat fent servir diverses escales de representació (més properes i llunyanes) i fa ús del vocabulari espacial adaptat al context en què s'està fent servir.¹³

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts (selecciona, organitza i extreu la informació pertinent i la posa en relació amb altres tipus de fonts) per tal d'explorar les relacions que estableixen les persones amb l'espai (p. e., espais de treball, d'oci, de descans, etc.). En aquest sentit, és capaç de descriure i comparar les diferències en l'ús d'alguns dels seus espais propers. A més, caracteritza el paisatge que l'envolta, així com les funcions d'algunes de les professions del seu entorn.¹⁴

Finalment, reconeix l'impacte de la conducta humana sobre el medi ambient. Per fer-ho, reconeix els hàbits de consum, determina com les decisions de consum afecten o han afectat el medi que l'envolta i identifica quines accions s'han fet o es fan per tal de millorar el medi ambient¹⁵.

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 6, "Consciència cívica"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en l'espai geogràfic, pren consciència de pertinença com a habitant de la seva parròquia.¹⁶ En aquest sentit, localitza amb precisió diversos elements del seu entorn proper i llunyà fent servir tècniques cartogràfiques i descodificant els signes i símbols presents a les representacions de l'espai. L'alumne identifica amb precisió trames o sistemes en el paisatge relacionats amb les comunicacions, el relleu, la xarxa hidrogràfica, etc., i estableix relacions entre diferents elements del paisatge, com ara el relleu, la hidrografia, les comunicacions i els assentaments humans, entre d'altres. A més, fa ús del vocabulari espacial adaptat al context. També es desplaça per l'espai segons les indicacions d'un plànol o a partir d'uns punts de referència comuns¹⁷.

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts (selecciona, organitza i extreu la informació pertinent i la posa en relació amb altres tipus de fonts), per tal de reconèixer la incidència del comportament humà sobre el medi ambient. Identifica les principals condicions necessàries per mantenir la vida (no només les necessitats bàsiques humanes, també les dels animals, etc.), caracteritza l'entorn i explica com les persones s'han adaptat i s'adapten a l'espai, al clima i a les característiques físiques de l'entorn andorrà i el compara amb altres realitats (d'Europa o del món).¹⁸

Finalment, l'alumne reconeix la necessitat d'assegurar la sostenibilitat de l'entorn, i ho fa identificant els interessos que hi ha darrere dels canvis en els usos del sòl en un temps determinat, a escala andorrana i europea, relaciona aquests canvis d'usos del sòl dels darrers anys i si han afectat el benestar humà. També, explica com els hàbits de consum actuals i passats incideixen en l'entorn, i preveu les conseqüències futures de les accions humanes sobre el medi. En darrer lloc, valora algunes de les mesures de preservació del medi.¹⁹

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en l'espai geogràfic, pren consciència de pertinença, com a habitant i ciutadà del seu país, i la fa compatible amb una consciència més global.²⁰ En aquest sentit, l'alumne ubica les problemàtiques tractades a escala local i global fent ús de tècniques cartogràfiques i compara l'espai proper (la seva parròquia, Andorra) amb espais més llunyans o fent servir diferents moments. A més, emprava vocabulari espacial segons el context²¹.

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts (selecciona, organitza i extreu la informació pertinent i la posa en relació amb altres tipus de fonts) per raonar sobre les formes d'interdependència entre el medi ambient i l'activitat humana o econòmica. Així, l'alumne determina dins d'una cadena de

¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 6, "Consciència cívica"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats de pensament analític i crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 6, "Consciència cívica"; 8, "Autoeficàcia" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

producció el paper dels diferents protagonistes (productor, distribuïdor i consumidor). També identifica, dins de l'espai objecte d'estudi, els llocs que responen específicament a les diferents necessitats, els caracteritza i els compara amb exemples d'altres territoris. A més, identifica l'escala que cal prendre en consideració en funció de la problemàtica tractada (local, nacional, continental o mundial).²²

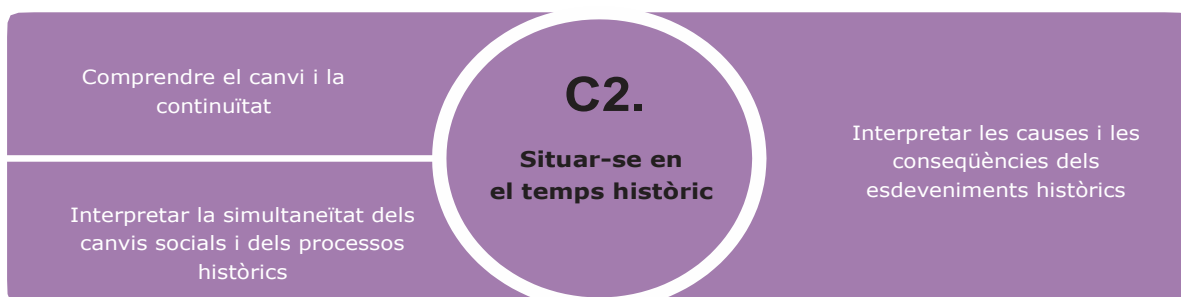
Finalment, l'alumne, quan raona sobre quins canvis són necessaris en les pautes producció i consum a escala local i global per garantir la sostenibilitat del planeta, analitza i valora els canvis en els hàbits de consum dels darrers anys i el seu impacte, i analitza el paper dels mitjans de comunicació de masses i les xarxes socials davant de les problemàtiques mediambientals.²³

²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

C2. Situar-se en el temps històric

Situar-se en el temps històric té com a finalitat desenvolupar la consciència històrica. L'aprenentatge de la temporalitat és una de les finalitats clau de la formació de la personalitat. Ens ubiquem en un espai, en un territori i en un temps. Vivim un present que és el resultat d'un passat i que inevitablement es projecta cap a un futur.

El domini del temps històric suposa comprendre el canvi i la continuïtat. El canvi i la continuïtat s'han de datar i organitzar en períodes, és a dir, s'han de mesurar i classificar. Però sobretot s'han d'interpretar a través de l'ús de tota mena de fonts i evidències i de relats ordenats i argumentats que facin comprensibles els fets i els processos estudiats²⁴.

Situar-se en el temps històric vol dir interpretar les causes i les conseqüències dels esdeveniments del passat. L'alumne s'inicia, d'aquesta manera, en el treball de les fonts històriques, tant primàries com secundàries, aprèn a interrogar-les, a interpretar-les i a valorar-les. Pren consciència de l'existència dels diferents punts de vista sobre un mateix fet o esdeveniment.²⁵

Aquesta competència implica també comparar situacions del passat, en diferents períodes, amb el present, o comparar el que succeeix en un mateix temps en indrets diferents, fet que facilita la comprensió del canvi i de la continuïtat, de la durada i de la multicausalitat històrica i social²⁶.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C2

L'aprenentatge de la temporalitat i de la consciència històrica ha d'exemplificar-se en primer lloc a Andorra, el seu present, el seu passat i, en especial, el seu futur, atès que aquest és el temps en què podran intervenir els nens i les nenes, i el motor de les decisions personals i socials.

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

L'aprenentatge de les convencions de datació i periodització s'ha de desenvolupar a partir de la comprensió dels sistemes de mesura que utilitzem en la vida quotidiana i que són els que ordenen els nostres temps (calendari laboral i escolar, calendari atmosfèric i estacions de l'any, calendari religiós i calendari festiu, dies, setmanes, mesos i anys, per acabar amb el domini del segle i del calendari cristià). S'haurien d'utilitzar línies del temps senzilles per datar i ordenar successivament i simultàniament fets de la vida quotidiana del passat recent i arbres genealògics de la família per treballar, alhora, la successió i la simultaneïtat.²⁷ Els fets més importants de la història d'Andorra i d'Europa s'hauran d'identificar i d'ubicar cronològicament, i s'hauran d'argumentar les raons per les quals aquests fets s'han considerat importants en el passat de la comunitat²⁸.

L'ordenació d'esdeveniments i la classificació d'objectes i coses que hagin canviat o que no ho hagin fet entre dos moments o més del passat i el present s'han de recolzar en tota mena d'evidències, des de les més properes (les patrimonials, les relacionades amb la cultura material o amb l'art, les fonts orals) fins a fonts escrites de tota mena i fonts visuals (bàsicament, la fotografia, la pintura i l'escultura, el cinema). Aquestes evidències s'han d'utilitzar per explicar els canvis i les continuïtats i, fonamentalment, per identificar-ne les causes i les conseqüències. També es pot recórrer a històries populars i tradicionals, a llegendes o a determinades tradicions i costums arrelats al medi²⁹.

La comparació entre situacions de diferents moments del passat amb les situacions de diferents comunitats del present ha de permetre identificar i explicar successions i simultaneïtats, i l'existència de percepcions i d'interpretacions diferents, així com emetre judicis de valor argumentats davant de certes situacions del passat i del present³⁰.

Criteris d'avaluació de la C2

²⁷ Es relaciona amb les competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁸ Es relaciona amb les competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁹ Es relaciona amb les competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a l'alteritat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Tolerància"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Expectatives de final de cicle de la C2

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en el temps històric, diferencia l'ordre temporal (abans, ara, després, present, passat, futur) de la història de la seva família i el compara amb el seu entorn més proper, situa en una línia del temps senzilla evidències i fets històrics del passat de la seva família i del seu entorn proper (alternança i simultaneïtat) i fa ús del vocabulari temporal precís³¹.

L'alumne fa un ús rigorós de les fonts i evidències per tal de conèixer el passat de la seva família i de la localitat, i ho fa formulant-se preguntes sobre aquest passat i descrivint i comparant objectes del passat i del present per tal d'identificar canvis i continuïtats en el seu ús³².

Finalment, construeix el seu propi relat sobre algun fet de la seva vida quotidiana, utilitzant diferents formes de comunicació (p. e., el dibuix, frases escrites, la comunicació oral, la dramatització o la simulació). A més, reconeix diferències i semblances en els relats de la vida quotidiana a partir de la seva comparació³³.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en el temps històric, ordena cronològicament fets i personatges de la història d'Andorra i del món (successió, simultaneïtat), situa en una línia del temps evidències i fets històrics d'Andorra i del món (ritmes, duració), fa ús de les convencions de datació i periodització històrica europea (aC, dC, les edats) i empra el vocabulari temporal precís³⁴.

L'alumne fa un ús rigorós de les fonts i les evidències per conèixer alguns fets destacats del passat d'Andorra, i ho fa identificant els aspectes sobre els quals ha d'investigar, caracteritzant alguns fets i identificant quins en són els protagonistes, les causes i les conseqüències (el què, el perquè, el qui i el com)³⁵.

Finalment, a través del treball de diversos tipus de fonts històriques, construeix el seu propi relat sobre fets destacats de la història d'Andorra, i identifica l'existència de punts de vista diferents, reconeix els arguments que fan servir els seus autors i distingeix semblances amb fets històrics que hagin succeït en altres indrets³⁶.

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en el temps històric, coneix i aplica les diverses unitats de mesura temporal i utilitza amb precisió les convencions de datació i periodització històrica europea (aC, dC, les edats). A més, seqüència de manera ordenada fets i personatges del passat d'Andorra, d'Europa o del món, i perioditza de manera temàtica els canvis produïts en diversos aspectes de la vida social, política o cultural.³⁷

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts i evidències (analitza i interpreta diferents tipus de fonts: primàries i secundàries i suports diversos) per conèixer alguns processos històrics de la societat andorrana i algun de la història europea, i ho fa formulant-se preguntes sobre aquests processos, centrant-se en els diferents aspectes que cal tractar (polítics, socials, econòmics, etc.) i analitzant-ne les causes i les conseqüències a curt, mitjà i llarg termini.³⁸

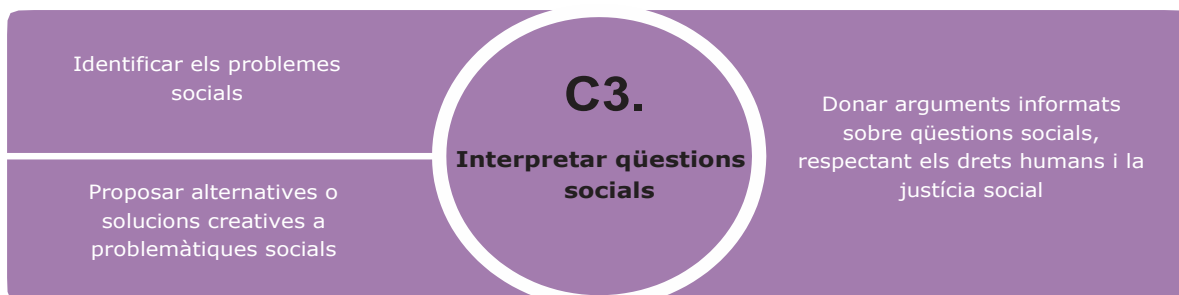
Finalment, a través del treball de diferents tipus de fonts històriques, construeix el seu propi relat sobre aquests processos històrics, i ho fa identificant-ne els diferents punts de vista i analitzant, a través d'evidències i fonts, els arguments en els quals es recolzen. També relaciona processos històrics de diferents escales territorials, i hi identifica aspectes de successió o de simultaneïtat i de canvi i continuïtat.³⁹

³⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüïtat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

C3. Interpretar qüestions socials

Aquesta competència té com a finalitat la formació del pensament social crític. Pretén apropar l'alumne el coneixement d'Andorra, a la realitat social que l'envolta a partir de la interpretació de qüestions socials, per tal que elabori interpretacions pròpies informades i adopti actituds proactives pròpies d'una ciutadania democràtica compromesa, capaç de contribuir a la millora de la societat andorrana i del món.

Les qüestions socials poden prendre diferents formes (com per exemple, les qüestions socialment vives, les controvèrsies, els problemes o els fenòmens), però totes comparteixen trets comuns. Quan s'interpreten qüestions socials, cal tenir present que es tracta de situacions complexes on interaccionen nombroses variables i estan impregnades de les perspectives, les ideologies i les creences dels seus protagonistes, però també de qui les interpreta. Per les seves característiques, esdevenen el context òptim perquè l'alumne construeixi, a partir de la seva interpretació, un pensament propi i compregui la necessitat de participar amb veu pròpia en la construcció de solucions o alternatives als problemes socials⁴⁰.

Interpretar una qüestió social implica necessàriament un recorregut per les diferents aportacions de les ciències socials que han tractat parcialment la qüestió o el problema i que el fan comprensible. D'aquesta manera l'alumne pot identificar les problemàtiques sorgides de les interrelacions socials, el seu origen, les seves causes i les seves conseqüències⁴¹.

Les qüestions socials ens parlen d'invisibilitats i oblits històrics, de desigualtats, d'injustícies que cal que l'alumne identifiqui tenint en compte els drets humans⁴². Comprendre que aquests problemes socials hi són i que sovint estan relacionats amb el gènere, amb la infància, amb la gent gran o amb persones procedents d'altres cultures i d'altres ètnies, i que generen masclisme, homofòbia, pederàstia, racisme i maltractament a les persones grans i als infants, ajuda l'alumne a desenvolupar la pròpia consciència ciutadana democràtica, a comprometre's i a ser solidari amb els altres⁴³.

⁴⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; "Valorar la democràcia, la justícia, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i altres creences, visions del món i pràctiques"; 7, "Responsabilitat"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans" i 3, "Valorar la democràcia, la justícia, L'equitat, la igualtat i l'Estat de dret".

⁴³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, L'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència

La interpretació de qüestions socials, parteix d'una anàlisi crítica de la informació de la que es disposa i s'orienta cap a l'argumentació, des de la defensa dels drets humans i la justícia social, per part de l'alumne. En aquest sentit, cal que l'alumne analitzi i interpreti els fets i els processos socials, les causes i les conseqüències, el paper dels protagonistes i, en últim terme, proposar possibles solucions i alternatives de futur.⁴⁴

La proposta d'alternatives a aquestes desigualtats i injustícies és important per al desenvolupament del compromís i la responsabilitat amb la pròpia societat i amb les altres persones i cultures que conviuen a Andorra i al món. A més, són manifestacions de solidaritat que permeten desenvolupar una consciència ciutadana crítica⁴⁵.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C3

Les qüestions socials ho són perquè formen part del present, de l'actualitat, i en tenim un coneixement directe a través de les vivències, de les xarxes socials i dels mitjans de comunicació. Sovint formen part de la "mala consciència" de les societats per haver invisibilitzat fets, problemes, conflictes o protagonistes del passat que no convé recordar, però que segueixen presents en el subconscient social. Per tant, és fonamental partir del coneixement o de la representació que l'alumnat té de la qüestió per iniciar el procés d'aprenentatge a partir d'aquest coneixement o representació.

Interpretar una qüestions socials és un procés complex en el qual sovint interactuen i s'encavalquen arguments i sentiments. És important determinar quin és el paper d'uns i altres en el desenvolupament del problema o de la injustícia, i aprendre a mantenir una certa distància per saber elaborar un relat propi d'aquesta qüestió i emetre judicis de valor. És bàsic el desenvolupament de l'empatia i de valors com la justícia social, la solidaritat i la pau⁴⁶.

Les qüestions socials o les injustícies deixen moltes evidències que l'alumnat podrà utilitzar de manera crítica i creativa, ja que sovint són testimonis directes de protagonistes o de persones que han viscut de prop la situació. És evident també que s'han d'utilitzar fonts secundàries, en particular quan la qüestió o la injustícia és molt present en la nostra realitat. La comparació entre qüestions socials i injustícies, en el present i en el passat, pot facilitar la simulació d'alternatives de cara a la solució de problemes, qüestions o desigualtats que hi pugui haver en el futur.

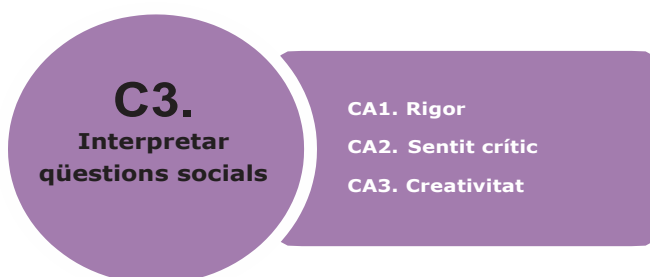
cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 7, "Responsabilitat"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" 13, "Empatia" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Criteris d'avaluació de la C3

Expectatives de final de cicle de la C3

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interpreta qüestions socials, és capaç d'identificar-les en el seu àmbit més proper, a l'escola i a la localitat, i de destriar la informació a partir d'un treball rigorós de les fonts d'informació. Per fer-ho analitza, a partir d'una pauta donada pel docent, la validesa de les fonts d'informació a partir d'uns paràmetres donats simples (autoria/credibilitat, precisió, actualitat, etc.), identifica quines fonts tracten la qüestió i quines semblances i diferències troben en el seu tractament. A més, descriu els aspectes principals de la qüestió tractada (on, què, qui, com).

⁴⁷

L'alumne també analitza críticament la informació de les diferents fonts facilitades pel docent i amb el seu suport, i ho fa valorant-ne la veracitat (diferència arguments de sentiments). A més, identifica situacions de desigualtat o injustes en el seu entorn més proper i les compara amb altres problemàtiques que tenen lloc en realitats properes, a partir d'una pauta donada pel docent.

Finalment, raona la pròpia posició davant de les qüestions tractades a l'aula fent servir arguments i proposa solucions o alternatives viables. Per fer-ho, defineix allò que vol aconseguir en termes de viabilitat, determina els recursos que necessitarà i identifica les possibles conseqüències (positives i negatives) per les persones del seu entorn. L'alumne, finalment, explica la seva proposta fent servir arguments i identifica aspectes de millora, si escau, en els arguments que fan servir els altres per arribar a una solució consensuada.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interpreta qüestions socials, situa les qüestions tractades en el seu context sociocultural, destriant la informació a partir d'un treball rigorós de les fonts d'informació facilitades pel docent i amb el seu suport. Per fer-ho, valora la validesa de les fonts d'informació a partir de paràmetres facilitats pel docent (autoria/credibilitat, precisió,

⁴⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, L'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

abast/rellevància, actualitat, objectivitat, etc.). A més, n'identifica els protagonistes, descriu el paper que tenen en la qüestió (p. e., com els afecta o no) i en reconeix el contingut explícit.⁵⁰

L'alumne també valora críticament la informació de les diferents fonts facilitades pel docent i amb el seu suport, i ho fa valorant-ne la veracitat i fiabilitat (diferencia arguments de sentiments). A més, identifica aspectes de justícia social en el seu entorn proper o en realitats més llunyanes (p. e., desigualtats, faltes d'equitat, vulneració de drets, etc.) i els compara amb altres problemàtiques properes a partir d'una pauta donada pel docent.⁵¹

Finalment, construeix arguments propis sobre les qüestions tractades a l'aula de manera raonada i proposa solucions o alternatives viables. Per fer-ho, defineix els objectius o les metes que vol aconseguir (que han de ser viables, pertinents i acceptables), determina els recursos que necessitarà i identifica possibles conseqüències a curt termini per les persones del seu entorn. L'alumne, finalment, argumenta la seva proposta i identifica aspectes de millora, si escau, atenent als arguments dels altres per arribar a una solució consensuada.⁵²

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interpreta qüestions socials, situa les qüestions tractades en el seu context sociocultural, destriant la informació a partir d'un treball rigorós de les fonts d'informació facilitades pel docent i amb el seu suport. Per fer-ho, valora la validesa de les fonts d'informació a partir de diferents paràmetres (autoria/credibilitat, precisió, abast/rellevància, actualitat, objectivitat, etc.), en caracteritza els protagonistes i identifica els diferents posicionaments davant de la problemàtica presents a les fonts. A més, reconeix el contingut explícit i identifica similituds i diferències amb qüestions semblants en altres realitats.⁵³

L'alumne també valora críticament la informació de les diferents fonts facilitades pel docent, i ho fa valorant-ne la veracitat i la fiabilitat (diferencia fets i opinions, detecta les diferents posicions davant d'una qüestió i les possibles intencions que hi ha darrere, i reconeix els buits, allò que no diu, a partir de la contrastació de diferents fonts d'informació). A més, identifica aspectes de justícia social en les problemàtiques tractades (p. e., desigualtats, faltes d'equitat, vulneració de drets, etc.) i els compara amb altres problemàtiques properes.⁵⁴

⁵⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingüe" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9 "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Finalment, construeix arguments propis sobre les qüestions tractades a l'aula de manera raonada fent servir diferents perspectives i proposa solucions o alternatives viables. Per fer-ho, defineix els objectius o les metes que vol aconseguir (que han de ser viables, pertinents i acceptables), determina els recursos que necessitarà i en considera l'impacte a curt i llarg termini. L'alumne, finalment, argumenta la seva proposta i la modifica, si escau, atenent als arguments dels altres per arribar a una solució consensuada⁵⁵.

⁵⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüïtat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Recursos d'aprenentatge

Els blocs de recursos s'han estructurat en conceptes, procediments i actituds. Els conceptes fan referència a aspectes de les interaccions econòmiques a escala local i global, a qüestions sobre el medi ambient i un futur sostenible, a aspectes personals i comunitaris, a la història i a la configuració d'identitats i, finalment, a la formació ciutadana i l'educació en la cultura democràtica. L'estructura interna de cada bloc de recursos respon a un augment de la complexitat a cada cicle, així com a l'establiment cada vegada més accentuat de relacions entre realitats diferents i entre escales temporals i territorials diverses, començant per la realitat propera andorrana.

Els procediments s'han estructurat a partir de tres grans blocs. El primer fa referència a la formació del pensament temporal i espacial, sobre com localitzar en el temps els fets del passat i situar-nos en el nostre temps, així com situar-nos en l'espai, interpretar-lo i representar-lo amb tècniques analògiques i digitals. El segon bloc tracta sobre el treball amb fonts d'informació, sobre la seva classificació i la seva contextualització, i acaba elaborant un relat que integra les diverses fonts. L'últim bloc de procediments planteja la formació en habilitats de pensament crític i creatiu, a partir de la interpretació crítica de tota mena de textos i dades, i de la perspectiva per pensar solucions i alternatives als problemes socials.

El bloc d'actituds està pensat i estructurat perquè els nois i noies s'apropin gradualment a una sèrie d'instruments per desenvolupar una consciència ciutadana, per afavorir la convivència pacífica, el diàleg i el consens, la idea de sostenibilitat, la necessitat de reconèixer les diverses identitats que conviuen en el nostre medi, i perquè es respectin totes les opcions culturals, personals o socials dels drets humans. En definitiva, les actituds pretenen que l'alumnat, de manera progressiva, sigui capaç de valorar problemes i conflictes socials, plantejar-hi alternatives i fer prospectiva de futur amb compromís social i responsabilitat democràtica.

Bloc 1. Societat i món econòmic

La població que viu a Andorra s'ha adaptat al llarg del temps a les característiques del paisatge i de l'espai andorrà, i ha configurat uns nuclis rurals i urbans, habitatges o activitats econòmiques fruit d'aquesta adaptació. Això explica també com ha evolucionat la població d'Andorra i com són en l'actualitat els seus habitants, els seus homes i les seves dones, les seves edats o els seus oficis, que podem comparar amb el context europeu i mundial dels últims cent anys. D'altra banda, Andorra no ha estat aliena als moviments migratoris que s'han produït a Europa i al món en els últims temps o a les problemàtiques generades per l'augment de desplaçats o refugiats.

Les activitats econòmiques tradicionals d'Andorra van deixant pas a activitats i oficis nous, en un procés que s'ha accelerat en les últimes dècades. És important comprendre els processos de producció, distribució i consum. Un altre aspecte bàsic a l'educació primària és conèixer com arriben els productes de consum a les persones i el paper de la publicitat en l'economia. En aquest sentit, cal treballar sobre el consum responsable i sostenible. Un coneixement important és la legislació actual sobre els drets dels consumidors. Quant a les condicions de treball, cal saber quina és la legislació vigent en relació amb els drets laborals, amb un esment especial sobre la situació de la dona.

El comerç cal enfocar-lo des de l'evolució de les fires i els mercats fins a la convivència entre les grans superfícies i les botigues tradicionals. Un altre aspecte són els canvis en els intercanvis a partir de la digitalització dels processos de compra i venda, tant en el comerç interior com en el comerç internacional d'Andorra. La interdependència d'Andorra i de les diferents regions europees és una perspectiva essencial per entendre l'economia actual fruit de la globalització. Un sector que ha canviat molt és el turisme internacional, que té un pes molt important en l'economia.

A escala més propera, l'economia financera fa referència a recursos imprescindibles per als nois i les noies per entendre el món actual: des de saber què són els diners, com va sorgir l'euro, quin és el paper dels bancs per a les famílies i per a les empreses, entre d'altres, fins a l'economia familiar i la planificació. Altres aspectes són el paper de l'Estat enfront de la desigualtat entre famílies o què entenem per l'economia social i solidària que fomenten organitzacions no governamentals, i els seus principis: equitat, cooperació, ànim no lucratiu, compromís amb l'entorn, comerç just, sobirania alimentària, etc.

Bloc 1. Societat i món econòmic

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Les persones que viuen a Andorra i al món		
Les persones vivim en societat (p. e. com s'agrupen les persones per viure en societat? per què parlem de pobles i ciutats? quines diferències hi ha?).	La població d'Andorra en l'actualitat: orígens, famílies, recursos, etc. Població activa i ocupació. Les edats de la població andorrana.	La demografia, l'estudi de les característiques de la població (p. e., natalitat-mortalitat, emigració-immigració, creixement vegetatiu, etc.). Població rural i població urbana. Els problemes a les ciutats (p. e., les grans ciutats: més gent, més residus, el transport; les ciutats continuament poblades: Jerusalem, Atenes, conviure amb les restes arqueològiques; les ciutats globals, etc.). Els moviments migratoris al món (p. e., polítiques migratòries, problemàtiques

		<i>actuals i passades, etc.).</i> Refugiats o immigrants.
El treball i les activitats econòmiques		
Activitats econòmiques tradicionals. Els oficis i les professions. La desaparició dels oficis tradicionals i la mecanització de les feines. L'aparició de nous oficis.	Activitats econòmiques i sectors de producció a Andorra. L'evolució dels sectors de producció a Andorra els últims cent anys. Economia actual d'Andorra <i>(p.e., quins són els sectors majoritaris?, quines són les tendències?)</i> Les noves professions lligades a les noves tecnologies.	Les condicions de treball i l'organització del treball. La situació de la dona en el mercat de treball <i>(p. e., presència en els diferents sectors, la manca d'igualtat, etc.).</i> El turisme a Andorra i al món <i>(p. e., evolució i problemàtiques actuals).</i>
Producció, distribució i consum		
	Procedència dels productes que es consumeixen a Andorra. Els residus que es produeixen a Andorra, el seu destí i el seu tractament. La relació entre sectors: explotació, transformació i comercialització <i>(p. e., com arriben els productes de consum a les persones? La importància de la distribució).</i> El preu dels productes <i>(p. e., com es decideix el preu d'un producte?, quin són els beneficis dels intermediaris?).</i>	La procedència dels productes <i>(p. e., com podem saber l'origen d'un producte?, com és el seu procés de producció i distribució?, què diuen les etiquetes dels productes que consumim?).</i> El consum responsable i el consum sostenible <i>(p. e., el cas de les joguines i quins residus produeixen: recipient, paper, cartró, plàstic, piles, etc.).</i> Els costos de producció i els preus dels productes. La producció i la distribució en un món interconnectat <i>(p. e., canvis en la producció i la distribució en l'actualitat).</i> La relació de la publicitat amb el consum. El comerç: Exportacions i importacions. El comerç digital <i>(p. e., què es compra i què es ven?, com es compra?).</i>
Intercanvis i comerç		
L'intercanvi, una necessitat. El comerç tradicional: les fires i els mercats tradicionals.	El comerç interior i el comerç internacional d'Andorra <i>(p. e., què entra i què surt d'Andorra cada dia? –quant als aliments, energia, matèries primeres, productes manufacturats, etc.).</i> Autonomia i dependència econòmica d'Andorra i de les diferents regions europees. La importància dels mitjans de	

	comunicació en el comerç.	
Economia financera		
Els diners: Origen i funció dels diners. Compra i venda: el valor dels diners. La moneda: monedes naturals, monedes encunyades, paper signe i diners de plàstic. L'euro, moneda europea.	L'economia familiar i la planificació financera. L'estalvi de les famílies. El paper de l'Estat enfront de la desigualtat entre famílies. El paper dels bancs en l'economia familiar. El paper dels bancs en l'activitat de les empreses. La inversió pública de les diferents administracions.	L'ús responsable dels diners. El crèdit al consum, l'endeutament (p. e., què és un crèdit i per a què serveix? Què és el tipus d'interès que ofereixen els bancs i altres entitats? Què és una hipoteca i quines són les condicions de concessió?).
Economia social i solidària		
La pobresa a Andorra. Les entitats d'economia social i solidària d'Andorra (p. e., Càritas, etc.). El voluntariat per a l'economia social i solidària.	Els principis de l'economia social i solidària: equitat, sostenibilitat ambiental, cooperació, ànim no lucratiu, compromís amb l'entorn. Desigualtats o vulneració dels drets econòmics i socials (p. e., el dret a l'habitatge, el dret a un salari digne, etc.). Causas i conseqüències de l'augment de les desigualtats.	La moneda social en una economia solidària. Treball no remunerat. Producció i consum solidari. Circuit curt de comercialització. Agricultura i ramaderia ecològica, biològica o orgànica.
PROCEDIMENTS		
Pensament temporal i espacial		
Ubicació espacial i temporal de fets familiars. Orientació en l'espai a partir d'indicacions orals i escrites. Interpretació de l'espai i del paisatge a partir d'imatges i maquetes. Representació de l'espai conegut a partir d'imatges i maquetes. Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges. Representació de la temporalitat a partir d'imatges. Ús del vocabulari bàsic espacial i temporal aplicat a la descripció. Ús de les categories espacials personals (p. e., dreta, esquerra, dins, fora, prop, lluny, etc.). Ús de les categories temporals	Ubicació espacial i temporal de fets o processos socials propers. Orientació en l'espai a partir del globus terraqüi i els punts cardinals i altres indicadors de la natura. Interpretació de l'espai i del paisatge proper a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals. Representació de l'espai a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals. Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals. Representació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals.	Contextualització de fets o processos socials a partir de mapes o línies del temps o mapes temporals. Establiment de relacions entre escales territorials de fets i processos (p. e., andorrans, europeus i mundials; àmbits local i global). Establiment de relacions entre el passat, el present i el futur de fets i processos andorrans i europeus. Interpretació de l'espai i del paisatge d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals. Representació de l'espai d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals. Interpretació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a

a la vida quotidiana (p. e., dies, setmanes, mesos, anys, etc.). Construcció del relat temporal de fets familiars i narració de contes.	Ús del vocabulari espacial o temporal aplicat a l'explicació i la justificació. Ús de categories espacials relatives a l'espai (p. e., límits, fronteres, valls, pics, etc.). Ús de categories temporals relatives al passat (p. e., dècades, segles, etapes, etc.). Identificació de les característiques pròpies d'un període històric andorrà (p. e., econòmiques, socials, polítiques, culturals).	partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals. Representació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals. Ús del vocabulari espacial i temporal aplicat a la descripció, l'explicació o l'argumentació de problemes socials. Ús de les categories espacials relatives a les relacions internacionals (p. e., espais fronterers, etc.). Ús de les categories temporals relatives a la cronologia i a la periodització històrica (p. e., edat antiga, edat mitjana, renaixement, revolució, crisi, etc.). Elaboració del propi relat sobre problemes socials, les seves causes i les seves conseqüències.
Treball i anàlisi de fonts		
Identificació de les fonts d'informació a partir de fonts familiars (p. e., fotografies, documents, objectes, etc.). Classificació de fonts d'informació segons el seu origen o naturalesa. Interpretació de fonts visuals i escrites sobre la història familiar. Reconeixement dels museus i del patrimoni com a fonts d'informació del passat en el present. Recull d'informació oral a protagonistes per donar resposta a una problemàtica social propera. Integració de les fonts d'informació en un relat històric o social.	Identificació de la tipologia de fonts d'informació pertinent per a l'anàlisi del passat o del present, de fets o processos socials. Descripció o classificació de fonts primàries i secundàries de fets o processos. Interpretació de les fonts d'informació sobre fets o processos. Contextualització del patrimoni i anàlisi de la seva significació en el passat i en el present. Ús de les fonts orals i contrastació amb altres fonts d'informació sobre problemes socials locals. Recollida d'informació a partir del treball de camp: observació i adquisició de dades sobre una problemàtica social local. Utilització de fonts primàries per construir relats sobre fets o processos.	Identificació de la tipologia de fonts primàries o secundàries (visuals, audiovisuals, documentals, escrites, estadístiques, periodístiques, oficials, públiques, privades; objectes, art, patrimoni, fonts orals) més apropiada per tractar la situació plantejada. Elaboració d'arxius de l'àmbit familiar, escolar o local i creació de bases de dades per treballar fets o processos socials. Anàlisi dels recursos digitals i virtuals de què disposem per interpretar el patrimoni i del paper dels museus. Interpretació, comparació i contrastació de fonts d'informació sobre problemes socials. Interpretació de les fonts d'informació a partir de les dades explícites (autoria, data, destinataris, títol i temàtica, etc.) i de les intencionalitats implícites que es dedueixen dels arguments o del significat simbòlic de les imatges. Utilització de fonts primàries i secundàries per construir relats sobre fets, processos o problemes

		socials.
Habilitats de pensament crític i creatiu		
Diferenciació entre fets evidents i opinions. Anàlisi sobre la veracitat de les fonts d'informació sobre problemes socials quotidians. Plantejament de preguntes productives –no reproductives–, a partir de l'anàlisi de fonts d'informació (<i>p. e., com, per què, què hauria passat si, etc.</i>). Identificació de diferents punts de vista davant d'un problema social escolar o local. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Diferenciació de fets i opinions a partir de notícies dels diaris. Anàlisi de la veracitat i la fiabilitat d'una font a partir de criteris de coherència i contrastació. Identificació de la manipulació de la informació que ens arriba a través dels mitjans de comunicació o de la publicitat. Identificació dels problemes de la vida quotidiana en què es produeixen relacions de desigualtat o injustícies. Identificació dels diferents punts de vista i dels interessos personals o col·lectius que hi ha darrere de cada situació plantejada. Valoració de diferents solucions a problemes socials rellevants, a partir del que guanya i del que perd cada persona o grups de persones implicades. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Anàlisi i contrastació de les opinions relatives a fets controvertits. Anàlisi de la intencionalitat que hi ha darrere de determinades informacions o opinions sobre un problema social. Identificació de silencis, buits o ocultacions de notícies o de dades relatives a un problema social. Argumentació i contraargumentació sobre qüestions socials d'Andorra, d'Europa o del món. Debat sobre problemes socials i contrastació d'arguments. Anàlisi de l'acció social al llarg del temps. Anàlisi de causes i conseqüències o canvis i continuïtats. Interpretació de l'acció social per aconseguir canvis socials en el nostre món global. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).
ACTITUDS I VALORS		
Valoració de les activitats econòmiques tradicionals i dels oficis tradicionals com a part del patrimoni immaterial d'Andorra. Valoració de l'economia social i solidària per lluitar contra la desigualtat. Conscienciació de la importància del voluntariat i el foment de la solidaritat.	Conscienciació de les desigualtats que es donen entre homes i dones en el món del treball. Actitud oberta als canvis i a la innovació que provoca el món digital, tenint present la protecció solidària dels més dèbils i desfavorits. Valoració del paper de l'Estat en la lluita contra les desigualtats. Valoració de les condicions de treball a Andorra i al món.	Valoració dels moviments migratoris al món i de les problemàtiques que comporten, així com de la necessitat d'actituds de solidaritat envers els refugiats, desplaçats o exiliats. Valoració de la vida laboral com a mitjà per assegurar una vida digna per a la gent gran. Conscienciació de les problemàtiques del turisme com a activitat econòmica. Actitud crítica davant la publicitat que incita al consum. Conscienciació de la importància del compromís social i la responsabilitat social per a la justícia social.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Per treballar els recursos d'aquest bloc és important que els infants analitzin dades sobre la població d'Andorra i sobre el medi com a condicionant de les maneres de viure, per exemple, diferenciant entre el medi rural i urbà. Cal comprendre la diversitat de la nostra població i treballar els moviments de població al nostre entorn i al món, i els problemes de les persones refugiades, exiliades o desplaçades.

Sobre les activitats econòmiques, cal començar per les activitats i els oficis tradicionals i comparar-los amb el present i els canvis en els oficis amb les noves tecnologies, la digitalització o la robòtica. El turisme s'ha de qüestionar com a font de riquesa dins d'una economia sostenible. També cal treballar les condicions de treball, les desigualtats i, en especial, la situació de la dona en el mercat de treball.

Cal distingir els processos de transformació, distribució i comercialització perquè els nens i les nenes entenguin com intervenen els diferents oficis i els processos en cadena. Sobre el consum, calen propostes didàctiques que ajudin a despertar una consciència crítica per afavorir un consum responsable i sostenible. Podem, per exemple, ensenyar a llegir les etiquetes dels productes o valorar el paper de la publicitat.

L'estudi del comerç ha de començar per treballar el concepte d'intercanvi o el paper de les fires i els mercats tradicionals. Un tema controvertit és la coexistència del petit comerç i les grans superfícies. Una activitat interessant és comparar tot allò que entra i surt d'Andorra cada dia. Sobre l'economia financera, cal començar amb el pressupost familiar i plantejar simulacions.

L'economia social i solidària ens ha de permetre abordar la desigualtat, la solidaritat i la justícia social. Cal fer estudis de cas sobre les cooperatives, el treball associat, les empreses de comerç just, el paper de la moneda social, la sobirania alimentària o els microcrèdits, entre d'altres. També hem de plantejar situacions de vulneració dels drets humans, com els casos dels nens i les nenes que treballen en alguns països del món.

Bloc 2. Societat i medi ambient

Andorra, el seu territori i el seu paisatge són el resultat d'un medi físic i natural caracteritzat per una geologia molt concreta. És un país de muntanya, fet que ha marcat la relació que els seus habitants han tingut i tenen amb ell. Però també és el resultat de la manera com aquests habitants han modelat el territori per donar respostes a les necessitats que han anat tenint en el passat i en el present, com ha passat, des d'unes altres realitats, en la resta de països d'Europa i del món.

Ubicar-se en el territori vol dir saber llegir el sentit de les relacions entre la societat i el seu medi en totes i cadascuna de les accions realitzades per les persones, esbrinar-ne les causes i les conseqüències tant a curt com a llarg i mitjà termini. I vol dir saber prendre consciència de la necessitat de planificar i participar de manera conscient en totes les accions que han de beneficiar un desenvolupament sostenible i evitar un deteriorament mediambiental.

L'estudi del paisatge quotidià on es desenvolupa la vida de les persones, on es generen les principals representacions sobre el nostre territori i on la nostra actuació és més visible ha d'anar acompanyat de l'estudi dels paisatges naturals i del medi físic sobre el qual es desenvolupen les activitats humanes. Una de les més importants és la que es relaciona amb un món ple de ciutats cada vegada més global. L'estudi del procés d'urbanització d'Andorra ha de ser paral·lel al d'altres països europeus i mundials, ja que és un dels fenòmens que millor caracteritzen, juntament amb l'economia i el comerç, el món del segle XXI, un món globalitzat on les fronteres són cada vegada més líquides. La mobilitat i la societat en xarxa són dos de les evidències d'aquesta globalització que és necessari que l'alumnat de primera ensenyança conegui, analitzi i valori, ja que són fonamentals en la construcció de la seva identitat com a ciutadans i ciutadanes d'Andorra i del món.

Andorra forma part dels petits estats existents en el món. És un estat que ocupa un territori molt peculiar i amb unes característiques molt específiques tant des del punt de vista físic com cultural i històric. Per aquestes raons, cal ensenyar a tenir cura del nostre espai, del nostre territori, a utilitzar-lo de manera conscient i a preservar-lo perquè les generacions del futur puguin seguir utilitzant-lo plenament. Millorar l'entorn de vida d'Andorra ha de ser la conseqüència d'un aprenentatge basat en la sostenibilitat i en la defensa del medi ambient i ha de suposar una anàlisi i una valoració de tot allò que els éssers humans fem en el nostre entorn i, de retruc, en el planeta Terra.

Bloc 2. Societat i medi ambient

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Paisatges quotidians		
Nosaltres modelem el nostre entorn i el nostre entorn modela la nostra identitat i la nostra manera de viure. La posició en l'espai: L'orientació (p. e., dreta, esquerra, amunt, avall, etc.) i els punts cardinals. Els espais propers: tipologia i característiques principals (p. e., el domicili familiar, el carrer, el poble, l'escola, l'entorn natural, etc.). El plànol: identificació d'edificis i	La representació de l'espai: Elements clau del mapa: la llegenda i l'escala. Itineraris i càlcul de distàncies. El mapa d'Andorra: El medi físic i el medi humà. El paisatge en la vida quotidiana dels habitants d'Andorra.	Andorra, un país d'Europa: El meu lloc a Andorra, a Europa o al món. Les relacions econòmiques, culturals i esportives dels andorrans amb la resta d'Europa. Un país de frontera: les comunicacions amb l'exterior. El mapa d'Europa físic i polític. Els paisatges d'Andorra i els

d'itineraris. Les relacions dels habitants amb el paisatge que ens envolta: passat, present i futur (p. e., des de quan ocupem aquest espai? Com era, com és, com volem que sigui? Canvis i continuïtats. Què podem fer per conservar el nostre medi natural?).		paisatges del món. El paper del territori en els estat petits (p. e., estudi comparatiu amb tres estats de característiques polítiques semblants). Mapes i visions del món en funció d'aspectes diferents (p. e., la densitat de població, l'urbanisme, la població infantil, les activitats econòmiques, els serveis sanitaris, la fam, la pobresa, etc.).
Paisatges naturals i medi físic		
Característiques principals del relleu, dels rius, del clima i de la flora i la fauna de l'entorn. Tipologia de zones segons la seva ubicació geogràfica i les característiques del medi físic.	El condicionament del medi físic a les activitats econòmiques (agricultura, indústria, comerç, turisme), a les comunicacions o en la manera de viure dels andorrans.	Característiques principals del relleu, dels rius i del clima d'Europa: zones climàtiques europees, el relleu, la hidrografia, la flora i la fauna. Diversitat de paisatges i de climes al món. Els riscos naturals: un problema andorrà, un problema mundial.
Urbanització del món i espai globalitzat		
Els habitants de l'entorn i la seva estructura demogràfica (p.e., nombre, edats, gènere, procedència, nascuts a la parròquia o al barri o nascuts en altres indrets, etc.). L'hàbitat humà a l'entorn proper: característiques principals i descripció dels llocs més emblemàtics. Canvis en l'entorn actual. Perspectives de futur.	L'ocupació del territori andorrà i europeu (p. e., per què la major part de la població andorrana i europea viu en centres urbans? Sempre ha estat així? Comparació amb un mapa demogràfic de fa 100 i 200 anys). Principals avantatges i inconvenients de la urbanització. Andorra, un espai globalitzat.	La urbanització d'Europa: densitat de població a Europa i concentracions urbanes més importants. Les ciutats europees. Les migracions: un problema de convivència o un problema de conveniència.
Les funcions de l'espai		
Canvis i continuïtats a la parròquia en els darrers cinquanta anys. Funcions dels espais urbanitzats i dels espais rurals a Andorra: característiques principals.	Les activitats humanes relacionades amb els recursos naturals d'Andorra: característiques principals (p.e., boscos, neu, mineria, agricultura, etc.). El paper dels recursos naturals en l'economia i l'organització de l'espai andorrà. Els recursos energètics. Les funcions de l'espai urbà andorrà: residencial, comercial, lúdica, etc. Espais naturals i espais urbans	L'espai europeu i mundial, la distribució de la riquesa i de la pobresa (p. e., països del nord i del sud).

	europaus: característiques.	
La mobilitat a Andorra i al món		
La xarxa viària de l'entorn proper.	La mobilitat a Andorra o a Europa.	La mobilitat de persones o mercaderies al món.
Itineraris per la parròquia i els barris i mitjans per fer-los (<i>p. e., a peu, en cotxe particular, en serveis públics –busos, taxis–, etc.</i>). El mapa de carreteres d'Andorra. Canvis i continuïtats en els darrers cent anys.	Itineraris des d'Andorra per Europa. El mapa de comunicacions d'Europa: tipologia de serveis de comunicació. Els problemes de la mobilitat a Andorra i a Europa.	Els mitjans de transport terrestre, marítims i aeris al món. Els problemes derivats de la mobilitat (<i>p. e., el comerç d'éssers humans, el tràfic d'estupefaents</i>).
Millorar l'entorn de vida		
Problemes ambientals o socials a l'entorn proper.	Els principals problemes ambientals i socials a Andorra. Les polítiques dels comuns i del Govern d'Andorra per a la millora de la vida dels ciutadans o del medi.	Problemes ambientals i socials a Europa i al món. Els principals desequilibris econòmics i socials a Andorra i a Europa. El canvi climàtic i les polítiques mediambientals (<i>p. e., de la Unió Europea i de l'ONU</i>).
Un món de xarxes		
	La imatge d'Andorra a les xarxes socials i als mitjans d'informació. Els mitjans d'informació a Andorra: la premsa escrita, oral (cadenes de ràdio) i audiovisual. La influència de les xarxes socials i dels mitjans d'informació en la construcció de la nostra identitat i la del territori	Les xarxes socials i els mitjans d'informació: informació, propaganda, veritats o notícies falses (fake news). La propaganda, el sensacionalisme i la llibertat de premsa. L'ús creatiu de les xarxes per aprendre dels altres i comunicar-se amb els altres. Les xarxes i els problemes ambientals mundials (<i>p. e., com tracten els problemes ambientals, quin impacte tenen a l'hora de donar-los a conèixer</i>).
PROCEDIMENTS		
Pensament temporal i espacial		
Ubicació espacial i temporal de fets familiars.	Ubicació espacial i temporal de fets o processos socials propers.	Contextualització de fets o processos socials a partir de mapes o línies del temps o mapes temporals.

Orientació en l'espai a partir d'indicacions orals i escrites. Interpretació de l'espai i del paisatge a partir d'imatges i maquetes. Representació de l'espai conegut a partir d'imatges i maquetes. Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges. Representació de la temporalitat a partir d'imatges. Ús del vocabulari bàsic espacial i temporal aplicat a la descripció. Ús de les categories espacials personals (<i>p. e., dreta, esquerra, dins, fora, prop, lluny, etc.</i>). Ús de les categories temporals a la vida quotidiana (<i>p. e., dies, setmanes, mesos, anys, etc.</i>). Construcció del relat temporal de fets familiars i narració de contes.	Orientació en l'espai a partir del globus terraqüi i els punts cardinals i altres indicadors de la natura. Interpretació de l'espai i del paisatge proper a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals. Representació de l'espai a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals. Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals. Representació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals. Ús del vocabulari espacial o temporal aplicat a l'explicació i la justificació. Ús de categories espacials relatives a l'espai (<i>p. e., límits, fronteres, valls, pics, etc.</i>). Ús de categories temporals relatives al passat (<i>p. e., dècades, segles, etapes, etc.</i>). Identificació de les característiques pròpies d'un període històric andorrà (<i>p. e., econòmiques, socials, polítiques, culturals</i>).	Establiment de relacions entre escales territorials de fets i processos (<i>p. e., andorrans, europeus i mundials; àmbits local i global</i>). Establiment de relacions entre el passat, el present i el futur de fets i processos andorrans i europeus. Interpretació de l'espai i del paisatge d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals. Representació de l'espai d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals. Interpretació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals. Representació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals. Ús del vocabulari espacial i temporal aplicat a la descripció, l'explicació o l'argumentació de problemes socials. Ús de les categories espacials relatives a les relacions internacionals (<i>p. e., espais fronterers, etc.</i>). Ús de les categories temporals relatives a la cronologia i a la periodització històrica (<i>p. e., edat antiga, edat mitjana, renaixement, revolució, crisi, etc.</i>). Elaboració del propi relat sobre problemes socials, les seves causes i les seves conseqüències.
Treball i anàlisi de fonts		
Identificació de les fonts d'informació a partir de fonts familiars (<i>p. e., fotografies, documents, objectes, etc.</i>). Classificació de fonts d'informació segons el seu origen o naturalesa. Interpretació de fonts visuals i escrites sobre la història familiar. Reconeixement dels museus i	Identificació de la tipologia de fonts d'informació pertinent per a l'anàlisi del passat o del present, de fets o processos socials. Descripció o classificació de fonts primàries i secundàries de fets o processos. Interpretació de les fonts d'informació sobre fets o processos.	Identificació de la tipologia de fonts primàries o secundàries (<i>visuals, audiovisuals, documentals, escrites, estadístiques, periodístiques, oficials, públiques, privades; objectes, art, patrimoni, fonts orals</i>) més apropiada per tractar la situació plantejada. Elaboració d'arxius de l'àmbit familiar, escolar o local i creació de bases de dades per treballar

del patrimoni com a fonts d'informació del passat en el present. Recull d'informació oral a protagonistes per donar resposta a una problemàtica social propera. Integració de les fonts d'informació en un relat històric o social.	Contextualització del patrimoni i anàlisi de la seva significació en el passat i en el present. Ús de les fonts orals i contrastació amb altres fonts d'informació sobre problemes socials locals. Recollida d'informació a partir del treball de camp: observació i adquisició de dades sobre una problemàtica social local. Utilització de fonts primàries per construir relats sobre fets o processos.	fets o processos socials. Anàlisi dels recursos digitals i virtuals de què disposem per interpretar el patrimoni i del paper dels museus. Interpretació, comparació i contrastació de fonts d'informació sobre problemes socials. Interpretació de les fonts d'informació a partir de les dades explícites (<i>autoria, data, destinataris, títol i temàtica, etc.</i>) i de les intencionalitats implícites que es dedueixen dels arguments o del significat simbòlic de les imatges. Utilització de fonts primàries i secundàries per construir relats sobre fets, processos o problemes socials.
Habilitats de pensament crític i creatiu		
Diferenciació entre fets evidents i opinions. Anàlisi sobre la veracitat de les fonts d'informació sobre problemes socials quotidians. Plantejament de preguntes productives –no reproductives–, a partir de l'anàlisi de fonts d'informació (<i>p. e., com, per què, què hauria passat si, etc.</i>). Identificació de diferents punts de vista davant d'un problema social escolar o local. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Diferenciació de fets i opinions a partir de notícies dels diaris. Anàlisi de la veracitat i la fiabilitat d'una font a partir de criteris de coherència i contrastació. Identificació de la manipulació de la informació que ens arriba a través dels mitjans de comunicació o de la publicitat. Identificació dels problemes de la vida quotidiana en què es produeixen relacions de desigualtat o injustícies. Identificació dels diferents punts de vista i dels interessos personals o col·lectius que hi ha darrere de cada situació plantejada. Valoració de diferents solucions a problemes socials rellevants, a partir del que guanya i del que perd cada persona o grups de persones implicades. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Anàlisi i contrastació de les opinions relatives a fets controvertits. Anàlisi de la intencionalitat que hi ha darrere de determinades informacions o opinions sobre un problema social. Identificació de silencis, buits o ocultacions de notícies o de dades relatives a un problema social. Argumentació i contraargumentació sobre qüestions socials d'Andorra, d'Europa o del món. Debat sobre problemes socials i contrastació d'arguments. Anàlisi de l'acció social al llarg del temps. Anàlisi de causes i conseqüències o canvis i continuïtats. Interpretació de l'acció social per aconseguir canvis socials en el nostre món global. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).

ACTITUDS I VALORS		
Respecte per l'entorn. Valoració de la necessitat de preservar la riquesa paisatgística andorrana.	Respecte per l'entorn. Valoració de la necessitat d'un consum responsable i de la disminució de residus. Conscienciació de la necessitat de les accions públiques i individuals per reduir la contaminació.	Respecte per l'entorn. Conscienciació de la necessitat de les accions públiques i individuals orientades a garantir el futur del medi. Actitud responsable davant l'ús de les xarxes socials.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Vivim en un territori del qual rebem contínuament tota mena de missatges. L'alumnat ha d'aprendre a observar la realitat, la que viuen directament, en primer lloc, però també la que es transmet a través dels mitjans d'informació, de la premsa i de la televisió. Ha d'aprendre a ubicar el lloc on passen les coses i també quan passen. En el primer cas, ha de desenvolupar habilitats cartogràfiques a partir de la realitat local i andorrana, però també d'altres localitats. Ha d'aprendre el sentit de l'escala cartogràfica i de les llegendes que permeten interpretar plànols i mapes, però també comunicar informació a través d'ells.

El treball geogràfic s'inicia sempre -com en la resta dels recursos- a partir de preguntes. Ensenyar a formular preguntes sobre problemes territorials, ambientals, demogràfics o urbans és clau per construir coneixements sobre la nostra realitat i sobre qualsevol altra, i per saber buscar solucions als problemes que s'hi generen.

La recerca de solucions ha de començar, però, buscant les causes dels problemes i interpretant les opinions dels diferents protagonistes, protagonistes que, en funció del rol que tenen, interpreten amb arguments diferents les causes dels problemes. I també les conseqüències que, de la mateixa manera, poden tenir interpretacions diferents.

Les fonts per treballar l'espai són molt heterogènies però, alhora, molt riques. A banda de l'observació i la cartografia, cal introduir el treball estadístic i, evidentment, el treball amb tota mena de fonts escrites. La premsa diària és un mitjà excel·lent per estudiar l'evolució, a curt termini, de determinats problemes geogràfics. La literatura, en particular la novel·la, ens permet recrear-nos en una descripció creativa de paisatges naturals o urbans avui i en el passat i comparar-los. També la premsa històrica pot facilitar les comparacions entre situacions actuals i del passat. L'enquesta, el qüestionari o l'entrevista han d'apropar l'alumnat a les percepcions i a les opinions que té la ciutadania sobre els problemes geogràfics, ambientals, demogràfics o de mobilitat propers i amb repercussions per a la seva vida.

L'alumnat ha d'aprendre a crear relats sobre la situació geogràfica a Andorra i al món a través de l'escriptura però també de petits vídeos -fets amb Movie Maker-, còmics, whatsapps o qualsevol mitjà que permeti exposar els seus arguments i les seves solucions davant de problemes que l'afecten i afecten el conjunt de la ciutadania. I, òbviament, ha d'aprendre a actuar i a participar-hi en conseqüència.

Bloc 3. Societat i temps

A la primera ensenyança es posen les bases per al desenvolupament del pensament i de la consciència històrica dels nens i de les nenes, és a dir, perquè sàpiguen pensar-se dins de la història, sàpiguen on són, d'on venen i cap on volen anar. Comprendre els seus antecedents -familiars, locals, comunitaris...- és clau perquè s'ubiquin en el present i perquè, des del present, des de les evidències i des de la memòria del passat, coneguin, analitzin i interpretin el que va succeir en altres temps i les seves repercussions en el present. I també perquè sàpiguen que el present serà passat i que és el moment des del qual es construeix el futur.

El passat d'Andorra, de la família dels alumnes, de la localitat i alguns esdeveniments del passat d'Europa i del món són l'objecte per al desenvolupament del pensament i de la consciència històrica. Un pensament i una consciència que requereixen l'aprenentatge de fets i de problemes i dels conceptes que els donen sentit. Aquests conceptes no han estat construïts pensant en la ciutadania jove que estudia i aprèn història. En general, són conceptes complexos i força abstractes que cal ensenyar de manera progressiva i exemplificant-los amb moltes situacions i fets diferents.

També aquest mateix passat -els exemples seleccionats en la proposta- és la base per al desenvolupament del pensament històric. Això vol dir pensar críticament els fets, construir arguments recolzats en evidències i fonts històriques que, prèviament, han d'identificar amb el context i obtenir-ne la informació pertinent per construir relats personals. L'alumnat haurà d'acabar la primera ensenyança identificant canvis i continuïtats, evidències i fonts primàries i secundàries, causes i conseqüències, arguments i contraarguments, fets i opinions. I haurà de poder jutjar les conseqüències que determinats fets del passat van tenir per a la societat andorrana en el passat, però també en el present.

Bloc 3. Societat i temps

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Canvis i continuïtats en la vida dels andorrans		
La història familiar: nombre de persones, edats i rols familiars avui i en temps dels besavis. La memòria familiar: els orígens de la meua família, la procedència dels avantpassats, desplaçaments i canvis de treball i domicili. El pas del temps en el nostre barri i a la nostra l'escola. Canvis i continuïtats en els jocs (p. e., els jocs en el temps dels besavis, dels avis i dels pares; a què jugaven, com jugaven, amb què jugaven, etc.). El patrimoni immaterial andorrà: tradicions, llegendes, festes, cançons populars, etc.	L'evolució de l'espai andorrà. Els canvis i les continuïtats en les necessitats bàsiques (p. e., l'alimentació, el vestuari, etc. a la societat andorrana i a Europa). Els esdeveniments històrics més importants del passat d'Andorra i els seus protagonistes. La infància a Europa i a Andorra (p. e., natalitat i mortalitat infantil, el rols i les activitats dels nens en el passat, els estudis, el lleure, l'explotació infantil, etc.). Les evidències del passat que tenim presents. Els edificis, monuments o objectes emblemàtics del passat de la parròquia.	Característiques fonamentals de les principals etapes de l'evolució històrica andorrana, europea o mundial. Les arrels del món contemporani: canvis econòmics, socials, culturals o polítics des del 1900 fins a l'actualitat (p. e., a Europa i al món). Andorra, de l'emigració a la immigració. El patrimoni andorrà material i immaterial.

Fets i processos històrics: causes i conseqüències

La casa andorrana, la comunitat familiar.

Pastors i pagesos:

El passat i el present de l'agricultura i la ramaderia a Andorra.

L'art popular i l'artesanía tradicional.

Les fires, llocs d'intercanvi i de trobada.

La convivència entre persones de diferents cultures establertes a Andorra: semblances i diferències entre maneres de viure, tradicions, passat, etc.

L'organització territorial andorrana i els seus orígens.

La identitat andorrana: símbols i esdeveniments.

Un art característic d'Andorra: l'art romànic.

La vida a Andorra a l'edat mitjana.

Els orígens del turisme i dels esports de muntanya.

Els riscos naturals com a problemes socials: història d'alguna catàstrofe natural recent.

Orígens i evolució de la democràcia andorrana: institucions polítiques i participació ciutadana.

Andorra i la defensa dels drets humans.

PROCEDIMENTS**Pensament temporal i espacial**

Ubicació espacial i temporal de fets familiars.

Ubicació espacial i temporal de fets o processos socials propers.

Contextualització de fets o processos socials a partir de mapes o línies del temps o mapes temporals.

Orientació en l'espai a partir d'indicacions orals i escrites.

Interpretació de l'espai i del paisatge a partir d'imatges i maquetes.

Representació de l'espai conegut a partir d'imatges i maquetes.

Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges.

Representació de la temporalitat a partir d'imatges.

Ús del vocabulari bàsic espacial i temporal aplicat a la descripció.

Ús de les categories espacials personals (p. e., *dreta, esquerra, dins, fora, prop, lluny, etc.*).

Ús de les categories temporals a la vida quotidiana (p. e., *dies, setmanes, mesos, anys, etc.*).

Construcció del relat temporal de fets familiars i narració de contes.

Orientació en l'espai a partir del globus terraqüi i els punts cardinals i altres indicadors de la natura.

Interpretació de l'espai i del paisatge proper a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals.

Representació de l'espai a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals.

Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals.

Representació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals.

Ús del vocabulari espacial o temporal aplicat a l'explicació i la justificació.

Ús de categories espacials relatives a l'espai (p. e., *límits, fronteres, valls, pics, etc.*).

Ús de categories temporals relatives al passat (p. e., *dècades, segles, etapes, etc.*).

Identificació de les

Establiment de relacions entre escales territorials de fets i processos (p. e., andorrans, europeus i mundials; àmbits local i global).

Establiment de relacions entre el passat, el present i el futur de fets i processos andorrans i europeus.

Interpretació de l'espai i del paisatge d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals.

Representació de l'espai d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals.

Interpretació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals.

Representació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals.

Ús del vocabulari espacial i temporal aplicat a la descripció, l'explicació o l'argumentació de problemes socials.

Ús de les categories espacials

	característiques pròpies d'un període històric andorrà (p. e., <i>econòmiques, socials, polítiques, culturals</i>).	relatives a les relacions internacionals (p. e., <i>espais fronterers, etc.</i>). Ús de les categories temporals relatives a la cronologia i a la periodització històrica (p. e., <i>edat antiga, edat mitjana, renaixement, revolució, crisi, etc.</i>). Elaboració del propi relat sobre problemes socials, les seves causes i les seves conseqüències.
Treball i anàlisi de fonts		
Identificació de les fonts d'informació a partir de fonts familiars (p. e., <i>fotografies, documents, objectes, etc.</i>). Classificació de fonts d'informació segons el seu origen o naturalesa. Interpretació de fonts visuals i escrites sobre la història familiar. Reconeixement dels museus i del patrimoni com a fonts d'informació del passat en el present. Recull d'informació oral a protagonistes per donar resposta a una problemàtica social propera. Integració de les fonts d'informació en un relat històric o social.	Identificació de la tipologia de fonts d'informació pertinent per a l'anàlisi del passat o del present, de fets o processos socials. Descripció o classificació de fonts primàries i secundàries de fets o processos. Interpretació de les fonts d'informació sobre fets o processos. Contextualització del patrimoni i anàlisi de la seva significació en el passat i en el present. Ús de les fonts orals i contrastació amb altres fonts d'informació sobre problemes socials locals. Recollida d'informació a partir del treball de camp: observació i adquisició de dades sobre una problemàtica social local. Utilització de fonts primàries per construir relats sobre fets o processos.	Identificació de la tipologia de fonts primàries o secundàries (<i>visuals, audiovisuals, documentals, escrites, estadístiques, periodístiques, oficials, públiques, privades; objectes, art, patrimoni, fonts orals</i>) més apropiada per tractar la situació plantejada. Elaboració d'arxius de l'àmbit familiar, escolar o local i creació de bases de dades per treballar fets o processos socials. Anàlisi dels recursos digitals i virtuals de què disposem per interpretar el patrimoni i del paper dels museus. Interpretació, comparació i contrastació de fonts d'informació sobre problemes socials. Interpretació de les fonts d'informació a partir de les dades explícites (<i>autoria, data, destinataris, títol i temàtica, etc.</i>) i de les intencionalitats implícites que es dedueixen dels arguments o del significat simbòlic de les imatges. Utilització de fonts primàries i secundàries per construir relats sobre fets, processos o problemes socials.
Habilitats de pensament crític i creatiu		
Diferenciació entre fets evidents i opinions.	Diferenciació de fets i opinions a partir de notícies dels diaris.	Anàlisi i contrastació de les opinions relatives a fets controvertits.

Anàlisi sobre la veracitat de les fonts d'informació sobre problemes socials quotidians. Plantejament de preguntes productives –no reproductives–, a partir de l'anàlisi de fonts d'informació (p. e., com, per què, què hauria passat si, etc.). Identificació de diferents punts de vista davant d'un problema social escolar o local. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Anàlisi de la veracitat i la fiabilitat d'una font a partir de criteris de coherència i contrastació. Identificació de la manipulació de la informació que ens arriba a través dels mitjans de comunicació o de la publicitat. Identificació dels problemes de la vida quotidiana en què es produeixen relacions de desigualtat o injustícies. Identificació dels diferents punts de vista i dels interessos personals o col·lectius que hi ha darrere de cada situació plantejada. Valoració de diferents solucions a problemes socials rellevants, a partir del que guanya i del que perd cada persona o grups de persones implicades. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Anàlisi de la intencionalitat que hi ha darrere de determinades informacions o opinions sobre un problema social. Identificació de silencis, buits o ocultacions de notícies o de dades relatives a un problema social. Argumentació i contraargumentació sobre qüestions socials d'Andorra, d'Europa o del món. Debat sobre problemes socials i contrastació d'arguments. Anàlisi de l'acció social al llarg del temps. Anàlisi de causes i conseqüències o canvis i continuïtats. Interpretació de l'acció social per aconseguir canvis socials en el nostre món global. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).
ACTITUDS I VALORS		
Respecte per l'entorn. Valoració de la necessitat de preservar la riquesa paisatgística andorrana.	Respecte per l'entorn. Valoració de la necessitat d'un consum responsable i de la disminució de residus. Conscienciació de la necessitat de les accions públiques i individuals per reduir la contaminació.	Respecte per l'entorn. Conscienciació de la necessitat de les accions públiques i individuals orientades a garantir el futur del medi. Actitud responsable davant l'ús de les xarxes socials.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

La millor metodologia per treballar el temps és la que parteix del passat que tenim present, de la gran quantitat d'evidències que perduren i ens parlen d'altres temps i ens hi acosten, de la mateixa manera que en el present tenim evidències que ens permeten pensar en el futur que estem construint.

Les evidències del passat són les fonts històriques primàries. A la primera ensenyança cal utilitzar fonts materials –tota mena d'objectes, d'edificis, el petit i el gran patrimoni–, fonts visuals –pintures, escultures, fotografies, el cinema, dibuixos i gravats...–, fonts orals –el record i la memòria de la ciutadania–, fonts estadístiques senzilles i fonts escrites de tota mena. Moltes fonts són en el medi o es conserven en museus i arxius; a d'altres s'hi pot accedir a través d'Internet.

També cal utilitzar fonts secundàries de tota mena, des de fonts visuals, com fragments de vídeos o de pel·lícules, còmics, etc., fins a fonts escrites –fragments de llibres d'història, de relats, de premsa, de novel·les...–, fonts estadístiques, etc. L'alumnat ha d'aprendre a descodificar la informació que contenen

aquestes fonts. Les ha de situar en l'espai i en el temps, en el seu context. N'ha de conèixer l'autoria i les funcions o les intencionalitats. Ha de formular preguntes pertinents per obtenir la informació que es busca. Ha de classificar i ordenar els diferents tipus de font en funció de la informació que aporten. Ha d'esbrinar els canvis i les continuïtats, les causes i les conseqüències que es poden deduir de la font. Ha d'interpretar les diferents perspectives que s'amaguen darrere una font i, en especial, ha de diferenciar allò que es refereix a un fet objectiu d'allò que és una opinió. Ha de comparar la informació procedent de diverses fonts per elaborar un relat personal. I ha de jutjar la pertinença o no d'una font, la informació que contingui i els judicis que emeti sobre el passat, els fets que estudia o les persones que els van protagonitzar.

Cal jerarquitzar aquests procediments i aquestes habilitats en els tres cicles i anar-los treballant en situacions i amb exemples de diferent complexitat.

Bloc 4. Societat i ciutadania

La convivència de les persones es basa en l'organització social i en unes normes i uns drets i deures consensuats. Convivim en uns espais comuns que són de tothom i dels quals tothom ha de tenir cura com a béns comuns. Els nens i les nenes formen part de la ciutadania, són consumidors i usuaris de serveis, i pateixen també situacions de desigualtat, així que també han de tenir una consciència crítica per comprendre en quines situacions no es respecten els seus drets o algú incompleix els seus deures. La llibertat, la igualtat, la justícia i la solidaritat són aspectes inseparables de la definició de ciutadania democràtica.

Les persones som diferents, però tenim condicions d'igualtat com a part de la ciutadania. La diversitat és un aspecte positiu de la diferència i la desigualtat n'és la cara negativa. Les persones tenim identitats que ens defineixen a partir del gènere, l'edat, la cultura o l'origen, entre d'altres. Tenim identitats individuals i col·lectives. Els prejudicis i els estereotips són fruit del desconeixement de l'alteritat, cosa que provoca discriminacions i injustícies socials davant la diversitat. Andorra ha estat sempre un lloc de pas, d'acollida i de trobada de cultures, fet que forma part de la identitat andorrana en el passat i en el present.

La democràcia no és solament un sistema polític, sinó també una manera de viure i conviure amb altres persones. La pluralitat és la base de la democràcia i els drets humans són la clau de la dignitat humana i de qualsevol forma d'organització social o política. Els valors democràtics i els drets humans són inseparables, i són els fonaments de la societat andorrana i europea i de la majoria dels organismes internacionals de cooperació. La democràcia s'ha de basar en la participació de la societat civil i en l'acció de l'Estat per a la justícia social.

Dins l'estudi dels valors democràtics és important analitzar l'evolució dels moviments socials al llarg del temps, amb alguns aspectes rellevants com el sindicalisme, la lluita per la igualtat laboral de les dones, etc. L'educació democràtica implica comprendre la importància de treballar en equip amb objectius comuns, solucionar conflictes i arribar al consens a través del diàleg i la negociació. L'estudi de les persones i els col·lectius que en el passat van aconseguir canvis socials ha de portar els nens i les nenes al convenciment que a través de la participació democràtica poden aconseguir canvis socials en el futur, i els ha de fer protagonistes i ensenyar-los a prendre decisions i a assumir les seves responsabilitats.

Bloc 4. Societat i ciutadania

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Ciutadania i drets i deures		
La necessitat d'organitzar la convivència a partir d'unes normes. El respecte a les altres persones i als espais comuns.	Els drets i deures dels infants. La problemàtica de l'incompliment dels deures.	Els reptes de l'acompliment dels drets humans al món. La ciutadania andorrana i la ciutadania europea. Els obstacles en el compliment dels drets bàsics de la ciutadania.
Identitat i diversitat		
Les diferències i les similituds entre les persones.	La identitat individual i col·lectiva de la ciutadania.	Els estereotips i prejudicis sobre persones i grups: causes i conseqüències.

41 | Programa de ciències humanes i socials

Les identitats de les persones relacionades amb el gènere, l'edat, la cultura o l'origen, entre d'altres. Els aspectes positius de la diversitat cultural en les nostres societats.	La diversitat com a característica positiva de les diferències entre la ciutadania. La desigualtat com a aspecte negatiu de les diferències entre la ciutadania. Aspectes biològics i socials que ens defineixen com a humans. La diversitat cultural en un món globalitzat. L'harmonització dels interessos individuals i col·lectius.	Les discriminacions i les injustícies socials davant la diversitat. La riquesa dels grups socials i culturals des de la diferència. Andorra com a lloc d'acollida i de trobada de cultures. La identitat andorrana vista des de la diversitat en el passat i en el present.
La democràcia i els drets humans		
Les diferències en les maneres de pensar i veure el món; la pluralitat com a base de la democràcia.	Democràcia i dictadura, diferents tipus de poder i de sistemes de govern. La democràcia i la qualitat de vida en un sistema equitatiu.	Els valors democràtics com a valors de la societat andorrana i europea. La cooperació i la protecció i defensa dels drets humans. El paper d'Andorra. Els drets humans com a consens dels països democràtics en les institucions internacionals.
L'estructura política i el procés polític en una democràcia		
La importància de pagar impostos per tenir serveis públics: escoles, hospitals, seguretat, assistència a la gent gran, comunicacions, etc. Els espais públics i els espais privats. L'elecció dels nostres representants.	L'organització del territori andorrà a diferents escales (p.e., la parròquia, el comú, el quart). Com participa la ciutadania en la política: l'elecció dels nostres representants. Els comuns i la seva organització, al servei de la ciutadania (p.e., quins serveis ofereixen als ciutadans, com funcionen, etc.).	L'organització política i territorial d'Andorra. Els partits polítics i les eleccions en democràcia (p.e., a Andorra i al món). El paper de l'Estat en les polítiques socials (p.e., les polítiques d'igualtat: què pretenen? A qui beneficien?). L'opinió pública i el paper dels mitjans de comunicació. Tipus d'estats i característiques. El Consell General i el Govern. Andorra dins el món. Com són les relacions amb altres països i organismes?
La justícia i la justícia social		
L'incompliment de les normes i les seves conseqüències. Les normes de convivència que regulen les relacions socials a les famílies i a l'escola.	La justícia és igual per a tothom. Tothom té dret a la justícia i a un judici neutral. El funcionament d'un procés judicial.	La separació de poders en un estat democràtic i la independència de la justícia (p.e., l'elaboració de les lleis: qui les elabora i com? Qui fa que es compleixin?). La necessitat de tenir normes i lleis justes.

Organització social i associacionisme

La relació entre iguals.

Les normes d'aula i el funcionament de la classe.

Les normes de convivència familiar.

La família i la relació entre els seus membres: conflictes i cooperació.

Els rols i les responsabilitats familiars.

Les relacions en la família canvien amb el temps.

Els grups cooperatius: rols i responsabilitats.

L'organització tradicional de la societat andorrana en el passat.

Les agrupacions socials: culturals, polítiques, esportives, etc.

Canvis socials aconseguits amb la participació democràtica.

Persones que han aconseguit canvis socials significatius (*p.e., Rosa Parks, Gandhi, Mandela, etc.*).

La solució de conflictes grupals o generals de diversa tipologia (*territorials, religiosos, econòmics, etc.*).

Formes de protesta de la ciutadania davant d'injustícies (*moviment per la defensa del medi ambient, moviment per la igualtat de gènere, etc.*).

La participació de la ciutadania en la millora de la democràcia.

PROCEDIMENTS**Pensament temporal i espacial**

Ubicació espacial i temporal de fets familiars.

Ubicació espacial i temporal de fets o processos socials propers.

Contextualització de fets o processos socials a partir de mapes o línies del temps o mapes temporals.

Orientació en l'espai a partir d'indicacions orals i escrites.

Interpretació de l'espai i del paisatge a partir d'imatges i maquetes.

Representació de l'espai conegut a partir d'imatges i maquetes.

Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges.

Representació de la temporalitat a partir d'imatges.

Ús del vocabulari bàsic espacial i temporal aplicat a la descripció.

Ús de les categories espacials personals (*p. e., dreta, esquerra, dins, fora, prop, lluny, etc.*).

Ús de les categories temporals a la vida quotidiana (*p. e., dies, setmanes, mesos, anys, etc.*).

Construcció del relat temporal de fets familiars i narració de contes.

Orientació en l'espai a partir del globus terraqüi i els punts cardinals i altres indicadors de la natura.

Interpretació de l'espai i del paisatge proper a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals.

Representació de l'espai a partir d'imatges, gràfics, plànols, mapes, maquetes o recursos digitals.

Interpretació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals.

Representació de la temporalitat a partir d'imatges, gràfics, línies del temps o recursos digitals.

Ús del vocabulari espacial o temporal aplicat a l'explicació i la justificació.

Ús de categories espacials relatives a l'espai (*p. e., límits, fronteres, valls, pics, etc.*).

Ús de categories temporals relatives al passat (*p. e., dècades, segles, etapes, etc.*).

Identificació de les

Establiment de relacions entre escales territorials de fets i processos (*p. e., andorrans, europeus i mundials; àmbits local i global*).

Establiment de relacions entre el passat, el present i el futur de fets i processos andorrans i europeus.

Interpretació de l'espai i del paisatge d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals.

Representació de l'espai d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, mapes i recursos digitals.

Interpretació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals.

Representació del temps històric d'Andorra, d'Europa i del món a partir d'imatges, gràfics, línies del temps i recursos digitals.

Ús del vocabulari espacial i temporal aplicat a la descripció, l'explicació o l'argumentació de

	característiques pròpies d'un període històric andorrà (p. e., <i>econòmiques, socials, polítiques, culturals</i>).	problemes socials. Ús de les categories espacials relatives a les relacions internacionals (p. e., <i>espais fronterers, etc.</i>). Ús de les categories temporals relatives a la cronologia i a la periodització històrica (p. e., <i>edat antiga, edat mitjana, renaixement, revolució, crisi, etc.</i>). Elaboració del propi relat sobre problemes socials, les seves causes i les seves conseqüències.
Treball i anàlisi de fonts		
Identificació de les fonts d'informació a partir de fonts familiars (p. e., <i>fotografies, documents, objectes, etc.</i>). Classificació de fonts d'informació segons el seu origen o naturalesa. Interpretació de fonts visuals i escrites sobre la història familiar. Reconeixement dels museus i del patrimoni com a fonts d'informació del passat en el present. Recull d'informació oral a protagonistes per donar resposta a una problemàtica social propera. Integració de les fonts d'informació en un relat històric o social.	Identificació de la tipologia de fonts d'informació pertinent per a l'anàlisi del passat o del present, de fets o processos socials. Descripció o classificació de fonts primàries i secundàries de fets o processos. Interpretació de les fonts d'informació sobre fets o processos. Contextualització del patrimoni i anàlisi de la seva significació en el passat i en el present. Ús de les fonts orals i contrastació amb altres fonts d'informació sobre problemes socials locals. Recollida d'informació a partir del treball de camp: observació i adquisició de dades sobre una problemàtica social local. Utilització de fonts primàries per construir relats sobre fets o processos.	Identificació de la tipologia de fonts primàries o secundàries (<i>visuals, audiovisuals, documentals, escrites, estadístiques, periodístiques, oficials, públiques, privades; objectes, art, patrimoni, fonts orals</i>) més apropiada per tractar la situació plantejada. Elaboració d'arxius de l'àmbit familiar, escolar o local i creació de bases de dades per treballar fets o processos socials. Anàlisi dels recursos digitals i virtuals de què disposem per interpretar el patrimoni i del paper dels museus. Interpretació, comparació i contrastació de fonts d'informació sobre problemes socials. Interpretació de les fonts d'informació a partir de les dades explícites (<i>autoría, data, destinataris, títol i temàtica, etc.</i>) i de les intencionalitats implícites que es dedueixen dels arguments o del significat simbòlic de les imatges. Utilització de fonts primàries i secundàries per construir relats sobre fets, processos o problemes socials.
Habilitats de pensament crític i creatiu		
Diferenciació entre fets evidents i opinions. Anàlisi sobre la veracitat de les fonts d'informació sobre problemes socials quotidians.	Diferenciació de fets i opinions a partir de notícies dels diaris. Anàlisi de la veracitat i la fiabilitat d'una font a partir de criteris de coherència i	Anàlisi i contrastació de les opinions relatives a fets controvertits. Anàlisi de la intencionalitat que hi ha darrere de determinades

	contrastació.	informacions o opinions sobre un problema social.
Plantejament de preguntes productives –no reproductives–, a partir de l'anàlisi de fonts d'informació (p. e., com, per què, què hauria passat si, etc.). Identificació de diferents punts de vista davant d'un problema social escolar o local. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Identificació de la manipulació de la informació que ens arriba a través dels mitjans de comunicació o de la publicitat. Identificació dels problemes de la vida quotidiana en què es produeixen relacions de desigualtat o injustícies. Identificació dels diferents punts de vista i dels interessos personals o col·lectius que hi ha darrere de cada situació plantejada. Valoració de diferents solucions a problemes socials rellevants, a partir del que guanya i del que perd cada persona o grups de persones implicades. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).	Identificació de silencis, buits o ocultacions de notícies o de dades relatives a un problema social. Argumentació i contraargumentació sobre qüestions socials d'Andorra, d'Europa o del món. Debat sobre problemes socials i contrastació d'arguments. Anàlisi de l'acció social al llarg del temps. Anàlisi de causes i conseqüències o canvis i continuïtats. Interpretació de l'acció social per aconseguir canvis socials en el nostre món global. Plantejament de solucions o alternatives a problemes socials (a partir de l'estudi del seu impacte, de la seva viabilitat, etc.).
ACTITUDS I VALORS		
Reconeixement de la diferència i valoració de la diversitat. Valoració de les identitats pròpies com a concepte dinàmic. Valoració de la democràcia com a sistema de convivència i com una manera de viure. Valoració de la pluralitat i de l'existència de diverses maneres de veure el món. Valoració de la importància del diàleg i la negociació.	Conscienciació de la manca de drets d'algunes persones i col·lectius. Comprensió de la justícia aplicada a qui falta al seu deure. Reivindicació dels drets a la llibertat, la igualtat i la justícia com a base de la democràcia. Solidaritat amb les persones que pateixen injustícies i desigualtats. Comprensió de la complementarietat de les identitats individuals i col·lectives. Defensa dels drets humans i denúncia del seu incompliment. Actitud crítica davant els mitjans de comunicació. Reconeixement del paper de l'Estat en les polítiques socials per a l'equitat i la justícia social. Valoració del consens i la cooperació com a forma de superar conflictes.	Defensa argumentada dels drets polítics, econòmics i socials en un context democràtic. Rebuig argumentat dels estereotips i prejudicis sobre persones i grups. Valoració dels moviments socials que han aconseguit avenços socials. Valoració de la consecució de drets per a la igualtat per part de les dones. Actitud oberta a la divergència i la creativitat en la solució als problemes socials.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Cal, en primer lloc, treballar les normes de convivència i els drets i els deures des de situacions quotidianes, des d'esdeveniments que succeeixen a l'escola i a la família o a partir de problemàtiques del medi més proper. La diferenciació entre espais privats i espais públics ens ha de permetre entendre què vol dir la responsabilitat compartida. Cal reflexionar sobre el concepte de ciutadania i qui gaudeix de drets i qui no.

És convenient parlar d'identitats més que no pas d'identitat única i valorar la diversitat cultural com un tret positiu de les societats. Cal valorar el fet que Andorra ha estat sempre un lloc de pas, d'acollida i de trobada de cultures. Per evitar prejudicis i estereotips cal que els nens i les nenes reflexionin sobre què significa ser humans i trobin tot allò que uneix totes les persones del món.

Defensarem la democràcia no solament com un sistema polític, sinó com una manera de viure i de conviure. Contraposarem la democràcia a altres sistemes autocràtics. Presentarem Andorra com un estat amb una estructura política i territorial i amb processos democràtics, que assegura la llibertat i la igualtat a la ciutadania, i treballa per a la justícia social. Tot i això, podem identificar algunes situacions injustes o de desigualtat en democràcia a partir de casos reals quotidians. En aquest sentit cal presentar la democràcia com un procés sempre inacabat.

Per a la formació ciutadana és important fer veure als nens i les nenes la importància de l'organització social i de l'associacionisme, ja que les agrupacions veïnals, culturals, socials, etc. donen vida a una comunitat i, moltes vegades, en canalitzen les reivindicacions i la participació. Cal comparar situacions passades i presents per valorar el que s'ha aconseguit transformar al llarg de la història, des del punt de vista laboral o polític. Plantejar com s'han produït els canvis socials en el passat ens permet pensar que podem decidir el futur, és a dir, fer que els nens i les nenes se sentin protagonistes del seu temps.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

116/510

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Criteris d'avaluació

CA1. Precisió

CA2. Rigor

CA3. Sentit crític

Expectatives de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne se situa en l'espai geogràfic, pren consciència del lloc on viu i on es relaciona amb altres persones. En aquest sentit, identifica amb precisió els elements físics i humans que conformen el seu paisatge més proper (cursos d'aigua, vegetació, vies de comunicació, edificis, etc.), així com els signes o símbols que figuren en les diferents representacions de l'espai (lliure o convencional). A més, estableix petits recorreguts de la seva vida quotidiana, relaciona els elements d'un plànol amb elements reals de l'espai representat fent servir diverses escales de representació (més properes i llunyanes) i fa ús del vocabulari espacial adaptat al context en què s'està fent servir.

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts (selecciona, organitza i extreu la informació pertinent i la posa en relació amb altres tipus de fonts) per tal d'explorar les relacions que estableixen les persones amb l'espai (p. e., espais de treball, d'oci, de descans, etc.). En aquest sentit, és capaç de descriure i comparar les diferències en l'ús d'alguns dels seus espais propers. A més, caracteritza el paisatge que l'envolta, així com les funcions d'algunes de les professions del seu entorn.

Finalment, reconeix l'impacte de la conducta humana sobre el medi ambient. Per fer-ho, reconeix els hàbits de consum, determina com les decisions de consum afecten o han afectat el medi que l'envolta i identifica quines accions s'han fet o es fan per tal de millorar el medi ambient.

Expectatives de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en l'espai geogràfic, pren consciència de pertinença com a habitant de la seva parròquia. En aquest sentit, localitza amb precisió diversos elements del seu entorn proper i llunyà fent servir tècniques cartogràfiques i descodificant els signes i símbols presents a les representacions de l'espai. L'alumne identifica amb precisió trames o sistemes en el paisatge relacionats amb les comunicacions, el relleu, la xarxa hidrogràfica, etc., i estableix relacions entre diferents elements del paisatge, com ara el relleu, la hidrografia, les comunicacions i els assentaments humans, entre d'altres. A més, fa ús del vocabulari espacial adaptat al context. També es desplaça per l'espai segons les indicacions d'un plànol o a partir d'uns punts de referència comuns.

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts (selecciona, organitza i extreu la informació pertinent i la posa en relació amb altres tipus de fonts), per tal de reconèixer la incidència del comportament humà sobre el medi ambient. Identifica les principals condicions necessàries per mantenir la vida (no només les necessitats bàsiques humanes, també les dels animals, etc.), caracteritza l'entorn i explica com les persones s'han adaptat i s'adapten a l'espai, al clima i a les característiques físiques de l'entorn andorrà i el compara amb altres realitats (d'Europa o del món).

Finalment, l'alumne reconeix la necessitat d'assegurar la sostenibilitat de l'entorn, i ho fa identificant els interessos que hi ha darrere dels canvis en els usos del sòl en un temps determinat, a escala andorrana i europea, relaciona aquests canvis d'usos del sòl dels darrers anys i si han afectat el benestar humà. També, explica com els hàbits de consum actuals i passats incideixen en l'entorn, i preveu les conseqüències futures de les accions humanes sobre el medi. En darrer lloc, valora algunes de les mesures de preservació del medi.

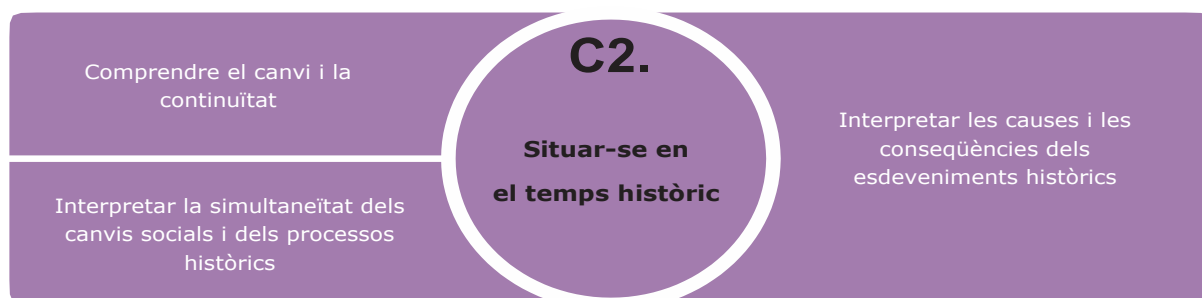
Expectatives de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en l'espai geogràfic, pren consciència de pertinença, com a habitant i ciutadà del seu país, i la fa compatible amb una consciència més global. En aquest sentit, l'alumne ubica les problemàtiques tractades a escala local i global fent ús de tècniques cartogràfiques i compara l'espai proper (la seva parròquia, Andorra) amb espais més llunyans o fent servir diferents moments. A més, empra vocabulari espacial segons el context.

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts (selecciona, organitza i extreu la informació pertinent i la posa en relació amb altres tipus de fonts) per tal de raonar sobre les formes d'interdependència entre el medi ambient i l'activitat humana o econòmica. Així, l'alumne determina dins d'una cadena de producció el paper dels diferents protagonistes (productor, distribuïdor i consumidor). També identifica, dins de l'espai objecte d'estudi, els llocs que responen específicament a les diferents necessitats, els caracteritza i els compara amb exemples d'altres territoris. A més, identifica l'escala que cal prendre en consideració en funció de la problemàtica tractada (local, nacional, continental o mundial).

Finalment, l'alumne, quan raona sobre quins canvis són necessaris en les pautes producció i consum a escala local i global per garantir la sostenibilitat del planeta, analitza i valora els canvis en els hàbits de consum dels darrers anys i el seu impacte, i analitza el paper dels mitjans de comunicació de masses i les xarxes socials davant de les problemàtiques mediambientals.

Quadre de síntesi de la C2

criteris d'avaluació

CA1. Precisió

CA2. Rigor

CA3. Sentit crític

Expectatives de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en el temps històric, diferencia l'ordre temporal (abans, ara, després, present, passat, futur) de la història de la seva família i el compara amb el seu entorn més proper, situa en una línia del temps senzilla evidències i fets històrics del passat de la seva família i del seu entorn proper (alternança i simultaneïtat) i fa ús del vocabulari temporal precís.

L'alumne fa un ús rigorós de les fonts i evidències per tal de conèixer el passat de la seva família i de la localitat, i ho fa formulant-se preguntes sobre aquest passat i descrivint i comparant objectes del passat i del present per tal d'identificar canvis i continuïtats en el seu ús.

Finalment, construeix el seu propi relat sobre algun fet de la seva vida quotidiana, utilitzant diferents formes de comunicació (p. e., el dibuix, frases escrites, la comunicació oral, la dramatització o la simulació). A més, reconeix diferències i semblances en els relats de la vida quotidiana a partir de la seva comparació.

Expectatives de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en el temps històric, ordena cronològicament fets i personatges de la història d'Andorra i del món (successió, simultaneïtat), situa en una línia del temps evidències i fets històrics d'Andorra i del món (ritmes, duració), fa ús de les convencions de datació i periodització històrica europea (aC, dC, les edats) i empra el vocabulari temporal precís.

L'alumne fa un ús rigorós de les fonts i les evidències per conèixer alguns fets destacats del passat d'Andorra, i ho fa identificant els aspectes sobre els quals ha d'investigar, caracteritzant alguns fets i identificant quins en són els protagonistes, les causes i les conseqüències (el què, el perquè, el qui i el com).

Finalment, a través del treball de diversos tipus de fonts històriques, construeix el seu propi relat sobre fets destacats de la història d'Andorra, i identifica l'existència de punts de vista diferents, reconeix els arguments que fan servir els seus autors i distingeix semblances amb fets històrics que hagin succeït en altres indrets.

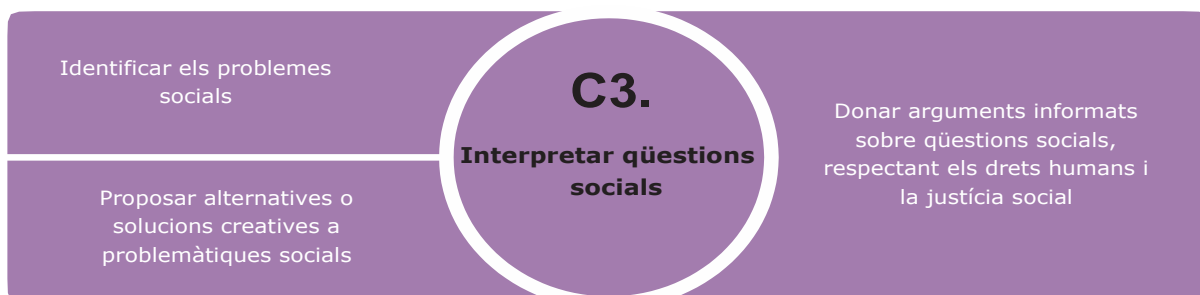
Expectatives de 3r cicle

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan se situa en el temps històric, coneix i aplica les diverses unitats de mesura temporal i utilitza amb precisió les convencions de datació i periodització històrica europea (aC, dC, les edats). A més, seqüencia de manera ordenada fets i personatges del passat d'Andorra, d'Europa o del món, i perioditza de manera temàtica els canvis produïts en diversos aspectes de la vida social, política o cultural.

L'alumne, amb l'ajuda del docent, fa un ús rigorós de les fonts i evidències (analitza i interpreta diferents tipus de fonts: primàries i secundàries i suports diversos) per tal de conèixer alguns processos històrics de la societat andorrana i algun de la història europea, i ho fa formulant-se preguntes sobre aquests processos, centrant-se en els diferents aspectes que cal tractar (polítics, socials, econòmics, etc.) i analitzant-ne les causes i les conseqüències a curt, mitjà i llarg termini.

Finalment, a través del treball de diferents tipus de fonts històriques, construeix el seu propi relat sobre aquests processos històrics, i ho fa identificant-ne els diferents punts de vista i analitzant, a través d'evidències i fonts, els arguments en els quals es recolzen. També relaciona processos històrics de diferents escales territorials, i hi identifica aspectes de successió o de simultaneïtat i de canvi i continuïtat.

Quadre de síntesi de la C3

Críteris d'avaluació

CA1. Rigor

CA2. Sentit crític

CA3. Creativitat

Expectatives de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interpreta qüestions socials, és capaç d'identificar-les en el seu àmbit més proper, a l'escola i a la localitat, i de destriar la informació a partir d'un treball rigorós de les fonts d'informació. Per fer-ho analitza, a partir d'una pauta donada pel docent, la validesa de les fonts d'informació a partir d'uns paràmetres donats simples (autoria/credibilitat, precisió, actualitat, etc.), identifica quines fonts tracten la qüestió i quines semblances i diferències troben en el seu tractament. A més, descriu els aspectes principals de la qüestió tractada (on, què, qui, com).

L'alumne també analitza críticament la informació de les diferents fonts facilitades pel docent i amb el seu suport, i ho fa valorant-ne la veracitat (diferencia arguments de sentiments). A més, identifica situacions de desigualtat o injustes en el seu entorn més proper i les compara amb altres problemàtiques que tenen lloc en realitats properes, a partir d'una pauta donada pel docent.

Finalment, raona la pròpia posició davant de les qüestions tractades a l'aula fent servir arguments i proposa solucions o alternatives viables. Per fer-ho, defineix allò que vol aconseguir en termes de viabilitat, determina els recursos que necessitarà i identifica les possibles conseqüències (positives i negatives) per les persones del seu entorn. L'alumne, finalment, explica la seva proposta fent servir arguments i identifica aspectes de millora, si escau, en els arguments que fan servir els altres per arribar a una solució consensuada.

Expectatives de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interpreta qüestions socials, situa les qüestions tractades en el seu context sociocultural, destriant la informació a partir d'un treball rigorós de les fonts d'informació facilitades pel docent i amb el seu suport. Per fer-ho, valora la validesa de les fonts d'informació a partir de paràmetres facilitats pel docent (autoria/credibilitat, precisió, abast/rellevància, actualitat, objectivitat, etc.). A més, n'identifica els protagonistes, descriu el paper que tenen en la qüestió (p. e., com els afecta o no) i en reconeix el contingut explícit.

L'alumne també valora críticament la informació de les diferents fonts facilitades pel docent i amb el seu suport, i ho fa valorant-ne la veracitat i fiabilitat (diferència arguments de sentiments). A més, identifica aspectes de justícia social en el seu entorn proper o en realitats més llunyanes (p. e., desigualtats, faltes d'equitat, vulneració de drets, etc.) i els compara amb altres problemàtiques properes a partir d'una pauta donada pel docent.

Finalment, construeix arguments propis sobre les qüestions tractades a l'aula de manera raonada i proposa solucions o alternatives viables. Per fer-ho, defineix els objectius o les metes que vol aconseguir (que han de ser viables, pertinents i acceptables), determina els recursos que necessitarà i identifica possibles conseqüències a curt termini per les persones del seu entorn. L'alumne, finalment, argumenta la seva proposta i identifica aspectes de millora, si escau, atenent als arguments dels altres per arribar a una solució consensuada.

Expectatives de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interpreta qüestions socials, situa les qüestions tractades en el seu context sociocultural, destriant la informació a partir d'un treball rigorós de les fonts d'informació facilitades pel docent i amb el seu suport. Per fer-ho, valora la validesa de les fonts d'informació a partir de diferents paràmetres (autoria/credibilitat, precisió, abast/rellevància, actualitat, objectivitat, etc.), en caracteritza els protagonistes i identifica els diferents posicionaments davant de la problemàtica presents a les fonts. A més, reconeix el contingut explícit i identifica similituds i diferències amb qüestions semblants en altres realitats.

L'alumne també valora críticament la informació de les diferents fonts facilitades pel docent, i ho fa valorant-ne la veracitat i la fiabilitat (diferència fets i opinions, detecta les diferents posicions davant d'una qüestió i les possibles intencions que hi ha darrere, i reconeix els buits, allò que no diu, a partir de la contrastació de diferents fonts d'informació). A més, identifica aspectes de justícia social en les problemàtiques tractades (p. e., desigualtats, faltes d'equitat, vulneració de drets, etc.) i els compara amb altres problemàtiques properes.

Finalment, construeix arguments propis sobre les qüestions tractades a l'aula de manera raonada fent servir diferents perspectives i proposa solucions o alternatives viables. Per fer-ho, defineix els objectius o les metes que vol aconseguir (que han de ser viables, pertinents i acceptables), determina els recursos que necessitarà i en considera l'impacte a curt i llarg termini. L'alumne, finalment, argumenta la seva proposta i la modifica, si escau, atenent als arguments dels altres per arribar a una solució consensuada.

Annex III. Programa d'educació física

EF

Programa d'educació física de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

BOPA

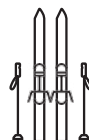
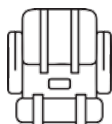
Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

124/510

Programa d'educació física de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa d'educació física de segona ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex III del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Alfredo Larraz, professor i especialista en didàctica de l'educació física

Pere Lavega, professor de l'INEFC de la Universitat de Lleida

Eugènia Navarro, professora d'educació física, Escola Andorrana de primera ensenyança d'Ordino

Cristina Pérez, tècnica de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Mercè Vázquez, tècnica de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-930-7

Dipòsit legal: AND.345-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències específiques	9
C1. Intervenir en situacions psicomotrius	10
Criteris d'avaluació de la C1	12
Expectatives de final de cicle de la C1	12
C2. Interactuar en situacions sociomotrius	14
Criteris d'avaluació de la C2	16
Expectatives de final de cicle de la C2	16
C3. Expressar-se motriument en situacions artísticexpressives	19
Criteris d'avaluació de la C3	21
Expectatives de final de cicle de la C3	21
Recursos d'aprenentatge	23
Bloc 1. Situacions psicomotrius	24
Bloc 2. Situacions motrius al medi natural	29
Bloc 3. Situacions sociomotrius de cooperació	37
Bloc 4. Situacions sociomotrius d'oposició	44
Bloc 5. Situacions motrius de cooperació-oposició	52
Bloc 6. Situacions motrius d'expressió	60
Quadres de síntesi	69
Quadre de síntesi de la C1	70
Quadre de síntesi de la C2	73
Quadre de síntesi de la C3	75

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

128/510

Introducció

Al llarg de l'escolaritat a l'Escola Andorrana, l'educació física forma ciutadans autònoms, físicament i socialment educats en un àmbit de convivència amb altres persones i amb l'entorn. El tret distintiu que l'educació física ofereix a l'alumnat en la construcció d'aprenentatges és l'acció motriu. Efectivament, en qualsevol situació motriu (joc motor, esport, dansa o activitat a la natura), l'alumne intervé mitjançant conductes motrius que activen de manera unitària tota la seva personalitat (aspectes orgànics, cognitius, afectius i relacionals). Es tracta, doncs, de superar el concepte de moviment per passar a pensar en la persona que es mou; entendre una motricitat guiada pels significats que el subjecte atribueix a les seves accions en el context físic i social en què es produeixen. El concepte de conducta motriu fa referència a la necessitat d'unir sempre els comportaments motors i el sentit que els dona cada alumne en actuar.

L'educació física a l'Escola Andorrana disposa d'una estructura coherent amb els coneixements i les competències pròpies de l'àrea, construïda des de l'essència motriu i no des de les finalitats externes (salut, postura, hàbits saludables, convivència, etc.). És a dir, l'educació física s'estructura des dels comportaments motors observables: la motivació, la imatge mental, la implicació afectiva, l'autoestima, les dades inconscients, etc. entre altres aspectes.

D'aquesta manera, l'educació física, d'una banda, educa les conductes motrius, les capacitats i les potencialitats necessàries per a la seva adquisició, perfeccionament i adaptació; i de l'altra, ajuda a adquirir coneixements i competències per gestionar de forma adequada la vida física de l'alumnat; i també fa descobrir la cultura motriu que representen les activitats físiques, esportives i artisticoexpressives. A més, té una incidència important en l'educació global de l'alumne en àmbits com ara:

- a. l'educació per a la salut, el benestar i la qualitat de vida, directament relacionada amb l'ocupació constructiva del temps de lleure;
- b. l'educació per a la convivència, que permet conèixer i assumir els principis i valors democràtics i els drets humans per viure en harmonia amb altres persones;
- c. la capacitat de conduir el procés d'aprenentatge per aprendre a desenvolupar les potencialitats i els talents;
- d. la consolidació d'actituds i valors relacionats amb la valoració positiva personal i l'estima i l'ús respectuós del medi natural andorrà.

A la primera ensenyança, l'alumnat adquireix, enriqueix i perfecciona les accions motrius elementals següents: els desplaçaments, els equilibris, les manipulacions, les projeccions i les recepcions d'objectes. Per aconseguir-ho ha de diversificar, combinar i encadenar unes accions amb altres, efectuant-les cada vegada amb un domini de l'execució més gran. Aquesta és la base dels gestos humans que poden trobar-se en les activitats corporals sota formes variades i amb significats diferents.

En els primers cursos, els alumnes, generalment, s'impliquen espontàniament i amb plaer en l'activitat física. La seva motricitat es caracteritza per la capacitat de perfeccionar les accions motrius elementals en la seva forma, la velocitat d'execució, la precisió, el ritme, l'amplitud, la força, etc., i la capacitat de simultaniejar-ne o encadenar-ne diverses (coordinació).

L'alumne de primera ensenyança construeix les seves conductes motrius a través de la participació en diferents classes d'experiències motrius. Mitjançant l'anàlisi del resultat de la seva intervenció

aprèn a comprendre el que sap fer sense haver-ho reflexionat prèviament. Aquest procés li permet establir relacions entre les seves maneres de fer i el resultat de les seves actuacions per construir nous aprenentatges.

Durant aquests cursos inicials, en què té lloc la maduració del sistema nerviós, és de vital importància facilitar una activitat física regular i una varietat de situacions que progressivament seran més complexes, per desenvolupar nous poders motors. És essencial, també des del punt de vista motivacional, que els alumnes puguin constatar que progressen, que duen a terme noves accions que els semblaven impossibles en un inici.

En els cursos següents els alumnes entren en una fase de desenvolupament que els permet construir coneixements i competències de manera més reflexiva, sense que això signifiqui la relegació a una concepció abstracta i formal d'accés als aprenentatges. Caldrà seguir apostant per la pròpia pràctica, a través d'experiències motrius concretes, i per l'activitat física com a eix principal de l'aprenentatge.

L'alumnat d'aquestes edats és capaç de dur a terme accions motrius adaptades a diferents mitjans i situacions (transportar, enfilar-se, nedar, lliscar, rodar, colpejar, etc.). Aprèn a fer accions motrius més complexes i eficaces; la seva intervenció constata una progressió en el domini de l'execució. Augmenta el repertori d'accions motrius tant en nombre com en formes, encadenaments i combinacions.

Al llarg d'aquest període l'alumne afina i desenvolupa més metòdicament les seves conductes motrius. Serà capaç d'anticipar les accions que ha de dur a terme (projecte d'acció), formular hipòtesis, triar les estratègies més eficaces d'entre les que es proposen, identificar els efectes immediats de les seves accions i posar paraules a les seves formes d'actuar.

Competències específiques

Per determinar l'elecció de les competències específiques s'han considerat les diferents situacions motrius de què es pot servir una educació física plural, en què l'alumnat intervé per desenvolupar la capacitat d'adaptació. Així, aquest programa es fonamenta en els criteris de la praxiologia motriu a l'hora de definir les competències específiques i es basa en el següent: el tipus d'interacció motriu amb altres persones (intervencions psicomotrius i sociomotrius), el tipus d'adaptació al medi físic (medi estable i medi incert) i el tipus d'objectiu que busquen les activitats motrius (funcionalitat o eficàcia en la resposta i la transmissió d'un missatge artístic o expressiu).

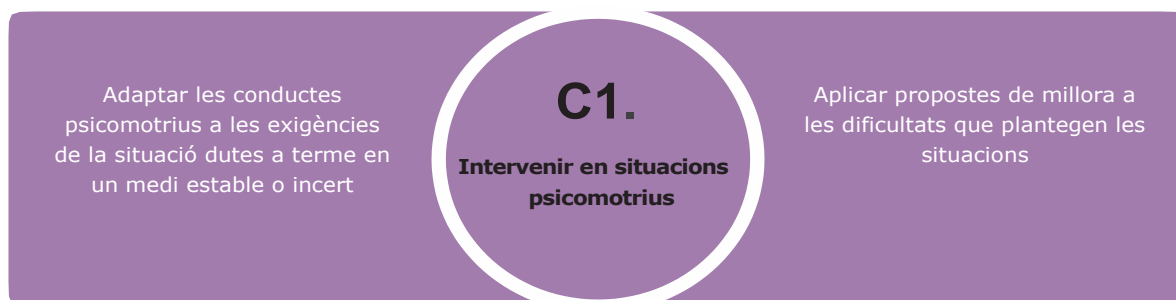
A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol¹ que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

---

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:

C1. Intervenir en situacions psicomotrius

Amb aquesta competència l'alumne intervé en situacions psicomotrius sense interactuar amb altres persones, ja sigui en un medi estable, com pot ser una pista poliesportiva, una piscina o un camp de futbol, o en un medi incert, com pot ser una paret d'escalada, una pista d'esquí o un recorregut d'orientació a la natura, entre altres.

L'alumne adapta les seves conductes motrius en funció de les exigències del medi estable o incert, adaptat o no, i de si és terrestre, aeri o aquàtic. Per superar les dificultats que planteja la lògica interna de les situacions motrius, l'alumne estableix propostes de millora i les aplica².

Les situacions motrius que es duen a terme en un entorn estable exclouen els imprevistos que provenen del medi. Aquestes situacions es mesuren essencialment amb paràmetres espacials (p. e., en un salt de longitud), temporals (p. e., temps que es triga en un recorregut de natació), de producció de formes sense intenció expressiva o artística (p. e., ioga), etc.³. En aquest tipus de situacions, es busca el risc, l'optimització en l'execució i certa destresa corporal per produir una marca o un resultat màxim en un entorn estable (pista d'atletisme, piscina, gimnàs, etc.).

En canvi, quan l'alumne intervé en situacions en què l'entorn és incert, adapta les seves intervencions motrius als elements del medi. Les accions motrius solen ser, en aquest cas, desplaçaments amb materials o sense, que es fan en un entorn físic amb unes exigències no totalment previstes i organitzades. En aquestes pràctiques psicomotrius l'alumne organitza i adapta les seves conductes motrius individuals a les exigències d'un medi canviant⁴. D'aquesta manera, anirà construint cada vegada més accions motrius específiques per aconseguir més eficiència motora (p. e., pas altern en esquí de fons).

De vegades, l'alumne ha d'identificar el tipus de terreny, escollir l'itinerari més apropiat, gestionar i conciliar risc/seguretat, gestionar esforços, controlar les emocions, etc.⁵. Andorra ofereix un medi natural variat per generar experiències psicomotrius en què l'alumne ha de prendre referències exteriors, interpretar la

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació".

informació i descodificar-la per resoldre amb pertinència, eficiència i control la seva integritat física en les situacions en què es trobi⁶.

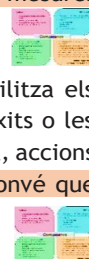

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

L'educació física ofereix un ampli ventall d'activitats i situacions motrius que fan possible manifestar les conductes psicomotrius. Els docents, d'acord amb les possibilitats de cada centre educatiu, han de proposar situacions psicomotrius en entorns estables (p. e., activitats atlètiques, jocs tradicionals psicomotors, activitats gimnàstiques i aquàtiques, patinatge, etc.) i també situacions psicomotrius en entorns incerts (p. e., activitats d'orientació, esquí, escalada, etc.).

L'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius, es veu obligat a fer més i millor les seves accions motrius (amb pertinència) actuant de manera individual. Això suposa, de vegades, construir noves coordinacions, buscar nous equilibris o regular l'energia segons el tipus d'esforç requerit. A més, totes aquestes respostes haurien d'ajustar-se amb pertinència i eficiència en funció del medi en què es desenvolupa l'acció (p. e., pista d'atletisme, medi natural amb relleu i difícil accés). Es tracta de construir conductes motrius adaptades al medi físic i també d'elaborar accions motrius específiques en cada context d'acció motriu.

Moltes d'aquestes activitats se centren en el resultat, en la marca, en la *performance*. És important que els alumnes coneguin els seus resultats, que aprenguin a identificar les seves marques concretant-les en mesures de distàncies, duracions o puntuacions. Amb aquestes referències els alumnes poden establir propostes de millora en les quals es fixin fites per aconseguir o dificultats per superar⁷. D'aquesta manera, l'alumne construeix els aprenentatges necessaris per aconseguir el repte proposat i mobilitza els mitjans i recursos dels quals disposa, identifica els seus progressos, analitza les causes dels seus èxits o les possibles desviacions i constata noves accions motrius que semblaven impossibles (p. e., en gimnàstica, accions més manuals, més aèries, més invertides, més girades, més ben encadenades). És per això que convé que l'alumne tingui un coneixement immediat de les seves *performances* per situar-se i relacionar les seves maneres de fer amb el resultat de les seves accions⁸.

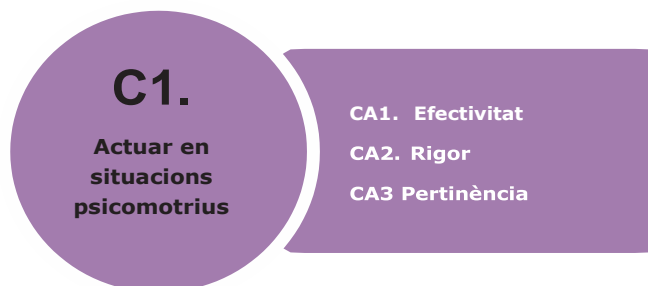
També cal que el docent faci progressar les situacions de menys a més dificultat. Per exemple, en situacions en un entorn incert, inicialment cal reduir la incertesa del medi per després augmentar-la de manera progressiva (p. e., de recorreguts d'orientació en un medi conegut i proper a recorreguts en espais cada vegada més amplis i poc coneguts).

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cicle de la C1

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius (en entorns estables o incerts), coordina accions motrius elementals amb la intenció d'adaptar-se a medis diferents de manera efectiva. Per fer-ho, utilitza i encadena de manera efectiva (amb un grau de complexitat més elevat) les accions motrius elementals (desplaçaments, equilibris, manipulacions, llançaments i recepcions) en situacions i entorns habituals i no habituals. Alhora ajusta i regula les seves conductes motrius a les capacitats i possibilitats personals, a les metes que cal aconseguir i a la duració de l'esforç. També fa servir els efectes de la seva actuació per modificar les seves conductes⁹.

Finalment, l'alumne formula els seus propis projectes simples d'acció de manera pertinent. Per fer-ho, identifica les informacions bàsiques que orienten la seva acció de manera ajustada, identifica i accepta riscos calculats en la seva intervenció¹⁰. També supera l'aprensió a les situacions no habituals en les seves intervencions i domina l'efecte de l'emoció a l'hora d'adaptar-se als imprevistos, respecta les regles de seguretat establertes i accepta els resultats personals¹¹.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius (en entorns estables o incerts), coordina accions motrius per adaptar-se a medis diferents de manera efectiva. Per fer-ho, encadena accions motrius simples (p. e., saltar, córrer i fer la tombarella) i anticipa les estratègies d'acció més eficaces i més ben adaptades al medi en el qual es desenvolupa l'activitat¹². Es desplaça de manera eficient pels diferents medis, amb artefactes que li plantegin problemes d'equilibri i sense, i gestiona el seu

⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

esforç en funció de la intensitat i la durada requerida. A més, relaciona els seus resultats amb les maneres de fer i els supera en un temps determinat¹³.

Finalment, l'alumne construeix i posa en pràctica projectes d'acció, ajustats a les seves capacitats i recursos personals. Per fer-ho, pren les informacions bàsiques que orienten la seva acció de manera pertinent (descodifica la informació rebuda en termes de paràmetres espacials o temporals –distància, duració o puntuació–, identifica les seves marques personals i les concreta fent servir paràmetres de distància, de duració o de puntuació, a més, identifica la simbologia dels paràmetres espacials i temporals fets servir –mesures de longitud, alçada–, etc.)¹⁴.

A més, demostra continuïtat en les seves accions, actua amb confiança i seguretat, assumeix els diferents rols socials, d'ajuda i seguretat, respecta en tot moment les regles de seguretat i autoprotecció i es compromet a assolir les seves metes¹⁵.

L'alumne també intervé de manera pertinent quan conserva la lucidesa en situacions de fatiga, risc o estrès, pren riscos calculats en les seves eleccions a partir del coneixement i el respecte de les normes de seguretat i controla les emocions en situacions de cert risc o dificultat¹⁶.

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius (en entorns estables o incerts), coordina accions motrius que ja posseeix o accions motrius específiques que ha de construir de manera efectiva, amb la intenció d'adaptar-se a medis diferents. Per fer-ho, encadena i combina accions motrius simples (p. e., saltar, córrer i fer la tombarella) i aplica principis d'acció senzills per millorar el seu rendiment. Controla els seus desplaçaments i l'esforç a partir de referències exteriors del medi i del seu propi cos i adapta la seva acció motriu en funció del medi on desenvolupa l'activitat (modifica les seves accions, anticipa i ordena les accions o actuacions de manera efectiva)¹⁷.

Finalment, construeix i posa en pràctica un projecte d'acció motriu individual, raonat i reflexiu, de manera pertinent en entorns coneguts i desconeguts, amb l'objectiu d'aconseguir els millors resultats¹⁸. Per fer-ho, pren referències i informacions pertinents del seu propi cos i del medi d'evolució o de la seva representació gràfica (descodifica la informació rebuda en termes de paràmetres espacials o temporals (distància, duració o puntuació), utilitza eines de mesura senzilles per tal de valorar el seu rendiment). A més, assumeix els diferents rols socials, d'ajuda i seguretat i es compromet a assolir les seves metes¹⁹.

¹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte" i 8, "Autoeficàcia".

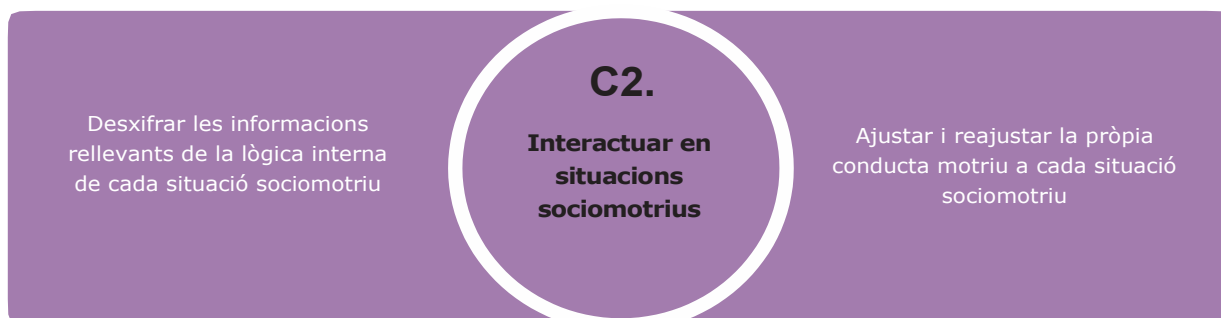
¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

C2. Interactuar en situacions sociomotrius

És una competència clau per poder viure en societat, ja que **interactuar en situacions sociomotrius incideix directament en el desenvolupament de conductes de relacions que permeten actituds i valors fonamentals, com són el respecte, la tolerància, l'ajuda, la col·laboració, el control de les emocions o la pertinença dins d'un grup²⁰**. El conjunt d'interaccions en aquest tipus d'experiències motrius possibilita els canvis socioafectius.

Quan els alumnes participen en situacions sociomotrius, resolen problemes associats a la interacció amb els companys o adversaris. **Aquesta situació d'interacció esdevé una situació d'incertesa que obliga a ajustar constantment la conducta motriu²¹**.

La primera dimensió d'aquesta competència fa referència a la necessitat de l'alumne per desxifrar les informacions rellevants de les conductes motrius dels companys o adversaris per poder resoldre les situacions sociomotrius plantejades²².

La interacció amb altres persones, companys o adversaris implica respectar les regles del joc, establertes amb antelació o pactades entre tots. Seguir les regles implica també respectar la integritat física i tenir cura de la seguretat de tots els participants²³.

L'aprenentatge d'aquesta competència exigeix resoldre situacions motrius cooperatives en què els membres del grup han de col·laborar per assolir un mateix objectiu. **La interacció entre els membres del grup genera imprevistos que impliquen el reajustament de la conducta per assolir la tasca comuna²⁴**. A través dels jocs cooperatius, els alumnes aprenen a ajudar-se mútuament per assolir un objectiu comú (p. e., jocs amb paracaigudes, patins cooperatius, desplaçaments compartits, etc.), augmenten les relacions positives i s'originen conductes de solidaritat.

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 13, "Empatia".

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

Les situacions d'oposició també formen part del conjunt d'accions motrius que s'han de resoldre en aquesta competència. Aquestes situacions motrius requereixen la superació de les dificultats originades pels adversaris, ja sigui mitjançant desafiaments entre dos o més persones amb contacte cos a cos (p. e., lluites, jocs tradicionals de persecució, etc.) o a través d'objectes (p. e., bàdminton, minitenis, la indiaca, els jocs de pilota, etc.).

Finalment, l'alumne aprèn a resoldre situacions motrius de cooperació i oposició mitjançant enfrontaments codificats entre els equips amb la finalitat de resoldre en benefici propi una relació de força (p. e., jocs i esports d'equip). Aquesta mateixa casuística es dona amb els jocs tradicionals amb estructures de relació originals (p. e., jocs paradoxals com les quatre cantonades, la pilota assegurada o els tres camps; jocs amb canvis de relació/rol com el caçador, la cadena o l'aranya peluda, etc.)²⁵.

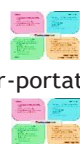
ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Les propostes didàctiques per desenvolupar aquesta competència són molt àmplies i variades. Segons els recursos materials i humans, cada equip docent ha d'escollir activitats per assegurar el desenvolupament de la competència fent èmfasi en les diferents dimensions. Així, s'ha de proposar a l'alumnat situacions motrius cooperatives, d'oposició i de cooperació-oposició.

Aquestes situacions motrius, en què la consecució de l'èxit depèn generalment de comportaments tàctics, requereixen eleccions estratègiques en les quals les actuacions personals s'inscriuen en el marc d'un projecte individual o col·lectiu. D'aquesta manera es dona a l'alumne la possibilitat d'anticipar la seva actuació, de valorar el seu resultat i d'establir, a partir de la seva actuació, regles, principis o regularitats per actuar amb més eficiència. Així doncs, és convenient portar l'alumne cap a un procés d'acció, reflexió i acció, i així construir coneixements per millorar les seves actuacions.

A un nen no li resulta senzill identificar les informacions rellevants per organitzar la seva actuació en un període de temps breu, ni tampoc li és fàcil identificar el moment oportú per actuar de manera favorable. Inicialment cal proposar situacions amb poca informació per considerar i de mica en mica augmentar-la (p. e., d'ocupar un sol rol específic de defensor a situacions amb ràpids canvis de rol en què s'ha de manejar informacions diferents; per exemple, passar de defensor a atacant i després fer un altre cop de defensor).

També és important que els alumnes passin per diferents rols socials (observador, àrbitre i jugador) i els executin amb responsabilitat. Ser observador comporta fixar-se en les actuacions dels altres participants per després compartir-les; ser àrbitre suposa exercir l'autoritat d'acord amb unes normes identificades i acceptades, i ser jugador implica respectar les regles del joc i la seguretat d'un mateix i la dels altres²⁶. També cal vetllar perquè cada alumne exerceixi els rols propis de l'activitat (p. e., portador-portat, perseguidor-perseguit, atacant-defensor, etc.). Passar pels diferents papers i exercir les responsabilitats pròpies de cada un d'ells suposa un aprenentatge de la vida social²⁷.

Un aspecte difícil de gestionar pels nens són les frustracions quan no aconsegueixen tenir èxit en les situacions col·lectives, i més en les d'enfrontament. La constatació de l'error, d'una banda, i la de l'èxit, per una altra, s'han de convertir en una font de progrés. Per això, cal reflexionar sobre les causes d'una o altra, establir

²⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 13, "Empatia".

²⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat".

principis i regles d'acció eficaces o generar hipòtesis per tornar a actuar de forma més eficaç. D'aquesta manera, podem ajudar l'alumne a comprendre una cosa tan fonamental com aprendre de l'error i de l'èxit²⁸.

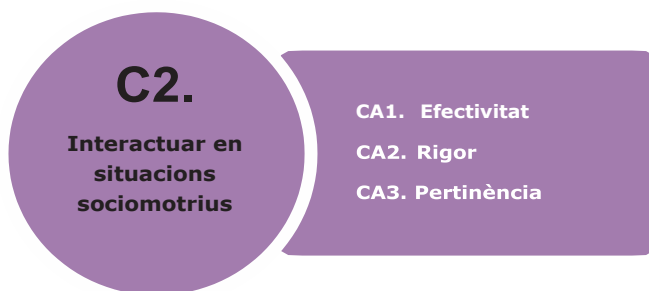

Per resoldre les situacions de cooperació o oposició, l'alumne es veu obligat a ajustar les seves accions motrius en funció de la seva posició, del seu paper (defensor-atacant, portador o no portador de la pilota), de les intencions de l'adversari o del company, de la trajectòria de l'objecte en moviment, etc.²⁹.

Això facilita que en aquesta primera etapa educativa es produeixi un enriquiment de les accions motrius elementals (desplaçaments, equilibris, manipulacions, llançaments i recepcions) i l'aprenentatge d'altres de més específiques. L'ampli camp d'activitats físicoesportives que poden plantejar-se per aconseguir aquesta competència en les classes d'educació física (jocs cooperatius, acrosport, lluites, esports de raqueta, jocs i esports col·lectius, p.e.) fa que sigui possible desenvolupar les capacitats motores potencials de l'alumnat.

Criteris d'avaluació de la C2

Expectatives de final de cicle de la C2

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interactua en situacions de sociomotrius, orienta la seva actuació a la finalitat de la tasca en la cooperació o enfrontament individual o col·lectiu. Per fer-ho, identifica els paràmetres i les referències de la situació per tal de poder prendre decisions, construeix i aplica principis i regles d'acció i modifica en velocitat, amplitud i freqüència les seves accions motrius

²⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

²⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

elementals³⁰. També coordina encadenaments o combinacions, confronta els seus resultats amb les seves maneres de fer amb l'ajuda del docent i respecta les regles essencials del joc i de seguretat³¹.

A més, identifica en cada moment el rol que cal desenvolupar i duu a terme les accions que li són pròpies amb el suport del docent. L'alumne adopta una actitud de respecte cap a companys i adversaris, reconeix companys i adversaris i manté, durant tot el temps de joc, una implicació personal³².

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interactua en situacions de sociomotrius, coopera amb companys o s'oposa individualment o col·lectivament a adversaris. Per fer-ho, orienta les seves accions en funció del desenvolupament del joc, identifica els principis i les regles d'acció més eficients per als diferents tipus d'activitats i encadena o combina accions motrius simples o d'altres de més complexes³³. També relaciona el resultat amb les seves actuacions i amb els recursos que ha posat en pràctica amb l'ajuda del docent i respecta regles simples i en comprèn la necessitat³⁴.

A més, identifica en cada moment el rol que cal desenvolupar i fa les accions que li són pròpies. L'alumne adopta una actitud de respecte cap a companys o adversaris, accepta l'enfrontament, el resultat o les diferències individuals i grupals i manté, durant tot el temps de joc, una implicació personal i un compromís motor³⁵.

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança l'alumne, quan interactua en situacions de cooperació o oposició, posa en pràctica projectes d'acció simples en diferents tipus de situacions sociomotrius actuant amb una continuïtat, rapidesa i seguretat en el joc més grans. Per fer-ho, escull estratègies orientades a aconseguir les metes proposades, identifica les situacions favorables de marca i utilitza la seva motricitat habitual i específica en la consecució d'una tasca amb l'objectiu de ser més decisiu i eficaç³⁶. A més, relaciona el resultat obtingut amb les seves actuacions i amb els recursos que ha posat en pràctica i aplica les regles del joc i de seguretat³⁷.

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

³² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

³³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

³⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte" i 8, "Autoeficàcia".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

³⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

³⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

Així mateix, assumeix amb responsabilitat els diferents rols del joc i els canvis freqüents i adopta una actitud de respecte cap a companys i adversaris, acceptant les limitacions pròpies i alienes, i manté, durant tot el temps de joc, una implicació personal i un compromís motor³⁸.

³⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 7, "Responsabilitat"; 8, "Autoeficàcia" i 13, "Empatia".

C3. Expressar-se motriument en situacions artisticoexpressives

L'ampli univers que representen les situacions motrius artisticoexpressives a l'escola (els diversos tipus de danses i balls i l'expressió corporal, així com les activitats acrobàtiques i de circ) atorguen a l'alumne de primera ensenyança la possibilitat de submergir-se en una motricitat diferent, al servei de l'expressió i la comunicació de vivències, sentiments, arguments, proeses, etc.³⁹.

En aquest tipus de situacions la conducta motriu no se centra a aconseguir una marca màxima, guanyar un enfrontament col·lectiu, o saber moure's amb soltesa en un mitjà incert; el que busca és mobilitzar la imaginació de l'alumne per crear -i donar-los sentit- un missatge, una intencionalitat, que es vol transmetre de forma artística o acrobàtica a través d'una presentació, individual o col·lectiva, per ser apreciada i jutjada i també per emocionar els espectadors⁴⁰.

Amb la primera dimensió l'alumne experimenta la sensibilitat i l'estètica de les accions motrius, transformant la motricitat habitual en una motricitat expressiva que vol mostrar-se amb criteris artístics i que posa l'accent a donar sentit i llegibilitat al comportament motor. Així doncs, l'alumne aprèn a fer servir el seu vocabulari motor (desplaçaments, girs, equilibris, etc.) al servei d'una intencionalitat artística i estètica, l'enriqueix i, a poc a poc, construeix una motricitat cada cop més estètica, fina, intencional i simbòlica⁴¹.

Aquesta competència incideix també en la necessitat que l'alumne s'atreveixi a actuar, a mostrar, a mostrar-se, a expressar-se, a sortir de si mateix, exposant les seves produccions. De vegades seran produccions més o menys improvisades en què es perseguirà deixar que flueixin espontàniament accions motrius divergents, creatives i poc codificades; en altres ocasions seran produccions més estructurades (coreografia individual, dansa folklòrica, etc.). Si les produccions han de mostrar-se en públic caldrà tenir cura de la presentació de cara a aconseguir una millor relació entre actor i espectador; això exigirà més claredat en les actuacions,

³⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a les altres creences, visions del món i pràctiques"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a les altres creences, visions del món i pràctiques"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁴¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a les altres creences, visions del món i pràctiques"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

crear efectes per captar l'atenció dels espectadors i, si és una producció en grup, caldrà "estar a les escoltes" amb els altres components per coordinar-se millor⁴².

Amb aquesta competència l'alumne vivència situacions individuals o interactua motriument amb altres companys. En les situacions sociomotrius cada component del grup haurà de coordinar les seves propostes i accions amb els altres, haurà d'estar a les escoltes i col·laborar estretament per reproduir produccions ja estructurades (balls de saló, coreografies col·lectives, etc.) o per exposar creacions pròpies (una producció d'expressió corporal, una composició acrobàtica, un número de circ, etc.). La creació conjunta suposa prendre decisions col·lectivament i passar de la divergència a la convergència d'idees; per tant, caldrà col·laborar en el procés creatiu i buscar consensos per organitzar i depurar propostes⁴³. D'acord amb la intencionalitat del projecte, els alumnes posaran en relació els elements de la motricitat expressiva (el cos, l'espai, el temps, l'energia, etc.) amb els processos de composició coreogràfica (la repetició, l'alternança, etc.).

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Les propostes d'aprenentatge que es plantegin a l'alumne han de reunir les condicions adequades perquè tots s'atreveixin a actuar tant en situacions psicomotrius com sociomotrius i intervinguin amb confiança en l'èxit i amb seguretat en les seves pròpies possibilitats.

Com a creadors hauran de posar en joc la seva imaginació per elaborar petites produccions en què podran utilitzar imatges mentals, metàfores, analogies, associacions, etc., i així fer estrany i meravellós allò que és ordinari i familiar i la quotidianitat. El sentit de la creació és comunicar la creació, donar-la a conèixer perquè els altres puguin rebre el seu missatge. Per tant, es propiciarà que les petites produccions sorgides en les sessions disposin del seu moment per ser mostrades en l'àmbit de la classe.

Aquest tipus de situacions motrius comporten assumir rols diferents en la pròpia producció (solista, imitador, líder, etc.) i rols socials complementaris com ara: ballari, coreògraf o espectador actiu; gimnasta i jutge; portador i portat, entre altres. Interessa que els alumnes s'enriqueixin passant pels diferents papers⁴⁴.

Les situacions d'aprenentatge no han de cenyir-se necessàriament a una o altra dimensió; de vegades es plantegen propostes de descoberta individual que posteriorment donen forma a produccions col·lectives, i en altres ocasions és al revés.

És important que el docent cregui fermament en les possibilitats d'èxit de cada un i creï un clima d'obertura i acollida en el grup classe, per tal que els alumnes sentin prou confiança per vèncer els recels que de vegades es donen, per atrevir-se a fer, actuar i mostrar-se⁴⁵.

⁴² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁴⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a les altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 8, "Autoeficàcia"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

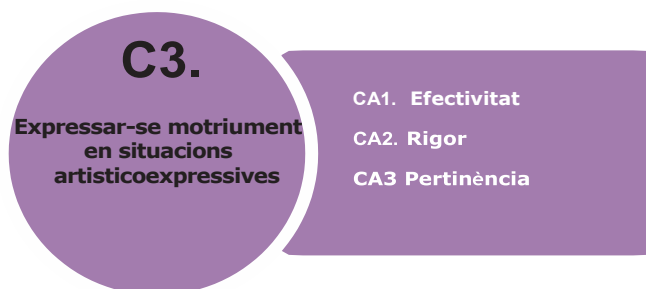
Convé que l'alumne construeixi la seva cultura artística a través del contacte amb les situacions motrius expressives del seu entorn cultural. És convenient que puguin relacionar-se amb artistes per comprendre els seus processos creatius, que assisteixin a espectacles coreogràfics per construir la seva mirada com a espectadors, que visitin museus, tallers i galeries d'art per indagar en les creacions contemporànies i comparar-les amb les d'altres èpoques, etc. D'aquesta manera, coneixent i practicant en les classes d'educació física activitats artísticosexpressives s'anirà fomentant en els alumnes el gust per la creació artística⁴⁶.

Per suscitar l'expressivitat de les conductes motrius es poden proposar músiques diferents, espais condicionats o no, objectes i materials diversos, documents escrits i visuals, obres d'art, etc. A través d'aquests inductors i altres, l'alumnat experimentarà processos creatius que arriben a estimular el seu pensament divergent (creativitat), posar en funcionament la seva imaginació i construir pensaments i idees des de la simbolització (imatges mentals, analogies, etc.)⁴⁷.

Criteris d'avaluació de la C3

Expectatives de final de cicle de la C3

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan s'expressa motriument en situacions artísticosexpressives, fa petites produccions de forma estètica en què inventa o transforma accions motrius habituals per fer-les més expressives en funció del sentit i el significat que cal comunicar⁴⁸. Per fer-ho, experimenta amb les diferents capacitats expressives del cos i les seves produccions progressen en termes de longitud i dificultats d'execució. A més, adapta les produccions fent-les evolucionar en l'espai i fent servir el suport sonor, sincronitza les seves accions amb els altres i dona certa llegibilitat a la interpretació per captar l'atenció dels espectadors⁴⁹.

⁴⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a les altres creences, visions del món i pràctiques"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

Finalment, s'implica en l'acció individual i en grup, manté una actitud atenta, silenciosa i respectuosa en els diferents rols en els quals participa i accepta la mirada dels altres en mostrar-se en públic⁵⁰.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan s'expressa motriument en situacions artisticoexpressives, presenta davant dels altres seqüències d'accions motrius apreses, individuals o en grup, amb una intencionalitat artisticoexpressiva o acrobàtica. Per fer-ho, fa servir un repertori variat d'accions per comunicar un missatge i controla el seu cos (flexibilitat, coordinació, formes corporals codificades o no codificades, estables, llegibles). També és capaç d'organitzar les accions (temps, espai i altres) en la seva representació. A més, les seves produccions no presenten llacunes de memòria ni de temps⁵¹.

Finalment, l'alumne es concentra abans de la interpretació i durant l'execució, i manté una actitud atenta, silenciosa i respectuosa en els diferents rols. També accepta la interacció amb els altres (la mirada i el judici de l'altre) i s'implica en accions destinades a ser presentades als altres mitjançant el control de riscos i emocions. A més, valora la seva actuació i la dels companys tenint en compte els indicadors de qualitat establerts pel docent (i no pas solament la imatge del cos)⁵².

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan s'expressa motriument en situacions artisticoexpressives, participa activament en la construcció i presentació, davant un públic, d'una producció col·lectiva artisticoexpressiva o acrobàtica, fent servir la seva motricitat més simbòlica, inhabitual, estètica, fluida i amb amplitud de moviment⁵³. Per fer-ho, transforma la seva gestualitat (per deformació, transposició, combinació, amplitud, desequilibris, etc.) i utilitza formes gestuals jugant amb diferents variables (el to muscular, els equilibris, canvis de sentit, recolzaments, rotacions, etc.). L'alumne, a més, encadena amb fluïdesa les accions combinant-les entre elles amb un caràcter estètic i estructura la producció a partir de ritmes, duracions i seqüències, amb un ús de l'espai variat i multidireccional⁵⁴.

Finalment, utilitza la simbologia més adequada per transmetre un missatge, i valora l'actuació dels altres i la pròpia a partir de criteris d'observació objectius (espai, material, etc.). S'implica de manera personal en situacions de risc o en les que li generen certa dificultat i controla les emocions i assumeix els diferents rols⁵⁵.

⁵⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte" i 9, "Tolerància envers l'ambigüitat".

⁵¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 15, "habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁵² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

⁵³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

⁵⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

Recursos d'aprenentatge

Bloc 1. Situacions psicomotrius

TIPOLOGIA D'ACTIVITATS

Activitats atlètiques (carreres, salts i llançaments), gimnàstiques –en alguns dels seus aspectes–, aquàtiques, el patinatge i un gran repertori de jocs tradicionals de tipus psicomotor, així com situacions d'altres activitats en què l'alumne s'enfronta només al tipus d'accions descrites en aquest domini (estiraments, control respiratori, relaxació).

En les situacions psicomotrius l'alumne és l'únic responsable de la seva intervenció. El resultat, la marca o la performance establerta li permeten conèixer l'efecte i els límits de les seves actuacions, prendre consciència del que ha de fer en cada situació per utilitzar millor les seves possibilitats i què suposa el descobriment i la construcció de regles i principis d'acció.

Per altra banda, si l'alumne vol assolir una meta o un resultat (p. e., córrer sense parar durant quinze minuts o presentar un esquema amb la producció de gimnàstica que va mostrar a la resta de la classe, o construir una seqüència de patinatge amb diferents elements), es veu obligat a entrar en projecte, és a dir, a planificar, a anticipar, a preparar-se o, cosa que és el mateix, a construir conductes motrius que li permetin assolir el projecte previst. Si el projecte no s'aconsegueix, caldrà verificar les possibles desviacions entre el que s'ha projectat i el que s'ha fet, i a poc a poc reduir-les o corregir-les.

A més, l'alumne ha de conèixer els resultats exteriors de les seves actuacions i anar prenent referències sobre el seu propi cos i sobre les seves reaccions davant de determinades accions motrius (p. e., impulsions), diferents tipus d'esforç, de locomoció (p. e., nedar, patinar, voltejar, etc.).

La posada en pràctica de les situacions d'aprenentatge en les classes requereix que els alumnes adoptin diferents rols: ajuda a l'organització material, mesurament i validació de performances, observador de les formes de fer, jutge de sortida, jutge d'arribada, etc.

De la mateixa manera, el fet de comparar resultats amb els companys permet a l'alumne qüestionar-se i extreure coneixements susceptibles de ser aplicats en altres situacions similars.

Bloc 1. Situacions psicomotrius

1r CICLE	2n CICLE	2n CICLE
FETS I CONCEPTES		
Regles i reglaments		
Finalitat del joc, les normes de funcionament, els criteris d'èxit de la tasca Vocabulari bàsic de les situacions psicomotrius	Regles de joc i reglaments de jocs Normes bàsiques de precaució, protecció i seguretat Vocabulari específic de les situacions psicomotrius	Regles de joc i reglaments Normes i tècniques bàsiques de seguretat, ajuda i vigilància Vocabulari específic d'activitats psicomotrius
La lògica interna de les situacions psicomotrius		
Relació amb un mateix La bilateralitat corporal (p. e., reconèixer el peu d'impuls per saltar)	Relació amb un mateix La posició del cos i els seus segments en diferents accions motrius (p. e.,	Relació amb un mateix La posició del cos i els seus segments en diferents accions motrius (p. e.,

<i>més alt o més lluny o el braç habitual per fer un llançament a distància)</i> Relació amb l'espai, el temps i el material Referències externes al cos (p. e., nombre de cons recorreguts, zones i blancs aconseguits, temps transcorregut amb rellotges de sorra, etc.) Resultat, marca o performances i la millora de les pròpies prestacions (p. e., en situacions motrius atlètiques, de gimnàstica, de patinatge o natació, jocs tradicionals, etc.)	<i>adonar-se de l'acció equilibrada dels braços en la carrera, en el patinatge, en la natació, etc.)</i> Relació amb l'espai, el temps i el material Les referències exteriors i interiors del cos en la pràctica de les accions motrius Resultat, marca o performances i la millora de les pròpies qualitats (p. e., en diferents proves codificades amb unitats legals de mesura de temps i espais, etc.)	<i>adonar-se de l'acció equilibrada dels braços en la carrera, en el patinatge, en la natació, etc.)</i> Relació amb l'espai, el temps i el material Les referències exteriors i interiors del cos en la pràctica de les accions motrius Resultat, marca o performances i la millora de les pròpies qualitats (p. e., en diferents proves codificades amb unitats legals de mesura de temps i espais, etc.)
Conducta motriu		
Les accions motrius contraposades (p. e., córrer ràpid-córrer llarg temps; saltar lluny-saltar alt; llançar lluny-llançar de forma precisa) Regles i principis d'acció: relació eficaç entre maneres de fer i resultats Els projectes d'acció simples d'acord amb les pròpies possibilitats (p. e., utilitzar les accions gimnàstiques fetes a classe per compondre un encadenament gimnàstic) L'esforç i l'energia: duració i intensitat (p. e., córrer ràpidament i un curt temps, córrer lent més temps)	La construcció de la conducta motriu més eficaç (p. e. en salt d'alçada, intenta: diferents distàncies de carrera, diferents direccions en relació amb el saltòmetre, diferents velocitats de carrera, etc.) Regles i principis d'acció: la incidència de les relacions causa-efecte en la millora de les performances individuals (p. e., per superar la meua marca establitzada en velocitat, estic molt atent a la sortida, surto ràpid, mantinc la velocitat, vaig en línia recta i amb moviments de braços en l'eix de cursa) El projecte d'acció i el compromís d'execució (p. e., carrera de llarga duració: contracte individual, recórrer una distància en 15 min sense parar i a un ritme no inferior al 75% del seu VAM) L'esforç i els efectes en l'organisme i la salut Fases d'una sessió de treball: escalfament (p. e., cursa contínua, estiraments, mobilitat articular, etc.) i relaxació	Regles i principis d'acció: els principis per actuar metòdicament (p. e., emetre hipòtesis d'acció, identificar constantment, anticipar les accions que s'hagin de fer, seleccionar les maneres més apropiades, etc.); principis d'acció propis de les activitats de suport (p. e., en gimnàstica, encadenament d'accions gimnàstiques successives per constituir un tot que tingui unitat) Regles d'acció de les situacions d'aprenentatge proposades (p. e., en atletisme, per passar les tanques ràpidament, fer el recorregut i conservar el mateix nombre de recolzaments parells entre cada obstacle i, a més, encadenar la cursa i el salt sense minorar la marxa) Introducció a la construcció d'un projecte d'acció personal La intensitat de l'esforç, els índexs fisiològics (p. e., ofec, canvi de freqüència cardíaca, etc.) o característiques de l'acció motriu (p. e., amplitud, freqüència, ritme, etc.) Els elements fonamentals d'un escalfament general i l'específic d'algunes activitats
PROCEDIMENTS		
Adaptació a la lògica interna de la situació motriu. Les conductes motrius		
Relació amb l'espai i el temps Impuls, trajectòria, recolzaments, velocitat i amplitud ○ Orientació dels recolzaments i trajectòries en funció de la finalitat de la tasca (p. e. orientar la impulsió en els salts, les trajectòries dels objectes en els llançaments, etc.) ○ Creació i conservació de la velocitat horitzontal (p. e., conservar-la fins a l'arribada en les carreres de velocitat)	Relació amb l'espai i el temps Impuls, trajectòria, recolzaments, velocitat i amplitud ○ Orientació dels impulsos i trajectòries per optimitzar l'acció motriu (p. e., utilitzar tot el cos per llançar, alinear l'impuls en els salts, etc.) ○ Manteniment de la velocitat en esforços curts i intensos o en esforços llargs i moderats	Relació amb l'espai i el temps Impuls, trajectòria, recolzaments, velocitat i amplitud ○ Orientació dels impulsos i les trajectòries, creixent sobre els recolzaments en les impulsions (p. e., salt de longitud: impulsar-se sense perdre la velocitat adquirida en la carrera, fer-se gran en la impulsió, etc.) ○ Increment de l'amplitud i la velocitat en l'execució d'accions

Encadenaments, combinacions i coordinacions

Adaptació de la motricitat espontània (desplaçaments, equilibris, manipulacions, projeccions i recepcions d'objectes) en les accions motrius habituals (p. e., *activitats atlètiques: córrer, saltar, llançar o manipular objectes, etc.*) i no habituals (p. e., *activitats aquàtiques, gimnàstiques, de patinatge, etc.*)

Execució d'encadenaments simples d'accions elementals de dos o tres accions motrius variades (p. e., *córrer i saltar, córrer i llançar un objecte, etc.*)

Combinació de desplaçaments en altres accions motrius (p. e., *patinatge: patinar, recollir objectes i traslladar-los, etc.*)

Efectes i regles d'acció

Ús dels efectes de la pròpia actuació per modificar les conductes motrius

Ús de les regles d'acció simples en situacions motrius concretes (p. e., *en gimnàstica, per fer un salt de pídola i de conill, he de batre amb els dos peus alhora*)

Elaboració d'un projecte de *performance* simple amb el suport del docent (p. e., *projecte de performance de carrera de llarga duració a partir del que s'hagi viscut en sessions anteriors*)

Elaboració d'un projecte d'acció segons les possibilitats amb el suport del docent (p. e., *en gimnàstica, compondre i fer un encadenament d'accions; en patinatge, construir un recorregut de proves i fer-lo en un temps determinat*)

Energia/esforç

Adaptació de la intensitat de l'esforç en funció de les exigències de la situació plantejada

- o Creació de la velocitat per transmetre-la al cos o a un artefacte

Relació amb el material

Utilització d'instruments i procediments de mesura

Valoració de *performances* o marques sota criteris objectius (p. e., *en gimnàstica, saber emetre un judici amb criteris precisos i explícits en referència a un codi gimnàstic*)

Encadenaments, combinacions i coordinacions

Combinació i perfeccionament de les accions motrius (forma, precisió, velocitat d'execució, força, ritme i amplitud) en pràctiques motrius i medis variats

Reproducció d'una seqüència d'accions simples apreses

Millora de l'encadenament incrementant el nombre i la diversitat d'accions motrius (p. e., *propulsar-se, accelerar, equilibrar-se, evitar un obstacle en patinatge*)

Millora de cada una de les coordinacions en l'encadenament (p. e., *fer un encadenament d'accions gimnàstiques enllaçant unes figures amb altres sense temps de pausa*)

Efectes i regles d'acció

Planificació d'una seqüència anticipant les conductes motrius que s'han de fer

Descobriment i aplicació dels principis i les regles d'acció simples en situacions motrius concretes (p. e., *en curses de velocitat i obstacles cal ser ràpid i no alentir la velocitat en tot el recorregut*)

Elaboració d'un projecte d'acció amb el compromís de dur-lo a terme (p. e., *en gimnàstica, compondre i fer un encadenament d'accions gimnàstiques treballades a classe*)

Energia/esforç

Gestió de l'energia en funció del temps d'esforç sol·licitat

per augmentar-ne l'eficàcia (p. e., *accelerar l'execució en els llançaments i impulsos*)

Relació amb el material

Registre, comparació, classificació i traducció de *performances*, resultats en representacions gràfiques

Encadenaments, combinacions i coordinacions

Automatització i enriquiment de les accions motrius, construint-ne d'altres de més complexitat en situacions i medis variats (p. e., *en gimnàstica, per fer rotacions (tombarelles), accelerar el moiment de gir*)

L'execució de dissociacions segmentàries que comportin una asimetria funcional (p. e., *l'SMS en voleibol o bàdminton*)

Construcció, realització i enriquiment d'encadenaments fluidos amb accions motrius diferents i de més complexitat, sincronitzant la continuïtat d'accions

Efectes, principis i regles d'acció

Aplicació de principis i regles d'acció en situacions variades (p. e., *en gimnàstica, per fer rotacions (tombarelles), etc.*)

Elaboració d'un projecte d'acció personal propi amb el suport del docent

L'elaboració de projectes d'acció en grup (p. e., *córrer 60 km, sumant les distàncies recorregudes per cada alumne de la classe en un temps determinat*)

Energia/esforç

Gestió dels esforços jugant amb la intensitat, l'amplitud i la freqüència de la *performance* considerada

Gestió de les parelles d'aspectes contradictoris: distància-velocitat; intensitat-durada; amplitud-freqüència, força-precisió, respiració-propulsió, etc.

ACTITUDS I VALORS		
Regles		
Respecte a les regles de les situacions motrius Respecte per les regles de seguretat prescrites	Respecte a les regles de les situacions motrius Respecte per les regles de seguretat prescrites	Elaboració i respecte a regles i reglaments Autonomia en la gestió de la seguretat
Relació amb un mateix		
Acceptació del propi cos Acceptació dels riscos calculats, dominant l'efecte de l'emoció Cerca de l'autonomia personal en medis habituals i no habituals Superació de l'aprensió en situacions no habituals <i>(p. e., acceptar ficar el cap dins l'aigua, etc.)</i>	Presa de riscos garantint la seguretat Compromís per actuar amb seguretat <i>(p. e., no córrer riscos per un compromís físic si la intensitat excedeix les qualitats físiques)</i>	Respecte pel propi cos Regulació de les emocions en situacions de risc o difícils
Relació amb els altres		
	Presa de riscos garantint la seguretat dels altres Acceptació i consideració de les diferències interindividuals en el si del grup classe Atreviment a l'hora d'executar i mostrar una seqüència davant dels altres per ser jutjada	Acceptació de la varietat de punts de vista en jutjar o ser observat per un altre company Respecte a les pròpies limitacions i a les dels altres

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Des dels primers cursos és necessari que l'alumne conegui els seus resultats; això li permetrà generar expectatives i projectes d'acció per intentar superar-los en un termini determinat.

Encara que les situacions plantejades en aquest bloc de recursos, per la seva pròpia lògica interna, comporten desafiaments o projectes individuals, cal tenir present que també poden plantejar-se desafiaments amb els altres i així els alumnes poden conèixer-se millor. Inicialment, davant de certes situacions motrius que se'ls puguin proposar (córrer, saltar, llançar un objecte, patinar, etc.), els alumnes actuen de forma espontània i intenten fer la seva millor *performance* d'acord amb les premisses de cada situació (finalitat, regles de l'activitat, condicionament de la situació, criteris d'èxit, etc.). Si volem que els alumnes sobrepassin la producció espontània cal dirigir el procés didàctic a l'elaboració de conductes motrius més apropiades, si es vol "més tècniques", sense caure en la imposició de determinats models tècnics.

És important vetllar per la seguretat de tots els alumnes. Cal tenir cura de la seguretat passiva: els condicionaments materials (zones de caiguda, recorreguts, etc.), els ajuts del docent en algunes activitats i més en els primers cursos (gimnàstica, etc.), l'alternança de rols i temps de recuperació (en els primers cursos la fatiga arriba aviat). Els alumnes, per la seva banda, han de conèixer i respectar les regles de les situacions i especialment les de seguretat que hi estiguin unides, no posar-se en risc (no fer cap cosa que no se sentin capaços de fer), concentrar-se abans i durant l'actuació, etc.

En l'inici d'algunes activitats, cal que l'alumne creï i experimenti un sentiment de seguretat familiaritzant-se amb alguns mitjans a través de situacions lúdiques que no creïn cap sentiment d'inseguretat (l'adaptació al medi aquàtic en un lloc poc profund i amb material suficient a la seva disposició).

L'alumne necessita temps per habitar-se a nous tipus de desplaçaments (patinar, nedar, etc.) i per incorporar i reutilitzar en petites produccions les noves accions motrius (gimnàstiques, etc.).

De cara a la motivació és essencial que els alumnes puguin constatar que aprenen i progressen, que fan noves accions que abans els semblaven impossibles o que, en aplicar nous coneixements, aconsegueixen millorar els seus resultats.

Caldrà materialitzar referències que ajudin a concretar els resultats (abalisar les carreres, col·locar cintes mètriques de grans dimensions a les zones de llançament, visualitzar un cronòmetre en una pantalla mentre corren, col·locar referències a les zones de caiguda de salts, etc.).

En els llançaments cal prioritzar artefactes lleugers adaptats a la morfologia i capacitat dels alumnes (pilotes estel, vòrtexs, cercols, boles de pes de material plàstic i goma de 500 grams, 1 quilo, etc.).

Poden plantejar-se reptes o desafiaments col·lectius en què es produeix un sentiment de pertinença a un grup i una motivació especial (p. e., córrer entre tota la classe una marató).

Les primeres sessions de les unitats didàctiques d'atletisme se centraran a donar a conèixer l'activitat i establir les marques estabilitzades (i no tant els rècords), perquè després, en les situacions de transformació, els alumnes adquireixin els coneixements i les competències que els permetin superar aquestes marques i al final de la unitat constatin progressos.

Bloc 2. Situacions motrius al medi natural

TIPOLOGIA D'ACTIVITATS

El senderisme, el ciclisme, les acampades i excursions, les activitats d'orientació, els grans jocs a la natura (de pistes, d'aproximació i altres), l'esquí en les seves diverses modalitats o l'escalada formen part, entre d'altres, de les activitats suport d'aquest bloc de recursos.

La lògica interna de les situacions motrius en un medi natural posa a prova la capacitat de l'alumne per desxifrar la incertesa informacional d'un entorn nou, variat i inestable, que és portador d'imprevistos. Aquest desafiament es pot fer mitjançant situacions psicomotrius (sense interacció amb altres persones) o sociomotrius (amb presència de companys o adversaris).

Les accions motrius d'aquest grup d'activitats són desplaçaments, amb materials o sense, que de vegades plantegen problemes d'equilibri i manipulació. S'efectuen en un entorn natural o similar, que pot presentar diversos nivells d'incertesa i imprevistos i estar més o menys condicionat, codificat o abalissat.

L'alumne organitza les seves conductes motrius adaptant-les a aquest medi físic incert i desenvolupant capacitats orgàniques o funcionals, cognitives, afectives i relacionals.

La vivència d'aquest tipus d'activitats aporta connexions amb altres aspectes de gran interès formatiu, com ara l'adquisició de comportaments ecològics i ciutadans (respecte a la natura), l'educació per a la convivència i la col·laboració, l'autoprotecció i seguretat tant personal com col·lectiva, el respecte de normes i codis, etc.

Bloc 2. Situacions motrius al medi natural

1r CICLE	2n CICLE	2n CICLE
FETS I CONCEPTES		
Regles i reglaments		
Regles de joc o de l'activitat Normes bàsiques d'higiene, protecció i seguretat (<i>autoprotecció, equipar-se sol, no perdre's, no fer-se mal, no sobrepassar els límits establerts, assegurar els seus suports en escalada, etc.</i>) Vocabulari bàsic de les situacions motrius i del paisatge en el medi natural	Regles de joc i reglaments de jocs Normes bàsiques de precaució, protecció i seguretat. Els codis de bona conducta Vocabulari específic de les situacions motrius i del paisatge en el medi natural	Normes i tècniques bàsiques de seguretat, ajuda i vigilància. Socorrisme bàsic. Codis i senyalitzacions dels espais d'activitat Vocabulari específic de les situacions motrius i del paisatge en el medi natural
La lògica interna de les situacions psicomotrius		
Relació amb l'espai, el temps i el material Característiques del medi d'evolució: ○ Elements significatius o indicis simples de l'entorn	Relació amb l'espai, el temps i el material Característiques del medi d'evolució: ○ Condicions, característiques i exigències del medi d'evolució	Relació amb l'espai, el temps i el material Característiques del medi d'evolució: ○ Condicions, característiques i exigències del medi d'evolució

- o Codis simbòlics que determinen itineraris, o tipus i dificultats de desplaçaments - o Característiques de la situació (p. e., límits de l'espai de joc, llocs de risc en un mitjà conegut, dificultats d'un recorregut, elements d'un espai organitzat, etc.) - o Itinerari directe i indirecte El medi de pràctica i la seva representació: - o Espai real, espai representat - o Informacions útils per desplaçar-se, preses del pla (la llegenda simple) i del terreny - o Elements més destacats, essencials del medi d'evolució, dels recorreguts i de la seva representació gràfica Formes d'utilització del material i l'equip	- o Llocs de risc en un mitjà semidesconegut - o El moment oportú per actuar El medi de pràctica i la seva representació: - o Referències en el pla i en el medi d'evolució (p. e., lleres d'aigua, vies de circulació, punt de sortida i punt de nafrada d'un recorregut, etc.) - o L'orientació en l'espai: ▪ Punts destacats que permeten orientar-se en el terreny i orientar el pla ▪ La llegenda d'un pla: codis o símbols més utilitzats Dificultats d'una activitat Característiques i modalitats d'utilització del material i l'equip	- o Indicis del medi de pràctica: adreces, orientacions, distàncies, relleu, desnivell, característiques del terreny, factors geoclimàtics, punts destacats, etc. - o Informacions i referències específiques de l'activitat - o Orientació en l'espai amb l'ajut d'instruments i elements espacials: la brúixola, punts cardinals, el nord magnètic, orientacions, rumb-azimut, angles, etc. - o Informacions que provenen de l'exterior (p. e., visuals, tàctils, auditives) i de l'interior (p. e., propioceptives o cinestèsiques, anímiques-emocionals) - o La finalitat per assolir, el nombre i l'emplaçament d'obstacles i les forces dels elements naturals El medi de pràctica i la seva representació La tècnica i el manteniment del material i l'equip per dur a terme activitats

PROCEDIMENTS

Adaptació a la lògica interna de la situació motriu. Les conductes motrius

Relació amb l'espai, el temps i el material	Relació amb l'espai, el temps i el material	Relació amb l'espai, el temps i el material
Orientació i desplaçament en l'espai proper amb l'ajuda de diferents representacions espacials Classificació i localització dels elements més característics del paisatge Situació de les accions en el temps (p. e., estimar el moment oportú per actuar, la cronologia d'una actuació senzilla, etc.) Ús del material de l'activitat i dels equipaments de seguretat personal supervisat pel docent Adquisició de noves accions motrius per desplaçar-se amb materials o artefactes inestables o sense (bicicleta, esquís) o en condicionaments amb cert grau d'incertesa (paret d'escalada, pista d'esquí, terreny natural, etc.) (p. e., en bicicleta, dissociar la mirada de l'acció de desplaçament. En orientació, encadenar desplaçaments ràpids amb poques i ràpides parades per prendre informació del medi o la seva representació. En escalada, combinar i controlar els suports de braços i cames) Adaptació de les seves conductes motrius a les exigències, condicions i	Orientació i desplaçament en entorns allunyats i incerts basant-se en elements notables i relacions pla/terreny; terreny/pla Orientació en l'espai basant-se en elements representatius i establiment les relacions pla/terreny, terreny/pla Aplicació de tècniques bàsiques d'orientació Ajustament de les accions als requeriments temporals (p. e., estimar el moment oportú per actuar, la cronologia d'una actuació senzilla, etc.) Assegurança d'una millor continuïtat d'accions en un medi no habitual (p. e., buscar un equilibri lliscant i adaptar-lo en funció dels indicis identificats en el medi, presa de suports per propulsar-se i lliscar; controlar la velocitat per accelerar, frenar i parar-se) Ús del material específic d'una activitat, el de seguretat i el d'autoprotecció, supervisat pel docent Aplicació de les normes bàsiques d'ús i manteniment del material, tant individual com col·lectiu Construcció d'una motricitat	Orientació i desplaçament en distàncies llunyanes i temps llargs i en entorns amb un grau més elevat d'incertesa i complexitat Ús de representacions gràfiques (plànols, mapes, gràfics informatius, etc.) i instruments (brúixola, aparells i aplicacions informàtiques, etc.) per mesurar distàncies, angles, rumbos, temps, altituds, etc. Organització de l'ordre de les pròpies accions (p. e., en escalada, anunciar les preses que s'utilitzaran, respectar l'ordre preestablert (dos desplaçaments de peus i un de mans)). Aplicació de tècniques de desplaçament (accions motrius específiques), accions (p. e., patinador, amb passos alterns divergents; top rope en escalada) Combinació d'accions simultànies Alternança d'equilibri i desequilibri a l'hora de progressar (p. e., construir equilibris dinàmics en escalada, esquí, vela, ciclocròs, BTT, etc.) Utilització adequada dels materials i artefactes per desplaçar-se, considerant les possibilitats i característiques (p. e., en orientació,

difficultats d'entorns variats, més o menys coneguts i progressivament més extensos. Llegir el mitjà per triar i regular les conductes motrius

Efectes i regles d'acció

Elaboració i posada en pràctica d'un projecte individual o col·lectiu de desplaçament en el medi natural amb ajuda del professor (p. e., excursió per un parc natural, sortida amb bicicleta)

Planificació d'un projecte d'acció (p. e., en jocs de pistes, utilitzar temps per analitzar les pistes o el pla subministrat i així identificar la col·locació de la pista que s'ha de trobar: "Faré...", etc.)

Posada en pràctica de les normes bàsiques de precaució, higiene, protecció i seguretat (p. e., saber demanar ajuda i avisar en cas de dificultat)

Cerca de solucions variades per tempteig de tipus assaig i error, relacionant les formes de fer i el resultat de les accions (p. e., en recorreguts d'orientació, posar en relació el nombre de balises trobades en el temps assignat i el procés utilitzat (la manera d'actuar) per identificar els punts forts i els eixos de progrés i establir possibles regles d'acció)

Memorització de consignes successives i aplicar-les (p. e., en jocs i recorreguts d'orientació, prendre un pla, identificar el lloc de la balisa en el pla, situar aquest lloc en el terreny, desplaçar-se fins a la balisa, anotar la lletra de la balisa a la fitxa de resultats, tornar a posar la balisa en el seu lloc, tornar fins on hi ha el docent, fer comprovar la fitxa de resultats, reprendre un nou pla i tornar a sortir)

Explicitació de l'èxit de l'actuació per poder extreure possibles regles d'acció que podran ser aprofitades pel grup (p. e., en jocs de pistes, explicitar i argumentar per què una pista és fàcil, mitjanament difícil o difícil)

Itineraris

Seguiment d'un itinerari simple predefinit pel docent, prenent referències i respectant les consignes (p. e., desplaçar-se en un sector conegut i arribar a un punt determinat amb l'ajuda d'una representació simple de l'espai: fotografies, plànols senzills, recorreguts abalisats senzills, etc.)

Ús d'itineraris diferents (p. e., en escalada, enfil·lar-se per vies diferents en un bloc d'espatlles; en orientació, fer recorreguts en

específica per desplaçar-se o propulsar-se amb materials o artefactes inestables o sense, cada vegada més diversificats en diferents entorns i amb accions no habituals que plantegen problemes d'equilibri i coordinació (p. e., en recorreguts d'escalada, combinar l'acció dels braços amb l'empenta de les cames)

Adaptació de les conductes motrius a les exigències i característiques d'entorns complexos i poc coneguts, variats i de vegades variables (p. e., en senderisme, adaptar la tècnica de la marxa a la naturalesa del terreny de muntanya; en ciclisme, testar diferents velocitats en funció de l'obstacle; en ciclisme, circular amb seguretat en funció de la naturalesa del terreny (terra, pati d'esbarjo, herba, baixada, pendent, etc.))

Efectes i regles d'acció

Elaboració i posada en pràctica d'un projecte de desplaçament en el medi natural, de forma autònoma i en funció de les pròpies capacitats (p. e., m'enfil·laré per aquesta via, rodaré per aquest recorregut)

Configuració d'un recorregut individual o en petit grup superable per tots, tenint en compte la dificultat i les distàncies, amb l'ajuda del docent

Aplicació de regles d'autoseguretat i l'autoprotecció

Participació en l'establiment i el compliment de les regles de funcionament i seguretat en grup

Establiment de principis i regles d'acció transferibles a situacions similars a partir de l'explicitació de les actuacions

Anticipació d'accions motrius: l'elaboració d'hipòtesis, comparacions i eleccions

Itineraris

Seguiment d'un itinerari amb l'ajuda d'un mapa simplificat, identificant els principals símbols i localitzant senyals o balises

Construcció de recorreguts econòmics i coherents

Energia/esforç

Ajustament dels recursos energètics a les dificultats d'un recorregut i gestió dels esforços per portar a bon terme un projecte de desplaçament

Creació i conservació d'una velocitat de desplaçament adaptada a les pròpies capacitats i la longitud del trajecte

ús de la brúixola per progressar en una direcció determinada)

Control del material individual i col·laboració en l'organització i el manteniment del material del grup

Aplicació d'elements i principis tècnics i de manteniment relatius als materials i artefactes per desplaçar-se, i al material de seguretat

Adaptació del desplaçament durant l'acció (anticipant, actuant i reaccionant ràpid amb accions apropiades en un medi no habitual) (p. e., en esquí, adoptar una actitud equilibrada i anticipadora per gestionar qualsevol desequilibri)

Efectes i regles d'acció

Elaboració i posada en pràctica d'un projecte de desplaçament individual o en grup en el medi natural, anticipant i ordenant les accions que s'hagin de dur a terme i d'acord amb les possibilitats dels alumnes, amb l'ajuda del docent (p. e., preparar una excursió a peu o amb esquís, una sortida en bicicleta, una acampada)

Aplicació de les normes de seguretat i desplaçament que s'apliquen en cada entorn i en cada instal·lació i en les activitats que s'hi fan

Adopció de principis i regles d'acció per progressar en les diferents activitats (p. e., en ciclisme, per gestionar els esforços sense gaire fatiga és important pedalar regularment)

Itineraris

Seguiment d'un recorregut a la natura amb l'ajuda d'un pla i amb un límit de temps determinat (p. e., un recorregut en BTT que integra el retorn al punt de trobada; en senderisme, seguir en el terreny un itinerari traçat en un mapa d'1:25.000)

Determinació dels guanys i les pèrdues d'una elecció en termes d'energia, presa de risc i eficàcia en la construcció d'un itinerari

Selecció de l'itinerari més ràpid i segur a partir d'informacions diverses i índexs pertinents

Energia/esforç

Gestió dels esforços amb economia i eficàcia a l'hora de portar a terme un projecte en un entorn poc conegut o incert (p. e., en ciclisme, rodar molt de temps gestionant l'esforç; adaptar la velocitat al desplaçament previst; dominar i controlar la velocitat (accelerar, canviar de velocitats, frenar, corregir certes trajectòries, anticipar-se)).

estrella)

Construcció o adaptació d'un itinerari en funció d'una intenció i de les característiques del medi (p. e., en orientació, per localitzar una o diverses balises, decidir el recorregut que s'ha de fer i els desplaçaments que s'hagin de recórrer abans d'executar-los)

Utilització i transformació de la motricitat espontània (accions motrius elementals: desplaçaments, equilibris, manipulacions) construint noves referències per equilibrar-se, propulsar-se, dirigir-se, orientar-se, enfilat-se, etc.

Reajustament de les postures per resoldre problemes d'equilibri, en funció de l'espai d'evolució i del material utilitzat per desplaçar-se (p. e., en escalada, passar d'un equilibri bípede a un altre en quadrupèdia utilitzant traccions i empenyes de braços i cames per desplaçar-se)

Adquisició de noves accions motrius per desplaçar-se amb materials o artefactes inestables o sense (bicicleta, esquís) o en condicionaments amb cert grau d'incertesa (paret d'escalada, pista d'esquí, terreny natural, etc.) (p. e., en bicicleta, dissociar la mirada de l'acció de desplaçament; en orientació, encadenar desplaçaments ràpids amb poques i ràpides parades per prendre informació del medi o la seva representació)

Adaptació de les conductes motrius a les exigències, condicions i dificultats d'entorns variats, més o menys coneguts i progressivament més extensos

Energia/esforç

Regulació de la intensitat de l'esforç en funció de les característiques d'un entorn poc complex (p. e., el relleu del terreny, el condicionament del medi), de la distància que s'hagi de recórrer i del temps d'acció (p. e., rodar molt de temps amb bicicleta, anar a buscar una balisa en el mínim temps possible)

Manteniment d'un ritme de desplaçament (p. e., en senderisme, caminar molt de temps a un ritme apropiat i sense parades freqüents ni intermitents)

ACTITUDS I VALORS		
Regles de seguretat, protecció i autoprotecció		
Respecte a les regles bàsiques de funcionament i seguretat construïdes pel grup classe (p. e., romandre sempre junts al grup petit, no molestar en el desenvolupament de l'activitat grupal, identificar la distància de seguretat (bicicleta, esquí))	Respecte a les regles de seguretat generals i a les inherents a les activitats específiques	
Relació amb un mateix		
Actitud previnguda en espais coneguts en què hi ha riscos potencials	Voluntat per garantir la seguretat d'un mateix i dels companys en situacions de risc	Assumpció d'un risc acceptable (mesurat) en funció de les pròpies capacitats Regulació de les emocions en aplicar tècniques de socorrisme bàsic i primers auxilis Intervenció responsable en cas de dificultats o accident
Relació amb els altres		
Predisposició per demanar ajuda de manera respectuosa i avisar en cas de dificultat	Responsabilitat en l'actuació d'acord amb les llibertats individuals permeses en el grup (p. e., en els viatges en autobús, en l'elecció del material, en el respecte i la cura de l'entorn, a les instal·lacions, etc.)	Actuar amb responsabilitat d'acord amb les llibertats individuals permeses en el grup (p. e., en els viatges en autobús, en l'elecció del material, en el respecte i la cura de l'entorn, a les instal·lacions, etc.)
Relació amb el medi ambient		
Conscienciació de la necessitat de preservar el medi natural i respectar-lo	Respecte pel medi ambient	Responsabilitat i respecte a l'hora d'actuar en el medi ambient

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Aquest bloc ofereix a l'alumne experiències encaminades a educar l'adaptació contínua a les exigències del medi que l'envolta. Aquestes respostes temporals d'ajust possibiliten educar l'autonomia en la presa de decisions i, des d'un punt de vista més ampli, construir l'adaptabilitat de les conductes motrius. La proximitat de l'entorn natural a Andorra és una oportunitat per sortir de l'escola i gaudir de vivències (amb seguretat activa i passiva) que connecten sensitivament l'alumne amb la natura.

Les dificultats que es troben els alumnes en aquest tipus de pràctiques, i especialment els dels cursos més baixos, són, entre altres:

L'encadenament i la combinació d'accions motrius simples en un entorn no habitual i incert comporten més dificultat d'execució.

La quantitat d'informacions noves que ha de tractar per ajustar les seves accions motrius genera una sobrecàrrega cognitiva important.

Els problemes d'equilibri per desplaçar-se de manera eficaç en entorns no habituals i incerts (activitats de rodar i lliscar, recorreguts d'escalada, etc.); les referències i els reflexos habituals es veuen pertorbats (oïda, vista, equilibri).

No és autònom en la gestió del material o no sap identificar el material de seguretat que es necessita.

No disposa d'un repertori motriu suficient que permeti controlar els materials per desplaçar-se en els entorns nous i intentar resoldre aquest problema calcant la motricitat habitual sense qüestionar-se res més (camina amb els esquís als peus, no llisca).

Després d'un esforç intens, té dificultats per mobilitzar les capacitats cognitives i per prendre decisions i garantir la seguretat.

Té dificultats per actuar de forma segura tant per a ell mateix com per als altres.

Els nous entorns i no dominats vehiculen angoixa, que pot traduir-se en por o en una confiança excessiva i generalment en comportaments inadaptats (alumne que es tira per un pendent sense saber frenar).

No vol exercir alguns rols (ajudant, jutge, observador) per por (mirada crítica dels altres) o desconeixement del paper que s'ha de fer.

Els índexs de progrés que poden considerar-se en les activitats en el medi natural fan referència a:

La construcció de l'itinerari de desplaçament: passar d'un desplaçament espontani a un d'elegit, i en part reflexionat, construint prèviament una carta mental simple basada en els elements rellevants del medi, reconeguts com a tals.

Les accions motrius per desplaçar-se: d'encadenar desplaçaments caracteritzats per parades per prendre informació sobre el medi i sobre el pla a desplaçaments sense interrupció i cada vegada més ràpids en diferents tipus de terrenys, o a desplaçaments amb un ritme cada vegada més ràpid en terrenys variats tant en naturalesa com en relleu.

La quantitat d'informació que s'ha de tractar: de les informacions d'un mitjà poc variat i estable a les d'un mitjà variat i canviant.

Grau de familiaritat del medi: del medi familiar, reduït i conegut (pati de l'escola) a espais més allunyats, amplis i desconeguts (parc natural).

Grau de protecció en el medi: d'un mitjà protegit per al nen a un mitjà autèntic.

Utilització de materials per desplaçar-se: passar d'un desplaçament espontani sobre els artefactes basats en una motricitat bàsica aplicada al nou suport a una motricitat específica basada en l'acoblament suport-desplaçament.

Grau d'autonomia amb relació a les normes de seguretat: de la imposició de normes a la construcció i assumptió de normes de seguretat.

Utilització de codis per desplaçar-se: de l'ús de codis molt explícits (fotografies, dibuixos, etc.) a la utilització de codis cada vegada més simbòlics (llegendes, mapes de camins i carreteres, plànols de curses d'orientació, etc.).

Grau d'autonomia en el projecte de desplaçament: de nul·la o poca autonomia en la presa de decisions i l'execució del projecte de desplaçament a un grau d'autonomia més elevat per dissenyar i executar els projectes.

Les activitats d'aquest domini es presten per afavorir l'elaboració de projectes. Els projectes possibiliten donar a l'alumne autonomia per decidir sobre les seves actuacions, bé es tracti de petits projectes d'acció, com ara triar un recorregut d'escalada a les espatlleres, o de grans projectes, com acampades o rutes amb bicicleta.

Un projecte obliga a determinar amb claredat la seva finalitat i els objectius, a extreure i tractar les informacions rellevants que en mediatitzen l'actuació, a anticipar i planificar accions, a executar-les i finalment a avaluar-les. La preparació i elaboració de projectes en el medi natural sol ser objecte de col·laboració. La seva realització implica preferentment l'alumne, sol o per parelles, en grups petits amb rols diferenciats o en grups grans. En aquest tipus de metodologia, els alumnes s'impliquen fortament en el seu procés d'aprenentatge.

També es poden establir principis d'acció més relacionats amb l'estructuració de les accions motrius; així, per exemple, el principi d'utilització de l'equilibri-desequilibri, utilitzat en diverses activitats (esquí, escalada, etc.), es basa en la idea de saber utilitzar el propi desequilibri com a motor per a la construcció d'un nou equilibri.

Hi ha, al seu torn, una sèrie de principis relacionats amb els coneixements i mètodes per aprendre que fan que l'alumne sigui conscient de la manera utilitzada per construir un saber o apropiat-se d'un coneixement.

Les activitats d'aquest domini permeten observar i comparar formes d'actuar per determinar les més apropiades. Ex.: per què un company ha aconseguit descobrir i anotar més balises que un altre en el mateix temps? Podem demanar-li com ho ha fet, verbalitzar les actuacions reeixides i després sistematitzar regles d'acció (abans de sortir, cal orientar el mapa adequadament, establir un ordre de recerca de balises coherent i econòmic, i fer el recorregut corrent i sense a penes aturar-se).

En altres ocasions cal emetre hipòtesis, experimentar i verificar-les. Ex.: com podem fer una baixada en esquí de fons segons el pendent o el tipus de neu? És millor fer-la en chus o en falca, per l'empremta o per fora, amb l'ajuda de bastons o sense, amb el centre de gravetat baix o alt? Per què?, etc.

De vegades es busquen solucions per tempteig, per assaig i error, etc.

Per adquirir aquest tipus de competències i coneixements d'ordre metodològic, molt propers a "aprendre a aprendre", els alumnes es veuen obligats a analitzar i sintetitzar informacions i actuacions, a fer eleccions que podran fer explícites i a controlar l'èxit o no de les seves respostes a les diferents situacions.

Especialment en els cursos més baixos cal crear un sentiment de seguretat. Aniria bé familiaritzar l'alumne amb el mitjà a través de situacions que modifiquen les referències habituals, sense crear un sentiment d'inseguretat: jocs tradicionals en el medi natural, recorreguts d'escalada horitzontals a una altura limitada amb zones de possible caiguda ben condicionades, recorreguts d'orientació en un entorn conegut i limitat perimetralment, etc.

Cal reduir, sense suprimir-la, la incertesa del medi a l'inici de les unitats didàctiques per anar-la augmentant de forma progressiva. Per exemple, en recorreguts en bicicleta i quan l'equilibri sobre aquest vehicle ja es domini, l'alumne podrà desplaçar-se en entorns cada vegada més complexos i nombrosos.

Per gestionar la seguretat en segons quines activitats: caldrà conèixer les previsions meteorològiques i, si fos el cas, cal adaptar la sessió o anul·lar l'activitat, preveure telèfons mòbils en cas de necessitar ajuda, cuidar l'alimentació abans i durant l'activitat, excloure del recorregut zones o rutes perilloses, reconèixer l'itinerari amb anterioritat i preveure un itinerari de substitució, col·locar o repassar les balises, verificar els equipaments, disposar d'una farmaciola de primers auxilis i d'alerta, etc.

Cal inculcar en els alumnes la idea de sortir i tornar respectant les consignes de seguretat i l'organització humana, material, espacial o temporal establertes.

Per desenvolupar la capacitat d'adaptabilitat, aprendre a descodificar el medi, desplaçar-se amb seguretat i gaudir és convenient variar l'entorn en el qual l'alumne evoluciona.

Aprendre per l'acció requereix garantir un volum de pràctica important i, en molts casos, repetir les situacions d'aprenentatge amb petites variables.

Cal identificar regles d'acció conegudes i sistematitzar-ne d'altres que puguin sorgir. S'han de proporcionar criteris de realització motriu quan siguin necessaris.

Cal aportar als alumnes elements d'organització per comprendre el desenvolupament global de l'activitat que s'ha de dur a terme: les responsabilitats personals, els perills o les dificultats que comporti l'activitat que s'hagi de fer de cara a fomentar la seguretat activa de cada un (autoprotecció, etc.), els tipus d'agrupaments previstos (en grups petits, per parelles, individualment, etc.), els diferents tipus de treballs (tallers, etc.), les consignes de seguretat i de la tasca que calgui fer, els espais i el temps de referència (punts característics que calgui identificar, punts de pas, sortida, arribada, punt de trobada, horari de retrobament, etc.).

És molt important generar records a la memòria del que s'hagi viscut i après, i per fer-ho es podran generar materials per al record. Per exemple, es poden recordar i escriure les regles d'acció descobertes; a l'esquí, la posició del cos en les baixades, la utilització dels bastons en el pas altern, etc.; es pot disposar de plànols i recorreguts d'orientació realitzats, d'un àlbum fotogràfic de les situacions d'ensenyament-aprenentatge desenvolupades, es pot generar un àlbum col·lectiu sobre la UP desenvolupada, etc.

Durant algunes sessions i en diverses activitats, el docent ha de procurar envoltar-se d'altres docents, de pares i mares d'alumnes o d'acompanyants per ajudar en la gestió el grup i garantir la seguretat de tots.

En les primeres sessions de les unitats, es té una cura especial de dissenyar situacions que permetin accedir a l'activitat a tot l'alumnat amb total seguretat i que condueixin, per una banda, a la implicació dels alumnes en l'activitat i, per una altra, a evidenciar les dificultats i els problemes que planteja i prendre'n consciència. En la fase d'estructuració i transformació es durà l'alumne a actuar més metòdicament (sistematitzar i aplicar regles d'acció per ser més eficaç en les actuacions) i se li proposaran situacions de més complexitat en què ha de resoldre les dificultats i els problemes detectats. En la fase final, l'alumne avaluarà la seva pràctica i valorarà les seves adquisicions i progressos; les situacions d'avaluació s'han de dissenyar per poder verificar les expectatives esperades a final de cicle i els coneixements fonamentals que es pretenien.

Generalment, en totes les activitats proposades es mobilitzen competències i sabers transversals que es recullen en altres àrees i que permetran un ensenyament més basat en la globalitat d'una realitat concreta i complexa: el medi natural. Saber orientar-se, analitzar els elements del paisatge, orientar en un plànol els elements més destacats del terreny, construir un plànol a escala, conèixer i respectar les normes d'educació viària, saber actuar amb seguretat, conèixer els primers auxilis, tenir nocions de meteorologia i coneixements d'aplicacions informàtiques o apreciar la fragilitat dels ecosistemes i la necessitat de protegir-los són exemples d'aquesta interrelació entre àrees.

Bloc 3. Situacions sociomotrius de cooperació

TIPOLOGIA D'ACTIVITATS

Jocs tradicionals cooperatius (xanques, cordes, paracaigudes, discos voladors); esports cooperatius (patinatge per parelles, relleus en línia; gimnàstica en equip); reptes no competitiu (d'aventura i creatius).

Les situacions sociomotrius de cooperació en un medi estable activen processos d'interdependència positiva entre els protagonistes. En cooperar, cada persona ha d'acceptar els companys, confiar-hi i donar-los suport per: a) assolir els objectius comuns (l'acció d'equip és superior a la suma d'accions individuals); b) cercar vies possibles per trobar solucions als problemes plantejats; c) distribuir rols i responsabilitats, i d) actuar de manera democràtica i empàtica davant possibles conflictes o tensions en treballar en equip.

Per tenir èxit en les conductes motrius cooperatives s'ha de participar en processos de diàleg i pactes d'estratègia que s'han de seguir per donar resposta al problema plantejat. La interacció amb els altres proporciona oportunitats per aprendre a veure l'assoliment de l'objectiu des d'altres perspectives diferents de les pròpies, i abandonar així progressivament l'egocentrisme i millorar l'empatia, la capacitat assertiva i de negociació.

La lògica interna de les pràctiques cooperatives desencadena processos associats a l'automatització de les respostes del grup (p. e., passar diverses pilotes a la vegada sense que caiguin a terra) o a la presa de decisions davant reptes desconeguts (p. e., estar tots els membres d'un grup units per les mans sense cap ordre fins a formar un nus i tractar de desfer-lo sense soltar-se). A la vegada, aquesta lògica interna cooperativa origina un repertori variat d'experiències motrius, segons el tipus de relacions internes que s'activen amb els altres participants, amb el temps, amb el material i amb l'espai.

Segons la relació amb els altres, la cooperació serà diferent en funció del següent:

El nombre de jugadors: jocs amb grups reduïts (per parelles, en grups de quatre); jocs amb grups nombrosos (la meitat de la classe, tota la classe junta; diversos grups classe en el cas d'un gran joc o projecte cooperatiu).

La densitat de la interacció: cooperació entre alguns alumnes (amb el company del davant o del darrere, el del costat...); cooperació entre tots (interacció amb tots els participants del grup).

El tipus de rol: jocs amb un únic rol (tothom fa el mateix); jocs amb diversos rols (un dels jugadors hi participa de manera diferent, p.e.: conduir un company que va amb els ulls tapats o tancats).

Segons la relació amb el temps, hi ha dos grans famílies de recursos cooperatius:

Els desafiaments amb competició, que estableixen la distinció entre guanyadors i perdedors (p. e., en jocs tradicionals com els relleus o en esports com la gimnàstica rítmica de conjunts, el patinatge per parelles o la natació sincronitzada).

Els desafiaments sense competició en què cal superar un desafiament col·lectiu (objectiu quantificable). Els desafiaments consten d'un context o eix temàtic (p. e., cercar l'anell de la felicitat més enllà del mur); un repte (p. e., heu de fer passar tots una corda a l'altre costat del mur sense tocar-lo); regles i penalitzacions (p. e., tothom ha de passar el mur i, si algú el toca, tornem a començar tots) i un missatge (per reforçar la necessitat de treballar en equip; p. e., sent, pensa, comparteix, actua). Poden ser:

Desafiaments d'aventura que incorporen la percepció d'un risc subjectiu i una aventura que cal superar (p. e., anar per les espatlles fins a l'altre costat de la paret per parelles unides per una corda sense tocar el terra, tots alhora, sortint d'un lloc diferent).

Desafiaments creatius (p. e., netejar el llac traient amb pilotes objectes d'una zona; creuar una zona sense tocar el terra emprant entre tots algun material (tres neumàtics, una màrrega, un full de diari, dos cordes)).

Aquests reptes poden incorporar un marcador final per establir algun rècord o per constatar quina és la fita que s'ha assolit (p. e., jocs amb un marcador col·lectiu per a grups, per a la classe i per a tota una escola o parròquia). Una sessió pot integrar diversos desafiaments col·lectius.

Segons la relació amb el material, els recursos cooperatius permeten dur a terme conductes motrius sense material o amb un ús variat d'objectes.

Material convencional com el que s'empra en els esports (p. e., pilota, corda, raqueta, etc.).

Materials no convencionals. Poden ser:

Manufacturats amb objectes que provenen de jocs tradicionals de diferents cultures (indiaca, disc del diable, disc volador, xanques, etc.) o dels anomenats jocs nous o jocs alternatius (paracaigudes, xarxes de llançament, pilotes gegants, globus, patins o esquís cooperatius).

Autoconstruïts amb objectes reciclats de l'entorn proper domèstic o natural (paper de diari, pots, pedres, branques, etc.). Els jocs tradicionals: són una important font d'inspiració per construir de manera cooperativa materials de jocs (bitlles amb ampolles de plàstic; joc de la granota amb caixes de cartró; circuits amb cordes, bales, xapes o baldufes).

Segons la relació amb l'espai, es plantegen desafiaments de desplaçament (superar un recorregut segons criteris de velocitat, la manera de desplaçar-se; p. e., amb xanques, units amb els companys), de transport (traslladar objectes o persones d'una zona a una altra), de llançaments (mobilitzar diferents objectes en diferents plans aeris: malabars, discs voladors, discs de diables); de construcció (fer construccions humanes o d'objectes). A més a més, aquestes situacions poden tenir lloc en les instal·lacions habituals del centre o també en espais alternatius de la pròpia localitat o territori.

Bloc 3. Situacions sociomotrius de cooperació

1r CICLE	2n CICLE	2n CICLE
FETS I CONCEPTES		
Regles		
Finalitat del joc cooperatiu, les normes en cercar objectius comuns Vocabulari bàsic de les situacions cooperatives	Regles dels jocs cooperatius Normes bàsiques de precaució, protecció i seguretat Vocabulari específic de les situacions cooperatives	Regles dels jocs cooperatius Normes i tècniques bàsiques de seguretat, ajuda i vigilància Vocabulari específic d'activitats de cooperació (p. e., els castells, la indiaca, els patins cooperatius, el disc volador, les figures amb el paracaigudes, etc.)
La lògica interna de les situacions psicomotrius		
Relació amb els altres Rols i funcions: jugador i observador-animador de l'equip Cooperació amb grups reduïts (parelles, grups de quatre) Relació amb el temps	La relació amb els altres Rols i funcions: jugador i observador: avaluació, ajut; criteris per a petició d'ajut al mestre Cooperació amb grups reduïts (per parelles, en grups de quatre) i grups nombrosos (la meitat de la classe,	Relació amb els altres Rols i funcions: jugador i observador: aconsella, guia, avalua, controla, anima, ajuda, demana ajuda al mestre quan s'estima necessari Cooperació amb grups reduïts (per parelles, en grups de quatre) i grups

La competició en la cooperació (<i>p. e., relleus; transport d'objectes</i>), la sincronització en relació amb la participació dels altres La introducció als desafiaments cooperatius sense competició Relació amb el material Característiques dels objectes de joc cooperatiu	<i>tota la classe</i>) Relació amb l'espai Espai de desplaçament: organització cooperativa de l'espai, trajectòries variades (<i>rectes, corbes, ziga-zagues, etc.</i>) i evolucions en l'espai Plans (frontal, dorsal, sagital), simetries, direccions i altures d'execució, formacions, orientacions, etc. Relació amb el temps Jocs cooperatius amb competició (<i>varietat del nombre d'intervencions, de la puntuació, de la distància que s'hagi de recórrer</i>) Desafiaments cooperatius creatius sense competició: l'eix temàtic o el context del repte (<i>p. e., la selva</i>); el repte (l'objectiu col·lectiu que s'hagi d'assolir); els missatges cooperatius (<i>p. e., cooperació abans que competició</i>) Desafiaments cooperatius d'aventura sense competició: noció de risc objectiu, risc subjectiu i d'aventura (<i>p. e., seguretat en els desplaçaments sobre el cos dels companys</i>) La noció de rècord de l'equip i del grup classe Relació amb el material Característiques dels objectes de joc cooperatius: materials coneguts (objectes esportius); materials alternatius de jocs tradicionals (<i>p. e., indiaca, disc volador, paracaigudes</i>); la construcció o l'ús d'objectes de l'entorn natural o domèstic (paper, caixes de cartró, rodes, pedres)	nombrosos (<i>la meitat de la classe, tota la classe junta; diversos grups classe en el cas d'un gran joc o projecte cooperatiu</i>) Relació amb l'espai Nocions espacials unides a una varietat de criteris en l'espai de desplaçament Relació amb el temps Jocs cooperatius amb competició (<i>varietat del nombre d'intervencions, de la puntuació, de la distància que s'hagi de recórrer</i>) Desafiaments cooperatius creatius sense competició: l'eix temàtic o el context del repte (<i>p. e., l'ús de l'espai en diferents plans</i>); el repte; les penalitzacions en intervenir de manera incorrecta (<i>p. e., la represa de la intervenció</i>); els missatges cooperatius (<i>p. e., cooperació abans que competició</i>) Desafiaments cooperatius d'aventura sense competició: noció de risc objectiu, risc subjectiu i d'aventura (<i>p. e., seguretat en els desplaçaments sobre el cos dels companys</i>) La noció de rècord de l'equip, del grup classe, de l'escola, de la parròquia Relació amb el material Característiques dels objectes de joc cooperatius: materials coneguts (objectes esportius: pilotes, piques); materials alternatius de jocs tradicionals (<i>p. e., la indiaca, el disc volador, el paracaigudes, la corda de saltar; la construcció o l'ús cooperatiu d'objectes de l'entorn natural o domèstic (paper, caixes de cartró, rodes, pedres)</i>)
Conducta motriu		
La comunicació motriu amb un o més companys Accions cooperatives simples en l'ús de l'espai, amb objectes i sense, en diferents ritmes (<i>desplaçaments, transport d'objectes i llançaments</i>) Accions cooperatives habituals i no habituals	El pacte de l'equip Conductes actives per afavorir el pacte La creació d'un projecte cooperatiu Accions cooperatives amb competició i sense en l'ús de l'espai, amb objectes i sense, en diferents ritmes i velocitats d'execució (<i>desplaçaments, transport d'objectes i llançaments</i>) Accions cooperatives no habituals associades a desafiaments d'aventura (<i>p. e., superar un obstacle, una altura, etc.</i>)	El pacte de l'equip Conductes actives per afavorir el pacte El procés de negociació i les seves fases per crear un projecte cooperatiu: escolta activa, negociació i participació Elements per a la transformació cooperativa de la competició: tothom puntua, tothom toca la pilota Les modalitats d'execució (accions tècniques) en manipular diferents objectes (<i>el disc volador, les xanques, els patins cooperatius</i>) Desplaçaments (velocitat i maneres de desplaçar-se) (<i>p. e., equilibris en l'espai amb xanques, percepció de</i>

		<i>l'espai amb els ulls tancats) i transport d'objectes i llançaments (amb precisió i sense; en diferents plans aeris) (p. e., recorreguts dels discs voladors); construcció de figures aèries amb objectes i sense (p. e., estabilitat de les torres humanes)</i>
PROCEDIMENTS		
Adaptació a la lògica interna de la situació motriu. Les conductes motrius		
Relació amb els altres La intervenció en el rol de jugador que coopera Activació de la comunicació cooperativa en grups reduïts (<i>parelles, grups de quatre</i>) amb alguns i amb tots els membres de l'equip Relació amb l'espai Exploració cooperativa de l'espai (<i>ús conscient d'accions d'ajuda mútua</i>), cooperació Adquisició de noves formes cooperatives d'emprar l'espai (desplaçaments, transports i llançaments) (<i>p. e., uns companys es posen a terra junts i un altre company, en posició perpendicular, és transportat per l'espai a través de la rotació del seu cos per part de tot el grup</i>)	Relació amb els altres La intervenció en diferents rols i funcions: jugador i observador (<i>p. e., avaluar, ajudar, demanar ajuda al mestre quan cal</i>) Interacció cooperativa amb grups reduïts (<i>parelles, grups de quatre</i>) i grups nombrosos (<i>la meitat de la classe, tota la classe</i>) La comunicació cooperativa amb alguns membres de l'equip (<i>p. e., estimar el moment oportú per actuar en els relleus</i>) i amb tots Relació amb l'espai L'ús cooperatiu de l'espai en desplaçar-se (<i>p. e., estant tots drets agafats d'una gran corda, baixar tots alhora per asseure's posteriorment, pujar tots alhora sense soltar la corda</i>), traslladar objectes o persones (<i>p. e., transportar un company "monarca" sense que toqui el terra fins al centre de la pista i allí intercanviar el seu monarca, per després arribar a l'altre costat de la pista</i>)	Relació amb els altres Ampliació de la intervenció cooperativa en diferents rols i funcions: jugador i observador: aconsellar, guiar, avaluar, controlar, animar, ajudar, demanar ajuda al mestre quan s'estima necessari Varietat d'accions motrius de cooperació amb grups reduïts i amb grups nombrosos (<i>la meitat de la classe, tota la classe junta; diversos grups classe en el cas d'un gran joc o projecte cooperatiu</i>) Relació amb l'espai Ampliació en l'ús cooperatiu de l'espai per desplaçar-se (segons criteris de velocitat i maneres de desplaçar-se) (<i>p. e., fer equilibris en l'espai amb xanques, desplaçaments fluids amb els ulls tancats</i>); transportar i llançar objectes (amb precisió i sense; en diferents plans aeris) (<i>p. e., aplicar diferents modalitats tècniques en l'ús dels discs voladors</i>); construcció de figures aèries amb objectes i sense (<i>p. e., cercar diferents construccions de torres humanes</i>)
Relació amb el temps El ritme en la cooperació segons la presència de la cooperació (<i>p. e., actuar davant la pressió d'haver de superar d'altres equips</i>) o absència de competició en la interacció amb els altres (<i>p. e., ajustar-se a diferents moviments d'una corda per superar-la, sense precipitar-se o anar més ràpid del que sigui necessari</i>) Sincronització de les accions cooperatives amb les dels altres Relació amb el material Adquisició d'accions cooperatives bàsiques en manipular objectes de joc cooperatiu (<i>p. e., llançar objectes com la pilota o desconeguts, com un disc volador, a un objectiu comú; desplaçar-se amb l'ajut d'un company a una altra zona del camp de joc; desplaçament col·lectiu per damunt d'un banc colpejant globus, ajudats per companys que des del terra retornen els globus que</i>	Relació amb el temps La intervenció en situacions motrius cooperatives amb competició: ampliació del vocabulari cooperatiu (<i>p. e., segons puntuació, la distància que calgui recórrer, la pressió temporal</i>) Participació en desafiaments cooperatius creatius sense competició: segons l'eix temàtic o el context del repte (<i>p. e., un pont sobre aigües turbulentes</i>); el repte (l'objectiu col·lectiu que s'hagi d'assolir) (<i>p. e., situar-se en ordre, segons alçada o data de naixement, damunt d'un banc, en menys de tres minuts</i>); els missatges cooperatius (<i>p. e., avançar sense precipitar-se i assegurar: oferir ajuda mútua a la resta de membres de l'equip en desplaçar-se per damunt d'un banc i agafar-se per evitar caure</i>) Realització de desafiaments cooperatius d'aventura sense competició: aplicació del risc objectiu	Relació amb el temps La participació cooperativa en diferents contextos competitiu (<i>cooperar amb varietat del nombre d'intervencions, la puntuació, la distància que calgui recórrer</i>) Desafiaments cooperatius creatius sense competició: l'eix temàtic o el context del repte (<i>p. e., l'ús de l'espai en diferents plans</i>); el repte (l'objectiu col·lectiu que cal assolir); les penalitzacions en intervenir de manera incorrecta (<i>p. e., la represa de la intervenció</i>); els missatges cooperatius (<i>p. e., cooperació abans que competició</i>) Desafiaments cooperatius d'aventura sense competició: noció de risc objectiu, risc subjectiu i d'aventura (<i>p. e., la seguretat en els desplaçaments sobre el cos dels companys</i>) La noció de rècord de l'equip, del grup classe, de l'escola, de la

*s'allunyen del banc)***Encadenaments i combinacions en els reptes cooperatius**

Execució d'encadenaments simples d'accions elementals cooperatives de dos o tres accions motrius variades (p. e., *córrer i saltar de manera cooperativa, córrer i llançar un objecte cooperant, etc.*)

Combinació de desplaçaments cooperatius amb altres accions motrius (p. e., *patinatge cooperatiu: patinar cooperativament per recollir objectes i traslladar-los, etc.*)

Efectes i regles d'acció

Ús de les regles d'acció simples en situacions motrius cooperatives concretes (p. e., *per desplaçar-nos agafats de la mà d'una altra persona, per moure'ns amb eficàcia, hem d'iniciar les accions tots dos al mateix temps; saltar pel costat bo d'una corda: si fem girar la corda d'esquerra a dreta, cal entrar per la dreta*)

Elaboració d'un projecte cooperatiu simple amb el suport del docent (p. e., *projecte de desplaçament cooperatiu per l'espai, sense parar en cap moment, intercanviant el màxim nombre possible d'objectes amb els altres participants a partir del que s'hagi viscut en sessions anteriors*)

i el risc subjectiu; intervenció en contextos cooperatius d'aventura

Identificació del rècord de l'equip i del grup classe en diferents desafiaments cooperatius

Relació amb el material

Ampliació de les accions cooperatives manipulant diferents objectes:

- coneguts (objectes esportius)
- alternatius de jocs tradicionals (p. e., *la indiaca, el disc volador, el paracaigudes, la corda*)
- construïts o obtinguts de l'entorn natural o domèstic (p. e., *paper, caixes de cartró, rodes, pedres*)

Encadenaments i combinacions en els reptes cooperatius

Combinació i perfeccionament de les accions motrius cooperatives (forma, precisió, velocitat d'execució, força, ritme i amplitud) (p. e., *cada equip ha de crear de tres a cinc maneres diferents de transportar el company "monarca", però han de ser eficaces*)

Reproducció d'una seqüència d'accions cooperatives simples apreses (p. e., *saltar a corda, entrar, fer un salt, picar de mans i sortir*)

Millora de l'encadenament cooperatiu incrementant el nombre i la diversitat d'accions motrius cooperatives (p. e., *cada equip de quatre persones ha de crear de tres a cinc maneres diferents de transportar el company "monarca", però un dels alumnes ha d'anar amb els peus per sobre del cap dels altres*)

Efectes i regles d'acció

Planificació d'una seqüència cooperativa anticipant les conductes motrius que s'hagin de dur a terme (p. e., *saltar a corda en equips de sis persones. En tants cops de corda com membres formen l'equip, inclosos els que donen, han de saltar tots consecutivament i sense perdre corda, i no poden (en cap cas) saltar més d'un alhora en cada cop de corda*)

Descobriments dels principis i les regles d'acció simples en situacions motrius concretes (p. e., *en l'ús del paracaigudes, cal actuar en el moment precís, seguint el ritme dels companys, sense pujar o abaixar el paracaigudes abans d'hora; en saltar a corda, hi entro dins quan la corda és a dalt*)

Elaboració d'un projecte d'acció cooperatiu amb el compromís de fer-lo amb el suport del docent (p. e., *passar per parelles d'un costat a un*

parròquia

Relació amb el material

Ampliació de les accions cooperatives manipulant diferents objectes coneguts (objectes esportius); alternatius de jocs tradicionals (p. e., *la indiaca, el disc volador, el paracaigudes, la corda*); objectes construïts (p. e., *l'esquí cooperatiu*) o objectes de l'entorn natural o domèstic (p. e., *paper, caixes de cartró, rodes, pedres*)

Encadenaments i combinacions en els reptes cooperatius

Construcció, realització i enriquiment d'encadenaments fluidos amb accions motrius cooperatives diferents i de més complexitat (p. e., *saltar el màxim de persones possible una corda, picant de mans, girant a l'aire mentre se salta; entrar-hi sis o vuit persones i intentar canviar de posició dins de la corda*)

Efectes, principis i regles d'acció

Aplicació de principis i regles d'acció cooperatives en situacions variades (p. e., *en saltar amb dos cordes a la vegada, no fer el saltiró intermedi entre salt i salt; la corda doble no té un costat bo; si entro per la dreta, estic atent a la corda dreta; cal saltar consecutivament seguint la velocitat de les cordes; si surto pel mateix costat, faré un nombre de salts parell; si surto per l'altre costat, el nombre de salts serà senar*)

Elaboració d'un projecte d'acció de l'equip amb el suport del docent

L'elaboració de projectes d'acció en equip (p. e., *mantenir un nombre variat d'objectes a l'aire (pilotes, globus) durant cinc minuts sense que caiguin a terra*)

	altre de les espatlles, units per una corda, sense tocar a terra)	
ACTITUDS I VALORS		
Regles		
Respecte de les regles bàsiques de funcionament i seguretat	Respecte de les regles de seguretat generals Garantir la seguretat dels companys en situacions de risc: col·laborar i ajudar-se mútuament	Autonomia en la gestió de l'equip de seguretat
Relació amb un mateix		
Acceptació dels riscos calculats, dominant l'efecte de l'emoció en cooperar		
Cerca de l'autonomia personal en medis habituals i no habituals	Reconeixement d'una situació de risc objectiu per preservar la integritat física i psicològica, i la dels altres Sentiment de ser un membre actiu i protagonista de l'equip	Intervenció amb actitud proactiva davant la negociació, construcció i posada en pràctica d'un desafiament cooperatiu
Relació amb els altres		
Acceptació de les diferents maneres de relacionar-se amb els altres participants de l'equip	Acceptació i consideració de les diferències interindividuals en el si de l'equip Respecte a les pròpies limitacions i a les dels altres	Acceptació de la varietat de punts de vista en jutjar o ser observat per un altre company Afavoriment de les relacions empàtiques, cordials i constructives entre els participants

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Les situacions motrius de cooperació es poden incorporar: a) com a contingut d'aprenentatge en una unitat d'intervenció només cooperativa (totes les sessions i parts es fan de manera cooperativa); b) com a recursos i estratègies habituals però secundàries en altres blocs de recursos (per exemple, colpejar de manera cooperativa una pilota de voleibol per acabar fent situacions de joc real o ajudar companys en situacions psicomotrius, com en fer la vertical invertida en gimnàstica); c) com a metodologia cooperativa transversal i permanent en treballar qualsevol recurs (en fer el retorn als altres companys, en ajudar, en preparar una estratègia en situacions sociomotrius amb companys).

El rol de l'educador ha de promoure l'autonomia i responsabilitat del procés d'aprenentatge: ha de comprometre l'alumnat en la seva implicació en la tasca; repartir funcions i fer-les rotar; afavorir la reflexió activa envers la comprensió de la lògica interna, l'adaptació grupal i el procés de millora.

Sempre que es pugui s'intentarà combinar les fases següents en les sessions cooperatives: a) comunicació-negociació: per afavorir l'intercanvi idees, la cerca de solucions i la negociació de l'estratègia que cal seguir; b) posada en pràctica de la intervenció cooperativa amb assumpció col·lectiva de responsabilitats; c) reflexió en acció en relació amb el nivell d'assoliment del repte i la contribució dels membres en l'assoliment dels

objectius. Es recomana que els alumnes comparteixin els rols de jugador i observador que aconsella, guia, avalua, controla, anima, ajuda i demana ajuda al mestre quan s'estima necessari.

També pot ser interessant proposar una mena de contracte de valors abans d'iniciar un repte cooperatiu (ex.: jugar net, amb la màxima implicació, amb seguretat i divertint-se; compromís per treballar en equip, donar i rebre de manera respectuosa el retorn dels altres).

Un element clau a l'hora d'aplicar la cooperació és la formació dels grups. S'ha d'intentar que siguin heterogenis (segons gènere, cultura, habilitat); que segueixin una progressió segons el nombre de membres (parelles, grups de quatre o sis; grups més nombrosos), i que siguin canviants (modificació dels integrants dels grups). També convindrà seguir diferents criteris per formar-los: selecció dels integrants per l'educador; agrupació a l'atzar, a criteri de l'alumnat.

Quan es plantegin desafiaments no competitius, es poden emprar diferents estratègies didàctiques per evitar la competició entre grups, com: a) organitzar grups desiguels orientats en diferents sentits; b) no donar consignes de pressió temporal com "a veure qui acaba abans"; c) proposar diferents tasques per a cada grup; d) introduir diferents nivells de dificultat en la tasca i deixar que el grup elegeixi el repte; e) fer rotació de tasques a cada grup; f) incorporar canvis constants dels integrants o de rol.

Sempre que calgui es modificaran les regles per afavorir que la lògica interna promogui la participació activa de tothom; per exemple:

- a) relació amb l'espai: delimitar zones d'actuació dels participants;
- b) relació amb el material: introduir la regla "tothom toca" (la pilota);
- c) relació amb el temps: variar el sistema de puntuació en els jocs amb marcador final;
- d) relació amb els altres: canviar els membres de l'equip; reduir la capacitat motriu d'alguns membres del grup (ulls tapats, emprar la mà no dominant); augmentar la intensitat de les interaccions motrius (desplaçar-se agafats de les mans; amb una corda; manipular un mateix material per parelles...).

Igualment, es pot introduir una organització diferent de les activitats; per exemple es pot plantejar un circuit cooperatiu.

Bloc 4. Situacions sociomotrius d'oposició

TIPOLOGIA D'ACTIVITATS

Els jocs de lluita, el judo, el bàdminton, el tennis i el minitennis, el tennis de taula, la pala, la indiaca, els jocs tradicionals d'oposició d'un contra un, un contra tots o tots contra tots. Les situacions d'altres activitats que compleixin els requisits marcats en aquest bloc (voleibol 1 x 1).

Aquest bloc de recursos se centra a resoldre situacions d'oposició; en aquestes situacions, la incertesa només prové de l'adversari o adversaris, i no del medi extern o dels companys. L'alumne, per progressar, es veu obligat a prendre informacions rellevants de l'adversari i establir un pla d'acció per intentar superar-lo; tot això en un marc normalitzat per regles de joc i seguretat. L'alumne, per una banda, reajusta constantment les seves conductes motrius en funció de les seves intencions i de l'actuació de l'adversari i, per una altra, fa front a la reversibilitat constant de rols (cal atacar i defensar-se alhora; cal passar de perseguir a fugir). Gestionar les alternatives d'interacció i prendre decisions en l'acció suposa un treball cognitiu important; preservar l'estabilitat i al mateix temps intentar desestabilitzar l'adversari no resulta senzill.

Els alumnes, en adaptar-se a la lògica interna de les situacions motrius de confrontació, solen trobar dificultats per mantenir un compromís motor eficaç durant tot el temps de joc; podem trobar-nos amb alumnes en què, quan l'adversari està pròxim a ells o quan el resultat va en contra seva, la permanència en l'acció desapareix, de manera que llavors no exerceixen el control del ritme de joc ni dosifiquen la seva actuació. Una altra dificultat prové de la relació amb el temps: a vegades la resposta a un atac és massa immediata o massa tardana; si la presa d'informació és tardana i no es produeix la resposta en el moment just, l'alumne actua amb retard i ofereix així avantatge a l'oponent.

Bloc 4. Situacions sociomotrius d'oposició

1r CICLE	2n CICLE	2n CICLE
FETS I CONCEPTES		
Regles i reglaments		
La finalitat del joc, les normes de funcionament i la seguretat (regles d'or: p. e., no fer-se mal, no fer mal i no deixar-se fer mal) Vocabulari bàsic de les situacions d'oposició	Regles de joc i reglaments dels jocs d'oposició Normes de seguretat (p. e., regles d'or, d'ús de l'espai, d'organització, de funcionament, d'ús de la instal·lació i del material, de la vestimenta, etc.) Vocabulari específic de les activitats d'oposició	Regles de joc i reglaments dels jocs d'oposició (p. e., en bàdminton, normes del servei, les línies, la xarxa, el sistema de puntuació; en tennis de taula, el servei, la xarxa, la regla de rebots, el no contacte amb la taula de la mà lliure; en les lluites, accions i preses prohibides, el protocol ritual i les ordres simples "contacte, stop", etc.). Normes de seguretat, especialment en la instal·lació i recollida de material (p. e., la superfície mínima i l'espai de seguretat entre les zones de combat, el trasllat i la col·locació del tatami o els matalassos de lluita, de les taules de tennis de taula, dels pals, els contrapesos i les xarxes de bàdminton, etc.) Vocabulari específic d'activitats d'oposició (p. e., en bàdminton, volant, servei, etc.; en tennis de taula, cop de drive, servei, etc.; en

		<i>lluïta, polígon de sustentació, palanques, etc.)</i>
La lògica interna de les situacions psicomotrius		
Relació amb un mateix i amb els altres El cos: la lateralitat i les actituds posturals Relació amb el temps, l'espai i el material La noció "moment just" d'actuació Límits, dimensions, forma de l'espai d'evolució, espai lliure i espai ocupat	Relació amb un mateix i amb els altres Informacions del cos: parts, articulacions, to muscular, equilibri, desequilibri, centre de gravetat i la seva funció reequilibradora, etc. Noció d'intercanvi de rols: atacar i defensar a la vegada Relació amb el temps, l'espai i el material Trets temporals: noció d'anticipació, velocitat, etc. Informacions espacials: espai ocupat, espai lliure, trajectes, les trajectòries i les seves fases, límits, dimensions, paral·lel, diagonal, els espais específics i les seves normes d'ús (zona de servei en bàdminton) Característiques dels estris i objectes utilitzats. Instruccions per a una manipulació correcta (p. e., indicacions per agafar aviat una raqueta)	Relació amb un mateix i amb els altres Coneixement del cos i la seva representació mental en estàtic i en moviment Coneixement del cos de l'oponent (p. e., postures, lateralitat dominant, desequilibris, armament del gest, etc.) Criteris elegits per a l'observació de companys (p. e., en bàdminton, un volant regalat que deixa al jugador temps per organitzar-se i efectuar un cop en bones condicions; volants col·locats en longitud o en amplada, alçada de les trajectòries, etc.) Noció de rol fort o rol feble (atrapar o escapar) Relació amb el temps, l'espai i el material Noció de "crisi temporal", per un mateix i per l'adversari, i l'elecció entre acció segura o cerca de ruptura Visió puntual i visió perifèrica
Conducta motriu		
Principis i regles d'acció en enfrontaments amb adversaris (p. e., <i>mantenir el compromís i la implicació durant tot el temps de joc</i>)	Principis i regles d'acció per superar l'adversari en les situacions motrius d'oposició (p. e., <i>les referides a la col·locació en el terreny, la utilització de la força de l'oponent, l'eficàcia de les preses, l'alternança, etc.</i>)	Principis i regles d'acció per superar l'adversari en jocs de lluita i en activitats d'oposició amb raquetes (p. e., <i>en jocs amb raqueta, la relació amb el temps: principi d'anticipació perceptiva (precocitat en la presa d'informació); principi d'estabilitat en el cop (coincidència: arribar amb temps a colpejar en equilibri); relació amb el material: principi d'organització i control gestual (punteria, control del cop, trobada cos-raqueta-volant/pilota); relació amb l'espai: principi de reducció o augment d'espais i durades; relació amb els altres: principi d'alternança tàctica, de la continuïtat a la ruptura (oponent allunyat de la xarxa, deixada, etc.); jocs de lluita, la relació amb els altres: principi d'acció-reacció simples sobre el cos de l'altre (crear una reacció en l'adversari per seguidament generar avantatge); relació amb l'espai: principi de desequilibri (per generar desequilibris en l'oponent puc projectar el seu cos en els plànols: davant/darrere, a dalt/baix, esquerra/dreta, o suprimir els seus suports, o reduir l'espai entre els combatents augmentant les superfícies de contacte</i>)

PROCEDIMENTS

Adaptació a la lògica interna de la situació motriu. Les conductes motrius

Relació amb un mateix i amb els altres Identificació de les situacions favorables en relació amb els altres La descodificació dels missatges mitjançant la presa d'informació visual (p. e., <i>identificar ràpidament on són els adversaris; seleccionar missatges rellevants per actuar, etc.</i>)	Relació amb un mateix i amb els altres Presa de referències de l'adversari (distància, espais que ocupa i espais lliures que ofereix, velocitat, orientació i sentit del desplaçament, moviments que executa, trajectòria dels objectes que envia, etc.) per construir la resposta motriu (p. e., <i>en jocs de lluita, el defensor detecta la velocitat de l'atacant, els seus moviments, els paràmetres de les seves agafades, etc., per anticipar les temptatives de volteig que pateix i resistir</i>) Presa d'informacions de l'oponent, en jocs de lluita, a través del sentit del tacte i cinestèsicament Identificació del sentit de l'atac advers i organització d'una resposta sense que sigui ni massa immediata, ni massa tardana (p. e., <i>bàdminton: aprofitar el temps de l'alternança per organitzar-se</i>)	Relació amb un mateix i amb els altres Reconeixement de senyals procedents de l'adversari (intencions, comportament, orientació del cos, formes de fer, desplaçaments, ús de l'espai, el seu nivell de compromís, qualitats i defectes, punts febles, etc.) que faciliten la presa de decisions i la construcció de respostes ajustades
Relació amb el temps, l'espai i el material Identificació del moment oportú per actuar Identificació d'una cronologia d'accions per encadenar operacions i seqüències (p. e., <i>per immobilitzar i després atacar; per desplaçar-se i, tot seguit, colpejar, etc.</i>) Desplaçament i actuació en funció de l'adversari (p. e., <i>dels seus moviments i desplaçaments, de la seva ubicació, dels espais lliures que possibilita, del seu equilibri o desequilibri, etc.</i>) Lectura de la trajectòria d'una pilota o un volant, situant-s'hi a sota per atrapar-los o retornar-los Accions motrius En els jocs d'oposició de colpeig (p. e., <i>enviament de la pilota o la ploma a zones precises amb raqueta; cops consecutius; subjecció amb força de la raqueta en colpejar; intercanvis entre dos jugadors</i>) i en els jocs d'oposició de lluita (p. e., <i>utilització dels mitjans per reduir l'espai de l'adversari, prendre-li l'espai, voltejar-lo, llevar-li objectes</i>) Combinació i encadenament d'accions motrius adaptades a les activitats d'oposició de colpeig (p. e., <i>coordinar el desplaçament i colpeig en els jocs amb raqueta; girar i immobilitzar en els jocs de lluita</i>) o en els jocs d'oposició de lluita (p. e.,	Relació amb el temps, l'espai i el material Identificació de l'espai lliure i la ubicació del jugador advers per dirigir el mòbil a l'espai buit Accions motrius En els jocs d'oposició de colpeig (p. e., <i>formes de cops i la seva utilització en servir, amb drive, revés, deixada, globus, etc.; intercanvis en diferents situacions: tennis, tennis de taula, indiaca, bàdminton, frontó, voleibol un contra un, etc.; ajustament del colpeig en funció de la trajectòria del mòbil</i>) En els jocs d'oposició de lluita com a atacant (p. e., <i>utilització de la pròpia força, la força de l'oponent i els canvis de suport per desequilibrar l'adversari de la seva posició, agafar, desequilibrar, llançar, empènyer, voltejar, immobilitzar, etc., amb precisió, velocitat, força per aconseguir posicions, controls més eficaços i superar l'adversari</i>) i com a defensor (p. e., <i>defensa i alliberament del control advers en intentar alliberar-se d'una immobilització deixant-se anar dels suports de l'adversari i posant-se cap per avall</i>) Encadenament d'accions motrius diferents amb canvis de direcció, velocitat i intensitat en els jocs de colpeig (p. e., <i>en bàdminton, colpejar intencionadament: de manera suau i precisa, forta i precisa per assegurar</i>	Relació amb el temps, l'espai i el material Apresiasió de criteris espacials de l'acció: distàncies, velocitats, límits del terreny de joc, espais lliures i ocupats, etc., per prendre ràpidament una decisió Orientació de les accions motrius (desplaçaments i cops) cap a espais favorables a les accions d'atac Descodificació precoç de les situacions de joc per actuar o preactuar en el moment just (p. e., <i>detectar aviat l'error de l'oponent i actuar sense retard i amb criteri per agafar avantatge sobre ell</i>) Accions motrius En els jocs d'oposició de colpeig segons la posició de l'adversari i la trajectòria del mòbil (p. e., <i>construcció i estabilització en l'ús de la raqueta, en el servei, en l'esmaixada, el revés, etc., per fer-los més eficaços, per aconseguir el punt o guanyar el duel amb continuïtat en tot el joc; dosificació de l'energia en el contacte de la pilota o la ploma amb la raqueta i variar l'acció de colpejar amb més o menys velocitat esmortint el cop o accelerant-lo</i>) En els jocs de lluita, dotar-se d'accions motrius eficaços en l'ús del cos per intentar desestabilitzar l'adversari (p. e., <i>com a atacant, fer immobilitzacions bàsiques en lluita, controlar l'adversari per posar-lo en</i>

tirar, empènyer, agafar, deixar-se anar, esquivar, girar-se, reptar, desequilibrar, reequilibrar; combinar accions per desequilibrar, immobilitzar i controlar l'adversari i també per alliberar-se d'una immobilització, etc.)

Estratègia

Utilització de diverses estratègies (p. e., en jocs amb raqueta, construir la continuïtat de l'intercanvi, identificar una situació favorable vinculada a la trajectòria de la pilota o del volant per marcar un punt, etc.), en els jocs de lluita, cercar estratègies simples i mitjans que facin possible passar d'un rol de dominat al de dominant, o per mantenir l'estatus de dominant (p. e., trobar estratègies individuals eficaces per robar el mocador a l'adversari sense que ell em robi el meu)

Energia/esforç

Regulació de l'esforç en la intervenció motriu

la devolució i la continuïtat del joc) i en els jocs d'oposició de lluita (p. e., combinar accions per resistir l'atac de forma més continuada i intencional)

Estratègia

Elaboració i desenvolupament d'estratègies simples aplicant principis d'acció adquirits, dirigides a guanyar el joc segons el seu resultat evolutiu i els punts forts i febles del rival (p. e., en jocs de raqueta, seleccionar el colpeig apropiat per assolir diferents blancs i per produir la trajectòria desitjada (tibant, globus, etc.), anticipar-se i executar accions motrius en funció dels punts forts i febles de l'adversari; si a l'adversari li costa reeditar-se després de cada cop, intento enviar els volants a zones oposades cada vegada; en els jocs de lluita, identificar les condicions que permeten passar de la posició de "dominat" a la de "dominant"; reconèixer l'atacant o el defensor i canviar ràpidament de rol en funció de l'evolució de la relació de força)

Energia/esforç

Dosificació de l'esforç en l'acció en tota la partida

conflicte i immobilitzar-lo a terra sobre la seva esquena, retenir-lo utilitzant el pes del cos "tot sobre ell", fixar-li els suports, etc.; com a defensor, anticipar-se a l'acció de l'atacant i fer accions motrius per impedir que l'atacant dugui a terme la seva acció)

Combinació i encadenament d'accions motrius

En els jocs de raqueta (p. e., colpeig d'objectes, desplaçaments, empenyes, agafades, etc.)

En els jocs de lluita, per atacar de formes diferents: aixecar i voltejar, empènyer i tirar, desequilibrar i portar l'oponent a terra; per defensar-se mostrant resistència envers l'adversari mantenint la posició, conservant l'equilibri (p. e., baixar el centre de gravetat per estar més equilibrat), esquivant-lo, etc.

Estratègia

Aplicació d'encadenaments estratègics organitzats mitjançant principis d'acció per desbordar l'adversari

Desbordament de l'adversari amb encadenaments d'accions estratègicament organitzades:

En jocs de raqueta: desplaçament de l'adversari a través d'una successió de cops variats en longitud o en amplitud per generar espais lliures als quals dirigir la conclusió de l'atac

En els jocs de lluita: reducció de la distància d'enfrontament per actuar eficaçment sobre el cos de l'adversari

Plantejament d'un projecte d'acció que està unit a un dels nostres punts forts (bé sigui en atac o en defensa) per generar incertesa en l'adversari

Recull de dades relatives als resultats de les accions amb exactitud per poder explicar les actuacions

Energia/esforç

Adaptació de la durada i la intensitat del propi compromís físic a les possibilitats físiques i al desenvolupament de l'enfrontament (p. e., canviar el ritme de les accions durant el combat)

ACTITUDS I VALORS		
Regles		
Respecte de les normes bàsiques de seguretat referides a la integritat física de les persones en les situacions d'oposició: no fer mal, no fer-se mal, no deixar-se fer mal Acceptació de l'enfrontament o duel amb companys en el marc d'un joc amb regles, i la possibilitat de guanyar o perdre	Respecte de les normes bàsiques de seguretat i altres de més específiques de cada situació	Respecte de les normes de seguretat per a un mateix i per a l'oponent o oponents referides a situacions concretes Respecte pels companys i adversaris en guanyar i perdre, acceptant les decisions arbitrals
Relació amb un mateix		
Atenció i concentració durant el temps de joc	Esperit de superació de pors i vèncer aprensions Compromís afectiu i motor durant tot el temps de joc previst i durant l'acció immediata	Respecte per un mateix Confiança en un mateix i voluntat de superació
Relació amb els altres		
Acceptació de diferents rols propis de l'activitat i d'altres responsabilitats en l'organització col·lectiva Control de les emocions i accions vinculades a la confrontació Acceptació del contacte i l'acció corporal de l'altre	Responsabilitat en l'exercici de diferents rols (p. e., jugador, àrbitre, organitzador de l'activitat, responsable del material, company/entrenador, etc.) Refús d'actituds no apropiades i intolerants amb relació a si mateix i sobretot amb els altres (menyspreus, trapes, mofes, abús ostentós de domini tècnic, respecte a la integritat) Acceptació de les diferències Acceptació dels contactes corporals, de vegades inusuals per a alguns	Respecte pels altres Acceptació de la confrontació, les possibles caigudes, el cos a cos i el contacte proper amb l'adversari Compromís en l'enfrontament interindividual i el seu projecte de joc tot i que el resultat està molt desequilibrat en contra seu Saber perdre i guanyar legalment sense deixar-se sobrepassar per la situació, respectant les decisions de l'àrbitre i els jutges i acceptant jugar amb adversaris diferents

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

La progressió dels alumnes en aquest domini pot ser del tot heterogènia; aquest fet fa reflexionar sobre la necessitat de fer progressar la complexitat dels aprenentatges de manera molt gradual:

- De l'alumne que no aconsegueix situar-se com a defensor o atacant a l'alumne que identifica el seu paper i en manté la continuïtat, i sap situar-se en atac o en defensa.
- De l'alumne que centra l'atenció en l'objecte (pilota, volant en els jocs amb raqueta) o a preocupar-se només per defensar-se o protegir-se a l'alumne que centra l'atenció en una lògica d'enfrontament, d'oposició (centrar-se a reaccionar en funció de l'adversari i així guanyar el punt o el combat).
- De l'alumne que no aconsegueix llegir el joc i l'espai a l'alumne que identifica els espais lliures de l'adversari, les seves maneres d'actuar i les situacions favorables per marcar (p. e., "volant regalat").

- De l'alumne que refusa el duel i marca una distància sense atacar, o que no és capaç d'enviar el volant i per tant no fa cap intercanvi amb la raqueta, a l'alumne que conserva la possessió de l'intercanvi amb la raqueta o de l'avantatge en la lluita.
- De l'alumne que adopta un compromís discontinu al que manté un compromís motor eficaç durant tot el temps de joc previst.
- De l'alumne que mostra refús a perdre o guanyar sense humilitat al que accepta el resultat de la confrontació adoptant una actitud de respecte pel seu adversari, els àrbitres i el públic.
- De l'alumne que privilegia un sol tipus de comportament en atac o en defensa al que pren iniciatives puntuals per guanyar, o al que és capaç de desbordar l'adversari amb encadenaments d'accions estratègicament organitzades.
- De l'alumne que actua sense un projecte de joc (p. e., ataca ràpidament, sense pensar) al que estableix un projecte de joc inicial (p. e., "utilitzaré temps per construir l'atac") o al que el manté durant la trobada.

Entre les activitats de suport d'aquest bloc de recursos poden considerar-se, d'una banda, les lluites, i d'altra banda, les activitats amb raqueta o de cop.

Els jocs de lluita són activitats de confrontació, de dol, d'oposició recíproca, en els quals cada jugador intenta vèncer el seu adversari imposant-s'hi físicament, respectant les convencions i regles, especialment les que es refereixen a la seguretat.

El tema general de la confrontació és dominar l'altre i per a això cal buscar el desequilibri de l'adversari, portar-lo a terra i mantenir-lo presoner (dominat).

Els alumnes es veuen obligats a gestionar la tensió entre ser combatiu sense ser agressiu i a oposar-se al contrincant de manera raonada salvaguardant la integritat i la cura per l'altre.

Els duels basats en la lluita a l'escola no s'han de centrar en l'aprenentatge d'un repertori de tècniques, sinó en la globalitat de les conductes motrius que emergeixen del combat. D'altra banda, l'aprenentatge a través de les lluites no pot reduir-se a fer només alguns jocs d'atac o defensa. El simple joc limita, en part, la possible progressió a l'interior d'ell mateix i sobretot limita la possibilitat de construir coneixements i competències relacionats amb les propostes de progrés en el mateix joc. És important que es defineixin els continguts que s'hagin d'assolir en aquest tipus de pràctiques per situar exactament els jocs de lluita en el marc dels aprenentatges de l'àrea.

El professor haurà de deixar la iniciativa als alumnes per solucionar les situacions problema plantejades, i la seva acció pedagògica ha de valorar la resposta adequada; per fer-ho no cal ser un especialista de la tècnica, només cal saber reconèixer una acció eficaç i presentar la lluita com un joc, com un conjunt de regles. Es tracta que l'alumne "inventi la seva lluita".

Mentre que els jocs de lluita se sotmeten a unes regles, la violència en l'enfrontament les infringeix. En les situacions de lluita l'alumne s'enfronta a un sistema de regles de diversa naturalesa, fet que li permet experimentar que la regla, més que una prohibició, és una cosa que el protegeix, l'autoritza i li permet jugar amb els altres; per tant, les regles s'han de comprendre, recordar i respectar.

En practicar junts cal entendre i assumir que la seguretat d'un depèn del compromís de l'altre i del respecte que l'altre tingui per les regles que ha de posar en pràctica; la seguretat dels protagonistes es basa en la preocupació voluntària per l'altre, per així superar el refús al contacte corporal amb relació a una persona o amb relació a l'altre sexe, la impulsivitat i fins i tot l'agressivitat, les trampes i guanyar per sobre de tot. Caldrà progressivament prendre consciència dels actes i de les seves conseqüències.

Els rols estan al servei de l'interès general i permeten una relació explícita amb l'altre; és important comprendre i respectar la utilitat dels rols, i assumir-los amb serietat i responsabilitat.

L'enfrontament cos a cos, lluny de desembocar en l'anarquia, pot contribuir, paradoxalment, a teixir llaços entre els alumnes ensenyant a uns a controlar i als altres a expressar la seva vitalitat. Cal aprendre a controlar afectivament una situació conflictiva cos a cos, per comprometre en un contacte corporal proper i de vegades immobilitzant, en una relació humana d'acció-reacció, per enfrontar-se al company amb el desig de guanyar el duel, i d'aprendre a no patir i acceptar "perdre" -ser momentàniament "abatut".

L'educació per a la ciutadania també exigeix un treball sobre un mateix: agafar un altre pel braç per acompanyar-lo en la caiguda i evitar que es faci mal sense humiliar-lo és una experiència rica en emocions i formadora per als nens.

Podem trobar-nos amb dos categories d'alumnes que poden plantejar problemes pedagògics en aquest tipus de situacions motrius: el nen massa agressiu o el nen tímid. A través de la comprensió i el respecte a la regla podem canalitzar l'agressivitat de l'un i presentar un marc de treball prou ampli (situacions grupals inicialment i amb diferenciació de rols) per superar l'aprensió de l'altre.

En els jocs de lluita, els alumnes de primer cicle solen mobilitzar de forma considerable aspectes emocionals que serà necessari regular: por del combat, del cos a cos, de fer-se mal o de fer mal al contrari. Cognitivament els alumnes d'aquest cicle disposen de poques referències per desequilibrar un adversari o per tocar-lo sense deixar-se tocar a la distància adequada, i, pel que fa a energia, es cansen ràpidament.

A l'hora de dur a terme aquestes activitats de lluita, el professor ha d'ajudar l'infant a comprendre com les formes simbòliques de combats han travessat la humanitat i existeixen en les diverses cultures (jocs tradicionals: lluita canària, lluita lleonesa, lluita senegalesa; jocs que esdevenen esports: jueus, estirar, karate, etc.). Totes elles es regeixen per uns principis ètics i es concreten, per exemple, en rituals que val la pena integrar i valorar (saludar l'adversari i l'àrbitre abans i després del combat, etc.). L'alumne, al seu nivell, pot sentir-se part d'una cultura i d'una tradició basada en les situacions motrius d'oposició.

Així doncs, i a mode de resum, es fan aquestes recomanacions al docent a l'hora d'implementar aquest tipus de situacions:

- El docent hauria d'insistir que els alumnes comprenguin bé les activitats que s'hagin de dur a terme: la finalitat de la tasca, el funcionament dels dispositius, els criteris d'èxit i les maneres de fer (possibles regles d'acció).
- El docent ha de prioritzar les situacions a terra. No sembla gaire apropiat, en un primer moment, plantejar situacions de combat a peu dret per la manca de material específic i per la falta de capacitats motrius per saber caure i acompanyar les caigudes. Cal posar els alumnes en situacions de jocs de combat a terra o a mitja altura (genolls a terra) per tal d'evitar problemes vinculats a les caigudes. Saber caure i fer caure es podrà ensenyar millor en el tercer cicle.
- Les superfícies per al desenvolupament de les lluites han d'estar ben diferenciades, delimitades, separades i materialitzades amb matalassos suficients.
- Cal relativitzar els resultats. Poden ser interessants per ajudar a incrementar la motivació, però sobretot s'utilitzaran prioritàriament per constatar si els projectes d'acció han resultat vàlids o no.
- Cal procurar no prolongar la durada dels jocs de combat afavorint seqüències curtes (30 segons, 1 minut), però cal repetir-les diverses vegades i combinar-les amb temps de descans. Donarà el senyal d'inici i de final de joc.
- Els rituals i la cortesia. En totes les activitats de lluita, la cortesia, el respecte de les regles i de l'altre, de la pròpia integritat física o de les decisions de l'àrbitre han de convertir-se en regles de vida. Una bona manera d'evitar els descontrols consisteix a instaurar rituals ben coneguts en tots els esports de combat: accions repetitives (el cerimonial de salutació abans de la trobada i a la fi) i gestos d'apaivagament (ajudar l'adversari a aixecar-se en acabar el combat). Aquestes pràctiques no solucionen, òbviament, tots els

problemes, però proporcionen un marc que disminueix el risc de desbordament i facilita la bona entesa entre companys.

- Inculcar la preocupació per l'altre i la confiança en l'altre. Aquesta competència social ha de mantenir-se o construir-se, i requereix tenir en compte la diferenciació necessària entre combativitat i agressivitat.
- Instaurar les regles d'or de la seguretat: no fer-se mal (no dur joies, dur una vestimenta apropiada, anar sense calçat, portar els cabells recollits, jugar al matalàs, parar-se si se'n surt, en caure no posar el cap en hiperextensió...), no fer mal a un altre (no picar de peus en tots els sentits, no donar cops, no fer preses ni al cap ni al coll, no forçar una articulació...), no deixar-se fer mal (si es té dolor, indicar-ho colpejant dos vegades sobre l'adversari).

Bloc 5. Situacions motrius de cooperació-oposició

TIPOLOGIA D'ACTIVITATS

Esports d'equip i jocs tradicionals: voleibol, bàdminton per parelles, bàsquet, rugbi, handbol, kinbol, marro, robar pedres, pitxi.

Jocs tradicionals amb altres estructures: el gavilà, els tres camps, la pilota caçadora, la pilota asseguda, els enllaços perillosos, els quatre cantons, els càntirs.

La lògica interna de les situacions de cooperació-oposició afavoreix un gran ventall d'experiències motrius associades a diferents maneres de relacionar-se amb companys i adversaris.

En les situacions motrius d'aquest domini cal cooperar amb els companys per oposar-se col·lectivament a un o diversos adversaris. Es tracta de resoldre a favor seu una relació de forces en una oposició col·lectiva. Normalment es produeix un enfrontament entre equips "intervingut", de vegades, per un o diversos objectes (pilotes), respectant unes regles determinades.

Hi ha un gran nombre de jocs i esports en què es produeix un enfrontament entre dos equips "intervingut", de vegades, per un o diversos objectes (pilotes). També es poden emprar jocs

tradicionals amb una altra disposició de les relacions: enfrontament de tres equips, jocs amb canvi de relació o jocs paradoxals en què al mateix temps es pot anar a favor i en contra dels altres jugadors.

Les activitats d'aquest domini, dutes a terme en un espai en què la incertesa del medi està neutralitzada, plantegen el problema de com aconseguir una meta. Per resoldre aquesta qüestió l'alumne ha d'aprendre a: atacar el terreny advers, desequilibrar els adversaris i protegir el seu propi terreny.

En un context d'interacció constant, l'alumne ha d'esforçar-se per:

- ajustar la motricitat espontània i construir una motricitat específica (maneig de mòbils: pilotes, etc.);
- reconèixer companys i adversaris;
- desxifrar les conductes dels companys i adversaris per fer eleccions estratègiques que s'inscriguin en una lògica col·lectiva;
- actuar estratègicament al si d'un grup constituït;
- adaptar les conductes motrius al rol que toqui fer i a l'evolució constant del joc;
- adquirir i aplicar principis i regles d'acció per buscar l'eficàcia;
- gestionar les emocions en diferents circumstàncies del joc (en guanyar, en perdre, en els encerts i en els errors).

Bloc 5. Situacions sociomotrius de cooperació-oposició

1r CICLE	2n CICLE	2n CICLE
FETS I CONCEPTES		
Normes, regles i reglaments		
Finalitat del joc, normes de funcionament i seguretat i criteris d'èxit Jocs tradicionals Vocabulari bàsic de les activitats Rituals d'inici i fi de joc	Normes, regles i reglaments Jocs tradicionals, jocs esportius col·lectius amb pilota i sense. Arrels culturals Vocabulari específic de les situacions (defensa, atac), del material, dels llocs de pràctica, de les accions motrius, etc. Rituals d'inici i fi de joc	Finalitat del joc, normes de funcionament i seguretat, criteris d'èxit Jocs tradicionals, el joc com a manifestació cultural i social. Arrels culturals Esports d'equip Vocabulari específic de les activitats de suport (fintar, pivotar, toc de dits, superioritat numèrica, passadís directe, etc.) Rituals d'inici i fi de joc
La lògica interna de les situacions psicomotrius		
Relació amb l'espai, el temps i el material Límits, dimensions, forma de l'espai d'evolució, espai lliure i espai ocupat, zones de marca Normes d'ús d'inici i fi del joc Relació amb els altres Rols (defensor, atacant, organitzador, etc.), accions i obligacions que comporten	Relació amb l'espai, el temps i el material Referències espacials: espai ocupat, espai lliure, trajectes, trajectòries, límits, dimensions, espais específics (metes, àrees, etc.) Normes d'ús, zones prohibides, espai compartit, espai reservat, sentit del joc, etc. Referències temporals i normes d'ús del material (quan sortir, quan tocar la pilota, accions de marca que repercuten en el marcador) Jocs amb un marcador final i sense marcador Relació amb els altres Els rols i les seves funcions	Relació amb l'espai, el temps i el material Visió puntual i visió perifèrica Evolucions en l'espai: passadís de joc directe i de joc indirecte Representació gràfica de l'espai de joc, trajectes dels jugadors i trajectòries del mòbil Superioritat o inferioritat al marcador. La pressió temporal en la intervenció L'ús del material en diferents situacions de joc Relació amb els altres Rols, subrols: interaccions vinculades i funcions
Conducta motriu		
Principis i regles d'acció utilitzats en els jocs (p. e., progressar cap a la meta)	Principis, regles d'acció i estratègies utilitzades en defensa i en atac (p. e., encadenament i continuïtat d'accions, permuta de rols)	Principis, regles d'acció i estratègies utilitzades com a atacant i com a defensor, com a portador i no portador de la pilota (p. e., crear un desequilibri a favor seu; posar en pràctica l'algorisme d'atac)

PROCEDIMENTS

Adaptació a la lògica interna de la situació motriu. Les conductes motrius

Relació amb l'espai, el temps i el material

Identificació d'espais i llocs privilegiats i estratègics segons els rols que s'hagin d'assumir (p. e., ones prohibides, la mateixa meta, la meta adversa, el jugador o els jugadors meta, l'espai propi de l'equip i el de l'equip advers, l'espai compartit)

Identificació del moment oportú per actuar

Relació amb els altres

Identificació de les situacions favorables en relació amb els altres per actuar

Accions motrius i adaptació de conductes motrius

Coordinació d'accions motrius elementals de forma simultània o successiva, i segons el rol que s'ocupi

Estratègia individual i col·lectiva. Projectes d'acció

Formulació i posada en pràctica d'un projecte de joc simple (p. e., per atacar, córrer cap a la meta quan es tingui un passadís per fer-ho, transportar un objecte o llançar-lo per marcar, etc.)

Construcció de l'oposició utilitzant estratègies individuals, i col·laborant amb alguns membres del grup per elaborar estratègies col·lectives d'ajuda mútua (p. e., salvar un company; conservar i progressar amb la pilota col·lectivament, etc.)

Canvi de rol (defensor, lladre, presoner, atacant, etc.) segons les regles i el moment del joc

Els principis i les regles d'acció

Observació i anàlisi de les possibles relacions entre els efectes i les causes de la pròpia activitat i la dels altres, durant la pràctica de jocs variats amb un nombre reduït de jugadors

Comprensió i explicació del resultat de l'actuació

Projectes

Participació en trobades de jocs tradicionals i jocs esportius col·lectius

Relació amb l'espai, el temps i el material

Identificació de la posició relativa d'adversaris i companys en l'espai de joc (visió perifèrica) (p. e., identificar l'espai lliure de marcatge i la distància apropiada de passada, identificar el company desmarcat, l'espai de suport al portador de la pilota, etc.)

Orientació del trajecte dels desplaçaments en funció del desenvolupament del joc i fonamentalment cap als espais de marca

Lectura de la trajectòria d'una pilota o una pilota per actuar sobre ell (visió puntual)

Organització d'una resposta de joc en el moment adequat (ni massa immediata, ni massa tardana) en funció de cada situació del joc

Relació amb els altres

Presa de referències dels adversaris (distància, espais que ocupen i espais lliures que ofereixen, sentit del desplaçament, accions que duen a terme, etc.) per construir la resposta motriu

Accions motrius i adaptació de conductes motrius

Coordinació d'accions motrius més complexes, amb encadenaments que presenten una millor continuïtat d'accions (p. e., rebre una bola amb l'estic, conduir i passar o llançar); rebre una pilota en carrera, fer unes quantes passes i llançar sense aturar-se, etc.) i un grau més elevat de simultaneïtat (p. e., saltar i llançar, saltar i colpejar; desplaçar-se cap a diverses direccions driblant la pilota)

Construcció d'un primer repertori d'accions motrius específiques pròpies dels jocs i esports col·lectius

Estratègia individual i col·lectiva. Projectes d'acció

Elaboració d'un projecte d'acció basat en estratègies individuals i col·lectives per intentar bascular una relació de forces a favor d'un mateix, posar-la en pràctica i apreciar la conformitat de les accions amb el projecte anunciat

Elaboració i desenvolupament d'estratègies d'acció col·lectiva amb la intenció de superar els adversaris (p. e., conservar la possessió de la pilota o del mòbil col·lectivament per

Relació amb l'espai, el temps i el material

Identificació amb rapidesa dels elements de l'espai que guien les actuacions favorables (p. e., els espais apropiats per marcar o defensar, la posició amb referència a la meta adversa, el passadís directe d'atac i la via perifèrica, les trajectòries dels mòbils que venen i van)

Identificació amb rapidesa de les situacions de joc que propicien canvis de rol per actuar amb celeritat per prendre avantatge

Desxiframent precoç de les conductes dels oponents i les situacions de joc i la superposició a la forta pressió temporal per actuar o preactuar en el moment oportú

Relació amb els altres

Reconeixement dels senyals procedents dels adversaris (intencions, formes de fer, ús de l'espai, grau de compromís, qualitats i defectes, punts febles, etc.) que faciliten la presa de decisions i la construcció de respostes ajustades

Accions motrius i adaptació de conductes motrius

Ajust i enriquiment de les accions motrius que es posseeixen com a portador i no portador de la pilota, en atac i en defensa, per donar més continuïtat, rapidesa i seguretat al joc (p. e., dissociar la mirada i el maneig de la pilota per facilitar la presa d'informació)

Construcció d'una motricitat específica amb l'objectiu de ser més eficaç i decisiu en l'enfrontament col·lectiu (p. e., toc d'avantbraços i esmaixada en voleibol, entrada a cistella en bàsquet, etc.)

Estratègia individual i col·lectiva. Projectes d'acció

La construcció i aplicació d'un projecte d'acció per intentar superar els adversaris

L'elaboració, utilització i anàlisi d'estratègies col·lectives (projectes tàctics col·lectius) d'atac per marcar i defensar per impedir marcar

L'elaboració d'accions oportunes i eficaçes de defensa o d'atac individuals o col·lectives

Identificació de l'estatus i utilització d'accions motrius adequades per atacar i defensar (p. e., un atacant

	<i>marcar en una meta, davant d'una defensa que intenta dificultar-ne la conservació)</i> Adaptació de les conductes motrius en funció del resultat evolutiu del joc, de les estratègies definides, i de les actuacions dels companys i adversaris Identificació de rols i l'execució de les accions motrius que comporten (p. e., un atacant i un atacant PB: cal progressar amb rapidesa cap a la meta només (passadís directe) o de forma col·lectiva (passar la pilota a un company desmarcat en el sentit de la progressió cap a la meta), identificar una posició favorable per tirar a la meta, utilitzar l'espai de joc en profunditat i lateralment) Exercici del paper d'observador per comunicar al company observat dades (p. e., intents de marca, metes aconseguides, etc., i apreciacions que permetin prendre consciència de les actuacions per millorar-les) Pas d'un estatus a un altre en funció de l'evolució del joc amb alternança de rols (p. e., en els jocs esportius col·lectius amb pilota, si el meu equip no posseeix la pilota, soc defensor; si un del meu equip posseeix el baló, soc atacant sense pilota (NPB); si jo tinc la pilota, soc atacant amb pilota) Principis i regles d'acció Observació i anàlisi dels resultats de la pròpia acció i la dels altres per aconseguir una millor eficàcia Elaboració d'hipòtesis d'acció i anticipació de les accions motrius que s'hagin de dur a terme, i la valoració de l'èxit o el no èxit aconseguit per reforçar la hipòtesi inicial o generar-ne de noves Relació del resultat de les actuacions i els mitjans posats en pràctica per aconseguir-ho Establiment de principis i regles d'acció aplicables als jocs i esports de cooperació i oposició Observació i presa de referències in situ o amb filmacions per poder observar, avaluar, identificar progressos, modificar les accions individuals i col·lectives Projectes Participació en trobades de jocs tradicionals i jocs esportius col·lectius com a jugador, àrbitre, organitzador, cronometrador, observador	<i>amb pilota (PB) en bàsquet: en funció de la ubicació, dels adversaris i companys cal progressar cap a la meta, llançar la pilota, passar-la o controlar-la. Fer una passada amb rapidesa i buscar un nou espai estratègic per rebre la "passada i va" o la "passada i segueix")</i> Principis i regles d'acció Aplicació de regles d'acció a diferents jocs i esports col·lectius i identificació dels principis bàsics d'acció motriu (p. e., progressar cap a la meta, control significatiu individual i col·lectiu del mòbil, creació d'un desequilibri a favor seu, encadenaments i continuïtat d'accions; permuta de rols i canvi d'estatus, posada en pràctica de l'algorisme d'atac i el de defensa) Lectura del desenvolupament del joc identificant senyals o indicis significatius de l'equip i de l'equip advers Reutilització de regles i principis d'acció adquirits a altres contextos d'enfrontament o de joc Anàlisi i comprensió de dades vinculades al resultat i a l'observació d'una actuació per reajustar el projecte de joc i modificar les conductes motrius Identificació i aplicació de principis d'acció per actuar amb mètode (p. e., fer hipòtesis, identificar constants, anticipar, fer eleccions, comparar resultats i formes de fer, etc.) Ús d'eines per observar i prendre decisions individualment o col·lectivament (p. e., observacions encreuades, estris i materials directes, estris informàtics) Projectes Participació en trobades de jocs tradicionals i jocs esportius col·lectius com a jugador, àrbitre, organitzador, cronometrador, observador

ACTITUDS I VALORS		
Regles		
Respecte per les regles essencials de joc i seguretat (<i>no fer mal, no fer-se mal, no deixar-se fer mal</i>) Respecte per l'ètica i el ritual dels jocs tradicionals col·lectius	Respecte i comprensió de la necessitat de les regles de joc, la seguretat i especialment les regles de protecció (<i>respectar el no contacte, la distància d'enfrontament, etc.</i>) Respecte i apropiació de les normes de comportament pròpies d'aquests jocs o esports (<i>ritual per iniciar, per repartir funcions, de finalització de joc, etc.</i>)	Comprensió de la necessitat de la regla perquè el joc pugui desenvolupar-se amb normalitat i per a la recerca del bé comú Respecte de les regles establertes pel grup o equip, l'arbitratge, les normes de seguretat i de protecció i l'autoarbitratge Respecte i apropiació d'una cultura dels jocs i esports d'equip (<i>ritual d'inici, per finalitzar el joc, etc.</i>) Apropiació de valors d'aquestes pràctiques d'equip (<i>combativitat, enfrontament, honradesa, solidaritat, seguretat, legalitat, etc.</i>) Adquisició d'una cultura de producció i treball col·lectiu Confiança i valoració de les pròpies possibilitats en l'elecció d'activitats per a l'ocupació de l'oci, l'esbarjo i el lleure
Relació amb un mateix		
Control i domini de les emocions i accions vinculades a la confrontació (pors, reaccions impulsives, acceptació de riscos i frustracions, etc.) Atenció i concentració durant el temps de joc Acceptació del resultat, assumpció de la victòria amb humilitat i de la derrota sense còlera ni agressivitat	Regulació de les emocions (superar pors i aprensions) mostrant confiança en un mateix Concentració i compromís afectiu i motor eficaç durant tot el temps de joc previst	Regulació de les emocions (superar pors i aprensions) mostrant confiança en un mateix Concentració i compromís en l'estratègia i l'enfrontament col·lectiu, malgrat que el resultat no sigui favorable Assumpció de responsabilitats, acceptació de les frustracions i superació d'estereotips i comportaments individuals o preferencials
Relació amb els altres		
Acceptació de rols, fins i tot els no desitjats (<i>defensor, presoner, àrbitre, etc.</i>), o rols amb hàndicaps (<i>desavantatge inicial o situacions d'inferioritat numèrica: 2 x 4</i>) Acceptació de l'activitat d'enfrontament en el marc d'un joc amb regles i els diferents tipus de situacions sociomotrius (<i>duels asimètrics d'equips, duels simètrics d'equips, jocs paradoxals, etc.</i>) Acceptació del joc amb diferents companys, amb sentiment d'integració i pertinença a un grup	Acceptació de les diferències individuals i limitacions de l'equip (<i>jugar "amb" i "contra" tots els equips i companys</i>) Acceptació de les decisions preses en el grup Descart d'actituds no apropiades i intolerants amb relació a si mateix i als altres (<i>p. e., menyspreus, trampes, mofes, abús ostentós de domini, respecte a la integritat, etc.</i>) Acceptació del resultat de la confrontació adoptant una actitud de respecte cap als companys i adversaris, entenent el resultat com un mitjà de reflexió i progrés en l'aprenentatge i no com un fi en si mateix	Assumpció amb responsabilitat dels rols propis del joc (<i>atacant PB, atacant NPB, defensor, etc.</i>) i els canvis freqüents de rol; així com els d'organització i especialment el paper d'observador Actitud negociadora i dialogant davant els conflictes Acceptació del resultat de la confrontació adoptant una actitud de respecte cap als companys i adversaris (<i>humilitat en la victòria i acceptació de la derrota</i>)

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Les orientacions didàctiques d'aquest bloc consideren aspectes referits a les regles i a les relacions internes que desencadena la lògica interna d'aquestes activitats (relació amb els altres, el material, l'espai i el temps). Per això les estratègies didàctiques han d'identificar els objectius o efectes que es volen provocar i seleccionar situacions motrius d'acord amb aquests objectius, amb la intenció d'educar les conductes sociomotrius que comporta interactuar amb companys i amb adversaris.

En relació amb les regles, les situacions sociomotrius de cooperació-oposició, els alumnes es veuen obligats a socialitzar mitjançant l'acció, tenint en compte permanentment els altres, complint les regles i passant per rols variats. La introducció de les regles pot fer-se progressivament; inicialment seran simples i poc nombroses, i després podran complicar-se o modificar-se segons l'evolució del joc. En les fases inicials del joc, cal donar temps perquè els alumnes les comprenguin i assimilïn, especialment els més petits. Les regles imposen als jugadors un codi explícit de conducta en les relacions socials. Estableixen drets i prohibicions referides a la relació amb els altres participants (rols, nivell del contacte corporal autoritzat), l'ús d'objectes (manera de manipular el material), i la relació amb l'espai (delimitació de zones, espais prohibits, zones de marca) i amb el temps (manera d'iniciar i finalitzar la partida, possibilitats de marcar).

La lògica interna d'aquest tipus de pràctiques fa que al llarg del joc les relacions de força evolucionin constantment i produeixin alternatives de manera permanent, fet que obliga a adaptar-se als imprevistos que originen els altres participants. Per manejar-se en l'enfrontament col·lectiu s'ha d'anar comprenent, d'una banda, l'impacte de les decisions individuals sobre el joc col·lectiu (companys i adversaris) i, de l'altra, l'impacte de les eleccions dels altres sobre el joc individual.

Les propostes d'activitats que es plantegen als alumnes en aquest domini són àmplies i variades; permeten un gran ventall de maneres de relacionar-se motriument. Si bé els esports col·lectius (BM, BC, VB, futbol, touchball etc.) han retingut el duel simètric d'equips com l'única forma d'enfrontament, els jocs tradicionals esportius col·lectius (el marro, robar pedres, la doble bandera, pilota presoner, mat 3, pilota ensucrada, kubb, etc.) utilitzen altres estructures: duels asimètrics d'equips (la vareta, la bandera etc.), un equip contra els altres (la xarxa del pescador, l'os i el seu guardià) i jocs de caràcter paradoxal (la pilota assegurada, pilota enverinada, els tres camps etc.). Si es pretén fomentar l'adaptabilitat de l'alumnat a la diversitat de situacions caldrà possibilitar que vivencii situacions lúdiques amb diferents estructures de relació motriu.

L'esport a l'escola no pot ser discriminatori, no ha de basar-se en plantejaments de rivalitat o selectius ni ha de restringir la pràctica a una única especialitat. Ha de donar la possibilitat d'èxit a tots els alumnes; per això podrà modificar les regles i les condicions de realització (espais, nombre de jugadors i rols, materials, formes de puntuar) procurant que no es desvirtui l'essència del joc. La iniciació als jocs esportius col·lectius amb pilota o sense exigeix l'adaptació al medi escolar. No es tracta de fer les tradicionals iniciacions esportives basades en exercicis de tècnica i tàctica, sinó de proposar situacions globals carregades de sentit i funcionalitat que responguin al plaer de jugar. L'atenció de l'alumne no ha d'estar centrada en la coordinació motriu, sinó en elements que fonamenten l'actuació global: la presa d'informacions rellevants que mediatitzen les seves decisions motrius (ubicació dels adversaris, dels companys, de la meta, etc.). D'aquesta manera, l'alumnat adquireix coneixements fonamentals (principis i regles d'acció), sent la necessitat de millorar les seves actuacions i viu les propostes amb una implicació total en el seu propi procés d'aprenentatge. D'altra banda, caldrà possibilitar que els alumnes sobrepassin l'estadi de descobriment per arribar a la construcció de conductes motrius eficients.

Les accions motrius de l'alumne (desplaçaments driblant, conduint la bola amb el peu o l'estic; projeccions i recepcions d'objectes; manipulacions amb el peu o amb les mans, etc.) prenen sentit en funció dels fins perseguits per l'alumne per resoldre la situació global (córrer per salvar, llançar per marcar, passar la pilota per mantenir la possessió, etc.).

En relació amb els altres, en les activitats de cooperació i oposició, els alumnes mobilitzen les seves accions motrius en el marc d'una acció grupal i d'una situació global: el joc col·lectiu. Atenent al tipus d'interacció motriu i rols del joc, inicialment es presentaran situacions en grups petits en què cada grupet té un paper fix assignat d'atacant, defensor, esparver, lladre o caçador (rols diferenciats) durant un temps determinat o en un nombre de seqüències de joc determinat (nombre d'atacs fix). El grup atacant ha de ser superior numèricament al grup defensor; es tracta d'una oposició modulada: 4 x 1, 4 x 2, etc. (ex. jocs de esparver). En l'àmbit escolar cal prioritzar l'atac i afavorir que tots els alumnes puguin accedir al paper de marcar. Des de l'èxit podran reflexionar i comprendre els elements que l'han determinat i evidenciar les estratègies utilitzades. Generalment, els equips han de ser heterogenis en la seva composició, però homogenis entre ells. Posteriorment, es podran presentar situacions de duel d'equips, amb una oposició equilibrada (4 x 4) i en què els rols d'atacants i defensors poden canviar més o menys ràpidament al llarg de la trobada (alternança de rols), segons que l'equip tingui o no la possessió de la pilota; per exemple, "les deu passades" (4 x 4) o una trobada de bàsquet (5 x 5).

També poden considerar-se formes diferents de cooperació cada vegada més complexes, com aquelles en què el resultat d'un equip és igual a la suma de les accions individuals ("el mocador"), aquelles en què el resultat depèn de la consideració progressiva del company ("robar cues en equip") o aquelles en què el resultat depèn de l'acció conjunta dels companys que actuen junts per assolir l'objectiu comú ("passi 5").

En relació amb els objectes, l'elecció dels materials i especialment de les pilotes (mida i pes apropiat) és important per facilitar-ne l'ús i control. Les accions motrius no són un fi en si mateixes, no són el leitmotiv d'aquestes activitats. Per tant, de vegades, per facilitar el joc col·lectiu global es poden reduir les dificultats vinculades a l'ús, el transport i el control de la pilota, especialment per als cursos més baixos o per als alumnes amb dificultat (ex.: transportar la pilota sense necessitat de fer-la botar; atrapar la pilota i llançar-la en lloc de colpejar-la per sobre d'una xarxa).

També es podran dur a terme tallers d'aprenentatge d'accions motrius més específiques (toc de dits i avantbraços de voleibol, entrades a cistella en bàsquet, etc.) quan les situacions ho requereixin i quan adquirir-les sigui significatiu per a l'alumne, i amb el compromís d'utilitzar-les el més aviat possible en el joc global.

Cada membre del grup ha d'organitzar els seus desplaçaments amb pilota o sense en un espai en què la mobilitat dels jugadors (adversaris i companys) presenta incertesa, i en un període generalment curt d'acció-reacció que obliga a actuar en continuïtat (reaccionant i encadenant accions i canvis de rol amb rapidesa).

En relació amb l'espai, les formes d'utilització de les zones de joc també permeten graduar la dificultat de l'alumne per adaptar-se a les situacions. Els espais separats possibiliten una oposició diferida en què, per exemple, cada un ha d'anar i venir per transportar objectes per un passadís propi ("buidar i omplir la caixa") o fer una oposició en paral·lel ("els relleus" o "els mossos de mudances"). En els espais diferenciats per zones (zona d'esparvers, zona de refugi, etc.) es donen accions contradictòries i simultànies d'uns o altres (ex.: "buidar el camp") o una oposició amb camps separats i diferenciats (ex.: joc de matar o voleibol). I finalment hi ha els espais més o menys interpenetrats (ex.: "pilota torre" o "rugbi").

En els primers cursos caldrà reduir la càrrega informativa limitant el nombre de jugadors en un mateix terreny (joc amb efectius reduïts) per tal de facilitar la presa i la selecció de la bona informació sobre la posició dels companys, els adversaris i la posició d'un mateix respecte a la fita que s'hagi d'assolir. Cal recórrer als jocs tradicionals amb pilota o sense que permeten accedir a principis sovint similars als que són presents en esports col·lectius; aquests jocs tenen l'avantatge de ser coneguts pels nens, de poder-se practicar ràpidament i de tenir regles simples i poc nombroses.

En relació amb el temps, en molts jocs la finalitat de l'equip és marcar més punts que l'equip contrari; d'aquí la importància del marcador. El docent pot servir-se de la puntuació per convidar els alumnes a formular i

explicitar les seves formes d'actuar davant els problemes plantejats, i posteriorment modificar-les o conservar-les. Aconseguir que el resultat passi de ser només un fi en si mateix a ser un element d'anàlisi i progrés permet fer-ne un ús constructiu.

Inicialment, els alumnes més joves (1r cicle) juguen "al costat de", en el si d'un equip, amb estratègies individuals. Posteriorment (2n cicle), i de forma progressiva, comencen a buscar la construcció d'una estratègia col·lectiva que sol associar dos, tres o quatre jugadors o tot l'equip per, per exemple, organitzar una progressió de la pilota cap a la meta de manera contínua i eficaç. En els últims cursos (3r cicle) els alumnes ja són capaços d'organitzar-se col·lectivament per elaborar un projecte dirigit a fer bascular una relació de forces a favor seu que tingui en compte els adversaris.

Finalment, cal indicar que en l'animació i conducció de les sessions el docent: a) presentarà la tasca que s'hagi de fer de forma clara i senzilla; b) acceptarà un cert desconcert inicial i vetllarà perquè el joc sigui àgil i permeti la continuïtat de les accions; c) adaptarà les situacions proposades utilitzant variables en funció del desenvolupament del joc, fent-lo més simple o més complex per permetre que els alumnes puguin tenir èxit en les seves tasques i aportar respostes originals; d) utilitzarà els ressorts de l'ensenyament comprensiu alternant temps de joc i temps curts de reflexió; e) valorarà les iniciatives apropiades per als jugadors i no aportarà solucions tàctiques; f) sistematitzarà les regles d'acció descobertes i treballades per recordar-les i reutilitzar-les en sessions futures, i g) podrà modificar els rols d'alguns alumnes en grups heterogenis.

Bloc 6. Situacions motrius d'expressió

TIPOLOGIA D'ACTIVITATS

L'expressió corporal
Les danses col·lectives, els
diferents balls, les
coreografies de dansa
L'acroport
Les pràctiques de circ
Els recorreguts gimnàstics, la
gimnàstica rítmica
El patinatge artístic

Les situacions motrius que poden utilitzar-se per adquirir els continguts d'aquest bloc de recursos s'articulen al voltant d'una doble exigència: l'expressió i la comunicació.

La part expressiva fa referència a sortir d'un mateix per emetre missatges que volen donar visibilitat a idees, realitats, sensacions, arguments, estats d'ànim, emocions, etc. A diferència d'altres llenguatges basats en la parla, l'escriptura, el dibuix o la música, les situacions motrius expressives es basen en les conductes motrius expressives i, més concretament, en l'ús, amb una intencionalitat, d'un tipus d'accions motrius diferents que constitueixen l'anomenada motricitat expressiva.

Aquesta motricitat expressiva no consistirà a aportar a l'alumne tècniques específiques d'una activitat determinada, sinó més aviat a modificar aspectes de la motricitat habitual per fer-la més expressiva. Variar l'espai, el temps i l'energia de les accions motrius habituals ja constitueix un acostament a l'ús expressiu del que és corporal; si a això hi afegim el descobriment i l'adquisició de noves possibilitats motrius (passos, figures i posicions corporals, manipulacions, encadenaments, etc.), és fàcilment apreciable com al llarg de l'escolaritat es produeix un enriquiment del vocabulari motor de l'alumne.

La vessant comunicativa va estretament lligada a l'expressiva. Perquè la comunicació pugui realitzar-se, el que comunica es veu obligat: a sortir de si mateix per mostrar-se corporalment, a construir i estructurar una producció i a exposar-la davant d'un públic. Si es vol que la comunicació permeti donar fluïdesa a l'expressió, cal portar l'alumne a considerar aprenentatges variats relacionats amb aquest aspecte, com ara: la capacitat d'atreure l'atenció i, si és possible, emocionar els espectadors, la claredat en l'expressió perquè sigui fàcilment comprensible, el domini i control de la motricitat expressiva, la utilització de components coreogràfics i de posada en escena, l'ordenació i memorització de la successió d'accions, la sincronització d'accions amb els altres actors en les exposicions grupals, etc.

L'alumne, en fer activitats d'aquest bloc de recursos, es veu obligat a exercir diversos rols complementaris i comuns a totes les activitats. El paper d'actor, gimnasta o dansaire suposa actuar i mostrar l'expressió o producció amb una dimensió estètica i sensible. El paper del compositor o coreògraf comporta, a partir de diversos inductors, utilitzar la imaginació per construir i estructurar una producció, de vegades individualment i a vegades en grup, amb una finalitat i un sentit determinat (emocionar amb una producció artística o sorprendre amb una presentació acrobàtica, etc.). El paper d'espectador/observador, jutge o conseller adquireix una importància cabdal en aquestes pràctiques, ja que possibilita: valorar les actuacions dels altres per així poder oferir ajuda, prendre millor consciència de com fer-ho per fer-ho millor, ser tolerant i construir una mirada com a espectador transferible a les manifestacions artísticocorporals del divers patrimoni cultural.

Bloc 6. Situacions motrius d'expressió

1r CICLE	2n CICLE	2n CICLE
FETS I CONCEPTES		
Normes, regles i reglaments		
Regles d'or de seguretat (no fer-se mal, no fer mal i no deixar-se fer mal) en activitats acrobàtiques i gimnàstiques Finalitat, regles i criteris d'èxit de les situacions d'aprenentatge Criteris d'apreciació de produccions (p. e., <i>difficultat, successió d'accions, varietat, etc.</i>) Vocabulari específic de les manifestacions artísticosexpressives i acrobàtiques	Regles de seguretat en situacions acrobàtiques i encadenaments gimnàstics Codi d'apreciació de produccions elaborat en comú per la classe. Escala de valors de: <i>difficultat, originalitat, bellesa, control i domini d'accions, utilització de l'espai, estructuració temporal, continuïtat d'accions, precisió, etc.</i> Manifestacions artísticosexpressives i acrobàtiques relacionades amb aquest domini. Vocabulari específic de les manifestacions artísticosexpressives i acrobàtiques	Regles de seguretat en situacions acrobàtiques i encadenaments gimnàstics Codi d'apreciació de produccions elaborat en comú per la classe a partir d'una escala de valors (<i>difficultat, originalitat, bellesa, control i domini d'accions, utilització de l'espai, estructuració temporal, continuïtat d'accions, precisió, etc.</i>) Manifestacions artísticosexpressives i acrobàtiques relacionades amb aquest domini Vocabulari específic de les manifestacions artísticosexpressives i acrobàtiques; verbs d'acció relacionats amb dinàmiques: <i>colpejar, fuetejar, pressionar, retorçar, sacsejar, lliscar, surar, teclejar, etc.</i>
La lògica interna de les situacions psicomotrius		
La simbolització El real, l'imaginari La comunicació Principi i fi clar d'una presentació. La mirada en la comunicació Relació amb l'espai Nocions espacials: mida (gran, petit), direccions (davant, darrere, al costat), ocupació (in situ / en desplaçament), obert/tancat, sobre/sota Espai proper: nivells, amplitud, etc. Ocupació de l'espai Evolucions en l'espai: ronda, passeig, etc. Relació amb el temps Organització temporal: durades (frases), pulsació, silencis, melodies, introducció-inici i final d'una composició musical, etc. Característiques pròpies de cada música: energia, clima, evocacions, ritme (ràpid, lent), etc. Unió, successió i continuïtat d'accions	La simbolització El real, l'imaginari La comunicació Els gestos que interfereixen en la representació La mirada, possibilitats expressives Relació amb l'espai Nocions espacials: plans (frontal, dorsal, sagital), simetries, adreces i altures d'execució, formacions, orientacions, etc. Espai de desplaçament: organització grupal de l'espai, trajectòries variades (rectes, corbes, ziga-zagues, etc.) i evolucions en l'espai (p. e., <i>molins, línia, columna, túnel, seguici, trena, cadena anglesa, SAR (sentit de les agulles del rellotge) i SIAR (sentit invers de les agulles del rellotge), espai lliure/espai estructurat, etc.</i>) Relació amb el temps Organització temporal: durades (frases), pulsació, silencis, melodies, introducció-inici i final d'una composició musical, etc. Característiques pròpies de cada música (p. e., <i>energia, clima,</i>	La simbolització Representació simbòlica, imatges mentals, metàfores, associació d'idees La comunicació Projecte de comunicació Relació amb l'espai Espai escènic: orientació, direccions, sentits, volum, altures, plànols, dimensions, línies, trajectes i trajectòries, entrades i sortides Coreografies i evolucions en l'espai de danses, balls i produccions. La seva representació gràfica Relació amb el temps Organització i estructuració temporal: ritme (<i>binari/ternari</i>), tempo (<i>ràpid/lent</i>), pulsacions, frases musicals, accents, silencis, estructures rítmiques de balls i passos de dansa (<i>rumba, bolero, swing, etc.</i>), referències sobre la música (<i>introducció, tornada, melodia, principi i final</i>) La música i els tipus de músiques com a mitjà d'expressió i

Relació amb el material Característiques i possibilitats dels objectes que s'hagin de manipular Relació amb els altres Els rols i les seves funcions: actor, espectador-observador Els rols de la pròpia presentació (solista, imitador, líder, etc.)	<i>evocacions, ritme (ràpid, lent), etc.)</i> Uníson, successió i continuïtat d'accions Relació amb el material Característiques i moviments bàsics dels objectes que s'hagin de manipular Relació amb els altres Els rols i les seves funcions: actor, espectador-observador, coreògraf, portador Rols en la pròpia presentació (<i>portador, portat, ajudant, etc.</i>)	comunicació Procediments coreogràfics basats en el temps (<i>p. e., uníson, successió, alternança, cànon, desfasament, etc.</i>) Relació amb el material Característiques i ús específic dels objectes que cal manipular en activitats de circ, gimnàstica rítmica, expressió corporal, etc. Relació amb els altres Rols: coreògraf, actor, espectador-observador, etc. Formes d'adherència en danses i balls (<i>p. e., posició de ball modern, braços en "v" o en "w", posició de papallona</i>)
Conducta motriu		
Cos Mobilitat corporal (<i>p. e., gestualitat àmplia/reduïda, mobilització global/de parts del cos, el contacte corporal, posicions i figures corporals, etc.</i>) Coneixement del propi cos i de les possibilitats de moviment Regles i principis d'acció Regles d'acció sistematitzades a classe Exploració/improvisació, creació/producció Motricitat i energia Accions simples amb elements o sense (<i>p. e., cops, llançaments i recepcions, rotacions, girs, salts, manipulacions, marxas diverses, etc.</i>) Passos bàsics de danses col·lectives (<i>p. e., marxa, salticado, galop lateral, etc.</i>) Contrastos de moviment (<i>p. e., gran/petit, ampli/reduït, lliscat/colpejat, pesant/lleuger, ràpid/lent, mòbil/immòbil, etc.</i>) Moviments habituals i no habituals	Cos El cos com a instrument d'expressió i comunicació (<i>p. e., possibilitats articulars, to muscular, l'equilibri, la respiració, sensacions tàctils, anatomia corporal, etc.</i>) Regles i principis d'acció Regles d'acció en les situacions artísticopressives o acrobàtiques El procés creatiu: inductors, creativitat, creació, presentació Motricitat i energia Passos bàsics i específics de dansa Accions, posicions i figures corporals (planxa facial, rondada, etc.) Contrastos i matisos per jugar amb l'energia de l'acció motriu (<i>p. e., fort/feble, mantingut/sobtat, suau/brusc, sostingut/explosiu, pesant/lleuger, fluid/accentuat, ampli/reduït, tensió/relaxació, etc.</i>) Elements transformadors de les accions motrius (<i>p. e., canvis de ritme i de velocitat d'execució (la lentitud), l'amplitud, el pes, la immobilitat, el control tònic, els moviments paràsits, etc.</i>)	Cos El cos com a instrument d'expressió i comunicació (<i>p. e., sensacions tàctils i cinestèsiques, gravetat, verticalitat, dissociació segmentària, la utilització simètrica o asimètrica, etc.</i>) Límits i possibilitats de mobilitat de les articulacions (<i>p. e., reflexió, extensió, rotació, etc.</i>) Regles i principis d'acció Regles d'acció pròpies d'una situació determinada i regles d'acció Principis de les activitats artísticopressives: simbolització, motricitat expressiva i comunicació, generalitzables a diverses activitats expressives o acrobàtiques El procés creatiu i les seves fases: inductor/sol·licitud, creativitat/diversitat, enriquiment, elecció, producció, presentació Motricitat i energia Passos de danses i balls Accions, postures i figures corporals (individualment, en duos, trios, piràmides) Manipulacions amb elements (<i>p. e., rodaments, serpentejos, ziga-zagues, vuits, espirals, rebots, planejades, creus, cercles, etc.</i>)
PROCEDIMENTS		
La simbolització		
Expressió i comunicació corporal amb ajuda de la simbolització Invenió de gestos i moviments no habituals que sol·liciten la	Simbolització de la realitat posant en joc la imaginació, associant, contrastant i confrontant idees, per així transformar imatges mentals en	Elaboració d'una representació simbòlica de la realitat a força d'imatges mentals, analogies, associacions d'idees, metàfores, etc., i expressió amb accions

imaginació Creació de formes llegibles (p. e., <i>saber guardar una direcció, saber aturar una estàtua</i>)	accions motrius	motrius variades, originals, inesperades, diversificades, ambigües Mobilització de l'imaginari per crear sentit i emoció en les presentacions col·lectives
Adaptació a la lògica interna de la situació motriu. Les conductes motrius		
Relació amb els altres: la comunicació Ús dels diferents elements expressius amb finalitat comunicativa (p. e., <i>preveure un principi i un final de la representació, ordenar les accions, memoritzar la seqüència, presentar-se, etc.</i>) Ús de recursos expressius per impressionar el públic (p. e., <i>la immobilitat al començament i al final, més precisió en els trajectes, orientar-se cap al públic, controlar la mirada, amplificar els moviments, etc.</i>) Sincronització de les accions amb les dels altres per actuar i evolucionar conjuntament a l'uníson (p. e., <i>dansar a l'uníson una frase dansada; fer amb els altres una dansa col·lectiva</i>) Ús del contacte corporal en situacions expressives Reconeixement en els altres d'una expressió, una imatge, un estat, una certa precisió en línies i formes, etc. Relació amb l'espai Utilització dels components de l'espai (p. e., <i>direccions, nivells, traços, dimensions, etc.</i>) per expressar-se corporalment Exploració de l'espai proper, amb objectes o sense, en diferents direccions i nivells, amb més o menys amplitud Trajecte aleatori a un trajecte estructurat, amb un principi, un recorregut i un final Ocupació i utilització de l'espai de desplaçament individual i grupal de forma conscient Relació amb el temps Realització de desplaçaments, accions i dinamismes en consonància amb el món sonor (pulsació, frase, tempo, silencis, accents, músiques contrastades, etc.) (p. e., <i>marxar seguint la pulsació; canviar de pas a l'inici de cada frase; utilitzar tempos diferents</i>) La motricitat expressiva Transformació dels gestos habituals i les accions improvisades en accions	Relació amb els altres: la comunicació Coordinació amb els companys per mostrar una presentació (senyals, referències) i transmetre col·lectivament un missatge al públic Utilització d'elements expressius per millorar la comunicació i impressionar el públic (p. e., <i>utilitzar la varietat, la gesta, els contrastos, eliminar gestos paràsits, buscar precisió i claredat en les accions i trajectes, entrades i sortides clares, generar efectes i dinamismes, jugar amb la mobilitat i immobilitat, etc.</i>) Ajustament i sincronització dels moviments en parella o en grup (p. e., <i>cascada, alternança, uníson, etc.</i>) Formulació d'opinions, proposició d'accions de millora i consells apropiats als companys observats sobre la manera d'expressar-se Relació amb l'espai Utilització de l'espai corporal proper: en múltiples direccions, en amplitud i volum, amb la utilització d'elements o sense (cinta, pilota, cercol, mocadors, etc.) Construcció i estructuració de l'espai de desplaçament amb trajectòries i evolucions més complexes i variades, i l'espai amb la parella (formes d'unió, evolucions, orientacions, etc.) Iniciació en la construcció de l'espai escènic amb l'ajuda del docent Relació amb el temps Identificació d'elements de la percepció temporal (pulsació, frase, tempo, estructura rítmica, accentuacions, acceleracions, alentiments, melodies, etc.) Actuació i adaptació del caràcter de l'expressió, en funció del suport sonor La motricitat expressiva Perfeccionament de l'expressivitat de les accions motrius jugant amb contrastos de: energia (continu/sacsejat, fort/feble), amplitud (gran/petit), velocitat (accelerat/alentit), dinamismes diferents (colpejar, lliscar, etc.),	Relació amb els altres: la comunicació Enriquiment d'una composició amb l'objectiu de millorar la comunicació (p. e., <i>depurar accions i formes corporals per mostrar en una motricitat sentida (gestos paràsits, neutralitat de la mirada, concentració), clarificar el missatge que es vol transmetre i la intencionalitat del projecte de comunicació, utilitzar els processos de composició coreogràfica per estructurar propostes (la repetició, la transposició, l'acumulació, el contrast, etc.), crear efectes conscientment per impressionar, sorprendre i captar l'atenció dels espectadors (introduir parades i immobilitzacions, jugar amb elements sonors sobre maneres d'interpretació diferents: en adequació, en oposició, en diàleg, etc.)</i>) Actuació coordinada i sincronitzada amb els altres companys (cànon) i actitud d'escolta: afinar la percepció visual, auditiva, tàctil i cinestèsica Construcció d'una motricitat suscitada pel contacte de diferents parts del cos i diferents punts de contacte, variant la qualitat del suport (<i>fort, suau, violent, afectuós, contundent, vacil·lant, etc.</i>), amb superfícies de contacte més o menys àmplies, per relacionar-se i descobrir sensacions Relació amb l'espai Modificació i combinació de components de l'espai (direccions, nivells, traços, dimensions, formacions, etc.) d'una situació determinada per donar-li un altre sentit Construcció i utilització de l'espai escènic: trajectes, entrades i sortides a escena, lloc dels espectadors, orientar la producció cap a ells, formes d'ocupació, adaptar l'amplitud de les evolucions a l'espai disponible, etc. Realització amb precisió d'evolucions (individuals o col·lectives), recorreguts i coreografies en l'espai de desplaçament, amb manipulació d'objectes o sense Utilització de gràfics i esquemes per

motrius expressives

Utilització de contrastos i contraris per donar expressivitat a les accions: pesant/lleuger, ràpid/lent, gran/petit, rígid/flexible, etc.

Construcció i desenvolupament d'un repertori d'accions amb finalitat artísticexpressiva o acrobàtica

Manipulació d'objectes variats amb suport musical (cèrcol, globus, cinta, pilota, etc.)

Realització de successions o seqüències d'accions simples

Realització de passos bàsics de danses col·lectives: marxa, salticado, galop, etc.

Realització de figures estàtiques (no habituals) en parella o trios (en contacte), amb suports diversificats i a poca altura, que plantegen problemes d'equilibri, buscant la gesta (presa de risc) i amb caràcter estètic (p. e., *acroesport*)

Principis i regles d'acció

Extracció i sistematització de regles d'acció amb l'ajuda del docent

Conservació i reproducció a partir de la memorització d'accions, passos, seqüències d'accions, figures, agrupacions, etc.

Modificació d'una producció utilitzant contrastos o variacions

Procés de creació

Invenció i diversificació de respostes corporals a partir de diferents inductors (*objectes, músiques, documents, contrastos, consignes, etc.*)

Realització d'eleccions, passant de la improvisació a la composició

Projectes

Elaboració i execució íntegra d'un projecte (p. e., *una frase dansada amb un principi i un final; un encadenament gimnàstic o acrobàtic de tres elements (un vol, un gir i una inversió) inventats o imposats; construir una dansa en grup a partir de situacions viscudes, etc.*)

massa (pesant/lleuger), freqüència (ràpid/lent) etc.

Enriquiment del repertori motor expressiu i transformació de la motricitat habitual

Principis i regles d'acció

Memorització i execució d'accions bàsiques i encadenaments simples amb fluïdesa i continuïtat

Anticipació d'un encadenament d'accions i coreografies, posant en relació: espai, temps i accions motrius

Procés de creació

Utilització d'inductors variats per donar respostes diverses, originals i estètiques a partir de la creativitat i la imaginació

Selecció i enriquiment de les respostes per elaborar i estructurar una producció

Projectes

Estructuració d'una producció artísticexpressiva o gimnàstica/acrobàtica, i exposició davant d'un públic (p. e., *espectacle d'acroesport a força de duos, piràmides i composicions col·lectives de tota la classe.*) Reajustament de l'elaboració d'una producció a partir de l'observació d'un resultat i de l'efecte produït en els altres

passar de l'espai viscut a l'espai representat i viceversa

Relació amb el temps

Sincronització de desplaçaments, accions i encadenaments amb referències musicals identificades (p. e., *fer passos de balls de saló basats en pulsacions, tempos i estructures rítmiques*)

Modificació dels elements sonors (pulsació, tempo, accents, intensitat, etc.), ajustant-s'hi i transformant la motricitat expressiva (p. e., *ballar una dansa col·lectiva amb una altra música o amb un altre ritme*)

Anàlisi del suport sonor per relacionar-hi les evolucions i accions motrius

La motricitat expressiva

Diversificació i afinació de les accions corporals explorades per enriquir el vocabulari expressiu, jugant amb:

- o la gravetat, els desequilibris corporals i les sensacions tàctils i cinestèsiques;
- o l'espai (proper, de desplaçament, escènic);
- o les referències temporals (tempo, pulsació, frase musical, estructura rítmica, etc.);
- o l'energia utilitzada i les qualitats de moviment (colpejar, pressionar, fuetejar, sacsejar, fregar, lliscar, colpejar lleugerament; pesant/lleuger, ràpid/lent, directe/indirecte);
- o relació entre actors (contactes);
- o formes d'agrupar-se; els processos de composició coreogràfica (actuar a l'uníson, successió, alternança, cànon, etc.); els rols i canvis de rol a desentelar; controlar i matisar les accions motrius, etc.

Encadenament d'accions amb fluïdesa i sense temps morts

Dissociació d'accions: parts del cos diferents (braços i cames, un braç i un altre), accions del cos i descentrar la mirada de l'element en GR

Coordinació de diverses accions alhora i amb diferents components espacials (p. e., *manipulacions amb desplaçaments en activitats de circ i en gimnàstica rítmica (fer un recorregut mantenint l'objecte en moviment constant i utilitzant tres formes diferents de desplaçament i fer una passada per terra)*)

		Principis i regles d'acció Memorització i automatització d'accions i produccions amb l'objectiu de poder mobilitzar el caràcter expressiu i ser autònom en una producció col·lectiva (p. e., transcriure una dansa amb la seva seqüència de passos i figures i el seu encaix en el suport sonor) Transposició de principis i regles d'acció en situacions i activitats expressives diferents (p. e., principis relacionats amb la simbolització, la motricitat expressiva i la comunicació) Anàlisi de les produccions exposades per constatar aprenentatges i oferir propostes de millora Procés de creació Utilització d'inductors variis (objectes, obres d'art, músiques, escrits, temes, rols, etc.) per donar respostes motrius originals, inesperades, diversificades, inèdites o ambigües Projectes Construcció i posada en escena, per a un públic més ampli, d'un projecte col·lectiu de representació artísticocreativa, enriquiment de la composició amb criteris simples reforçant l'emoció produïda donant-li una dimensió estètica i millorant la motricitat expressiva (cos, espai, temps, energia) i relació entre actors
ACTITUDS I VALORS		
Regles		
Respecte per les regles de seguretat en les situacions acrobàtiques	Actuació amb seguretat en les situacions acrobàtiques	Vetllar per garantir la seguretat d'un mateix i la dels altres
Relació amb un mateix		
Confiança en si mateix i control de les emocions per expressar les realitzacions a classe	Acceptació de la mirada d'observadors/ espectadors que apreciaran i valoraran l'actuació	Acceptació de la mirada dels altres, control de riscos i emocions, i manteniment de la concentració en exposar en públic produccions
Acceptació de la mirada dels altres en mostrar una producció en les condicions definides pel docent	Control de les emocions i els seus efectes, en situacions difícils o de risc, o davant d'un públic	Interès per la millora de la qualitat del moviment propi i per la utilització més refinada, controlada i sentida del propi cos. Identifica els punts forts que s'han de guardar i els que necessita millorar
Implicació i concentració en l'acció	Implicació lúcida i concentració per mostrar la creació personal als altres	Valoració dels progressos en l'ús expressiu i comunicatiu del cos
Constatació i verbalització de vivències, els sentiments i les emocions com a actor i com a espectador	Interès per millorar la qualitat de les actuacions i produccions pròpies	Gaudi del gust per ballar, representar, crear, expressar, mostrar, interpretar, etc.
	Conscienciació i valoració de les vivències experimentades en les situacions artísticocreatives i acrobàtiques	
	Implicació en un projecte col·lectiu	

	artístic o acrobàtic destinat a ser apreciat pels altres	
Relació amb els altres		
Acceptació dels diferents rols i les funcions en actuar davant un públic o en observar els altres Valoració constructiva de les presentacions dels altres Implicació positiva en les produccions col·lectives	Acceptació i compromís en intervenir en diversos rols Acceptació i consideració de les diferències individuals en el si d'un grup i integració de les conductes dels companys Respecte i valoració de les presentacions dels altres Confiança recíproca en les situacions acrobàtiques i de contacte	Responsabilitat en l'exercici de rols comuns a totes les activitats artísticopressives (actor/ballari, espectador/observador i coreògraf) i d'altres de més específics propis d'algunes activitats (portador, volatiner i ajudant en acroesport) Valoració amb objectivitat de les produccions dels companys, intercanviant punts de vista, donant opinions a partir de criteris objectius d'observació construïts conjuntament i acceptats per tots Respecte i acceptació de les opinions i crítiques constructives dels altres, cerca de consensos, establiment de relacions positives i no discriminatòries, cooperació eficaç

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

En aquest bloc de recursos es poden distingir dos tipus d'activitats:

Les activitats artísticopressives en què la finalitat és expressar per comunicar i emocionar. Algunes activitats són inicialment més obertes, com l'expressió corporal o la dansa de creació, i d'altres són més tancades, com les danses col·lectives o els balls. A l'escola, els continguts d'aquestes activitats no se centren en les formes o en les tècniques, sinó en el fons, en el que subjau en totes elles (la simbolització, la motricitat expressiva i la comunicació, el procés de creació, etc.).

Les danses col·lectives són, generalment, danses tradicionals. Aquestes danses, un cop apreses, i a través de les aportacions dels alumnes, poden enriquir-se amb nous elements o se'n poden modificar les formes (evolucions) sol·licitant d'aquesta manera la creativitat i la creació.

En l'expressió corporal o dansa de creació es proposaran inductors variats que possibilitin creacions individuals i col·lectives de frases dansades o presentacions més estructurades.

Les presentacions gimnàstiques, acrobàtiques o de circ, en què es busca la proesa a través d'una pràctica més elaborada que comporta accions més invertides, aèries, manuals, equilibrades i coordinades, i una presentació estèticament acurada. Per a aquest bloc de continguts s'han retingut les situacions motrius d'aquestes activitats que sol·liciten la composició i exposició d'una presentació (recorregut o encadenament) que vol mostrar-se en públic, i no tant les accions motrius específiques com a tals, ja que les darreres es consignen en el bloc de recursos psicomotors.

Els índexs de progrés permeten posar en relleu els problemes o les dificultats amb què es poden trobar els alumnes i les solucions o metes que cal aconseguir. Els índexs de progrés es fan tangibles quan els alumnes passen:

- d'una motricitat ordinària, habitual, quotidiana a una motricitat simbòlica, inhabitual, més estètica, amb més fluïdesa i amplitud;
- d'una falta de control corporal a un control tònic de les accions motrius;

- d'un espai proper limitat a una sola direcció (endavant) a un espai variat i multidireccional;
- d'una representació de la realitat a una interpretació de la realitat;
- de l'individu en el grup a una acció en harmonia amb els altres;
- d'una expressió confusa a una expressió "llegible" per l'espectador;
- d'un pensament convergent a un pensament divergent;
- d'una activitat anàrquica o d'una producció espontània a una activitat elaborada i estructurada;
- d'un compromís personal mínim o intermitent a una forta implicació personal;
- de l'expressió amb una simbologia produïda de manera no conscient a la comunicació a través d'una simbologia escollida i harmonitzada per produir una emoció;
- d'una experiència per a si a una comunicació per a un altre que observa;
- d'utilitzar elements juxtaposats en una composició que cal dur a terme a una presentació en la qual la successió d'accions està encadenada i revesteix un caràcter estètic.

El procés de creació i els inductors

El tractament de les activitats artísticopressives a l'escola pot articular-se entorn del procés de creació, entès com el camí necessari d'un subjecte o un grup per finalitzar una producció artística. Això suposa passar per diferents fases. Aquestes fases es presenten en ordre cronològic, però el pas d'una a una altra no és sistemàtic; es tracta d'una formalització que només pretén identificar les etapes essencials. L'alumne, en submergir-s'hi, anirà prenent consciència d'aquest procés per reutilitzar-lo en altres situacions.

Fases: sol·licitud a partir de l'inductor, diversitat i varietat, enriquiment, elecció individual o col·lectiva, construcció de la producció, presentació de la producció als altres.

Algunes propostes de treball persegueixen desenvolupar "l'alumne creatiu"; altres, "l'alumne creador", i altres, "l'alumne que construeix el seu projecte de creació i el comunica".

Alguns exemples d'inductors: temes (zombis, monstres, màquines, etc.), materials (fang, filferro, banda de goma, etc.), països ("del tot s'enganxa", "del tot llisca", etc.), les lletres corporals, la mirada, les simetries, els contactes corporals, poesies, llegendes, històries, contes de la literatura infantil, fotografies, obres d'art (escultures, grups escultòrics, pintures, etc.), contraris i contrastos, verbs d'acció, accions usals pròpies de la gestualitat ordinària, etc.

El docent, en aquest tipus de pràctiques, té un paper determinant. Des del convenciment de les enormes possibilitats educatives que tenen les activitats físiques artísticopressives en el desenvolupament personal dels alumnes, intentarà que s'endinsin en el món i en la cultura del que és "sensible", "artísticopressiu". Les experiències personals del professor són punts de suport que l'animaran a comprometre's en una aventura artística compartida amb els seus alumnes.

Algunes recomanacions al docent

- Fer propostes facilitadores perquè tothom pugui accedir a l'èxit aviat i assaborir-lo. Ex.: fer junts una dansa col·lectiva, construir i representar una història senzilla i pròxima a la vida quotidiana, etc.

- Davant d'una situació proposada, oferir un temps d'activitat funcionalment suficient, amb diversificació de pistes perquè tot l'alumnat pugui "enganxar-s'hi", valorar les temptatives, sol·licitar, incitar, animar i reactivar els nens.
- Aportar consignes amb imaginació per ajudar a progressar i per fer evolucionar els primers nivells de resposta: desplaçar-se com una gota que llisca o com una bola d'argila que camina, etc.
- Imitar i actuar com un company, com el docent; o fer les coses de manera diferent del teu company de classe, o del professor.
- Permetre als alumnes veure el que han fet, veure's a si mateixos en acció (fotos, vídeos) per fer una valoració i construir.
- Facilitar records del que s'hagi viscut i après, per conservar-los en la memòria.
- Atorgar un paper fonamental als espectadors.

En les unitats didàctiques d'aquest domini es poden considerar dos fases:

La "fase d'aproximació", dirigida directament pel docent i encaminada a fer que l'alumnat experimenti i adquireixi coneixements i competències en aquest domini;

La "fase de projecte", en què individualment, en petit grup o amb tota la classe ha d'elaborar i representar davant el públic una producció pròpia o apropiada; en aquesta fase l'alumnat és el que gestiona situacions i transforma conductes, i és responsable del seu propi procés i ritme d'aprenentatge; el docent acompanya. En els cursos superiors solen sorgir projectes col·lectius interessants i extensos, que poden basar-se en: temes concrets ("Guerres, no"), obres pictòriques (*El rai de la medusa*), arguments de literatura infantil (*La petita venedora de llumins*), creacions viscudes a classe en la fase d'aproximació ("Les cadires", com a inductor), etc. En les representacions finals és millor optar per la senzillesa de vestuari, decorats, etc., i dedicar el temps prioritàriament a treballar els aspectes expressius i comunicatius.

És important començar les sessions amb una posada a punt i proposar jocs simples o rituals d'entrada en activitat amb suport musical o sense. Després hi haurà un temps important d'exploració i construcció de continguts. També caldria garantir sistemàticament el temps de demostració en cada sessió.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

191/510

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Adaptar les conductes
psicomotrius a les exigències
de la situació dutes a terme en
un medi estable o incert

C1.
**Intervenir en situacions
psicomotrius**

Aplicar propostes de millora a
les dificultats que plantegen les
situacions

Criteris d'avaluació

CA1. Efectivitat

CA2. Rigor

CA3. Pertinència

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius (en entorns estables o incerts), coordina accions motrius elementals amb la intenció d'adaptar-se a medis diferents de manera efectiva. Per fer-ho, utilitza i encadena de manera efectiva (amb un grau de complexitat més elevat) les accions motrius elementals (desplaçaments, equilibris, manipulacions, llançaments i recepcions) en situacions i entorns habituals i no habituals. Alhora ajusta i regula les seves conductes motrius a les capacitats i possibilitats personals, a les metes que cal aconseguir i a la duració de l'esforç. També fa servir els efectes de la seva actuació per modificar les seves conductes.

Finalment, l'alumne formula els seus propis projectes simples d'acció de manera pertinent. Per fer-ho, identifica les informacions bàsiques que orienten la seva acció de manera ajustada, identifica i accepta riscos calculats en la seva intervenció. També supera l'aprensió a les situacions no habituals en les seves intervencions i domina l'efecte de l'emoció a l'hora d'adaptar-se als imprevistos, respecta les regles de seguretat establertes i accepta els resultats personals.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius (en entorns estables o incerts), coordina accions motrius per adaptar-se a medis diferents de manera efectiva. Per fer-ho, encadena accions motrius simples (p. e., saltar, córrer i fer la tombarella) i anticipa les estratègies d'acció més eficaces i més ben adaptades al medi en el qual es desenvolupa l'activitat¹. Es desplaça de manera eficient pels diferents medis, amb artefactes que li plantegin problemes d'equilibri i sense, i gestiona el seu esforç en funció de la intensitat i la durada requerida. A més, relaciona els seus resultats amb les maneres de fer i els supera en un temps determinat.

Finalment, l'alumne construeix i posa en pràctica projectes d'acció, ajustats a les seves capacitats i recursos personals. Per fer-ho, pren les informacions bàsiques que orienten la seva acció de manera pertinent (descodifica la informació rebuda en termes de paràmetres espacials o temporals –distància, duració o puntuació–, identifica les seves marques personals i les concreta fent servir paràmetres de distància, de duració o de puntuació, a més, identifica la simbologia dels paràmetres espacials i temporals fets servir –mesures de longitud, alçada–, etc.).

A més, demostra continuïtat en les seves accions, actua amb confiança i seguretat, assumeix els diferents rols socials, d'ajuda i seguretat, respecta en tot moment les regles de seguretat i autoprotecció i es compromet a assolir les seves metes.

L'alumne també intervé de manera pertinent quan conserva la lucidesa en situacions de fatiga, risc o estrès, pren riscos calculats en les seves eleccions a partir del coneixement i el respecte de les normes de seguretat i controla les emocions en situacions de cert risc o dificultat.

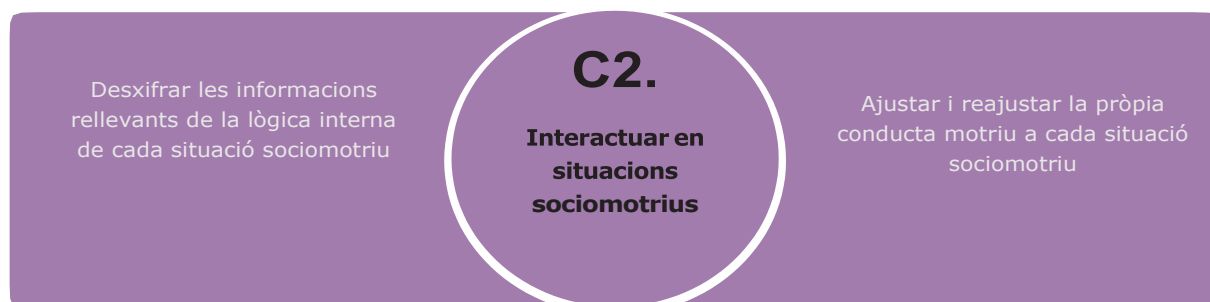
Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan intervé en situacions psicomotrius (en entorns estables o incerts), coordina accions motrius que ja posseeix o accions motrius específiques que ha de construir de manera efectiva, amb la intenció d'adaptar-se a medis diferents. Per fer-ho, encadena i combina accions motrius simples (p. e., saltar, córrer i fer la tombarella) i aplica principis d'acció senzills per millorar el seu rendiment. Controla els seus desplaçaments i l'esforç a partir de referències exteriors del medi i del seu propi cos i adapta la seva acció motriu en funció del medi on desenvolupa l'activitat (modifica les seves accions, anticipa i ordena les accions o actuacions de manera efectiva).

Finalment, construeix i posa en pràctica un projecte d'acció motriu individual, raonat i reflexiu, de manera pertinent en entorns coneguts i desconeguts, amb l'objectiu d'aconseguir els millors resultats. Per fer-ho, pren referències i informacions pertinents del seu propi cos i del medi d'evolució o de la seva representació gràfica (descodifica la informació rebuda en termes de paràmetres espacials o temporals (distància, duració o puntuació), utilitza eines de mesura senzilles per tal de valorar el seu rendiment). A més, assumeix els diferents rols socials, d'ajuda i seguretat i es compromet a assolir les seves metes.

Quadre de síntesi de la C2

Criteris d'avaluació

CA1. Efectivitat

CA2. Rigor

CA3. Pertinència

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interactua en situacions de sociomotrius, orienta la seva actuació a la finalitat de la tasca en la cooperació o enfrontament individual o col·lectiu. Per fer-ho, identifica els paràmetres i les referències de la situació per tal de poder prendre decisions, construeix i aplica principis i regles d'acció i modifica en velocitat, amplitud i freqüència les seves accions motrius elementals¹. També coordina encadenaments o combinacions, confronta els seus resultats amb les seves maneres de fer amb l'ajuda del docent i respecta les regles essencials del joc i de seguretat.

A més, identifica en cada moment el rol que cal desenvolupar i duu a terme les accions que li són pròpies amb el suport del docent. L'alumne adopta una actitud de respecte cap a companys i adversaris, reconeix companys i adversaris i manté, durant tot el temps de joc, una implicació personal.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan interactua en situacions de sociomotrius, coopera amb companys o s'oposa individualment o col·lectivament a adversaris. Per fer-ho, orienta les seves accions en funció del desenvolupament del joc, identifica els principis i les regles d'acció més eficients per als diferents tipus d'activitats i encadena o combina accions motrius simples o d'altres de més complexes¹. També relaciona el resultat amb les seves actuacions i amb els recursos que ha posat en pràctica amb l'ajuda del docent i respecta regles simples i en comprèn la necessitat.

A més, identifica en cada moment el rol que cal desenvolupar i fa les accions que li són pròpies. L'alumne adopta una actitud de respecte cap a companys o adversaris, accepta l'enfrontament, el resultat o les diferències individuals i grupals i manté, durant tot el temps de joc, una implicació personal i un compromís motor.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança l'alumne, quan interactua en situacions de sociomotrius, posa en pràctica projectes d'acció simples en diferents tipus de situacions sociomotrius actuant amb una continuïtat, rapidesa i seguretat en el joc més grans. Per fer-ho, escull estratègies orientades a aconseguir les metes proposades, identifica les situacions favorables de marca i utilitza la seva motricitat habitual i específica en la consecució d'una tasca amb l'objectiu de ser més decisiu i eficaç¹. A més, relaciona el resultat obtingut amb les seves actuacions i amb els recursos que ha posat en pràctica i aplica les regles del joc i de seguretat.

Així mateix, assumeix amb responsabilitat els diferents rols del joc i els canvis freqüents i adopta una actitud de respecte cap a companys i adversaris, acceptant les limitacions pròpies i alienes, i manté, durant tot el temps de joc, una implicació personal i un compromís motor.

Quadre de síntesi de la C3

Criteris d'avaluació

CA1. Efectivitat

CA2. Rigor

CA3. Pertinència

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan s'expressa motriument en situacions artísticorexpressives, fa petites produccions de forma estètica en què inventa o transforma accions motrius habituals per fer-les més expressives en funció del sentit i el significat que cal comunicar¹. Per fer-ho, experimenta amb les diferents capacitats expressives del cos i les seves produccions progressen en termes de longitud i dificultats d'execució. A més, adapta les produccions fent-les evolucionar en l'espai i fent servir el suport sonor, sincronitza les seves accions amb els altres i dona certa llegibilitat a la interpretació per captar l'atenció dels espectadors.

Finalment, s'implica en l'acció individual i en grup, manté una actitud atenta, silenciosa i respectuosa en els diferents rols en els quals participa i accepta la mirada dels altres en mostrar-se en públic.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan s'expressa motriument en situacions artisticoexpressives, presenta davant dels altres seqüències d'accions motrius apreses, individuals o en grup, amb una intencionalitat artisticoexpressiva o acrobàtica. Per fer-ho, fa servir un repertori variat d'accions per comunicar un missatge i controla el seu cos (flexibilitat, coordinació, formes corporals codificades o no codificades, estables, llegibles). També és capaç d'organitzar les accions (temps, espai i altres) en la seva representació. A més, les seves produccions no presenten llacunes de memòria ni de temps.

Finalment, l'alumne es concentra abans de la interpretació i durant l'execució, i manté una actitud atenta, silenciosa i respectuosa en els diferents rols. També accepta la interacció amb els altres (la mirada i el judici de l'altre) i s'implica en accions destinades a ser presentades als altres mitjançant el control de riscos i emocions. A més, valora la seva actuació i la dels companys tenint en compte els indicadors de qualitat establerts pel docent (i no pas solament la imatge del cos).

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne, quan s'expressa motriument en situacions artisticoexpressives, participa activament en la construcció i presentació, davant un públic, d'una producció col·lectiva artisticoexpressiva o acrobàtica, fent servir la seva motricitat més simbòlica, inhabitual, estètica, fluida i amb amplitud de moviment¹. Per fer-ho, transforma la seva gestualitat (per deformació, transposició, combinació, amplitud, desequilibris, etc.) i utilitza formes gestuals jugant amb diferents variables (el to muscular, els equilibris, canvis de sentit, recolzaments, rotacions, etc.). L'alumne, a més, encadena amb fluïdesa les accions combinant-les entre elles amb un caràcter estètic i estructura la producció a partir de ritmes, duracions i seqüències, amb un ús de l'espai variat i multidireccional.

Finalment, utilitza la simbologia més adequada per transmetre un missatge, i valora l'actuació dels altres i la pròpia a partir de criteris d'observació objectius (espai, material, etc.). S'implica de manera personal en situacions de risc o en les que li generen certa dificultat i controla les emocions i assumeix els diferents rols.

Annex IV. Programa d'educació musical

MUS

Programa d'educació musical de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

4.1. Programa d'educació musical

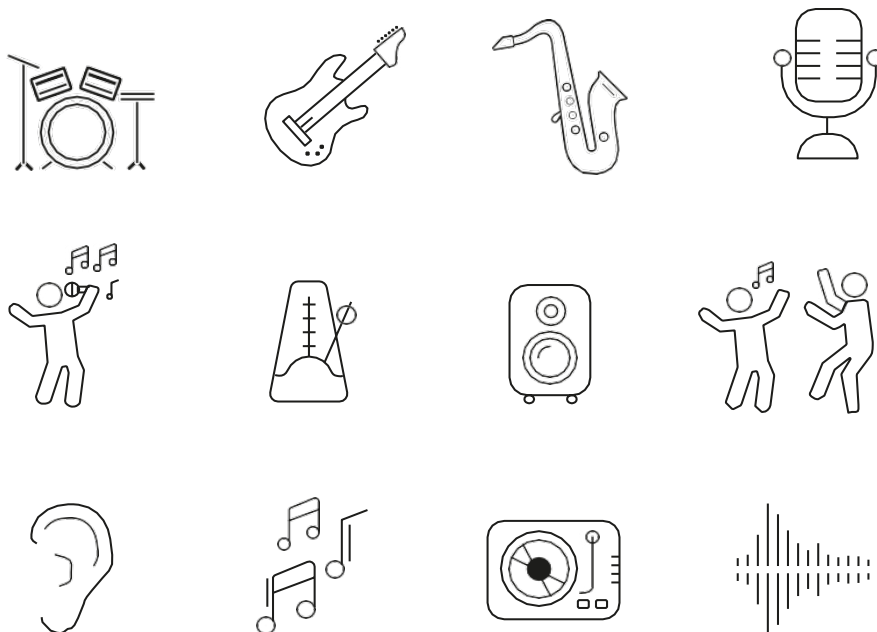
BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

200/510

Programa d'educació musical de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

BOPA**Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra**

Programa d'educació musical de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex IV del Decret del 17-11-2021 dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Josep Alsina, professor del Departament de Didàctica de l'Expressió Musical i Corporal de la Universitat de Barcelona

Miquel Alsina, professor del Departament de Didàctica de l'Expressió Musical de la Universitat de Girona

Noemí Bové, mestra especialista d'educació musical, Escola Andorrana de Santa Coloma

Roger Mas, tècnic especialitzat de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinador del grup de redacció

Neus Hernández, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-931-4

Dipòsit legal: AND.346-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències específiques	8
C1. Crear fragments musicals i coreografies mitjançant l'exploració, la selecció, fragments musicals i la combinació de diversos recursos musicals	10
Criteris d'avaluació de la C1	12
Expectatives de final de cicle de la C1	12
C2. Interpretar música amb la veu, el cos, objectes i instruments	14
Criteris d'avaluació de la C2	16
Expectatives de final de cicle de la C2	17
C3. Analitzar la música escoltada a partir de les seves característiques, intencions i funcions	19
Criteris d'avaluació de la C3	21
Expectatives de final de cicle de la C3	21
Recursos d'aprenentatge	24
Bloc 1. Creació musical	25
Bloc 2. Expressió, participació i interpretació	27
Bloc 3. Anàlisi musical	30
Quadres de síntesi	33
Quadre de síntesi de la C1	34
Quadre de síntesi de la C2	36
Quadre de síntesi de la C3	38

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

204/510

Introducció

El programa d'educació musical de primera ensenyança es desplega, principalment, en tres àmbits: l'àmbit d'un mateix, l'àmbit de la relació amb els altres i l'àmbit de l'aprenentatge. L'educació musical està al servei del coneixement d'un mateix. Contribueix, mitjançant els processos de producció musical de l'alumnat, a l'enriquiment de la seva creativitat i, per tant, participa en l'enriquiment del patrimoni cultural i artístic andorrà i universal.

L'educació musical està al servei de la comunicació amb els altres. Desenvolupa l'esperit crític relacionat amb la utilització de les tecnologies de la informació i de la comunicació i dels mitjans audiovisuals. Contribueix, mitjançant el cant, a l'aprenentatge de les llengües i a l'alfabetització, a l'educació de les emocions i a l'adquisició d'hàbits de vida saludables amb la presa de consciència del respecte al paisatge sonor i la sostenibilitat de l'entorn acústic. Així mateix, l'abstracció a la qual indueix la música pot ajudar en el desenvolupament del pensament complex de l'alumne i, per tant, en la resolució creativa dels problemes que pot plantejar la vida.

Tot i centrada en un context lúdic, l'educació musical aporta el rigor, la disciplina amb un mateix i l'autocrítica constants que poden afavorir l'organització, la planificació i l'avaluació del propi procés d'aprenentatge i de treball, així com aprendre a escoltar els altres i també a escoltar-se a si mateix. Fomenta en l'alumne el diàleg, la comunicació, el respecte, la tolerància i el compromís social, integrant els valors i els elements culturals propis per afavorir el desenvolupament tant personal com de la societat en general. Estableix ponts de diàleg entre les preferències de l'alumnat, potencia la sensibilitat envers les cultures i facilita, alhora, la seva integració.

Finalment, l'educació musical es troba al servei de la comunicació de resultats de l'aprenentatge. La música permet afegir intensitat i emocions a les produccions escolars combinant-se amb altres llenguatges com, per exemple, les imatges i els textos. En aquest sentit, el seu ús pot esdevenir un enriquiment per millorar les comunicacions de resultats obtinguts pel treball global o interdisciplinari.

Competències específiques

El programa d'educació musical de primera ensenyança està plantejat al voltant de dos eixos: l'eix d'expressió i l'eix de percepció. En l'eix d'expressió se situen dos competències específiques.

La primera és "Crear fragments musicals i coreografies mitjançant l'exploració, la selecció i combinació de diversos recursos musicals". L'acció de crear es basa en la imaginació, la improvisació i l'expressivitat, que, per separat o combinant-les entre elles, faciliten i simplifiquen l'escriptura rítmica i melòdica per crear fragments musicals i coreografies.

La segona competència és "Interpretar música amb la veu, el cos, objectes i instruments". L'acció d'interpretar a partir de la simplificació i la posada en pràctica de la lectura rítmica, melòdica i harmònica permet desenvolupar les capacitats rítmiques, motrius i expressives del cos, així com el desenvolupament de la capacitat d'entonació i de l'oïda interna.

En l'eix perceptiu se situa la tercera competència, "Analitzar la música escoltada i la dansa a partir de la identificació de les seves característiques, intencions i funcions". Permet, per una banda, desenvolupar la capacitat sensorial i perceptiva, la capacitat de relaxació i de concentració i la valoració del silenci; i per l'altra, l'adquisició d'hàbits relacionats amb l'escolta.

Finalment, cal destacar que les tres competències que planteja el programa –crear, interpretar i analitzar– dins d'un enfocament de treball per competències requereixen que es mobilitzin de manera complementària i simultània.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol¹ que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

207/510

9 | Programa d'educació musical

C1. Crear fragments musicals i coreografies mitjançant l'exploració, la selecció i la combinació de diversos recursos musicals

La primera competència es concreta en l'expressió musical a través de la creació de peces musicals de curta durada mitjançant la combinació de sons per fer un tot amb sentit musical. I abraça des de l'infant que pica de mans sense encara saber que fa música fins al que crea a partir de la combinació de sons, ritmes, melodies i altres elements musicals.

La creació coreogràfica s'entén com aquella creació de moviments corporals, individuals o en grup, lligats a una música determinada. La música emprada per crear les coreografies pot ser improvisada, composta pels mateixos alumnes o bé enregistrada.

Un procés creatiu musical s'explica per una primera fase d'experimentació i en paral·lel una pràctica constant d'exploració sensorial i auditiva, així com d'exploració i relació amb altres llenguatges, per arribar a una selecció i valoració del que s'està component mitjançant el guiatge del docent².

La competència "Crear fragments musicals i coreografies mitjançant l'exploració, la selecció i la combinació de diversos recursos musicals" pivota al voltant de tres dimensions que es retroalimenten per donar sentit a la competència. La primera dimensió, "Descobrir les possibilitats que ofereix l'experimentació amb sons", busca que l'alumne exerciti l'escolta i aprengui a escoltar i alhora a escoltar-se per descobrir així paratges, paisatges i universos sonors tot manipulant els sons de forma experimental amb objectes sonors i instruments musicals³. L'alumne mobilitzarà l'acció de descobrir amb diferents mecanismes com la visualització amb l'ajuda de suports i recursos digitals on els sons es tradueixen en models gràfics.

"Inventar peces musicals i coreografies mitjançant el joc i la improvisació" és la dimensió que afavoreix la creació de petites obres musicals i coreogràfiques per part de l'alumne mitjançant les combinacions de sons, ritmes, melodies, timbres, moviments corporals i moviments en l'espai que més s'adeqüin a la finalitat expressiva de la creació⁴.

² Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

Aquesta dimensió pren com a element central la distensió que facilita el joc. Aquesta distensió provoca efectes desinhibidors propicis per a la improvisació, tant musical com corporal, de manera que es potencia la creativitat.

Finalment, la tercera dimensió, “Transformar la música escoltada en coreografies”, consisteix en la conversió de la música en moviment corporal per part de l'alumne, traducció que generalment es fa en grup. El moviment corporal reflecteix allò que s'escolta de forma activa⁵. Aquesta dimensió desenvolupa una expressió corporal estètica en relació principalment amb els elements musicals com el ritme, la melodia, el timbre o el caràcter i permet copsar les formes musicals. La dansa és un llenguatge artístic comú a diferents àrees i cada àrea la fa servir amb intencions diferents. Des del punt de vista musical, la dansa és un llenguatge que s'escolta; és a dir, una manera de gaudir i percebre la música movent-se.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Cal treballar aquesta competència des del joc heurístic i algorítmic i des de la creació guiada amb la finalitat de crear produccions musicals per si mateixes o per servir alguna altra finalitat creativa. En aquest sentit, la tecnologia pot facilitar la tasca i donar una gran varietat de recursos.

L'experimentació es pot treballar tant amb la veu com amb el cos, objectes o instruments a partir de diversos disparadors com idees, sensacions, estímuls o, fins i tot, a partir de materials, dibuixos, formes visuals i plàstiques prèviament seleccionats. Per exemple, un full en blanc pot representar el silenci i un punt, el so; una línia, un so llarg i un estrip del paper, el soroll. Es pot fer música amb qualsevol element, com un paper de diari; l'important és expressar i saber què volem expressar.

En l'experimentació de sons a través d'objectes és important el fet de fer particip l'alumne a l'hora de proposar objectes que ell cregui que presenten una qualitat sonora (capses de cartró, closques de coco, recipients varis...). Un cop a l'aula serà enriquidor analitzar conjuntament les possibilitats sonores dels objectes aportats i fer-ne una classificació. A més a més, el fet de compartir-los o adaptar-los a cada alumne pot portar a una creació experimental i valorar-la per a un enregistrament sonor o audiovisual posterior⁶.

La invenció de peces musicals i coreogràfiques afegeix a l'experimentació anterior el fet de pensar i seguir una estructura com a regles constituents del mateix joc. I imposa una manera de desenvolupar el discurs musical i coreogràfic⁷. Es poden oferir estructures i formes per orientar el discurs i ordenar les idees musicals que es vulguin desenvolupar com, per exemple, línies verticals i triangles.

La realització de les coreografies convé treballar-la a partir de l'audició i de la comprensió de les parts i el tot de la música en relació amb les possibilitats corporals individuals i grupals. Serà imprescindible que l'alumnat aprengui codis per escriure els moviments corporals i les coreografies i que hagi experimentat un repertori ampli⁸.

⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, “Habilitats d'escolta i observació”.

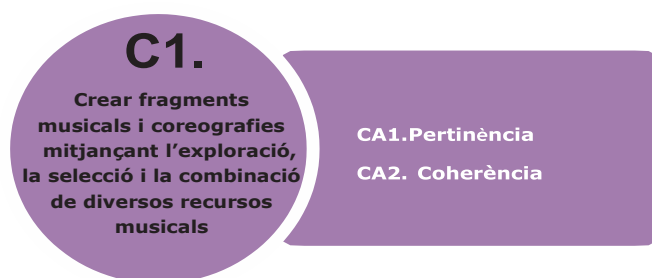
⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, “Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret” i 5, “Respecte”.

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, “Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret”; 5, “Respecte” i 19, “Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació”.

⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, “Habilitats d'escolta i observació”; 18, “Coneixement i comprensió crítica d'un mateix” i 20, “Coneixement i comprensió crítica del món”.

La creació musical, molt relacionada amb els blocs de recursos següents, sobretot amb la improvisació, inclou la composició també l'enregistrament sonor i audiovisual i el recull de la música en paper.

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cicle de la C1

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne crea fragments musicals i coreografies, mostra pertinència quan reproduïx cèl·lules rítmiques que ja té integrades en els seus recursos expressius. Realitza ritmes seleccionant timbres i elements musicals integrats. Segueix la pulsació i el temps fort de cançons senzilles a mode d'acompanyament rítmic. En el cas de les coreografies, executa lliurement moviments, passos i desplaçaments apresos seguint una música donada⁹.

D'altra banda, l'alumne aconsegueix una resposta coherent entre l'expressió dels elements musicals en una peça musical. En la creació de coreografies, també aconsegueix una resposta coherent en relació amb el que la música transmet a partir de moviments integrats¹⁰.

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne crea fragments musicals i coreografies, utilitza amb pertinència cèl·lules rítmiques a partir de les que ja té integrades en els seus recursos expressius. Realitza ritmes seleccionant timbres i elements musicals integrats, atenent a figures musicals, dinàmica i tempo. Elabora ritmes i obstinats per acompanyar cançons senzilles de manera pertinent. En el cas de les coreografies, selecciona i combina, a partir d'unes pautes donades, moviments, passos i desplaçaments seguint una música donada¹¹.

D'altra banda, l'alumne crea de manera coherent amb intencionalitat expressiva la seva obra musical. També aconsegueix una coherència entre els diferents elements musicals emprats en aquesta creació. Pel que fa a

⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

les coreografies, aplica els elements corporals en l'obra coreogràfica en coherència amb la finalitat expressiva¹².

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne crea fragments musicals i coreografies, utilitza i combina amb pertinència cèl·lules rítmiques a partir de les que ja té integrades en els seus recursos expressius. Selecciona timbres i elements musicals atenent a figures musicals, dinàmica, tempo i paràmetres sonors. Elabora ritmes i obstinats i els combina entre ells de manera pertinent. En la creació de coreografies, l'alumne crea i combina de manera pertinent coreografies a partir de músiques donades o de lliure elecció¹³.

D'altra banda, l'alumne aplica els recursos expressius (instruments musicals, objectes sonors, el propi cos com a instrument) en coherència amb la intencionalitat expressiva de la creació musical. També aconsegueix una coherència entre els diferents elements emprats en aquesta creació. En la creació de coreografies té en compte la intencionalitat de la tasca per aconseguir una resposta coherent amb la seva dificultat i la finalitat expressiva¹⁴.

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat".

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

13 | Programa d'educació musical

C2. Interpretar música amb la veu, el cos, objectes i instruments

Interpretar música vol dir desenvolupar la capacitat de traduir en música les sensacions, sentiments, emocions o idees pròpies o d'altres. En la interpretació de la música, un element important és la partitura, a què, si cal, es pot afegir algun suport escrit que ajudi a la interpretació com, per exemple, les inicials de les notes o anotacions que ens ajudin a recordar la peça musical. Aquests són aspectes que poden facilitar i simplificar la lectura rítmica, melòdica i harmònica. Ara bé, la partitura no és un element indispensable, perquè es pot interpretar música no escrita, ja sigui per imitació o per transmissió oral¹⁵.

Interpretar música amb el cos pot tenir dos enfocaments diferenciats, el cos entès com a instrument o bé el cos entès com a expressió d'allò que s'escolta, és a dir com a ball¹⁶.

La competència "Interpretar música amb la veu, el cos, objectes i instruments" es distribueix en tres dimensions. Tenen punts de connexió amb les dimensions de la competència anterior, si bé cal entendre-les des de la perspectiva interpretativa.

La primera dimensió, "Utilitzar les possibilitats sonores de la veu, el cos, els objectes i els instruments" mitjançant la cerca i la descoberta convida a l'exploració de les pròpies possibilitats interpretatives mitjançant l'exploració d'elements musicals com la dinàmica, la intensitat, el timbre, l'altura o la durada, entesos com a recursos musicals expressius. Caldrà, doncs, treballar diverses tècniques relacionades amb aquesta exploració com, per exemple, l'escalfament i la projecció vocal o la tècnica instrumental¹⁷.

La segona, "Reproduir peces musicals i coreografies escoltades o escrites", es manifesta en allò que habitualment entenem per interpretació: la traducció de la lectura d'una partitura senzilla o d'una audició

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

en una obra musical viva o dansa¹⁸. Els instruments musicals poden ser diversos com, per exemple, instruments de percussió indeterminada o de percussió determinada.

La reproducció de peces musicals o coreografies, en principi, consisteix a fer una rèplica d'allò que està escrit, s'ha escoltat o s'ha vist. Tot i així, aquesta rèplica sempre té diferents graus de fidelitat i precisió respecte a l'original, tant en la reproducció musical com en la reproducció corporal¹⁹.

La tercera dimensió, "Improvisar música i moviments a partir de l'experimentació i el joc", es basa en l'aspecte lúdic i experimental, i comporta que l'alumne pugui desinhibir-se i obrir-se a improvisacions musicals i corporals seguint els ritmes i les melodies. La improvisació musical i corporal és el resultat d'una interacció permanent, d'un diàleg amb els altres o amb un mateix. S'està atent a les sensacions, les idees, les emocions o els sentiments propis o dels altres per transformar-los en moviments o en música. En aquest procés és essencial explorar el món dels sons mitjançant l'escolta atenta²⁰.

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

15 | Programa d'educació musical

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Per afavorir l'aprenentatge d'aquesta competència caldrà potenciar l'anàlisi de l'obra musical mitjançant una repetició sempre reflexiva. En aquest sentit és important que s'ofereixin models i bones pràctiques davant l'estudi o la preparació de qualsevol peça musical²¹. Per exemple, s'oferiran bons models sobre com estudiar i, si escau, memoritzar una peça musical localitzant-ne les repeticions, analitzant la línia melòdica o descobrint l'existència de cèl·lules rítmiques repetides.

Caldrà atendre també les intencions de la música interpretada i allò que pretén transmetre i comunicar. En aquest sentit és aconsellable que, des d'un principi, es tingui cura de la interpretació dels matisos i de la dinàmica de la peça²².

Per al desenvolupament d'aquesta competència és desitjable accedir a una certa varietat d'instruments musicals de manera que es faciliti i potenciï la creació de grups per fer música en viu. Grups que, des d'una perspectiva competencial, seria convenient que poguessin actuar en viu als actes i celebracions del centre davant d'un públic²³.

Criteris d'avaluació de la C2

²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

²² Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

Expectatives de final de cicle de la C2

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne interpreta música amb la veu, el cos, objectes i instruments, és precís quan imita ritmes, melodies i moviments corporals amb relativa precisió i seguint les pautes de direcció. A més, també és capaç de llegir amb relativa precisió ritmes bàsics i melodies simples, així com d'interpretar amb relativa precisió moviments corporals apresos²⁴.

D'altra banda, l'alumne interpreta la música amb desinhibició (evitant tensions, de manera relaxada), alhora que expressa emocions i sentiments en produccions senzilles, prèviament treballades²⁵.

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne interpreta música amb la veu, el cos, objectes i instruments, és precís, tant en la interpretació individual com en grup, quan executa ritmes, melodies, passos i moviments corporals. L'alumne s'integra en un conjunt coral, musical i corporal²⁶.

D'altra banda, segueix la seqüència d'un procés establert de manera desinhibida, seguint les pautes de direcció. A més, a l'hora d'emprar la veu, el cos i els instruments musicals, valora les seves capacitats expressives i les explota en totes les seves possibilitats per expressar emocions i sentiments. A l'hora d'improvisar amb instruments, cantant o ballant dins un grup, l'alumne interpreta ritmes i melodies seguint una harmonia i fent moviments corporals lliures i espontanis²⁷.

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne interpreta música amb la veu, el cos, objectes i instruments, és precís, tant en la interpretació individual com en grup, quan superposa melodies com a polifonies i acords com a harmonies, així com ritmes i polirítmies²⁸. Col·labora en la interpretació grupal de manera autònoma per tal d'aconseguir una cohesió dins la interpretació en equip²⁹. A més, s'espera que la seva interpretació sigui al màxim de fidel possible a la peça musical original amb un bon grau de precisió.

D'altra banda, l'alumne fa una interpretació, individualment o en grup, de manera desinhibida en un moment de la peça treballada, ja sigui amb la veu, el cos, objectes o instruments. En la interpretació en grup, valora i respecta les possibilitats expressives, tècniques i musicals dels altres³⁰. Finalment, l'alumne fa

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 16, "Habilitats de cooperació".

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers

17 | Programa d'educació musical

una petita improvisació individual de manera desinhibida en un moment de la interpretació, ja sigui amb la veu, el cos, objectes o instruments, arribant a una producció equilibrada en recursos³¹.

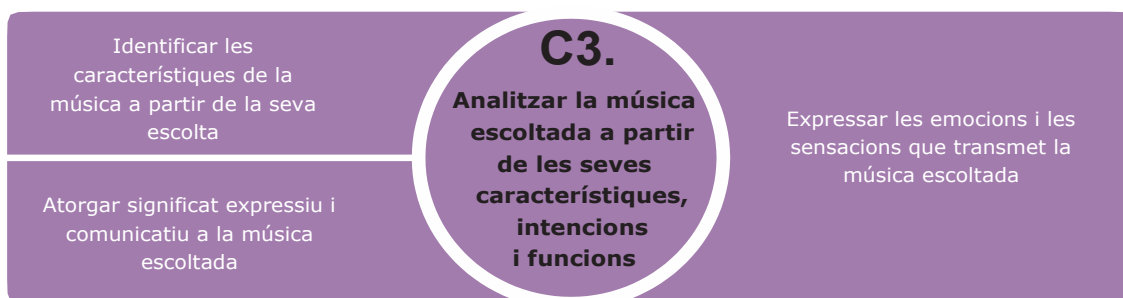

l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 16, "Habilitats de cooperació".

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

18 | Programa d'educació musical

C3. Analitzar la música escoltada a partir de les seves característiques, intencions i funcions

L'acció d'analitzar és essencial en si mateixa. S'entén com una escolta activa de la música, implica identificar les seves característiques, poder expressar el que ens fa sentir i donar-li significat³².

Analitzar també ve a completar les altres dos competències, crear i interpretar. Tant la creació com la interpretació necessiten l'anàlisi per seguir un procés adequat i obtenir un resultat òptim. En aquest sentit, la concentració que requereix l'anàlisi afavoreix el coneixement profund d'una peça musical i ajuda a evitar dispersions i repeticions³³.

La primera dimensió, "Identificar les característiques de la música a partir de la seva escolta", ens permet fer una aproximació de manera analítica discernint els trets essencials de qualsevol peça en relació amb els elements musicals que la formen, com ritme, tempo, dinàmica, instruments, melodia...³⁴

"L'expressió de les emocions i les sensacions que transmet la música escoltada" es pot fer a través de diversos llenguatges (corporal, gestual, verbal, gràfic...) i aquí és cabdal entrar en el món dels matisos musicals³⁵. Es tracta que l'alumne expressi el que sent al marge de qualsevol altra influència. Aquestes emocions i sensacions que li transmet la música escoltada dependran del moment, de l'entorn i de les vivències personals. Alhora està molt vinculada a la intencionalitat de la música, és a dir, lligada a la idea d'allò que es pretén aconseguir amb la peça musical.

La tercera dimensió, "Atorgar significat expressiu i comunicatiu a la música", explora i potencia la pròpia opinió per generar criteri a l'hora de parlar de música. Aquesta dimensió va molt lligada a la dimensió anterior, ja que demana l'ús del llenguatge més adequat per descriure allò que s'escolta, se sent, es pensa i s'explica³⁶.

³² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

³³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

³⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

L'acció d'atorgar significat expressiu i comunicatiu a la música escoltada està estretament vinculada a les funcions de la música. Per tant, com a acte expressiu i comunicatiu, està relacionada amb la font i el context d'on prové aquesta música, el seu origen, i també té en compte el context de l'oient com a destinatari³⁷.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Tota música és composta o interpretada dins d'un ventall de contextos històrics, culturals i socials. En aquest exercici, l'alumne descobreix la riquesa i la diversitat musical, tant propera com universal. Això li permet identificar-se mitjançant la música i li proporciona un sentiment de pertinença³⁸.

Aquesta competència cal treballar-la des de l'audició d'aula fins a, en la mesura del possible, l'audició amb l'assistència a concerts. Caldrà que l'alumnat parli de la música que ha escoltat i de com l'ha sentit i pensat, sigui d'obres interpretades per companyes o companys i obres musicals enregistrades o d'obres interpretades en viu³⁹.

La dansa també és un mitjà adient per analitzar la peça musical i expressar-la amb el cos. La coreografia és l'art de compondre moviments, figures i passos d'acord amb la música. Qualsevol música es pot ballar independentment de si és una dansa o no. Amb el moviment musical i el joc es pot treballar la pulsació, l'accent, les frases musicals, les formes, els obstinats, els ritmes i els estils⁴⁰.

La descripció i l'anàlisi de la música han d'anar més enllà dels termes de m'agrada o no m'agrada per aproximar-se als motius de tipus tècnic o expressiu pels quals pot agradar o no. També, tal com exposarem a continuació, és important fer-ho contextualitzant el gènere i l'estil musical en l'àmbit en què es desenvolupa⁴¹.

L'anàlisi musical a primera ensenyança es pot fer basant-se en un procediment purament tècnic, descompassant i identificant els elements de la música escoltada, però cal no oblidar altres maneres de fer basades en la interpretació de la música escoltada a través d'altres llenguatges com les grafies, els dibuixos o la relació de sons amb els colors. Aquestes dos maneres d'analitzar es poden anar alternant i adaptant al tipus de música que s'ha d'analitzar i sobretot al nivell cognitiu de l'infant. D'aquesta manera, una anàlisi formal es pot convertir en un joc engrescador i dinamitzador⁴². La visualització de coreografies i musicogrames es pot emprar com a canal i vehicle per a l'audició i l'anàlisi⁴³.

³⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

⁴⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 12, "Habilitats d'escolta i observació".

Cal destacar que la crítica musical, atenent les tres dimensions d'aquesta competència, cal fer-la d'acord amb el context de la música mateixa. Així, per exemple, és convenient que s'analitzi la música popular sota els seus propis paràmetres i la música clàssica sota els seus. Tenir-ho present farà que la valoració de la peça musical estigui arrelada en allò que li dona sentit⁴⁴.

En aquest sentit serà interessant conèixer i generar activitats a partir de les diverses procedències de l'alumnat. La diversitat enriqueix i afavoreix el pas de la multiculturalitat a la interculturalitat⁴⁵.

Per desenvolupar aquesta dimensió, si és amb el llenguatge verbal, caldrà utilitzar, des d'un bon principi, un vocabulari específic i adequat a cada aspecte treballat anomenant, per exemple, agut o greu els sons i no alt o baix.

Es poden crear situacions de contrast entre les intencions de la música. També es pot fer escoltar una música amb una intenció fàcilment identificable i treure-la de context de manera lúdica, és a dir, separar la intencionalitat d'origen de la de recepció⁴⁶. Descontextualitzar la música serveix per adonar-nos de les seves funcions i intencions i copsar les seves característiques.

Criteris d'avaluació de la C3

Expectatives de final de cicle de la C3

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne analitza la música escoltada emprant de forma guiada diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari), és coherent quan identifica i classifica les intensitats, les durades i les altures de la música, amb la finalitat d'entendre-la i gaudir més. Així mateix, reconeix els paràmetres del so a partir de l'exploració d'ambients sonors i identifica els materials i instruments que els

⁴⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

generen. També hi identifica amb coherència alguna emoció, sentiment, idea o personatge⁴⁷.

D'altra banda, mostra sentit crític quan expressa de manera molt senzilla les emocions, sensacions i idees que li transmet la música escoltada. Es mostra sensible i respectuós davant de les músiques escoltades i els fragments musicals interpretats i compostos per ell o pels companys⁴⁸.

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne analitza la música escoltada, emprant de forma guiada diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari), és coherent quan identifica i separa els elements de la música (ritme, tempo i dinàmica) amb la finalitat d'entendre-la més i gaudir-la. Així mateix, reconeix en la música escoltada les famílies instrumentals. També hi identifica amb coherència gèneres i estils musicals i descriu els diferents aspectes de l'obra i la situa en el seu context històric i cultural de forma pautada⁴⁹.

D'altra banda, mostra sentit crític quan analitza de manera autònoma la música i expressa de manera argumentada allò que li transmet com a emocions, sensacions i idees. Valora els aspectes comunicatius de la música atenent a la seva intencionalitat i funcionalitat en el propi llenguatge musical o en altres llenguatges (publicitat, cinema, teatre). Es mostra sensible i respectuós davant les músiques escoltades i davant la música interpretada o composta per ell i pels companys, i participa en la crítica musical col·lectiva. Així mateix, analitza amb sentit crític la seva interpretació i la valora, i això li permet millorar-la⁵⁰.

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne analitza la música escoltada emprant com a recursos per a l'anàlisi diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari), és coherent quan discerneix i identifica els elements de la música (ritme, melodia, tempo, dinàmica, timbre, harmonia) amb la finalitat d'entendre-la més i gaudir-la. Així mateix, reconeix en l'audició l'agrupació que interpreta la música i els instruments emprats. També hi identifica amb coherència l'estil i el gènere i situa l'obra musical en el seu context històric i cultural i argumenta la relació trobada entre ells. A més, empra com a recursos per a l'anàlisi de la música diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari)⁵¹.

D'altra banda, mostra sentit crític quan analitza de manera autònoma la música i expressa de manera argumentada allò que li transmet com a emocions, sensacions i idees. Valora els aspectes comunicatius de la música atenent a la seva intencionalitat i funcionalitat en el propi llenguatge musical o altres llenguatges (publicitat, cinema, teatre). Es mostra sensible i respectuós davant les músiques escoltades i davant la música

⁴⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

⁴⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 13, "Empatia" i 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües".

⁴⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

interpretada o composta per ell i pels companys, i participa en la crítica musical col·lectiva. Així mateix, analitza amb sentit crític la seva interpretació i la valora, i això li permet millorar-la⁵².

⁵² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Recursos d'aprenentatge

Els tres blocs de recursos en què es divideix l'àrea s'han generat a partir de l'anàlisi de l'experiència directa i vivencial que es pot tenir amb la música. Si pensem per un moment en un concert, ens adonarem que hi apareixen diferents rols o tipus de relació amb la música, de manera que es forma un triangle de relacions: el públic, els intèrprets i la composició.

El primer bloc, "Creació musical", és la font i es refereix als compositors i a les persones que han creat la música que sona. El segon bloc, "Expressió, participació i interpretació", fa referència al món dels intèrprets de la música, aquells que són a l'escenari. El tercer bloc, "Anàlisi musical", apunta principalment al públic que escolta.

Tot i així, els tres blocs s'interrelacionen i es complementen. Per exemple, quan s'interpreta la música, simultàniament s'analitza i els recursos utilitzats per a l'anàlisi poden esdevenir recursos per a la creació. D'aquesta manera, uns mateixos recursos poden treballar-se des de les tres possibles mirades sobre el fet musical. És important tenir present aquesta interrelació i complementaritat perquè les persones tendim a decantar-nos per alguna de les tres vies i la suma de totes completa el fet musical com una celebració. Per aquest motiu, perquè ha de ser una celebració, l'aprenentatge de la música s'ha d'emprendre en el marc del joc. El joc és motivador i facilita l'aprenentatge en un context distès. El joc permet que l'error que es pot produir en l'aprenentatge tingui un pes relatiu, de manera que ofereix l'oportunitat de millorar la propera vegada.

Així doncs, el conjunt dels tres blocs de recursos i la seva interrelació pretenen fomentar la creació i l'expressió a través de processos musicals i artístics. Aquest aprenentatge cal enfocar-lo també des de la cerca o la creació de situacions musicals autèntiques, enteses com a situacions que posin l'alumnat en contacte amb la música en viu a través de la participació en concerts o audicions en viu o la participació en cercaviles, entre altres possibles situacions a l'abast dels alumnes, per crear així produccions musicals en què, tanmateix, el més important és el procés de creació, fomentant la reflexió i l'opinió personal en relació amb la música composta, interpretada o escoltada.

Finalment, cal tenir present que, perquè la música sigui accessible, apreciada i gaudida, s'han de considerar els principis relatius a l'evolució natural, instintiva i espontània de l'alumnat. És a dir, sentir abans d'aprendre (procés cognitiu/maduratiu). També és cabdal la motivació de l'alumnat, l'estimulació de l'autoestima i la potenciació del treball en equip, sempre assegurant l'atenció a la diversitat, ja que la música permet ser treballada des de molts nivells d'aprofundiment i des de diferents ritmes d'aprenentatge.

Bloc 1. Creació musical

La creació musical està molt relacionada amb els altres dos blocs de recursos. Inclou la composició musical i coreogràfica, així com els diversos mitjans per recollir la música, siguin partitures convencionals o no convencionals i enregistraments sonors o audiovisuals.

Cal entendre els recursos que inclou aquest bloc com a elements essencials per a la creació de música i de coreografies. La composició o improvisació de música partint de cèl·lules rítmiques i melòdiques, frases musicals de pregunta i resposta i patrons musicals que poden esdevenir eines per a la creació de petits fragments amb lletra i sense lletra. Per altra banda, la creació de coreografies es planteja també a partir de l'aprenentatge de models de moviments, de passos i de seqüències musicals i coreogràfiques.

Aquest bloc també aprofundeix en el registre de les creacions en diversos formats, com àudio, audiovisual i paper. En aquest sentit les tecnologies esdevenen eines facilitadores de la composició, l'edició i la reproducció musical.

Per crear música, l'alumnat necessitarà pautes molt clares i senzilles i, si escau, prou flexibles, de manera que el procés potencii tota la seva capacitat creativa. La sonorització de motius concrets com imatges o vídeos és un estímul important, així com l'ús de motius sonors o musicals a tall de possibles temes o bé l'ús de motius plàstics i gràfics a tall de disparadors de la creativitat musical.

Bloc 1. Creació musical

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
En relació amb l'àmbit expressiu		
Els elements de la creació musical - Figures musicals (ritme) - Notes musicals (altura del so) - La melodia (seqüència de notes musicals) - L'harmonia (seqüència d'acords, superposició de melodies) - Els patrons i els obstinats		
Les cèl·lules rítmiques	Les cèl·lules i patrons melòdics Les preguntes (suspensiva) i les respostes (conclusiva) musicals Els patrons obstinats i rítmics	El ritme, la melodia i l'harmonia Els patrons obstinats rítmics, melòdics i harmònics
PROCEDIMENTS		
La creació de peces musicals senzilles		
Exploració, experimentació i reproducció en la creació de cèl·lules rítmiques amb objectes i instruments	Experimentació i creació de peces musicals partint de patrons rítmics donats per algun tipus de dispositiu digital	Experimentació i creació de peces musicals amb objectes, instruments i tot tipus de dispositius digitals

	Creació de peces musicals a partir de la reproducció de patrons rítmics, melòdics i harmònics	
La creació de coreografies a partir de música popular, tradicional o contemporània		
Exploració, experimentació i reproducció de moviments corporals individuals i en grup de passos i moviments bàsics de la dansa tradicional i el ball lliure	Experimentació i creació de passos i posicions de dansa tradicional i dansa moderna i passos lliures a partir de moviments corporals individuals o en grup amb interacció i desplaçaments	Experimentació i creació de coreografies en grup a partir de passos i moviments del ball i la dansa tradicional, moderna i contemporània
La partitura, l'enregistrament mitjançant la notació i l'enregistrament sonor		
Notació convencional o no convencional Enregistrament de les produccions musicals mitjançant els recursos a l'abast	Notació convencional o no convencional Enregistrament de les produccions musicals mitjançant els recursos a l'abast	Notació convencional o no convencional Enregistrament de les produccions musicals mitjançant els recursos a l'abast
ACTITUDS I VALORS		
Valoració de la creació musical i la composició		
Interès per la creació musical	Respecte per la creació musical	Valoració de la creació musical i la pròpia composició
Valoració dels diversos mitjans per recollir la música		
Interès pels diversos mitjans per recollir la música (partitura o enregistrament audiovisual)	Respecte pels diversos mitjans per recollir la música (partitura o enregistrament audiovisual)	Valoració dels diversos mitjans per recollir la música (partitura o enregistrament audiovisual)

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

La creació de música i coreografies implica la mobilització de recursos corresponents al llenguatge i a les normes de l'expressió musical per transmetre a través de la música les pròpies idees, emocions i sensacions.

El treball en equip estimula la creativitat, mitjançant la pluja d'idees o altres tècniques creatives, i aporta riquesa a la construcció en comú d'un discurs musical.

La creació de música i coreografies implica la realització de produccions que presentin una estructura simple en què es combinin diverses parts i es mostrin unes intencionalitats expressives i comunicatives. No obstant això, cal tenir en compte que, gairebé més important que el producte, és essencial posar tota l'atenció en el procés de realització de la música o la coreografia en si mateix, ja que l'obra artística està sempre en constant evolució.

Bloc 2. Expressió, participació i interpretació

Aquest bloc agrupa els principals recursos relacionats amb la improvisació i la interpretació musical vocal, instrumental i corporal.

En relació amb la interpretació vocal, aquest bloc desenvolupa els recursos expressius i ha de tenir present tot allò que està relacionat amb la salut vocal i de l'aparell fonador, així com la consciència sobre la higiene i la cura de la veu.

En relació amb la interpretació instrumental, desenvolupa la pràctica i les seves tècniques fonamentals. Aquí també cal destacar la presència de recursos relacionats amb la cura dels instruments musicals i l'exploració de les possibilitats sonores d'objectes quotidians.

La improvisació és un dels recursos transversals en l'educació musical. Aquesta improvisació s'ha d'entendre en el marc de la interpretació i en un context de joc sonor.

S'inicia a primer cicle com a exploració del món sonor i corporal mitjançant estímuls musicals, com poden ser models basats en ritmes i melodies, i extramusicals com, per exemple, dibuixos, línies i punts. Posteriorment, ja a segon i tercer cicles, es treballarà sobre la base de patrons rítmics, melòdics i coreogràfics que afavoreixen uns resultats òptims en la improvisació.

La interpretació de petites obres vocals, instrumentals i danses cal entendre-la principalment en grup, potenciant en la mesura del possible l'experiència de la interpretació musical en viu.

Bloc 2. Expressió, participació i interpretació

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
En relació amb l'àmbit expressiu		
Els elements de la música		
La pulsació, les figures musicals, el ritme, el tempo i el compàs	La melodia i les notes musicals, la dinàmica	Els acords i l'harmonia
La veu, el cos i els instruments com a mitjà d'expressió musical		
La cançó com a mitjà d'expressió musical	Els instruments de percussió indeterminada i determinada	L'aparell fonador i respiratori La veu i el cos com a instruments Els instruments rítmics, melòdics i harmònics
La direcció orquestral, les seves funcions		
Les pautes i l'equilibri L'escolta del director	Definició de les pulsacions, els compassos i portar el tempo Indicador d'entrada de cada veu, moviment o instrument	La interacció amb els intèrprets i el públic Coordinació dels assajos, unificació de la idea musical i millora dels resultats sonors

PROCEDIMENTS		
Improvisació vocal, instrumental i corporal		
Exploració vocal, instrumental i corporal a partir d'estímul musicals i altres llenguatges: extramusicals (dibuixos, textos, fotografies...)	Improvisació vocal, instrumental i corporal d'esquemes rítmics i melòdics a partir d'una base o patró musical	Improvisació vocal, instrumental i corporal, individual i col·lectiva sobre acords i escales pentatòniques Planificació i organització d'esdeveniments musicals a través dels recursos personals i materials disponibles
Assaig		
Experimentació amb la veu, el cos, objectes i instruments en la reproducció de sons	Realització de proves mitjançant la veu, el cos, objectes i instruments a partir de pautes donades	Cercar les possibilitats sonores i expressives de la veu, el cos i els instruments a partir d'una peça musical composta
Interpretació vocal		
Interpretació de cançons a l'uníson Interpretació de cànon	Interpretació de cançons amb acompanyament rítmic i/o harmònic Interpretació a dos veus	Interpretació amb acompanyaments vocals harmònics
Interpretació instrumental		
Interpretació amb objectes i instruments de percussió Interpretació de melodies senzilles	Interpretació grupal col·lectiva amb tubs musicals (<i>boomwackers</i>) de melodies o acompanyaments	Interpretació orquestral
Interpretació de danses i coreografies		
Interpretació de danses infantils i populars de caràcter festiu Interpretació de la música escoltada a partir del moviment corporal lliure i espontani	Interpretació de danses populars amb canvi de parella Interpretació de danses d'Andorra Interpretació de les coreografies creades	Interpretació de danses populars d'arreu del món (fent cadena i canvis de posició) Interpretació de coreografies creades
ACTITUDS I VALORS		
Valoració de la veu i cura dels instruments		
Interès per cuidar la veu Interès per tenir cura dels instruments musicals	Interès per la millora del color vocal Valoració i cura dels instruments musicals	Respecte per la pròpia veu i la dels altres Implicació en el manteniment dels instruments musicals
Atenció, respecte i valoració de l'obra col·lectiva		
Respecte per la interpretació	Interès per la interpretació d'obres musicals i respecte per	Valoració del treball en grup i de les normes (el silenci, l'atenció,

dels companys i companyes Atenció per la persona que assumeix el paper de la direcció	les normes en el treball en grup Respecte per la persona que assumeix el paper de la direcció	l'escolta dins del grup, l'adaptació) que comporta aquest tipus de treball Valoració del paper de la direcció
Acceptació / reconeixement de les possibilitats expressives		
Acceptació de les pròpies possibilitats expressives Respecte per les possibilitats expressives dels altres	Respecte per les possibilitats expressives dels altres Acceptació de les pròpies possibilitats expressives Valoració de les capacitats expressives	Respecte per les possibilitats expressives dels altres Acceptació de les pròpies possibilitats expressives Explotació de les capacitats expressives individuals
Participació en la interpretació, la direcció i l'avaluació de representacions musicals		
Participació activa en esdeveniments musicals de l'escola i de l'entorn	Participació activa en esdeveniments musicals de l'escola i de l'entorn	Col·laboració en esdeveniments musicals a través dels recursos personals i materials disponibles

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Cal entendre la veu, el cos i els objectes com un tot amb el qual l'alumne explorarà les seves possibilitats expressives des del joc i l'experimentació, per separat o bé fent una combinació adequada d'aquests mitjans expressius.

Es treballa a partir de l'experimentació, el reconeixement i la identificació del contingut musical d'allò que l'alumne ha d'interpretar, sigui a través de l'audició i reproducció de la música o de la lectura molt senzilla de la música en format de partitura convencional o no convencional, o mitjançant altres suports com musicogrames.

En aquest sentit, és imprescindible que es procuri la fidelitat a l'obra musical, però sempre dins una concepció flexible del que significa fidelitat, adequada a les possibilitats de l'alumne, segons la seva edat i moment evolutiu.

Tot i així, les situacions d'interpretació i improvisació en clau de joc grupal són les més idònies per estimular la comunicació musical i emocional entre els alumnes. La interpretació musical esdevé una oportunitat singular d'explorar l'univers creatiu propi i de les altres persones i de fomentar el respecte per altres formes d'expressió.

En el treball en grup és clau que l'alumne aprengui a respectar els acords que pren el grup quan s'interpreta una composició musical que implica més d'una part.

Finalment, la col·laboració en esdeveniments musicals, a través dels recursos personals i dels materials disponibles, fomenta la capacitat de treball en equip. Així, ateses les diferents capacitats dels alumnes i en atenció a la diversitat, cal considerar que tots participen de l'esdeveniment musical en funció de les seves possibilitats i habilitats. Totes les habilitats musicals pròpiament dites, però també altres habilitats com les narratives, les corporals, les gestuals o les visuals i plàstiques, que entren en joc per fer possible el fenomen musical són vàlides a l'efecte de l'acte d'interpretació musical.

Bloc 3. Anàlisi musical

A la primera ensenyança es posen les bases per al desenvolupament del pensament i de la consciència històrica dels nens i de les nenes, és a dir, perquè sàpiguen pensar-se dins de la història, sàpiguen on són, d'on venen i cap on volen anar. Comprendre els seus antecedents -familiars, locals, comunitaris...- és clau perquè s'ubiquin en el present i perquè, des del present, des de les evidències i des de la memòria del passat, coneguin, analitzin i interpretin el que va succeir en altres temps i les seves repercussions en el present. I també perquè sàpiguen que el present serà passat i que és el moment des del qual es construeix el futur.

El passat d'Andorra, de la família dels alumnes, de la localitat i alguns esdeveniments del passat d'Europa i del món són l'objecte per al desenvolupament del pensament i de la consciència històrica. Un pensament i una consciència que requereixen l'aprenentatge de fets i de problemes i dels conceptes que els donen sentit. Aquests conceptes no han estat construïts pensant en la ciutadania jove que estudia i aprèn història. En general, són conceptes complexos i força abstractes que cal ensenyar de manera progressiva i exemplificant-los amb moltes situacions i fets diferents.

També aquest mateix passat -els exemples seleccionats en la proposta- és la base per al desenvolupament del pensament històric. Això vol dir pensar críticament els fets, construir arguments recolzats en evidències i fonts històriques que, prèviament, han d'identificar amb el context i obtenir-ne la informació pertinent per construir relats personals. L'alumnat haurà d'acabar la primera ensenyança identificant canvis i continuïtats, evidències i fonts primàries i secundàries, causes i conseqüències, arguments i contraarguments, fets i opinions. I haurà de poder jutjar les conseqüències que determinats fets del passat van tenir per a la societat andorrana en el passat, però també en el present.

Bloc 3. Anàlisi musical

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
En relació amb l'àmbit receptiu		
Les característiques de la música. Els paràmetres del so		
Les intensitats Les durades Les altures Classificació dels timbres Exploració dels ambients sonors i els seus materials	El ritme, les dinàmiques i el tempo Les famílies d'instruments: de corda, de vent, de percussió...	L'expressió: la dinàmica, el tempo, els timbres els matisos La polirítmia, la polifonia i l'harmonia
Els gèneres i estils musicals		
La música i els contes La música infantil	La música vocal i la música instrumental La música tradicional, la música clàssica, el jazz i la música moderna El patrimoni musical d'Andorra i del Pirineu	La música a la publicitat, al cinema i a les arts escèniques La fusió d'estils Les agrupacions vocals i instrumentals

PROCEDIMENTS		
Identificació, discriminació, anàlisi i classificació de la música		
Identificació de les durades, de les altures, de les intensitats i dels timbres Anàlisi de les durades, de les altures, de les intensitats i dels timbres Classificació de les durades, de les altures, de les intensitats i dels timbres	Identificació de ritmes, dinàmiques, tempo i famílies instrumentals Anàlisi de ritmes, dinàmiques, tempo i famílies instrumentals Classificació de ritmes, dinàmiques, tempo i famílies instrumentals	Identificació i anàlisi de la música en la crítica musical
Identificació i contextualització del fet musical en l'entorn		
Diferenciació dels diferents aspectes de l'obra musical en relació amb el seu context (història, personatge, indret, emoció...) Descripció de diferents aspectes de l'obra musical en relació amb un context (història, personatge, indret, emoció...)	Identificació dels diferents aspectes de l'obra musical en relació amb agrupacions i estils (tradicional, clàssic, jazz, modern) Descripció dels diferents aspectes de l'obra musical en relació amb agrupacions i estils (tradicional, clàssic, jazz, modern) Recerca d'algunes manifestacions artístiques tradicionals del Principat d'Andorra	Localització de l'obra musical en el seu entorn sociocultural: estils com el rock, el jazz, la música antiga i la música oriental
Anàlisi de músiques escoltades a partir d'altres llenguatges		
Vivència i representació lliure de l'obra escoltada a través de moviments, dibuixos, grafies, jocs musicals i danses Relació de la música escoltada amb les emocions i les sensacions	Reflexió i representació guiada de l'obra escoltada a través de musicogrames, moviments corporals i produccions plàstiques Relació de la música escoltada amb les idees, les emocions i les sensacions	Argumentació i representació autònoma de l'obra escoltada a través de tots els llenguatges artístics que es tinguin a l'abast (visual, plàstic, fotogràfic, teatral, audiovisual, corporal, etc.) Relació de la música escoltada amb la intenció comunicativa
Incorporació de la música als treballs escolars		
Anàlisi de la música com a font de comunicació i llenguatge Anàlisi d'exemples musicals en els mitjans de comunicació audiovisual	Selecció de fragments musicals com a acompanyament d'altres llenguatges Elaboració de fragments musicals com a suport a altres llenguatges	Crítica de models d'exposició i interpretació Elaboració creativa de models d'exposició i interpretació

ACTITUDS I VALORS		
Interès, curiositat i valoració de tot tipus de música		
Interès per la música Curiositat pels fenòmens musicals com a font de gaudi i de benestar musical	Interès i respecte pel patrimoni musical d'Andorra Valoració de les produccions musicals i interès per aquestes produccions en l'anàlisi dels diferents continguts en la seva composició	Sensibilitat i respecte envers la diversitat de manifestacions artístiques, tradicionals, històriques o contemporànies, com a elements d'expressió i identificació cultural
Valoració del silenci i respecte per l'acte musical col·lectiu		
Valoració del silenci i respecte per les normes de comportament en una audició	Valoració del silenci i interès per mantenir l'actitud d'escolta en els espectacles musicals	Interès i respecte pels actes musicals col·lectius
Valoració de la crítica musical		
Respecte i valoració de la pròpia opinió sobre la música	Interès per l'elaboració d'una crítica musical reflexiva	Participació amb respecte en la construcció col·lectiva d'una crítica musical

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

L'anàlisi musical ha de potenciar que l'alumne aprengui a assenyalar les característiques principals de la música escoltada i a interpretar el significat del missatge musical. Així mateix, ha de potenciar que l'alumne doni la pròpia opinió sobre la música escoltada. En aquest sentit cal que l'alumne entri en contacte amb una diversitat d'estils i gèneres i prengui consciència del fenomen musical i sonor.

La identificació de les característiques principals de la música escoltada consisteix en la discriminació, per exemple, dels instruments emprats, els ritmes, les melodies, les dinàmiques i l'harmonia, i també de l'estructura de la música escoltada. Aquesta anàlisi bàsicament formal de la música cal que es complementi amb una anàlisi del contingut i, per tant, del missatge musical que es vol transmetre.

L'anàlisi ha de permetre a l'alumne formar-se una opinió pròpia de la música i compartir-la amb els altres. Per treballar aquests aspectes, serà essencial la utilització del debat en petit o gran grup i la potenciació de situacions desinhibides en què es pugui estimular l'opinió personal i espontània fomentant la utilització del vocabulari més adequat i l'actitud de respecte envers l'opinió dels altres.

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Descobrir les possibilitats que ofereix l'experimentació amb sons

Transformar la música escoltada en coreografies

C1.

Crear fragments musicals i coreografies mitjançant l'exploració, la selecció i la combinació de diversos recursos musicals

Inventar peces musicals i coreografies mitjançant el joc i la improvisació

Criteris d'avaluació

CA1. Pertinència

CA2. Coherència

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne crea fragments musicals i coreografies, mostra pertinència quan reproduïx cèl·lules rítmiques que ja té integrades en els seus recursos expressius. Realitza ritmes seleccionant timbres i elements musicals integrats. Segueix la pulsació i el temps fort de cançons senzilles a mode d'acompanyament rítmic. En el cas de les coreografies, executa lliurement moviments, passos i desplaçaments apresos seguint una música donada.

D'altra banda, l'alumne aconsegueix una resposta coherent entre l'expressió dels elements musicals en una peça musical. En la creació de coreografies, també aconsegueix una resposta coherent en relació amb el que la música transmet a partir de moviments integrats.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne crea fragments musicals i coreografies, utilitza amb pertinència cèl·lules rítmiques a partir de les que ja té integrades en els seus recursos expressius. Realitza ritmes seleccionant timbres i elements musicals integrats, atenent a figures musicals, dinàmica i tempo. Elabora ritmes i obstinats per acompanyar cançons senzilles de manera pertinent. En el cas de les coreografies, selecciona i combina, a partir d'unes pautes donades, moviments, passos i desplaçaments seguint una música donada.

D'altra banda, l'alumne crea de manera coherent amb intencionalitat expressiva la seva obra musical. També aconsegueix una coherència entre els diferents elements musicals emprats en aquesta creació. Pel que fa a les coreografies, aplica els elements corporals en l'obra coreogràfica en coherència amb la finalitat expressiva

Expectatives de final de 3r cicle

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne crea fragments musicals i coreografies, utilitza i combina amb pertinència cèl·lules rítmiques a partir de les que ja té integrades en els seus recursos expressius. Selecciona timbres i elements musicals atenent a figures musicals, dinàmica, tempo i paràmetres sonors. Elabora ritmes i obstinats i els combina entre ells de manera pertinent. En la creació de coreografies, l'alumne crea i combina de manera pertinent coreografies a partir de músiques donades o de lliure elecció.

D'altra banda, l'alumne aplica els recursos expressius (instruments musicals, objectes sonors, el propi cos com a instrument) en coherència amb la intencionalitat expressiva de la creació musical. També aconsegueix una coherència entre els diferents elements emprats en aquesta creació. En la creació de coreografies té en compte la intencionalitat de la tasca per aconseguir una resposta coherent amb la seva dificultat i la finalitat expressiva.

Quadre de síntesi de la C2

Criteris d'avaluació

CA1. Precisió

CA2. Desinhibició

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne interpreta música amb la veu, el cos, objectes i instruments, és precís quan imita ritmes, melodies i moviments corporals amb relativa precisió i seguint les pautes de direcció. A més, també és capaç de llegir amb relativa precisió ritmes bàsics i melodies simples, així com d'interpretar amb relativa precisió moviments corporals apresos.

D'altra banda, l'alumne interpreta la música amb desinhibició (evitant tensions, de manera relaxada), alhora que expressa emocions i sentiments en produccions senzilles, prèviament treballades.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne interpreta música amb la veu, el cos, objectes i instruments, és precís, tant en la interpretació individual com en grup, quan executa ritmes, melodies, passos i moviments corporals. L'alumne s'integra en un conjunt coral, musical i corporal.

D'altra banda, segueix la seqüència d'un procés establert de manera desinhibida, seguint les pautes de direcció. A més, a l'hora d'emprar la veu, el cos i els instruments musicals, valora les seves capacitats expressives i les explota en totes les seves possibilitats per expressar emocions i sentiments. A l'hora d'improvisar amb instruments, cantant o ballant dins un grup, l'alumne interpreta ritmes i melodies seguint una harmonia i fent moviments corporals lliures i espontanis.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne interpreta música amb la veu, el cos, objectes i instruments, és precís, tant en la interpretació individual com en grup, quan superposa melodies com a polifonies i acords com a harmonies, així com ritmes i polirítmies. Col·labora en la interpretació grupal de manera autònoma per tal d'aconseguir una cohesió dins la interpretació en equip. A més, s'espera que la seva interpretació sigui al màxim de fidel possible a la peça musical original amb un bon grau de precisió.

D'altra banda, l'alumne fa una interpretació, individualment o en grup, de manera desinhibida en un moment de la peça treballada, ja sigui amb la veu, el cos, objectes o instruments. En la interpretació en grup, valora i respecta les possibilitats expressives, tècniques i musicals dels altres. Finalment, l'alumne fa una petita improvisació individual de manera desinhibida en un moment de la interpretació, ja sigui amb la veu, el cos, objectes o instruments, arribant a una producció equilibrada en recursos.

Quadre de síntesi de la C3

Críteris d'avaluació

CA1. Coherència

CA2. Sentit crític

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne analitza la música escoltada emprant de forma guiada diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari), és coherent quan identifica i classifica les intensitats, les durades i les altures de la música, amb la finalitat d'entendre-la i gaudir més. Així mateix, reconeix els paràmetres del so a partir de l'exploració d'ambients sonors i identifica els materials i instruments que els generen. També hi identifica amb coherència alguna emoció, sentiment, idea o personatge.

D'altra banda, mostra sentit crític quan expressa de manera molt senzilla les emocions, sensacions i idees que li transmet la música escoltada. Es mostra sensible i respectuós davant de les músiques escoltades i els fragments musicals interpretats i compostos per ell o pels companys.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne analitza la música escoltada, emprant de forma guiada diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari), és coherent quan identifica i separa els elements de la música (ritme, tempo i dinàmica) amb la finalitat d'entendre-la més i gaudir-la. Així mateix, reconeix en la música escoltada les famílies instrumentals. També hi identifica amb coherència gèneres i estils musicals i descriu els diferents aspectes de l'obra i la situa en el seu context històric i cultural de forma pautada.

D'altra banda, mostra sentit crític quan analitza de manera autònoma la música i expressa de manera argumentada allò que li transmet com a emocions, sensacions i idees. Valora els aspectes comunicatius de la música atenent a la seva intencionalitat i funcionalitat en el propi llenguatge musical o en altres llenguatges (publicitat, cinema, teatre). Es mostra sensible i respectuós davant les músiques escoltades i davant la música interpretada o composta per ell i pels companys, i participa en la crítica musical col·lectiva. Així mateix, analitza amb sentit crític la seva interpretació i la valora, i això li permet millorar-la.

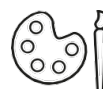
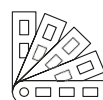
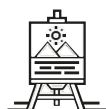
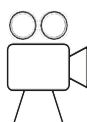
Expectatives de final de 3r cicle

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne analitza la música escoltada emprant com a recursos per a l'anàlisi diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari), és coherent quan discerneix i identifica els elements de la música (ritme, melodia, tempo, dinàmica, timbre, harmonia) amb la finalitat d'entendre-la més i gaudir-la. Així mateix, reconeix en l'audició l'agrupació que interpreta la música i els instruments emprats. També hi identifica amb coherència l'estil i el gènere i situa l'obra musical en el seu context històric i cultural i argumenta la relació trobada entre ells. A més, empra com a recursos per a l'anàlisi de la música diversos llenguatges (gràfic, corporal, literari).

D'altra banda, mostra sentit crític quan analitza de manera autònoma la música i expressa de manera argumentada allò que li transmet com a emocions, sensacions i idees. Valora els aspectes comunicatius de la música atenent a la seva intencionalitat i funcionalitat en el propi llenguatge musical o altres llenguatges (publicitat, cinema, teatre). Es mostra sensible i respectuós davant les músiques escoltades i davant la música interpretada o composta per ell i pels companys, i participa en la crítica musical col·lectiva. Així mateix, analitza amb sentit crític la seva interpretació i la valora, i això li permet millorar-la.

Annex V. Programa d'educació visual i plàstica

ViP

Programa d'educació visual i plàstica de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

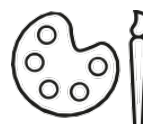
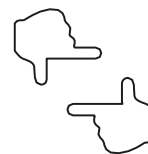
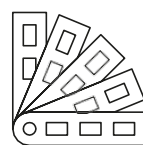
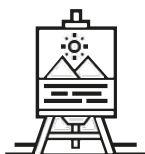
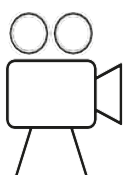
BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

239/510

Programa d'educació visual i plàstica de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa d'educació visual i plàstica de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex V del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Sílvia Burset, professora del departament de Didàctica de l'Educació Visual i Plàstica de la Universitat de Barcelona
Roger Mas, tècnic especialitzat de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinador del grup de redacció
Neus Hernández, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com
ISBN: 978-99920-0-932-1
Dipòsit legal: AND.347-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular
Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior
Avinguda Rocafort, 21-23.
AD600 Sant Julià de Lòria
www.educacio.ad

Índex

<u>Introducció .....</u>	<u>6</u>
<u>Competències específiques .....</u>	<u>8</u>
C1. Interpretar manifestacions visuals i plàstiques a través d'una actitud sensible i receptiva	9
Criteris d'avaluació de la C1	11
Expectatives de final de cicle de la C1	11
C2. Expressar idees, emocions i sentiments a través de creacions visuals i plàstiques	14
Criteris d'avaluació de la C2	16
Expectatives de final de cicle de la C2	16
<u>Recursos d'aprenentatge .....</u>	<u>18</u>
Bloc 1. El llenguatge visual	19
Bloc 2. Les manifestacions visuals i plàstiques	23
<u>Quadres de síntesi .....</u>	<u>28</u>
Quadre de síntesi de la C1	29
Quadre de síntesi de la C2	31

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

243/510

Introducció

El programa d'educació visual i plàstica de primera ensenyança es desenvolupa al llarg del recorregut dels tres cicles formatius de primera ensenyança des de la perspectiva de dos eixos, l'eix perceptiu i l'eix expressiu.

El fet de viure en un món ple de referències visuals no vinculades a l'àmbit estrictament artístic fa necessari que els alumnes siguin capaços d'interpretar, produir i valorar diversos tipus de missatges visuals, tant en l'entorn immediat com global. Per aquest motiu, el programa d'educació visual i plàstica de primera ensenyança no només recull el concepte d'art en el llenguatge visual i plàstic, sinó també altres objectes d'estudi com les manifestacions pròpies de la cultura visual, en què esdevé un mitjà d'expressió i un canal de comunicació i d'interacció per percebre, expressar i comunicar idees, emocions i sentiments en un context determinat.

Aquests llenguatges propis de l'educació visual i plàstica es mobilitzen a partir del pensament creatiu, projectiu, divergent o convergent i del pensament crític i reflexiu. Aquests diversos pensaments s'adeqüen a les diferents situacions amb les quals l'infant es pot veure confrontat.

L'educació visual i plàstica és un canal excel·lent per accedir a la cultura i al món de l'art, i també per potenciar la creativitat i activar l'esperit crític i maneres de pensar i d'actuar diferents. Permet desenvolupar capacitats tant perceptives com expressives i potenciar una actitud sensible, receptiva, creativa i compromesa. Des d'aquesta perspectiva, una de les funcions de l'educació visual i plàstica és obrir-nos els sentits per comprendre, apreciar i valorar el patrimoni material i immaterial tant proper com universal i també transformar el propi entorn a través de l'expressió d'idees, emocions i sentiments.

L'acte d'expressar-nos és inherent a l'ésser humà i no necessàriament està vinculat a la voluntat final de fer saber i de comunicar quelcom. L'educació visual i plàstica permet, a partir del que creem, retrobar-nos amb nosaltres mateixos, donar forma als somnis i desitjos i prendre consciència del que pensem i fem de manera analítica i reflexiva. En definitiva, construir la pròpia identitat. A la vegada, l'observació és imprescindible per desenvolupar el pensament crític i reflexiu a l'hora d'interpretar manifestacions artístiques i imatges relacionades amb el consum visual.

L'educació visual i plàstica a primera ensenyança és eminentment vivencial i de pràctica a partir de l'exploració de recursos i l'experimentació amb materials i tècniques, però sense oblidar que no es tracta només d'un procés manual, sinó també cognitiu envers la indagació i l'exploració de narratives a través de l'observació, la reflexió i l'anàlisi.

L'ensenyament i aprenentatge per a la comprensió dels mons artístics i culturals ha de partir de les pròpies iniciatives, neguits i experiències dels alumnes i dels interrogants que es plantegen, deixant que s'integrin en el procés i la dinàmica de l'aprenentatge. Aquesta obertura i aproximació permeten examinar els propòsits de la cultura i la seva incidència en la nostra manera de pensar i actuar.

L'àrea d'educació visual i plàstica utilitza l'aula com a espai d'aprenentatge, tot i la voluntat de convertir-la en laboratori i taller on s'experimenta, s'indaga i es crea. La peculiaritat del nostre entorn facilita l'accés a la cultura. Per tant, l'aprenentatge i, en conseqüència, el desenvolupament de les competències poden enriquir-se també a partir d'experiències vivencials que posen en contacte els nens i les nenes amb l'àmbit artístic i visual, gaudint per exemple de la visita al taller d'un artista plàstic o una empresa de publicitat, o de visites a museus o galeries d'art. Per altra banda, cal tenir en compte també el camí invers; és a dir, obrir les portes dels centres educatius i les aules als professionals i empreses vinculades a l'àmbit artístic.

Competències específiques

L'educació visual i plàstica contribueix al desenvolupament de l'infant aportant-li eines, recursos i estratègies per explorar i comprendre l'entorn que l'envolta de manera sensible. La creativitat i la sensibilitat són elements imprescindibles tant per interpretar com per expressar idees, emocions i sentiments. L'art i l'àmbit de les arts visuals i plàstiques, en general, són un espai per construir i desconstruir la realitat.

Des d'una actitud activa i compromesa, l'alumnat podrà descobrir formes d'expressar-se de manera personal i única, a través de l'experiència estètica que comporta el procés creatiu envers la fita d'una solució, i també observar manifestacions pròpies de l'àmbit de les arts plàstiques i gaudir-ne, per aproximar-se tant a interpretacions de mons reals com de mons imaginaris.

L'alumnat, durant la primera ensenyança, desenvoluparà dos competències, que se centren respectivament en dos eixos: el perceptiu i l'expressiu.

L'eix perceptiu s'associa a la interpretació de manifestacions artísticoplàstiques en diferents suports i des de les vivències personals en diferents entorns: el proper, el natural i el sociocultural. El segon eix es relaciona amb la creació d'obres personals a través de l'experimentació amb diversos materials i tècniques i amb l'exploració d'estratègies i recursos propis de l'àrea.

Ambdós competències es complementen i es retroalimenten, perquè quan mirem, pensem i fem posarem en pràctica el fet d'interpretar i expressar. L'alumnat mobilitzarà tant l'acció d'interpretar com la d'expressar a partir de les seves vivències personals, inquietuds i motivacions i, per tant, a través de les seves pròpies creacions visuals i plàstiques, ja sigui de manera individual o en grup. L'alumne les retrobarà al llarg dels tres cicles de primera ensenyança, en què finalment les haurà d'haver desenvolupat de tal manera que li permetin seguir amb comoditat i seguretat competències futures.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol¹ que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:

C1. Interpretar manifestacions visuals i plàstiques a través d'una actitud sensible i receptiva

El fet artístic i l'experiència visual i sensorial esdevenen un vehicle perquè l'alumne pugui explorar i comprendre el món i la relació que hi manté. Aquesta mirada esdevé progressiva des del més íntim i proper cap al descobriment de realitats i contextos llunyans i diversos².

A primera ensenyança l'alumnat interpretarà manifestacions visuals i plàstiques des d'una doble mirada. La més relacionada amb l'àmbit purament artístic des dels conceptes³, per exemple, d'escultura, la pintura, el cinema, les instal·lacions..., i la vinculada a l'àmbit de la comunicació visual, des del concepte de suport o canal, com són els pictogrames, els símbols o les publicitats..., sense oblidar altres contextos que poden promoure la sensibilitat estètica⁴.

Per tant, l'alumne anirà aprofundint de manera progressiva en la interpretació d'obres d'artistes, produccions dels seus companys o missatges publicitaris, sense oblidar la lectura interpretativa, per exemple, d'una posta de sol i des de les seves vivències personals en el seu dia a dia.

Vivim immersos en un món d'imatges. Algunes tenen un significat evident i immediat i d'altres una doble intenció, més subtil i subliminar i que, per tant, requereixen per part de l'alumne una anàlisi més acurada per desxifrar els seus codis en diferents àmbits i suports; és a dir, identificar elements del llenguatge visual (color, forma, dimensió, textura, composició...) per comprendre i valorar els missatges i les seves intencions en les imatges.⁵

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 13, "Empatia" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Quan parlem de suports no només ens referim a les arts plàstiques, sinó també a les imatges associades a qualsevol manifestació de la vida quotidiana de l'infant, com, per exemple, imatges publicitàries, emoticones amb què pot sentir-se identificat, en què es pot veure reflectit o per les quals es pot veure influenciat.⁶

La forma, el color, la textura i la dimensió són elements formals bàsics, que, interrelacionats en un espai compositiu, ja sigui un suport concret o una acció, adquireixen un valor i una funció comunicativa. En aquest sentit, l'alumnat crearà narratives en què es relacionen els elements formals del llenguatge visual amb els possibles valors comunicatius des d'una mirada atenta i reflexiva⁷.

La tercera dimensió, per mitjà de l'observació de la forma, el color i la textura, entre altres elements plàstics, ens porta a descobrir valors estètics en el nostre entorn personal, natural i sociocultural. En definitiva, aquesta dimensió pretén no deixar passar per alt el que tenim al davant com a quotidià que promou la sensibilitat estètica (paisatges, elements de la natura, entorn urbà, espais diversos, objectes, situacions quotidianes...). Qui no ha vist mai en un núvol una forma animal? O s'ha parat a pensar en la perfecció de l'espiral de la closca d'un cargol o en la gamma de colors càlids d'una posta de sol⁸?

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Els processos artístics esdevenen un llenguatge més que l'alumnat pot explorar i investigar per construir coneixement des d'una visió global. Per tant, és necessari que les propostes didàctiques parteixin dels interessos propis i de les experiències viscudes. Des d'aquesta perspectiva, l'alumnat podrà construir una visió pròpia i personal dels processos artístics de diferents contextos socials i culturals i també ser conscient de les possibilitats comunicatives del llenguatge visual.

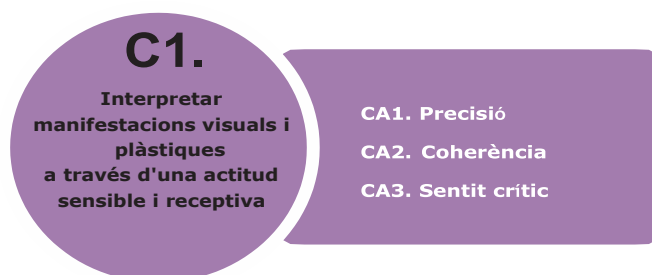
En les diferents situacions d'ensenyament-aprenentatge és important que el mestre o la mestra presenti les activitats i els projectes amb la intenció que els nens i nenes descobreixin a partir del diàleg i la interacció les relacions que hi ha entre els elements formals i el seu significat en les manifestacions artísticoplàstiques. Per això és important explorar manifestacions artístiques, situacions, escenaris i suports de diferents èpoques i cultures diverses, amb una mirada plural.

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cicle de la C1

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle, l'alumne interpreta manifestacions visuals i plàstiques presents en el seu entorn proper, en l'entorn natural i en l'entorn sociocultural, a través de l'observació i la reflexió, quan de manera precisa identifica alguns elements del llenguatge visual (colors, formes bàsiques, traç gruixut o prim, etc.) en obres senzilles.⁹ Coneix la majoria de materials, tècniques i eines emprats a classe i identifica diferents tipus de manifestacions visuals i plàstiques (dibuix, pintura, escultura, cinema).¹⁰

L'alumne interpreta de manera coherent quan dona un significat o un sentit a la manifestació plàstica o visual a partir dels propis sabers i vivències personals i en fa una explicació elemental. Igualment, estableix possibles relacions senzilles entre elements visuals i plàstics i una possible finalitat o intencionalitat, a partir de l'observació prèvia en el seu entorn proper.¹¹

Finalment, mostra sentit crític quan, amb una actitud receptiva i curiosa davant manifestacions visuals i plàstiques, expressa de manera molt senzilla una opinió personal sobre les emocions, les idees o els sentiments que li suggereix l'obra de fàcil interpretació. A la vegada, dona una opinió sobre la possible intenció de l'obra o de l'artista en obres molt "expressives" i "evidents".¹²

⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

SEGON CICLE

Al final de segon cicle, l'alumne interpreta manifestacions visuals i plàstiques presents en el seu entorn proper, en l'entorn natural i en l'entorn sociocultural, a través de l'observació i la reflexió, quan de manera precisa distingeix elements del llenguatge visual en àmbits i suports diversos¹³. Coneix i anomena molts dels materials, les tècniques i les eines emprats o mostrats a classe i diferencia els tipus de manifestacions visuals i plàstiques (dibuix, pintura, collage, còmic, escultura, ceràmica)¹⁴.

L'alumne interpreta de manera coherent quan dona un significat o un sentit a la manifestació plàstica o visual a partir dels propis sabers i vivències personals i en dona una explicació bàsica. Relaciona amb coherència els elements del codi visual i plàstic en funció d'alguns contextos o àmbits diversos (espai urbà, entorn natural, museus, publicitat) i proposa relacions coherents entre aquests elements i la intencionalitat comunicativa o expressiva de l'obra¹⁵.

L'alumne interpreta amb sentit crític quan, amb una actitud oberta i receptiva davant les manifestacions visuals i plàstiques, emet opinions de manera personal i raonada, expressant les idees, les emocions o els sentiments que li transmet l'obra i evitant comentaris estereotipats. Finalment, dona una opinió sobre el valor expressiu i la intencionalitat de l'obra en relació a alguns àmbits i contextos en què es troba¹⁶.

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne interpreta manifestacions visuals i plàstiques presents en el seu entorn proper, en l'entorn natural i en l'entorn sociocultural, a través de l'observació i la reflexió, quan de manera precisa distingeix els elements del llenguatge visual en qualsevol àmbit o suport.¹⁷ Coneix i anomena amb precisió materials, tècniques i eines emprats en manifestacions visuals i plàstiques i també identifica diferents tipus de manifestacions situades en entorns i en contextos molt diversos¹⁸.

L'alumne interpreta de forma coherent quan dona un significat o un sentit a la manifestació plàstica o visual a partir dels propis sabers i vivències personals i el comunica de manera raonada. També analitza amb coherència els elements del codi visual i plàstic en funció del seu context o àmbit. Igualment, estableix

¹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

relacions coherents i justificades entre aquests aspectes i la intencionalitat comunicativa o expressiva de la manifestació plàstica o visual¹⁹.

L'alumne interpreta amb sentit crític quan, amb una actitud sensible, oberta i receptiva davant les manifestacions visuals i plàstiques, dona la seva opinió de manera personal i argumentada, expressant les idees, les emocions o els sentiments que li transmet l'obra, relacionant elements formals de l'obra amb altres aspectes subjectius (el que ha viscut), defugint comentaris estereotipats i acceptant i considerant opinions diferents de la pròpia. A l'últim, quan analitza el valor expressiu i la intencionalitat de l'obra, té en compte el seu àmbit o context i el receptor a qui va dirigit.²⁰

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

13 | Programa d'educació visual i plàstica

C2. Expressar idees, emocions i sentiments a través de creacions visuals i plàstiques

Emprar diversos materials, tècniques i suports a través de l'exploració de les seves possibilitats expressives

Descobrir les possibilitats comunicatives del propi llenguatge visual i plàstic a través de l'experimentació

C2.

**Expressar idees,
emocions i sentiments
a través de creacions
visuals i plàstiques**

Prendre consciència del propi procés creatiu a través de la reflexió i la crítica constructiva

Expressar idees, emocions i sentiments en el context de primera ensenyança implica que l'alumne pot manifestar el que pensa, veu, sent o imagina a través de l'aplicació dels recursos i estratègies propis de l'àmbit de les arts visuals i plàstiques²¹.

L'àrea de visual i plàstica facilita i posa a l'abast dels infants els recursos i mitjans necessaris perquè puguin expressar-se a través de creacions visuals i plàstiques. Per tant, permet canalitzar i formalitzar idees, emocions i sentiments, a través d'una expressió espontània i instintiva, per construir progressivament una forma d'expressar-se més reflexiva i elaborada²². Al llarg del procés creatiu l'alumne podrà assolir els reptes i també resoldre situacions inesperades o desconegudes que li poden anar apareixent.²³

L'expressió d'idees, emocions i sentiments a través del llenguatge plàstic és inherent a l'ésser humà des dels primers anys de vida. De manera natural i espontània, l'infant experimenta amb materials i eines al seu abast (llapis, fang, paper, elements de construcció, entre altres), per anar descobrint progressivament, dins d'un procés de maduració, les possibilitats comunicatives d'aquests materials i eines. Per aquest motiu és important que a primera ensenyança l'alumnat exploti aquesta capacitat instintiva amb l'objectiu de poder expressar-se amb un nivell de complexitat més gran a través de diversitat de formes de representació²⁴.

A l'hora de desenvolupar aquesta competència l'alumne emprarà diverses estratègies, tècniques i recursos, per separat i combinant-los entre ells. Parlem del fet de gaudir, jugar creativament amb la manipulació de

²¹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

materials, l'ús de tècniques i de suports que el nen pot anar descobrint, i aprofundir en el que ja es coneix per bolcar-hi idees, sentiments i emocions²⁵.

L'acció d'expressar idees, emocions i sentiments a través de creacions visuals i plàstiques no es manifesta en el fet de "fer" vistosos artefactes ni produccions estereotipades, sinó en treballs que evidencien el fruit de la reflexió, la crítica constructiva, l'esforç i la perseverança. Valorar amb mirada crítica les facilitats i les febleses que es manifesten davant tot procés creatiu és una actitud necessària per poder copsar el propi procés i obtenir resultats satisfactoris davant de la situació plantejada. L'alumne, per avançar en el seu aprenentatge, haurà de resoldre, adaptar o millorar el seu ritme de treball, el seu nivell de constància i l'eficàcia de la seva planificació, i gestionar les pròpies capacitats i mancances²⁶.

El fet d'experimentar amb materials, tècniques i suports, juntament amb el fet d'explorar, permet a posteriori poder arribar a descobrir les possibilitats comunicatives que ofereixen per separat o combinats aquests tres elements, entesos com a part fonamental del llenguatge propi de l'àrea, que no és altre que el visual i plàstic. Adonar-se de les possibilitats comunicatives d'aquests elements ha de permetre també a l'alumne descobrir el potencial comunicatiu i utilitzar-lo en la conceptualització i la simbolització d'idees per generar precisament processos artístics a l'hora de fer saber i comunicar idees, emocions i sentiments, a través de colors, formes, textures i dimensions²⁷.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

La imaginació, la creativitat i la innovació han estat sempre vinculades al món de les arts visuals i plàstiques. Amb tot, no neixen de la inspiració o d'un do diví sinó de l'observació, la descoberta, la motivació i l'esforç, així com de la perseverança davant de les dificultats trobades en el propi procés, fins a portar l'alumne a tenir la sensació que la solució el satisfà; és a dir, saber aturar-se i donar per finalitzat el procés. Precisament, en el procés radica l'aprenentatge i és quan un mateix s'adona de les seves debilitats i fortaleces per assolir un repte.

Cal potenciar en l'infant l'interès per descobrir les possibilitats expressives del llenguatge plàstic a través de situacions problema que activin la curiositat, potenciant la imaginació i la creativitat. Des d'aquesta perspectiva cal remarcar que la manifestació plàstica va més enllà de ser una manualitat, ja que els valors formals s'associen a significats relacionats amb idees, emocions o sentiments. Les habilitats i destreses han d'anar vinculades a la recerca de formes de comunicar quelcom per no quedar-se en un pla purament formal desproveït d'intenció. Però, a la vegada, cal mostrar-se atent i evitar el trencament d'una dinàmica d'inèrcia i espontaneïtat en l'infant.

Per tant, el mestre ha de generar situacions d'ensenyament-aprenentatge per activar processos de creació que impliquin un camí cap al coneixement de la pròpia identitat i de la relació amb l'entorn des d'una actitud sensible, reflexiva i crítica. En aquest sentit, cal fomentar el diàleg a partir del binomi preguntes-respostes en els processos de creació, promovent l'aplicació d'estratègies, l'experimentació amb materials i l'exploració de tècniques, per arribar progressivament a la reflexió en la formulació d'unes conclusions, afavorint en els infants la recerca de les relacions entre forma i contingut des d'una mirada pròpia i personal en la construcció del camí cap al coneixement dels temps, dels espais, dels esdeveniments i fins i tot de la pròpia identitat.

²⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Criteris d'avaluació de la C2

C2.
Expressar idees,
emocions i sentiments
a través de creacions
visuals i plàstiques

CA1. Creativitat
CA2. Pertinència
CA3. Adequació

Expectatives de final de cicle de la C2

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle de primera ensenyança, l'alumne expressa emocions i sentiments a través de produccions visuals i plàstiques quan de manera creativa representa el seu propi imaginari incorporant (fent-los propis) elements de representació observats de la realitat. A través de l'experimentació, també aplica tècniques, materials o eines de forma desinhibida²⁸.

L'alumne tria de manera pertinent alguns recursos que se li ofereixen (colors, formes, eines o materials) per realitzar la seva producció atenent el propòsit o les consignes de la tasca demanada. També és capaç de donar una explicació senzilla dels elements formals, materials o tècnics utilitzats²⁹.

D'altra banda, realitza les seves produccions de forma acurada, seguint adequadament les pautes i les consignes donades. Finalment, en creacions plàstiques senzilles en dos i tres dimensions, s'aplica en l'ús d'algunes tècniques i estratègies³⁰.

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de primera ensenyança, l'alumne expressa emocions i sentiments a través de produccions visuals i plàstiques quan de manera creativa representa el seu propi imaginari i comença a representar la realitat a partir de l'observació de l'entorn proper reconeixent l'ús d'estereotips com a recurs fàcil. Escull de manera personal, d'entre les tècniques, els materials o les estratègies proposats, segons l'objectiu de la seva proposta creativa³¹.

²⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

A més, l'alumne tria els recursos de l'alfabet visual i del codi plàstic d'entre els que se li proposen de manera pertinent a l'hora de respondre a la intenció expressiva o comunicativa de la seva creació. També, quan la realitza, té en compte alguns aspectes de l'àmbit o entorn (espai interior o exterior, funció informativa, estètica, expressiva, publicitària) de la seva proposta. A més a més, és capaç d'explicar de manera senzilla però raonada els elements formals, materials o tècnics que ha seleccionat per donar-li sentit o valor³².

L'alumne realitza les seves produccions de forma acurada, fent un ús adequat d'eines, materials i procediments. També mostra destresa i habilitat en l'ús d'algunes tècniques i estratègies, en creacions plàstiques en dos i tres dimensions i en produccions del món de la imatge o la publicitat³³.

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne expressa emocions i sentiments a través de produccions visuals i plàstiques quan de manera creativa representa el seu propi imaginari o la realitat a partir de l'observació personal, així com de la seva intuïció, evitant l'ús d'estereotips. A través de l'exploració de materials, tècniques i estratègies, selecciona fórmules alternatives i personals per donar resposta a una demanda o projecte. Transforma o reinventa de forma innovadora buscant una manera de fer i de pensar pròpies.³⁴

A més, l'alumne tria de manera pertinent els recursos de l'alfabet visual i del codi plàstic que li permeten respondre a la intenció expressiva o comunicativa de la seva creació. També, quan la realitza, té en compte l'àmbit o entorn de destí de la seva proposta i a qui va dirigida. Igualment, és pertinent quan és capaç d'explicar o justificar els elements formals, materials o tècnics que ha seleccionat per donar-li sentit o valor³⁵.

L'alumne expressa o crea realitzant les seves produccions de forma acurada, fent un ús adequat d'eines, materials i procediments. També mostra destresa i habilitat en l'ús de tècniques i estratègies, en creacions plàstiques en dos i tres dimensions, i en produccions del món de la imatge, la comunicació, el disseny o la publicitat³⁶.

³² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i practiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Recursos d'aprenentatge

El programa d'educació visual i plàstica presenta dos blocs de recursos: el llenguatge visual i plàstic i les manifestacions visuals i plàstiques. Pel que fa als recursos procedimentals, cada bloc es vertebrava a partir de dos àmbits: el perceptiu i l'expressiu, per establir, d'aquesta manera, relacions més concretes amb cadascuna de les competències i així no associar necessàriament una competència a un bloc de recursos.

Des d'aquesta perspectiva, val a dir que és important que els dos blocs es treballin de manera global; és a dir, que no s'entenguin com a blocs independents que calgui treballar que necessiten situacions d'ensenyament-aprenentatge, activitats, exercicis o projectes amb uns resultats d'aprenentatge per separat, sinó blocs que més aviat es considerin com a recursos interrelacionats mitjançant els quals s'aconsegueix un desenvolupament i assoliment més ric i global de les competències per arribar a l de les competències en totes les seves dimensions.

Els recursos cal encabir-los en un entorn significatiu que tingui en compte els interessos i la realitat quotidiana, per donar coherència i transferència al plantejament pedagògic de l'àrea. En aquest sentit, cal tenir present la consonància entre els recursos de tipus conceptual, procedimental o actitudinal que es concreten en una activitat didàctica o projecte.

Pel que fa a la lògica de progressió, els recursos s'han distribuït per cicles, tenint en compte que, lògicament, els recursos factuais i conceptuals més simples i concrets s'han situat a primer cicle i els recursos més complexos i abstractes s'han deixat per a tercer cicle, tot i que és important remarcar que hi ha recursos generals que es concreten en el mateix contingut de les propostes didàctiques i s'augmenta la complexitat per a cada cicle.

Bloc 1. El llenguatge visual

Aquest primer bloc està format per dos conceptes clau clarament diferenciats. Per una banda, es presenten els elements que configuren l'alfabet visual a partir de la forma, la dimensió, la mesura, el color, la textura i l'espai. Per l'altra, se seqüencia la sintaxi i la composició visual a partir de la interrelació dels elements esmentats.

En relació amb els recursos de caràcter procedimental, tant en l'àmbit perceptiu com en l'expressiu hi ha una progressió clara en el decurs dels diferents cicles pel que fa als continguts clau com, per exemple, les formes planes, volumètriques, orgàniques o geomètriques; la relació entre fons i figura; les formes a l'espai, el color i les seves propietats i nomenclatura; la proporció i la llum.

En relació amb la lògica de progressió dels conceptes, els procediments i les actituds i valors en cadascun dels cicles es concreta tant per la complexitat ascendent d'un mateix recurs, determinada pel tipus d'activitat formativa, com per l'ampliació, de manera sumativa, d'altres components d'un mateix recurs.

En resum, en aquest bloc es consideren tots els elements del llenguatge visual necessaris per percebre o crear una manifestació visual i plàstica, mobilitzant els recursos necessaris envers l'assoliment de les dos competències.

Bloc 1. El llenguatge visual

1r CICLE	2n CICLE	3rCICLE
FETS I CONCEPTES		
L'alfabet visual: la forma, la dimensió, la mesura, el color, la textura i l'espai		
La línia com a estructura de la forma		
Tipus de línies: recta, corba, ondulada Disposició de les línies: horitzontal i vertical	Tipus de línies: recta, corba, horitzontal, vertical, ondulada, mixta, en espiral Disposició de les línies: horitzontal, vertical i diagonal	
Les formes orgàniques i les formes geomètriques		
Formes geomètriques simples: quadrat, rectangle, triangle, cercle	Figures geomètriques bàsiques: prisma, cub, piràmide, cilindre, esfera	Formes i figures geomètriques
Formes i figures geomètriques	El pla, el volum i l'espai	
La mesura: gran i petit	La mesura: les parts i el tot	La proporció
Els colors purs i els colors barrejats Els colors clars i els colors foscos	Els colors primaris i secundaris	Els colors terciaris i els colors complementaris Les gammes tonals El blanc i el negre

	La simetria i la asymetria de colors i formes El positiu i el negatiu de les imatges	La llum i l'ombra El contrast El contrallum
Les textures		Les textures visuals Les textures tàctils
La composició i la sintaxi visual		
La relació fons-figura	La seqüència de plans a l'espai bidimensional	La perspectiva i els punts de vista L'enquadrament Els plans
El contorn com a delimitador d'una forma	Les siluetes: el contorn i el dintorn	Les estructures modulars
La repetició	La seriació	El ritme
El moviment	El moviment representat i el moviment real (els mòbils, els teatres d'ombres, els artefactes dinàmics, la performance)	El moviment seqüenciat (el còmic, el taumatrop, el foliscopi)
PROCEDIMENTS		
Relacionats amb l'àmbit receptiu i perceptiu		
Identificació de punts i línies de formes de l'espai	Identificació de tipus de línies: recta, corba, horitzontal, vertical, ondulada, mixta, en espiral	Diferenciació entre formes orgàniques i geomètriques i l'espai bidimensional i tridimensional
Distinció entre formes planes i formes volumètriques	Reconeixement de formes planes i figures volumètriques	Identificació de formes geomètriques i estructures modulars
Identificació de formes geomètriques simples: quadrat, rectangle, triangle, cercle	Anàlisi de formes i figures orgàniques i geomètriques a l'espai bidimensional i tridimensional	Identificació de mòduls en sèries i ritmes
Distinció entre formes grans i petites	Anàlisi de la mesura entre els elements que componen les figures	Anàlisi de la proporció en les composicions
Diferenciació entre el to més clar i fosc d'un color. Associació de colors per la tonalitat	Reconeixement dels colors primaris i secundaris	Classificació de gammes harmòniques i contrastades Identificació dels colors complementaris Relació entre la llum i l'ombra
Interpretació de formes i figures	Identificació de formes simètriques i asimètriques Relació entre el positiu i negatiu en les formes	Identificació i distinció de formes simètriques i asimètriques

Relació entre fons i figura	Diferenciació de plans a l'espai bidimensional	Reconeixement dels punts de vista i la perspectiva
Identificació de les figures en moviment	Anàlisi del moviment representat i el moviment real: mòbils, els teatres d'ombres, els artefactes dinàmics, la performance	Anàlisi del moviment seqüenciat
Relacionats amb l'àmbit expressiu		
Exercitació de traços i de tipus de línies: recta, corba, ondulada	Exercitació de traços i de tipus de línies: recta, corba, horitzontal, vertical, ondulada, mixta, en espiral	
Creació de formes orgàniques	Creació de formes orgàniques	Creació de formes orgàniques i geomètriques i l'espai bidimensional i tridimensional
Creació de formes geomètriques simples: quadrat, rectangle, triangle, cercle	Composició de formes geomètriques	Representació de formes geomètriques a l'espai bidimensional
Creació de formes planes i figures volumètriques	Creació de formes simètriques. Creació de sanefes amb mòduls	Creació d'estructures modulars
Experimentació amb els colors	Aplicació de colors primaris i secundaris a les obres	Aplicació de gammes harmòniques i contrastades Representació de l'ombra i de la llum
Representació de formes i figures a l'espai compositiu	Representació de plans a l'espai bidimensional Representació del moviment	Aplicació de la proporció a l'espai compositiu Representació del moviment seqüenciat
ACTITUDS I VALORS		
Interès per valorar les possibilitats del llenguatge visual		
Interès per descobrir les possibilitats dels elements del llenguatge visual i plàstic	Interès per experimentar les possibilitats expressives i comunicatives del llenguatge visual	Interès per valorar les possibilitats del llenguatge visual i plàstic
Mostrar-se rigorós en l'ús de la terminologia pròpia de l'àrea		
Ús del vocabulari específic i bàsic	Esforç en l'ús de la terminologia pròpia de l'àrea	
Actitud receptiva envers les possibilitats del llenguatge plàstic		
Actitud receptiva envers les expressions estètiques i artístiques	Actitud receptiva i curiosa envers les expressions estètiques i artístiques	Valoració de les expressions estètiques i artístiques com a mitjà d'expressió i de comunicació

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Des de les dos vessants, la perceptiva i l'expressiva, les situacions d'ensenyament-aprenentatge hauran d'incidir en els elements que configuren el llenguatge visual i plàstic a partir l'aprenentatge dialògic que fomenti la descoberta de la forma, la dimensió, la mesura, el color, la textura i l'espai, així com la seva experimentació.

La línia, el traç, la taca o la textura, per exemple, són recursos propis del llenguatge plàstic que per si mateixos poden esdevenir significats diferents sense anar a la recerca de la mimesi a partir d'un model de referència. A tall d'exemple, podem dir que diferents tipus de línia els podem associar també a significats diversos, igual que el que ens poden evocar les gammes cromàtiques o també el que determina la llum a partir de les ombres.

Bloc 2. Les manifestacions visuals i plàstiques

Aquest segon bloc es concreta en una estructura polièdrica i complementària de les manifestacions visuals i plàstiques a partir de quatre apartats. En primer lloc, els espais i contextos com són els museus, la natura, el carrer o l'entorn quotidià. Després, els tipus de manifestacions que acullen els espais esmentats a partir de, per exemple, l'escultura, el dibuix, la pintura, la il·lustració, la instal·lació, el cinema, el vídeo, el còmic, el collage, la creació multimèdia, la fotografia, el gravat, la performance, l'arquitectura, l'artesanía com a element funcional i decoratiu o el disseny.

Un altre recurs és la relació que hi ha entre l'artista, l'obra i el context social i cultural que connecta amb els moviments estilístics, les tendències, l'art popular, la tradició i el patrimoni. En aquest sentit també resulta imprescindible el recurs que relaciona les formes amb el significat d'idees, emocions i sentiments.

En consonància amb el recurs anterior s'erigeix el del procés creatiu que incideix en la idea que les manifestacions visuals i plàstiques necessiten espais i temps per potenciar la imaginació i el pensament projectiu.

I, per finalitzar, resulta imprescindible l'apartat destinat al recurs de tècniques i materials, no sols per tenir-ne coneixement, sinó també per considerar-lo com un element facilitador per comunicar idees.

Bloc 2. Les manifestacions visuals i plàstiques

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Els espais i contextos de les manifestacions visuals i plàstiques: el museu, la natura, el carrer i l'entorn quotidià		
L'espai museístic i expositiu	L'espai museístic i expositiu	L'espai museístic i expositiu
L'espai urbà	L'espai urbà	L'espai urbà
L'espai a la natura	L'espai a la natura	L'espai a la natura
L'espai quotidià	L'espai quotidià	L'espai quotidià
La imatge i els espais virtuals	La imatge i els espais virtuals	La imatge i els espais virtuals
Els tipus de manifestacions visuals i plàstiques		
L'escultura	L'escultura	L'escultura
El dibuix	El dibuix	El dibuix
La pintura	La pintura	La pintura
La il·lustració	La il·lustració	La il·lustració
La instal·lació	La instal·lació	La instal·lació
El cinema	El cinema	El cinema
El vídeo	El vídeo	El vídeo
El collage	El còmic	El còmic
	El collage	El collage

L'artesanía com a element funcional (materials, formes, funcions)		La creació multimèdia La fotografia El gravat La performance L'arquitectura L'artesanía com a element funcional i decoratiu El disseny
L'artista i la seva obra: els diferents estils i moviments al llarg del temps		
El que és antic i el que és modern, nou o actual	Els diferents estils o moviments artístics al llarg del temps Art tradicional i art popular. Patrimoni cultural	Els diferents estils o moviments artístics al llarg del temps Art tradicional i art popular. Patrimoni cultural
Les relacions entre forma i significat en les manifestacions visuals i plàstiques		
La intenció comunicativa de les obres artísticoplàstiques i les imatges en general L'expressió d'idees, emocions i sentiments		
El procés creatiu. El pensament creatiu i projectiu: el pensament divergent-convergent i el pensament crític i reflexiu		
Els artistes i les seves obres La imaginació i la creativitat L'espontaneïtat La projecció d'idees La narració espontània	Els artistes i les obres L'espontaneïtat La projecció d'idees La narració intencionada	Els artistes i les obres o els artistes i la relació amb les seves obres L'espontaneïtat vs els prejudicis L'estructuració en la formalització d'idees
El gest i el traç	La imaginació i la creativitat El procés creatiu Les provatures i els esbossos El gest i el traç La concreció en el procés	La imaginació i la creativitat. El procés creatiu. La planificació i formalització de la idea Les provatures i els esbossos La representació plàstica i els temes La figuració i l'abstracció La concreció en el procés El concepte d'acabat
Les tècniques i les seves característiques com a mitjà expressiu		
La pintura (trepç) El frottage L'estampació El modelatge El collage	La pintura (l'aquarel·la, el trepç) El frottage L'estampació El modelatge La construcció L'assemblatge L'esgrafiament	Pintura (oli, acrílic aquarel·la, trepç) L'esgrafiament El frottage L'estergit L'estampació El modelatge

El collage		La construcció L'assemblatge El collage
Els materials plàstics i les seves característiques expressives (durs, tous, mal·leables, retràctils, flexibles, grassos, aquosos...)		
Les ceres	Les ceres	Les ceres
Els llapis de colors	Els llapis de colors	Els llapis de colors
Els retoladors	Els retoladors	Els retoladors
El fang	El fang	El fang
La plastilina	La plastilina	La plastilina
	Els teixits	Els teixits
		La pasta de sal
		La tinta
		El carbonet
PROCEDIMENTS		
Relacionats amb l'àmbit receptiu i perceptiu		
Relació de les característiques dels espais expositius i museus (obres d'artistes que es mostren al públic, què són els quadres, les escultures i obres en general...)	Anàlisi de les característiques dels espais expositius i museus (obres d'artistes que es mostren al públic, què són els quadres, les escultures i obres en general...)	Interpretació de les característiques dels espais expositius i museus (obres d'artistes que es mostren al públic, què són els quadres, les escultures i obres en general...)
Identificació de les característiques de l'entorn urbà: mobiliari, art (grafits, cartells publicitaris, escultures...)	Anàlisi de les característiques de l'entorn urbà: mobiliari, art (grafits, cartells publicitaris, escultures...)	Interpretació de les característiques de l'entorn urbà: mobiliari, art (grafits, cartells publicitaris, escultures...)
		Valoració de les funcions de l'art en l'entorn urbà i natural
		Interpretació de les manifestacions estètiques pròpies de la natura o en intervencions artístiques
Descripció d'imatges en mitjans infogràfics i a la xarxa		Interpretació d'imatges en mitjans infogràfics i a la xarxa
Identificació de tipus de manifestacions visuals i plàstiques (escultura, dibuix, pintura, il·lustració, instal·lació, cinema, vídeo)	Anàlisi de les intencions comunicatives de les obres visuals i plàstiques: la fantasia i la realitat	Interpretació de les intencions comunicatives de les obres plàstiques
		Identificació entre la relació dels elements formals i els conceptuals
		Interpretació d'imatges
Reconeixement de processos relacionats amb tècniques i materials bàsics	Identificació de tècniques i materials bàsics	Reconeixement de tècniques i materials bàsics
Relacionats amb l'àmbit expressiu		

Creació d'obres visuals i plàstiques bidimensionals i tridimensionals tenint en compte els elements del llenguatge visual	Creació d'obres visuals i plàstiques bidimensionals i tridimensionals tenint en compte els elements del llenguatge visual	Creació d'obres visuals i plàstiques bidimensionals i tridimensionals tenint en compte els elements del llenguatge visual
Manipulació i transformació d'espais	Creació d'ambients en els espais	L'organització i concreció del tema
Manipulació i transformació d'espais atenent el seu context		
Experimentació i manipulació amb materials i tècniques		
ACTITUDS I VALORS		
Mostrar interès en el coneixement i l'exploració amb materials, tècniques i instruments		
Mostrar curiositat pel coneixement i l'experimentació amb materials, tècniques i instruments	Mostrar iniciativa en el coneixement i l'experimentació amb materials, tècniques i instruments	Prendre consciència de l'aprenentatge i l'exploració de tècniques, materials i instruments
Rigor en l'ús, el manteniment i la conservació de materials, eines i tècniques		
Adquisició d'hàbits d'ús, manteniment i conservació de materials i eines	Tenir cura en l'ús, el manteniment i la conservació de materials i eines	Rigor en l'ús, el manteniment i la conservació de materials, eines i tècniques
Prendre consciència de les pròpies capacitats i de les dificultats i actuar amb autoexigència		
Identificar algunes capacitats i dificultats en el procés creatiu	Prendre consciència de les pròpies dificultats i esforçar-se per superar-les	Prendre consciència de les pròpies dificultats i esforçar-se per superar-les
	Valoració i explotació de les pròpies capacitats	Valoració i explotació de les pròpies capacitats
Actitud crítica i constructiva		
Actitud receptiva davant les valoracions dels altres	Acceptació de la crítica dels altres en la realització pròpia	Entendre les valoracions dels altres com una possibilitat per fer créixer les pròpies realitzacions i construir coneixement
Respecte envers les produccions alienes	Respecte i interès per les produccions alienes	Ser sensible a la diversitat de manifestacions visuals i plàstiques des d'una mirada crítica i constructiva

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

El docent ha de crear un context de curiositat, motivació i interès perquè l'alumne descobreixi i expressi, de forma crítica i reflexiva, maneres d'entendre i expressar idees, emocions i sentiments. Tant des de l'àmbit receptiu com l'expressiu, les situacions d'ensenyament-aprenentatge per treballar recursos com els contextos, els suports o les tècniques i els materials han de posar en relleu no només l'aspecte finalista d'un procés creatiu, entès com a producció final, sinó també el procés en si mateix per desvetllar o expressar les relacions entre formes i significats.

No hi ha una forma única de començar un projecte. Hi ha tantes maneres de desenvolupar-lo com decisions de les persones que el vulguin dur a terme. És clar, però, que el docent ha d'adquirir un rol d'orientador i de guia per donar suport i indicacions a partir d'un tema o del plantejament de preguntes per tal de desvetllar en els alumnes interessos propis.

Cal motivar i dirigir l'acció perquè els alumnes s'impliquin de manera activa. La paraula *creativitat* ens porta també al concepte d'originalitat, de transformació, d'innovació, d'associacions amb enginy, de progrés, d'actituds orientades cap al descobriment, amb la capacitat per desorganitzar mentalment la realitat i reinventar-la en formes diferents. Quan ens proposem començar qualsevol projecte el procés ens desvetllarà nous camins per explorar i perfeccionar la nostra idea prèvia.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

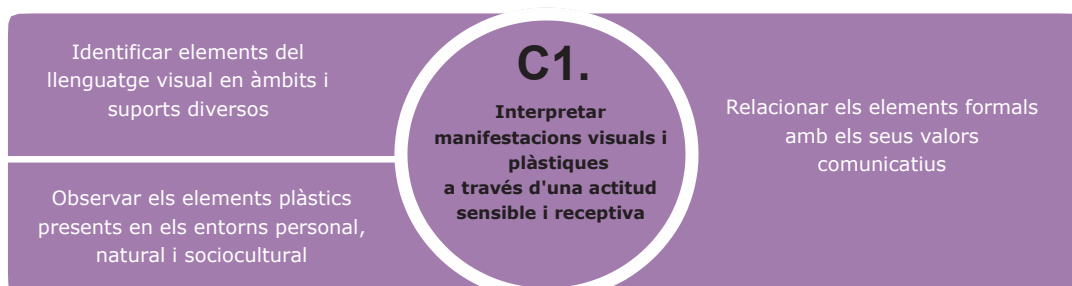
Núm. 123

24 de novembre del 2021

265/510

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Criteris d'avaluació

CA1. Precisió

CA2. Coherència

CA3. Sentit crític

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle, l'alumne interpreta manifestacions visuals i plàstiques presents en el seu entorn proper, en l'entorn natural i en l'entorn sociocultural, a través de l'observació i la reflexió, quan de manera precisa identifica alguns elements del llenguatge visual (colors, formes bàsiques, traç gruixut o prim, etc.) en obres senzilles. Coneix la majoria de materials, tècniques i eines emprats a classe i identifica diferents tipus de manifestacions visuals i plàstiques (dibuix, pintura, escultura, cinema).

L'alumne interpreta de manera coherent quan dona un significat o un sentit a la manifestació plàstica o visual a partir dels propis sabers i vivències personals i en fa una explicació elemental. Igualment, estableix possibles relacions senzilles entre elements visuals i plàstics i una possible finalitat o intencionalitat, a partir de l'observació prèvia en el seu entorn proper.

Finalment, mostra sentit crític quan, amb una actitud receptiva i curiosa davant manifestacions visuals i plàstiques, expressa de manera molt senzilla una opinió personal sobre les emocions, les idees o els sentiments que li suggereix l'obra de fàcil interpretació. A la vegada, dona una opinió sobre la possible intenció de l'obra o de l'artista en obres molt "expressives" i "evidents".

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle, l'alumne interpreta manifestacions visuals i plàstiques presents en el seu entorn proper, en l'entorn natural i en l'entorn sociocultural, a través de l'observació i la reflexió, quan de manera precisa distingeix elements del llenguatge visual en àmbits i suports diversos. Coneix i anomena molts dels materials, les tècniques i les eines emprats o mostrats a classe i diferencia els tipus de manifestacions visuals i plàstiques (dibuix, pintura, collage, còmic, escultura, ceràmica).

Interpreta de manera coherent quan dona un significat o un sentit a la manifestació plàstica o visual a partir dels propis sabers i vivències personals i en dona una explicació bàsica. Relaciona amb coherència els elements del codi visual i plàstic en funció d'alguns contextos o àmbits diversos (espai urbà, entorn natural, museus, publicitat) i proposa relacions coherents entre aquests elements i la intencionalitat comunicativa o expressiva de l'obra.

L'alumne interpreta amb sentit crític quan, amb una actitud oberta i receptiva davant les manifestacions visuals i plàstiques, emet opinions de manera personal i raonada, expressant les idees, les emocions o els sentiments que li transmet l'obra i evitant comentaris estereotipats. Finalment, dona una opinió sobre el valor expressiu i la intencionalitat de l'obra en relació a alguns àmbits i contextos en què es troba.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne interpreta manifestacions visuals i plàstiques presents en el seu entorn proper, en l'entorn natural i en l'entorn sociocultural, a través de l'observació i la reflexió, quan de manera precisa distingeix els elements del llenguatge visual en qualsevol àmbit o suport. Coneix i anomena amb precisió materials, tècniques i eines emprats en manifestacions visuals i plàstiques i també identifica diferents tipus de manifestacions situades en entorns i en contextos molt diversos.

Interpreta de forma coherent quan dona un significat o un sentit a la manifestació plàstica o visual a partir dels propis sabers i vivències personals i el comunica de manera raonada. També analitza amb coherència els elements del codi visual i plàstic en funció del seu context o àmbit. Igualment, estableix relacions coherents i justificades entre aquests aspectes i la intencionalitat comunicativa o expressiva de la manifestació plàstica o visual.

L'alumne interpreta amb sentit crític quan, amb una actitud sensible, oberta i receptiva davant les manifestacions visuals i plàstiques, dona la seva opinió de manera personal i argumentada, expressant les idees, les emocions o els sentiments que li transmet l'obra, relacionant elements formals de l'obra amb altres aspectes subjectius (el que ha viscut), defugint comentaris estereotipats i acceptant i considerant opinions diferents de la pròpia. A l'últim, quan analitza el valor expressiu i la intencionalitat de l'obra, té en compte el seu àmbit o context i el receptor a qui va dirigit.

Quadre de síntesi de la C2

Emprar diversos materials, tècniques i suports a través de l'exploració de les seves possibilitats expressives

Descobrir les possibilitats comunicatives del propi llenguatge visual i plàstic a través de l'experimentació

C2.

Expressar idees, emocions i sentiments a través de creacions visuals i plàstiques

Prendre consciència del propi procés creatiu a través de la reflexió i la crítica constructiva

Criteris d'avaluació

CA1. Creativitat

CA2. Pertinència

CA3. Adequació

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de primera ensenyança, l'alumne expressa emocions i sentiments a través de produccions visuals i plàstiques quan de manera creativa representa el seu propi imaginari incorporant (fent-los propis) elements de representació observats de la realitat. A través de l'experimentació, també aplica tècniques, materials o eines de forma desinhibida.

L'alumne tria de manera pertinent alguns recursos que se li ofereixen (colors, formes, eines o materials) per realitzar la seva producció atenent el propòsit o les consignes de la tasca demanada. També és capaç de donar una explicació senzilla dels elements formals, materials o tècnics utilitzats.

D'altra banda, realitza les seves produccions de forma acurada, seguint adequadament les pautes i les consignes donades. Finalment, en creacions plàstiques senzilles en dos i tres dimensions, s'aplica en l'ús d'algunes tècniques i estratègies.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de primera ensenyança, l'alumne expressa emocions i sentiments a través de produccions visuals i plàstiques quan de manera creativa representa el seu propi imaginari i comença a representar la realitat a partir de l'observació de l'entorn proper reconeixent l'ús d'estereotips com a recurs fàcil. Escull de manera personal, d'entre les tècniques, els materials o les estratègies proposats, segons l'objectiu de la seva proposta creativa.

A més, l'alumne tria els recursos de l'alfabet visual i del codi plàstic d'entre els que se li proposen de manera pertinent a l'hora de respondre a la intenció expressiva o comunicativa de la seva creació. També, quan la realitza, té en compte alguns aspectes de l'àmbit o entorn (espai interior o exterior, funció informativa, estètica, expressiva, publicitària) de la seva proposta. A més a més, és capaç d'explicar de manera senzilla però raonada els elements formals, materials o tècnics que ha seleccionat per donar-li sentit o valor.

31

L'alumne realitza les seves produccions de forma acurada, fent un ús adequat d'eines, materials i procediments. També mostra destresa i habilitat en l'ús d'algunes tècniques i estratègies, en creacions plàstiques en dos i tres dimensions i en produccions del món de la imatge o la publicitat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final de tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne expressa emocions i sentiments a través de produccions visuals i plàstiques quan de manera creativa representa el seu propi imaginari o la realitat a partir de l'observació personal, així com de la seva intuïció, evitant l'ús d'estereotips. A través de l'exploració de materials, tècniques i estratègies, selecciona fórmules alternatives i personals per donar resposta a una demanda o projecte. Transforma o reinventa de forma innovadora buscant una manera de fer i de pensar pròpies.

A més, l'alumne tria de manera pertinent els recursos de l'alfabet visual i del codi plàstic que li permeten respondre a la intenció expressiva o comunicativa de la seva creació. També, quan la realitza, té en compte l'àmbit o entorn de destí de la seva proposta i a qui va dirigida. Igualment, és pertinent quan és capaç d'explicar o justificar els elements formals, materials o tècnics que ha seleccionat per donar-li sentit o valor.

L'alumne expressa o crea realitzant les seves produccions de forma acurada, fent un ús adequat d'eines, materials i procediments. També mostra destresa i habilitat en l'ús de tècniques i estratègies, en creacions plàstiques en dos i tres dimensions, i en produccions del món de la imatge, la comunicació, el disseny o la publicitat.

Annex VI. Programa de llengües i literatures

Programa de llengües i literatures de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

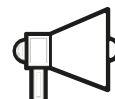
BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

271/510

Programa de Il·lengües i literatures de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de llengües i literatures de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex VI del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Artur NogueroI, professor del Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Rosa Maria Ramirez, mestra i llicenciada en filologia catalana

Marie Rivière, professora del Departament d'Educació Lingüística i Literària de la Universitat de Barcelona

Maria Dolors Masats, professora del Departament de Didàctica de la Llengua, la Literatura i les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Neus Hernández, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-933-8

Dipòsit legal: AND.348-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	7
Competències específiques	7
C1. Intervenir en situacions escolars de comunicació oral	7
Criteris d'avaluació de la C1	8
Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua catalana	9
Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua francesa	12
Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua anglesa	15
Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua castellana	17
C2. Llegir textos escrits multimodals d'estructura simple	18
Criteris d'avaluació de la C2	20
Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua catalana	20
Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua francesa	23
Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua anglesa	25
Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua castellana	27
C3. Escriure textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa	28
Criteris d'avaluació de la C3	30
Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua catalana	31
Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua francesa	34
Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua anglesa	36
Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua castellana	38
Recursos d'aprenentatge	39
Bloc 1. Oralitat	40
Bloc 2. Lectura	49
Bloc 3. Escriptura	56
Bloc 4. Literatura	63
Bloc 5. Reflexió sobre la llengua	72
Recursos de llengua anglesa	86
Bloc 1 Oralitat	87
Bloc 2 Lectura	91
Bloc 3 Escriptura	94
Bloc 4 Literatura	96

Bloc 5 Reflexió sobre la llengua	98
<u>Quadres de síntesi de llengua catalana .....</u>	<u>101</u>
Quadre de síntesi de la C1 de llengua catalana	102
Quadre de síntesi de la C2 de llengua catalana	105
Quadre de síntesi de la C3 de llengua catalana	107
<u>Quadres de síntesi de llengua francesa.....</u>	<u>109</u>
Quadre de síntesi de la C1 de llengua francesa	110
Quadre de síntesi de la C2 de llengua francesa	113
Quadre de síntesi de la C3 de llengua francesa	115
<u>Quadres de síntesi de llengua anglesa .....</u>	<u>117</u>
Quadre de síntesi de la C1 de llengua anglesa	118
Quadre de síntesi de la C2 de llengua anglesa	120
Quadre de síntesi de la C3 de llengua anglesa	122
<u>Quadres de síntesi de llengua castellana .....</u>	<u>124</u>
Quadre de síntesi de la C1 de llengua castellana	125
Quadre de síntesi de la C2 de llengua castellana	126
Quadre de síntesi de la C3 de llengua castellana	127

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

276/510

Introducció

6 | Programa de llengües i literatures

El programa de llengües i literatures té com a funció principal proposar una formació lingüística i literària que asseguri el dret fonamental a una educació de qualitat i a la formació al llarg de tota la vida. Els diversos elements del programa afavoreixen la formació d'un alumnat competent per afrontar les situacions que li planteja la societat i per participar-hi de manera activa i crítica.

La llengua s'aprèn usant-la, més enllà del simple maneig de les formes lingüístiques, les quals s'acompanyen de recursos multimodals –orals, escrits, visuals, gestuals, etc.–, tècnics i digitals que hi aporten significats nous. La llengua, i la comunicació, són l'eina bàsica de qualsevol aprenentatge i de qualsevol participació social: ajuden a estructurar el pensament, donen accés als sabers, modulen els propis sentiments i afectes i fan possible expressar-se amb eficàcia en diferents contextos i situacions, comunicar-se amb altres persones, compartir i obrir-se a altres cultures i desenvolupar-se personalment i socialment. Per això, el seu ensenyament i aprenentatge es basa en l'enfocament comunicatiu, el qual prioritza els usos socials de la llengua, és a dir, la recepció, la producció, la interacció i la mediació de textos (orals, escrits, multimodals) atenent la situació comunicativa dins de contextos reals de comunicació.

Aprendre llengua i comunicació és desenvolupar els repertoris lingüístics i comunicatius, i aprendre a gestionar-los de manera que es puguin afrontar amb eficàcia les situacions problemàtiques que es plantegin. Com es veu, l'enfocament comunicatiu encaixa plenament amb el competencial perquè ambdós consideren prioritari que l'alumnat aprengui fent un ús funcional dels seus aprenentatges.

El fet que la societat cada cop sigui més plural i diversa suposa una formació lingüística i literària diferent, la representada en l'enfocament plurilingüe i intercultural, el qual proposa, com a model al qual cal tendir, el parlant plurilingüe i intercultural. Segons aquest enfocament, aprendre llengua i comunicació és desenvolupar els repertoris lingüístics i comunicatius, i aprendre a gestionar-los per afrontar amb eficàcia les situacions multilingües i interculturals que es produeixen en la nostra societat. Aquest enfocament integra les llengües i les cultures del repertori de l'alumnat per tal de treure'n el màxim profit per a l'aprenentatge de les llengües d'escolarització i de les de l'entorn. Es tracta, doncs, d'afavorir la transferència dels aprenentatges fets en una llengua a les altres que està aprenent; potenciar les reflexions sobre semblances o diferències entre les llengües; ajudar l'alumnat a gestionar el seu repertori plurilingüe, o afavorir la interacció amb diferents universos literaris per a l'apropiació de referents interculturals, que dona una visió oberta i constructiva davant l'alteritat.

Pel que fa a la formació literària, es fa incidència en el contacte directe amb les obres literàries per desenvolupar la imaginació, la recepció crítica i l'expressió creativa de l'alumnat. La construcció de la identitat personal i cultural de l'alumnat es nodreix de l'imaginari col·lectiu, és a dir, de les interpretacions simbòliques i mítiques, i a través de l'experiència lectora alimenta el món interior i afavoreix la comprensió intrapersonal i interpersonal, és a dir, cultural i social. És per això que es proposa la interacció amb manifestacions multimodals interculturals i la conversa com a base de la interacció i de la mediació al voltant de la diversitat de gèneres literaris i de produccions orals, escrites i multimodals. Es pretén familiaritzar l'alumne amb les funcions poètiques i simbòliques del llenguatge i desenvolupar la creativitat de l'alumne i l'apreciació personal de les obres, a través d'un espai de llibertat des del qual es pugui expressar creativament i manifestar les seves preferències i els seus gustos.

Competències específiques

El plantejament de les competències específiques del programa de llengües i literatura s'articula a partir de dos eixos estructuradors: l'eix oral i l'eix l'escrit.

En ambdós eixos es tenen en compte les accions de recepció, producció, interacció i mediació; tot i així, l'eix oral es presenta de manera global en la competència d'intervenir en situacions escolars de comunicació oral, mentre que l'eix escrit s'ha dividit en dos competències: per una banda, llegir textos multimodals d'estructura simple i, per l'altra, escriure textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa.

Aquestes competències es presenten interrelacionades en les situacions comunicatives reals i són la base per a la comprensió, selecció, organització, elaboració i comunicació de la informació i, per tant, de l'aprenentatge, de la construcció del pensament i de la comunicació.

La C1, "Intervenir en situacions escolars de comunicació oral", té en compte la interacció, amb la seva dualitat inherent de comprensió i producció, però alhora la mediació, afavorint la comunicació interactiva tant a través de l'ús de les estratègies pròpies de la conversa, com mitjançant la reformulació dels missatges a través de la variació lingüística.

Aquesta competència és clau en aquesta etapa, i de manera especial en el primer cicle. No oblidem que l'oralitat és transversal a totes les altres competències i a l'ensenyament de les altres àrees, en general, com a base de la modelització que fa el mestre per ensenyar els diversos processos de recepció i producció.

La C2, "Llegir textos escrits multimodals d'estructura simple", se centra en la recepció. A primer cicle se centra, sobretot, en la codificació i descodificació de paraules, frases i textos senzills i de temes coneguts. A poc a poc, va evolucionant a lectures de contingut més complex i relacionades amb els coneixements que es van adquirint. L'oralitat té molta importància a l'hora no només de modelitzar les estratègies i tècniques lectores, sinó de reformular el contingut per fer-ne palesa la comprensió. Ja hem vist que la interacció amb el grup és una manera de construir i compartir interpretacions en l'àmbit de la lectura literària. Aquesta competència es pot compaginar amb les altres dos com a base per obtenir la informació necessària per desenvolupar-les.

La C3, "Escriure textos multimodals d'estructura simple amb una intenció comunicativa clara", se centra en la producció. Està estretament vinculada a la C2, ja que parteix de models identificats en la lectura. Ara bé, és en l'oralitat, un cop més, que trobarem el mitjà per guiar i modelitzar el procés d'escriptura.

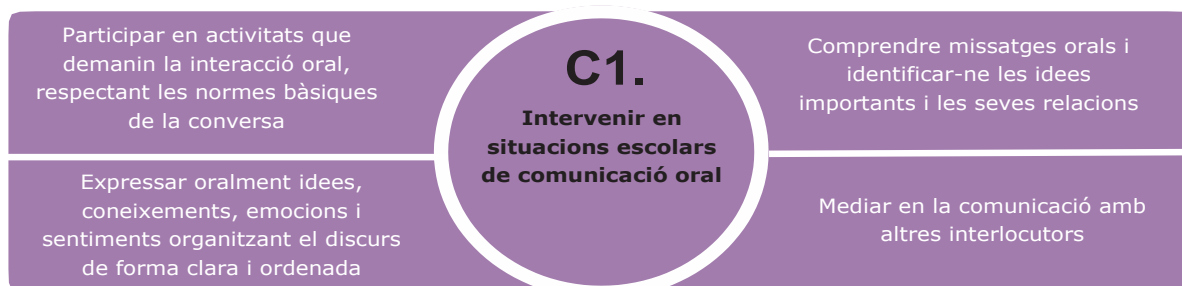

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol¹ que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

---

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica s'indicarà amb el símbol següent:

C1. Intervenir en situacions escolars de comunicació oral

És un lloc comú afirmar que no hi ha res al pensament humà que abans no hagi estat en les interaccions humanes amb els altres i en contacte amb el món. **Escoltant, parlant i interactuant es dona sentit a les pròpies experiències, es construeix la visió del món, s'elaboren i expressen idees, opinions i sentiments, es construeix la personalitat i la identitat plural, i s'explora el rol individual i social en el món.**² És per aquest motiu que el programa de llengües dona una importància especial **al desenvolupament de la competència comunicativa oral, entesa des d'aquestes quatre vessants: escoltar, parlar, interactuar i mediar**³.

Una part fonamental de la competència oral es desenvolupa gràcies a la interacció i la participació en situacions comunicatives diverses. A primera ensenyança, aquesta participació **suposa adquirir l'habilitat d'incorporar al propi discurs aspectes interessants de les intervencions dels altres per complementar-lo o enriquir-lo i dona la possibilitat d'expressar el propi pensament de forma que vagi evolucionant en claredat, coherència, concreció i riquesa de vocabulari i estructures lingüístiques**.⁴ Al mateix temps, participar en activitats comunicatives diverses permet treballar aspectes comuns a qualsevol interacció, com són el respecte pel torn de paraula i per les intervencions dels altres quan s'interactua.

El desenvolupament de la comprensió oral es concreta en l'adquisició, per part de l'alumne, **d'habilitats d'obtenció, de selecció i de relació d'informacions procedents de diversos contextos i mitjans per relacionar-los amb els seus coneixements, ampliar-los i completar-los, identificant-ne elements explícits i principals, així com implícits i secundaris**.⁵ Relacionar uns coneixements amb els altres i reestructurar-los permet enriquir els coneixements inicials i ajuda a incorporar-los correctament per construir significat.

El desenvolupament de l'expressió oral de l'alumne se centra, sobretot, a aconseguir que sigui capaç de produir discursos ben organitzats i coherents sobre diversos temes i en diferents situacions comunicatives. Això implica planificar el discurs generant idees i organitzant-les, i adaptar-lo al context i la situació

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

comunicativa. A més, suposa desenvolupar estratègies que li permetin reparar, reforçar o millorar el contingut dels missatges que transmet tenint en compte els receptors.

I és en aquest sentit que apareix la darrera dimensió, centrada en la mediació i que pretén anar més enllà de la interacció, posant èmfasi en el fet d'afavorir la comunicació oral i facilitar la transmissió i la comprensió de continguts orals en una o més llengües. Es tracta que l'alumne vagi adquirint les estratègies necessàries per fer-se entendre pels altres adaptant el missatge, reformulant-lo, traduint-lo, etc., tenint en compte la diversitat lingüística i cultural dels seus interlocutors; però també les estratègies necessàries per entendre el que els altres diuen, en una llengua propera a la de l'alumne o bé en una llengua més allunyada⁶.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C1

La conversa ha de ser present en la vida de l'aula, tant en la relacions personals que es donen per conviure i conèixer-se com en totes les activitats d'aprenentatge de les diverses àrees i dels projectes d'aula.

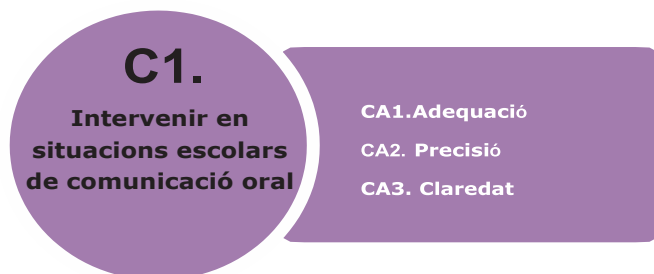
És important fomentar converses que facin aflorar els coneixement previs dels alumnes en les diverses situacions comunicatives i d'aprenentatge, per tal de partir dels seus coneixements i fer-ho a través del seu vocabulari i de les seves estructures sintàctiques i discursives, perquè els puguin contrastar amb els dels altres nens i nenes i amb els del mestre i així anar incrementant-los i millorant-los.

Cal també facilitar la possibilitat d'expressar-se oralment, sigui tant relatant fets o històries com descrivint objectes, eines, instruments o processos de canvi, exposant temes diversos o bé opinant de temes diversos. D'aquesta manera, a poc a poc, es desenvoluparan les seves capacitats expressives en les llengües que utilitzen.

Quan uns infants parlen, els altres escolten, i per tant caldrà estimular l'escolta activa, que promourà la comprensió dels textos orals o audiovisuals dels quals siguin receptors, i sempre es donarà l'opció d'intervenir posteriorment a l'escolta. Així es farà evident el grau de comprensió, que es podrà incrementar amb la mediació necessària per adequar els discursos orals al grau d'entesa dels nens i nenes que escolten.

De parlar se n'aprèn parlant, escoltant, interaccionant i mediant reflexivament amb els altres. En conseqüència, perquè els alumnes siguin competents, cal dissenyar activitats que donin sentit a l'ús de la llengua oral, que enriqueixi la convivència, la construcció del pensament, dels sentiments, les emocions i la identitat, i es facilitarà el pas a la llengua escrita.

Criteris d'avaluació de la C1

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua catalana

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne intervé en català en situacions escolars de comunicació oral, parla de temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana expressant coneixements, sentiments i emocions de manera senzilla⁷.

Mostra claredat en relatar vivències personals, fets o notícies, exposar desitjos i donar la seva opinió sobre temes que es tracten a classe de manera senzilla i entenedora quan organitza el seu discurs de manera clara, pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adequant el volum i el to de veu a la situació comunicativa. Utilitza el llenguatge no verbal i elements audiovisuals senzills, prèviament planificats⁸.

Ahora, s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb oracions i expressions senzilles i el vocabulari necessari dels camps semàntics treballats. A la vegada copsa el sentit global dels missatges orals i audiovisuals que rep, a través de la identificació i la comprensió de les idees més rellevants, ajudant-se del context i dels seus coneixements previs. Mostra una actitud d'escolta activa per identificar la intenció comunicativa més evident dels missatges⁹.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla respectant les normes bàsiques de la comunicació, mostrant-se atent als interlocutors i fent intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors seguint el fil de la conversa i respecta les opinions dels altres i les seves formes d'expressar-se, mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de tornar a explicar de manera senzilla el que ha dit per fer-se entendre¹⁰.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en català en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana, expressant coneixements, sentiments i emocions.

Mostra claredat en relatar esdeveniments viscuts personalment o no, en exposar coneixements, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió de manera raonada, tant en expressions monològals com en interaccions.¹¹ En fer-ho, manté un discurs clar amb una organització lògica de les idees, amb proposicions i frases ben cohesionades, tant semànticament com gramaticalment, mobilitzant els recursos pertinents treballats a l'aula. A més, pronuncia els sons i les paraules amb correcció i amb una dicció clara i entenedora. Així mateix, regula el volum i el to de veu per tal de facilitar la comprensió del missatge.

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Evidentment, en tots els moments de la comunicació oral fa un ús adient del llenguatge no verbal (corporal, gestual) facilitador de la comunicació i d'elements audiovisuals senzills, prèviament planificats.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud mostrant un domini d'estructures lingüístiques i del vocabulari precís dels camps semàntics adients. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, n'identifica i en distingeix les idees principals i les secundàries, així com la funció comunicativa més evident, ajudant-se del context i els seus coneixements previs (del gènere i del tema) propers al tema de l'audició.¹²

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa (intenció, destinatari) en un context determinat i s'hi adapta.¹³ En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació i fa intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Segueix el fil de la conversa reaccionant a les intervencions dels altres interlocutors de manera adequada i respecta les opinions i les formes d'expressar-se dels altres, mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, utilitza el llenguatge no verbal, altres varietats lingüístiques o els recursos d'altres llengües per tornar a formular el que ha dit quan les altres persones no l'entenen.¹⁴

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en català en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre diversitat de temes d'àmbit escolar, relacionats amb els projectes d'aula i altres tasques, i també temes de la vida quotidiana.

Mostra claredat en relatar experiències personals i esdeveniments del seu context proper, en exposar informacions, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió amb arguments de manera raonada, tant en expressions monologals com en interaccions.¹⁵ En fer-ho, manté un discurs clar, amb una organització i estructuració lògica de les idees. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara i fluida que evita confusions. Així mateix, regula el volum, el to de veu i el ritme per emfatitzar o per destacar aspectes que li semblen importants. Evidentment, en tots els moments de la comunicació oral fa un ús adient del llenguatge no verbal i usa els elements audiovisuals necessaris (si n'hi ha) per facilitar la comprensió del missatge.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud i domina el lèxic precís per fer-ho, usant les estructures lingüístiques apropiades i un vocabulari precís i variat dins del camp semàntic concret. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn missatges de diversitat de gèneres textuais orals o audiovisuals, ajudant-se de les funcions i les convencions (estructura i característiques) dels

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

gèneres que coneix. Identifica la intenció comunicativa. Jerarquitzar les idees principals i secundàries establint relacions entre les diferents idees, siguin explícites o implícites¹⁶.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació a l'aula mostrant-se atent als interlocutors i fent preguntes per rebre precisions i explicacions, recollint les intervencions dels altres, ampliant els aspectes del tema tractat, etc.¹⁷ Segueix el fil de la conversa reaccionant a les intervencions dels altres interlocutors amb explicacions, raonaments o opinions personals, reconduint la conversa, afavorint la intervenció dels diferents interlocutors, etc. Modula el seu propi punt de vista en funció de les intervencions que fan els altres interlocutors, fa una crítica constructiva d'una opinió expressada per una altra persona i afavoreix la presa d'acords, mostrant en tot moment una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar la transmissió del missatge entre interlocutors, amb l'ajut del llenguatge no verbal, d'altres varietats lingüístiques o dels recursos i procediments d'altres llengües.¹⁸

¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua francesa

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne intervé en francès en situacions escolars de comunicació oral, parla de temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana expressant coneixements, sentiments i emocions de manera senzilla.

Mostra claredat en relatar vivències personals, fets o notícies, exposar desitjos i donar la seva opinió sobre temes que es tracten a classe de manera senzilla i entenedora, i ho fa quan organitza el seu discurs de manera clara, pronuncia els sons i les paraules amb correcció, adequa el volum i el to de veu a la situació comunicativa i s'ajuda del llenguatge no verbal i d'elements audiovisuals senzills, prèviament planificats¹⁹.

Ahora, s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb oracions i expressions senzilles i el vocabulari necessari dels camps semàntics treballats. D'altra banda, també demostra precisió quan amb una actitud d'escolta activa copsa el sentit global dels missatges orals i audiovisuals que rep, a través de la identificació i la comprensió de les idees més rellevants, ajudant-se del context i dels seus coneixements previs.²⁰

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla respectant les normes bàsiques de la comunicació, mostrant-se atent als interlocutors i fent intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors seguint el fil de la conversa i respecta les opinions dels altres i les seves formes d'expressar-se, mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de tornar a explicar de manera senzilla el que ha dit per fer-se entendre²¹.

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en francès en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre temes de l'àmbit escolar o de la vida quotidiana, expressant coneixements, sentiments i emocions.

Mostra claredat en relatar esdeveniments viscuts personalment o no, en exposar coneixements, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió de manera raonada, tant en expressions monològals com en interaccions²². En fer-ho, manté un discurs entenedor amb una organització lògica de les idees necessàries en la situació comunicativa, mobilitzant els recursos pertinents treballats a l'aula. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara i entenedora. Així mateix, regula el volum i el to de veu

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

per tal de facilitar la comprensió del missatge. Utilitza el llenguatge no verbal (corporal, gestual) o elements audiovisuals per facilitar la comprensió del discurs.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monològals o en interaccions) s'expressa amb precisió, atenent a les característiques de la llengua oral, quan mostra el domini d'estructures lingüístiques similars a les treballades a l'aula i usa el vocabulari precís dels camps semàntics treballats. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, copsa el sentit global dels missatges orals o audiovisuals que rep. N'identifica la intenció comunicativa amb ajuda del context, explicat pel docent, i distingeix les idees principals i les secundàries del tema tractat²³.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa (intenció, destinatari) en un context determinat i s'hi adapta.²⁴ En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació i fa intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Reacciona de manera pertinent perquè segueix el fil de la conversa, i respecta les opinions i les formes d'expressar-se dels altres mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el missatge per fer-se entendre i facilitar-ne la transmissió, amb l'ajut del llenguatge no verbal i dels seus propis recursos²⁵.

TERCER CICLE

Al final del tercer de primera ensenyança, l'alumne intervé en francès en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre diversitat de temes d'àmbit escolar, relacionats amb els projectes d'aula i altres tasques, i també temes de la vida quotidiana.

Mostra claredat en relatar experiències personals i esdeveniments del seu context proper, en exposar informacions, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió amb arguments de manera raonada, tant en expressions monològals com en interaccions.²⁶ En fer-ho, manté un discurs clar amb una organització i estructuració lògica de les idees a partir de guions. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara que evita confusions, regulant el volum, el to de veu i el ritme per emfatitzar o per destacar aspectes que li semblen importants. Fa un ús adient del llenguatge no verbal o dels elements audiovisuals necessaris per facilitar la comprensió del missatge.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monològals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud i domina el lèxic precís per fer-ho, usant les estructures lingüístiques apropiades i un vocabulari precís i variat dins dels camps semàntics treballats. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn missatges de diversitat de gèneres textuais orals o audiovisuals que tractin de temes escolars o d'actualitat i que presentin una dicció i una estructura clara, ajudant-se de les funcions i les convencions (estructura i característiques) dels gèneres que

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

coneix. Identifica la intenció comunicativa i construeix el sentit global del discurs amb l'ajuda del context i dels coneixements previs. A més, reconeix les idees principals i les que hi estan relacionades i que ajuden a entendre-les establint relacions entre les diferents idees, tant les explícites com les implícites més evidents.²⁷

També mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació a l'aula fent preguntes per rebre precisions i explicacions. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors amb explicacions, raonaments i opinions personals seguint el fil de la conversa.²⁸ Modula el seu propi punt de vista en funció de les intervencions que fan els altres interlocutors i es mostra col·laborador, mostrant en tot moment una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar la transmissió del missatge, amb l'ajut del llenguatge no verbal i dels seus propis recursos.²⁹

²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua anglesa

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en anglès en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana.

Mostra claredat quan, en reproduir situacions comunicatives de la vida real o de l'aula que han estat modelitzades prèviament, utilitza el vocabulari necessari, respon a preguntes curtes o en formula i participa en interaccions, amb ajuda del docent, en petit o gran grup, reproduint estructures lingüístiques molt bàsiques. En expressar les seves idees, emocions i sentiments, pronuncia els sons i les paraules treballades amb un mínim de correcció fonètica. Així mateix, s'ajuda del llenguatge no verbal i d'elements audiovisuals senzills, prèviament planificats³⁰.

Ahora, en aquestes mateixes produccions s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb oracions i expressions senzilles, de manera correcta, i per fer-ho reproduceix el lèxic del camp semàntic d'ús freqüent en l'àmbit escolar i les estructures lingüístiques bàsiques treballats a l'aula. També demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn instruccions molt senzilles, explicades lentament i amb cura, i el missatge global de textos orals o audiovisuals, senzills i breus, que narrin històries o que tractin de temes de la vida quotidiana i de situacions comunicatives conegudes, emesos lentament i amb una articulació acurada que li permeti assimilar-ne el sentit³¹.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa (intenció, destinatari) en un context determinat i s'hi adapta. Respecta les normes bàsiques de la comunicació, malgrat no entendre tota la informació; és a dir, és capaç de saludar, acomiadar-se, donar les gràcies i fer preguntes relacionades amb les rutines de l'aula. Finalment, sap reformular, amb l'ajut del llenguatge no verbal, dels recursos d'altres llengües i del docent, tant frases pròpies o com frases emeses per companys i companyes que requereixen aclariments i correcció³².

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en anglès en situacions escolars de comunicació oral, prèviament preparades, quan participa en situacions comunicatives reals o de temes coneguts i pot expressar les seves idees, emocions i sentiments amb missatges breus, amb el suport de les estructures lingüístiques i el vocabulari treballats a classe.

En fer-ho, tant en situacions monològals com en interaccions, mostra claredat quan produeix missatges senzills, breus, ordenats i clars que donen la informació seguint un ordre lògic. A més, els emet amb una pronúncia i un ritme correctes³³.

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un

15 | Programa de llengües i literatures

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monològals o en interaccions) expressa les seves idees, emocions o sentiments de manera precisa quan utilitza les estructures lingüístiques treballades a l'aula i usa el vocabulari necessari del camp semàntic per ser entenedor. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn instruccions simples i el missatge global de textos orals i audiovisuals senzills i breus que tinguin una parla clara i que narrin històries o tractin de temes i situacions comunicatives conegudes, i n'identifica les idees clau i la intenció comunicativa³⁴.

També participa de manera adequada en produccions orals o en interaccions quan té en compte la situació comunicativa en un context donat i s'hi adapta.³⁵ En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació, que li permeten mantenir la interacció, malgrat que no entengui tota la informació, i mostra una actitud oberta i tolerant a les intervencions dels altres. Respon i formula preguntes senzilles i participa en intervencions modulant la seva parla amb les estructures lingüístiques i el vocabulari treballats i ajudant-se del llenguatge no verbal. Així mateix, reformula els enuncisats si s'adona que no són prou clars³⁶.

mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C1 de llengua castellana

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en castellà en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre diversitat de temes d'àmbit escolar, relacionats amb els projectes d'aula i altres tasques, i també temes de la vida quotidiana.

Mostra claredat quan relata experiències personals i esdeveniments del seu context, quan exposa informacions, desitjos i projectes de futur o quan dona la seva opinió amb els seus arguments de manera raonada, tant en expressions monològals com en interaccions.³⁷ En fer-ho, manté un discurs clar, amb una organització i estructuració lògica de les idees, a partir de guions. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara que evita confusions, regula el volum, el to de veu i el ritme i fa un ús adient del llenguatge no verbal, així com dels elements audiovisuals necessaris per facilitar la comprensió del missatge, si escau.

Ahora, en aquestes mateixes produccions (siguin monològals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud i domina el lèxic precís per fer-ho, usant les estructures lingüístiques apropiades i un vocabulari variat dins del camp semàntic concret. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn missatges de diversitat de gèneres textuais orals i audiovisuals que presentin una estructura clara, ajudant-se de les funcions i convencions (estructura i característiques) dels gèneres que coneix. Identifica la intenció comunicativa i construeix el sentit global del discurs amb l'ajuda del context i dels coneixements previs. A més, reconeix les idees principals i les que hi estan relacionades i que ajuden a entendre-les, establint relacions entre les diferents idees, tant les explícites com les implícites més evidents.³⁸

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació a l'aula, mostrant-se atent als interlocutors i fent preguntes per rebre precisions i explicacions.³⁹ Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors amb explicacions, raonaments o opinions personals seguint el fil de la conversa. Mostra en tot moment una actitud oberta i tolerant, respectant les opinions dels altres companys amb qui interactua. Modula el seu propi punt de vista en funció de les intervencions que fan els altres interlocutors i afavoreix la presa d'acords. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar la transmissió del missatge, amb l'ajut del llenguatge no verbal i dels recursos i procediments d'altres llengües.⁴⁰

³⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

17 | Programa de llengües i literatures

C2. Llegir textos escrits multimodals d'estructura simple

El desenvolupament de la competència lectora suposa aprendre a llegir textos multimodals de varietat de temes, gèneres i tipologies i donar-los un significat per acomplir els objectius de la lectura (sovint relacionats amb la recerca i l'elaboració d'informació), així com les exigències de la situació comunicativa de la lectura. La finalitat d'aquesta competència és que l'alumne adquireixi les experiències, les estratègies i els recursos necessaris per esdevenir un lector reflexiu i actiu: un lector que accedeix al text per interpretar-lo, que es fa preguntes que el condueixen a l'anàlisi i a la reflexió; un lector que llegeix per comprendre i que pensa sobre el que llegeix⁴¹.

El primer pas per accedir a la informació d'un text, per acostar-se al que diu, és que l'alumne codifiqui i descodifiqui l'escrit, que hi atribueixi significat, tenint en compte les relacions entre les grafies i els sons, i que interpreti els recursos gràfics que molt sovint configuren el text. Aquest primer pas suposa, a més, desenvolupar estratègies que permetin que l'alumne dugui a terme la lectura expressiva oral, a partir d'un treball específic sobre l'entonació, sobre el volum de veu i sobre la velocitat i la fluïdesa lectora com a recursos expressius que potencien la seva comprensió⁴².

En aquest sentit, la comprensió és clau per desenvolupar la competència lectora i suposa, entre altres coses, identificar la intenció comunicativa del text i planificar-ne la lectura; activar els coneixements que es tenen sobre el tema del text; reconèixer i analitzar-ne l'estructura i organització; fer prediccions sobre el sentit global; reconèixer i relacionar paraules i missatges i donar-los sentit; localitzar i extreure informacions concretes a partir d'elements lingüístics i no lingüístics; construir el significat dels textos, més enllà de la seva literalitat, o fer una valoració global de la informació que s'ha elaborat sobre el text.⁴³

Finalment, recordem que llegir és una pràctica social que també implica construir cooperativament els significats dels textos escrits i multimodals. És per això que és necessari que l'alumne posi en marxa

lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

estratègies de mediació que li permetin reformular els continguts dels textos, modificar-ne la llengua o varietat lingüística i adequar-los a la cultura d'altres lectors per ajudar-los a superar les seves dificultats de comprensió o a reduir-les.⁴⁴

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C2

Cal ser conscients que la primera ensenyança és el moment clau en els primers aprenentatges de la llengua escrita (lectura i escriptura). És cert que durant l'educació maternal els infants ja tenen els primers contactes amb l'escrit, però és a l'inici d'aquest nivell educatiu que la manera d'orientar aquest aprenentatge determina el paper de la llengua escrita en el conjunt d'aprenentatges dels alumnes. Cal tenir molt present que llegir i escriure són pràctiques socials i culturals que impliquen la interacció entre les persones i el text en un context social plurilingüe i intercultural. A més, aquest aprenentatge s'ha de situar en relació estreta amb el de la resta de llenguatges i sistemes de comunicació que els alumnes han de dominar per potenciar el desenvolupament de les competències bàsiques: no es tracta només d'aprendre la llengua escrita, sinó de desenvolupar la competència lingüística i comunicativa com un tot, ja que la interdependència entre l'oralitat, la lectura i l'escriptura és la base per desenvolupar aquesta competència. És cert que la recepció (lectura) i la producció (escriptura) són processos diferents, però es recolzen mútuament i són clau per desenvolupar les competències pròpies de totes les àrees curriculars.

En aquest sentit, el desenvolupament de les competències relacionades amb els textos escrits i multimodals suposa dissenyar activitats que donin sentit i finalitat a la llengua escrita en la vida del centre escolar, en totes les àrees curriculars i tots els àmbits i les situacions comunicatives del centre. A més, també cal considerar la diversitat de textos i de funcions que tenen en els aprenentatges escolars, així com els mitjans digitals amb tota la diversitat de formats i suports, la multimodalitat i la diversitat de sistemes semiòtics que es donen en la societat actual.

Si es pensa en el desenvolupament de la competència lectora, ja des de l'inici de l'aprenentatge als primers cursos de la primera ensenyança, cal centrar-se en el sentit dels textos. Per això, cal potenciar la comprensió de paraules bàsiques i de textos curts relacionats amb els temes que es treballen a l'aula, la qual cosa ajudarà els alumnes a descodificar i codificar el text escrit. En aquests primers passos del procés, el fet de llegir els alumnes o bé d'ajudar-los a llegir i de fer conversa sobre la lectura facilita que comprenguin i interpretin el text escrit i altres llenguatges gràfics que l'acompanyen.

A mesura que es va avançant en el procés d'aprenentatge, cal afavorir l'autonomia dels alumnes fent-los conscients de la finalitat de cada lectura; de la importància de la planificació de l'acte de llegir; de les estratègies que cal emprar per llegir (anticipacions, detecció dels indicadors i organitzadors dels textos i dels orientadors de la navegació en els textos digitals...); i de les estratègies necessàries per regular el procés lector. Per aconseguir-ho, és clau que se'ls ajudi a interaccionar amb el text i que comparteixin amb els altres el que han comprés, que opinin i raonin sobre els temes del text, i que relacionin els nous coneixements amb els que ja tenien.

Per afavorir el desenvolupament de l'hàbit lector, també cal posar a l'abast de l'alumne algunes eines, com ara la biblioteca, la mediateca o les eines informàtiques, que són clau per comprendre els textos. A més, és important emprar aquestes eines en totes les àrees d'aprenentatge, per tal de fomentar les estratègies de

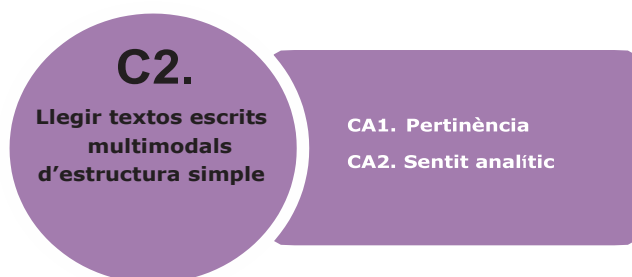
⁴⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüístiques, comunicativa i plurilingües" i 16, "Habilitats de cooperació".

lectura relacionades amb els continguts i amb la diversitat textual, tenint en compte l'edat dels alumnes i els propòsits de la lectura.

Atès que la competència lectora es defineix en el marc de la competència plurilingüe i intercultural, cal proposar als alumnes situacions d'aprenentatge en què es fomenti la transferència de les estratègies i els recursos entre les llengües de l'escola, alhora que la identificació d'allò que és específic de cadascuna.

Criteris d'avaluació de la C2

Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua catalana

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en català, dona significat a paraules, frases i textos breus i senzills relacionats amb temes parlats a classe o relacionats amb la seva vida quotidiana, que continguin un vocabulari i unes expressions bàsics.⁴⁵

Per fer-ho, descodifica i codifica de manera pertinent, en veu alta i en silenci, paraules, frases i textos senzills i breus. Pronuncia correctament els sons de manera entenedora i relaciona l'escrit amb les imatges que l'acompanyen per construir el sentit global del text. És capaç de comprendre les idees més rellevants dels textos.⁴⁶

L'alumne demostra sentit analític quan dedueix el sentit probable d'un mot que apareix envoltat d'informació clarament suficient per reconstruir-ne el significat i quan reconeix l'estructura d'alguns gèneres textuais senzills i els relaciona amb el seu contingut. Finalment, dona la seva opinió sobre els textos de manera breu i senzilla.⁴⁷

⁴⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en català textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza estratègies de comprensió lectora per comprendre textos relacionats amb temes escolars o de la vida quotidiana.⁴⁸

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar la informació. Identifica el tema i la informació explícita dels textos multimodals segons l'objectiu de lectura i identifica la informació implícita més evident. Relaciona coherentment les idees principals entre elles. Posseeix un vocabulari correcte i adequat i infereix el significat de paraules desconegudes per la semblança amb d'altres paraules de la mateixa família, per la semblança amb paraules que coneix d'altres llengües o pel context en què les llegeix.⁴⁹

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de facilitar la comprensió del missatge a l'audiència.⁵⁰

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma dels gèneres textuais que coneix. També interpreta el valor o la funcionalitat dels elements no verbals més rellevants, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Reconeix si la informació del text és funcional per resoldre la tasca demanada. Infereix la intenció comunicativa en un context concret i explicitat. Finalment, pot fer una valoració personal senzilla del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).⁵¹

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en català textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza amb certa autonomia diferents estratègies de comprensió lectora per comprendre el significat de textos multimodals relacionats amb la vida acadèmica o amb aspectes de la vida quotidiana amb un vocabulari prou ampli.⁵²

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar la informació, i ho fa quan copsa el sentit global del text a partir de la identificació del tema i les idees principals. Identifica la informació explícita pertinent (comprensió literal), segons quina sigui la intenció comunicativa i la funcionalitat de la lectura, i infereix informació implícita establint connexions simples, la connexió de la pregunta amb un o més fragments o sentits que se sobreenten. Distingeix entre idees principals i secundàries i hi estableix la relació

⁴⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁰ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁵¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "habilitats d'aprenentatge autònom"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

i la jerarquització. Posseeix un vocabulari prou ampli per comprendre els textos amb certa profunditat i infereix el significat de paraules desconegudes, pel context o les semblances amb altres paraules de la mateixa llengua o d'altres llengües⁵³.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix amb fluïdesa, pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de reforçar el significat, donar sentit al text i facilitar-ne la comprensió a l'audiència⁵⁴.

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma (gènere textual) del text. També interpreta el valor o la funcionalitat d'elements no verbals, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Valora el contingut del text segons la seva funcionalitat (si falta o sobra informació, si està ben expressada, etc.). L'alumne té una comprensió crítica, també, quan copsa la intenció del text tenint en compte el seu context i quan valora els textos per la seva credibilitat. Finalment, fa una valoració personal del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.)⁵⁵.

⁵³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁵⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua francesa

PRIMER CICLE

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en francès, dona significat a paraules i frases senzilles relacionades amb temes parlats a classe o que tracten de temes propers i coneguts, amb un vocabulari i unes expressions molt bàsics.⁵⁶

Per fer-ho, descodifica i codifica de manera pertinent, en veu alta i en silenci, paraules, frases i textos senzills i breus. Pronuncia correctament els sons específics de la llengua francesa. Identifica el tema i algunes idees principals. Relaciona l'escrit amb les imatges que l'acompanyen. És capaç de comprendre les idees més rellevants d'aquests textos.⁵⁷

L'alumne demostra sentit analític quan dedueix el sentit probable d'un mot que apareix envoltat d'informació clarament suficient per reconstruir-ne el significat. Reconeix l'estructura d'alguns gèneres textuais senzills i els relaciona amb el seu contingut. Finalment, dona la seva opinió sobre els textos de manera breu i senzilla.⁵⁸

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en francès textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza estratègies de comprensió lectora per comprendre textos relacionats amb temes escolars o de la vida quotidiana.⁵⁹

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar la informació. Identifica el tema i la informació explícita dels textos multimodals segons l'objectiu de lectura i identifica la informació implícita més evident. Relaciona coherentment les idees principals entre elles. Posseeix un vocabulari correcte i adequat i infereix el significat de paraules desconegudes pel context en què les llegeix o per la semblança amb paraules que coneix de la mateixa llengua o d'altres llengües.⁶⁰

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de facilitar la comprensió del missatge als receptors.⁶¹

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma dels gèneres textuais que coneix. També interpreta el valor o la funcionalitat dels elements no verbals més rellevants, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Reconeix si la informació del text és funcional per resoldre la tasca

⁵⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁶⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁶¹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

demanada. Infereix la intenció comunicativa en un context concret i explicitat. Finalment pot fer una valoració personal senzilla del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).⁶²

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en francès textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza amb certa autonomia diferents estratègies de comprensió lectora per comprendre el significat de textos multimodals relacionats amb la vida acadèmica o amb aspectes de la vida quotidiana amb un vocabulari prou ampli.⁶³

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació, i ho fa quan cospa el sentit global del text a partir de la identificació del tema i les idees principals. Identifica la informació explícita pertinent (comprensió literal), segons quina sigui la intenció comunicativa i la funcionalitat de la lectura, i infereix informació implícita establint connexions simples, la connexió de la pregunta amb un o més fragments o sentits que se sobreentenen. Distingeix entre idees principals i secundàries i hi estableix la relació i la jerarquització. Posseeix un vocabulari correcte i adequat per comprendre la idea general dels textos, a la vegada que infereix el significat d'algunes paraules desconegudes pel context o per la semblança amb altres paraules que coneix en la mateixa llengua o en altres llengües.⁶⁴

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de reforçar el significat, donar sentit al text i facilitar-ne la comprensió a l'audiència.⁶⁵

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma (gènere) del text. També interpreta el valor o la funcionalitat d'elements no verbals, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Valora el contingut del text segons la seva funcionalitat (si falta informació, si està ben expressada, etc.). L'alumne té una comprensió crítica, també, quan infereix la intenció del text tenint en compte el seu context, i quan valora els textos per la seva credibilitat. Finalment, fa una valoració personal del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).⁶⁶

⁶² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁶³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "habilitats d'aprenentatge autònom"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁶⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁶⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁶⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua anglesa

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en anglès textos escrits multimodals d'estructura simple, descodifica, en veu alta i en silenci, paraules o frases relacionades amb aspectes de la vida quotidiana o escolar que tenen un vocabulari bàsic i unes estructures lingüístiques treballades anteriorment i en comprèn el significat.⁶⁷

Té una comprensió pertinent quan és capaç, a partir de preguntes que formula el docent, d'identificar la informació explícita de textos senzills i la seva idea general, tenint en compte els seus coneixements previs, l'experiència lectora en altres llengües i la interpretació del significat d'elements verbals o no verbals (disposició del text, mida de les lletres, reconeixement de paraules clau). En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix paraules o frases utilitzant un to, un volum i una pronúncia adequats per facilitar la comprensió del missatge als receptors.⁶⁸

L'alumne demostra sentit analític quan adapta les estratègies de lectura a l'objectiu comunicatiu que es persegueix. Reconeix les paraules i les estructures treballades a l'aula, i hi vehicula el significat. Empra diversos recursos per solucionar possibles problemes de comprensió (reconeixement de grups de paraules -chunks-, relació amb paraules conegudes, inferències pel context). Dona la seva opinió responnent preguntes amb l'ús d'estructures molt simples i prèviament memoritzades.⁶⁹

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en anglès textos escrits multimodals d'estructura simple, descodifica, en veu alta i en silenci, textos senzills i breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar que tenen un vocabulari bàsic.⁷⁰

Té una comprensió pertinent quan és capaç, a partir de preguntes que formula el docent i tenint en compte els seus coneixements previs i l'experiència lectora en altres llengües, de copsar la informació general i el sentit global que transmet el missatge d'aquests textos (identifica el tema, les idees principals i les secundàries necessàries per al sentit global del text; aquestes idees poden ser explícites o idees implícites evidents). També és capaç d'interpretar el significat d'elements verbals (disposició del text, mida de les lletres, reconeixement de paraules clau) o no verbals (imatges, gràfics) per afavorir i completar la comprensió.⁷¹

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix utilitzant un to, un volum i una pronúncia adequats per facilitar la comprensió del missatge a l'audiència.⁷²

⁶⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁶⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁶⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁷⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "habilitats d'aprenentatge autònom"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁷¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁷² Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

L'alumne demostra sentit analític quan adapta les seves estratègies de lectura als objectius de la lectura ajudant-se del reconeixement de les convencions bàsiques dels gèneres dels textos. Infereix vocabulari desconegut a través del reconeixement de grups de paraules d'un camp semàntic treballat i de semblances amb paraules conegudes de l'anglès o d'altres llengües. A la vegada, reconeix les paraules i les estructures treballades a l'aula. Finalment, dona la seva opinió sobre els textos de manera breu i senzilla.⁷³

⁷³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C2 de llengua castellana

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en castellà textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza amb certa autonomia diferents estratègies de comprensió lectora per comprendre el significat de textos multimodals relacionats amb la vida acadèmica o amb aspectes de la vida quotidiana amb vocabulari prou ampli.⁷⁴

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació, i ho fa quan construeix el sentit global del text a partir de la identificació del tema i les idees principals. Identifica la informació explícita pertinent (comprensió literal), segons quina sigui la intenció comunicativa i la funcionalitat de la lectura, i infereix informació implícita establint connexions simples, la connexió de la pregunta amb un o més fragments o sentits que se sobreentenen. Distingeix entre idees principals i secundàries i hi estableix la relació i la jerarquització. Posseeix un vocabulari correcte i adequat per comprendre la idea general dels textos i infereix el significat de paraules desconegudes, per la semblança amb altres paraules de la mateixa família o per la semblança amb paraules que coneix d'altres llengües o pel context en què les llegeix.⁷⁵

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció, i adapta el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de reforçar el significat, donar sentit al text i facilitar-ne la comprensió a l'audiència.⁷⁶

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona transmissió del contingut amb la forma (gènere) del text. També interpreta el valor o la funcionalitat d'elements no verbals, com elements gràfics o visuals. Valora el contingut del text segons la seva funcionalitat (si proporciona la informació específica necessària per resoldre la tasca comunicativa, si sobra o manca informació, si la informació està expressada de manera entenedora). L'alumne té una comprensió crítica quan dedueix la intencionalitat del text tenint en compte el seu context i quan valora els textos per la seva credibilitat (gràcies a l'hàbit adquirit de lector de textos propis de les diferents disciplines). Finalment, fa una valoració personal del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).⁷⁷

⁷⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "habilitats d'aprenentatge autònom"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

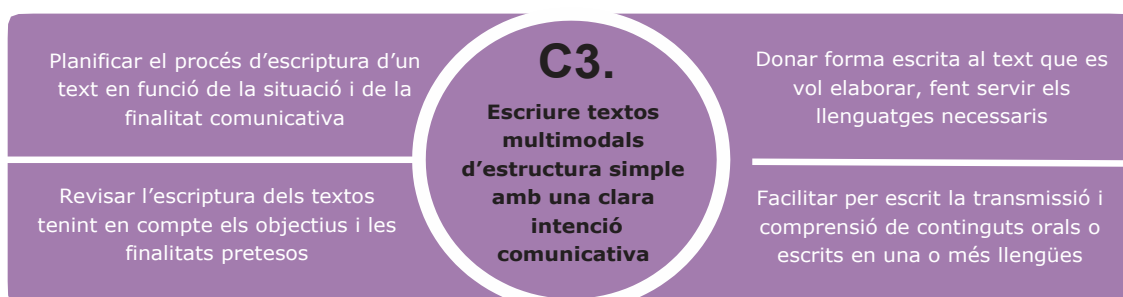
⁷⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁷⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁷⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

C3. Escriure textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa

El desenvolupament de la competència escrita suposa aprendre, individualment o en grup, a planificar un text multimodal amb una finalitat comunicativa clara; a crear-lo de manera entenedora perquè el resultat sigui una composició coherent i cohesionada; a adquirir l'hàbit de revisar-lo i corregir-lo, a mesura que es va component i en acabar-lo, per millorar-ne tant el contingut com la presentació; i a vetllar per fer-lo entenedor per a la persona o el col·lectiu al qual va dirigit⁷⁸.

Així doncs, escriure textos multimodals suposa aprendre, individualment o col·lectivament, a prendre decisions durant les etapes de planificació, creació i revisió del missatge que es crea. Atès que escriure és un acte social, també cal aprendre a fer tasques de mediació entre el text i la persona que el rebrà, o, en el cas de l'escriptura col·lectiva, entre el text i les persones que el creen. Així doncs, aquesta competència està supeditada a la realització de quatre accions clau: planificar, elaborar, revisar i fer tasques de mediació⁷⁹.

En planificar l'acte d'escriure cal ser conscients de la situació comunicativa, la finalitat i el context en el qual s'ha de crear un text concret. En aquesta etapa cal, d'una banda, reflexionar sobre el missatge que es vol transmetre, sobre a qui s'adreçarà, sobre la informació que es vol donar, sobre el punt de vista que s'adoptarà i sobre com s'estructuraran i s'expressaran les idees per fer-les entenedores. D'altra banda, és imprescindible triar el gènere que s'adoptarà per donar forma al missatge, determinar les parts i l'estructura del text i escollir el suport, les eines i els llenguatges que s'empraran per crear-lo⁸⁰.

Per donar forma escrita al text que es vol elaborar, és necessari activar els coneixements i recursos comunicatius que es posseeixen, en la llengua meta o en altres llengües, per emprar-los com a bastida del procés creatiu. En aquesta etapa s'executen les decisions preses en l'etapa de planificació mentre s'aprèn a crear i a comunicar-se amb els altres per participar en esdeveniments comunicatius significatius. Escriure ajuda a expressar emocions i opinions, a fer suggeriments o justificacions, a precisar o

⁷⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁷⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁸⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

elaborar el pensament, a estructurar i relacionar les idees.⁸¹ Escriure suposa transformar amb rigor la informació de la qual es disposa per crear un text que s'adeqüi a l'objectiu comunicatiu que es persegueix; implica projectar sobre el text la intencionalitat per la qual s'escriu, tenint en compte el lector al qual ens dirigim; enclou aplicar creativitat al text (a l'hora d'expressar idees, de triar el lèxic, els recursos estètics i les estructures gramaticals, d'aplicar l'estructura textual de cada gènere, de vetllar pels aspectes estètics, etc.) i pressuposa adaptar el procés de composició a les particularitats de les eines, els suports i els llenguatges que s'empren per crear-lo. A l'últim, per aprendre a escriure un bon text és necessari ser conscient que cal elaborar un o diversos esborranys, vetllant per la seva coherència, cohesió i correcció formal i pragmàtica. Per fer-ho, sovint, cal emprar eines i recursos per resoldre dubtes lingüístics i incorporar lèxic variat al text. A l'últim, per crear produccions multimodals també caldrà dominar l'ús dels instruments digitals i programaris de processament de textos⁸².

Per crear un bon text cal saber regular el procés d'escriptura revisant la correcció, coherència i cohesió dels textos per validar-los, millorar-los i fer-los més eficaços. Aquest procés de revisió comença en l'etapa de planificació, quan es prenen les primeres decisions sobre allò que es vol escriure i el perquè; segueix durant l'etapa de producció dels textos⁸³, quan es compara el text que s'escriu amb l'esquema previst i les decisions preses amb anterioritat i es valora si cal fer ajustaments, i culmina un cop s'ha elaborat un primer esborrany i es pot reflexionar sobre el text com a objecte. En aquesta darrera etapa, revisar implica decidir si cal corregir i millorar aspectes relacionats amb la coherència i cohesió global del text (ús de connectors, ús de signes de puntuació, etc.), aspectes relacionats amb les paraules (morfosintaxi, ortografia, riquesa lèxica, etc.) i aspectes estètics del text (marges, espaiats, sagnies, tipus i mides de grafies i símbols, etc.) relacionats amb els tipus de llenguatges presents al text (textuals, icònics, gràfics, audiovisuals, etc.). A l'últim, si el text s'elabora emprant un processador de textos, caldrà aprendre a usar les eines digitals de correcció que porti incorporades⁸⁴.

En qualsevol de les tres etapes descrites (planificació, elaboració i revisió), cal tenir present que saber adaptar el registre i la composició dels textos al tipus de lector al qual van dirigits implica tenir en compte les particularitats de la comunicació en situacions de diversitat lingüística i cultural. Això vol dir que és necessari desenvolupar habilitats de mediació per poder aplicar adequadament les convencions culturals lligades a la producció de textos en la llengua meta⁸⁵. Per tant, cal reflexionar sobre aspectes d'ordre divers que tindran un impacte en la manera en què produïm el nostre text. Per exemple, cal valorar la necessitat d'anar al gra quan presentem la informació o, en canvi, si primer cal contextualitzar-la; així com l'ús d'altres estratègies com emprar exemples, ordenar la informació d'una manera determinada, incloure parèntesis amb notes aclaridores, introduir paraules en altres llengües, traduir algun mot o frase feta, etc. A l'últim, en el cas de l'escriptura col·lectiva, la participació activa en la presa de decisions sobre el contingut, l'estructura, l'adequació i la precisió dels textos que es produeixen amb els companys també implica

⁸¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁸² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁸³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁸⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁸⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

desenvolupar les habilitats de mediació. En aquest cas, però, no són observables en el text sinó en el procés que ha conduït a elaborar-lo.⁸⁶

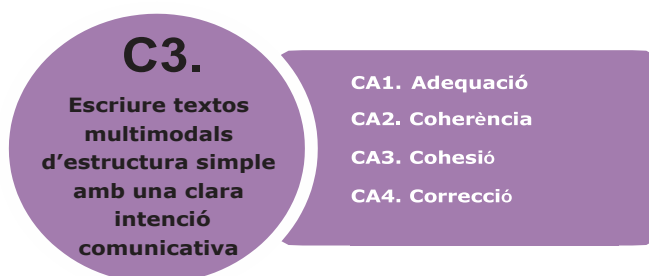
ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C3

Quan es tracta de l'aprenentatge de l'escriptura en els primers cursos de l'etapa de primera ensenyança, cal tenir clar que el procés d'escriure ha d'anar acompanyat de la realització d'activitats orals de guiatge i s'ha de recolzar en la lectura d'altres textos que han de servir de model. Aquestes recomanacions també s'apliquen en els contextos en què la tasca d'escriptura es fa en una llengua que els aprenents dominen poc.

En tots els cursos, per vetllar per un desenvolupament eficaç de la competència de l'escriptura, és necessari plantejar activitats coordinades i amb sentit en totes les àrees escolars. També és important que sovint es facin activitats en equip per facilitar la reflexió sobre el procés d'escriptura i que la regulació d'aquest procés es faci de manera autònoma o en cooperació. Coconstruir els textos amb els companys implica aprendre a contrastar les opinions i els coneixements propis amb els dels altres, saber-les verbalitzar, defensar el punt de vista propi o acceptar el de l'altre, fer activitats de mediació entre el text i els autors, etc. Totes aquestes habilitats són necessàries per poder crear textos eficaços.

Les activitats d'escriptura que es presenten a l'aula han de tenir una finalitat comunicativa clara i un destinatari real perquè siguin significatives i animin els aprenents a assumir el repte d'elaborar textos. No obstant això, també han de tenir una finalitat didàctica, la qual determinarà, entre d'altres aspectes, si és necessari que sempre es tinguin en compte les quatre dimensions de la competència. Per exemple, si volem potenciar la fluïdesa en el procés d'escriptura, podem proposar activitats lúdiques basades en l'escriptura a raig. En canvi, si volem potenciar la correcció planificarem activitats en què calgui revisar i avaluar els textos dels companys. Si el nostre objectiu és facilitar l'adquisició d'habilitats de planificació, vetllarem perquè les tasques d'escriptura que proposem obliguin els aprenents a elaborar diverses classes de planificacions (esquemes, guions literaris, guions tècnics, etc.). A l'últim, si volem posar l'èmfasi en les habilitats de mediació, escollirem o bé activitats que impliquin escriure per adreçar-se a destinataris d'un grup d'edat diferent, un context cultural diferent, etc., o bé activitats en què sigui necessari escriure en més d'una llengua.

Criteris d'avaluació de la C3

⁸⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua catalana

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en català textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa, ho fa sobre temes coneguts i propers dels quals s'ha parlat àmpliament a classe per tal de poder organitzar idees al seu voltant.⁸⁷

Escriu frases senzilles adequades al tema, que s'insereix en diversos contextos i situacions d'aula que responen a finalitats comunicatives concretes. Empra també el vocabulari adequat al tema. També utilitza recursos gràfics per diferenciar el títol del cos del text.⁸⁸

Redacta de manera coherent frases senzilles ben estructurades i textos senzills que reproduïen l'ordre temporal o d'evolució del tema abans oralitzat. A més, les frases senzilles estan ben cohesionades amb connectors bàsics i fa un bon ús de la majúscula, el punt i altres signes gràfics bàsics.⁸⁹

Reproduïx correctament les grafies i respecta l'ortografia en els casos més habituals. Utilitza el vocabulari bàsic treballat a l'aula.⁹⁰

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en català diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuals, en diversos contextos o situacions properes i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte el procés d'escriptura i per fer-ho segueix les pautes que s'han acordat a l'aula amb un guiatge marcat del docent.⁹¹

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, utilitza la varietat lingüística apropiada (més o menys formal), tal com s'ha treballat a l'aula en situacions comunicatives similars. També utilitza l'estructura textual fixada per donar resposta a la demanda de la situació i de la tasca i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text, si escau.⁹²

A més, escriu de manera clara i coherent perquè ordena les oracions al voltant d'un tema central, seguint l'evolució lògica de les idees que el configuren, i estructura el text en blocs d'informació senzills seguint una

⁸⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"

⁸⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁸⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

pauta. També utilitza el vocabulari del camp semàntic pertinent, treballat a l'aula, per garantir el sentit global del text.⁹³

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Empra els connectors textuais i oracionals bàsics, relacionats amb el gènere textual, treballats a l'aula. Fa un bon ús dels signes de puntuació per marcar les pauses més evidents (final d'oració, comes enumeratives, etc.)⁹⁴.

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi i el lèxic treballat.⁹⁵

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en català diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte la funcionalitat dels textos (gènere i informació) en els projectes d'aula i altres tasques escolars i utilitza diferents suports per presentar-los. En fer-ho, té en compte el procés d'escriptura i es guia per les pautes de redacció acordades a l'aula⁹⁶.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, l'alumne té en compte el gènere textual que és més adient a la seva intenció comunicativa i segueix l'estructura i les característiques d'aquest gènere textual. També usa el registre que cal emprar segons la situació comunicativa i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text.⁹⁷

A més, escriu coherentment perquè organitza lògicament les idees al voltant d'un tema central al qual va proveint de la informació que garanteix el sentit global del text. És a dir, desenvolupa el text seguint la progressió temàtica, sense buits ni repeticions d'idees innecessàries. A més, l'estructura de manera clara i el fragmenta en blocs coherents d'informació o paràgrafs. També utilitza les paraules relacionades semànticament amb el tema i amb la progressió temàtica, amb un bon domini dels camps semàntics treballats⁹⁸.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais i oracionals que ha après a classe i fa un bon ús dels signes de puntuació. Manté el referent a través de l'ús d'elements semàntics (sinònims i antònims o paraules genèriques) i gramaticals (elisió o substitució pronominal, etc.)⁹⁹.

⁹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁹⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi treballada, i utilitza correctament el vocabulari, sense interferències d'altres llengües.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua francesa

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en francès textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa, **ho fa sobre temes coneguts i propers dels quals s'ha parlat àmpliament a classe per tal de poder organitzar idees al seu voltant.**¹⁰¹

Escriu frases senzilles adequades al tema, que s'insereix en diversos contextos i situacions d'aula que responen a finalitats comunicatives concretes. Emptra també el vocabulari adequat al tema. També utilitza recursos gràfics per diferenciar el títol del cos del text¹⁰².

Redacta de manera coherent frases senzilles ben estructurades i textos breus i senzills que reproduïen gràficament l'ordre temporal o d'evolució del tema abans oralitzat. A més, les frases senzilles estan ben cohesionades amb connectors bàsics i fa un bon ús de la majúscula, el punt i altres signes gràfics bàsics.¹⁰³

Reprodueix correctament les grafies, respecta l'ortografia en els casos més habituals i usa el vocabulari bàsic treballat a l'aula.¹⁰⁴

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en francès diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions properes i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte el procés d'escriptura i segueix les pautes que s'han acordat a l'aula amb un guiatge marcat del docent.¹⁰⁵

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, utilitza la varietat lingüística apropiada (més o menys formal), tal com s'ha treballat a l'aula en situacions comunicatives similars. També utilitza l'estructura textual fixada per donar resposta a la demanda de la situació i de la tasca i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text, si escau.¹⁰⁶

A més, escriu de manera clara i coherent perquè ordena les oracions al voltant d'un tema central, seguint l'evolució lògica de les idees que el configuren i fent ús del vocabulari del camp semàntic pertinent, treballat a l'aula, per garantir el sentit global de text.¹⁰⁷

¹⁰¹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"

¹⁰² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Empra els connectors textuais i oracionals bàsics, relacionats amb el gènere textual, treballats a l'aula. Fa un bon ús dels signes de puntuació per marcar les pauses més evidents (final d'oració, comes enumeratives, etc.).¹⁰⁸

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi i el lèxic treballat del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).¹⁰⁹

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en francès diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte la funcionalitat dels textos (gènere i informació) en els projectes d'aula i altres tasques escolars i utilitza diferents suports per presentar-los. En fer-ho, té en compte el procés d'escriptura i es guia per les pautes de redacció acordades a l'aula.¹¹⁰

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, l'alumne té en compte la tipologia que és més adient a la seva intenció comunicativa i segueix l'estructura i les característiques d'aquest gènere textual. També usa el registre que cal emprar segons la situació comunicativa i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text (si escau).¹¹¹

A més, escriu coherentment perquè organitza lògicament les idees al voltant d'un tema central al qual va proveïnt de la informació que garanteix el sentit global del text. És a dir, desenvolupa el text seguint la progressió temàtica, sense buits ni repeticions d'idees innecessàries. A més, l'estructura de manera senzilla i el fragmenta en blocs coherents d'informació o paràgrafs. També utilitza les paraules relacionades semànticament amb el tema i amb la progressió temàtica, amb un bon domini dels camps semàntics treballats.¹¹²

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais i oracionals que ha après a classe i fa un bon ús dels signes de puntuació. Manté el referent a través de l'ús d'elements semàntics (sinònims i antònims o paraules genèriques) i gramaticals (elisió o substitució pronominal, etc.).¹¹³

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia per escriure adequadament les paraules més freqüents. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi treballada, i utilitza correctament el vocabulari, sense interferències d'altres llengües.¹¹⁴

¹⁰⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹⁰⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua anglesa

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en anglès textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, produeix paraules o frases, activant els coneixements i els recursos comunicatius que posseeix en altres llengües, que li permeten expressar sentiments o crear missatges molt senzills relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar¹¹⁵.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant escriu frases o textos molt breus, entenedors per a la persona o el col·lectiu al qual van dirigits i que s'ajusten a la tasca demanada. Si és necessari, emprà instruments digitals i programaris de processament de textos que li permeten incorporar elements verbals (lletres de diferents mides, fonts o formats, diverses disposicions de les paraules i les frases) i no verbals (imatges) que reforcen els missatges que vol donar¹¹⁶.

A més, escriu de manera clara i coherent perquè ordena els elements de les oracions de manera que el missatge sigui comprensible i seqüencia les oracions seguint un ordre lògic. Les paraules utilitzades són les del camp semàntic adient al tema, treballades de manera sistemàtica a classe.¹¹⁷

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Empra els connectors (oracionals i textuais) bàsics, que s'ajusten als gèneres textuais treballats. A més, fa un bon ús dels signes de puntuació bàsics¹¹⁸.

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent treballades a l'aula. Construeix oracions senzilles correctes, atenent a la morfosintaxi i al lèxic treballats¹¹⁹.

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en anglès textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa, activa els coneixements i els recursos comunicatius que posseeix, en la llengua meta o en altres llengües, per expressar sentiments o crear missatges senzills i breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o amb temes escolars¹²⁰.

¹¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹¹⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Mostra adequació quan ajusta els textos a les característiques formals dels gèneres als quals pertanyen i a la tasca demanada. Pot emprar elements verbals (lletres de diverses mides, fonts o formats, diverses disposicions del text) o no verbals (imatges o gràfics) per reforçar els missatges que vol donar, si escau¹²¹.

A més, escriu coherentment perquè organitza les idees dels seus missatges breus i senzills de manera lògica mobilitzant recursos que coneix d'altres llengües. Estructura el text seguint les convencions dels tipus de text treballats, i utilitza el vocabulari del camp semàntic demanat per la temàtica del text i treballat a l'aula.¹²²

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais o oracionals treballats durant el cicle. Fa un bon ús dels signes de puntuació bàsics. També manté l'ordre i la concordança entre els components de l'oració¹²³.

L'alumne escriu amb correcció quan escriu correctament les paraules treballades. Reprodueix les estructures lingüístiques practicades a l'aula i mostra l'aprenentatge del vocabulari vist a l'aula¹²⁴.

¹²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Expectatives de final de cicle de la C3 de llengua castellana

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en castellà diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte la funcionalitat dels textos en els projectes d'aula i altres tasques escolars i utilitza diferents suports per presentar-los. En fer-ho, té en compte el procés d'escriptura i es guia per les pautes de redacció acordades a l'aula. També tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text i fa transferències dels aprenentatges fets en altres llengües¹²⁵.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, l'alumne té en compte la tipologia que és més adient a la seva intenció comunicativa i segueix l'estructura i les característiques del gènere textual que ha triat. També usa el registre que cal emprar segons la situació comunicativa.¹²⁶

A més, escriu coherentment perquè organitza lògicament les idees al voltant d'un tema central al qual va proveint de la informació que garanteix el sentit global del text. És a dir, desenvolupa el text seguint la progressió temàtica, sense buits ni repeticions d'idees innecessàries. A més, l'estructura de manera senzilla i el fragmenta en blocs coherents d'informació o paràgrafs. També utilitza les paraules relacionades semànticament amb el tema i amb la progressió temàtica, amb domini dels camps semàntics treballats¹²⁷.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais i oracionals que ha après a classe i fa un bon ús dels signes de puntuació. Manté el referent a través de l'ús d'elements semàntics i gramaticals¹²⁸.

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia natural i arbitrària de les paraules habituals. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi treballada, i utilitza un vocabulari correcte, sense interferències d'altres llengües.¹²⁹

¹²⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

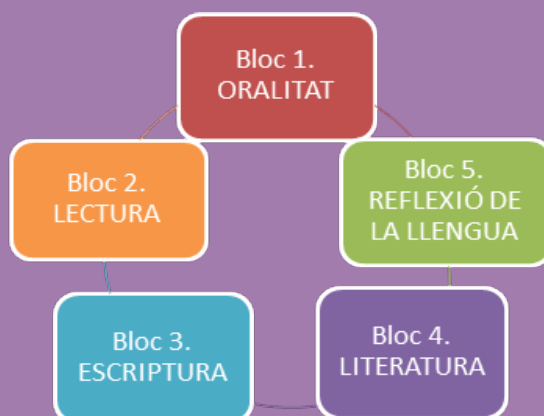
¹²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

¹²⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Recursos d'aprenentatge

Els recursos del programa de llengües i literatures de primera ensenyança estan estructurats en cinc blocs, l'organització dels quals se centra en les activitats lingüístiques i l'ús de la llengua —en el primer, segon i tercer blocs—, en la reflexió sobre aquestes activitats i usos —en el cinquè bloc— i, en el treball més específic de les llengües, el de la literatura —en el quart bloc.

Els blocs en què s'han dividit els recursos no són grups tancats, sinó que es relacionen els uns amb els altres en les situacions d'ensenyament-aprenentatge. És evident, per exemple, que la llengua oral, la lectura i l'escriptura plantegen recursos que s'han de relacionar amb el desenvolupament dels aprenentatges de les diferents àrees curriculars. Per tant, la literatura (l'aprenentatge propi de l'àrea de llengües) també necessita els recursos de l'oralitat, la llengua escrita i la reflexió sobre la llengua. Aquesta realitat respon al fet que la llengua i la comunicació s'aprenen usant-les. L'ús ha de ser l'eix que organitzi tot l'aprenentatge de les llengües, que a l'escola significa la seva articulació a través de totes les àrees.

Cal tenir molt en compte que, atès que el currículum de l'Escola Andorrana és per competències, l'aprenentatge dels recursos s'ha de fer no aïlladament (tractant els recursos com a recursos en si mateixos), sinó emmarcant-lo en les activitats globalitzadores de les competències, atès que el que cal és aprendre a mobilitzar-los, és a dir, saber per actuar amb eficàcia.

Bloc 1. Oralitat

El primer bloc recull els recursos necessaris per treballar l'oralitat en totes les seves vessants. Així, hi trobem recursos per parlar amb propietat i de forma coherent i entenedora, per comprendre el que ens diuen els altres i per interaccionar i mediar amb els interlocutors siguin mestres, adults o altres alumnes de l'aula.

En la interacció es dona molta importància a les converses sobre temes d'interès per al grup. Aquestes converses generaran preguntes i respostes per fer pensar i resoldre conflictes cognitius, i per aprendre a obtenir respostes i fer-se més preguntes sobre allò que volen i necessiten conèixer. Les converses proveeixen els alumnes d'un repertori propi per poder explicar els nous coneixements i les convencions socials i culturals de la comunitat en què aprenen i en què estan immersos. El fet d'intervenir en converses, de mediar per fer-se entendre i per entendre els altres, i de fer-ho d'acord amb els costums de la societat, anirà enriquint i fent créixer les possibilitats de comunicar-se amb les llengües que es treballen i parlen a l'escola, primer el català i el francès i més tard l'anglès i el castellà. Val a dir que això també enriqueix el seu repertori lingüístic personal.

Així mateix, es plantegen recursos que ajudin a ampliar la capacitat de comprensió en diversos temes i situacions comunicatives amb discursos monològals cada vegada més estructurats i amb temàtiques més complicades que demanen comprendre un vocabulari i unes estructures més concretes i complexos, de gèneres diversos com la narració, la descripció o l'exposició, amb els recursos multimèdia que els poden acompanyar.

Es proposen també recursos perquè els alumnes descriguin, narrin, exposin i argumentin oralment els temes que es creguin convenients i que hagin preparat. Això els portarà a aprendre a parlar en públic i a utilitzar recursos paralingüístics i extralingüístics com la parafrasi, el to de veu, l'expressió facial i la postura corporal. Aquests recursos ajuden a mantenir la funció comunicativa assegurant que s'informa, s'expressen sentiments, aclareixen qüestions i es manté obert el canal de comunicació o es tanca quan és convenient.

Els recursos orals es presenten de forma cíclica i progressiva al llarg dels cicles.

A primer cicle les converses seran la base de qualsevol activitat, perquè són les que donaran sortida a les propostes de treball, que poden continuar amb treballs en petit grup en què també l'activitat demanarà que es faci la conversa entre iguals. Les converses i l'expressió oral seran presents quan els alumnes parlin del temps, de notícies, de temes del medi, de matemàtiques i de tots els projectes que es duguin a terme a la classe. Els alumnes podran relatar i comprendre fets viscuts i notícies dels mitjans que els interessin, fer descripcions dels temes que van estudiant i seguir o donar instruccions senzilles, accions que aniran enriquint el seu repertori i vocabulari que faran comprendre les diferents maneres de ser exposats per altres interlocutors.

A segon cicle hi haurà una progressió de recursos de la llengua oral perquè, a mesura que es compliquen les temàtiques i la manera d'exposar-les, es van donant eines perquè els alumnes puguin utilitzar la llengua oral narrat, descrivint, exposant i raonant temes més complexos de les diferents àrees en situacions comunicatives diverses. Els recursos faran que es fixin en la manera d'estructurar-los en el text i en quin vocabulari o quins mitjans utilitzen, tenint en compte a qui dirigeixen els discursos orals: si els exposen als nens i nenes de la seva classe, als de les altres classes o als pares o adults. I també així dominaran els recursos per comprendre els discursos dels altres i, quan sigui el cas, intervenir en converses posteriors i donar opinions, raonaments i punts de vista.

La manera de fer-los evolucionar de forma cíclica farà que, a tercer cicle, els alumnes vagin sent més competents a l'hora d'expressar i comprendre missatges segons el tema i la intenció comunicativa i que, a mesura que evoluciona la temàtica dels missatges, usin estructures textuais, gramaticals i lèxiques més riques i complexes que els facin ser més competents en la comunicació oral.

Bloc 1. Oralitat

1r CICLE	2n CICLE	3rCICLE
FETS I CONCEPTES		
Els gèneres textuais orals com notícies de fets viscuts, llistes, explicacions de coneixements, conversa, assemblea i els que apareixen seqüenciats al bloc 5.	Els gèneres textuais orals com notícies de fets dels mitjans de comunicació, explicacions de coneixements, conversa, assemblea i els que apareixen seqüenciats al bloc 5.	Els gèneres textuais orals com notícies de fets dels mitjans de comunicació, explicacions de coneixements, conversa, assemblea i els que apareixen seqüenciats al bloc 5.
Els elements que componen els textos orals segons el mitjà i el suport que s'empra: lingüístics, paralingüístics (to, volum, ritme, etc.) i extralingüístics (gestos, postura corporal i elements audiovisuals o multimodals).	Els elements que componen els textos orals segons el mitjà i el suport que s'empra: lingüístics, paralingüístics (to, volum, ritme, etc.) i extralingüístics (gestos, postura corporal i elements audiovisuals o multimodals).	Els elements que componen els textos orals segons el mitjà i el suport que s'empra: lingüístics, paralingüístics (to, volum, ritme, etc.) i extralingüístics (gestos, postura corporal i elements audiovisuals o multimodals).
L'organització dels gèneres textuais orals i els elements característics: salutació, torns de paraula, presentació del tema, comiat, etc.	L'organització dels gèneres textuais orals i els elements característics: salutació, torns de paraula, presentació del tema, comiat, etc. Les característiques dels debats i les assemblees.	L'organització dels gèneres textuais orals i els elements característics: salutació, torns de paraula, presentació del tema, comiat, etc. Les característiques dels debats i les assemblees.
Els elements de la situació comunicativa dels missatges orals: - o participants (emissor i destinataris) - o mitjà (presencial i virtual) - o finalitat i intencionalitat (relatar, descriure i donar una instrucció)	Els elements de la situació comunicativa dels missatges orals: - o participants (emissor i destinataris) - o mitjà (presencial i virtual, sigui sincrònic o no) - o finalitat i intencionalitat (narrar, relatar, explicar, descriure i donar una instrucció)	Els elements de la situació comunicativa dels missatges orals: - o participants (emissor i destinataris) - o mitjà (presencial i virtual, sigui sincrònic o no) - o finalitat i intencionalitat (relatar, predir, informar, argumentar les idees, expressar sentiments, fer que s'actui donant instruccions o consignes)
La diversitat de parlars.	Els registres del llenguatge: registre estàndard i registre col·loquial.	Els registres del llenguatge: registre especialitzat, registre estàndard i registre col·loquial.
Els passos per elaborar textos orals: planificació, concreció de les idees de què es vol parlar, preparació dels materials de suport i realització del discurs.	Els passos per elaborar textos orals: planificació, cerca i concreció de les idees del text oral, organització de les idees (guions i esquemes), realització del discurs segons el gènere textual oral triat i revisió de la intervenció oral, seguint els criteris proposats a l'aula.	Els passos per elaborar textos orals: planificació, generació d'idees i cerca d'informació, organització de les idees (guions i esquemes com a suport de l'oralitat), concreció dels criteris de bona realització, execució del discurs segons el gènere textual oral triat i revisió de la intervenció oral.

PROCEDIMENTS		
PROCEDIMENTS COMUNS A TOTES LES SITUACIONS DE COMUNICACIÓ ORAL		
La planificació dels textos orals		
Previsió dels passos que cal seguir en la realització de textos orals formals amb la guia del mestre. Identificació de la situació comunicativa, de la finalitat i de les intencions. Identificació de l'estructura i de les parts del text oral. Preparació per participar en les activitats orals. Elaboració cooperativa amb el mestre de guions breus i senzills. Concreció amb l'ajut i la guia del mestre dels criteris de bona realització de la llengua oral.	Previsió dels passos que cal seguir en la realització de textos orals formals. Identificació de la situació comunicativa, de la finalitat i de les intencions. Identificació de l'estructura i de les parts del text oral. Previsió dels participants i del paper que tenen en les activitats orals. Elaboració de guions o esquemes per guiar la cerca d'informació i d'idees i l'organització del text oral. Concreció dels criteris de bona realització de la llengua oral.	Previsió dels passos que cal seguir en la realització de textos orals formals. Delimitació de la situació comunicativa, de la finalitat i de les intencions. Determinació de l'estructura i de les parts del text oral. Previsió dels participants i del paper que tenen en les activitats orals, presencials o virtuals. Elaboració de guions o esquemes per guiar la cerca d'informació i d'idees i l'organització del text oral. Concreció dels criteris de bona realització de la llengua oral.
Anticipació del contingut d'una exposició escolar senzilla, com a receptor, i d'una interacció sobre un tema acadèmic o de la vida de l'escola a partir del títol i els elements de la situació, i amb l'ajut de les preguntes del mestre.	Anticipació del contingut d'una exposició i altres textos orals, com a receptor, i d'una interacció sobre un tema acadèmic o de la vida de l'escola, a partir del títol, les paraules clau i els elements de la situació comunicativa, amb l'ajut del mestre i col·laborant amb altres alumnes.	Anticipació del contingut dels textos orals, com a receptor, i d'una interacció sobre un tema acadèmic o de la vida de l'escola, a partir del tema i els elements de la situació, i verificació de la comprensió del propòsit dels altres, col·laborant amb altres alumnes.
Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per a les interaccions orals en la llengua que s'està aprenent (meta).	Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per a les interaccions orals en la llengua que s'està aprenent (meta).	Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per a les interaccions orals en la llengua que s'està aprenent (meta).
PROCEDIMENTS D'EXPRESSIÓ ORAL		
Tipus d'expressió		
Realització de textos orals monologals amb els gèneres textuals que apareixen al bloc 5. Respostes a preguntes obertes que demanen explicacions sobre diverses temàtiques.	Realització de textos orals monologals amb els gèneres textuals que apareixen al bloc 5. Respostes a preguntes obertes que demanen explicacions, raonaments i opinions sobre diverses temàtiques.	Realització de textos orals monologals amb els gèneres textuals que apareixen al bloc 5. Respostes a preguntes obertes que demanen explicacions, raonaments i opinions sobre diverses temàtiques.
Estratègies per a l'expressió oral		
Observació de la realitat o recerca i selecció d'informacions i imatges relacionades amb el tema de què es vol parlar. Assajos, amb altres alumnes, dels textos orals amb el suport de les pautes dels criteris de correcció i l'ajut del mestre.	Observació de la realitat, recerca i selecció d'informacions i imatges relacionades amb el tema de què es vol parlar, a partir del guió que s'ha preparat i amb l'ajut del mestre i col·laborant amb altres alumnes. Preparació i assajos dels textos orals, amb altres alumnes, fent atenció al que es dirà, com es dirà i amb quins suports es farà. Organització del discurs oral a partir de la informació i els materials gràfics recollits i seleccionats, seguint l'estructura del gènere textual triat i amb el suport de resums, guions o	Observació de la realitat, recerca i selecció d'informacions i imatges relacionades amb el tema de què es vol parlar, a partir del guió que s'ha preparat i dels criteris de correcció. Preparació i assajos dels textos orals, individualment o amb altres alumnes, fent atenció al que es dirà, com es dirà i amb quins suports es farà. Organització del discurs oral a partir de la informació i els materials gràfics recollits i seleccionats, seguint l'estructura del gènere textual triat i amb el suport de resums, guions o esquemes.

	d'esquemes.	
Elements verbals i no verbals		
Ús d'expressions senzilles i comprensibles amb els recursos lingüístics, gramaticals i lèxics adequats a cada gènere textual oral (vegeu el bloc 5). Ús adequat del vocabulari après en els temes que es treballen a l'aula i utilització creativa, amb el control i la guia del mestre, de paraules i fórmules noves en l'expressió oral. Discriminació i pronúncia correcta dels sons característics de les llengües que es treballen a l'aula. Utilització dels elements prosòdics, com el volum i el to de veu, per concretar el missatge en les diferents situacions textuales. Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal i d'imatges per donar suport a les paraules.	Ús de marcadors i connectors que relacionin i organitzin el text adequats a cada gènere textual (vegeu el bloc 5). Ús d'un vocabulari correcte i adequat als temes que es treballen a l'aula i utilització reflexiva i creativa, amb la guia del mestre, de paraules i fórmules noves, prenent riscos, si cal, per millorar la pròpia expressió. Discriminació i pronúncia correcta dels sons característics de les llengües que es treballen a l'aula. Utilització dels elements prosòdics com l'entonació, el volum i el to de veu per concretar i emfatitzar el missatge i la seva funcionalitat en les diferents situacions textuales. Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal, d'imatges, il·lustracions i objectes, adequats a les situacions comunicatives, per connectar amb l'audiència i per donar suport a les paraules.	Ús de fórmules i connectors organitzadors del text adequats a cada gènere textual oral (vegeu el bloc 5). Ús d'un vocabulari precís i un registre apropiat als temes que s'exposen i adaptat al context i l'audiència, amb la utilització reflexiva i creativa de paraules i fórmules noves en l'expressió oral, prenent riscos, si cal, per millorar la pròpia expressió. Discriminació i pronúncia correcta dels sons característics de les llengües d'aprenentatge. Utilització dels elements prosòdics com l'entonació, el volum, el ritme i el to de veu per donar suport, concretar i emfatitzar el missatge i la seva funcionalitat en les diferents situacions textuales, tenint molt en compte l'audiència. Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal, d'imatges, objectes i materials d'exemple, adequats a les situacions comunicatives, per connectar amb l'audiència, per donar suport a les paraules i als discursos i per expressar les diferents intencions que poden tenir.
Procediments de regulació de l'expressió oral		
Identificació dels defectes de la producció oral, amb l'ajut del mestre i les aportacions d'altres alumnes. Reformulació del discurs oral ajustant les paraules i expressions quan el mestre l'avisava d'algun error.	Reflexió i identificació dels defectes de la producció oral i possibles solucions, amb les aportacions d'altres alumnes i les pautes d'observació elaborades amb l'ajut del mestre. Interpretació del llenguatge no verbal de l'auditori (senyals d'atenció o d'avorriment) per regular la pròpia expressió amb l'ajut del mestre. Reformulació del discurs oral ajustant les paraules i expressions quan el mestre l'avisava o ell mateix s'adona que no ho ha explicat bé.	Reflexió sobre la qualitat de les pròpies produccions orals i les d'altres alumnes, amb pautes d'observació elaborades a l'aula. Interpretació del llenguatge no verbal de l'auditori (senyals d'atenció o d'avorriment) per regular la pròpia expressió. Reformulació del discurs oral ajustant les paraules i expressions quan és conscient que no ho ha explicat bé o que els altres no l'entenen.
PROCEDIMENTS DE COMPRENSIÓ ORAL		
Tipus de comprensió		
Participació, amb el suport i la guia del mestre, en la recepció d'activitats monològals orals en diversitat de gèneres textuales.	Participació, amb l'ajut del mestre, en la producció i recepció d'activitats monològals orals, siguin presencials o virtuals, en diversitat de gèneres textuales.	Participació, de manera progressivament autònoma, en la recepció d'activitats monològals orals, siguin presencials o virtuals, en diversitat de gèneres textuales.
Estratègies per a la comprensió oral		
Comprensió oral de consignes senzilles que preveuen la realització seqüencial de poques accions. Escolta atenta per construir significat i	Comprensió oral de consignes que preveuen la realització seqüencial de diverses accions. Escolta atenta per construir significat i	Comprensió oral de consignes complexes que preveuen la realització seqüencial de diverses accions. Escolta eficaç, sabent extreure la

per interpretar-lo globalment. Identificació, amb ajuda del mestre, del tema general d'una producció oral molt breu i amb pronúncia clara i pausada, sobre un tema que li és proper i conegut. Inducció del significat de paraules i expressions noves a partir del context comunicatiu, dels coneixements previs i amb l'ajut i la guia del mestre. Comprensió, amb ajut del mestre, de les frases fetes d'ús habitual emprades per l'emissor en una producció oral. Demanda d'ajut i formulació de preguntes senzilles, quan hi ha algun aspecte que no s'entén. Resposta a preguntes referencials fetes pel mestre que ajudin a comprendre el missatge d'una producció oral. Construcció, amb l'ajut i l'orientació del mestre, del significat dels textos orals amb el suport dels recursos paralingüístics, com ara l'entonació, el ritme, el volum, el to de veu, i dels no verbals, com els gestos o les il·lustracions, emprats per l'emissor. Ús del llenguatge no verbal (mirades, gestos, postura corporal...) per mostrar atenció o dubtes en una producció oral.	per relacionar-lo amb els coneixements previs de què es disposa. Identificació del tema general d'una producció oral breu i amb pronúncia clara i pausada, sobre un tema que li és proper i conegut i interpretació global del missatge i reconeixement de les parts més importants. Inducció del significat de paraules i expressions noves a partir dels coneixements previs, de les imatges i del context comunicatiu. Comprensió de les ironies, de les bromes i de les frases fetes d'ús habitual emprades per l'emissor en una producció oral. Identificació de les opinions personals de l'emissor i distinció respecte als fets objectius que aporta en les seves explicacions i exposicions. Elaboració conjunta amb el mestre i amb altres alumnes d'un guió (apunts, esquema...) que reculli la informació pertinent d'un tema tractat en una producció oral. Formulació de preguntes per demanar el que no s'entén i per seguir el fil temàtic. Resposta a preguntes sobre aspectes claus encaminades a comprendre el tema i a concretar els aspectes importants dels temes tractats en la producció oral. Construcció, amb l'orientació del mestre, del significat dels textos orals amb el suport dels recursos paralingüístics, com ara l'entonació, el ritme, el volum, el to de veu, i dels no verbals, com els gestos o les il·lustracions, emprats per l'emissor. Ús del llenguatge no verbal (mirades, gestos, postura corporal...) per mostrar atenció, interès, comprensió o incomprensió, acord o desacord o dubtes.	informació pertinent i sabent reaccionar segons els coneixements previs per, així, construir el significat i interpretar globalment el missatge oral. Identificació del tema general d'una producció oral sobre temàtiques escolars o properes a l'alumnat i interpretació global amb anàlisi de les parts que el componen. Inducció del significat de paraules i expressions noves a partir dels coneixements previs, de les imatges i del context comunicatiu. Comprensió del doble sentit, de les ironies, de les bromes i de les frases fetes d'ús habitual emprades per l'emissor en una producció oral. Identificació dels fets objectius que aporta l'emissor i distinció respecte als seus opinions personals i de les raons bàsiques que utilitza per justificar-les. Elaboració d'un guió (resum, esquema, mapa conceptual, apunts...) que reculli els punts importants tractats en una producció oral. Formulació de preguntes per dissipar dubtes, per ampliar coneixements i per seguir el fil de l'explicació. Resposta a preguntes sobre aspectes clau encaminades a comprendre el tema, a ordenar les idees i a concretar els aspectes importants dels temes tractats en la producció oral. Construcció del significat dels textos orals amb el suport dels recursos paralingüístics, com ara l'entonació, el ritme, el volum, el to de veu, i dels no verbals, com els gestos o les il·lustracions, emprats per l'emissor. Ús del llenguatge no verbal (mirades, gestos, postura corporal...) per mostrar atenció, interès, comprensió o incomprensió, acord o desacord o dubtes.
Procediments de regulació de la comprensió oral		
Avaluació dels recursos verbals emprats per l'emissor en les produccions orals amb l'ajut del mestre i l'ús de pautes d'observació senzilles aportades a l'aula. Presa de consciència, amb preguntes del mestre, dels problemes de comprensió oral i cerca de les possibles solucions, com la formulació de preguntes directes, amb l'ajut del mestre.	Avaluació de l'eficàcia de l'ús dels recursos verbals i no verbals emprats per l'emissor en les produccions orals amb l'ús de pautes d'observació acordades a l'aula. Identificació i determinació dels problemes de comprensió oral, i cerca de solucions fent preguntes adequades sobre allò que no s'ha entès, amb l'ajut del mestre i altres alumnes.	Avaluació reflexiva de l'eficàcia dels recursos verbals i no verbals emprats per l'emissor en produccions orals amb l'ús de pautes d'observació acordades a l'aula. Identificació dels problemes de comprensió oral, precisant-ne les causes, i cerca d'estratègies per resoldre'ls, com la formulació de preguntes sobre allò que no s'ha entès o demandes d'aclariments concrets.
PROCEDIMENTS D'INTERACCIÓ I MEDIACIÓ		
Tipus d'interacció		
Participació, quan se li demana, en converses espontànies a l'aula sobre temes que siguin familiars, de la vida	Participació en converses a l'aula sobre temes que siguin familiars, de la vida	Participació amb aportacions personals en converses sobre experiències i esdeveniments personals, temes que

quotidiana o d'interès personal. Participació, amb la guia i acompanyament del mestre, en converses per elaborar acords sobre qüestions relacionades amb el dia a dia de l'aula. Participació en converses, per explorar i treballar temes acadèmics i també per millorar en els processos de lectura i escriptura en diverses situacions escolars.	quotidiana o d'interès personal. Participació en converses per elaborar cooperativament en converses orals, amb l'ajut del mestre, acords sobre qüestions bàsiques (rutines d'aula, etc.) relacionades amb el seu entorn escolar quotidià. Participació atenta en converses, per explorar i treballar temes acadèmics i també per millorar en els processos de lectura i escriptura en diverses situacions escolars.	siguin familiars, de la vida quotidiana o d'interès personal, i sobre impressions i emocions. Participació activa en converses per establir cooperativament acords sobre qüestions de la classe o de l'escola (normes, materials escolars, rutines d'aula, càrrecs, etc.). Participació activa i reflexiva en converses, per explorar i treballar temes acadèmics i també per millorar en els processos de lectura i escriptura en diverses situacions escolars.
Estratègies per a la interacció		
Comprensió i seguiment del fil temàtic de la conversa, reformulant algunes de les idees, amb l'ajut del mestre. Identificació de les idees més importants que sorgeixen en una conversa a l'aula, també interpretant el llenguatge no verbal dels interlocutors. Reaccions a les intervencions dels interlocutors i mostres d'escolta activa, sense interrompre els altres, amb l'ajut guia del mestre. Expressió clara de les idees i opinions fent servir un vocabulari senzill i correcte. Manifestació d'acord o desacord amb les opinions dels altres. Aplicació d'estratègies senzilles per donar continuïtat a les converses a l'aula i participar-hi amb l'ajut del mestre. Ús de fórmules de cortesia ajustades a la situació comunicativa. Aplicació de les normes de la conversa (torns de paraula, escoltar abans de respondre, respecte pels altres interlocutors, etc.).	Comprensió del fil temàtic de la conversa, fent intervencions per seguir-lo o tornar-hi quan algú se n'ha allunyat i reformulant idees bàsiques, amb ajut del mestre. Identificació de les idees, les raons i els aspectes principals que defensa l'interlocutor, dels arguments i del llenguatge no verbal que utilitza. Escolta activa en les interaccions amb els altres, amb reaccions adequades i sense interrompre l'altra gent, amb l'ajut del mestre. Expressió clara i estructurada de les idees i opinions pròpies de manera que les seves formulacions resultin raonades i adequades a la conversa en què es participa. Manifestació d'acord o desacord amb les opinions dels altres i justificació bàsica de la posició adoptada. Aplicació d'estratègies per participar activament en la conversa, donant suport als altres i raonant el propi punt de vista. Ús de fórmules de cortesia i d'intercanvi social ajustades a la situació comunicativa. Aplicació de les normes de la conversa (torns de paraula, escoltar abans de respondre, respecte pels altres interlocutors, etc.).	Comprensió del fil temàtic de la conversa, fent intervencions per seguir-lo o tornar-hi quan algú se n'ha allunyat i reformulant les idees principals. Identificació de les idees que defensen els interlocutors i de les raons que en matisen la postura respecte al tema de què es tracta, recolzant-se en el llenguatge no verbal dels interlocutors i elaborant inferències sobre el seu punt de vista. Escolta activa amb reaccions adequades a les intervencions d'altres interlocutors i sense interrompre els altres, de manera cada vegada més autònoma Expressió amb claredat, precisió i eficàcia de les idees, coneixements i pensaments en diversos contextos d'interacció, aportant precisions adequades al tema de què es parla. Manifestació d'acord o desacord amb les opinions i postures dels altres i justificació argumentada de la posició adoptada enfront dels altres interlocutors. Aplicació d'estratègies per participar activament en la conversa, donant suport als altres i matisant el propi punt de vista. Ús de fórmules de cortesia i d'intercanvi social ajustades a la situació comunicativa i a la diversitat d'interlocutors. Aplicació de les normes de la conversa (torns de paraula, escoltar abans de respondre, respecte pels altres interlocutors, etc.).
Elements verbals i no verbals		
Adaptació de la forma de parlar a la situació comunicativa, amb l'ajut del mestre. Articulació clara i ús adequat d'elements prosòdics (entonació, flux, volum, ritme) per donar suport a les intervencions i modular-les, amb ajut del mestre. Ús d'expressions lingüístiques senzilles, amb ajut del mestre, per mostrar l'acord, el desacord, les opinions i els	Adaptació de la forma de parlar i el registre de llengua a la situació comunicativa i la seva finalitat, i a les altres persones que participen en la interacció. Articulació clara i adequada, i ús adequat d'elements prosòdics (entonació, flux, volum, ritme) per donar suport a les intervencions, modular-les i destacar-ne allò més important.	Adequació del registre, de les formes de parlar i de la varietat lingüística a la finalitat de la interacció oral (acadèmica –guia pel mestre–, social i lúdica) i als altres interlocutors. Articulació clara i precisa de tots els sons, i ús adequat a la situació comunicativa d'elements prosòdics (entonació, flux, volum, ritme) per emfatitzar o per destacar aspectes que

sentiments. Ús del llenguatge no verbal, com la postura corporal i l'expressió facial, per connectar amb els altres.	Ús d'expressions lingüístiques adequades per manifestar i justificar les opinions i argumentacions i per mostrar l'acord o el desacord i els sentiments o les emocions. Ús del llenguatge no verbal, com la mirada i l'expressió facial i gestual, per precisar el significat de les intervencions.	es consideren importants i modular les intervencions. Ús d'expressions lingüístiques adequades i precises per manifestar i justificar les opinions i argumentacions i per mostrar l'acord o el desacord, els gustos i les preferències, i els sentiments o les emocions. Ús del llenguatge no verbal, com la mirada, la postura corporal i l'expressió gestual, per precisar el significat de les intervencions
Procediments de regulació de la interacció		
Identificació, amb la guia i les preguntes del mestre, dels problemes de comprensió i expressió oral i, amb el seu ajut, cerca d'estratègies per resoldre'ls. Avaluació global de la participació en la interacció, amb l'ajut i la guia del mestre.	Identificació, amb ajut del mestre, dels problemes de comprensió i expressió oral i, també amb el seu ajut, cerca d'estratègies per resoldre'ls. Avaluació global de la interacció amb l'ajut de pautes d'observació elaborades a l'aula i l'ajut del mestre.	Identificació dels propis problemes de comprensió i expressió oral, amb ajut i cooperació amb altres alumnes, i cerca d'estratègies per resoldre'ls de manera cada vegada més autònoma. Avaluació global de la interacció amb l'ajut de les pautes d'observació elaborades cooperativament a l'aula.
Mediació		
Participació en les interaccions per ajudar, amb la guia del mestre, a solucionar els dubtes dels altres interlocutors. Transmissió amb paraules personals d'informacions de textos clars i senzills perquè altres entenguin el que s'hi explica. Intervenció en les activitats orals afavorint la participació dels altres interlocutors.	Participació en les interaccions fent d'intermediari entre interlocutors que, per qualsevol motiu lingüístic o cultural, no puguin comunicar-se directament. Participació en les interaccions fent d'intermediari entre interlocutors que tinguin dificultats en la comunicació (dubtes, malentesos, etc.). Transmissió clara i raonada amb les pròpies paraules de la informació donada en textos clars i ben estructurats sobre temes familiars o personals. Intervenció en les activitats orals afavorint la participació dels altres interlocutors, convidant-los a proposar els seus punts de vista o a precisar les seves idees o preferències i els seus sentiments.	Participació en les interaccions fent d'intermediari entre interlocutors que, per qualsevol motiu lingüístic o cultural, no puguin comunicar-se directament. Participació en les interaccions fent d'intermediari entre interlocutors que tinguin dificultats en la comunicació (dubtes, malentesos, etc.). Transmissió clara i raonada amb les pròpies paraules de la informació donada en textos clars i ben estructurats sobre temes familiars o personals, fragmentant-ne la informació, amplificant-la si és massa sintètica o fent una tria dels elements més importants si és massa detallada. Intervenció en les activitats orals afavorint la participació dels altres interlocutors, convidant-los a aportar les seves experiències, a proposar els seus punt de vista o a precisar les seves idees o preferències i els seus sentiments.
ACTITUDS I VALORS		
Interès i voluntat per participar en les interaccions i seguir el fil de la conversa.	Interès i voluntat per participar en les interaccions i seguir el fil de la conversa ajudant a desenvolupar-la.	Interès i voluntat per participar en les interaccions i seguir el fil de la conversa ajudant a obrir-la, donar-li continuïtat i tancar-la adequadament.
Esforç per escoltar i comprendre textos orals multimodals de diversos gèneres.	Esforç per escoltar i comprendre adequadament textos orals multimodals de diversos gèneres.	Esforç per escoltar, comprendre i interpretar adequadament textos orals multimodals de diversos gèneres.
Interès i esforç per elaborar una expressió oral acurada.	Interès i esforç per elaborar expressions orals multimodals,	Interès i esforç per elaborar expressions orals multimodals,

	analògiques o digitals.	analògiques o digitals.
Voluntat per utilitzar les normes de convivència i les normes de conversa.	Voluntat per arribar a acords i utilitzar les normes de convivència i les normes de conversa.	Voluntat per arribar a acords i utilitzar les normes de convivència i les normes de conversa.
Actitud oberta i respecte a la diversitat de les opinions dels interlocutors que participen en les activitats orals i audiovisuals.	Actitud oberta, respecte i valoració de la diversitat de punts de vista i opinions dels interlocutors que participen en les activitats orals i audiovisuals.	Actitud oberta, respecte i valoració de la diversitat de punts de vista i opinions dels interlocutors que participen en les activitats orals i audiovisuals.
Voluntat de millorar la pròpia expressió i les habilitats comunicatives.	Voluntat de millorar la pròpia expressió i les habilitats comunicatives.	Voluntat de millorar la pròpia expressió i les habilitats comunicatives.
Implicació en la realització d'activitats orals a l'aula i l'escola.	Implicació en la realització d'activitats orals a l'aula i l'escola.	Implicació en la realització d'activitats orals a l'aula i l'escola.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Atès que, com ja s'ha dit d'una manera general, l'ensenyament i aprenentatge dels recursos no s'ha de fer de forma aïllada, sinó treballant-los dintre de les activitats globals de l'ensenyament de la competència –és a dir, s'han d'aprendre a mobilitzar per resoldre les situacions que s'han presentat a l'alumnat–, els recursos de l'oralitat s'hauran de treballar en diversitat de situacions, presencials o virtuals, amb mitjans de comunicació o sense, en activitats que afavoreixin la interacció i la mediació i en altres que prioritzin l'expressió i la recepció de produccions monològals.

Les activitats competencials han de ser el marc en què es vagin treballant els diversos recursos perquè els alumnes els aprenguin i aprenguin a mobilitzar-los per participar activament en les activitats orals de tota mena. A més, cal ser conscients que els recursos de comprensió i expressió estan íntimament relacionats amb els d'interacció i mediació i, per tant, la conversa és a la base de l'aprenentatge de tots aquests recursos. En conseqüència, caldrà preveure varietat de situacions, d'experiències, d'esdeveniments, de temes personals, sobretot escolars, i d'altres en què calgui emprar diversitat de gèneres textuals orals perquè, a partir d'explorar i raonar, s'arribi a acords sobre aquestes temàtiques. En aquestes converses cal que els alumnes dominin els recursos d'escoltar de forma activa, d'entendre el fil temàtic per poder intervenir, d'identificar les idees principals, de ser conscients del que entenen o no, de preguntar per entendre millor i de participar i expressar-se amb claredat. Alhora serà clau que manifestin el seu acord o desacord amb el que s'està dient i que aprenguin a justificar-ho i raonar-ho. També és important que s'adonin del grau de comprensió dels altres per poder mediar i ajudar-los, perquè així puguin participar d'una manera més adequada.

Centrant-nos en l'aprenentatge dels recursos dels fets i conceptes, i de la mateixa manera que passa amb aquesta mena de recursos de les altres competències lingüístiques i comunicatives, estan relacionats amb els recursos del bloc 5, que cal tenir com a referència i que és on se situen les orientacions metodològiques més globals. A més, s'ha de ser conscient del procés lògic de l'aprenentatge: cal partir de la reflexió més directa sobre la funcionalitat dels elements comunicatius verbals i no verbals, i deixar per als nivells superiors la sistematització d'aquests recursos. Aquests recursos s'han de centrar en les reflexions sobre la globalitat de les activitats i l'actuació de qui parla, escolta, media o interactua, és a dir, el gènere textual, el mitjà que s'utilitza i el llenguatge verbal i no verbal, com el gest o el llenguatge corporal. Caldrà reflexionar sobre els registres i els llenguatges verbals i no verbals comparant diverses produccions per identificar les característiques de les produccions orals.

47 | Programa de llengües i literatures

Per a l'aprenentatge dels recursos procedimentals necessaris per a una bona participació en les produccions orals, s'ha de fer intervenir els alumnes en situacions que els facin narrar, descriure, instruir, raonar, exposar, preguntar i respondre sobre diferents temàtiques i en varietat de situacions comunicatives. També cal que vagin dominant estratègies que afavoreixin la necessitat de parlar i els permetin assajar i fer seves les pautes que han de seguir per a la intervenció oral (com l'observació, la selecció d'idees, l'organització i la preparació dels discursos orals), que hagin d'emprar els registres del llenguatge adequats als temes que tracten i que elaborin bé els textos orals amb una gramàtica i un vocabulari rics i adequats, amb una bona pronúncia i una entonació i un volum de la veu correctes.

En la participació com a receptors de textos orals monològals (expressions orals) s'hauran de pensar activitats que portin els alumnes a centrar-se més en la comprensió, cosa que demanarà que atenguin al que els altres diuen en diferent mitjà de comunicació i ho compreguin. També serà oportú que apliquin les tècniques de recepció per aprendre diversitat de continguts, per acomplir ordres i consignes, perquè compreguin i distingeixin fets objectius, opinions, seqüències de fets, fets imaginaris, els dobles sentits, el sentit figurat... Per aconseguir-ho, han d'aprendre a formular-se preguntes i a confeccionar resums o guions que els ajudin a ser conscients de les informacions necessàries, a retenir-les i a refusar les que no ho són, per resoldre les situacions problemàtiques.

Finalment, per aconseguir una bona competència oral, en tots els cicles de primera ensenyança, cal dominar progressivament els recursos actitudinals, que són clau per al domini de la llengua, més que en cap altra de les competències lingüístiques i comunicatives. Cal que els alumnes aprenguin a intervenir de forma educada i adequada, seguint les normes pròpies de cada situació, emprant els registres i el llenguatge no verbal adequats, respectant les opinions i creences dels altres, respectant les altres persones i, en definitiva, desenvolupant les actituds d'acceptació i obertura a la diversitat i la pluralitat.

Bloc 2. Lectura

Aquest bloc reuneix els recursos necessaris per trobar, llegir, comprendre, interpretar, utilitzar i comentar varietat de textos escrits o textos multimodals amb una part escrita. La competència lectora es desenvolupa de manera progressiva en activitats socials i situacions concretes de lectura, que participen de relacions, processos i accions més allà de la simple lectura individual. Per tant, aquest bloc inicia en les funcions socials dels textos escrits i en les diferents maneres d'accedir-hi directament o en línia, així com en la seva diversitat lingüística i cultural. Atès que el significat d'un text depèn en gran mesura de la interpretació dels lectors, es dona també importància a la recepció i l'apropiació subjectiva i contextualitzada dels textos llegits per cadascun dels alumnes, així com a la compartida.

Al primer cicle, els recursos permeten als alumnes d'accedir als textos i desxifrar-los per comprendre'n el significat literal i global, per enllaçar-lo o comparar-lo amb el que ja saben. Es tracta també de mediar textos i compartir l'opinió pròpia de manera senzilla. Es descobreix el funcionament dels codis escrits basats en l'alfabet llatí, així com les particularitats fonogràfiques del català i del francès. Se centra l'atenció en textos de l'àmbit públic i escolar, textos de comunicació interpersonal i documents il·lustrats. L'ajuda i les interaccions amb mestres i companys tenen un paper clau en la comprensió i l'apropiació dels textos.

Al segon i tercer cicle, els recursos permeten als alumnes d'esdevenir autònoms a l'hora de buscar textos més variats (analògics o digitals), accedir-hi, escollir-los, consultar-los, llegir-los, comentar-los i mediar. L'automatització del desxifratge permet d'accedir a textos més llargs o complexos, i d'entendre'n les dimensions implícites. Al català i el francès s'hi afegeixen l'anglès i el castellà, amb els seus usos i convencions fonogràfics. Els elements de reconeixement, estructuració i organització dels textos s'utilitzen per aconseguir un domini més gran, especialment per als textos de consulta i els informatius. En aquests nivells són importants els recursos per donar i matisar l'opinió sobre els textos, situar-los en el seu context i fer-los conèixer a d'altres persones.

Bloc 2. Lectura

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Els espais i contextos de les manifestacions visuals i plàstiques: el museu, la natura, el carrer i l'entorn quotidià		
Els gèneres textuais dels textos multimodals treballats a l'aula o als quals té accés l'alumnat (vegeu el bloc 5).	Els gèneres textuais dels textos multimodals treballats a l'aula o als quals té accés l'alumnat (vegeu el bloc 5).	Els gèneres textuais dels textos multimodals treballats a l'aula o als quals té accés l'alumnat (vegeu el bloc 5).
Els elements formals que permeten organitzar els textos escrits i que en faciliten la comprensió: portada, títols, índex, paginació...	Els elements formals que permeten organitzar els textos escrits en qualsevol format i que en faciliten la comprensió: coberta, portada, títols, subtítols, índex, paràgrafs, tipografia... Els organitzadors textuais més bàsics dels textos digitals (hipertextos) per a la navegació: els símbols i els enllaços.	Els elements formals que permeten organitzar els textos escrits en qualsevol format i que en faciliten la comprensió: coberta, portada, títols, subtítols, índex, paràgrafs, tipografia... Els organitzadors textuais dels textos digitals (hipertextos) per a la navegació: l'estructura global de les pàgines, els símbols i els enllaços. Les variacions segons els hipertextos.
El diccionari il·lustrat com a eina per resoldre problemes de comprensió.	Els diccionaris de la llengua i els digitals com a eina per resoldre problemes de comprensió.	Els diccionaris analògics i digitals com a eines per resoldre problemes de comprensió.

	L'organització i el funcionament de les biblioteques.	L'organització i el funcionament de les biblioteques.
PROCEDIMENTS D'INICIACIÓ A LA LECTURA		
Identificació dels usos i les funcions dels textos presents en la vida de l'aula. Reconeixement dels elements formals bàsics (paginació, índex, títols, subtítols) que permeten organitzar i categoritzar els textos escrits i n'afavoreixen la comprensió.		
Desenvolupament de la consciència fonològica segmentant paraules i síl·labes en sons/fonemes. Relació de paraules usuales i conegudes amb la seva imatge o dibuix per atorgar significat a l'escrit. Identificació i lectura instantània de paraules escrites presents en la vida de l'alumnat (noms dels seus amics, d'eines, d'animals, d'eines etc.). Identificació de la relació entre el so i la grafia. Lectura lletra a lletra de mots simples desconeguts.		
Reconeixement de les majúscules en les paraules més comunes (noms de persona, de ciutat, etc.). Lectura enllaçada d'un grup de paraules conegudes, que formen frases i que li són significatives. Aplicació de mecanismes de lectura expressiva en veu alta per ajudar a comprendre i a llegir millor.		
PROCEDIMENTS PER A LES SITUACIONS DE LECTURA		
Accés als textos		
Lectura, audició i visionat, compartits i individuals, de textos senzills sobre temes coneguts o treballats a classe amb diferents propòsits. Lectura i interpretació de gràfics molt senzills que apareixen en els textos escrits, treballats prèviament a l'aula.	Lectura, audició i visionat, compartits o individuals, de textos multimodals (acadèmics, dels mitjans de comunicació de massa i d'Internet), sobre temes coneguts o treballats a classe, amb diferents propòsits i intencions. Lectura i interpretació d'esquemes, gràfics i mapes conceptuals senzills, així com d'imatges, per relacionar-los amb la lectura.	Lectura, audició i visionat, compartits o individuals, de diversitat de textos multimodals, presentats en format paper o digital (dels mitjans de comunicació de massa o d'Internet). Lectura i interpretació d'esquemes, gràfics, mapes conceptuals i imatges del text escrit o relacionats amb el text, per relacionar-los amb la lectura.
Lectura en veu alta per millorar la mecànica de la lectura i afavorir la lectura comprensiva a través de les pauses i de l'entonació.	Aplicació de mecanismes de lectura expressiva en veu alta: adequació de l'entonació, del ritme, de les pauses, del to i del volum de veu en la lectura expressiva de diversitat de textos, amb una preparació prèvia.	Aplicació de mecanismes de lectura expressiva en veu alta: adequació de l'entonació, del ritme, de les pauses, del to i del volum de veu en la lectura expressiva de diversitat de textos, amb una preparació prèvia.
Planificació de la lectura		
Reconeixement, amb l'ajut i les preguntes del mestre, de l'objectiu de	Reconeixement i assumpció de l'objectiu de lectura amb l'ús d'un guió elaborat	Reconeixement i assumpció de l'objectiu i la funcionalitat de la lectura,

lectura en col·laboració amb altres alumnes. Reconeixement, amb les preguntes i l'ajut del mestre i d'altres alumnes, dels passos que cal seguir per llegir els textos escrits.	cooperativament amb l'ajut del mestre. Planificació, amb ajut del mestre i amb altres alumnes, del procés que cal seguir per aconseguir els objectius de lectura.	col·laborant amb altres alumnes. Elecció, amb ajut del mestre, del tipus de lectura que cal fer (explorària, intensiva, integral, <i>scanning</i> ...). Planificació dels passos del procés que cal seguir per aconseguir els objectius de lectura.
Activació, amb la guia i les preguntes del mestre, dels coneixements previs sobre la temàtica del text. Anticipació, amb les preguntes del mestre i l'ajut d'altres alumnes, de la temàtica d'un text a través del títol i de les imatges.	Activació, amb l'ajut del mestre, dels coneixements previs sobre la temàtica o el contingut general del text. Elaboració d'hipòtesis i anticipació, amb l'ajut del mestre, de la temàtica d'un text a partir de la relació de diversos elements (imatges, títols, paraules clau, etc.).	Activació dels coneixements previs sobre la temàtica o el contingut general del text. Elaboració d'hipòtesis i anticipació del contingut global del text a partir d'informació paratextual explícita (índexs, imatges, portades, titulars, etc.).
Comprensió i anàlisi de textos		
Verificació de les prediccions fetes, amb les preguntes del mestre, l'ajut d'altres alumnes i el suport de les imatges. Elaboració de noves prediccions a partir de la verificació.	Verificació de la idea global del contingut o les hipòtesis que s'han anticipat, amb l'ajut del mestre i d'altres alumnes. Elaboració de noves hipòtesis a partir de la verificació.	Verificació, en col·laboració amb altres alumnes, del sentit global del text i de les prediccions i les hipòtesis elaborades. Elaboració de noves hipòtesis i prediccions a partir de la verificació.
	Identificació, anàlisi i interpretació de la forma de presentar-se els textos multimodals, siguin en suport paper (títol, índex, apartats, capítols, gràfics, etc.), siguin hipertextos (barres de navegació i enllaços, etc.) per facilitar la lectura i la navegació i per tenir models d'escriptura.	Identificació, anàlisi i interpretació de la forma de presentar-se els textos multimodals, siguin en suport paper (títol, índex, apartats, capítols, gràfics, etc.), siguin en suport digital (pàgines d'inici, barres de navegació, paraules i pàgines enllaçades, etc.), per facilitar la lectura i la navegació, per millorar la comprensió lectora i per tenir models per a l'escriptura.
Identificació, amb les preguntes del mestre i en col·laboració amb altres alumnes, de les parts del text i l'organització de la informació (com es concreta en el bloc 5) per tal d'entendre'n el contingut.	Identificació del gènere textual i anàlisi de la seva estructura (com es concreta en el bloc 5) per tal d'entendre'n la forma i el contingut, amb l'ajuda del mestre i mitjançant la verbalització i l'ús d'esquemes i mapes senzills.	Identificació del gènere textual i anàlisi de la seva estructura (com es concreta en el bloc 5) per tal d'entendre'n la forma i el contingut, amb l'ajuda del mestre i mitjançant la verbalització i l'ús d'esquemes i mapes senzills.
Localització d'informacions concretes amb ajut de les preguntes i la guia del mestre. Identificació de la idea global d'un text multimodal en una activitat compartida i amb la guia del mestre. Identificació d'elements que ajudin a complementar el sentit global i la informació d'un text.	Localització d'informacions clau en el text per resoldre les tasques escolars. Reconeixement de les idees principals per construir el significat global del text. Reconeixement del que és bàsic i fonamental i del que és accessori en un text.	Localització d'informacions clau en el text per resoldre les tasques escolars. Reconeixement i posada en relació de les idees principals i les secundàries per construir el significat del text. Reconeixement del que és bàsic i fonamental i del que és accessori, i distinció entre fets i opinions. Comprensió i interpretació de les informacions implícites que hi ha al text, per poder comprendre'l més ajustadament. Relació d'informacions provinents de textos diferents (textos escolars, notícies, gràfics, etc.) i integració en una informació global.
Identificació del significat d'un text d'Internet, guiant-se pels elements bàsics de la presentació d'aquests textos, amb l'ajuda del mestre i	Cerca i identificació, amb l'ajut del mestre, de la informació important en un text d'Internet amb l'ús de les funcions bàsiques de la presentació dels	Cerca i identificació, col·laborant amb altres alumnes, de la informació important de wikis, blogs i altres hipertextos i capacitat de navegar-hi, orientar-se i interpretar-ne els

col·laborant amb altres alumnes.	hipertextos.	components, com ara les barres de navegació i els enllaços.
Resposta, amb ajut, a preguntes sobre el text, tant si són directes com si demanen fer alguna inferència. Verbalització amb les pròpies paraules del contingut global d'un text escrit multimodal, amb l'ajut de les preguntes del mestre i en una lectura compartida.	Reaccions, amb ajut del mestre o altres alumnes, a la lectura, l'audició o el visionat de textos multimodals: resposta o formulació de preguntes, o realització adequada de tasques relacionades amb l'objectiu de la lectura. Verbalització amb les pròpies paraules del contingut d'un text escrit multimodal, amb l'ajut del mestre i en una lectura compartida.	Reaccions a la lectura, l'audició o el visionat de textos multimodals i realització adequada de tasques relacionades amb la intencionalitat de la lectura: extreure la informació que es buscava, subratllar el què és important, agafar notes, etc. Construcció del sentit d'un text i verbalització amb les pròpies paraules, amb l'ajut del bagatge propi de coneixements i experiències.
Inferència del significat de paraules noves pel context o per la relació amb altres paraules de la mateixa família. Ús del diccionari il·lustrat en paper o analògic i de fitxes o altres materials elaborats a l'aula per solucionar els problemes de la lectura, amb el suport del mestre i en una activitat de lectura compartida.	Inferència del significat de paraules pel context en què s'utilitzen o per la relació amb altres paraules de la mateixa família. Ús del diccionari de la llengua i d'altres materials com a suport per solucionar els problemes de comprensió lectora.	Inferència del significat de paraules pel context en què s'utilitzen, per la relació amb altres paraules de la mateixa família o camp semàntic, o pel recurs a altres llengües conegudes. Ús de diferents tipus de diccionaris com a suport per solucionar els problemes de la lectura.
Ús de la biblioteca d'aula per buscar informació senzilla i preparada pel mestre.	Ús de la biblioteca de l'escola i la de l'aula, així com la digital, amb l'ajut i la tria feta prèviament pel mestre, per cercar informació per a les tasques escolars.	Ús de les biblioteques i mediateques escolars, públiques i digitals per fer recerca d'informació per a les tasques escolars, per ampliar el coneixement i per a la lectura com a font de plaer.
Aplicació d'estratègies i recursos de comprensió lectora que es dominen en altres llengües d'aprenentatge per solucionar el problema de comprensió, amb l'ajut del mestre o d'altres companys.	Aplicació d'estratègies i recursos de comprensió lectora que es dominen en altres llengües d'aprenentatge per solucionar el problema de comprensió, amb l'ajut d'altres companys.	Aplicació d'estratègies i recursos de comprensió lectora que es dominen en altres llengües d'aprenentatge per solucionar el problema de comprensió.
Mediació		
Participació, amb l'ajut del mestre i altres alumnes, en la lectura compartida per construir el significat dels textos que es llegeixen, s'escolten o es visionen. Explicació amb les pròpies paraules del significat de paraules i idees concretes dels textos que s'han llegit, escoltat o visionat.	Participació, amb altres alumnes i l'ajut puntual del mestre, en la lectura compartida per coconstruir el significat dels textos que es llegeixen, s'escolten o es visionen. Explicació amb les pròpies paraules del significat de textos que s'han llegit, escoltat o visionat, perquè els entenguin millor.	Participació, amb altres alumnes, en la lectura compartida per coconstruir el significat dels textos que es llegeixen, s'escolten o es visionen. Explicació amb les pròpies paraules del significat de textos que s'han llegit, escoltat o visionat, perquè els entenguin millor.
Regulació de la lectura		
Valoració de la qualitat del text i de la informació que aporta.	Valoració de la qualitat del text i de la informació que aporta.	Valoració de la qualitat del text i de la informació que aporta, qüestionant-ne la fiabilitat.
	Identificació de l'adequació de la informació seleccionada respecte al propòsit de la lectura, amb ajut del mestre i la cooperació d'altres alumnes.	Identificació de l'adequació de la informació seleccionada respecte al propòsit de la lectura, cooperant amb altres alumnes.
Cerca de les solucions adients a les dificultats de comprensió (com la relectura d'una paraula o grup de paraules), amb la guia del mestre i en cooperació amb altres alumnes.	Cerca de possibles solucions a les dificultats de comprensió (com la relectura d'una paraula o un grup de paraules, fer-se preguntes sobre el text, fer-ne resums, o ajustar la velocitat de lectura), amb ajut del mestre i en cooperació amb altres alumnes.	Cerca de possibles solucions a les dificultats de la comprensió (com la relectura d'una paraula o un grup de paraules, fer-se preguntes sobre el text, fer-ne resums, ajustar la velocitat de la lectura, continuar llegint i entendre la paraula pel context, etc.), en

		col·laboració amb altres alumnes.
Valoració del procés de lectura i del grau de comprensió del text llegit, escoltat o visionat, amb l'ajut i les preguntes del mestre o de pautes molt senzilles acordades a la classe.	Valoració del procés de lectura i del grau de comprensió del text llegit, escoltat o visionat, amb l'ajut del mestre o de pautes elaborades cooperativament.	Valoració del procés de lectura i del grau de comprensió del text llegit, escoltat o visionat, amb l'ajut de pautes elaborades amb altres alumnes.
ACTITUDS I VALORS		
Valoració de la importància dels textos escrits i multimodals com a mitjans de transmissió de la cultura i per conèixer el món i els altres.	Valoració de la importància d'accedir als textos escrits i multimodals com a mitjans de transmissió de la cultura i per conèixer el món i els altres.	Valoració de la importància d'accedir als textos escrits i multimodals com a mitjans de transmissió de la cultura i per conèixer el món i els altres.
Interès per identificar les informacions bàsiques per resoldre les tasques escolars a través de la lectura compartida de textos escrits multimodals.	Constància en la cerca de les informacions necessàries per resoldre les tasques escolars a través de la lectura de textos escrits multimodals.	Constància en la cerca d'informació per a la solució de tasques escolars o de la vida quotidiana a través de la lectura de tota mena de textos escrits multimodals.
Voluntat per superar, amb l'ajut i les preguntes del mestre, el problema de comprensió de la lectura de textos escrits multimodals.	Voluntat per superar, amb l'ajut del mestre, el problema de comprensió de la lectura de textos escrits multimodals.	Voluntat per superar, podent col·laborar amb altres alumnes, el problema de comprensió de la lectura de textos escrits multimodals.
Voluntat per donar sentit als textos escrits multimodals als quals es té accés.	Voluntat per donar sentit als textos escrits multimodals d'ús escolar o no, i implicació en la interpretació crítica.	Voluntat per donar sentit als textos escrits multimodals d'ús escolar o no, i implicació en la interpretació i anàlisi crítica, tenint en compte la seva finalitat.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

En la mobilització dels recursos de la competència lectora, aquests recursos han d'estar inserits en projectes o tasques que els atorguin sentit, és a dir, en situacions complexes de comunicació. Es llegeix per a una finalitat determinada, ja sigui per obtenir informació puntual o detallada per resoldre alguna tasca, per veure diferents posicions davant una situació, per analitzar el text com a model de gènere textual que cal reproduir, per obtenir plaer, etc. Aquesta finalitat no solament dona significativitat a la lectura, sinó que obliga a escollir una estratègia lectora específica que s'hi adequi, i aporta un criteri (sentit crític) amb què es justifica la validesa d'un text; en aquest cas per la seva funcionalitat en la resolució d'una situació comunicativa real.

Tal com s'ha explicat al començament del programa, aquesta competència, així com les altres, respon a un procés de reflexió i regulació sobre la mateixa acció competencial mentre es duu a terme; metacognició que no necessàriament segueix un ordre cronològic. Així, tenim recursos com l'anàlisi i l'adequació a la situació comunicativa i a la tasca que s'ha de fer, per adaptar-ne l'estratègia lectora; com la formulació i la comprovació d'hipòtesis (anticipació del significat a partir dels coneixements previs, ja siguin sobre la distribució i el tipus d'informació en els diferents gèneres textuais com sobre el coneixement del món); o, finalment, recursos de regulació, com la valoració del procés lector en relació amb els resultats. Aquests recursos s'han d'ensenyar i aprendre a mobilitzar, i l'aprenentatge es fa per modelatge a través de la interacció, és a dir, per mitjà de la conversa entre mestre i alumnes o entre alumnes que verbalitzen el procés que s'ha seguit.

La competència lectora, doncs, pel fet de construir-se servint-se del modelatge, es vehicula a través de la competència oral. Si l'ensenyament-aprenentatge de la llengua té un clar paper transversal com a mitjà de transmissió i aprehensió del coneixement en les altres disciplines, l'oralitat és transversal dins de l'ensenyament-aprenentatge de les llengües. Cal assenyalar també que la competència lectora i la competència escrita formen l'eix indestruïble de l'escriptura (recepció-producció). Alguns recursos que

apareixen en l'apartat de comprensió i anàlisi són els que identifiquen, comprenen i analitzen les estructures i característiques pròpies dels gèneres textuais, que es constitueixen en vehicle de transmissió de la informació. La lectura analítica de gèneres textuais diversos al llarg de la primera ensenyança no solament és un esglaó en l'aprofundiment de la interpretació lectora, sinó que esdevé alhora un recurs per a la competència de l'escriptura. L'escriptura, al mateix temps, esdevé un recurs per a la competència lectora, ja que l'estructura externa i interna d'un text distribueix la informació d'una determinada manera, consensuada culturalment, i en facilita la localització, de la mateixa manera que les característiques pròpies de cada gènere es defineixen per la manera de transmetre aquesta informació i el tipus d'informació que es pot anticipar. Certament, no cal dir que sempre s'ha utilitzat la lectura d'un tipus de text determinat com a model per reproduir-lo en l'escriptura. Tota la informació sobre gèneres textuais es troba al bloc 5.

Caldrà preveure l'accés de l'alumnat a varietat de materials per a la lectura, entesos com a eina per solucionar projectes o situacions problema, i fer possible així una reflexió i anàlisi sobre com s'organitzen, sigui en format paper o digital. També des de l'inici caldrà motivar i fomentar que l'alumnat vegi la necessitat d'usar diccionaris, analògics o digitals adequats a l'edat, com a eines per facilitar la comprensió lectora. Serà oportú acompanyar els nois i noies en el coneixement de la seva estructura i de la seva utilitat amb activitats que en facilitin l'ús, sobretot al cicle superior. També caldrà, des del segon cicle, afavorir que coneguin les biblioteques escolars i que hi vagin com a pas per crear l'hàbit d'usar les biblioteques del seu entorn i les virtuals, proposant activitats que ho facilitin.

Quant al primer cicle, hi ha un apartat centrat en l'aprenentatge del codi escrit (lectoescriptura). El primer que cal tenir en compte és que aquest aprenentatge, com s'ha dit en parlar de la competència, s'ha de proposar en activitats funcionals i significatives de lectoescriptura (en el marc de projectes o similars) que donin sentit i motivació al treball de conèixer les lletres i el so que representen, la relació entre so i grafia, i la descodificació i codificació del codi escrit (paraules i textos) per arribar a comprendre els discursos escrits, que facilitaran l'alfabetització dels alumnes. Això es pot fer seguint diversitat de mètodes, però sempre tenint en compte la relació entre la lectura i l'escriptura i, sobretot, partint de la seva funcionalitat. A més, caldrà tenir molt en compte la necessària oralització de tot el que es vagi fent. La conversa hauria de ser l'eix per preparar la lectura, per fer-ne el seguiment i, al final del procés, per construir el significat.

Ja des de l'inici del procés d'iniciació a la lectoescriptura, la lectura en veu alta o expressiva ajuda a establir la relació entre sons i grafies, facilita la intervenció del docent en cas de dificultats i evidencia el procés mateix de la lectura. A més, la fluïdesa de la lectura, en veu alta i silenciosa, és un element que, malgrat no ser l'únic, afavoreix tot el procés lector i és una bona eina per ensenyar la competència lectora, atès que pot ajudar a explicitar-ne els mecanismes i els processos i possibilita la intervenció del docent. Recordem que la realització d'una bona lectura expressiva, sempre preparada amb més o menys temps, palesa la comprensió del text i esdevé, a la vegada, el punt d'unió amb la competència oral (dicció, entonació, etc.).

Cal fomentar la reflexió sobre els passos de la lectura (delimitació dels objectius, activació de coneixements previs, elaboració d'hipòtesis i verificació del sentit global del text per anar suggerint noves hipòtesis, fer-se preguntes, identificació de les informacions principals, fer resums...), cosa que es facilitarà amb la lectura en veu alta col·lectiva de varietat de documents impresos o digitals.

També caldrà preveure activitats puntuals centrades en el domini de determinats recursos, com les d'anàlisi dels textos, cerca de les idees principals i secundàries i identificació de les parts del text segons el seu gènere. En aquesta mateixa línia caldrà insistir en la regulació i l'autoregulació del procés de lectura fomentant que els alumnes comparteixin els coneixements que estan elaborant i que ajudin altres alumnes en aquesta elaboració.

Les actituds, com ve recorda PISA, són recursos clau en el procés lector. La implicació i la motivació de l'alumnat en la lectura com a eina d'aprenentatge afavorirà el domini progressiu de la competència lectora i facilitarà la voluntat i la constància en l'aprenentatge. S'han de proporcionar textos multimodals variats adequats a l'etapa madurativa de l'alumne. S'ha de donar sentit a la lectura treballant-la dins de situacions

comunicatives reals properes als interessos dels alumnes. I s'han d'ensenyar de manera explícita diverses estratègies de lectura i de recuperació de la informació que també es tindran en compte a l'hora d'idear les situacions. Els textos multimodals inclouen tots els llenguatges utilitzats en la seva forma gràfica; per tant cal tenir en compte també, en el procés d'ensenyament-aprenentatge, els diagrames, les taules, els gràfics, etc. que formin part de text. Evidentment, també s'han de tenir en compte tant els textos dinàmics (hipertextos) com els fixos (impresos). Finalment, també s'hi inclou tant la lectura per obtenir informació com la lectura literària, els recursos de la qual apareixen al bloc 4, tant en la seva dimensió receptiva com productiva.

Bloc 3. Escriptura

Aquest bloc presenta els recursos que fan possible que l'alumnat es comuniqui per escrit en una varietat de situacions escolars i extraescolars, de manera individual o col·lectiva. S'afavoreix el domini d'aquests recursos amb activitats d'escriptura amb finalitats socials concretes i significatives per als alumnes. L'objectiu és que es puguin expressar i comunicar amb d'altres persones, a fi de participar en interaccions i produccions escrites o multimodals.

Els alumnes es familiaritzen progressivament amb el procés d'escriptura, que inclou la intenció comunicativa i el que es vol comunicar, l'anàlisi del context i la selecció de les eines, la planificació, la redacció, la revisió i la presentació de les seves produccions. Aprenen també a aplegar elements de diversa mena (escrits, gràfics, visuals i sonors) per compondre, complementar, ampliar o mediar textos multimodals.

Al primer cicle, el descobriment de les eines, les normes i les possibilitats de l'escriptura implica utilitzar lletres, paraules i textos breus de manera graduada, contextualitzada i significativa. Els recursos permeten controlar millor els gestos de l'escriptura, i descobrir i emprar l'estructuració de les frases i els paràgrafs i les principals convencions ortogràfiques del català i del francès, així com l'organització de l'espai gràfic, sigui físic o digital. En aquest cicle predominen les produccions de textos narratius.

Al segon cicle, s'amplia el ventall de gèneres amb textos descriptius, expositius i instructius bàsics. Els recursos tenen en compte el context de comunicació, els objectius, els destinataris del text i els registres lingüístics, així com l'adequació, la correcció i la claredat de l'escriptura. Es para més atenció a les característiques dels escrits multimodals analògics i digitals, així com a les possibles combinacions i transformacions.

Al tercer cicle, els alumnes escriuen cada vegada de manera més autònoma, tot i que reben l'ajuda d'altres persones per millorar els seus textos i l'elaboració de textos compartits continua sent clau per al desenvolupament de l'escriptura. Als gèneres que ja produeixen, s'hi afegeixen textos d'opinió i explicatius més complexos, per exemple històrics o documentals. Es té més en compte la fiabilitat del text gràcies a la cerca d'informació, i es fa als alumnes més conscients de la utilització de convencions pròpies al gènere textual. Es posa el focus en l'organització pertinent del text i la combinació d'elements dels textos multimodals, així com en la qualitat global i detallada de la producció final.

Bloc 3. Escriptura

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Els espais i contextos de les manifestacions visuals i plàstiques: el museu, la natura, el carrer i l'entorn quotidià		
Els gèneres textuais escrits que apareixen al bloc 5.	Els gèneres textuais escrits que apareixen al bloc 5.	Els gèneres textuais escrits que apareixen al bloc 5.
Formes de presentació dels textos i les seves característiques: títols, il·lustracions, marges, numeració, etc.	Formes de presentació dels textos: títols, text, il·lustracions, etc. Les variacions segons el text (llibre, diari, revista) i les característiques dels textos digitals i d'Internet.	Format de presentació dels textos: títols, gràfics, capítols, estructura organitzativa, etc. Les variacions segons el text (llibre, diari, revista) i les característiques dels textos digitals i d'Internet.
Els passos per redactar textos: planificació, concreció oral del que s'ha d'escriure, escriptura (codificació i descodificació) i revisió de l'escrit.	Els passos per redactar textos: planificació, concreció oral del que s'ha d'escriure, organització de les idees (guions i esquemes), escriptura (textualització) i revisió de l'escrit o text	Els passos per redactar textos: planificació, generació d'idees i cerca d'informació, organització de les idees (guions i esquemes), escriptura (textualització) i revisió de l'escrit o text

	multimodal.	multimodal.
Les fonts i els canals d'obtenció de la informació: els textos escrits, l'observació directa o visionada i la conversa, entre altres.	Les fonts i els canals d'obtenció de la informació: els textos escrits, els textos audiovisuals i l'observació directa, visionada i a través d'internet, entre altres.	Les fonts i els canals d'obtenció de la informació: els textos escrits, els textos audiovisuals i l'observació directa, visionada i a través d'internet, entre altres.
Els signes gràfics: les lletres, els dígrafs, les majúscules i les minúscules, les vocals i les consonants, els accents, el punt i la coma.	Els signes gràfics: les lletres, els dígrafs, les majúscules i les minúscules, les vocals i les consonants, els accents, el punt, la coma, el punt i a part, els guionets, l'interrogant i l'admiració.	Els signes gràfics: les lletres, els dígrafs, les majúscules i les minúscules, la negreta i la cursiva, les vocals i les consonants, els accents, les dièresis, el punt, la coma, el punt i coma, el punt i a part, els guionets, l'interrogant i l'admiració.

PROCEDIMENTS RELACIONATS AMB LA INICIACIÓ A L'ESCRITURA

Esriptura memoritzada de paraules properes a l'estudiant (el nom propi, el nom dels seus amics, etc.). Desenvolupament de la consciència fonològica (segmentar frases en paraules, jocs amb rimes, segmentar les paraules en síl·labes i les síl·labes en sons/fonemes). Aplicació de la mecànica de representació del codi escrit: escriptura de paraules conegudes segons els principis de la codificació fonològica (escriptura natural).		
Discriminació fonètica dels sons que corresponen a les grafies de les llengües catalana i francesa. Identificació i memorització de totes les lletres (noms i sons). Relació entre les grafies i els sons que són de correspondència unívoca: vocals tòniques. Separació de paraules en l'escriptura de frases senzilles. Correcció d'errors ortogràfics assenyalats pel mestre, comesos en frases curtes i paraules senzilles d'ús freqüent.		
Reproducció, en lletra lligada llegible, d'un text breu, respectant la puntuació i una bona presentació. Respecte pels lligams entre les lletres i els espais entre les paraules. Control i execució del gest en la transcripció de paraules		

conegudes, frases simples i textos breus, de manera que siguin llegibles, amb pauta o sense.

PROCEDIMENTS PER A LES SITUACIONS D'ESCRITURA

Planificació de l'escriptura

Delimitació, amb altres alumnes i amb ajut del mestre, de la finalitat, del destinatari i del tema del text concret que s'ha de redactar.

Participació en la conversa sobre el procés d'escriptura que es durà a terme, per prendre consciència dels passos que cal seguir per redactar.

Activació de coneixements sobre el tema treballat i sobre la forma d'escriure'l amb pluja d'idees i converses guiades pel mestre.

Elecció, amb altres alumnes i amb ajut constant del mestre, del suport i del gènere textual del text (dels que apareixen al bloc 5) adient a la finalitat i la situació comunicativa.

Mobilització dels recursos lingüístics i culturals adquirits en una llengua com a suport per a l'expressió escrita en la llengua meta.

Concreció, amb altres alumnes i amb la guia del mestre, del tema i del propòsit comunicatiu del text.

Participació en la conversa sobre el procés d'escriptura que es durà a terme, per prendre consciència dels passos que cal seguir per redactar.

Activació dels coneixements sobre el tema treballat i sobre la forma d'escriure'l amb pluja d'idees i converses guiades pel mestre.

Tria, amb altres alumnes i amb la guia del mestre, del format, del suport i del gènere textual del text (dels que apareixen al bloc 5) adient a la finalitat i la situació comunicativa.

Realització conjunta de guions orals o escrits d'escriptura, amb l'ajut del mestre, per concretar el contingut i la forma del text.

Elaboració conjunta, amb ajut del mestre, de les pautes i els criteris de bona redacció de textos.

Mobilització dels recursos lingüístics i culturals adquirits en una llengua com a suport per a l'expressió escrita en la llengua meta.

Concreció del tema del text, i precisió del propòsit comunicatiu que porta a produir-lo, considerant el receptor-lector potencial.

Activació dels coneixements que es tenen dels passos que s'han de seguir per redactar un text.

Activació dels coneixements del tema que s'està treballant i sobre el qual es vol escriure.

Tria, amb altres alumnes, del mitjà, format i suport i del gènere textual (dels que apareixen al bloc 5) més adequats per arribar al receptor i aconseguir l'objectiu de l'escriptura.

Realització conjunta de guions orals o escrits d'escriptura, amb l'ajut del mestre, per concretar el contingut i la forma del text.

Elaboració conjunta de pautes i criteris de bona redacció de textos.

Mobilització dels recursos lingüístics i culturals adquirits en una llengua com a suport per a l'expressió escrita en la llengua meta.

Generació d'idees per a l'escriptura

Recerca cooperativa i amb la guia del mestre, d'informació i material gràfic necessària per redactar el text.

Utilització, amb molt d'ajut del mestre o altres persones, de diferents fonts: observació directa o indirecta, lectures senzilles, visionats i converses amb altres persones.

Recerca, cooperativa amb altres alumnes o persones i amb la guia del mestre, de la informació i el material gràfic necessaris per redactar el text, seguint els guions elaborats a l'aula.

Utilització, amb ajut del mestre i col·laborant amb altres alumnes, de diferents fonts i canals d'informació per elaborar textos (entrevistes o enquestes senzilles i molt guiades, observacions directes o indirectes, lectures comentades, documents audiovisuals, etc.

Elaboració conjunta, amb la guia del mestre i de preguntes per a les entrevistes, de petites enquestes, i de guions d'observació per cercar informació.

Emmagatzemament de la informació, les dades i els materials recollits per poder-los utilitzar en la redacció i l'elaboració del text.

Recerca, cooperativa amb altres alumnes o persones, de la informació i el material gràfic necessaris per redactar el text, seguint els guions elaborats a l'aula.

Utilització, col·laborant amb altres alumnes, de fonts i canals d'informació diversos (entrevistes, enquestes, observacions directes o indirectes, lectures comentades, documents audiovisuals, etc.) que permetin recollir idees per a l'escriptura.

Elaboració conjunta i amb ajut del mestre de preguntes per a les entrevistes i les enquestes i de guions d'observació per a la recerca d'informació.

Emmagatzemament de la informació, les dades i els materials recollits per poder-los utilitzar en la redacció i l'elaboració del text.

Organització del text multimodal

Representació i valoració de les idees que es volen escriure amb la finalitat d'afavorir l'organització lògica del text que s'ha d'escriure. Selecció, amb el seguiment del mestre, d'estructures textuais molt senzilles (vegeu el bloc 5). Selecció ajustada, amb ajut del mestre, del material gràfic que ha d'il·lustrar el text.	Concreció i valoració de la pertinència de les idees i de les seves relacions, seguint o reelaborant els guions elaborats per a la redacció. Utilització, amb ajut del mestre i amb altres alumnes, d'esquemes que permetin ordenar les idees en els paràgrafs i les parts dels textos. Selecció de la estructura textual (vegeu el bloc 5) més adequada al que es vol escriure. Selecció coherent, amb l'ajut del mestre, del material gràfic que ha d'il·lustrar el text.	Concreció i valoració de la pertinència de les idees i de les seves relacions, seguint o reelaborant els guions elaborats per a la redacció. Utilització d'esquemes que permetin ordenar les idees en els paràgrafs i les parts dels textos. Selecció de l'estructura textual (vegeu el bloc 5) més adequada al que es vol escriure. Selecció coherent del material gràfic que ha d'il·lustrar el text.
Textualització		
Presentació de tots els recursos, informacions i gràfics seleccionats prèviament. Ús funcional de les marques d'organització del text: el títol i el punt final. Ús funcional dels mecanismes de cohesió i dels connectors o marcadors textuais (vegeu el bloc 5). Aplicació dels recursos lingüístics, textuais i expressius, verbals i no verbals, específics dels gèneres textuais que apareixen al bloc 5. Esriptura del text amb títol tenint cura de la presentació (cal·ligrafia, estructura de la pàgina, línies...). Ús de les funcions més bàsiques dels processadors de text.	Presentació de la informació i els materials gràfics seleccionats i organitzats prèviament, tenint en compte el tema, el receptor i la intenció comunicativa. Ús funcional de les marques d'organització del text: títol, paràgrafs i marges. Ús funcional dels mecanismes de cohesió i dels connectors o marcadors textuais (vegeu el bloc 5). Aplicació dels recursos lingüístics, textuais i expressius, verbals i no verbals, específics dels gèneres textuais, que apareixen al bloc 5. Esriptura del text segons les característiques bàsiques del gènere textual (títol, cos del text i conclusió) respectant-ne la presentació en paràgrafs diferents. Ús de la numeració o els guionets com a recurs per seqüenciar les accions en la redacció d'alguns gèneres textuais. Ús dels recursos bàsics dels programes de tractament de text incloent-hi les funcions relacionades amb els elements gràfics. Valoració, amb l'ajut del mestre i en col·laboració amb altres alumnes, de diverses formes de presentar la informació i selecció de la que sembli més adient tenint en compte la situació comunicativa de l'escriptura. Realització conjunta, amb l'ajut del mestre, de la producció i la postproducció de textos audiovisuals a partir dels guions i els guions il·lustrats amb què s'ha preparat el text.	Presentació de la informació i els materials gràfics seleccionats i organitzats prèviament, tenint en compte el tema, el receptor i la intenció comunicativa. Ús funcional de les marques d'organització del text: títol, subtítols, apartats, paràgrafs i marges. Ús funcional dels mecanismes de cohesió i dels connectors o marcadors textuais (vegeu el bloc 5). Aplicació dels recursos lingüístics, textuais i expressius, verbals i no verbals, específics dels gèneres textuais que apareixen al bloc 5. Esriptura del text amb la formalitat de la situació comunicativa i de l'estructura pròpia del gènere textual (vegeu el bloc 5). Ús d'elements gràfics com el subratllat, la mida de la lletra, l'interlineat, els marges, etc. per diferenciar els components del text. Ús dels recursos bàsics dels programes de tractament de text, incloent-hi les funcions relacionades amb els elements gràfics. Valoració, amb altres alumnes, de diverses formes de presentar la informació i selecció de la que sembli més adient tenint en compte la situació comunicativa de l'escriptura i el format i el suport del text. Realització conjunta de la producció i la postproducció de textos audiovisuals a partir dels guions i els guions il·lustrats amb què s'ha preparat el text.
Regulació del procés i revisió de l'escriptura		
Relectures i revisió del text multimodal creat durant tot el procés d'escriptura. Ús d'eines i instruments per facilitar l'escriptura correcta de les paraules i per revisar-ne l'ortografia, amb ajut del mestre.	Ús de l'escriptura d'esborranys i de la reescriptura com a eina per millorar el procés de redacció. Relectures i correccions del text multimodal durant tot el procés d'escriptura.	Ús de l'escriptura d'esborranys i de la reescriptura com a eina per millorar el procés de redacció. Relectures i correccions del text multimodal, durant tot el procés d'escriptura, amb l'ajuda del guió i les

Revisió de la qualitat de la presentació dels textos, amb el mestre i altres alumnes, amb una atenció especial al traç i la cal·ligrafia.	Revisió final de textos escrits o audiovisuals per corregir-ne la coherència, la cohesió, la sintaxi, el lèxic, l'ortografia i la presentació del text o les normes específiques del gènere audiovisual, segons el guió acordat a la classe. Reformulació conjunta dels textos, amb ajut del mestre, per millorar la comunicació. Ús d'eines i instruments per facilitar la revisió i la correcció de les pròpies produccions escrites o audiovisuals (regles conegudes, diccionaris, llibretes personals, corrector incorporat en un processador de textos, bases d'orientació, etc.). Revisió de la qualitat de la presentació dels textos segons el suport i el format (disposició, lletra, cal·ligrafia, etc.) amb el mestre i altres alumnes.	pautes fets a l'inici del procés. Revisió final de textos escrits o audiovisuals per corregir-ne la coherència, la cohesió, la sintaxi, el lèxic, l'ortografia i la presentació del text o les normes específiques del gènere audiovisual, segons el guió acordat a la classe. Reformulació individual o en grup dels escrits i dels audiovisuals, amb ajut del mestre, per millorar la comunicació. Ús d'eines i instruments per facilitar la revisió i la correcció de les pròpies produccions escrites o audiovisuals (regles conegudes, deducció per comparació, associació de paraules, llibretes personals, consultes, diccionaris, corrector incorporat en un processador de textos, bases d'orientació, entre altres). Revisió de la qualitat de la presentació dels textos segons el suport i el format (disposició, paginació, tipus de lletra, cal·ligrafia...).
Mediació		
Integració, amb ajuda del mestre i d'altres companys, de recursos que millorin la comprensió de les pròpies produccions escrites.	Integració, amb ajuda del mestre i d'altres companys, d'estratègies de mediació (reformulacions de frases, canvis de vocabulari, etc.) en les pròpies produccions escrites per afavorir la comprensió dels destinataris.	Integració d'estratègies de mediació (reformulacions de frases, canvis de vocabulari, aclariments, recursos d'altres llengües, etc.) en les pròpies produccions escrites per afavorir la comprensió dels destinataris.
Participació en les activitats escrites afavorint les produccions dels altres interlocutors.	Participació en les activitats escrites afavorint les produccions dels altres interlocutors perquè les facin més clares i coherents.	Participació en les activitats escrites afavorint les produccions dels altres interlocutors i ajudant-los en el procés d'escriptura.
ACTITUDS I VALORS		
Interès per aprendre a escriure i per redactar textos útils i significatius de forma clara i entenedora.	Valoració de l'escriptura, en totes les modalitats i els suports, com a eina en la creació del coneixement i per comunicar-se amb altres persones.	Valoració de l'escriptura, en totes les modalitats i suports, com a eina en la creació del coneixement i per comunicar-se amb altres persones.
Interès per experimentar amb eines digitals d'escriptura.	Interès per participar en l'elaboració de produccions audiovisuals i amb l'ús de tecnologies digitals com a eines en la creació del coneixement i per a la comunicació amb altres persones.	Interès per participar en l'elaboració de produccions audiovisuals i amb l'ús de tecnologies digitals com a eines en la creació del coneixement i per comunicar-se amb altres persones.
Valoració dels avenços de cadascú en l'escriptura.	Valoració dels avenços de cadascú en l'escriptura i presa de consciència, amb ajut del mestre, de les pròpies mancances.	Valoració dels avenços de cadascú en l'escriptura, amb consciència de les pròpies mancances i de la capacitat de superar-les.
Confiança en un mateix per poder millorar en les produccions pròpies, amb el	Confiança en un mateix per poder millorar en les produccions pròpies, amb el	Confiança en un mateix per poder millorar en les produccions pròpies.

suport del mestre.	suport del mestre.	
	Respecte a les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques del suport paper i del digital triat, amb l'ajut del mestre.	Respecte a les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques del suport paper i del digital triat.
Voluntat de tenir cura de l'estètica de la presentació dels textos escrits i mantenir-la, amb la guia i l'ajut del mestre.	Voluntat de tenir cura de l'estètica de la presentació dels textos escrits i mantenir-la, amb l'ajut del mestre.	Voluntat de tenir cura de l'estètica de la presentació dels textos escrits en suport paper i digital i mantenir-la.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Com ja s'ha dit en parlar de la competència, les activitats d'escriptura a l'aula han de plantejar-se en situacions comunicatives clares i tan autèntiques com sigui possible (sense oblidar la dimensió lúdica), per tal que siguin significatives i motivadores, és a dir, properes a les inquietuds dels alumnes. És evident, però, que també caldrà proposar activitats que se centrin a dominar determinats recursos concrets, per exemple en l'inici de la lectoescriptura. En tot el que es faci per ensenyar a escriure serà cabdal l'ús de la conversa com a base per reflexionar sobre el procés d'escriure i, per tant, caldrà afavorir les interaccions entre docent i alumnes i les interaccions entre alumnes: s'ha de parlar durant tot el procés d'escriptura.

Quant als recursos conceptuals, seguint el que s'ha dit en les competències anteriors, els del bloc 5 són aplicables aquí i, per tant, les orientacions didàctiques són compartides, atès que s'hi concreten els recursos dels gèneres textuais i altres nivells del llenguatge que s'han de conèixer i saber dominar i que cal explicar al llarg dels tres cicles de primera ensenyança. Les activitats que cal dur a terme per dominar els recursos conceptuals que apareixen en l'escriptura són comunes a les que s'han esmentat en parlar de la lectura, ja que, com s'ha dit anteriorment, els dos àmbits es retroalimenten.

Quant als recursos procedimentals que apareixen exclusivament al primer cicle d'ensenyament, els relacionats amb el primer aprenentatge de la lectoescriptura, les activitats són les que s'han proposat en parlar dels recursos procedimentals del bloc 2 que ja incloïen aspectes comuns a l'escriptura. Caldrà, a més, insistir en la importància que les activitats tinguin en compte el receptor i el procés d'escriptura (planificació, textualització i revisió), fent conscient l'alumnat del que s'ha de fer per tal que qui rep el missatge pugui entendre el que se li vol fer arribar. En tot aquest procés, com sempre, les converses seran de gran ajut com a eines per reflexionar i per interioritzar els aprenentatges.

Quant als procediments que es graduen en els tres cicles, és important donar sentit i funcionalitat, ja que s'escriu per dir alguna cosa als altres, i seguir els passos i recursos que assegurin un bon procés d'escriptura (com estan ordenats i organitzats els recursos) amb l'acompanyament de les converses. Aquest acompanyament focalitzat en la interacció és clau en els primers passos de l'escriptura, sobretot per planificar i generar idees. La planificació, sobretot en els primers nivells, cal pensar a fer-la conjuntament, amb tot el grup i amb el docent, per activar el que ja saben els alumnes i per afegir noves maneres d'escriure a partir de les intervencions dels companys. Com a tancament d'aquest treball, caldrà concretar indicadors de bona realització de l'escriptura que els serveixin de guia durant la redacció. En aquest punt caldrà tenir en compte la multimodalitat i, per tant, plantejar que es poden fer servir diversitat de llenguatges, segons el domini que en tinguin l'alumnat, que facilitin la forma de representar allò que es vol explicar. D'alguna manera s'ha d'aconseguir que a través del que es parla es puguin fer guions conjunts que serveixin per confeccionar el text i que aquests guions els alumnes els puguin anar creant de forma cada vegada més autònoma.

De la mateixa manera es parlarà del que cal escriure i, a partir del que els alumnes coneixen del tema, se'ls guiarà perquè busquin i consultin fonts d'informació per adquirir nous coneixements. Finalment, amb l'aprofundiment dels continguts, els alumnes hauran d'anar precisant el text i la forma de presentar-lo.

Quant a la textualització, caldrà insistir en la reflexió sobre el text per aplicar els recursos que s'han anat identificant durant la lectura de textos per aconseguir l'adequació, la coherència i la cohesió necessària, emprant el vocabulari, les estructures gramaticals i l'ortografia (recursos del bloc 5) i una presentació clara i ben estructurada que s'atingui al seu nivell d'aprenentatge. En aquesta part del procés tindran un paper central els recursos de regulació del procés: en concret, l'ús d'esborranys i el treball en petit grup per fer conscient l'alumnat de la necessitat de reflexionar per millorar el text. Aquestes activitats seran més eficaces si es fan tenint en compte els indicadors de bona realització que s'han treballat en la planificació, cosa que afavorirà que l'alumnat vagi sent conscient del que escriu i vagi aprenent a millorar-ho.

Totes les activitats que acabem de proposar tenen com a base els recursos de mediació, atès que la cooperació que es proposa en tot el procés d'escriptura només és possible amb el treball i el domini progressius dels recursos de mediació, pels quals nens i nenes ajuden els altres en el procés d'escriptura i revisió en petit grup dels esborranys, que hauran de mirar d'entendre per poder millorar-los.

Quant als recursos actitudinals, caldrà treballar-los i tenir-los molt en compte en el desenvolupament de les converses i interaccions al llarg del procés d'escriptura; són recursos que s'aniran dominant de manera cada vegada més autònoma, sobretot en les activitats cooperatives d'escriptura.

Bloc 4. Literatura

Aquest bloc reuneix recursos necessaris per rebre, mediar, produir obres literàries i interactuar-hi de manera individual o col·lectiva. El primer objectiu és permetre als alumnes d'accedir, amb una autonomia creixent, a una gran diversitat d'obres de literatura infantil i juvenil presencials, enregistrades o impreses i analògiques o digitals emmarcades en itineraris literaris diversos, atenent l'edat madurativa, el suport, la temàtica i la diversitat de gustos i nivells de domini de la llengua.

En els tres cicles, es treballa amb textos multimodals narratius, poètics i dramàtics. L'objectiu fonamental és fer els alumnes conscients o afinar els seus gustos i preferències, però també que descobreixin noves produccions literàries infantils i juvenils, siguin d'Andorra o d'arreu.

Cal considerar el paper clau d'aquestes obres per identificar-se, expressar-se, conèixer-se millor i entendre els altres; es dona una gran importància a la part més subjectiva de la recepció, les emocions i opinions personals en un context concret. Com a referències comunes o que es poden compartir, les obres de literatura infantil i juvenil serveixen per relacionar-se amb els altres. Per això també es fomenten activitats compartides i de mediació, ja que és a través de la interacció i mediació amb els companys i la guia atenta del mestre que els alumnes construeixen el sentit plural de l'obra. I és a través d'aquesta mediació que l'alumne passa d'una interacció emotiva i vivencial amb la manifestació literària a identificar i comprendre els recursos literaris que l'han fet possible i a reflexionar (comparació, contrast, opinió) sobre temàtiques vivencials i d'identitat (la por, l'absència, la diversitat), sempre depenent de l'edat madurativa. Aquest procés de comprensió dels recursos literaris que han donat forma a diversitat de temes i han vehiculat pensaments diversos sobre la realitat s'aferma amb l'ús d'aquests recursos i processos per a l'expressió creativa pròpia. La creació literària s'entén com a vehicle de construcció i expressió personal.

Els recursos d'aquest bloc, també, permeten aprendre a treballar de manera autònoma i a col·laborar amb els altres, i a utilitzar el repertori lingüístic i cultural en situacions significatives a través de l'apropiació, la difusió i la realització de produccions literàries autèntiques.

Al **primer cicle**, els alumnes s'entrenen a identificar, a buscar, a trobar, a escollir, a escoltar, a llegir i a visionar textos multimodals de literatura infantil. Aprenen a reconstruir el sentit global de l'obra a partir d'elements concrets i a parar atenció a les seves impressions i emocions. Les seves produccions se centren en la imitació o amplificació d'obres existents amb pautes i ajudes. Juguen amb els llenguatges verbals i no verbals, i comencen a recomanar obres que els agraden.

Al **segon cicle**, els alumnes tenen més eines i criteris propis per entendre una obra literària i compartir-ne la recepció. Es familiaritzen amb un ventall més ampli de gèneres literaris. Poden establir relacions entre les obres que ja coneixen, comparar-les i comparar les múltiples recepcions subjectives que poden provocar. Es comença a reflexionar sobre la versemblança i la fantasia, així com sobre les etapes del procés creatiu i les maneres de compartir, difondre o facilitar l'accés a les obres per a d'altres persones. Els recursos permeten inventar, adaptar o parodiar obres literàries, fent transformacions, per exemple, a fi de fer-les passar d'un gènere a un altre, o fent canvis de format i suports, entre d'altres.

Al **tercer cicle**, els alumnes accedeixen de manera cada vegada més autònoma a les obres de literatura infantil i juvenil adequades a la seva edat. S'entrenen a entendre la intenció literària de l'obra, les seves dimensions implícites o simbòliques. Es tracta d'identificar punts de vista diferents, les evolucions dels personatges i els seus sentiments dintre d'una mateixa obra, o les relacions entre ficcions i realitats. S'aprèn a observar detalls concrets del procés creatiu i a prendre decisions del mateix ordre en les seves produccions. A l'hora de rebre, mediar o crear, els recursos permeten actuar, sentir, escollir i expressar-se de manera cada cop més precisa i reflexiva, així com adquirir una experiència personal i responsable de la creació literària.

Bloc 4. Literatura

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Textos literaris narratius: contes, llegendes, mites, faules, relats d'aventures o de viatges, novel·les i novel·les curtes, memòries i biografies, etc. Textos literaris poètics: dites i refranys; endevinalles i "charades"; poemes; cançons, lletres i clips musicals; eslògans; grafitis; corrandes, gloses i slams; acròstics; cal·ligrames; poesies visuals, etc. Textos literaris dramàtics: còmics, fotonovel·les, esquetxos, curtmetratges, vídeos d'aficionats en línia, obres de teatre i titelles (dramas, comèdies, paròdies, etc.), dibuixos animats, pel·lícules (dramas, comèdies, films històrics, etc.), sèries, tràilers de pel·lícules, etc.		
Els mitjans d'accés, els suports i els llocs que permeten accedir a les obres literàries.	Els mitjans d'accés, els suports i els llocs que permeten accedir a les obres literàries.	Els mitjans d'accés, els suports i els llocs que permeten accedir a les obres literàries.
Els elements característics de les obres literàries segons el suport (títol, portades, cartell, data, etc.).	Elements característics de les obres literàries segons el suport (títol, portades, cartell, data, etc.).	Elements característics de les obres literàries segons el suport (títol, portades, cartell, data, etc.).
La forma i el contingut de les obres literàries i les seves característiques estètiques (sons, imatges, espais, accions, mirades, llenguatge, etc.).	La forma i el contingut de les obres literàries i les seves característiques estètiques (sons, imatges, espais, accions, mirades, llenguatge, etc.).	La forma i el contingut de les obres literàries i les seves característiques estètiques (sons, imatges, espais, accions, mirades, llenguatge, etc.).
El procés creatiu: les etapes principals i els mitjans, suports o llenguatges (verbal, no verbal, visuals, sonor, etc.).	El procés creatiu: les etapes principals, els mitjans, suports o llenguatges (verbal, no verbal, visual, sonor, etc.), els efectes estètics i l'experiència creativa.	El procés creatiu: les etapes principals, els mitjans, suports o llenguatges (verbal, no verbal, visual, sonor, etc.), els efectes estètics i l'experiència creativa.
PROCEDIMENTS		
Accés a obres literàries		
Descobrimet de gèneres literaris (contes, àlbums il·lustrats, poemes, etc.) en suports i formats diversos (llibres, discos, vídeos, etc.).	Reconeixement dels gèneres literaris (novel·la, poema, còmic, pel·lícula, etc.) en suports i formats diversos (llibres, arxius digitals, vídeos, etc.).	Reconeixement dels gèneres literaris (novel·la, poema, còmic, pel·lícula, etc.) en suports i formats diversos (llibres, arxius digital, vídeos, etc.). Distinció entre productes analògics i digitals, amb els seus inconvenients, avantatges i possibilitats.
Descobrimet d'alguns llocs que permeten accedir a obres literàries: biblioteca de l'aula o de l'escola, biblioteca pública, cinema, teatre, etc.	Coneixement dels llocs, fonts, mitjans i tecnologies que permeten accedir a obres literàries: biblioteques i mediateques, cinemes, teatres, biblioteques digitals, webs, etc.	Coneixement dels llocs, fonts, mitjans i tecnologies que permeten accedir a obres literàries amb les seves condicions: biblioteques i mediateques, cinemes, teatres, catàlegs de biblioteques, biblioteques digitals, aplicacions i webs, plataformes audiovisuals, etc.
Selecció guiada d'obres literàries adequades a l'edat de l'alumne i els seus gustos i interessos del moment. Identificació de la llengua o les llengües	Selecció semiguiaida d'obres literàries adequades a l'edat de l'alumne i els seus gustos i interessos del moment, encara que pugui demanar opinions o consells d'altres nens o d'adults.	Selecció autònoma d'obres literàries adequades a l'edat de l'alumne i els seus gustos i interessos del moment, encara que pugui demanar opinions i consells d'altres nens o d'adults.

d'accés a les obres literàries.	Identificació de les opcions lingüístiques de l'obra (llengua original, subtítols, etc.) i selecció de la llengua o les llengües d'accés.	Identificació de les opcions lingüístiques de l'obra (llengua original, subtítols, etc.) i selecció de la llengua o les llengües d'accés.
Recepció d'obres literàries		
Comprensió i anàlisi d'obres literàries		
Identificació dels components de l'obra: continguts lingüístics escrits o orals, imatges, sons, gestos i moviments, etc.	Identificació dels components de l'obra: continguts lingüístics escrits o orals, imatges, sons, gestos i moviments, etc. Identificació del gènere literari (de ciència-ficció, romàntic, humorístic, d'aventures, etc.).	Identificació dels components de l'obra: continguts lingüístics escrits o orals, imatges, sons, gestos i moviments, etc., i del paper que tenen a l'obra. Identificació del gènere literari (ficció realista, històrica, romàntica, humorística, de ciència-ficció, d'aventures, etc.) amb les seves funcions i característiques principals.
Comprensió i reconstrucció individual o col·lectiva del sentit global de l'obra.	Comprensió i reconstrucció individual o col·lectiva del sentit global de l'obra basada en els elements verbals i no verbals, els continguts i els efectes provocats.	Comprensió i reconstrucció individual o col·lectiva del sentit global de l'obra basada en els elements verbals i no verbals, els continguts i els efectes provocats. Recerca d'elements verbals i no verbals, visuals i multimèdia que ajuden a comprendre la part implícita i simbòlica de l'obra. Identificació de la intencionalitat global de l'obra distingint-la de les opinions de personatges concrets.
Relació d'elements de l'obra amb històries, llocs o personatges que els alumnes ja coneixen.	Relació de l'obra amb altres obres literàries que tenen elements temàtics, simbòlics o estètics en comú. Comparació entre adaptacions, versions o interpretacions d'una mateixa història o d'un mateix tema en obres senzilles o molt conegudes. Reconeixement d'històries, personatges i universos de ficció de la literatura infantil i juvenil.	Comparació de l'obra amb altres obres literàries que tenen elements temàtics, simbòlics o estètics en comú. Comparació entre adaptacions, versions o interpretacions d'una mateixa història o d'un mateix tema en obres conegudes i anàlisi de les diferències de continguts, de punts de vista, dels papers dels personatges, etc. Reconeixement d'històries, personatges i universos de ficció de la literatura infantil i juvenil.
Distinció molt general entre ficció i no-ficció.	Distinció global entre ficció i no-ficció, autor i narrador, actor i personatge i llocs i esdeveniments imaginaris o reals molt evidents.	Distinció entre ficció i no-ficció, autor i narrador, actor i personatge i llocs i esdeveniments imaginaris o reals.
Interpretació, reacció i valoració d'obres literàries		
Identificació de la impressió general que deixa l'obra a l'alumne i algunes emocions que li provoca. Identificació d'elements de l'obra que li agraden a l'alumne o d'altres que no li agraden.	Identificació de les emocions pròpies suscitées per les obres literàries. Identificació dels elements de l'obra (humor, personatges, estètica, música, etc.) que provoquen aquestes emocions en l'alumne.	Identificació de les emocions i impressions pròpies suscitées per les obres literàries. Identificació dels elements i les característiques (humor, personatges, estètica, música, etc.) de l'obra que provoquen a l'alumne aquestes emocions i impressions. Comparació del gènere i la intenció amb l'efecte provocat. Introspecció per saber si l'alumne s'identifica personalment o no amb situacions, emocions, personalitats, idees i opinions descrites a l'obra.

Valoració personal de l'obra i dels efectes que ha provocat a l'alumne.	Valoració personal de l'obra recolzada en la interpretació o apreciació subjectiva, il·lustrada amb exemples. Participació en debats sobre les possibilitats interpretatives d'una obra literària.	Valoració personal de l'obra recolzada en la seva interpretació o apreciació subjectiva, il·lustrada amb exemples i la comparació amb altres obres. Participació en debats sobre les possibilitats interpretatives d'una obra literària i replantejament o matisació de l'opinió.
Mediació d'obres literàries		
	Aportació d'índexs i informacions sobre l'obra (context espacial i temporal, llengua o llengües originals, entre d'altres) per presentar-la a d'altres persones.	Aportació d'índexs i informacions sobre l'obra (context espacial i temporal, llengua o llengües originals, entre d'altres) per presentar-la a d'altres persones.
Explicació i descripció de l'obra amb les seves paraules a altres alumnes o a altres persones.	Resum de la trama amb les seves paraules i evocació d'algunes característiques de l'obra a altres alumnes o altres persones.	Resum de la trama amb les seves paraules i evocació d'algunes característiques de l'obra que li semblin importants a l'alumne perquè altres alumnes o persones comprenguin l'obra i en gaudeixin.
Recomanació directa de les obres que li agraden a l'alumne per fer-les conèixer a altres persones. Citació del títol de l'obra quan es comparteix o se'n citen passatges.	Utilització de recursos multimodals per fer conèixer una obra a d'altres persones (portada, cartell, resum, tràiler, citacions, imatges o extractes, etc.). Citació del títol i dels autors de l'obra quan es comparteix o se'n citen passatges.	Utilització de recursos multimodals per fer conèixer una obra a d'altres persones (portada, cartell, resum, tràiler, citacions, imatges o extractes, etc.). Citació del títol i dels autors de l'obra quan es comparteix o se'n citen passatges. Indicació dels llocs físics o digitals, de les referències o dels enllaços que permeten accedir a l'obra.
Ús de diferents llengües per apropar les obres literàries a d'altres persones (traduccions, il·lustracions, explicacions, etc.).	Ús de diferents llengües per apropar les obres literàries a d'altres persones (traduccions, resums, etc.).	Ús de diferents llengües per apropar les obres literàries a d'altres persones (traduccions, doblatges, creació de subtítols, etc.).
Producció d'obres literàries		
Imitació o creació d'obres breus basades en temes coneguts i propers, de manera guiada i amb l'ajuda de suports lingüístics, visuals o multimodals.	Adaptació o invenció semiguada d'obres breus basades en temes de la cultura popular o d'obres literàries de l'entorn de l'alumne amb l'ajuda de suports lingüístics, visuals o multimodals.	Adaptació o invenció semiguada d'obres basades en temes de la cultura popular o d'obres literàries, utilitzant diferents suports lingüístics, visuals o multimodals o inspirant-s'hi.
Ús de diferents recursos per desenvolupar la història o el tema de manera clara i coherent.	Estructuració de l'obra mitjançant l'articulació i la combinació d'elements amb atenció a la coherència i la dinàmica de l'obra. Adaptació o creació de continguts i recursos estètics per il·lustrar un tema, situar i desenvolupar una història i expressar emocions.	Estructuració de l'obra mitjançant l'articulació i la combinació de suports lingüístics, visuals o multimodals, tenint en compte la coherència global i els efectes buscats (sorpresa, misteri, humor, dramatització, etc.). Adaptació o creació de continguts i recursos estètics per il·lustrar un tema, situar i desenvolupar una història i expressar emocions segon la intenció comunicativa i estètica.
Correcció amb molta ajuda del mestre dels elements que permeten millorar la comprensió de la producció de l'alumne.	Revisió (canvis, reformulacions, correccions, etc.), amb la guia del mestre, per assegurar la qualitat i comprensió de la producció final. Preparació de la presentació final de l'obra (material, format, llengües) tenint en compte el context de publicació,	Revisió (precisions, supressions, reformulacions, correccions, etc.) per assegurar la qualitat de l'expressió i facilitar la recepció de la producció final. Preparació de la presentació de l'obra (material, format, llengües) tenint en compte el context de publicació, difusió

	difusió o representació de l'obra.	o representació de l'obra.
Valoració global de l'experiència creativa.	Valoració global de l'experiència creativa (anàlisi de les opcions elegides i descartades durant el treball, identificació dels elements que li agraden a l'alumne i dels que voldria millorar, etc.).	Valoració global de l'experiència creativa (anàlisi de les condicions que han influït sobre la producció final, presentació de les opcions elegides i descartades durant el treball, identificació dels aspectes, les informacions i les experiències que siguin útils a l'alumne per a d'altres creacions).
Procediments específics dels textos literaris narratius:		
Comprensió del sentit global de la història a través del context (llocs i temps), els personatges, els esdeveniments, la situació inicial i la conclusió. Caracterització dels personatges: nom, espècie (animal, humà, objecte, etc.), aspecte, veu, caràcter, situacions, funció dins la història, relacions, sentiments, accions, manera d'expressar-se, etc.	Anàlisi i interpretació dels aspectes següents: - o el context descrit o inventat - o els personatges principals i secundaris, amb les seves funcions i relacions - o les situacions i els canvis - o les emocions, impressions i sentiments - o les accions i esdeveniments amb les seves causes i conseqüències Distinció entre elements realistes o versemblants i entre elements simbòlics o fantàstics.	Anàlisi i interpretació dels aspectes següents: - o el context descrit o inventat - o els personatges principals i secundaris, amb les seves funcions, relacions i evolucions - o les situacions i els canvis - o les emocions, impressions i sentiments - o les perspectives i diferències de punts de vista - o les accions i esdeveniments amb les seves causes i conseqüències Distinció entre elements realistes o versemblants (reals o ficticis) i entre elements simbòlics o fantàstics.
Valoració personal dels personatges, de la trama i de la forma de narrar els esdeveniments. Establiment de relacions entre la trama, les situacions, els esdeveniments i els personatges amb la pròpia experiència.	Valoració personal dels personatges, de la trama i de la forma de narrar els esdeveniments. Identificació d'alguns elements narratius o estètics de l'obra que li agraden a l'alumne, el sorprenen o li interessen particularment. Establiment de relacions entre la trama, les situacions, els esdeveniments i els personatges amb la pròpia experiència.	Valoració personal dels personatges, de la trama i de la forma de narrar els esdeveniments. Identificació dels efectes provocats pels elements narratius o estètics de l'obra (personatges, època, guió, música, il·lustracions, forma de contar, etc.). Expressió de les relacions existents (o no) entre els elements de l'obra i les experiències pròpies o generals.
Il·lustració d'històries sense imatges o narració d'històries a partir d'imatges. Imaginació de versions diferents d'una història existent (proposades de finals alternatius, canvis de punt de vista, de personatges, etc.). Invenció i redacció guiada d'històries breus basades en temes o personatges familiars.	Adaptació o creació de versions diferents d'una història ja existent (prolongació, reescriptura, paròdia, canvis de punt de vista, de personatges, de suport o de gènere literari). Invenció i redacció de contes i faules, de manera individual o col·lectiva, tenint en compte les característiques, les funcions i les possibilitats creatives del gènere.	Adaptació o creació de versions diferents d'una història ja existent (prolongació, reescriptura, paròdia, canvis de punt de vista, de personatges, de suport o de gènere literari). Invenció i redacció de contes, novel·les curtes, de manera individual o col·lectiva, tenint en compte les característiques, les funcions i les possibilitats creatives del gènere.
Procediments específics dels textos literaris poètics:		
Comprensió del tema principal de l'obra. Observació de figures retòriques presents en l'obra (al·literations, rimes, comparacions, metàfores, jocs de paraules, jocs gràfics, efectes sonors, etc.).	Comprensió del tema principal de l'obra, de la intenció general i dels continguts. Observació de figures retòriques presents en l'obra (metàfores, jocs de paraules, rimes, efectes sonors, etc.) amb els seus efectes.	Comprensió del tema principal de l'obra, de la intenció, dels continguts i dels efectes que intenta provocar en els receptors. Observació de figures retòriques presents en l'obra (al·literations, rimes, comparacions, metàfores, jocs de paraules, jocs gràfics, efectes sonors etc.) amb les seves característiques i els

		seus efectes.
Memorització de dites i refranys, d'endevinalles, de poemes breus i de cançons. Recitació o lectura expressiva de textos poètics posant atenció a la dicció, el volum, el ritme i les entonacions.	Memorització de dites i refranys, d'endevinalles, de poemes i de cançons. Recitació o lectura expressiva de textos poètics posant atenció a la dicció, el volum, el ritme i les entonacions corresponents a la intenció comunicativa.	Memorització de poemes i de cançons. Recitació o lectura expressiva de textos poètics posant atenció a la dicció, el volum, el ritme i les entonacions corresponents a la intenció comunicativa i als efectes que vol provocar al públic.
Creació, a partir de tècniques que afavoreixen la imitació i la repetició, de textos poètics jugant amb sonoritats, ritmes i paraules (al·literacions, rimes, etc.).	Creació de textos poètics de diferents temàtiques experimentant amb figures poètiques, amb sonoritats i amb paraules.	Creació de textos poètics de diferents temàtiques experimentant amb figures poètiques, amb sonoritats i amb paraules i integrant altres aspectes poètics observats en obres d'altres gèneres.
Procediments específics dels textos literaris dramàtics:		
Identificació dels recursos literaris: imatges, moviments, sons i veus, continguts lingüístics, etc.	Identificació dels recursos literaris, amb les seves combinacions i funcions dins de l'obra. Reconeixement d'elements del llenguatge verbal, sonor i visual i del seus efectes sobre la pròpia recepció de l'obra.	Identificació dels recursos literaris amb les seves combinacions i funcions dins de l'obra. Relació entre determinats recursos del llenguatge verbal, sonor i visual i comparació dels efectes que produeixen.
Observació dels aspectes següents: - l'espai escènic (teatre) o gràfic (còmics) - els decorats, els llums, els vestits, les màscares i el maquillatge - la trama i els esdeveniments - els components de l'obra: imatges, paraules, moviments, sons i música, etc. - els diàlegs i les veus en off - els personatges i les seves situacions, relacions i personalitats - les característiques estètiques de l'obra que li agradin a l'alumne o l'impressionin	Anàlisi i interpretació dels aspectes següents: - l'ocupació de l'espai escènic (teatre) o gràfic (còmics) - els decorats, els llums, els vestits, les màscares i el maquillatge - l'estructura de l'obra, la trama i l'articulació dels esdeveniments - les relacions entre imatges, paraules, moviments, sons i música, etc. - els diàlegs, les veus en off i les acotacions, amb els registres i les variacions de registre dins d'una mateixa obra - els personatges i les seves situacions, relacions, personalitats, punts de vista, accions i evolucions - les característiques estètiques i els efectes que tenen en la recepció de l'obra	Anàlisi i interpretació dels aspectes següents: - l'ocupació de l'espai escènic (teatre) o gràfic (còmics) - els decorats, els llums, els vestits, les màscares i el maquillatge - l'estructura de l'obra, la trama i l'articulació dels esdeveniments - les relacions entre imatges, paraules, moviments, sons i música, etc. - els diàlegs, les veus en off i les acotacions, amb els registres i les variacions de registre dins d'una mateixa obra - els personatges i les seves situacions, relacions, personalitats, punts de vista, accions i evolucions - les característiques estètiques i els efectes que tenen en la recepció de l'obra
Lectura de diàlegs o narració en veu alta d'una obra teatral o d'escenes. Adaptació de la manera de llegir (dicció, volum de veu, entonació, ritme) a les paraules i situacions.	Lectura de diàlegs o narració en veu alta d'una obra teatral o d'escenes. Adaptació de la manera de llegir (dicció, volum de veu, entonació, ritme) a les paraules, la situació i les emocions dels personatges.	Lectura de diàlegs o narració en veu alta d'una obra teatral o d'escenes. Adaptació de la manera de llegir (dicció, volum de veu, entonació, ritme) a les paraules, la situació, les emocions i les intencions dels personatges.
Dramatització d'una obra teatral o de la seva adaptació. Memorització de diàlegs o monòlegs. Adaptació del to i el volum de veu, del ritme, dels moviments i de la postura corporal a les paraules dels personatges que s'interpreten.	Dramatització d'una obra de teatral o de la seva adaptació. Memorització de diàlegs o monòlegs. Adaptació del to i el volum de veu, del ritme, dels moviments i de la postura corporal a les paraules i les emocions dels personatges que s'interpreten.	Dramatització d'una obra de teatral o de la seva adaptació. Memorització de diàlegs o monòlegs. Adaptació del to i el volum de veu, del ritme, dels moviments i de la postura corporal a les intencions, les paraules, les emocions i les evolucions dels

		personatges que s'interpreten.
	Adaptació d'una història breu i senzilla en obra de teatre per a la transposició, la reescriptura i la creació de diàlegs i acotacions. Realització d'un còmic breu i senzill.	Adaptació d'una obra de teatre breu i senzilla per a la transposició, la reescriptura i la creació de diàlegs i acotacions. Realització d'un còmic breu associant o fusionant imatges i textos per crear una obra coherent. Realització d'un curtmetratge, d'una animació o d'un vídeo curt (esquetx, paròdia, tràiler, il·lustració d'un text, etc.) combinant imatges i moviments, veus, sons i música i continguts lingüístics escrits i orals.
ACTITUDS I VALORS		
Implicació activa en la recepció i la producció d'obres literàries.	Implicació activa en la recepció i la producció d'obres literàries.	Implicació activa en la recepció i la producció d'obres literàries.
Respecte pels suports de les obres literàries, sobretot si no pertanyen a l'alumne. Respecte pel silenci i pels altres durant els espectacles i les presentacions.	Respecte pels suports de les obres literàries, sobretot si no pertanyen a l'alumne. Respecte pel silenci i pels altres durant els espectacles i les presentacions.	Respecte pels suports de les obres literàries, sobretot si no pertanyen a l'alumne. Respecte pel silenci i pels altres durant els espectacles i les presentacions.
Obertura a nous universos i noves formes d'expressió literària.	Obertura a universos i formes d'expressió literària diferents dels que l'alumne ja coneix. Acceptació del fet que hi hagi perspectives i visions del món diferents de les pròpies o les que l'alumne ja coneix.	Obertura a universos i formes d'expressió literària diferents dels que l'alumne ja coneix. Acceptació del fet que hi hagi perspectives i visions del món diferents de les pròpies o les que l'alumne ja coneix.
Respecte per les opinions i les reaccions d'altres persones davant les obres literàries.	Respecte per les opinions i les reaccions d'altres persones davant les obres literàries.	Respecte per les opinions i les reaccions d'altres persones davant les obres literàries.
Implicació activa en la recepció i la producció d'obres literàries.	Implicació activa en la recepció i la producció d'obres literàries.	Implicació activa en la recepció i la producció d'obres literàries.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

El conjunt de recursos d'aprenentatge del bloc 4 han d'acompanyar l'alumnat en l'accés, la recepció, la mediació i la producció de manifestacions literàries multimodals i interculturals.

S'ha de posar a l'abast dels alumnes obres molt variades, sigui per la temàtica, pel gènere, pel canal de recepció, pel pes diferenciat dels llenguatges emprats, per l'origen (originals o traduïdes al català) o per la diversitat cultural que reflecteixen. És a dir, s'han de tenir en compte des dels contes en què només hi ha dibuixos i el sentit dels quals es construeix a través de l'oralitat, fins a titelles, cançons, còmics, relats i novel·les, obres de teatre, reculls de poesia... (bloc 5). A part d'aquesta varietat o multimodalitat i pluralitat de visions, per seleccionar els llibres per a primera ensenyança s'ha de tenir molt en compte l'edat madurativa de l'alumne. També cal considerar quins aspectes pedagògics s'hi volen treballar, el grau d'autonomia que cal donar a l'alumne i la manera de treballar cadascuna d'aquestes obres. Les manifestacions literàries, com

tots els altres productes culturals i artístics, no solament són una eina per adquirir el llenguatge –en aquest cas verbal, perquè en són una mostra depurada– i els recursos de la construcció de la ficció i els recursos literaris (gèneres) i estètics (retòrics); sinó que són també una eina per conèixer-se a un mateix i per conèixer el món que ens envolta, és a dir, per a la construcció subjectiva de la realitat, que és, alhora, una construcció social. En definitiva, ajuden el lector a trobar un lloc propi dins de la col·lectivitat (socialització cultural).

La presentació de les diverses manifestacions literàries, que recordem que són multimodals i també interculturals (obertes a les diferents visions culturals del món), s'ha de fer de manera directa (tenir els llibres a les mans, anar al teatre, assistir a un recital) i atractiva. A part de pensar a fixar un temps i un lloc per a la lectura lliure i individual, s'han de fer animacions a la lectura. Els mestres han de guiar l'alumne en aquesta iniciació a la lectura literària, i per tant han d'escoltar-lo bé per ajudar-lo a triar o buscar, han de deixar que expressi els seus gustos i interessos i han de respectar les seves decisions, fet que farà que se senti lliure i responsable. Per completar-ho, es pot aprofitar el contacte amb gent del món del llibre (autors, il·lustradors, rondallaires, llibreters, actors...) o aprofitar l'oferta de llocs de producció i difusió (teatres, cinemes, biblioteques, llibreries, museus...); i alhora fer lectures, representacions, etc., a l'aula o a l'escola.

Segons la disponibilitat, s'ha de procurar muntar una biblioteca d'aula (si cal pot ser itinerant dins o fora de l'escola), fer ús de la biblioteca de l'escola o de la parròquia, de les biblioteques virtuals i mediateques físiques o virtuals, apps, webs o plataformes digitals. Des de primer cicle es pot preparar un racó de lectura a l'aula i assignar un marc temporal per usar-lo. Els pares poden participar-hi, no solament aportant-hi material, sinó llegint als alumnes o amb ells, participant en l'hora de lectura, per exemple. A partir de segon cicle es pot ensenyar als alumnes l'organització d'una biblioteca i com fer-ne ús d'una manera progressivament autònoma. Pel que fa a la biblioteca de l'aula, que agilitza l'activitat de lectura lliure i individual (se n'ha de preveure un espai temporal), es pot organitzar un sistema de préstec que, a més d'avesar els alumnes a l'ús apropiat de les biblioteques, els facilitarà seguir la lectura a les hores d'esbarjo o a casa. A tercer cicle, es poden muntar clubs de lectura, tertúlies literàries, tallers creatius diversos, clubs de fans d'autors, personatges o gèneres. Evidentment, seria bo aprofitar totes les animacions proposades des de les biblioteques i fer participis els nens de la producció cultural que hi ha al país adreçada als infants i joves (també es poden aprofitar els tallers que organitzen els museus per interpretar obres plàstiques i lligar-les amb la creació o la recepció literàries).

Pel que fa a la recepció, ja hem esmentat la lectura que l'alumne fa individualment d'una obra que ha triat lliurement d'un repertori ofert (com més ampli i actualitzat millor). Aquesta lectura ha de fer-se en un marc d'espai i temps dins de l'aula i amb la guia del mestre. Cada alumne pot tenir el seu propi carnet en què quedin enregistrats títol i autor i en què es reculli el seu periple lector. També s'ha de marcar un temps per a la lectura col·lectiva o individual d'una obra comuna. La lectura en veu alta dels alumnes i el mestre, els comentaris i les reformulacions i el fet de compartir la lectura són fonamentals. La interacció i la mediació que tenen lloc quan es comparteixen les lectures, amb un pes primordial de l'oralitat, construeixen el sentit (comprensió, interpretació, anàlisi i valoració) i recullen les diferents veus des del respecte a la pluralitat de les interpretacions subjectives de l'obra i des del respecte a l'obra mateixa com a font d'expressió subjectiva. Per tant, és bàsic preveure moments per compartir impressions, reaccions i interpretacions, ja que l'expressió oral en interacció amb els companys permet construir el propi pensament i afermar la confiança en un mateix. I, a la vegada, la confrontació amb altres punts de vista, suposa enriquir la pròpia visió interpretativa i desenvolupar actituds de respecte envers la pluralitat d'opinions i la pluralitat intercultural. Aquesta última s'ha d'assegurar ensems per la tria de les manifestacions literàries amb què interactuaran els alumnes.

La creació a partir de la manipulació dels gèneres, de les seves estructures i d'alguns dels seus elements, així com de la llengua a través d'alguns recursos retòrics o dels elements de ficció, permet aprofundir en la comprensió dels mecanismes de la creació de sentit en una manifestació literària i, en conseqüència, en facilitar la comprensió analítica i crítica; evidentment, amb la profunditat que permeti l'edat madurativa dels alumnes i a través de lectures reptadores però properes. La producció pot ser una invenció original o una adaptació assumida d'una obra ja existent (a l'hora d'adaptar una història d'un gènere a un altre, per

exemple). A més, a través de la manipulació de totes aquestes eines i mecanismes que constitueixen el fet literari, l'alumne adquireix una via d'expressió pròpia de les seves emocions, sentiments, pensaments i visions amb què es construeix a ell i al món que l'envolta. Per aquest motiu és important que s'ofereixi als alumnes el màxim nombre possible d'eines i mecanismes de creació literària i alhora se'ls doni prou llibertat per escollir quins elements volen emprar o en quin suport i en quin gènere volen expressar-se.

A primer cicle, cal donar instruccions, models i consells per acompanyar els alumnes en aquest procés, alhora que cal deixar marges de maniobra reals i espais de llibertat perquè els alumnes puguin prendre iniciatives. El més important és fer-los experimentar amb una gran diversitat d'eines o recursos estètics i ficticis perquè tinguin una àmplia gamma d'opcions possibles. A segon i tercer cicle, és important deixar més i més llibertat als alumnes a l'hora de triar temes, personatges, llenguatges, continguts i elements estètics. També és crucial donar-los la possibilitat de variar els suports, els objectius i les formes de treballar (imitació, adaptació d'una obra o creació des de zero, treballs individuals, a dos o col·lectius, produccions amb difusió personal o publicades, obres multimodals amb suports variats i variants d'un projecte a l'altre, etc.). No hem d'esperar obres mestres dels alumnes, però tampoc ofegar la seva creativitat: moltes persones són més creatives del que creuen.

D'altra banda, el procés creatiu pot desfer bloquejos lingüístics i ajudar a superar la por a l'hora d'expressar-se o d'exposar-se. En aquest moment, és clau respectar la subjectivitat dels alumnes a l'hora de guiar-los o de corregir les seves produccions. En aquest sentit, és molt important respectar les seves produccions com a obres literàries i reconèixer el seu paper d'autors, propietaris de l'obra, sobretot a l'hora d'exposar-les, publicar-les o arxivar-les. Això reforçarà el respecte i l'interès per totes les altres obres literàries.

Bloc 5. Reflexió sobre la llengua

El bloc 5 reuneix els recursos que permeten reflexionar sobre els diversos aspectes i components de les llengües i la comunicació. Tenint en compte el plantejament globalitzat de tots els blocs de recursos, aquest bloc només té sentit relacionat amb la resta de blocs, i tots cinc s'han de treballar de manera integrada. Els recursos que planteja permeten reflexionar sobre les formes i les estructures de les llengües i la comunicació per assegurar-ne un ús adequat i funcional. Són recursos que s'han de desenvolupar en els usos de la llengua oral, escrita i multimodal en els aprenentatges de totes les àrees curriculars, incloent-hi la literatura. Per tant, el treball d'aquests recursos s'ha de dur a terme sempre centrat en els usos de la llengua i la comunicació en situacions globalitzadores i significatives d'aprenentatge, i no plantejant-lo a partir de regles o teories al marge d'aquesta realitat, és a dir, en abstracte.

Aquest bloc està organitzat, com els altres, en conceptes, procediments i actituds, però els dos primers, al seu torn, tenen tres apartats clarament diferenciats que cal tenir en compte. Són tres els grups de recursos que es consideren:

- a) un grup de recursos que es relacionen amb la visió global de la comunicació i del que són les llengües i la diversitat lingüística, pluralitat que defineix la nostra societat actual i en la qual prenen sentit els repertoris de les llengües de l'alumnat;
- b) un segon grup de recursos centrats en els textos, els gèneres textuais i les seves propietats, com a unitats que han d'articular i organitzar totes les tasques escolars;
- c) i un tercer grup que recull els recursos més analítics, que al seu torn se subdivideixen en els relacionats amb les oracions (gramàtica), amb les paraules (lèxic) i amb els sons i les grafies (l'ortografia no apareix i solament es treballa amb l'ortografia).

Els recursos d'aquest bloc progressen en els cicles en funció de l'ús de la llengua i del grau de reflexió de l'alumnat, tot relacionant-se amb el plantejament de la resta de blocs de recursos.

Bloc . Reflexió sobre la llengua

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Les llengües		
La realitat plurilingüe i pluricultural dels nens i nenes de la classe i les llengües que s'hi parlen.	La realitat plurilingüe i pluricultural dels nens i nenes de la classe i les llengües de l'aula, l'escola i l'entorn més proper.	La realitat plurilingüe i pluricultural dels nens i nenes de la classe i les llengües que es parlen a Andorra.
	D'on venen les llengües que es parlen a Andorra i els llocs on es parlen majoritàriament	El català com a llengua nacional d'Andorra i els diferents estatuts de les llengües que es parlen a Andorra i a l'entorn de l'alumnat. La diversitat lingüística al món.
La comunicació sense paraules: els gestos, els logotips, el mim...	L'ús d'elements no verbals en la comunicació: els gestos, els logotips, les emoticones, els gifs, el mim...	Les varietats de llenguatges i sistemes de comunicació que hi ha: llengües de signes, Morse, banderes, logotips, emoticones, gifs...

Els gèneres textuais		
Narratius		
Relats de fets viscuts a l'escola o fora. La narració d'una activitat escolar. Etc.	Relats de la vida quotidiana. La narració d'una activitat o d'un esdeveniment escolar o social de l'entorn escolar. El diari de classe, etc. Textos periodístics breus com notícies triades de diaris, informatius digitals o revistes infantils, etc.	Relats de fets viscuts a l'escola o fora. La narració d'una activitat escolar. Etc.
Descriptius		
Llistes de noms de nens i nenes de la classe, de materials de l'aula, de materials per a les sortides, etc. Murals explicatius o d'avisos, notes a la família. Seqüència descriptiva d'un procés molt senzill. La descripció d'objectes, d'animals, etc.	La descripció de realitats o objectes a l'aula. Murals explicatius, notes a la família. Descripcions per als treballs de les diferents àrees. Seqüència descriptiva d'un procés senzill. Etc.	La descripció tècnica o objectiva de realitats o objectes per a un text instructiu (per exemple, unes instruccions de muntatge). Seqüència descriptiva d'un procés senzill. La descripció de llocs o d'ambients per a una guia o un itinerari. La descripció de sentiments i emocions en diferents contextos comunicatius, etc.
Expositius		
- Les explicacions de classe. - Dossiers i projectes d'aula. - Petites conferències. - Murals explicatius i d'avisos. Etc.	- Les explicacions de classe, dossiers i treballs de projectes d'aula. - Conferències o exposicions a l'aula. - El quadern de camp. - El reportatge. - L'entrevista a un expert; posar veu a un vídeo de temàtica escolar. - Hipertextos de diferents tipus, l'article enciclopèdic o d'un wiki, etc. - Escrits acadèmics, com fitxes i resums. etc.	- Les explicacions de classe, dossiers i treballs de projectes d'aula. - Conferències o exposicions a l'aula. - Videoconferències. - Xats per col·laborar en treballs escolars amb altres aules. - El quadern de camp. - El reportatge. - L'informe final d'un treball o projecte. - L'entrevista a un expert. - Hipertextos de diferents tipus, l'article enciclopèdic o d'un wiki, etc. - Escrits acadèmics, com fitxes, resums, síntesis, notes per estudiar, blocs i hipertextos. Etc.
Argumentatius		
La conversa a l'aula sobre temes del dia a dia en què calgui opinar o trobar alternatives raonadament. El comentari de notícies o fets, etc.	L'assemblea. El debat. La carta de sol·licitud i de demanda. El comentari de notícies o fets, etc. Textos periodístics d'opinió adequats a l'edat (de l'"Infok" o de revistes infantils). La publicitat i els textos persuasius: ○ El petit anunci, el cartell o el panell publicitari. ○ Els rètols.	La defensa de treballs i projectes. L'assemblea. El debat. La carta de sol·licitud i de demanda. El comentari de notícies o fets, etc. Textos periodístics d'opinió (escrits o audiovisuals), adequats a l'edat amb l'ús de blogs, xats digitals i altres TIC o sense: ○ Crítica d'espectacles o de cultura. ○ Cartes d'opinió o al director, tires

○ Etc.		còmiques...
		La publicitat i els textos persuasius: ○ L'anunci publicitari, el cartell o el panell publicitari. ○ Els rètols. ○ Els fulletons d'informació i de divulgació. ○ Etc.
Instructius		
Les normes d'aula i de convivència.	Les normes d'aula i de convivència.	Les normes d'aula i de convivència.
Les normes o regles de joc (sempre orals).	Instruccions de processos experimentals.	Les normes o regles de joc.
La recepta de cuina.	Les normes o regles de joc.	La recepta de cuina.
Instruccions de processos experimentals molt senzills.	La recepta de cuina.	El manual d'instruccions per al muntatge de maquetes, o el funcionament d'eines o aparells.
Etc.	Itineraris de natura o similars.	Els protocols o guies per fer una tasca o un experiment (com les del laboratori).
	Etc.	Itineraris de natura o similars.
		El guió tècnic radiofònic o audiovisual.
		Etc.
Estructures i característiques		
Els components dels textos multimodals i els sistemes semiòtics que els integren: el lingüístic, el paralingüístic, l'extraverbal, el visual, l'àudio i l'audiovisual.	Els components dels textos multimodals i els sistemes semiòtics que els integren: el lingüístic, el paralingüístic, l'extraverbal, el visual, l'àudio i l'audiovisual.	Els components dels textos multimodals i els sistemes semiòtics que els integren: el lingüístic, el paralingüístic, l'extraverbal, el visual, l'àudio i l'audiovisual.
Narratius		
Estructura dels relats i les notícies: ○ organització dels fets que se succeeixen en un ordre temporal; ○ situació dels fets en un espai determinat; ○ i precisió dels personatges que hi han participat.	Estructura dels relats i les notícies: ○ les parts del text (introducció, nus i desenllaç); ○ els personatges i el seu paper en la història; ○ i la situació en el temps i l'espai. En les notícies periodístiques: el títol i subtítols, l'autor i el lloc i l'entradeta.	Estructura dels relats i les notícies: ○ Plantejament, en què se situen els personatges, la seva aparença, el seu caràcter i el seu paper en la història i els fets en el temps i l'espai; ○ cos de les notícies, amb la complicació de la situació o problema central; ○ tancament, amb el desenllaç de la situació. En el cas de les notícies periodístiques: ○ a l'inici: el títol i subtítols, l'autor i el lloc i l'entradeta; ○ en el cos de la notícia: quan passen, on passen, què passa, a qui i per què passa. Les parts d'un diari o d'un programa radiofònic o televisiu d'informació.
Descriptius		

L'estructura i les característiques de les descripcions:

- o títol i introducció;
- o els elements de la descripció (amb l'adjectivació necessària per concretar el text);
- o tancament.

L'estructura i les característiques de les descripcions:

- o títol, amb la presentació de l'objecte, element o procés;
- o desenvolupament de la descripció amb els elements ordenats, usant l'adjectivació i comparacions i els verbs en present;
- o tancament.

Estructura de les descripcions:

- o Títol i introducció (identificació d'allò que es descriu);
- o cos de la descripció (presentació i qualificació dels elements);
- o tancament.

Característiques de les descripcions:

- o ús dels verbs en present;
- o ús dels connectors d'ordre, com *primer, després abans...*;
- o ús d'adjectius, comparacions i analogies adequades i aclaridores;
- o quan és la descripció d'un procés o un canvi, cal ordenar la seqüència de passos.

Expositius

Les exposicions:

- o títol;
- o introducció;
- o cos explicatiu del text amb el problema o tema de què es tracta i les explicacions i imatges de suport;
- o tancament.

Estructura dels textos multimodals expositius:

- o títol;
- o introducció;
- o cos explicatiu del text
  - amb la presentació del problema o tema de què es tracta;
  - amb explicacions del perquè i possibles solucions;
  - amb gràfics i imatges de suport amb llegendes;
- o tancament amb les conclusions.

Presentació:

- o títols i subtítols;
- o lèxic precís de l'àrea;
- o frases concretes, senzilles i ordenades;
- o ús de connectors, com *perquè, ja que, en conseqüència, per tant...*

Estructura dels textos multimodals expositius:

- o títol;
- o introducció;
- o cos explicatiu del text
  - amb la presentació de la situació problemàtica o tema de què es tracta;
  - explicacions de les raons i els perquè i possibles solucions;
  - amb gràfics, esquemes i imatges de suport amb llegendes;
- o tancament amb les conclusions.

Presentació:

- o repartit en seccions, capítols, apartats, títols, subtítols i resums;
- o ús del lèxic específic de l'àrea;
- o ús dels verbs en present;
- o frases concretes, simples i ordenades;
- o ús de connectors, com *perquè, ja que, en conseqüència, per tant, en canvi, malgrat que, per culpa de, etc.*

Argumentatius

Els textos multimodals per opinar:

- o el tema, fet o problema sobre els quals es vol opinar;
- o el punt de vista o opinió que es té;
- o exposició de raons, sentiments i exemples;
- o ús de connectors, com *perquè, crec que...*;
- o una conclusió final.

Els textos multimodals per argumentar o opinar:

- o introducció, en què se centra el fet o cas de què es tracta i la posició que es vol defensar (el moderador ho fa en les assemblees);
- o desenvolupament de les raons que donen suport a la seva opinió i intercanvis amb els altres interlocutors;
- o tancament, amb la síntesi del que s'ha argumentat (en assemblees i

Els textos multimodals argumentatius:

- o introducció per centrar el fet o cas de què es tracta i la posició que es vol defensar;
- o desenvolupament de la discussió (arguments a favor i en contra);
- o tancament, amb la conclusió en què se sintetitza tot el que s'ha proposat i argumentat.

debats es concretaran els acords).		
Presentació: - ús de frases amb concordança correcta entre els seus components; - ús de connectors, com <i>en primer lloc, d'altra banda, perquè, ja que, en resum, a causa de, finalment...</i> - ús d'arguments d'autoritat, amb exemples i altres recursos semblants.		
Presentació: - ús de frases amb concordança correcta entre els seus components; - ús de connectors, com <i>en primer lloc, d'altra banda, perquè, ja que, en resum, finalment</i> i altres de semblants; - arguments de diferents tipus, com ara analogies i exemples, arguments científics, quantitatius... Si es tracta de textos multimodals publicitaris: - el titular, la imatge o clip de vídeo principal; - l'eslògan (frases curtes i contundents amb l'ús retòric del llenguatge); - el producte i la marca; - altres imatges o clips.		
Instructius		
L'estructura i les característiques de les instruccions sobre processos experimentats a l'aula: - el títol; - els components i la seqüència de les accions ordenades segons els passos que cal seguir; - el tancament.	L'estructura i les característiques de les instruccions multimodals: - el títol; - la introducció; - els components; - la seqüència de les accions necessàries ben ordenades (amb l'ús de l'imperatiu, la numeració dels passos i els connectors, com <i>primer, després, abans, ara o després</i>, i amb la possibilitat d'incloure-hi dibuixos il·lustratius); - el tancament.	L'estructura i les característiques de les instruccions multimodals: - el títol; - la introducció amb l'objectiu o resultat esperat; - les eines i els components necessaris; - la seqüència de les accions necessàries ordenades pas a pas (amb l'ús de l'imperatiu, la numeració dels passos i els connectors, com <i>primer, després, abans, ara o després</i>, i amb la possibilitat d'incloure-hi dibuixos il·lustratius); - el tancament, amb la descripció del resultat final.
Altres		
L'estructura bàsica d'una carta manuscrita (per acomplir objectius molt bàsics com felicitar i fer demandes): salutació, receptor, motiu i cos de la carta, comiat i signatura.	L'estructura bàsica d'una carta manuscrita: salutació, receptor, motiu i cos de la carta, comiat i signatura. L'estructura bàsica del correu electrònic: adreça del destinatari, assumpte, cos del missatge, comiat i nom de l'emissor.	L'estructura bàsica del correu electrònic: adreça del destinatari, assumpte, cos del missatge, comiat i signatura.
Les frases i la morfosintaxi		
En el primer cicle de primera ensenyança i parcialment en el segon, la reflexió s'ha de centrar en les llengües parlades pels infants i la seva relació amb els textos escrits per fer-los conscients de les formes lingüístiques, més que no pas centrar-se en la terminologia gramatical, que ha de ser un simple ajut per a la reflexió.		
A partir de la meitat del segon cicle cal començar a usar més propietat els termes que ja hauran començat a aparèixer al cicle inicial i a ser presents a l'aula.		
La frase		
Les paraules i les seves classes:	Les paraules i les seves classes:	Les paraules i les seves classes:

- article, nom (comú i propi), adjectiu, nom, pronom i verb.
- el gènere i nombre.

- article, nom, adjectiu, nom (comú i propi), pronom, verb, preposicions i adverbis;
- el gènere (masculí, femení) i el nombre (singular, plural) i el temps (present, passat i futur).

Els grups nominals (article, nom, adjectiu, pronom) i els grups verbals (verb i complements).

- determinant (article, possessiu), nom, adjectiu, pronom personal, verb, preposicions, adverbis...;
- el gènere (masculí, femení), el nombre (singular, plural) la persona (1a, 2a i 3a) i el temps.

Subjecte i predicat (verb i complements o atribut).

Els grups nominals (article, nom, adjectiu, pronom).

Els grups verbals (verb i complements: grup nominal amb preposició o sense).

Frases simples i compostes: juxtaposició, coordinació i subordinació.

La conjugació verbal

Passat, present i futur.

El temps verbal i el pas (la línia) del temps.

El temps verbal i el pas (la línia) del temps.

La flexió verbal:

- l'arrel i les terminacions verbals per indicar persona, nombre i temps;
- l'infinitiu com a nom del verb.

El lèxic

Relacions pel significat

Paraules de significat semblant o oposat.

Relacions de significat entre paraules: sinònims i antònims.

Sentit propi i sentit figurat dels mots i les expressions, comparació, metàfora, etc., i frases fetes i expressions fixes segons les varietats lingüístiques.

Relacions de significat entre paraules:

- sinònims i antònims;
- paraules polisèmiques;
- paraules homònimes i homòfones;
- camps lèxics i semàntics.

Ortografia

Les lletres de l'alfabet: les vocals i les consonants i els dígrafs.

Semblances i diferències entre els alfabet del català i del francès.

Les lletres de l'alfabet:

- les vocals, les consonants i els dígrafs, i les relacions entre els sons (fonemes) i les grafies:
  - relacions unívokes (una lletra equival a un so, fet que s'anomena ortografia natural);
  - relacions no unívokes (fet que s'anomena ortografia arbitrària).

Semblances i diferències entre els alfabet del català i del francès i els de les llengües que coneixen els infants, amb especial atenció a les grafies més

Les lletres de l'alfabet:

- les consonants i els dígrafs;
- els tipus de vocals i la seva relació amb l'accentuació;
- les relacions entre els sons (fonemes) i les grafies:
  - relacions unívokes (una lletra equival a un so, fet que s'anomena ortografia natural);
  - relacions no unívokes (fet que s'anomena ortografia arbitrària).

properes (com <i>mb/nv</i> o <i>br/vr</i>).			Semblances i diferències entre els alfabetes de les llengües d'escolarització, amb especial atenció a les grafies més properes (com <i>mb/nv</i> o <i>br/vr</i>).
Les regles ortogràfiques que tenen com a base la morfosintaxi: la separació de paraules, les majúscules a l'inici del text, després de punt i en noms propis...	Les regles ortogràfiques que tenen com a base la morfosintaxi: la separació de paraules i la separació a final de línia, les majúscules a l'inici del text, després de punt i en noms propis, els plurals, els masculins i els femenins, o l'escriptura i les funcions gramaticals dels homòfons, com <i>a/ha, i/hi, amb/hem/em/en</i> en català, o <i>est/et, a/à</i> i altres en francès.	Les regles ortogràfiques que tenen com a base la morfosintaxi: la separació de paraules i la separació a final de línia, les majúscules a l'inici del text, després de punt i en noms propis, els plurals, els masculins i els femenins, o l'escriptura i les funcions gramaticals dels homòfons, com <i>a/ha, i/hi, tampoc/tan poc</i> en català; <i>sont/son, on/ont, est/et/ai/es</i> en francès; o <i>a/ha, echo/hecho, abría/habría</i> i altres en castellà.	
La separació sil·làbica i les qualitats del les vocals (tòniques i àtones; obertes, tancades i neutres...) segons les llengües.	L'accentuació gràfica i les seves peculiaritats segons la llengua: síl·laba tònica, vocals obertes o tancades, neutralització de vocals en les paraules d'ús més freqüent.	L'accentuació gràfica i les seves peculiaritats segons la llengua: síl·laba tònica, vocals obertes o tancades, neutralització de vocals, absència d'accentuació gràfica en les paraules d'ús freqüent.	
PROCEDIMENTS			
Relacionats amb les llengües			
Descobriment dels sistemes de comunicació.	Reflexió i caracterització dels sistemes de comunicació.	Distinció entre els sistemes i els llenguatges de la comunicació humana (mim, pictogrames, llengua de signes...).	
Descoberta, a partir d'observacions, de les llengües de l'entorn més proper.	Descoberta, a partir d'observacions, de les llengües de l'entorn: les llengües romàniques.	Descoberta, a partir d'observacions, de les llengües d'Andorra i de països propers, llengües conegudes per l'alumnat o altres més llunyanes: les famílies de llengües.	
Comparació i identificació de les semblances i les diferències de les llengües que es parlen a l'aula o a les famílies, a partir de produccions de l'alumnat i del professorat.	Comparació i identificació de les semblances i les diferències de les llengües que es parlen a l'escola i a l'entorn, a partir de produccions de l'alumnat i del professorat i d'altres textos que poden mostrar també altres llengües.	Comparació i identificació de les semblances i les diferències existents entre diverses llengües del context social i escolar de l'alumnat o llengües llunyanes i les seves relacions amb la llengua escrita.	
Treball amb les llengües dels alumnes (d'aprenentatge i d'ús) segons les seves preferències, desitjos i necessitats.	Treball amb les llengües dels alumnes (d'aprenentatge i d'ús) segons les seves preferències, desitjos i necessitats.	Treball amb les llengües dels alumnes (d'aprenentatge i d'ús) segons les seves preferències, desitjos i necessitats.	
Descobriment de la diversitat de llengües del món i dels principals sistemes d'escriptura.	Observació i identificació de les característiques més específiques de la diversitat de llengües del món i de les seves escriptures i alfabetes; les lletres específiques de cada llengua.	Comparació de la diversitat de llengües del món i de les seves escriptures i alfabetes; el fet que un mateix alfabet pot servir per escriure diverses llengües i que les lletres poden representar sons diferents segons les llengües.	
Ús d'estratègies per aprendre llengües: repetició, memorització i pràctica receptiva, expressiva i interactiva.	Ús d'estratègies per aprendre llengües: repetició, memorització, pràctica receptiva, expressiva i interactiva, autoavaluació i apropiació.	Ús d'estratègies per aprendre llengües: repetició reflexiva, memorització, pràctica receptiva, expressiva i interactiva, cooperació, reflexió, autoavaluació, autoestima i apropiació.	
Ús d'estratègies de mediació per adaptar-se a l'interlocutor: repetir, reformular, traduir, explicar, usar	Ús d'estratègies de mediació per adaptar-se a l'interlocutor: usar elements no verbals, repetir, reformular, resumir, traduir, explicar, citar... per aconseguir	Ús d'estratègies de mediació per adaptar-se a l'interlocutor: usar elements no verbals, repetir, reformular, traduir, resumir, explicar, citar... per aconseguir	

elements no verbals...

Transferència de les estratègies lingüístiques i comunicatives apreses o que s'usen en una llengua per comunicar-se en una altra.

que les altres persones l'entenguin.

Transferència de les estratègies lingüístiques i comunicatives apreses o que s'usen en una llengua per comunicar-se en una altra.

que les altres persones l'entenguin.

Transferència de les estratègies lingüístiques i comunicatives apreses o que s'usen en una llengua per comunicar-se en una altra.

Procediments per als gèneres textuais, les seves estructures i característiques

Realització d'activitats receptives i productives amb textos presentats amb diversos formats i suports: murals, notes a les famílies, llibres, àlbums il·lustrats...

Realització d'activitats globals per a la comunicació final de tasques escolars i per presentar-les a la classe, a altres classes o a les famílies, amb l'elaboració de cartells, rètols, invitacions, notes a la família...

Comprensió d'un text i identificació de les parts i els elements que el componen.

Utilització d'aquests recursos per guiar l'elaboració dels textos orals o escrits.

Realització d'activitats receptives i productives amb textos presentats amb diversos formats i suports: murals, pòsters, notes a les famílies, llibres, àlbums il·lustrats, revistes, diaris, postals...

Realització d'activitats globals per a la comunicació final de tasques escolars i per presentar-les a la classe, a altres classes o a les famílies, amb l'elaboració de cartells, rètols, cartes de demanda, invitacions, notes a la família...

Comprensió i reflexió sobre un text i comparació amb altres per identificar-ne l'estructura: les parts i els elements que el componen i la funció que desenvolupen.

Utilització d'aquests elements en l'elaboració de textos de diversa mena.

Canvis de paraules, d'expressions, d'oracions o de parts de textos produïts pel mateix alumnat (com addicions, supressions, desplaçaments, substitucions, etc.) per modificar o ajustar el significat a les intencions de l'emissor i a la coherència i la cohesió del text i per aprofundir en l'anàlisi i la comprensió dels textos.

Ús funcional dels elements detectats en les anàlisis dels textos en l'elaboració dels propis textos.

Ús funcional de les marques d'organització del text (títol, cos del text...), amb les observacions d'altres textos i l'ajut del mestre.

Inici a l'ús funcional de connectors bàsics per a la cohesió textual, amb les observacions d'altres textos i l'ajut del mestre.

Observació, anàlisi i identificació de les regularitats de les marques d'organització del text (títol, cos, paràgrafs...) amb ajut de la comparació amb altres textos, i ús funcional i adequat d'aquestes marques en l'elaboració dels propis textos.

Observació, anàlisi i identificació de les regularitats dels connectors i els signes de puntuació (el punt i seguit, el punt final, la coma, l'interrogant i el signe d'exclamació...) més usuals per aconseguir una bona cohesió del text, amb ajut de la comparació amb altres textos o els canvis de les expressions, i ús funcional i adequat d'aquests connectors en l'elaboració de diversos textos.

Realització d'activitats receptives i productives amb textos presentats amb diversos formats i suports: murals, pòsters, anuncis, fulls informatius, llibres, revistes, diaris, diccionaris, programes de ràdio i televisió, llocs web, xats...

Realització d'activitats globals per a la comunicació final de tasques escolars i per presentar-les a la classe, a altres classes o a les famílies, amb l'elaboració de díptics, tríptics, fulletons i invitacions, programes de mà, cartes de demanda, invitacions...

Comprensió i reflexió sobre un text i comparació amb altres de semblants per identificar-ne l'estructura –les parts i els elements que en formen part i la funció que desenvolupen– per tenir models.

Ús d'aquests elements a l'hora de produir textos multimodals de diversa mena.

Canvis de paraules, d'expressions, d'oracions, de parts de textos o fent versions a un altre gènere textual en textos produïts pel mateix alumnat (com addicions, supressions, desplaçaments, substitucions, etc.) per modificar o ajustar el significat a les intencions de l'emissor i a la coherència i la cohesió del text i per aprofundir en l'anàlisi i la comprensió dels textos.

Ús funcional dels elements detectats en les anàlisis dels textos en l'elaboració dels propis textos.

Observació, anàlisi i identificació de les regularitats de les marques d'organització del text (títol, subtítols, cos, paràgrafs...) amb ajut de la comparació amb altres textos, i ús funcional i adequat d'aquestes marques en l'elaboració dels propis textos.

Observació, anàlisi i identificació de les regularitats dels connectors, els temps verbals, els pronoms i els signes de puntuació (el punt final, el punt i seguit, els dos punts, el punt i coma, la coma, l'interrogant i el signe d'exclamació, el guió en els diàlegs, els parèntesis...) per aconseguir una bona cohesió del text amb ajut de la comparació amb altres textos o els canvis de les expressions.

Ús funcional i adequat d'aquests connectors i signes de puntuació per aconseguir una adequada cohesió del text i per organitzar les idees en frases, paràgrafs i apartats, i per enllaçar-los de

manera adequada i variada.

Procediments relacionats amb la morfosintaxi

En el primer cicle de primera ensenyança i parcialment en el segon, la reflexió s'ha de centrar en la llengua parlada pels infants i la seva relació amb els textos escrits, fent-los conscients de les formes de la llengua, més que no pas centrar-se en la terminologia gramatical, que ha de ser un simple ajut per a la reflexió.

A partir de la meitat del segon cicle cal començar a usar amb més propietat els termes que ja hauran començat a aparèixer al cicle inicial i a ser presents a l'aula.

Paraules

Identificació, amb ajut del mestre, d'algunes de les diferències més clares entre la llengua oral i l'escripta identificant els elements bàsics que són propis de cadascuna, per millorar l'escriptura.

Identificació de les diferències entre la llengua oral i l'escripta quant a l'ús quotidià i els usos escolars de la llengua escrita.

Identificació de les diferències entre la llengua oral i l'escripta quant a l'ús quotidià i els usos escolars de la llengua escrita.

Separació de les paraules que componen les oracions identificant-les a partir dels canvis que es poden fer a les frases, amb ajut del mestre.

Identificació de les paraules (articles, noms, verbs...) que componen un text i les seves flexions, per ajustar-ne la forma i així millorar el text oral o escrit de l'alumnat, amb ajut del mestre.

Exercitació de canvis de paraules o expressions en un context significatiu i observació i reflexió sobre les conseqüències que tenen en les altres amb què concorden (canvis de gènere, canvis de nombre, canvis de persona, canvis del temps...) per millorar així la comprensió o l'expressió del text oral o escrit.

Exercitació de canvis de paraules o expressions en un context significatiu i observació i reflexió sobre les conseqüències que tenen en les altres amb què concorden (canvis de gènere, canvis de nombre, canvis de persona, canvis del temps...) per millorar així la comprensió o l'expressió del text oral o escrit.

Identificació del pas del temps que s'indica amb els temps verbals (present, passat i futur).

Identificació del valor temporal de les formes verbals i el significat del pas (línia) del temps.

Identificació del valor temporal de les formes verbals i el significat del pas (línia) del temps.

Reconeixement i ús de les formes verbals orals i escrites de present, passat i futur dels verbs més usats.

Reconeixement i ús correcte de les formes orals i escrites del present, passat i futur dels verbs *haver* i *ser* i dels que apareixen amb més freqüència en els textos de l'alumnat.

Reconeixement dels elements de la flexió verbal (arrel i terminacions), memorització i ús adequat en els textos orals i escrits:

- l'infinitiu com a nom del verb;
- les terminacions verbals orals i les escrites que concorden amb els subjectes;
- les terminacions verbals que indiquen els temps verbals més freqüents dels verbs més usats, com *haver*, *ser* i altres.

Reconeixement de les semblances i les diferències que es donen entre les flexions verbals de les llengües d'escolarització per aplicar-les als textos orals i escrits.

Grups de paraules

Identificació del gènere, nombre i temps i aplicació de les concordances necessàries per ajustar les paraules dintre d'un text escrit pels mateixos infants.

Identificació del gènere, nombre, persona i temps i de la concordança que es dona entre els components de la frase i del text, a partir de diversos canvis com substitució, desplaçament...

Identificació i anàlisi del gènere, nombre, persona i temps i de la concordança que es dona entre els components, ajudant-se de diversos canvis com desplaçaments, substitucions...

Aplicació de les concordances necessàries en cada un dels grups que componen la frase i les seves relacions

Aplicació de les concordances de gènere, nombre, persona i temps en cada un dels grups que componen la

	al llarg d'un text.	frase i les seves relacions al llarg d'un text, amb atenció als casos més especials.
	Delimitació de grups de paraules, determinació de l'ordre de les paraules i reconeixement dels components i les funcions a partir del canvis que es poden fer en les frases, com l'addició, la supressió, el desplaçament, la substitució, etc.	Delimitació de grups de paraules, determinació de l'ordre de les paraules i reconeixement dels components i les funcions a partir del canvis que es poden fer en les frases, com l'addició, la supressió, el desplaçament, la substitució, etc.
	Ús reflexiu dels grups de paraules per construir frases amb sentit i ben formades, i aplicació dels canvis que ajuden a reflexionar-hi.	Ús reflexiu dels grups de paraules per construir frases amb sentit i ben formades, i aplicació dels canvis que ajuden a reflexionar-hi.
Reconeixement, amb ajut del mestre, dels referents dels pronoms presents en les frases simples.	Reconeixement dels referents i ús de les estructures pronominals més usuals i col·loquials i de la concordança amb els noms que substitueix.	Reconeixement dels referents i ús de les estructures pronominals més usuals i col·loquials i de la concordança amb els noms que substitueix en oracions complexes.
Identificació del gènere, nombre i temps i aplicació de les concordances necessàries per ajustar les paraules dintre d'un text escrit pels mateixos infants.	Identificació del gènere, nombre, persona i temps i de la concordança que es dona entre els components de la frase i del text, a partir de diversos canvis com substitució, desplaçament... Aplicació de les concordances necessàries en cada un dels grups que componen la frase i les seves relacions al llarg d'un text.	Identificació i anàlisi del gènere, nombre, persona i temps i de la concordança que es dona entre els components, ajudant-se de diversos canvis com desplaçaments, substitucions... Aplicació de les concordances de gènere, nombre, persona i temps en cada un dels grups que componen la frase i les seves relacions al llarg d'un text, amb atenció als casos més especials.
Frases		
Reconeixement, ajudant-se de canvis en la forma i amb la guia del mestre, de diferents tipus de frases (enunciatives, negatives i interrogatives) i tenir-les en compte en les pròpies produccions.	Reconeixement, ajudant-se de canvis en la forma, de diferents tipus de frases simples (enunciatives, negatives i interrogatives), i produir-les amb propietat. Reconeixement, ajudant-se de canvis en la forma, de diferents tipus de frases (simples i compostes) amb les relacions que s'hi estableixen, per així escriure-les amb propietat.	Reconeixement de diferents tipus de frases (simples, coordinades i subordinades) i identificació de les relacions que s'hi estableixen, ajudant-se de canvis en la forma dels textos del mateix alumnat (adicions, supressions...).
		Espectura de diferents tipus de frases amb l'ús de les reflexions que es fan de la forma dels textos orals i escrits.
Procediments relacionats amb el lèxic		
Relacions de significat		
Identificació del sentit literal i del sentit figurat i de les frases fetes més usuals treballades a l'aula i usar-les amb l'ajut del mestre.	Exploració del sentit propi i figurat dels mots, les expressions, les frases fetes i les expressions col·loquials més freqüents i saber-les usar en els propis textos orals o escrits.	Exploració del sentit propi i figurat dels mots, les expressions, les frases fetes i les expressions fixes en la recepció de textos orals i escrits i usar-los amb propietat, segons les situacions comunicatives.
Observació i identificació de paraules de significat semblant o oposat tant en les activitats de recepció com en les de producció, siguin orals o escrites.	Exploració, identificació i ús, en les activitats orals i escrites, de les relacions de significat entre paraules (sinònimes, antònimes i polisèmiques).	Exploració, identificació i ús, en les activitats orals i escrites, de les relacions de significat entre paraules: ○ sinònims, antònims; ○ paraules polisèmiques; ○ paraules homònimes i homòfones. Constitució i exploració de camps lèxics i semàntics per millorar el cabal lèxic.

Relacions de forma

Exploració i constitució de famílies de paraules per incrementar el cabal de lèxic.

Exploració i constitució de famílies de paraules i camps lèxics per incrementar el cabal de lèxic.

Observació i identificació de les formes de derivació (paraules primitives i derivades, els prefixos, els sufixos i els seu significat) i la composició de paraules i ús d'aquests recursos per millorar l'expressió oral i escrita.

Observació i identificació de les relacions entre lèxics de les llengües conegudes pels infants.

Observació, identificació i anàlisi de les relacions entre lèxics de les llengües d'escolarització i les conegudes per l'alumnat.

Ús del diccionari d'imatges i la consulta de paraules per millorar la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Coneixement i ús del diccionari de la llengua analògic i virtual i els de sinònims i antònims com a eines per millorar la comprensió i l'expressió.

Procediments relacionats amb el lèxic**Relacions de significat**

Identificació del sentit literal i del sentit figurat i de les frases fetes més usades treballades a l'aula i usar-les amb l'ajut del mestre.

Exploració del sentit propi i figurat dels mots, les expressions, les frases fetes i les expressions col·loquials més freqüents i saber-les usar en els propis textos orals o escrits.

Exploració del sentit propi i figurat dels mots, les expressions, les frases fetes i les expressions fixes en la recepció de textos orals i escrits i usar-los amb propietat, segons les situacions comunicatives.

Observació i identificació de paraules de significat semblant o oposat tant en les activitats de recepció com en les de producció, siguin orals o escrites.

Exploració, identificació i ús, en les activitats orals i escrites, de les relacions de significat entre paraules (sinònims, antònims i polisèmiques).

Exploració, identificació i ús, en les activitats orals i escrites, de les relacions de significat entre paraules:

- sinònims, antònims;
- paraules polisèmiques;
- paraules homònimes i homòfones.

Constitució i exploració de camps lèxics i semàntics per millorar el cabal lèxic.

Relacions de forma

Exploració i constitució de famílies de paraules per incrementar el cabal de lèxic.

Exploració i constitució de famílies de paraules i camps lèxics per incrementar el cabal de lèxic.

Observació i identificació de les formes de derivació (paraules primitives i derivades, els prefixos, els sufixos i els seu significat) i la composició de paraules i ús d'aquests recursos per millorar l'expressió oral i escrita.

Observació i identificació de les relacions entre lèxics de les llengües conegudes pels infants.

Observació, identificació i anàlisi de les relacions entre lèxics de les llengües d'escolarització i les conegudes per l'alumnat.

Ús del diccionari d'imatges i la consulta de paraules per millorar la comprensió i l'expressió oral i escrita.

Coneixement i ús del diccionari de la llengua analògic i virtual i els de sinònims i antònims com a eines per millorar la comprensió i l'expressió.

Procediments relacionats amb l'ortografia

Observació, distinció i comparació, amb ajut del mestre, dels sons de les llengües d'escolarització i les llengües familiars de l'alumnat, i saber-los produir adequadament.

Observació, distinció i comparació, amb ajut del mestre, dels sons de les llengües d'escolarització (inclosa la llengua anglesa) i les llengües familiars de l'alumnat, i saber-los produir adequadament.

Observació, distinció, comparació i anàlisi progressivament correcta dels sons de les llengües d'aprenentatge, les llengües familiars i altres conegudes per l'alumnat per millorar la seva expressió i comprensió.

Observació, identificació i anàlisi de les regularitats més bàsiques i freqüents de l'ortografia de les vocals i les consonants (l'anomenada ortografia natural) i aplicació d'aquestes regularitats en l'escriptura dels textos.

Observació, identificació i anàlisi de les regularitats bàsiques i més freqüents de l'ortografia (la natural i l'arbitrària) de les vocals i les consonants i aplicació d'aquestes regularitats en l'escriptura dels textos.

Observació, identificació i anàlisi de les regularitats freqüents de l'ortografia de les vocals i les consonants i de la seva relació amb aspectes gramaticals i morfològics, i aplicació d'aquestes regularitats en l'escriptura dels textos.

Identificació de les semblances i les diferències entre els alfabetes del català, el francès i el castellà, i els de les llengües que coneixen els nois i les noies, amb especial atenció a les grafies més properes (com *mb / nv* o *br / vr*).

Reconeixement i aplicació de les normes ortogràfiques relacionades amb la morfologia.

Reconeixement i aplicació de les normes ortogràfiques relacionades amb la morfologia.

Separació de síl·labes en la llengua oral i escrita i reconeixement de la síl·laba tònica segons la llengua (català i castellà).

Identificació, memorització i aplicació de l'accentuació gràfica de paraules d'ús molt freqüent.

L'accentuació gràfica i les seves peculiaritats segons la llengua: la síl·laba tònica, les vocals obertes o tancades, la neutralització de vocals... en les paraules d'ús més freqüent.

L'accentuació gràfica i les seves peculiaritats segons la llengua: la síl·laba tònica, les vocals obertes o tancades, la neutralització de vocals... en les paraules d'ús freqüents.

Ús, amb ajut del mestre, d'eines i instruments analògics i digitals per revisar l'ortografia dels textos.

Ús d'eines i instruments analògics i digitals per revisar l'ortografia dels textos.

Ús d'eines i instruments analògics i digitals per revisar l'ortografia dels textos.

ACTITUDS I VALORS

Curiositat i valoració de la llengua nacional i de la cultura andorrana, així com de les altres llengües i cultures presents a l'aula o a la família.

Curiositat i valoració de la llengua nacional i de la cultura andorrana, així com de les altres llengües i cultures presents a l'entorn.

Curiositat i valoració de la llengua nacional i de la cultura andorrana, així com de les llengües i cultures del món.

Actitud receptiva i de respecte cap a les persones que parlen altres llengües i tenen una cultura diferent de la pròpia.

Valoració, actitud receptiva i de respecte cap a les persones que parlen altres llengües o varietats lingüístiques i tenen una cultura diferent de la pròpia.

Acceptació positiva de l'altre, del que és diferent i de la diversitat lingüística i cultural, així com actitud receptiva cap a les persones que parlen altres llengües i tenen cultures diferents, i interès a comprendre-les.

Motivació i confiança per aprendre llengües.

Motivació i confiança per aprendre les llengües de l'escola i d'altres llengües.

Motivació i confiança per aprendre les llengües que s'ensenyen a l'escola, i desig de conèixer altres llengües i cultures.

Interès per gestionar les emocions i possibles frustracions en les etapes d'aprenentatge d'una llengua.

Interès per gestionar les emocions i possibles frustracions en les etapes d'aprenentatge d'una llengua.

Interès per gestionar les emocions i possibles frustracions en les etapes d'aprenentatge d'una llengua.

Voluntat per participar en intercanvis amb persones d'altres llengües i cultures.

Motivació i voluntat per participar en intercanvis amb persones d'altres llengües i cultures.

Motivació i voluntat per prendre part en intercanvis comunicatius en situacions multilingües i multiculturals.

Actitud crítica davant estereotips lingüístics que reflecteixen prejudicis racistes, classistes o sexistes.

Actitud crítica davant estereotips lingüístics que reflecteixen prejudicis racistes, classistes o sexistes.

Interès i motivació per aprendre noves paraules i pel funcionament de les llengües d'aprenentatge i altres llengües, amb l'ajuda i la guia del mestre i altres alumnes.

Interès i motivació per aprendre noves paraules i expressions i pel funcionament de les llengües d'aprenentatge i altres llengües, i així millorar la comprensió, l'expressió i la comunicació.

Interès i motivació per aprendre noves paraules i expressions i pel funcionament de les llengües d'aprenentatge i altres llengües, i així millorar la comprensió, l'expressió i la comunicació.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

En parlar de l'ensenyament dels recursos dels bloc 1, 2 i 3, ja s'ha fet contínua referència a la necessitat de tenir en compte el que es digui de l'ensenyament des d'aquest bloc 5. De fet, l'ensenyament d'aquests recursos s'ha de fer integrat en els de la resta de blocs, atès que suposa la reflexió sobre les llengües i les estructures de les llengües per assegurar-ne un ús adequat i funcional en tota mena de situacions comunicatives, incloses les de l'aprenentatge.

Com la resta dels recursos lingüístics, l'ensenyament dels d'aquest bloc s'ha de plantejar a partir de situacions comunicatives (orals, escrites o multimodals) i significatives que animin els aprenents a respondre al repte de millorar la seva eficàcia comunicativa. És cert que també caldrà, en tots els cicles, centrar-se en uns recursos determinats i s'hauran de dissenyar activitats significatives i lúdiques més focalitzades per dominar-los i interioritzar-los. Però el treball, sobretot dels recursos conceptuals, mai no serà sistemàtic, seguint les teories lingüístiques (Galí deia que la sistematització gramatical i ortogràfica mai s'havia –o s'ha– de fer abans de l'educació secundària), perquè no es tracta que l'alumnat “sàpiga” llengua, com els lingüistes, sinó que aprengui a “saber usar-la” per pensar, per aprendre, per construir coneixements, per comunicar, per emocionar-se i per conviure amb els altres.

La reflexió sobre la llengua caldrà iniciar-la en converses i interaccions de tot el grup per fer possible la intervenció del docent i que l'alumnat vagi adquirint models que progressivament afavoreixin la reflexió més personal i interioritzada.

Quant als recursos relacionats amb les llengües i la comunicació, caldrà tenir en compte, segons el context, els sistemes lingüístics presents a l'aula i l'entorn de l'escola o, en general, aquells als quals l'alumnat tingui accés. Cal fer que l'alumnat sigui conscient d'aquestes realitats lingüístiques i comunicatives fent-les presents a l'aula i fent que, comparant-les i contrastant-les, es reflexioni sobre les llengües i els sistemes de comunicació. Solament d'aquesta manera serà possible que l'alumnat faci les necessàries transferències de recursos de tota mena entre les llengües que es treballen a l'aula. Certament, en adonar-se de les similituds o les diferències entre llengües diferents apareix més clara l'estructura de la primera llengua i de retop la de les altres.

Quant als recursos relacionats amb els gèneres textuais, aquests s'hauran de treballar segons quins siguin els textos presents en les activitats globals i els projectes de l'aula. Caldrà presentar diversitat de textos per tal de poder comparar-los i per identificar-ne les característiques, de manera que aquests gèneres textuais observats i analitzats esdevinguin models que es puguin aplicar de manera justificada i adequada en la producció (oral, escrita o multimodal) exigida per solucionar les situacions plantejades a l'aula. Segons això, l'ordre de presentació dels gèneres s'haurà d'establir tenint en compte les activitats globalitzadores i significatives a partir de les quals s'organitza l'aprenentatge de les competències. Això sí, sense caure en repeticions ni oblidant cap tipologia. En les anàlisis dels gèneres caldrà centrar-se en l'estructura i en la presentació dels elements més analítics (gramaticals i de lèxic) que els caracteritzen.

Quant als recursos més analítics, el plantejament haurà de ser similar al que s'ha enunciat per al treball dels recursos relacionats amb els gèneres textuais. A més d'emmarcar les tasques en les activitats significatives del treball a l'aula, caldrà introduir els elements que facilitaran la millora de les habilitats comunicatives dels alumnes, a partir de les realitzacions de l'alumnat i no a partir d'esquemes més o menys teòrics de les teories gramaticals o lèxiques o de les regles ortogràfiques. Segons això, la presentació que apareix al programa de cap manera no s'ha de llegir com l'ordre de presentació dels recursos, sinó que a partir de les produccions de l'alumnat s'aniran presentant els recursos que afavoriran el domini de la comprensió, l'expressió, la interacció i la mediació, siguin orals, escrites o multimodals.

Al començament d'aquestes orientacions ja s'han introduït elements suficients per a l'ensenyament i l'aprenentatge dels recursos conceptuals, procedimentals i actitudinals. De tota manera caldrà ser molt conscients dels punts següents:

- a) El fet que els recursos conceptuals no s'han d'identificar amb la memorització de regles o teories, sinó amb la reflexió com a avaluació de les activitats lingüístiques.
- b) El fet que els recursos procedimentals han d'obrir el camí cap a l'interès pel coneixement cada vegada més acurat del funcionament de la llengua, les llengües i la comunicació, per aplicar-lo a les pròpies activitats lingüístiques i comunicatives.
- c) La importància dels recursos actitudinals, bàsics per al desenvolupament global de les competències lingüístiques i comunicatives i per a l'obertura a la diversitat i la pluralitat del nostre món, en el camí cap a una ciutadania més crítica i responsable.

Recursos de llengua anglesa

Bloc 1. Oralitat

2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES	
Les rutines per organitzar la comunicació i la gestió de l'aula.	Les rutines per organitzar la comunicació a l'aula i les normes de la conversa.
El llenguatge verbal i no verbal per entendre i produir paraules, frases i textos orals i multimodals molt senzills i breus.	El llenguatge verbal i no verbal per entendre i produir paraules, frases i textos orals i multimodals senzills i breus.
Les característiques bàsiques (estructura del text, temes, etc.) pròpies dels textos multimodals que es treballen a l'aula.	Les característiques més comunes (estructura del text, temes, organització de la informació, apartats, ús d'estructures sintàctiques o expressions fetes, etc.) dels gèneres als quals pertanyen els textos multimodals que es treballen a l'aula.
Els passos per a la realització de textos orals: planificació, concreció de les idees de què es vol parlar, preparació dels materials de suport i producció.	Els passos per a la realització de textos orals: planificació, cerca i concreció de les idees del text oral, organització de les idees (amb guions i esquemes), producció (segons el gènere textual oral triat) i revisió de la intervenció oral, seguint els criteris proposats a l'aula.
Les rutines per organitzar la comunicació i la gestió de l'aula.	Les rutines per organitzar la comunicació a l'aula i les normes de la conversa.
PROCEDIMENTS	
Planificació de textos orals	
Previsió dels passos que cal fer en la realització de textos orals formals.	Previsió dels passos que cal fer en la realització de textos orals formals.
Identificació conjunta i amb l'ajuda del mestre de la situació comunicativa, de la finalitat i de les intencions dels textos orals.	Identificació de la situació comunicativa, de la finalitat i de les intencions dels textos orals.
Preparació per participar en les activitats orals, seguint models i amb l'ajuda del mestre.	Elaboració, cooperant amb altres alumnes i amb l'ajuda del mestre, de guions o d'esquemes per guiar la cerca d'informació i organitzar el text oral.
	Selecció i elaboració de materials multimodals per donar suport a la producció de textos orals.
Organització de les frases o dels textos breus i senzills fent servir pautes o elements de suport proporcionats pel docent.	Organització del discurs oral a partir de la informació i dels materials gràfics seleccionats, seguint l'estructura del gènere textual triat.
Assajos, amb altres alumnes, de la producció de frases orals amb el suport de pautes i amb l'ajut del mestre.	Preparació i assajos dels textos orals, amb altres alumnes, fent atenció al que es dirà, com es dirà i amb quins suports es farà.
Producció, ordenada i clara, a l'aula de frases orals, senzilles i breus, que expressen idees, emocions i sentiments, fent servir, si és necessari, elements de suport (guions, imatges, documents audiovisuals) i amb l'ajut del mestre.	Producció, ordenada i clara, a l'aula de missatges monològals orals, senzills i breus, que expressen idees, emocions i sentiments, seguint l'estructura i les característiques pròpies dels gèneres textuais que apareixen al bloc 5, i fent servir, si és necessari, elements de suport (guions, imatges, documents audiovisuals).
Ús correcte del vocabulari treballat a l'aula.	Ús correcte del vocabulari treballat a l'aula.
Ús acceptable de les estructures sintàctiques treballades a l'aula.	Ús correcte de les estructures sintàctiques treballades a l'aula.

Producció de les frases i paraules amb una pronunciació i una entonació acceptables.	Producció dels missatges amb una pronunciació i una entonació correctes.
Producció de les frases i paraules fent servir un volum, un to i un ritme correctes.	Producció dels missatges orals fent servir un volum, un to i un ritme correctes.
Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal per donar suport a les paraules i frases.	Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal, adequats a les situacions comunicatives, per connectar amb l'audiència i per donar suport al missatge.
	Interpretació del llenguatge no verbal de l'auditori (senyals d'atenció o d'avorriment) per regular la pròpia expressió amb l'ajut del mestre.
Regulació i correcció, amb l'ajut del mestre, de les paraules i frases que produeix.	Regulació i correcció del propi discurs amb l'ajut del mestre o d'altres alumnes.
Valoració global, amb l'ajut del docent, de la pròpia producció oral monològica.	Valoració global autònoma de la pròpia producció oral monològica.
Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per produir frases orals en anglès.	Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per produir missatges orals en anglès.
Comprensió oral	
Anticipació, amb l'ajut de les preguntes del mestre, del significat d'una frase o d'un text breu i senzill que s'ha de produir, a partir d'interpretar el context o les imatges de suport, si n'hi ha.	Anticipació, amb l'ajut de les preguntes del mestre, del contingut d'un missatge –enregistrat o en directe–, d'instruccions o d'una explicació que algú fa a la classe, a partir d'elements de suport (tema, imatges, etc.).
Comprensió d'instruccions breus relacionades amb la gestió de l'aula o amb l'execució d'accions senzilles, amb l'ajut, si convé, d'elements de suport (imatges, sons, llenguatge no verbal).	Comprensió d'instruccions breus relacionades amb la gestió de l'aula o amb l'execució d'accions i processos senzills, amb l'ajut, si convé, d'elements de suport (imatges, sons, llenguatge no verbal).
Comprensió del significat de paraules i frases senzilles pronunciades de manera clara i relacionades amb situacions o temes coneguts, amb l'ajut, si convé, d'elements de suport (imatges, sons, llenguatge no verbal).	Comprensió, amb ajut del mestre i d'elements de suport (imatges, sons, llenguatge no verbal), del missatge global de textos orals i audiovisuals, senzills i breus, que tenen una parla clara i tracten de situacions o temes coneguts i que pertanyen a un dels gèneres textuals que apareixen al bloc 5.
	Comprensió, amb ajut del mestre i d'elements de suport (imatges, sons), de les idees clau i de la intenció comunicativa de textos orals i audiovisuals, senzills i breus, que tenen una parla clara i tracten de situacions o temes coneguts i que pertanyen a un dels gèneres textuals que apareixen al bloc 5.
Escolta atenta per construir significat i interpretar-lo globalment.	Escolta atenta per construir significat i interpretar-lo globalment.
Deducció del significat de paraules i expressions noves a partir d'elements de suport i amb l'ajut i la guia del mestre.	Deducció del significat de paraules i expressions noves a partir d'elements de suport, dels coneixements previs i del context comunicatiu.
	Valoració dels recursos verbals emprats per l'emissor en les produccions orals amb l'ajut del mestre i l'ús de pautes d'observació senzilles aportades a l'aula.
	Ús del llenguatge no verbal (mirades, gestos, postura corporal...) i reaccions per mostrar atenció o dubtes en una producció oral.
Valoració, amb l'ajut del docent, de la pròpia comprensió oral.	Valoració autònoma de la pròpia comprensió oral.
Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per entendre frases orals en anglès.	Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per produir missatges orals en anglès.

Interacció	
	Organització, preparació i assajos per reproduir situacions orals dialògiques, amb l'elaboració de guions i atenent a elements del llenguatge no verbal.
Participació en converses senzilles basades en la formulació i comprensió de preguntes i respostes.	Participació, amb ajut del mestre, en la producció de converses espontànies a l'aula, siguin presencials o virtuals, que reproduïxen, de manera molt senzilla, situacions comunicatives de la vida real o tracten de temes coneguts.
Utilització d'estratègies per demanar el torn de paraula i per poder intervenir respectant altres interlocutors.	Utilització adequada d'estratègies per demanar el torn de paraula i per intervenir de manera adequada.
Comprensió i seguiment del fil temàtic d'una conversa fent intervencions puntuals.	Comprensió i seguiment del fil temàtic d'una conversa i de les idees més importants que sorgeixen, interpretant el llenguatge no verbal dels interlocutors i fent intervencions puntuals.
Ús correcte en les interaccions del vocabulari treballat a l'aula.	Ús correcte en les interaccions del vocabulari treballat a l'aula.
Ús acceptable en les interaccions de les estructures sintàctiques treballades a l'aula.	Ús correcte en les interaccions de les estructures sintàctiques treballades a l'aula.
Producció de les frases i paraules amb una pronunciació i entonació acceptables.	Producció dels missatges amb una pronunciació i entonació correctes.
Producció de les frases i paraules fent servir un volum, un to i un ritme correctes.	Producció dels missatges orals fent servir un volum, un to i un ritme correctes.
Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal per donar suport a les seves paraules i frases.	Utilització del llenguatge gestual i la postura corporal, adequats a les situacions comunicatives, per connectar amb l'audiència i per donar suport al seu missatge.
Ús intencional de la mirada i l'expressió gestual per posar de relleu alguna paraula o part del contingut del missatge.	Ús intencional de la mirada, el llenguatge corporal i l'expressió gestual per reforçar el contingut del missatge, especialment en l'exteriorització d'emocions i sentiments.
Regulació i correcció, amb l'ajut del mestre, de les paraules i frases que produeix.	Regulació i correcció del propi discurs amb l'ajut del mestre o d'altres alumnes.
Valoració global, amb l'ajut del docent, de la seva participació en interaccions orals.	Valoració global de manera autònoma de la pròpia participació en interaccions orals, així com de les intervencions dels altres.
Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per produir frases orals en anglès.	Mobilització dels recursos lingüístics, paralingüístics, extralingüístics i culturals adquirits en altres llengües com a suport per produir missatges orals en anglès.
Mediació	
Adaptació de la pròpia expressió, amb l'ajut del mestre, a les persones que mostren incomprensió.	Adaptació de la pròpia expressió a les necessitats de comprensió de les persones que mostren incomprensió, mitjançant la reformulació o les parafrasis.
Participació en les activitats orals afavorint la participació dels altres interlocutors.	Participació en les activitats orals afavorint la participació dels altres interlocutors i ajudant-los a produir o entendre els missatges que sorgeixen a l'aula.
ACTITUDS I VALORS	
Respecte per les normes bàsiques de comunicació a l'aula.	Respecte per les normes bàsiques de comunicació a l'aula.
Respecte per la diversitat de les opinions dels interlocutors que participen en les activitats orals i audiovisuals.	Respecte per la diversitat de les opinions dels interlocutors que participen en les activitats orals i audiovisuals.

Interès i esforç per dur a terme una expressió oral acurada.	Interès i esforç per dur a terme una expressió multimodal oral acurada, analògica o digital.
Voluntat de millorar la pròpia expressió oral.	Voluntat de millorar la pròpia expressió oral.
Esforç per escoltar i comprendre textos orals multimodals de diversa mena.	Esforç per escoltar, comprendre i interpretar adequadament textos orals multimodals de diversa mena.
Reaccions a les intervencions dels interlocutors i mostres d'escolta activa, sense interrompre els altres, amb l'ajut i la guia del mestre.	Adopció d'una actitud d'escolta activa, oberta i tolerant en les interaccions amb els altres, amb reaccions adequades i sense interrompre l'altra gent, amb l'ajut del mestre.
Interès i voluntat per participar en les interaccions i seguir el fil de la conversa.	Interès i voluntat per participar en les interaccions i seguir el fil de la conversa ajudant a desenvolupar-la.

Bloc 2. Lectura

2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES	
Les característiques bàsiques (estructura del text, temes, etc.) pròpies dels textos multimodals que es treballen a l'aula i que apareixen al bloc 5.	Les característiques més comunes (estructura del text, temes, organització de la informació, apartats, ús d'estructures sintàctiques o expressions fetes, etc.) dels gèneres als quals pertanyen els textos multimodals que es treballen a l'aula i que apareixen al bloc 5.
El diccionari il·lustrat com a eina per resoldre problemes de comprensió.	Els diccionari de la llengua i els diccionaris digitals com a eina per resoldre problemes de comprensió.
PROCEDIMENTS	
Accés als textos	
Lectura silenciosa de paraules, frases o textos multimodals molt senzills i molt breus observant les imatges i seguint les lletres amb la mirada.	Lectura silenciosa de paraules, frases o textos multimodals senzills i breus observant les imatges i seguint les lletres amb la mirada.
Lectura en veu alta de paraules, frases o textos multimodals molt senzills i molt breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar projectant la veu de manera adequada per fer-se entendre.	Lectura en veu alta de textos multimodals senzills i breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar projectant la veu de manera adequada per fer-se entendre.
Lectura en veu alta de paraules, frases o textos multimodals molt senzills i molt breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar fent servir un to adequat a la situació lectora.	Lectura en veu alta de textos multimodals senzills i breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar fent servir un to adequat a la situació lectora.
Lectura en veu alta per millorar la mecànica de la lectura i afavorir la lectura comprensiva a través de les pauses i l'entonació.	Aplicació de mecanismes de lectura expressiva en veu alta: adequació de l'entonació, del ritme i de les pauses de lectura.
Lectura en veu alta allargant els primers sons de les paraules que costen de llegir per reconèixer-les i pronunciar-les de manera entenedora, amb l'ajuda del mestre.	Lectura en veu alta allargant els primers sons de les paraules que costen de llegir per reconèixer-les i pronunciar-les de manera entenedora.
Planificació de la lectura	
Anticipació, amb les preguntes del mestre i l'ajut d'altres alumnes, de la temàtica d'un text a través de la comprensió del títol i de les imatges que l'acompanyen.	Anticipació, amb l'ajut puntual del mestre i d'altres alumnes, de la temàtica d'un text a través de la comprensió del títol i de les imatges que l'acompanyen.
Activació, amb la guia constant i les preguntes del mestre, dels propis coneixements i de les experiències lectores prèvies, en anglès o en altres llengües.	Activació, amb l'ajut puntual del mestre, dels propis coneixements i de les experiències lectores prèvies, en anglès o en altres llengües.
Reconeixement de l'objectiu comunicatiu de la lectura, amb l'ajut i les preguntes del mestre i en col·laboració amb altres alumnes.	Identificació de l'objectiu comunicatiu que es persegueix en llegir el text.
Identificació del gènere textual al qual pertany el text que es llegeix a partir de l'observació de la seva estructura i temàtica, de la disposició i la mida de les lletres i, si n'hi ha, la interpretació de les imatges que l'acompanyen.	Identificació del gènere textual al qual pertany el text que es llegeix a partir de l'observació de la seva estructura, la seva temàtica, la disposició i la mida de les lletres, l'organització de la informació, els apartats que té, les estructures sintàctiques o expressions fetes que hi apareixen i, si n'hi ha, la interpretació de les imatges que l'acompanyen.

Estratègies de comprensió	
Aplicació d'estratègies de lectura molt senzilles, amb l'ajut del mestre.	Aplicació d'estratègies de lectura senzilles adients a l'objectiu comunicatiu que es persegueix.
Identificació instantània de paraules, grups de paraules (chunks) o frases escrites treballades a l'aula i relacionades amb aspectes de la vida quotidiana o escolar.	Identificació de les paraules clau d'un text per inferir-ne el significat global (scanning).
	Lectura ràpida d'un text multimodal senzill i breu per identificar-ne el tema i copsar-ne el missatge global (skimming).
Lectura pausada del text per reconèixer el vocabulari i les estructures sintàctiques treballades a l'aula i així poder identificar-ne el tema, copsar-ne el missatge global i entendre'n les idees principals (lectura intensiva).	Lectura pausada del text per reconèixer el vocabulari i les estructures sintàctiques treballades a l'aula i així poder identificar i entendre les idees principals i alguns detalls significatius del text (lectura intensiva).
	Formulació d'hipòtesis, durant la lectura, de la informació que conté el text, a partir del reconeixement de grups de paraules (chunks) o de l'activació dels coneixements previs sobre el tema.
Interpretació, a partir de preguntes que formula el docent, del significat dels elements verbals (disposició del text, mida de les lletres, reconeixement de les paraules clau) i no verbals (imatges, gràfics) de textos multimodals senzills i breus.	Interpretació del significat dels elements verbals (disposició del text, mida de les lletres, reconeixement de les paraules clau) i no verbals (imatges, gràfics) de textos multimodals senzills i breus.
Selecció, amb molt d'ajut del docent, de la informació rellevant del text en funció de l'objectiu comunicatiu que persegueix (identificar el tema, reconèixer el vocabulari treballat a classe, etc.).	Selecció de la informació rellevant del text en funció de l'objectiu comunicatiu que persegueix (identificar el tema, reconèixer el vocabulari treballat a classe, obtenir informació, produir textos semblants, etc.).
Lectura silenciosa molt pausada per parar atenció a les paraules que no es coneixen i poder aplicar estratègies d'intercomprensió.	Lectura silenciosa de textos obviament els mots que no es coneixen i relectura del text aplicant estratègies d'intercomprensió o fent inferències sobre el significat d'aquests mots.
Deducció, amb l'ajut del docent, del significat de paraules o grups de paraules a partir de relacionar-les amb altres que l'alumne coneix en aquesta llengua o en una altra.	Deducció del significat de paraules o grups de paraules a partir de relacionar-les amb altres que l'alumne coneix en aquesta llengua o en una altra.
Formulació de preguntes al docent o als companys quan hi ha paraules que no s'entenen o es necessiten aclariments sobre el missatge global dels textos que es llegeixen.	Utilització de recursos i procediments diversos per solucionar possibles problemes de comprensió (formular preguntes a altres lectors, consultar diccionaris o enciclopèdies digitals o en paper).
Ús de la biblioteca d'aula i de les biblioteques digitals per cercar informació.	Ús de la biblioteca d'aula i d'escola i de les biblioteques digitals per cercar informació.
Mediació	
Participació, amb l'ajut del mestre i altres alumnes, en la lectura compartida per construir el significat dels textos que es llegeixen, s'escolten o es visionen.	Participació, amb altres alumnes i l'ajut puntual del mestre, en la lectura compartida per construir el significat dels textos que es llegeixen, s'escolten o es visionen.
Explicació amb les pròpies paraules, a altres alumnes o persones de fora de l'aula, del significat de paraules i idees concretes dels textos que s'han llegit, escoltat o visionat.	Explicació amb les pròpies paraules, a altres alumnes o persones de fora de l'aula, del significat de textos que s'han llegit, escoltat o visionat perquè els entenguin millor.
Procediments d'avaluació de la lectura	
Reflexió sobre el grau de comprensió d'un text, amb ajuda del mestre.	Reflexió sobre el grau de comprensió d'un text.
Valoració, amb l'ajut del docent, sobre si cal rellegir una paraula, grups de paraules, frases o textos per poder-los entendre millor.	Valoració autònoma sobre si cal rellegir una paraula, grups de paraules, frases o textos per poder-los entendre millor.

ACTITUDS I VALORS	
Interès per identificar paraules o grups de paraules i per comprendre frases o textos molt senzills i breus, tenint en compte la seva finalitat.	Interès per comprendre textos senzills i breus, tenint en compte la seva finalitat.
Voluntat d'identificar, amb l'ajut del docent, les informacions que són necessàries per resoldre tasques acadèmiques o de la vida quotidiana.	Voluntat d'identificar les informacions que són necessàries per resoldre tasques acadèmiques o de la vida quotidiana.
Predisposició per demanar ajut.	Predisposició per demanar, cercar o donar ajut.
Tenir cura dels suports (diccionaris, llibres, fitxes, ordinadors...).	Tenir cura dels suports (diccionaris, llibres, fitxes, ordinadors...).

Bloc 3. Escriptura

2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES	
Les característiques bàsiques (estructura del text, temes, etc.) dels gèneres presents en els textos multimodals que es treballen a l'aula i que apareixen al bloc 5.	Les característiques més comunes (estructura del text, temes, organització de la informació, apartats, ús d'estructures sintàctiques o expressions fetes, etc.) dels gèneres als quals pertanyen els textos multimodals que es treballen a l'aula i que apareixen al bloc 5.
Format de presentació dels textos i les seves característiques: títols, il·lustracions, marges, numeració, etc.	Formes de presentació dels textos i les seves variacions segons el suport (analògic, digital).
Les característiques bàsiques (estructura del text, temes, etc.) dels gèneres presents en els textos multimodals que es treballen a l'aula i que apareixen al bloc 5.	Les característiques més comunes (estructura del text, temes, organització de la informació, apartats, ús d'estructures sintàctiques o expressions fetes, etc.) dels gèneres als quals pertanyen els textos multimodals que es treballen a l'aula i que apareixen al bloc 5.
PROCEDIMENTS	
Planificació de l'escriptura	
Concreció, amb altres alumnes i amb la guia del mestre, del tema i del propòsit comunicatiu del text.	Concreció del tema del text i precisió del propòsit comunicatiu que porta a produir-lo, considerant el receptor-lector potencial.
Activació dels coneixements sobre el tema treballat mitjançant converses guiades pel mestre que permetin ordenar i organitzar les idees.	Activació dels coneixements sobre el tema treballat i sobre la forma d'escriure-ho amb una pluja d'idees i amb converses guiades pel mestre.
Elecció, amb ajut del mestre, del suport i del gènere textual adients a la finalitat i la situació comunicativa.	Elecció, amb la guia del mestre, del format, del suport i del gènere textual adients a la finalitat i a la situació comunicativa.
Planificació oral o escrita del que es vol escriure a través de guions senzills per a l'escriptura.	Planificació oral o escrita del contingut i la forma del text, amb la realització conjunta de guions d'escriptura i amb l'ajut del mestre.
Generació d'idees per a l'escriptura	
Recerca, cooperativa o individual i amb la guia constant del mestre, d'informació necessària per redactar el text.	Recerca, cooperativa i individual, de la informació i el material gràfic necessaris per redactar el text, seguint els guions elaborats a l'aula.
Recollida de la informació, dades i materials necessaris per poder-los utilitzar en la redacció i elaboració del text.	Recollida de la informació, dades i materials necessaris per poder-los utilitzar en la redacció i elaboració del text.
Ús de la biblioteca d'aula i de les biblioteques digitals per cercar informació.	Ús de la biblioteca d'aula i d'escola i de les biblioteques digitals per cercar informació.
Textualització	
Espectura de paraules conegudes i frases senzilles relacionades amb temes diversos.	
Redacció de textos breus senzills i significatius, atenent a la situació comunicativa i tenint cura de la presentació.	Redacció de textos senzills atenent al tema, al receptor i a la intenció comunicativa.
	Redacció de textos senzills tenint cura de la presentació, segons quin sigui el seu format i el suport.
Aplicació dels acords presos sobre la organització i l'estructura	Aplicació dels recursos estructurals i organitzatius textuais per

del text per presentar la informació textual o gràfica.	presentar la informació i els materials gràfics prèviament seleccionats amb l'ajuda de guions.
Ús funcional de les marques d'organització de la frase i del text: el títol, les majúscules i els signes de puntuació bàsics.	Ús funcional de les marques d'organització del text: títol, paràgrafs i marges, majúscules i signes de puntuació.
Ús funcional de marcadors o connectors textuais, segons apareixen al bloc 5.	Ús funcional de marcadors o connectors textuais, segons apareixen al bloc 5.
Ús correcte del vocabulari i ús acceptable de les estructures sintàctiques treballades a l'aula.	Ús correcte del vocabulari i de les estructures sintàctiques treballades a l'aula.
Ús de les funcions més bàsiques dels processadors de text.	Ús dels recursos bàsics dels programes de tractament de text, incloent-hi les funcions relacionades amb els elements gràfics.
Mediació	
Participació en les activitats escrites afavorint les produccions dels altres interlocutors.	Participació en les activitats escrites afavorint les produccions dels altres interlocutors i ajudant-los en el seu procés d'escriptura.
Regulació del procés i revisió de l'escriptura	
Revisió del text durant la redacció fent relectures i participant en la correcció que fa amb la mestra.	Revisió del text durant la redacció fent relectures i participant en la correcció que fa conjuntament amb la mestra o altres companys.
Revisió final del text corregint-ne la coherència, la cohesió i l'aplicació de les normes específiques del gènere textual de què es tracta.	Revisió final del text corregint-ne la coherència, la cohesió i l'aplicació de les normes específiques del gènere textual de què es tracta.
Revisió de la sintaxi, el lèxic, l'ortografia i la presentació del text, a partir de les observacions d'altres alumnes i l'ajut continuat del mestre, segons el guió que s'hagi acordat a la classe.	Revisió de la sintaxi, el lèxic, l'ortografia i la presentació del text, a partir de les observacions del mestre o d'altres alumnes, segons el guió que s'hagi acordat a la classe.
Ús d'eines i instruments per facilitar l'escriptura correcta de les paraules i per revisar-ne l'ortografia, amb ajut del mestre.	Ús d'eines i instruments per facilitar la revisió i la correcció de les pròpies produccions: regles conegudes, diccionaris, llibretes personals, corrector incorporat en un programa de tractament de textos, bases d'orientació, etc.
Avaluació final del procés d'escriptura i del resultat final.	Avaluació final del procés d'escriptura i del resultat final.
Formulació de preguntes al docent o als companys quan no se saben formular enunciats.	Utilització de recursos i procediments diversos per solucionar possibles problemes de producció (formular preguntes a altres lectors, consultar diccionaris o enciclopèdies digitals o en paper).
ACTITUDS I VALORS	
Interès per aprendre a escriure i per redactar frases i textos breus útils i significatius de forma clara i entenedora.	Interès per aprendre a escriure i per redactar textos útils i significatius de forma clara i entenedora.
Valoració de l'escriptura, en totes les modalitats i els suports, com a eina en la creació del coneixement i per a la comunicació amb altres persones.	Valoració de l'escriptura, en totes les modalitats i els suports, com a eina en la creació del coneixement i per a la comunicació amb altres persones.
Interès per experimentar amb produccions audiovisuals i amb l'ús de tecnologies digitals com a eines en la creació del coneixement i per a la comunicació amb altres persones.	Interès per elaborar produccions audiovisuals i amb l'ús de tecnologies digitals com a eines en la creació del coneixement i per a la comunicació amb altres persones.
Confiança en un mateix per poder millorar les produccions escrites, amb el suport del mestre.	Confiança en un mateix per poder millorar les produccions escrites.
Voluntat de tenir cura de l'estètica de la presentació dels textos escrits i de mantenir-la, amb la guia i l'ajut del mestre.	Voluntat de tenir cura de l'estètica de la presentació dels textos escrits i de mantenir-la.

Bloc 4. Literatura

2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES	
Els textos literaris que es treballen a l'aula i les seves característiques bàsiques. El conte, les cantarelles, les cançons i les endevinalles, entre d'altres.	Els textos literaris que es treballen a l'aula i les seves característiques més comunes. El conte, la llegenda, la faula, les cantarelles, les cançons, les endevinalles, els embarbussaments, els poemes breus, les representacions teatrals i el còmic, entre d'altres.
PROCEDIMENTS	
Accés a les obres literàries	
Descobriment de diferents tipus i suports d'obres literàries.	Reconeixement de diferents tipus i suports d'obres literàries.
Ús de la biblioteca d'aula i de les fonts digitals per accedir a obres literàries en suports i formats diversos.	Ús de la biblioteca d'aula i d'escola i de les fonts digitals per accedir a obres literàries en suports i formats diversos.
Selecció molt guiada d'obres literàries adequades a l'edat, gustos i interessos i domini de la llengua de l'alumne.	Selecció guiada d'obres literàries adequades a l'edat, gustos i interessos i domini de la llengua de l'alumne.
Recepció i comprensió d'obres literàries	
Identificació del gènere de l'obra literària (conte, cançó, cantarella, representació teatral...).	Identificació del gènere de l'obra literària (conte, poema, cançó, cantarella, còmic, representació teatral...).
Aplicació, amb la guia del mestre, de les estratègies adients per comprendre obres literàries breus i senzilles en funció del seu gènere.	Aplicació de les estratègies adients per comprendre obres literàries breus i senzilles en funció del seu gènere.
Comprensió, amb la guia del mestre, del missatge global d'obres literàries breus i senzilles en formats i suports diversos parant atenció al significat dels elements verbals i no verbals.	Comprensió del missatge global d'obres literàries breus i senzilles en formats i suports diversos parant atenció al significat dels elements verbals i no verbals.
Aplicació, en la recepció i interpretació d'obres literàries, amb ajut del mestre, de les estratègies de regulació que s'empren per comprendre textos no literaris orals, audiovisuals o escrits (relectures, ús de diccionaris, preguntes al mestre...).	Aplicació, en la recepció i interpretació d'obres literàries, de les estratègies de regulació que s'empren per comprendre textos no literaris orals, audiovisuals o escrits (relectures, ús de diccionaris, preguntes al mestre...).
Interpretació, reacció i valoració d'obres literàries	
Valoració del grau de satisfacció amb l'obra literària que l'alumne ha llegit, escoltat o visionat.	Valoració del grau de satisfacció amb l'obra literària que l'alumne ha llegit, escoltat o visionat.
Expressió dels sentiments que li desperta a l'alumne l'obra literària, mitjançant l'ús d'emocones o d'altres símbols gràfics.	Expressió dels sentiments que li desperta a l'alumne l'obra literària, mitjançant l'ús de paraules clau, d'emocones o d'altres símbols gràfics.
Producció d'obres literàries	
Memorització i reproducció, amb l'ajut del docent, d'obres literàries senzilles i breus (cançons, cantarelles).	Memorització i reproducció, amb l'ajut del docent, d'obres literàries senzilles i breus (cançons, cantarelles, obres teatrals breus).
Creació, a partir de tècniques que afavoreixen la imitació i la repetició, d'obres literàries molt senzilles i breus, de formats diversos, que s'ajusten a les característiques textuais d'algun	Creació, a partir de models i de l'ús de recursos multimodals, d'obres literàries senzilles i breus, de formats diversos, que s'ajusten a les característiques d'algun dels gèneres que coneix,

dels gèneres que l'alumne coneix.	com a mitjà per expressar emocions, realitats o ficcions.
Participació, amb ajut del mestre, en la reproducció oral de contes, fent servir una pronunciació i una entonació correctes.	Participació, amb l'ajut del mestre, en la producció d'obres literàries orals molt senzilles i breus, en suports diversos, a partir de models, fent servir una pronunciació i una entonació correctes.
Participació, amb ajut del mestre, en la reconstrucció de contes a partir de models.	Participació, amb l'ajut del mestre, en la producció d'obres literàries escrites molt senzilles i breus, en suports diversos, a partir de models o de la transformació d'un gènere a un altre (per exemple, transformació d'un conte en cançó).
Aplicació en la producció oral i escrita d'obres literàries, amb ajut del mestre, de les estratègies de regulació que s'empren per elaborar textos no literaris.	Aplicació en la producció oral i escrita d'obres literàries de les estratègies de regulació que s'empren per elaborar textos no literaris.
Ús de les funcions més bàsiques dels processadors de textos i d'eines per enregistrar.	Ús dels recursos bàsics dels programes de tractament de textos (incloent-hi les funcions relacionades amb els elements gràfics) i d'eines per enregistrar i editar imatges i vídeos.
Valoració, mitjançant l'ús d'emoticones o d'altres símbols gràfics, del grau de satisfacció amb el text literari que s'ha produït.	Valoració, mitjançant l'ús de paraules clau, d'emoticones o d'altres símbols gràfics, del grau de satisfacció amb el text literari que s'ha produït.
ACTITUDS I VALORS	
Confiança en un mateix a l'hora d'accedir, amb el suport del mestre, a obres literàries en suports i formats diversos.	Confiança en un mateix a l'hora d'accedir a obres literàries en suports i formats diversos.
Interès per entendre i produir obres literàries molt senzilles i breus.	Interès per entendre, produir i representar obres literàries senzilles i breus.
Voluntat de produir o reproduir obres literàries orals de manera entenedora, amb l'ajut del mestre.	Voluntat de produir o reproduir obres literàries orals de manera entenedora.
Voluntat de tenir cura del material de suport de les obres literàries.	Voluntat de tenir cura del material de suport de les obres literàries.
Valoració de la literatura com a mitjà de gaudi.	Valoració de la literatura com a mitjà de gaudi i d'accés a altres cultures.

Bloc 5. Reflexió sobre la llengua

2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES	
Les llengües	
La realitat plurilingüe i pluricultural dels nens i nenes de la classe.	La realitat plurilingüe i pluricultural dels nens i nenes de la classe.
La comunicació sense paraules: els gestos i les emoticones.	L'ús d'elements no verbals en la comunicació: els gestos, la posició del cos, les emoticones, les icones, els logotips, els gifs i el mim.
Els gèneres textuais	
Els textos enumeratius, com ara llistes i etiquetes o horaris.	Els textos enumeratius, com ara llistes i etiquetes, dates i horaris, índexs o menús.
Els textos narratius, com ara autobiografies i biografies o relats d'activitats quotidianes, habilitats i gustos.	Els textos narratius, com ara autobiografies i biografies; relats d'activitats quotidianes, habilitats i gustos; relats de rutines i de fets viscuts a l'escola o fora o reportatges breus.
Els textos descriptius, com ara la descripció física de persones, animals o objectes; les descripcions de llocs, o la descripció del temps atmosfèric.	Els textos descriptius, com ara la descripció física de persones, animals o objectes; la descripció del temps atmosfèric; la descripció d'edificis i llocs; les definicions; descripcions breus de processos o guies turístiques.
Els textos dialògics, com ara salutacions i comiats, diàlegs d'aula, la formulació de preguntes i respostes o simulacions senzilles.	Els textos dialògics, com ara salutacions i comiats, diàlegs d'aula, la formulació de preguntes i respostes, les simulacions o els qüestionaris.
Els textos instructius, com ara ordres bàsiques, instruccions per a la gestió d'aula, instruccions per elaborar un producte (un dibuix, una titella, un mural, etc.) o jocs de pistes.	Els textos instructius, com ara ordres bàsiques, instruccions per a la gestió d'aula, instruccions per elaborar un producte, la recepta de cuina, regles de jocs o instruccions per ubicar-se en l'espai.
	Els textos expositius, com ara les exposicions orals, informes o murals.
La morfosintaxi	
El substantiu: la formació de plurals. El genitiu saxó.	El substantiu: la formació de plurals, la formació de substantius a partir de verbs. El genitiu saxó.
L'adjectiu: característiques dels adjectius en anglès i posició dins la frase.	L'adjectiu: característiques dels adjectius en anglès i posició dins la frase. Els comparatius i els superlatius. La formació d'adjectius a partir de substantius.
El verb: el present dels verbs to be i to have. El verb modal can. There is / there are. Els temps verbals d'imperatiu, el present simple i el present continu. La concordança entre el subjecte i el verb.	El verb: el present i el passat dels verbs to be i to have. Els verbs modals can i must. There is / there are / there was / there were. Els temps verbals: l'imperatiu, el present simple, el present continu, el passat simple i el futur (will / going to). La concordança entre el subjecte i el verb.
L'adverbi: adverbis de freqüència.	L'adverbi: adverbis de freqüència. La formació d'adverbis a partir d'adjectius (adverbis de manera).
El determinant: l'article definit (the) i indefinit (a), els demostratius (this, that, these, those), els quantificadors (numerals cardinals) i els possessius.	El determinant: l'article definit (the) i indefinit (a), els demostratius (this, that, these, those); els quantificadors (some, any, much, many, a lot of; els numerals cardinals i ordinals) i els possessius.

La concordança entre determinants i substantius.	La concordança entre determinants i substantius.
El pronom: els pronoms personals (subjecte).	El pronom: els pronoms personals (subjecte i objecte) i els pronoms possessius.
La preposició: les preposicions de lloc.	La preposició: les preposicions de lloc. Les preposicions de temps.
La frase simple: estructures la frase afirmativa (S + V + C; S + Modal + V + C), negativa (S + V + not + C; S + Modal + not + V + C) i interrogativa (Aux + S + V + C?; Wh + Aux + S + V + C?). Estructura de la frase composta coordinada. Els connectors (and, but).	Estructures de la frase simple. Estructura de la frase composta. Els connectors (and, but, because, then, after, first, next).
El lèxic	
Vocabulari molt bàsic per anomenar persones, animals, etc. EXAMPLES: <i>Family ties; ABC; Colours; Pets / Animals; Parts of the body; Classroom objects; The weather; Parts of the day; Days of the week; Months of the year; Classroom routines; Festivities; Nationalities.</i>	Vocabulari molt bàsic per anomenar persones, animals, objectes, aficions, etc. EXAMPLES: <i>Family ties; ABC; Colours; Pets / Animals; Clothes & Accessories; Parts of the body; Parts of the house; Buildings; Classroom objects; Classroom subjects; The weather; Sports / Games; Parts of the day; Days of the week; Months of the year; Daily routines; Classroom routines; Festivities; Nationalities; Jobs; Hobbies.</i>
Adjectius molt bàsics per descriure persones, objectes, emocions i el temps meteorològic.	Adjectius per descriure persones, objectes, emocions i el temps meteorològic.
Verbs molt bàsics per expressar moviment i rutines.	Verbs per expressar moviment, rutines, accions quotidianes o per descriure processos.
PROCEDIMENTS	
Les llengües i el seu aprenentatge	
Descoberta d'algunes semblances i diferències entre el català i l'anglès.	Descoberta, a partir de diferents observacions, de les llengües de l'entorn de l'alumne.
Ús d'estratègies per aprendre llengües: repetició, memorització i pràctica.	Ús d'estratègies per aprendre llengües: repetició, memorització, pràctica receptiva, expressiva i interactiva, autoavaluació i apropiació.
Ús d'estratègies de mediació per adaptar-se a l'interlocutor: repetir, reformular, traduir, explicar, usar elements no verbals, etc.	Ús d'estratègies de mediació per adaptar-se a l'interlocutor i aconseguir que les altres persones l'entenguin: repetir, reformular, resumir, traduir, explicar, usar elements no verbals, etc.
Transferència de les estratègies lingüístiques i comunicatives apreses o que s'usen en una llengua per comunicar-se en una altra.	Transferència de les estratègies lingüístiques i comunicatives apreses o que s'usen en una llengua per comunicar-se en una altra.
Els gèneres textuais	
Identificació, amb l'ajut del docent, de les característiques textuais bàsiques dels textos orals i audiovisuals que es treballen a classe.	Identificació de les característiques textuais bàsiques dels textos orals, escrits i audiovisuals que es treballen a classe.
Aplicació, amb l'ajut del docent, de les característiques bàsiques (estructura del text, temes, etc.) pròpies dels gèneres textuais que s'elaboren quan es parla a l'aula.	Aplicació de les característiques bàsiques (estructura del text, temes, etc.) pròpies dels gèneres textuais que s'elaboren quan es parla i s'escriu a l'aula.
Transferència des d'altres llengües, i amb l'ajuda del docent, dels coneixements que s'han adquirit sobre les característiques dels gèneres textuais que es treballen a l'aula.	Transferència des d'altres llengües dels coneixements que s'han adquirit sobre les característiques dels gèneres textuais que es treballen a l'aula.

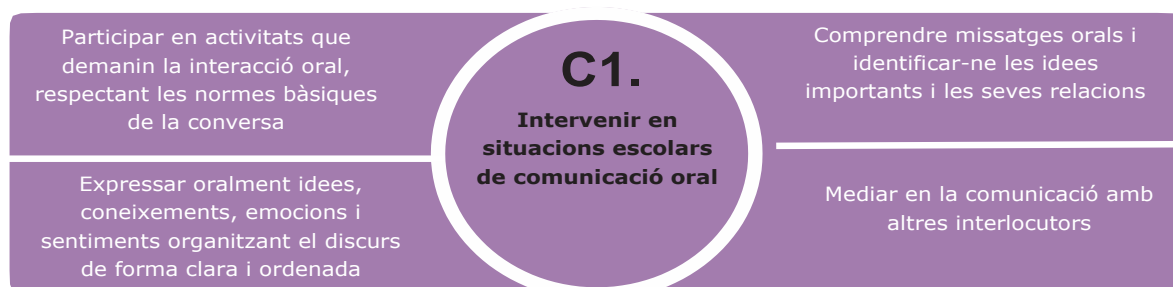

La morfosintaxi	
Reconeixement i aplicació de les normes bàsiques per a la formació de plurals, de l'ús del genitiu saxó i la formació de verbs en gerundi.	Reconeixement i aplicació de les normes bàsiques per a la formació de plurals, de l'ús del genitiu saxó, de les normes bàsiques de derivació, de formes per expressar comparacions i de la formació de verbs en gerundi, passat i participi.
Identificació i aplicació, amb l'ajut del mestre, de les regles per ordenar les paraules dins un sintagma (Det + Adj + Nom; Adv + Adj; Adv + V).	Identificació i aplicació de les regles per ordenar les paraules dins un sintagma (Det + Adj + Nom; Adv + Adj; Adv + V).
Ús correcte, amb el suport del docent, dels determinants i els pronoms en funció del missatge que es vol transmetre.	Ús correcte, amb el suport del docent, dels determinants i els pronoms en funció del missatge que es vol transmetre.
Aplicació de la concordança entre el subjecte i el verb i entre els determinants i els substantius.	Aplicació de la concordança entre el subjecte i el verb i entre els determinants i els substantius.
Comprensió, amb l'ajut del docent, del significat de les preposicions de lloc i ús correcte d'aquestes preposicions en funció del missatge que es vol transmetre.	Comprensió del significat de les preposicions de lloc i de temps i ús correcte d'aquestes preposicions en funció del missatge que es vol transmetre.
Reconeixement i ús de verbs molts bàsics (be, have, there is / there are, can, go, like, etc.) conjugant-los correctament en les dos formes de present.	Reconeixement i ús de verbs molts bàsics (be, have, there is / there are, can, go, like, etc.) conjugant-los correctament en present, passat i futur.
Identificació i aplicació molt bàsiques, amb l'ajut del docent, de les regles per construir frases simples i frases compostes amb els connectors and i but.	Identificació i aplicació de les regles per construir frases simples i frases compostes amb l'ús de connectors bàsics.
El lèxic	
Reconeixement, amb l'ajut d'imatges o del docent, del significat de les paraules que apareixen en els textos que s'empren a l'aula i ús correcte d'aquestes paraules per crear tota mena de textos.	Reconeixement, amb l'ajut del context, del significat de les paraules que apareixen en els textos que s'empren a l'aula i ús correcte d'aquestes paraules per crear tota mena de textos.
Identificació, amb l'ajut del docent, de la relació so-grafia en les paraules que es treballen a classe i aplicació d'aquest coneixement per pronunciar-les o lletrejar-les.	Identificació de la relació so-grafia en les paraules que es treballen a classe i aplicació d'aquest coneixement per pronunciar-les o lletrejar-les.
ACTITUDS I VALORS	
Actitud receptiva i de respecte cap a persones que parlen altres llengües i tenen una cultura diferent a la pròpia.	Valoració i actitud receptiva i de respecte cap a les persones que parlen altres llengües i tenen una cultura diferent a la pròpia.
Motivació i confiança per aprendre anglès.	Motivació i confiança per aprendre anglès.
Interès per gestionar les emocions i possibles frustracions en les etapes d'aprenentatge de l'anglès.	Interès per gestionar les emocions i possibles frustracions en les etapes d'aprenentatge de l'anglès.
Motivació i voluntat per participar en intercanvis amb persones d'altres llengües i cultures.	Motivació i voluntat per prendre part en intercanvis comunicatius en situacions multilingües i multiculturals.
Interès per comprendre com es construeixen paraules, frases i textos molt breus en anglès.	Interès per comprendre com es construeixen paraules, frases i textos molt breus en anglès i voluntat per aplicar aquests coneixements per comunicar missatges amb sentit.
Interès per aprendre paraules noves i per pronunciar-les i escriure-les correctament.	Interès i voluntat per aprendre paraules noves i per pronunciar-les i escriure-les correctament.

Quadres de síntesi de llengua catalana

Quadre de síntesi de la C1 de llengua catalana

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació

CA2. Precisió

CA3. Claredat

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne intervé en català en situacions escolars de comunicació oral, parla de temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana expressant coneixements, sentiments i emocions de manera senzilla.

Mostra claredat en relatar vivències personals, fets o notícies, exposar desitjos i donar la seva opinió sobre temes que es tracten a classe de manera senzilla i entenedora quan organitza el seu discurs de manera clara, pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adequant el volum i el to de veu a la situació comunicativa. Utilitza el llenguatge no verbal i elements audiovisuals senzills, prèviament planificats.

Alhora, s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb oracions i expressions senzilles i el vocabulari necessari dels camps semàntics treballats. A la vegada copsa el sentit global dels missatges orals i audiovisuals que rep, a través de la identificació i la comprensió de les idees més rellevants, ajudant-se del context i dels seus coneixements previs. Mostra una actitud d'escolta activa per identificar la intenció comunicativa més evident dels missatges.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla respectant les normes bàsiques de la comunicació, mostrant-se atent als interlocutors i fent intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors seguint el fil de la conversa i respecta les opinions dels altres i les seves formes d'expressar-se, mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de tornar a explicar de manera senzilla el que ha dit per fer-se entendre.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en català en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana, expressant coneixements, sentiments i emocions.

Mostra claredat en relatar esdeveniments viscuts personalment o no, exposar coneixements, desitjos i projectes de futur o donar la seva opinió de manera raonada, tant en expressions monologals com en interaccions. En fer-ho, manté un discurs clar amb una organització lògica de les idees, amb proposicions i frases ben cohesionades, tant semànticament com gramaticalment, mobilitzant els recursos pertinents treballats a l'aula. A més, pronuncia els sons i les paraules amb correcció i amb una dicció clara i entenedora. Així mateix, regula el volum i el to de veu per tal de facilitar la comprensió del missatge. Evidentment, en tots els moments de la comunicació oral fa un ús adient del llenguatge no verbal (corporal, gestual) facilitador de la comunicació i d'elements audiovisuals senzills, prèviament planificats.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud mostrant un domini d'estructures lingüístiques i del vocabulari precís dels camps semàntics adients. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, n'identifica i en distingeix les idees principals i les secundàries, així com la funció comunicativa més evident, ajudant-se del context i els seus coneixements previs (de gènere i de tema) propers al tema de l'audició.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa (intenció, destinatari) en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació i fa intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Segueix el fil de la conversa reaccionant a les intervencions dels altres interlocutors de manera adequada i respecta les opinions i les formes d'expressar-se dels altres, mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, utilitza el llenguatge no verbal, altres varietats lingüístiques o els recursos d'altres llengües per tornar a formular el que ha dit quan les altres persones no l'entenen.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en català en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre diversitat de temes d'àmbit escolar, relacionats amb els projectes d'aula i altres tasques, i també temes de la vida quotidiana.

Mostra claredat en relatar experiències personals i esdeveniments del seu context proper, en exposar informacions, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió amb arguments de manera raonada, tant en expressions monologals com en interaccions. En fer-ho, manté un discurs clar, amb una organització i estructuració lògica de les idees. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara i fluida que evita confusions. Així mateix, regula el volum, el to de veu i el ritme per emfatitzar o per destacar aspectes que li semblen importants. Evidentment, en tots els moments de la comunicació oral fa un ús adient del llenguatge no verbal i usa els elements audiovisuals necessaris (si n'hi ha) per facilitar la comprensió del missatge.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud i domina el lèxic precís per fer-ho, usant les estructures lingüístiques apropiades i un vocabulari precís variat dins del camp semàntic concret. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn missatges

de diversitat de gèneres textuais orals o audiovisuals, ajudant-se de les funcions i les convencions (estructura i característiques) dels gèneres que coneix. Identifica la intenció comunicativa. Jerarquitzar les idees principals i secundàries, establint relacions entre les diferents idees, siguin explícites o implícites.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació a l'aula mostrant-se atent als interlocutors i fent preguntes per rebre precisions i explicacions, recollint les intervencions dels altres, ampliant els aspectes del tema tractat, etc. Segueix el fil de la conversa reaccionant a les intervencions dels altres interlocutors amb explicacions, raonaments, opinions personals, reconduint la conversa, afavorint la intervenció dels diferents interlocutors, etc. Modula el seu propi punt de vista en funció de les intervencions que fan els altres interlocutors, fa una crítica constructiva a una opinió expressada per una altra persona i afavoreix la presa d'acords, mostrant en tot moment una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar la transmissió del missatge entre interlocutors, amb l'ajut del llenguatge no verbal, d'altres varietats lingüístiques o dels recursos i procediments d'altres llengües.

Quadre de síntesi de la C2 de llengua catalana

Criteris d'avaluació

CA1. Pertinència

CA2. Sentit analític

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en català, dona significat a paraules, frases i textos breus i senzills relacionats amb temes parlats a classe o relacionats amb la seva vida quotidiana, que continguin un vocabulari i unes expressions bàsics.

Per fer-ho, descodifica i codifica de manera pertinent, en veu alta i en silenci, paraules, frases i textos senzills i breus. Pronuncia correctament els sons de manera entenedora i relaciona l'escrit amb les imatges que l'acompanyen per construir el sentit global del text. És capaç de comprendre les idees més rellevants dels textos.

L'alumne demostra sentit analític quan dedueix el sentit probable d'un mot que apareix envoltat d'informació clarament suficient per reconstruir-ne el significat i quan reconeix l'estructura d'alguns gèneres textuais senzills i els relaciona amb el seu contingut. Finalment, dona la seva opinió sobre els textos de manera breu i senzilla.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en català textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza estratègies de comprensió lectora per comprendre textos relacionats amb temes escolars o de la vida quotidiana.

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació. Identifica el tema i la informació explícita dels textos multimodals segons l'objectiu de lectura i identifica la informació implícita més evident. Relaciona coherentment les idees principals entre elles. Posseeix un vocabulari correcte i adequat i infereix el significat de paraules desconegudes per la semblança amb d'altres paraules de la mateixa família o per la semblança amb paraules que coneix d'altres llengües o pel context en què les llegeix.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de facilitar la comprensió del missatge a l'audiència.

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma dels gèneres textuais que coneix. També interpreta el valor o la funcionalitat dels elements no verbals més rellevants, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Reconeix si la informació del text és funcional per resoldre la tasca demanada. Infereix la intenció comunicativa en un context concret i explicitat. Finalment pot fer una valoració personal senzilla del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).

Expectatives de final de 3r cicle

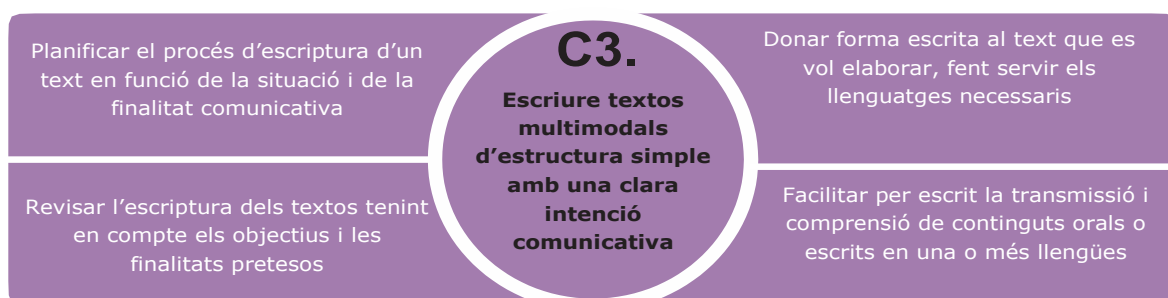
Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en català textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza amb certa autonomia diferents estratègies de comprensió lectora per comprendre el significat de textos multimodals relacionats amb la vida acadèmica o amb aspectes de la vida quotidiana amb un vocabulari prou ampli.

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació, i ho fa quan copsa el sentit global del text a partir de la identificació del tema i les idees principals. Identifica la informació explícita pertinent (comprensió literal), segons quina sigui la intenció comunicativa i la funcionalitat de la lectura, i infereix informació implícita establint connexions simples, la connexió de la pregunta amb un o més fragments o sentits que se sobreentenen. Distingeix entre idees principals i secundàries i hi estableix la relació i la jerarquització. Posseeix un vocabulari prou ampli per comprendre els textos amb certa profunditat i infereix el significat de paraules desconegudes, pel context o les semblances amb altres paraules de la mateixa llengua o d'altres llengües.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix amb fluïdesa, pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de reforçar el significat, donar sentit al text i facilitar-ne la comprensió a l'audiència.

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma (gènere textual) del text. També interpreta el valor o la funcionalitat d'elements no verbals, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Valora el contingut del text segons la seva funcionalitat (si falta o sobra informació, si està ben expressada, etc.). L'alumne té una comprensió crítica, també, quan copsa la intenció del text tenint en compte el seu context i quan valora els textos per la seva credibilitat. Finalment, fa una valoració personal del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).

Quadre de síntesi de la C3 de llengua catalana

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació — CA2. Coherència — CA3. Cohesió — CA4. Correcció

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en català textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa, ho fa sobre temes coneguts i propers dels quals s'ha parlat àmpliament a classe per tal de poder organitzar idees al seu voltant.

Escriu frases senzilles adequades al tema, que s'insereix en diversos contextos i situacions d'aula que responen a finalitats comunicatives concretes. Empra també el vocabulari adequat al tema. També utilitza recursos gràfics per diferenciar el títol del cos del text.

Redacta de manera coherent frases senzilles ben estructurades i textos senzills que reproduïen l'ordre temporal o d'evolució del tema abans oralitzat. A més, les frases senzilles estan ben cohesionades amb connectors bàsics i fa un bon ús de la majúscula, el punt i altres signes gràfics bàsics.

Reprodueix correctament les grafies i respecta l'ortografia en els casos més habituals. Utilitza el vocabulari bàsic treballat a l'aula.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en català diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions properes i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte el procés d'escriptura i per fer-ho segueix les pautes que s'han acordat a l'aula amb un guiatge marcat del docent.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, utilitza la varietat lingüística apropiada (més o menys formal), tal com s'ha treballat a l'aula en situacions comunicatives similars. També utilitza l'estructura textual fixada per donar resposta a la demanda de la situació i de la tasca i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text, si escau.

A més, escriu de manera clara i coherent perquè ordena les oracions al voltant d'un tema central, seguint l'evolució lògica de les idees que el configuren, i estructura el text en blocs d'informació senzills seguint una pauta. També utilitza el vocabulari del camp semàntic pertinent, treballat a l'aula, per garantir el sentit global del text.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Empra els connectors textuais i oracionals bàsics, relacionats amb el gènere textual, treballats a l'aula. Fa un bon ús dels signes de puntuació per marcar les pauses més evidents (final d'oració, comes enumeratives, etc.).

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi i el lèxic treballat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en català diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte la funcionalitat dels textos (gènere i informació) en els projectes d'aula i altres tasques escolars i utilitza diferents suports per presentar-los. En fer-ho, té en compte el procés d'escriptura i es guia per les pautes de redacció acordades a l'aula.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, l'alumne, té en compte el gènere textual que és més adient a la seva intenció comunicativa i segueix l'estructura i les característiques d'aquest gènere textual. També usa el registre que cal emprar segons la situació comunicativa i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text.

A més, escriu coherentment perquè organitza lògicament les idees al voltant d'un tema central al qual va proveint de la informació que garanteix el sentit global del text. És a dir, desenvolupa el text seguint la progressió temàtica, sense buits ni repeticions d'idees innecessàries. A més, l'estructura de manera clara fragmentant-lo en blocs coherents d'informació o paràgrafs. També utilitza les paraules relacionades semànticament amb el tema i amb la progressió temàtica, amb un bon domini dels camps semàntics treballats.

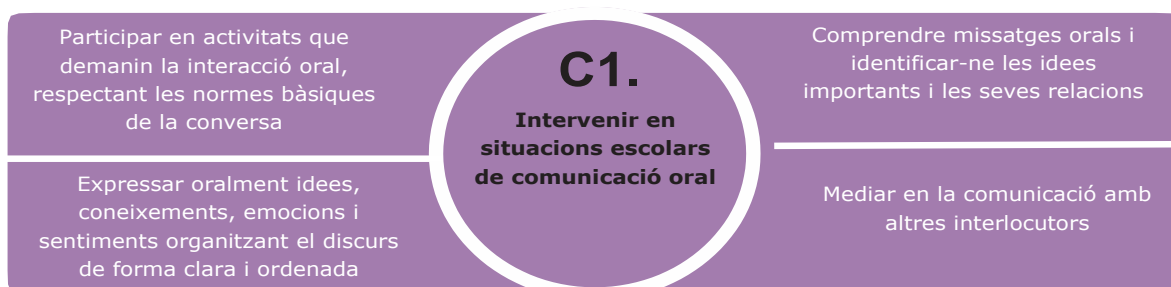
D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais i oracionals que ha après a classe i fa un bon ús dels signes de puntuació. Manté el referent a través de l'ús d'elements semàntics (sinònims i antònims o paraules genèriques) i gramaticals (elisió o substitució pronominal, etc.).

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi treballada, i utilitza correctament el vocabulari, sense interferències d'altres llengües.

Quadres de síntesi de llengua francesa

Quadre de síntesi de la C1 de llengua francesa

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació

CA2. Precisió

CA3. Claredat

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne intervé en francès en situacions escolars de comunicació oral, parla de temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana expressant coneixements, sentiments i emocions de manera senzilla.

Mostra claredat en relatar vivències personals, fets o notícies, exposar desitjos i donar la seva opinió sobre temes que es tracten a classe de manera senzilla i entenedora, i ho fa quan organitza el seu discurs de manera clara, pronuncia els sons i les paraules amb correcció, adequa el volum i el to de veu a la situació comunicativa i s'ajuda del llenguatge no verbal i d'elements audiovisuals senzills, prèviament planificats.

Alhora, s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb oracions i expressions senzilles i el vocabulari necessari dels camps semàntics treballats. D'altra banda, també demostra precisió quan amb una actitud d'escolta activa copsa el sentit global dels missatges orals i audiovisuals que rep, a través de la identificació i la comprensió de les idees més rellevants, ajudant-se del context i dels seus coneixements previs.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla respectant les normes bàsiques de la comunicació, mostrant-se atent als interlocutors i fent intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors seguint el fil de la conversa i respecta les opinions dels altres i les seves formes d'expressar-se mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de tornar a explicar de manera senzilla el que ha dit per fer-se entendre.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en francès en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre temes de l'àmbit escolar o de la vida quotidiana, expressant coneixements, sentiments i emocions.

Mostra claredat en relatar esdeveniments viscuts personalment o no, en exposar coneixements, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió de manera raonada, tant en expressions monologals com en interaccions. En fer-ho, manté un discurs entenedor amb una organització lògica de les idees necessàries a la situació comunicativa mobilitzant els recursos pertinents treballats a l'aula. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara i entenedora. Així mateix, regula el volum i el to de veu per tal de facilitar la comprensió del missatge. Utilitza el llenguatge no verbal (corporal, gestual) o elements audiovisuals per facilitar la comprensió del seu propi discurs.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interaccions) s'expressa amb precisió, atenent a les característiques de la llengua oral, quan mostra el domini d'estructures lingüístiques similars a les treballades a l'aula i usa el vocabulari precís dels camps semàntics treballats. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, cospa el sentit global dels missatges orals o audiovisuals que rep. N'identifica la intenció comunicativa amb ajuda del context, explicat pel docent, i distingeix les idees principals i les secundàries del tema tractat.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa (intenció, destinatari) en un context determinat i s'hi adequa. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació i fa intervencions adequades amb l'ajut del llenguatge no verbal. Reacciona de manera pertinent perquè segueix el fil de la conversa, i respecta les opinions i les formes d'expressar-se dels altres mostrant una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar-ne la transmissió, amb l'ajut del llenguatge no verbal i dels seus propis recursos.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer de primera ensenyança, l'alumne intervé en francès en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre diversitat de temes d'àmbit escolar, relacionats amb els projectes d'aula i altres tasques, i també temes de la vida quotidiana.

Mostra claredat en relatar experiències personals i esdeveniments del seu context proper, en exposar informacions, desitjos i projectes de futur o en donar la seva opinió amb arguments de manera raonada, tant en expressions monologals com en interaccions. En fer-ho, manté un discurs clar amb una organització i estructuració lògica de les idees a partir de guions. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara que evita confusions, regulant el volum, el to de veu i el ritme per emfatitzar o per destacar aspectes que li semblen importants. Fa un ús adient del llenguatge no verbal o dels elements audiovisuals necessaris per facilitar la comprensió del missatge.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interacció) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud i domina el lèxic precís per fer-ho, usant les estructures lingüístiques apropiades i un vocabulari precís i variat dins dels camps semàntics treballats. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta

activa, comprèn missatges de diversitat de gèneres textuais orals o audiovisuals que tractin de temes escolars o d'actualitat i que presentin una dicció i una estructura clara, ajudant-se de les funcions i les convencions (estructura i característiques) dels gèneres que coneix. N'identifica la intenció comunicativa i construeix el sentit global del discurs amb l'ajuda del context i dels coneixements previs. A més, reconeix les idees principals i les que hi estan relacionades i que ajuden a entendre-les establint relacions entre les diferents idees, tant les explícites com les implícites més evidents.

També mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació a l'aula fent preguntes per rebre precisions i explicacions. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors amb explicacions, raonaments i opinions personals seguint el fil de la conversa. Modula el seu propi punt de vista en funció de les intervencions que fan els altres interlocutors i es mostra col·laborador, mostrant en tot moment una actitud oberta i tolerant. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar la transmissió del missatge, amb l'ajut del llenguatge no verbal i dels seus propis recursos.

Quadre de síntesi de la C2 de llengua francesa

Criteris d'avaluació

CA1. Pertinència

CA2. Sentit analític

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en francès, dona significat a paraules i frases senzilles relacionades amb temes parlats a classe o que tracten de temes propers i coneguts amb un vocabulari i unes expressions molt bàsics.

Per fer-ho, descodifica i codifica de manera pertinent, en veu alta i en silenci, paraules, frases i textos senzills i breus. Pronuncia correctament els sons específics de la llengua francesa. Identifica el tema i algunes idees principals. Relaciona l'escrit amb les imatges que l'acompanyen. És capaç de comprendre les idees més rellevants d'aquests textos.

L'alumne demostra sentit analític quan dedueix el sentit probable d'un mot que apareix envoltat d'informació clarament suficient per reconstruir-ne el significat. Reconeix l'estructura d'alguns gèneres textuais senzills i els relaciona amb el seu contingut. Finalment, dona la seva opinió sobre els textos de manera breu i senzilla.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en francès textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza estratègies de comprensió lectora per comprendre textos relacionats amb temes escolars o de la vida quotidiana.

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació. Identifica el tema i la informació explícita dels textos multimodals segons quin sigui l'objectiu de lectura i identifica la informació implícita més evident. Relaciona coherentment les idees principals entre elles. Posseeix un vocabulari correcte i adequat i infereix el significat de paraules desconegudes pel context en què les llegeix o per la semblança amb paraules que coneix de la mateixa llengua o d'altres llengües.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de facilitar la comprensió del missatge als receptors.

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma dels gèneres textuais que coneix. També interpreta el valor o la funcionalitat dels elements no verbals més rellevants, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Reconeix si la informació del text és funcional per resoldre la tasca demanada. Infereix la intenció comunicativa en un context concret i explicitat. Finalment, pot fer una valoració personal senzilla del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).

Expectatives de final de 3r cicle

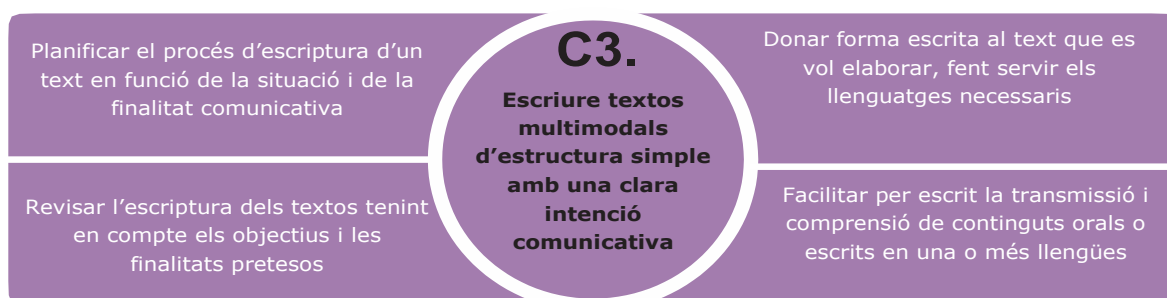
Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en francès textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza amb certa autonomia diferents estratègies de comprensió lectora per comprendre el significat de textos multimodals relacionats amb la vida acadèmica o amb aspectes de la vida quotidiana amb un vocabulari prou ampli.

Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació, i ho fa quan copsa el sentit global del text a partir de la identificació del tema i les idees principals. Identifica la informació explícita pertinent (comprensió literal), segons quina sigui la intenció comunicativa i la funcionalitat de la lectura, i infereix informació implícita establint connexions simples, la connexió de la pregunta amb un o més fragments o sentits que se sobreenten. Distingeix entre idees principals i secundàries i hi estableix la relació i la jerarquització. Posseeix un vocabulari correcte i adequat per comprendre la idea general dels textos, a la vegada que infereix el significat d'algunes paraules desconegudes pel context o per la semblança amb altres paraules que coneix en la mateixa llengua o en altres llengües.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció i adaptant el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de reforçar el significat, donar sentit al text i facilitar-ne la comprensió a l'audiència.

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma (gènere) del text. També interpreta el valor o la funcionalitat d'elements no verbals, com elements gràfics o visuals, si hi apareixen. Valora el contingut del text segons la seva funcionalitat (si falta informació, si està ben expressada, etc.). L'alumne té una comprensió crítica, també, quan infereix la intenció del text tenint en compte el seu context i quan valora els textos per la seva credibilitat. Finalment, fa una valoració personal del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).

Quadre de síntesi de la C3 de llengua francesa

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació — CA2. Coherència — CA3. Cohesió — CA4. Correcció

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en francès textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa, ho fa sobre temes coneguts i propers dels quals s'ha parlat àmpliament a classe per tal de poder organitzar idees al seu voltant.

Escriu frases senzilles adequades al tema, que s'insereixen en diversos contextos i situacions d'aula que responen a finalitats comunicatives concretes. Empra també el vocabulari adequat al tema. També utilitza recursos gràfics per diferenciar el títol del cos del text.

Redacta de manera coherent frases senzilles ben estructurades i textos breus i senzills que reproduïen gràficament l'ordre temporal o d'evolució del tema abans oralitzat. A més, les frases senzilles estan ben cohesionades amb connectors bàsics i fa un bon ús de la majúscula, el punt i altres signes gràfics bàsics.

Reprodueix correctament les grafies, respecta l'ortografia en els casos més habituals i usa el vocabulari bàsic treballat a l'aula.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en francès diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions properes i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte el procés d'escriptura i segueix les pautes que s'han acordat a l'aula amb un guiatge marcat del docent.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, utilitza la varietat lingüística apropiada (més o menys formal), tal com s'ha treballat a l'aula en diferents situacions comunicatives similars. També utilitza l'estructura textual fixada per donar resposta a la demanda de la situació i de la tasca i tria les imatges, gràfics o elements icònics necessaris per a la comprensió del text, si escau.

A més, escriu de manera clara i coherent perquè ordena les oracions al voltant d'un tema central, seguint l'evolució lògica de les idees que el conformen i fent ús del vocabulari del camp semàntic pertinent, treballat a l'aula, per garantir el sentit global de text.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Empra els connectors textuais i oracionals bàsics, relacionats amb el gènere textual, treballats a l'aula. Fa un bon ús dels signes de puntuació per marcar les pauses més evidents (final d'oració, comes enumeratives, etc.).

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi i el lèxic treballat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en francès diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte la funcionalitat dels textos (gènere i informació) en els projectes d'aula i altres tasques escolars i utilitza diferents suports per presentar-los. En fer-ho, té en compte el procés d'escriptura i es guia per les pautes de redacció acordades a l'aula.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, l'alumne té en compte la tipologia que és més adient a la seva intenció comunicativa i segueix l'estructura i les característiques d'aquest gènere textual. També usa el registre que cal emprar segons la situació comunicativa i tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text (si escau).

A més, escriu coherentment perquè organitza lògicament les idees al voltant d'un tema central al qual va proveïnt de la informació que garanteix el sentit global del text. És a dir, desenvolupa el text seguint la progressió temàtica, sense buits ni repeticions d'idees innecessàries. A més, l'estructura de manera senzilla fragmentant-lo en blocs coherents d'informació o paràgrafs. També utilitza les paraules relacionades semànticament amb el tema i amb la progressió temàtica, amb un bon domini dels camps semàntics treballats.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais i oracionals que ha après a classe i fa un bon ús dels signes de puntuació. Manté el referent a través de l'ús d'elements semàntics (sinònims i antònims o paraules genèriques) i gramaticals (elisió o substitució pronominal, etc.).

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia per escriure adequadament les paraules més freqüents. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi treballada, i utilitza correctament el vocabulari, sense interferències d'altres llengües.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

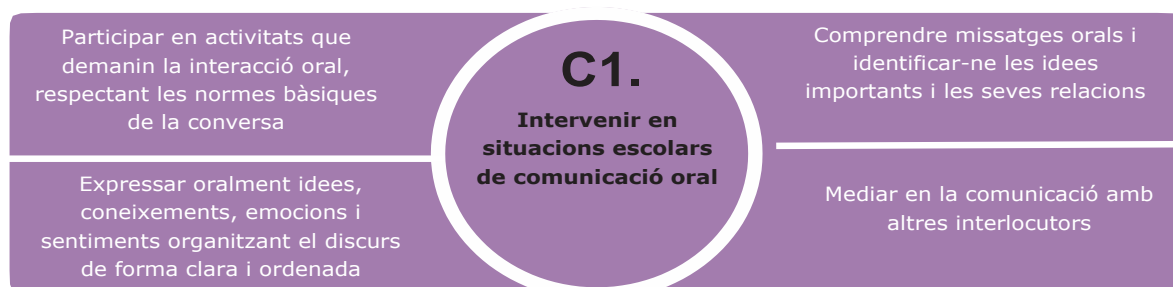
Núm. 123

24 de novembre del 2021

390/510

Quadres de síntesi de llengua anglesa

Quadre de síntesi de la C1 de llengua anglesa

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació

CA2. Precisió

CA3. Claredat

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en anglès en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre temes d'àmbit escolar o de la vida quotidiana.

Mostra claredat quan, en reproduir situacions comunicatives de la vida real o de l'aula, que han estat modelitzades prèviament, utilitza el vocabulari necessari, respon o formula preguntes curtes i participa en interaccions, amb ajuda del docent, en petit o gran grup, reproduint estructures lingüístiques molt bàsiques. En expressar les seves idees, emocions i sentiments, pronuncia els sons i les paraules treballades amb un mínim de correcció fonètica. Així mateix, s'ajuda de l'ús del llenguatge no verbal i d'elements audiovisuals senzills, prèviament planificats.

Alhora, en aquestes mateixes produccions s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb oracions i expressions senzilles, de manera correcta, i per fer-ho reproduceix el lèxic del camp semàntic d'ús freqüent en l'àmbit escolar i les estructures lingüístiques bàsiques treballats a l'aula. També demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn instruccions molt senzilles, explicades lentament i amb cura, i el missatge global de textos orals o audiovisuals, senzills i breus, que narrin històries o que tractin de temes de la vida quotidiana i de situacions comunicatives conegudes, emesos lentament i amb una articulació acurada que li permeti assimilar-ne el sentit.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa (intenció, destinatari) en un context determinat i s'hi adapta. Respecta les normes bàsiques de la comunicació, malgrat no entendre tota la informació; és a dir, és capaç de saludar, acomiadar-se, donar les gràcies i fer preguntes relacionades amb les rutines de l'aula. Finalment, sap reformular, amb l'ajut del llenguatge no verbal, dels recursos d'altres llengües i amb ajuda del docent, tant frases pròpies com frases emeses per companys i companyes que requereixen aclariments i correcció.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en anglès en situacions escolars de comunicació oral, prèviament preparades, quan participa en situacions comunicatives reals o de temes coneguts i pot expressar les seves idees, emocions i sentiments amb missatges breus, amb el suport de les estructures lingüístiques i el vocabulari treballats a classe.

En fer-ho, tant en situacions monologals com en interaccions, mostra claredat quan produeix missatges senzills, breus, ordenats i clars que donen la informació seguint un ordre lògic. A més, els emet amb una pronúncia i un ritme correctes.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monologals o en interaccions) expressa les seves idees, emocions o sentiments de manera precisa quan utilitza les estructures lingüístiques treballades a l'aula i usa el vocabulari necessari del camp semàntic per ser entenedor. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn instruccions simples i el missatge global de textos orals i audiovisuals senzills i breus que tinguin una parla clara i que narrin històries o tractin de temes i situacions comunicatives conegudes, identificant-ne les idees claus i la intenció comunicativa.

També participa de manera adequada en produccions orals o en interaccions quan té en compte la situació comunicativa en un context donat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació, que li permeten mantenir la interacció, malgrat que no entengui tota la informació, i mostra una actitud oberta i tolerant a les intervencions dels altres.

Quadre de síntesi de la C2 de llengua anglesa

criteris d'avaluació

CA1. Pertinència

CA2. Sentit analític

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en anglès textos escrits multimodals d'estructura simple, descodifica, en veu alta i en silenci, paraules o frases relacionades amb aspectes de la vida quotidiana o escolar que tenen un vocabulari bàsic i unes estructures lingüístiques treballades anteriorment, i en comprèn el significat.

Té una comprensió pertinent quan és capaç, a partir de preguntes que formula el docent, d'identificar la informació explícita de textos senzills i la seva idea general, tenint en compte els seus coneixements previs, l'experiència lectora en altres llengües i la interpretació del significat d'elements verbals o no verbals (disposició del text, mida de les lletres, reconeixement de paraules clau). En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix paraules o frases utilitzant un to, un volum i una pronúncia adequats per facilitar la comprensió del missatge als receptors.

L'alumne demostra sentit analític quan adapta les estratègies de lectura a l'objectiu comunicatiu que es persegueix. Reconeix les paraules i les estructures treballades a l'aula, i hi vehicula el significat. Empra diferents recursos per solucionar possibles problemes de comprensió (reconeixement de grups de paraules *-chunks-*, relació amb paraules conegudes, inferències pel context). Dona la seva opinió responnent preguntes amb l'ús d'estructures molt simples i prèviament memoritzades.

Expectatives de final de 3r cicle

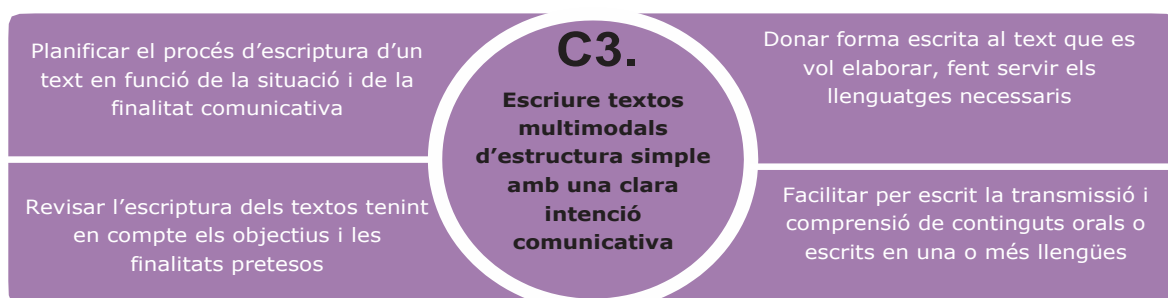
Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en anglès textos escrits multimodals d'estructura simple, descodifica, en veu alta i en silenci, textos senzills i breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar que tenen un vocabulari bàsic.

Té una comprensió pertinent quan és capaç, a partir de preguntes que formula el docent i tenint en compte els seus coneixements previs i l'experiència lectora en altres llengües, de copsar la informació general i el sentit global que transmet el missatge d'aquests textos (identifica el tema, les idees principals i les secundàries necessàries per al sentit global del text. Aquestes idees poden ser explícites o idees implícites evidents). També és capaç d'interpretar el significat d'elements verbals (disposició del text, mida de les lletres, reconeixement de paraules clau) o no verbals (imatges, gràfics) per afavorir i completar la comprensió.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix utilitzant un to, un volum i una pronúncia adequats per facilitar la comprensió del missatge a l'audiència.

L'alumne demostra sentit analític quan adapta les seves estratègies de lectura als objectius de la lectura ajudant-se del reconeixement de les convencions bàsiques dels gèneres dels textos. Infereix vocabulari desconegut a través del reconeixement de grups de paraules d'un camp semàntic treballat o de semblances amb paraules conegudes de l'anglès o d'altres llengües. A la vegada, reconeix les paraules i estructures treballades a l'aula. Finalment, dona la seva opinió sobre els textos de manera breu i senzilla.

Quadre de síntesi de la C3 de llengua anglesa

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació — CA2. Coherència — CA3. Cohesió — CA4. Correcció

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en anglès textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, produeix paraules o frases activant els coneixements i recursos comunicatius que posseeix en altres llengües, que li permeten expressar sentiments o crear missatges molt senzills relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o escolar.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, escriu frases o textos molt breus, entenedors per a la persona o el col·lectiu al qual van dirigits i que s'ajusten a la tasca demanada. Si és necessari, emprà instruments digitals i programaris de processament de textos que li permeten incorporar elements verbals (lletres de diferents mides, fonts o formats, diverses disposicions de les paraules i frases) i no verbals (imatges) que reforcen els missatges que vol donar.

A més, escriu de manera clara i coherent perquè ordena els elements de les oracions de manera que el missatge sigui comprensible i seqüencia les oracions seguint un ordre lògic. Les paraules utilitzades són les del camp semàntic adient al tema, treballades de manera sistemàtica a classe.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Empra els connectors (oracionals i textuais) bàsics, que s'ajusten als gèneres textuais treballats. A més, fa un bon ús dels signes de puntuació bàsics.

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia de les paraules d'ús més freqüent treballades a l'aula. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi i el lèxic treballat.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en anglès textos multimodals d'estructura simple amb una clara intenció comunicativa, activa els coneixements i recursos comunicatius que posseeix, en la llengua meta o en altres llengües, per expressar sentiments o crear missatges senzills i breus relacionats amb aspectes de la vida quotidiana o amb temes escolars.

Mostra adequació quan ajusta els textos a les característiques formals dels gèneres als quals pertanyen i a la tasca demanada. Pot emprar elements verbals (lletres de diferents mides, fonts o formats, diverses disposicions del text) o no verbals (imatges o gràfics) per reforçar els missatges que vol donar, si escau.

A més, escriu coherentment perquè organitza les idees dels seus missatges breus i senzills de manera lògica mobilitzant recursos que coneix d'altres llengües. Estructura el text seguint les convencions dels tipus de text treballats, i utilitza el vocabulari del camp semàntic demanat per la temàtica del text i treballat a l'aula.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais o oracionals treballats durant el cicle. Fa un bon ús dels signes de puntuació bàsics. També manté l'ordre i la concordança entre els components de l'oració.

L'alumne escriu amb correcció quan escriu correctament les paraules treballades. Reprodueix les estructures lingüístiques practicades a l'aula i mostra l'aprenentatge del vocabulari vist a l'aula.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

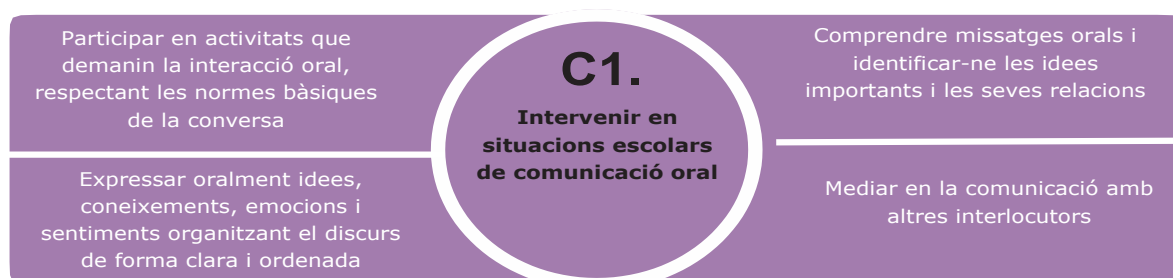
Núm. 123

24 de novembre del 2021

397/510

Quadres de síntesi de llengua castellana

Quadre de síntesi de la C1 de llengua castellana

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació

CA2. Precisió

CA3. Claredat

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, l'alumne intervé en castellà en situacions escolars de comunicació oral, amb preparació prèvia, sobre diversitat de temes d'àmbit escolar, relacionats amb els projectes d'aula i altres tasques, i també temes de la vida quotidiana.

Mostra claredat quan relata experiències personals i esdeveniments del seu context, quan exposa informacions, desitjos i projectes de futur o quan dona la seva opinió amb arguments de manera raonada, tant en expressions monològals com en interaccions. En fer-ho, manté un discurs clar, amb una organització i estructuració lògica de les idees, a partir de guions. A més, pronuncia els sons i les paraules amb una dicció clara que evita confusions, regula el volum, el to de veu i el ritme i fa un ús adient del llenguatge no verbal, així com dels elements audiovisuals necessaris per facilitar la comprensió del missatge, si escau.

Alhora, en aquestes mateixes produccions (siguin monològals o en interaccions) s'expressa amb precisió quan transmet un missatge amb exactitud i domina el lèxic precís per fer-ho, usant les estructures lingüístiques apropiades i un vocabulari variat dins del camp semàntic concret. D'altra banda, també demostra precisió quan, amb una actitud d'escolta activa, comprèn missatges de diversitat de gèneres textuais orals i audiovisuals que presentin una estructura clara, ajudant-se de les funcions i les convencions (estructura i característiques) dels gèneres que coneix. Identifica la intenció comunicativa i construeix el sentit global del discurs amb l'ajuda del context i dels coneixements previs. A més, reconeix les idees principals i les que hi estan relacionades i que ajuden a entendre-les i estableix relacions entre les diferents idees, tant les explícites com les implícites més evidents.

A l'últim, l'alumne mostra adequació quan parla, ja sigui en produccions orals o en interaccions, si té en compte la situació comunicativa en un context determinat i s'hi adapta. En les interaccions, a més, respecta les normes bàsiques de la comunicació a l'aula, mostrant-se atent als interlocutors i fent preguntes per rebre precisions i explicacions. Reacciona a les intervencions dels altres interlocutors amb explicacions, raonaments o opinions personals seguint el fil de la conversa. Mostra en tot moment una actitud oberta i tolerant, respectant les opinions dels altres companys amb qui interactua. Modula el seu propi punt de vista en funció de les intervencions que fan els altres interlocutors i afavoreix la presa d'acords. Finalment, és capaç de corregir-se o de tornar a formular el seu missatge per fer-se entendre i facilitar la transmissió del missatge, amb l'ajut del llenguatge no verbal i dels recursos i procediments d'altres llengües.

Quadre de síntesi de la C2 de llengua castellana

Criteris d'avaluació

CA1. Pertinència

CA2. Sentit analític

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne llegeix en castellà textos escrits multimodals d'estructura simple, utilitza amb certa autonomia diferents estratègies de comprensió lectora per comprendre el significat de textos multimodals relacionats amb la vida acadèmica o amb aspectes de la vida quotidiana amb vocabulari prou ampli.

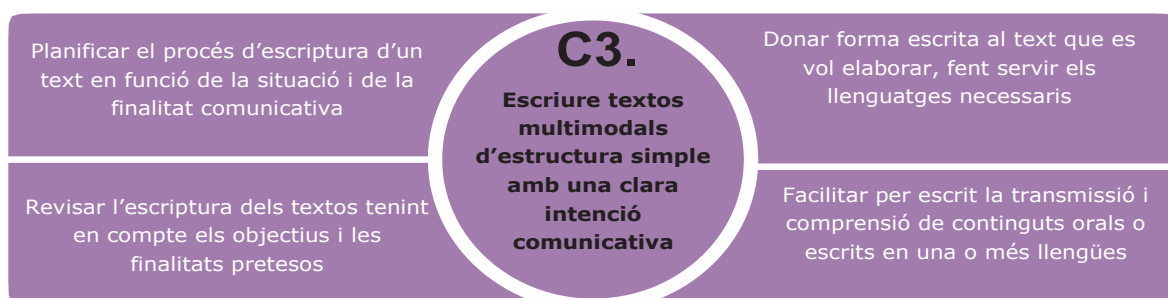
Té una comprensió pertinent quan és capaç de localitzar, comprendre i interpretar informació, i ho fa quan construeix el sentit global del text a partir de la identificació del tema i les idees principals. Identifica la informació explícita pertinent (comprensió literal), segons sigui la intenció comunicativa i la funcionalitat de la lectura, i infereix informació implícita establint connexions simples, la connexió de la pregunta amb un o més fragments o sentits que se sobreentenen. Distingeix entre idees principals i secundàries i hi estableix la relació i la jerarquitització. Posseeix un vocabulari correcte i adequat per comprendre la idea general dels textos i infereix el significat de paraules desconegudes, per la semblança amb altres paraules de la mateixa família o per la semblança amb paraules que coneix d'altres llengües o pel context en què les llegeix.

En la lectura en veu alta, prèviament planificada, llegeix pronunciant els sons i les paraules amb correcció, i adapta el ritme, el volum i el to de veu als continguts per tal de reforçar el significat, donar sentit al text i facilitar-ne la comprensió a l'audiència.

L'alumne demostra sentit analític quan relaciona la transmissió del contingut amb la forma (gènere) del text. També interpreta el valor o la funcionalitat d'elements no verbals, com elements gràfics o visuals. Valora el contingut del text segons la seva funcionalitat (si proporciona la informació específica necessària per resoldre la tasca comunicativa, si sobra o manca informació, si la informació està expressada de manera entenedora). L'alumne té una comprensió crítica quan dedueix la intencionalitat del text tenint en compte el seu context i quan valora els textos per la seva credibilitat (gràcies a l'hàbit adquirit de lector de textos propis de les diferents disciplines). Finalment, fa una valoració personal del text (donant la seva opinió sobre la forma o el contingut, expressant les seves reaccions, etc.).

12

Quadre de síntesi de la C3 de llengua castellana

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació — CA2. Coherència — CA3. Cohesió — CA4. Correcció

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, quan l'alumne escriu en castellà diversitat de textos multimodals d'estructura simple i amb una clara intenció comunicativa, planifica varietat de textos de diferents gèneres textuais, en diversos contextos o situacions i amb finalitats comunicatives concretes. Té en compte la funcionalitat dels textos en els projectes d'aula i altres tasques escolars i utilitza diferents suports per presentar-los. En fer-ho, té en compte el procés d'escriptura i segueix la guia de les pautes de redacció acordades a l'aula. També tria les imatges, els gràfics o els elements icònics necessaris per a la comprensió del text i fa transferències dels aprenentatges fets en altres llengües.

Mostra adequació quan el text respon als requeriments de la situació comunicativa (intenció, destinatari) i de la tasca demanada. Per tant, l'alumne té en compte la tipologia que és més adient a la seva intenció comunicativa i segueix l'estructura i les característiques del gènere textual que ha triat. També usa el registre que cal emprar segons la situació comunicativa.

A més, escriu coherentment perquè organitza lògicament les idees al voltant d'un tema central al qual va proveïnt de la informació que garanteix el sentit global del text. És a dir, desenvolupa el text seguint la progressió temàtica, sense buits ni repeticions d'idees innecessàries. A més, l'estructura de manera senzilla fragmentant-lo en blocs coherents d'informació o paràgrafs. També utilitza les paraules relacionades semànticament amb el tema i amb la progressió temàtica, amb domini dels camps semàntics treballats.

D'altra banda, relaciona les parts del text de manera que quedi ben cohesionat. Per fer-ho, empra els connectors textuais i oracionals que ha après a classe i fa un bon ús dels signes de puntuació. Manté el referent a través de l'ús d'elements semàntics i gramaticals.

L'alumne escriu amb correcció quan respecta l'ortografia natural i arbitrària de les paraules habituals. Construeix oracions senzilles correctes, atenent la morfosintaxi treballada, i utilitza un vocabulari correcte, sense interferències d'altres llengües.

Annex VII. Programa de matemàtiques

MAT

Programa de matemàtiques de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

402/510

Programa de matemàtiques de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de matemàtiques de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex VII del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Pilar Aràjol, mestra de l'Escola Andorrana de primera ensenyança d'Encamp
Jordi Deulofeu, professor del Departament de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències experimentals i coordinador del Màster de Professorat de Secundària de Matemàtiques Interuniversitari de la Universitat Autònoma de Barcelona
Antoni Puigdemasa, tècnic de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinador del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com
ISBN: 978-99920-0-934-5
Dipòsit legal: AND.349-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular
Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior
Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria
www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències específiques	8
C1. Resoldre problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana	9
Criteris d'avaluació de la C1	12
Expectatives de final de cicle de la C1	12
C2. Aplicar el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques	14
Criteris d'avaluació de la C2	16
Expectatives de final de cicle de la C2	16
C3. Comunicar conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions	18
Criteris d'avaluació de la C3	20
Expectatives de final de cicle de la C3	20
Recursos d'aprenentatge	22
Bloc 1. Nombres, operacions i càlcul	24
Bloc 2. Espai i forma	28
Bloc 3. Mesura	31
Bloc 4. Estadística i probabilitat	35
Quadres de síntesi	38
Quadre de síntesi de la C1	39
Quadre de síntesi de la C2	41
Quadre de síntesi de la C3	43
Glossari	45

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

406/510

Introducció

Les matemàtiques són presents, de manera més o menys conscient, en la vida de qualsevol persona, de tal manera que el seu coneixement és necessari per esdevenir un ciutadà de ple dret. En efecte, qualsevol persona que vulgui actuar de manera crítica, reflexiva, compromesa i constructiva necessita, en primer lloc, conèixer com és el món on viu i analitzar-ne el funcionament. El coneixement de les matemàtiques d'una manera competencial, és a dir, prioritzant l'ús d'allò que s'aprèn, ha de contribuir a aconseguir aquest gran objectiu.

Això implica que l'alumnat, en finalitzar primera ensenyança, ha de ser capaç, en primera instància, d'interpretar les informacions de l'entorn que utilitzen dades matemàtiques, representades de maneres diverses, per analitzar i proposar solucions per a les situacions que se li presenten, ha de dur a terme un conjunt d'accions, com per exemple estimar quantitats i fer càlculs, exactes o aproximats segons les demandes de les situacions, ha de mesurar de manera efectiva i fer estimacions de magnituds, i també ha d'organitzar dades, representar-les, analitzar-les i extreure'n conclusions.

Així mateix, mentre l'alumne va prenent contacte amb els nous conceptes i procediments de les matemàtiques, ha d'anar aprenent a resoldre problemes, a raonar matemàticament i a comunicar els resultats i els processos emprats. Però el treball amb les matemàtiques ha d'ajudar l'alumnat, de manera molt significativa, a aprendre a prendre decisions, a assumir-les i a fonamentar-les per mitjà de l'argumentació.

En un món complex com el d'avui, és fonamental aprendre a organitzar la informació que cadascú rep i ser capaç de generar-la, de manera que interpretar, construir i comunicar informació formi part del coneixement matemàtic, entès com una activitat social i cultural que constitueix una forma especial de comprendre el món tant en els seus aspectes físics com socials. Per introduir-se en aquesta pràctica, és necessari que l'alumnat sigui, des dels primers nivells, productor de matemàtiques i no només receptor, de manera que aprengui a construir els conceptes clau de les matemàtiques elementals per dotar-los de significat i aplicar-los als contextos en què tingui sentit fer-ho, en un procés dialèctic entre matemàtiques i contextos que ha de permetre transitar, primer, del fet concret a l'abstracte i, posteriorment, en sentit contrari, i desenvolupar d'aquesta manera la competència matemàtica.

Competències específiques

Les matemàtiques són una determinada manera de comprendre el món i d'intervenir-hi per tal d'intentar millorar-lo. Per aquest motiu, una de les principals finalitats de l'ensenyament i aprenentatge de les matemàtiques a primera ensenyança és l'aplicació de tot allò que es va aprenent a la comprensió del món proper a l'alumne i a la resolució de situacions de la vida quotidiana. Aquesta és la característica principal de la competència matemàtica en aquest nivell educatiu i és el que volem que els alumnes de primera ensenyança aprenguin a desenvolupar.

D'acord amb el paràgraf anterior, els eixos didàctics de les competències dels programes de matemàtiques de l'Escola Andorrana són els següents: la resolució de problemes, el raonament matemàtic i la comunicació de produccions i raonaments emprant de manera progressiva el llenguatge matemàtic.

A partir d'aquests tres eixos es determinen les competències del programa que es poden treballar de forma independent. Encara que sovint, quan es desenvolupa una de les competències, també se'n pot treballar alguna altra –per exemple, quan es resol un problema es pot treballar el raonament o la comunicació–, el programa de matemàtiques posa l'accent en el desenvolupament de cadascuna de les competències.

Les competències específiques de les matemàtiques a primera ensenyança són les següents:

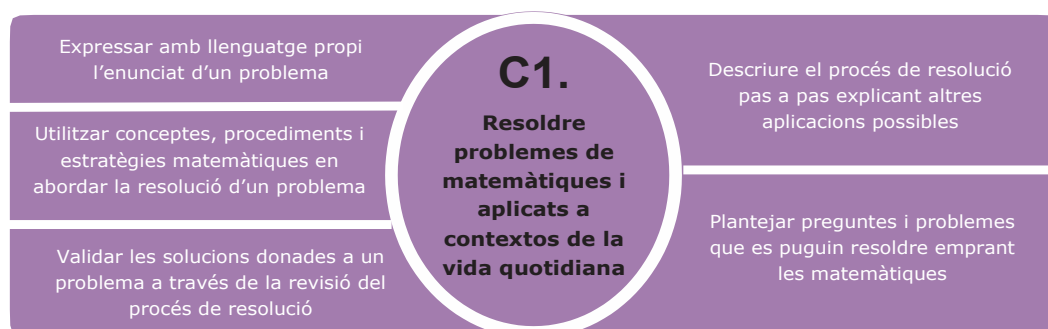
C1. Resoldre problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana. Aquesta competència es refereix a la principal funció de les matemàtiques: plantejar i resoldre problemes per mostrar la utilitat de les matemàtiques en la resolució de situacions difícils en contextos molt diferents.

C2. Aplicar el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Aquesta competència fa referència a allò que caracteritza millor què són les matemàtiques, és a dir, l'ús del raonament matemàtic, tant inductiu, a partir de l'experimentació, com deductiu, a través de la lògica.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol¹ que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:

C1. Resoldre problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana

Resoldre problemes és una capacitat clau en l'aprenentatge de les matemàtiques, ja que dota de significat una de les finalitats principals d'aquesta assignatura. Sovint s'ha considerat que els alumnes han d'aprendre els conceptes i els procediments matemàtics per aplicar-los posteriorment per resoldre problemes. Tanmateix, són els problemes i la seva resolució allò que dona sentit a les matemàtiques i al mateix temps justifica la necessitat de construir els conceptes i els procediments. Els alumnes aborden i analitzen problemes, preferentment de situacions que corresponen a contextos quotidians i propers, per ajudar a construir i dotar de significat els recursos de les matemàtiques que corresponen a la primera ensenyança².

Cal entendre el terme problema de matemàtiques en un sentit molt ampli: qualsevol qüestió que volem respondre emprant les matemàtiques i per a la qual no tenim una resposta immediata, ni coneixem d'entrada el camí per trobar-la. En aquest sentit, el terme problema és subjectiu, ja que allò que representa una dificultat per a un alumne pot ser un exercici per a un altre, si aquest estudiant ja coneix el procediment per arribar a la resposta. Per exemple, resoldre un problema de repartiment amb quantitats grans abans de conèixer la divisió, o bé fer-ho quan ja es coneix tant el significat com l'algorisme d'aquesta operació.

Per resoldre un problema és essencial entendre quina és la demanda, cosa que requereix expressar l'enunciat de diverses maneres i emprar representacions de les dades, de les preguntes i de la seva relació que en facilitin la comprensió. No s'ha d'obviar que per poder entendre el problema i expressar-lo d'una altra manera cal identificar la informació rellevant donada per l'enunciat i, per tant, seleccionar les dades que són importants per resoldre'l³.

En relació amb el procés de resolució del problema, l'alumne utilitza els conceptes, els procediments i les estratègies matemàtiques que coneix (estratègies o, millor dit, heurístiques, com simplificar el problema,

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

estudiar casos particulars, utilitzar l'assaig i error, o també utilitzar dibuixos, esquemes i representacions numèriques, geomètriques, gràfiques o diagramàtiques).

La resolució d'un problema no acaba quan s'ha trobat una solució; cal comprovar-ne la validesa i detectar possibles errors a partir de la revisió del procés de resolució i del contrast amb la pregunta del problema⁴. Aquesta part, sovint oblidada, és molt rellevant per ajudar l'alumne a autoavaluar-se i a millorar el control sobre els processos duts a terme. Podem considerar que aquesta és la fase més important, tot i que això no significa deixar de fer totes les fases anteriors, ja que, evidentment, la resolució del problema les requereix totes i, en part, en depèn.

El treball en aquesta darrera fase significa comparar els resultats i discutir-ne la validesa; també suposa comparar els mètodes de resolució i contrastar-ne l'eficàcia. En definitiva, és aquesta part final la que propicia el desenvolupament de mètodes de coavaluació i també d'autoavaluació, que són molt rellevants en l'assoliment de la competència definida per a la primera ensenyança. Al mateix temps, moltes vegades aquesta part permet plantejar noves preguntes i generar nous problemes⁵.

No s'ha d'oblidar que la competència de resoldre problemes no s'adquireix només cercant-ne les solucions. Reflexionar sobre el sentit de l'enunciat del problema, sobre els mètodes dissenyats per resoldre'l i sobre les solucions és tan important, o a vegades més, com trobar les solucions correctes. Una vegada feta aquesta reflexió, és possible també extrapolar els resultats o generalitzar el problema. És important que l'alumne descrigui pas a pas el mètode de resolució aplicat, en especial el detall de l'execució del pla de resolució⁶, que sovint inclou l'ús d'algun algorisme, de tal manera que en fer-ho pugui reconèixer altres aplicacions possibles.

D'altra banda, és molt important que l'alumne aprengui a plantejar-se preguntes i problemes a partir de situacions donades o d'altres problemes ja resolts, i a compartir la resolució amb la resta de l'alumnat⁷.

Orientacions didàctiques de la C1

Per ajudar els alumnes a desenvolupar la competència de resolució de problemes de matemàtiques, cal que els docents tinguin en compte diverses característiques tant en la planificació com en la gestió de les activitats d'aprenentatge relacionades amb aquesta competència. Cal destacar, entre altres aspectes, l'elecció de contextos per treballar els problemes, la formulació de preguntes i la reflexió metacognitiva.

Una pregunta clau és si es pot ensenyar a resoldre problemes. És clar que difícilment es poden donar lleis l'aplicació de les quals porti a resoldre un problema; això és possible quan cal resoldre un exercici, però no un problema (per exemple, assenyalar paraules clau en l'enunciat per ajudar a identificar mètodes de resolució porta a classificar problemes, més que no pas a ajudar veritablement a resoldre'ls). El que sí que es pot fer és guiar els alumnes perquè aprenguin a resoldre problemes. Aquesta guia consisteix a donar ajudes, les mínimes necessàries, per evitar situacions de bloqueig i sempre que sigui possible en forma de pregunta, com per exemple: podries provar de fer tal cosa? Has observat què passa quan fem això? També és important

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

guiar l'alumnat al llarg del procés de resolució, perquè tingui clar en tot moment què està fent i quin és l'objectiu d'aquella fase del problema.

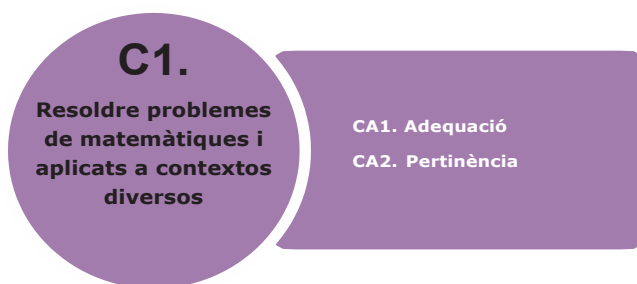
Proposar problemes és una tasca prèvia complexa i rellevant. En aquest sentit, l'elecció dels contextos és molt important en un doble sentit: cal que els contextos que seleccionem siguin significatius per als alumnes, i que alhora siguin rellevants per al coneixement del món (natural i social) i també per als aspectes de les matemàtiques que volem que l'alumnat aprengui (conceptes, tècniques, heurístiques o competències); és a dir, han de ser contextos en què el paper de les matemàtiques, per conèixer, resoldre i proposar millores, sigui rellevant. Pel que fa a aquests contextos, podem distingir els que provenen de situacions contingents que poden ser molt significatives per als alumnes, però que només apareixen en moments determinats (una efemèride, una sortida, l'elaboració d'un producte que es necessita per fer una determinada funció) i que són difícils de tornar a trobar, dels que es presenten de manera regular i que, per tant, es poden programar i tornar a fer. Encara que sovint aquests darrers són menys atractius, poden ser tant socialment com matemàticament rellevants (per exemple, l'estudi del calendari).

En la fase pròpiament dita de resolució és on esdevenen rellevants tant els conceptes com sobretot els procediments (per exemple, fer càlculs) i la seva automatització. Si l'alumne té dificultats per aplicar els procediments i coneixements matemàtics, és important aprofitar la situació de dificultat per acompanyar-lo en la reflexió metacognitiva sobre què li falta saber o saber fer per continuar resolent el problema⁸. Aquests moments són un escenari ideal perquè l'alumne faci exercitació significativa. D'altra banda, sabem que si un alumne té dificultats en l'ús dels procediments necessaris per resoldre un problema, hi posarà el focus i oblidarà l'objectiu de la qüestió proposada, ja que el procediment esdevindrà un nou problema més rellevant que l'altre, i es convertirà en un obstacle insalvable per resoldre'l.

Resoldre problemes és important, però també ho és aprendre a proposar-los i formular-los correctament. Tanmateix, tant la formulació de preguntes com de nous problemes difícilment es fa a partir del no-res, ja que davant del repte de plantejar un problema, si no hi ha suport, els alumnes tendeixen a fer formulacions molt estandarditzades i poc interessants. Per això, qualsevol proposta que plantegi nous problemes cal que estigui emmarcada en una situació coneguda i ja treballada, com pot ser un projecte concret o un problema acabat de resoldre.

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cycle de la C1

PRIMER CICLE

Al final del primer cycle, l'alumne resol problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana, senzills i d'enunciat breu. Això comporta que l'alumne és capaç d'explicar adequadament el problema emprant llenguatge propi i usant materials manipulatius diversos o amb algun suport escrit. També utilitza amb adequació materials i suport escrit per reconèixer les dades del problema, i reconeix adequadament la pregunta del problema amb una pauta donada. Així mateix, en la resposta a un problema, escriu o dibuixa amb pertinència els resultats, acompanyats, si escau, de les unitats corresponents. També és capaç de completar amb pertinència dades de problemes senzills donats, utilitzant els recursos matemàtics treballats. Finalment, l'alumne identifica pertinentment els recursos necessaris d'aritmètica, geometria, mesura, estadística o probabilitat relacionats amb el problema⁹.

SEGON CICLE

Al final del segon cycle, l'alumne resol problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana. Això implica que és capaç d'emprar, de manera adequada, diferents representacions més enllà del llenguatge verbal oral (verbal, escrita, dibuix, esquema o llenguatge simbòlic) en el plantejament del problema¹⁰. També classifica adequadament les dades distingint entre les que són clau i les sobreres, i identifica la pregunta adequada per relacionar-la amb els recursos treballats. A més, comprova que el resultat és adequat responant la pregunta del problema a partir d'una pauta donada¹¹. Així mateix, en les respostes a un problema, escriu els resultats amb nombres acompanyats de les unitats corresponents, de manera pertinent. També és capaç d'inventar preguntes pertinents, factibles i amb sentit per completar problemes, utilitzant els recursos matemàtics treballats. Finalment, l'alumne aplica amb

⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües", 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

pertinència els recursos necessaris d'aritmètica, geometria, mesura, estadística o probabilitat d'acord amb el problema¹².

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle, l'alumne resol problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana. Això implica que és capaç d'emprar, de manera adequada, diferents representacions (verbal, escrita, dibuix, esquema o llenguatge simbòlic) en el plantejament del problema¹³. També selecciona adequadament les dades clau per plantejar el problema i relaciona convenientment la pregunta del problema amb els recursos matemàtics necessaris per resoldre'l. A més, comprova si tant el resultat com la resposta són adequats¹⁴. Així mateix, quan resol un problema escriu els resultats de manera completa, utilitzant unitats, si escau, de manera pertinent. També és capaç d'inventar preguntes pertinents factibles i amb sentit utilitzant els recursos matemàtics treballats. Finalment, l'alumne és capaç d'aplicar amb pertinència els recursos necessaris d'aritmètica, geometria, mesura, estadística o probabilitat a la resolució dels problemes¹⁵. En tot aquest procés, s'evidencia la manca de contradiccions entre el procés de resolució, els conceptes, les tècniques i les estratègies emprades, i la seva pertinència respecte de la situació analitzada¹⁶.

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat", 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

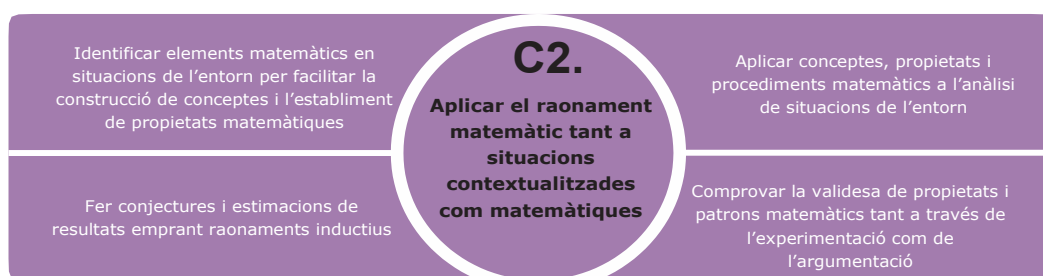
¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat", 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat", 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

13 | Programa de matemàtiques

C2. Aplicar el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques

Raonar matemàticament és una part essencial de l'activitat matemàtica que cal desenvolupar des del primer a l'últim cicle, en diferents contextos i en diferents moments del treball al voltant d'una activitat. Aquest raonament té dos vessants diferenciades: una d'inductiva, basada en l'experimentació, la intuïció i la descoberta, i una altra de deductiva, basada en l'argumentació i l'ús de raonaments lògics.

El raonament inductiu és sempre a l'inici, o a la primera part del treball matemàtic, es promou amb l'experimentació, l'ús de materials i l'observació de casos concrets i intenta potenciar la intuïció. Aquest hauria de ser sempre el punt de partida de tota activitat matemàtica a la primera ensenyança.

A la primera ensenyança, el tipus de raonament inductiu basat en l'experimentació ha de ser preponderant encara que no exclusiu, ja que, sempre que sigui possible, **caldrà preguntar-se sobre el perquè d'una propietat o la validesa d'un resultat, o bé el motiu pel qual hem resolt un problema d'una determinada manera i no d'una altra. Totes aquestes preguntes, no només sobre el què sinó també sobre el perquè, ens portaran a treballar l'argumentació, com a pas previ a la demostració**¹⁷.

Quan es plantegen situacions contextualitzades, cal que l'alumne aprengui a extraure els elements matemàtics que hi hagi, la qual cosa permetrà que parteixi d'un significat concret per tal de poder, més endavant, fer un procés d'abstracció¹⁸.

Així mateix, **davant d'una situació, l'alumnat ha d'experimentar per fer estimacions i conjectures, i utilitzar eines inductives. A la primera ensenyança és necessari utilitzar objectes materials, tant de la realitat com preparats, per tal de partir de la realitat concreta; també és molt important emprar la visualització tant per descobrir conceptes i propietats com per interpretar i connectar diferents representacions**¹⁹.

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

14 | Programa de matemàtiques

Una vegada establerta una determinada conjectura, cal que l'alumnat aprengui a argumentar-ne la validesa, amb raonaments lògics que permetran que faci petites demostracions²⁰. Primer el que caldrà fer és verificar la conjectura per a diversos casos particulars (per exemple, construir triangles, retallar-ne els angles i verificar que la seva suma equival a dos angles rectes); posteriorment, i en determinats casos, serà possible trobar una representació que permeti establir un argument que validi, de manera general, la conjectura.

Sovint es pensa que a la primera ensenyança no és possible demostrar, però això es deu al fet de creure que una demostració s'ha de fer emprant llenguatge simbòlic, sense tenir en compte que una demostració pot fer-se utilitzant el llenguatge verbal o el gràfic, que serà l'habitual a la primera ensenyança. El que és important és aprendre a expressar raonaments de tipus general, i adonar-se que, si utilitzem propietats particulars per construir un argument, pot ser que aquest raonament no tingui validesa general²¹.

Orientacions didàctiques de la C2

És difícil ensenyar de manera explícita a raonar matemàticament, de manera semblant al que ja hem comentat en la competència de resolució de problemes. El que cal és que el raonament matemàtic, una determinada manera d'observar i analitzar les coses, sigui present a l'aula. Això implica que la conjectura, l'argumentació i la demostració han de formar part, de manera conscient i explícita, de l'activitat que es desenvolupi a l'aula durant tota la primera ensenyança. En aquest sentit, raonar matemàticament ha d'esdevenir un hàbit mental i, com tot hàbit, ha de desenvolupar-se de manera coherent en una gran varietat d'activitats i de contextos.

El fet anterior implica que cal treballar a l'aula d'una determinada manera, plantejant activitats que promoguin en els alumnes la interrogació (preguntar i preguntar-se, tant el què com el perquè), l'experimentació (amb tot tipus de suports: objectes reals, materials manipulatius, vídeos, fotografies i dibuixos, recursos de la xarxa, programaris, etc.) i l'argumentació, inicialment oral i col·lectiva, perquè, a poc a poc, esdevingui més individual i escrita. Aquest treball continuat és el que permetrà desenvolupar la competència de raonar matemàticament.

En relació amb el pensament inductiu i l'elaboració de conjectures, que, com s'ha dit, han de ser preponderants a la primera ensenyança, entre les diverses activitats que s'han de dur a terme són interessants les que demanen que es facin estimacions prèvies com a respostes inicials a preguntes o problemes, per tal de contrastar-les al final amb les conjectures o els resultats obtinguts.

També són interessants les activitats que promouen l'establiment de criteris per classificar, ordenar o simplement per distingir uns elements d'uns altres. En aquest sentit, són rellevants, tant per a l'aprenentatge com per a l'avaluació formativa, activitats del tipus "troba l'intrús", en què l'alumne ha de generar criteris per diferenciar uns objectes matemàtics d'uns altres (poden ser nombres, operacions, igualtats, formes geomètriques en 2D i en 3D, etc.).

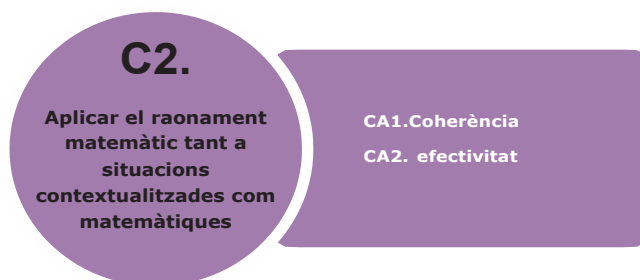
Pel que fa a l'argumentació i la pràctica de proves senzilles, cal promoure, en primer lloc, l'argumentació col·lectiva a l'aula. Quan els alumnes expressen els seus raonaments, analitzen els expressats pels altres i els

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

contrasten i aprenen a raonar matemàticament, alhora que aquesta pràctica permet fer aflorar les dificultats i els errors, la qual cosa permet als docents atendre les dificultats i treballar a partir dels errors dels alumnes.

Criteris d'avaluació de la C2

Expectatives de final de cycle de la C2

Primer cycle

Al final del primer cycle, l'alumne aplica de manera coherent i efectiva el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Això implica que és capaç d'identificar amb efectivitat els elements matemàtics en una situació de l'entorn proper. També reconeix amb efectivitat els seus coneixements aritmètics, geomètrics, de mesura o estadístics en situacions properes i és capaç de reproduir explicacions efectives de les relacions entre elements senzills de l'entorn proper i els seus coneixements matemàtics. A més, fa conjectures senzilles i coherents de manera inductiva, selecciona entre diferents arguments per justificar amb coherència les conjectures i troba termes concrets corresponents a un patró utilitzant raonaments lògics i coherents²².

Segon cycle

Al final del segon cycle, l'alumne aplica de manera coherent i efectiva el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Això implica que és capaç de relacionar amb efectivitat els elements matemàtics de l'entorn amb els seus coneixements aritmètics, geomètrics, estadístics i de mesura. També associa amb efectivitat les situacions de l'entorn amb els coneixements matemàtics que té i explica amb efectivitat i amb l'ajuda d'una pauta la relació entre els elements matemàtics de l'entorn i els seus coneixements aritmètics, geomètrics, estadístics i de mesura. És capaç de fer conjectures coherents de

²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

manera inductiva, a partir de casos concrets, de justificar amb coherència les conjectures amb arguments i d'identificar patrons, usant raonaments lògics i coherents²³.

Tercer cicle

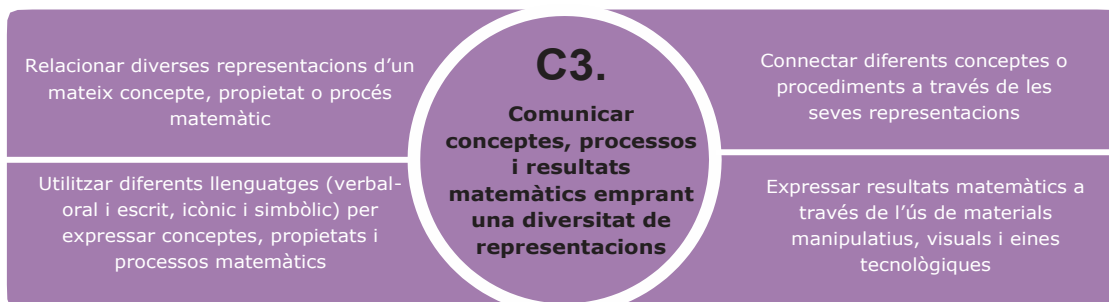
Al final del tercer cicle, l'alumne aplica de manera coherent i efectiva el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Això implica que és capaç de relacionar amb efectivitat els elements matemàtics de l'entorn amb els conceptes i les propietats matemàtiques treballats. Així mateix, analitza amb efectivitat situacions de l'entorn i de les mateixes matemàtiques a partir dels seus coneixements d'aritmètica, geometria, mesura, estadística i probabilitat. També és capaç d'explicar amb efectivitat la relació entre els elements matemàtics de l'entorn i els seus coneixements d'aritmètica, geometria, mesura, estadística i probabilitat. A més, fa conjectures coherents i plausibles en situacions de context i matemàtiques de manera inductiva, a partir de casos concrets. Justifica amb coherència les conjectures amb arguments i raonaments matemàtics de manera deductiva, i és capaç d'establir patrons usant raonaments lògics i coherents, tant inductivament com deductivament²⁴.

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

C3. Comunicar conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions

Per fer matemàtiques i per compartir-les necessitem emprar llenguatges, inicialment orals i posteriorment escrits. Tot i partir del llenguatge verbal, les matemàtiques tenen llenguatges específics propis que cal anar introduint i utilitzant cada vegada més, tant per rebre informació i entendre-la com per comunicar-la als altres. Per l'especificitat dels seus llenguatges, aquesta competència esdevé fonamental per desenvolupar els llenguatges matemàtics, els significats, els usos i les relacions amb altres llenguatges.

El paper de les representacions per construir conceptes, dotar-los de significat i comunicar-los és essencial. Tant per fer matemàtiques com per comunicar-les, cal utilitzar representacions de qualsevol dels seus elements²⁵. També és important establir connexions entre diferents representacions d'un mateix concepte i relacionar diferents conceptes a través de les seves representacions. És a partir de les representacions i la connexió entre elles que es construeixen els conceptes i se n'adquireix una visió global, ja que cada representació emfatitza uns aspectes determinats del concepte²⁶.

Tanmateix, cal establir una gradació en les representacions introduïdes, de manera que, abans d'arribar a les representacions simbòliques, és molt important, especialment a la primera ensenyança, passar per representacions materials, visuals i també verbals.

Les explicacions verbals són molt importants per preparar la introducció, lenta i progressiva, del llenguatge simbòlic. Cal que els alumnes aprenguin a explicar un procés matemàtic (la resolució d'un problema, un raonament), primer de manera narrativa emprant el llenguatge verbal i de manera oral per passar posteriorment a explicacions sintètiques i esquemàtiques de forma escrita, en les quals s'utilitzi el llenguatge simbòlic²⁷.

²⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües", 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i d'observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Atès que els conceptes matemàtics sovint es poden expressar a partir de representacions diverses, i que cadascuna aporta elements diferents i complementaris a la comprensió d'un concepte o d'un procediment, és important establir connexions entre diferents representacions d'un mateix concepte i relacionar diferents conceptes a través de les seves representacions²⁸.

De la mateixa manera que partim del llenguatge verbal per explicar els conceptes i els processos matemàtics, també hem de partir de representacions materials i manipulables per desenvolupar aquests processos, i emprar eines tecnològiques que ens permetin dur a terme altres representacions; per exemple, representacions materials de cossos de l'espai, representacions en 3D i en 2D a través de mitjans tecnològics amb caràcter dinàmic i representacions en 2D per mitjà del dibuix de cossos en 3D.

Orientacions didàctiques de la C3

Perquè els alumnes aprenguin a comunicar-se matemàticament, cal que tinguin oportunitats reals i continuades per fer-ho. Això vol dir que en les activitats cal propiciar i demanar als alumnes que expliquin què cal fer, què han fet, per què ho han fet, etc. Tot i que inicialment les explicacions dels alumnes són molt simples i descriptives, a poc a poc han d'anar aprenent a comunicar el procés seguit de manera més complexa. Es tracta d'un procés lent però que permet progressar de manera continuada en l'adquisició de la competència comunicativa.

Els alumnes han d'aprendre a analitzar, reflexionar i prendre consciència del procés que han seguit per resoldre un problema, fer una activitat, formular una conjectura o construir una argumentació, i saber les matemàtiques que han utilitzat en cadascun d'aquests casos. D'aquesta manera aprendran a desenvolupar els processos metacognitius per mitjà de la comunicació, la qual cosa és fonamental per aprendre a autoregular l'aprenentatge. És per mitjà de l'expressió dels processos interns que els docents ajuden els alumnes i els mostren el valor d'aquests processos metacognitius, tant en la millora de l'aprenentatge com en l'adquisició d'autonomia.

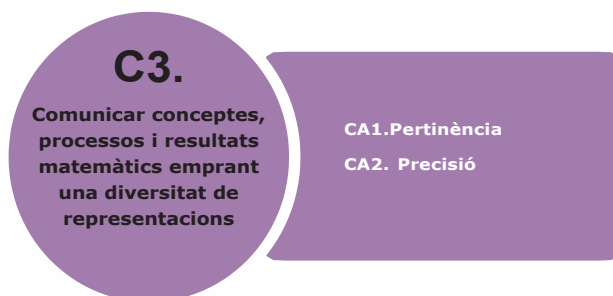
En tot el procés de comunicació matemàtica, l'ús de representacions és fonamental. Per això, els docents, quan treballen els conceptes matemàtics, han de promoure diferents representacions i ajudar els alumnes a relacionar-les entre elles. En aquest sentit, limitar-se a unes poques representacions (les que semblen més senzilles o més estàndard) fa que l'alumnat construeixi els conceptes de manera molt limitada, la qual cosa serà un gran impediment per poder-los utilitzar en diferents contextos. Això és aplicable a tots els recursos de les matemàtiques, en particular els diferents tipus de nombres i operacions, i les formes en 2D i 3D.

Tot i que a la primera ensenyança l'expressió oral és la més habitual, cal promoure de manera esglaonada les explicacions escrites, inicialment narratives (per tant, amb textos "horitzontals", que serveixen per expressar un procés, i no "verticals", que corresponen a l'aplicació d'algorismes) i anar introduint, a partir d'elles, els símbols matemàtics elementals. Cal ajudar els alumnes a interpretar i emprar correctament aquests símbols (per exemple, el significat del signe igual, =, que s'interpreta com una instrucció -executa una operació-, per evitar expressions errònies del tipus: $2 + 3 = 5 \times 2 = 10$, que mostren aquesta interpretació errònia).

Finalment, cal tenir en compte que en el procés comunicatiu hi intervé la capacitat tant per comunicar allò que construïm com per comprendre, seleccionar i interpretar la informació que ens arriba dels altres i que, en ambdós casos, el llenguatge matemàtic té un paper fonamental perquè l'alumnat esdevingui ciutadà de ple dret, amb capacitat per comprendre el món i actuar-hi.

²⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Criteris d'avaluació de la C3

Expectatives de final de cycle de la C3

Primer cycle

Al final del primer cycle, l'alumne comunica amb pertinència i precisió conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions. Això implica que l'alumne és capaç d'explicar amb precisió conceptes senzills emprant llenguatge propi de manera oral, i d'usar amb precisió termes o símbols matemàtics simples en les seves explicacions. També sap explicar de manera oral i precisa com es resol un problema seguint una pauta senzilla donada. Relaciona amb pertinència conceptes i procediments senzills a través de les seves representacions i representa els elements matemàtics pertinentment emprant materials diversos. Així mateix, utilitza de manera pertinent materials manipulatius o recursos visuals o tecnològics senzills²⁹.

Segon cycle

Al final del segon cycle, l'alumne comunica amb pertinència i precisió conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions. Això implica que l'alumne és capaç d'explicar amb precisió conceptes o processos matemàtics senzills emprant llenguatge oral i escrit. Utilitza amb precisió terminologia i símbols matemàtics en les seves explicacions i explica de manera precisa com es resol un problema seguint una pauta donada. També relaciona amb pertinència els conceptes i procediments treballats a través de les seves representacions. Selecciona amb pertinència representacions d'elements matemàtics treballats amb materials, gràficament i simbòlicament. Així mateix, utilitza de manera pertinent materials manipulatius o recursos visuals o tecnològics senzills³⁰.

²⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Tercer cicle

Al final del tercer cicle, l'alumne comunica amb pertinència i precisió conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions. Això implica que l'alumne és capaç d'explicar amb precisió conceptes o processos matemàtics usant llenguatge oral i escrit. Utilitza amb precisió terminologia i símbols matemàtics en les seves explicacions i explica de manera precisa el procés de resolució d'un problema, havent interioritzat una pauta. També relaciona amb pertinència els conceptes i procediments treballats a través de les seves representacions. Selecciona amb pertinència representacions d'elements matemàtics treballats amb materials, gràficament i simbòlicament. Així mateix, utilitza de manera pertinent materials manipulatius o recursos visuals o tecnològics³¹.

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

Recursos d'aprenentatge

Els recursos seleccionats per a les matemàtiques de primera ensenyança són, d'una banda, els que constitueixen els conceptes i procediments bàsics de les matemàtiques i sobre els quals s'aniran construint nous conceptes i procediments, i de l'altra, tots els recursos que són necessaris per desenvolupar les competències específiques de les matemàtiques.

El conjunt de recursos s'ha organitzat en quatre blocs, seguint l'organització habitual de les matemàtiques a la primera ensenyança. Tanmateix, hi ha dos novetats destacables en relació amb aquesta organització: el bloc 1, de nombres, operacions i càlcul, s'emmarca al voltant del concepte de nombre natural, i el tractament de les fraccions i els nombres decimals es deixa per al bloc 3, dedicat a la mesura. Es fa d'aquesta manera no només per les diferències conceptuals entre aquests nombres, sinó també perquè entenem que, mentre que els nombres naturals, ja a la primera ensenyança, poden esdevenir entitats concretes amb significat propi, en el sentit que es poden deslligar d'un context determinat, no succeeix el mateix amb les fraccions i els decimals, que durant tota aquesta etapa romanen lligats a algun context, inicialment de repartiment i posteriorment de mesura.

La segona novetat està relacionada amb el bloc 2, d'espai i forma, en què es proposa un tractament inicial dels objectes en tres dimensions i la seva relació amb les formes de dos dimensions. Entenem que si partim de l'entorn per identificar formes, el que trobem, en primera instància, són cossos de l'espai, i a partir d'aquests cossos es passa a les formes planes (per exemple, els polígons entesos com a cares d'un poliedre). Per tant, es dona més importància al procés d'abstracció que es deriva d'aquesta aproximació que no a una presentació de la geometria que parteix de conceptes com punt, línia, superfície i volum, i que segueix una seqüència lògica però allunyada de la realitat dels infants i del procés d'abstracció, que ha de partir necessàriament de la realitat concreta i propera, i que ens proporcionen tant l'entorn com els materials manipulables, imprescindibles per construir la geometria.

En conjunt, els recursos s'organitzen en quatre blocs, la qual cosa no significa que s'hagin d'entendre com a blocs independents seqüenciadors de l'assignatura, sinó que s'han d'anar treballant segons les necessitats dels contextos escollits i les competències desenvolupades.

El fet que tant les competències com els contextos siguin elements clau en el procés d'ensenyament i aprenentatge de les matemàtiques fa que l'organització dels recursos per cicles sigui tan sols indicativa, és a dir, orientadora però no prescriptiva, de tal manera que, si es treballa en un context i les situacions i els problemes que es plantegen requereixen disposar d'un recurs que es troba en un altre cicle, s'ha de poder introduir el recurs encara que formalment pertanyi a un altre cicle.

BLOCS	1r cicle	2n cicle	3r cicle
Nombres, operacions i càlcul	Representacions i significats dels nombres Operacions de suma i resta Patrons numèrics Càlcul mental: estratègies	Representacions i significats dels nombres Operacions de multiplicació i divisió Patrons numèrics Càlcul mental: estratègies	Nombres grans Operacions combinades i propietats Relació entre les operacions Descomposició i divisibilitat
Espai i forma	Formes del pla i cossos de l'espai: classificació i propietats Patrons geomètrics: identificació i construcció Posicions relatives de figures i cossos	Formes del pla i cossos de l'espai: elements i propietats Patrons geomètrics: projeccions de 3D a 2D Sistemes de referència	Formes del pla i cossos de l'espai: propietats i regularitats Patrons geomètrics: relacions entre 3D i 2D Transformacions geomètriques
Mesura	Comparació i mesura directa Realització i expressió de mesures	Mesura directa i sistema mètric decimal Fraccions, decimals i operacions	Mesura directa, indirecta i estimació Fraccions, decimals, operacions i relacions de proporcionalitat
Estadística i probabilitat	Organització i representació de dades Atzar en experiments i jocs	Estudi estadístic Taules de dades i gràfics Atzar i probabilitat. Tipus d'esdeveniments	Estudi estadístic Representació, paràmetres i interpretació de dades Assignació de probabilitats i freqüència relativa

Bloc 1. Nombres, operacions i càlcul

Els nombres naturals, concepte bàsic de les matemàtiques que serveix per organitzar la idea de quantitat, és el recurs clau d'aquest bloc, que té com a fita desenvolupar el sentit numèric, la qual cosa permetrà utilitzar els recursos d'aquest bloc per desenvolupar les competències matemàtiques.

En aquest sentit, l'aprenentatge dels nombres, les operacions i l'efectuació de càlculs s'ha de centrar a donar resposta a qüestions com: què són, per a què serveixen, com es representen i quines característiques tenen els nombres naturals. En el mateix sentit, s'han de comprendre els significats de les operacions i de les connexions entre elles, i també s'ha de tenir en compte el paper de les diferents formes de fer els càlculs: mentalment, per escrit i emprant mitjans tecnològics.

Un concepte clau d'aquest bloc, la comprensió del qual afecta la majoria de recursos d'aquest apartat, és el sistema de numeració posicional, que implica la idea de valor relatiu d'acord amb la posició. Cal treballar aquest concepte en els diversos cursos, ja que l'adquisició és lenta i progressiva.

D'entre els diversos procediments que cal desenvolupar en treballar amb nombres destaca la descomposició, tant additiva com multiplicativa, dels nombres. Aquest procediment és clau per adquirir el sentit numèric i també és de gran importància per al treball competencial quan s'utilitzen els nombres.

Bloc 1. Nombres, operacions i càlcul

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Nombres naturals, sistema de numeració i representacions		
Cardinalitat: tants com comptatge significatiu	Expressió verbal, gràfica i simbòlica dels nombres	Diferents significats dels nombres naturals: cardinal, ordinal, codi, raó
Expressió verbal, gràfica i simbòlica dels nombres	Representació geomètrica dels nombres	Estimació de quantitats
Valor posicional de les xifres en un sistema decimal posicional. El zero	Situació dels nombres sobre la recta	Múltiples i divisors; primers i compostos; quadrats i cubs
Comparació i ordenació de nombres (fins a tres xifres)	Valor posicional de les xifres en un sistema decimal posicional	Nombres grans: significat i expressió
Patrons i regularitats amb nombres a partir de criteris establerts	Comparació i ordenació de nombres (fins a sis xifres)	
	Taules de nombres: patrons i regularitats	
Les operacions amb nombres naturals		
Suma de nombres naturals. Diferents significats	Multiplicació de nombres naturals. Diferents significats	Relacions additives i multiplicatives. Diferències
Resta de nombres naturals. Diferents significats	Divisió de nombres naturals. Diferents significats	Relació entre les operacions de suma i resta, multiplicació i divisió
Les operacions de suma i resta en la recta numèrica	Propietats de les operacions amb nombres naturals	Propietats de les operacions: distributivitat
Relació entre suma i resta	Interpretació de les operacions en la recta	Representació geomètrica de nombres, operacions i propietats
		La divisió entera (excés i defecte)

El càlcul amb nombres naturals		
Estratègies de càlcul mental amb nombres petits Descomposició additiva de nombres petits, mentalment i per escrit Suma i resta amb algorismes estàndard Calculadores i jocs de taula per fer operacions	Estratègies de càlcul mental amb diferents operacions Descomposició additiva i factorial de nombres Algorismes no estàndard i propis per fer operacions escrites Taules de multiplicar Càlcul escrit: algorismes estàndard per a la resta i la multiplicació Càlcul escrit: algorismes estàndard per a la multiplicació i la divisió Ús de calculadores TIC i jocs de taula per desenvolupar el càlcul	Estratègies de càlcul mental d'operacions combinades Selecció del tipus de càlcul més adequat per fer una operació Estimació de resultats d'operacions Arrodoniment de resultats d'operacions Càlcul de múltiples i divisors Descomposició d'un nombre en factors primers
PROCEDIMENTS		
Nombres naturals, sistema de numeració i representacions		
Ús de tècniques de comptatge Pas d'una representació d'un nombre a una altra Lectura i escriptura de nombres (fins a tres xifres) Comparació i ordenació de nombres naturals (fins a tres xifres)	Expressió de nombres en sistema decimal posicional en forma complexa Lectura i escriptura de nombres (fins a sis xifres) Comparació i ordenació de nombres naturals (fins a sis xifres)	Estimació i verificació de quantitats discretes Lectura i escriptura de nombres que expressen quantitats molt grans Determinació de múltiples i divisors d'un nombre i de la seva relació
Les operacions amb nombres naturals		
Relació entre la suma i la resta i les accions en un context Estimació i arrodoniment de resultats d'operacions Efectuació de sumes i restes en la recta numèrica	Ús de propietats per treballar les taules de multiplicar Determinació del terme desconegut d'una igualtat emprant la relació entre les operacions inverses (suma i resta)	Identificació i utilització de les propietats de les operacions Determinació del terme desconegut d'una igualtat emprant la relació entre les operacions inverses (multiplicació/divisió) Expressió en forma d'igualtat d'una divisió entera
El càlcul amb nombres naturals		
Efectuació de càlculs mentals amb nombres petits i construcció d'estratègies adients Descomposició de nombres en dos, tres o més termes emprant sumes i restes Efectuació de sumes i restes emprant diferents tipus de càlculs	Efectuació de càlculs mentals i comparació d'estratègies Descomposició de nombres emprant operacions Efectuació de multiplicacions i divisions emprant diferents tipus de càlculs Determinació del tipus de càlcul més adequat per fer una operació	Efectuació de càlculs mentals combinant operacions Estimació de resultats d'operacions Arrodoniment de resultats d'operacions Càlcul de múltiples i divisors d'un nombre Descomposició d'un nombre en factors primers
ACTITUDS I VALORS		

Curiositat per la manipulació dels nombres i la seva relació amb accions quotidianes	Curiositat per la utilització dels nombres, operacions i càlculs i la seva relació amb accions quotidianes	Curiositat pel desenvolupament del sentit numèric, en diferents contextos, inclòs el matemàtic
Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i la utilització de raonaments lògics	Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i la utilització de raonaments lògics	Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i la utilització de raonaments lògics
Perseverança en la resolució de problemes i en el raonament matemàtic	Perseverança en la resolució de problemes i en el raonament matemàtic	Perseverança en la resolució de problemes i en el raonament matemàtic
Creativitat per a la recerca d'idees matemàtiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos	Creativitat per a la recerca d'idees matemàtiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos	Creativitat per a la recerca d'idees matemàtiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos
Valoració de l'ús de materials i de representacions per fer càlculs i resoldre problemes	Valoració de les estratègies dels altres en fer càlculs i en resoldre problemes, per tal d'incorporar-les, si escau	Valoració del càlcul mental, les estimacions i les aproximacions com una eina necessària per controlar els resultats dels càlculs i dels problemes en situacions quotidianes i reals

Orientacions didàctiques del bloc 1

El primer bloc de recursos correspon al coneixement i l'ús dels nombres naturals, les operacions i el càlcul amb aquest tipus de nombres. El treball de tots els recursos del bloc s'ha de fer essencialment en context, per tal de desenvolupar les diferents competències. Així, les activitats d'aprenentatge no s'han de centrar tant en els nombres en si com en el seu ús en qualsevol situació propera als alumnes en què els nombres adquireixen significat. De manera semblant, cal substituir, sempre que sigui possible, les activitats d'aprenentatge reproductives per d'altres de caràcter productiu, és a dir, si cal emprar els nombres i fer operacions pel fet que són conceptes útils i necessaris per analitzar situacions i resoldre problemes. Per això, el que cal és desenvolupar la capacitat per utilitzar els nombres i el càlcul en context.

En relació amb les operacions bàsiques, el seu significat i la seva tria en la resolució de situacions i problemes, cal partir de les accions que trobem en els contextos i relacionar-les de manera significativa amb operacions que s'hi corresponguin, cosa que no es pot fer mai de manera automàtica, ja que tot dependrà del context i de les preguntes que volem respondre. Així, per exemple, accions com rebre o donar, guanyar o perdre es poden connectar tant amb la suma com amb la resta segons el context i les preguntes que calgui respondre.

D'altra banda, és molt important fer un treball equilibrat del càlcul, és a dir, emprar de manera raonable tant el càlcul mental com l'escrit i també el càlcul amb calculadora, especialment útil quan hi ha nombres grans i cal operar-hi i trobar resultats precisos. El càlcul mental és el que més contribueix a construir el sentit numèric, ja que requereix tenir en compte l'estructura dels nombres implicats, d'acord amb la seva representació en el sistema de numeració posicional decimal i, a partir d'aquí, construir estratègies pròpies de càlcul. Tot i que cal aprendre els algorismes estàndard de càlcul escrit, que es poden construir a partir del sentit numèric, cal restringir-ne l'ús (per exemple, en les divisions n'hi ha prou que el divisor tingui una sola xifra). També cal tenir en compte que globalment el càlcul és només un recurs –certament necessari– que cal practicar a partir d'activitats que en mostrin la necessitat.

Finalment, cal tenir en compte que la idea d'algorisme, entesa com un conjunt d'instruccions que serveixen per resoldre un tipus de problema determinat, generalment estàndard, va més enllà de la seva aplicació a les operacions escrites, ja que en el món d'avui emprem algorismes per resoldre problemes molt diversos, com poden ser molts dels relacionats amb l'ús de les tecnologies, tant de les xarxes com del funcionament dels robots. En aquest sentit, és important proposar situacions i problemes en què l'alumne hagi de determinar una seqüència d'accions per fer una cosa concreta, i després verificar que la seqüència establerta fa

efectivament allò que es pretenia. Aquest tipus de treball permetrà als alumnes iniciar-se en el pensament computacional.

Bloc 2. Espai i forma

Aquest bloc s'ocupa de l'estudi de l'espai, els cossos que l'ocupen i les seves representacions planes, les propietats de les figures geomètriques, els moviments i també els aspectes relacionats amb la ubicació d'un mateix i la dels altres en aquest espai, que es concreta en qüestions de posició, localització i orientació. És a dir, el bloc conté el conjunt de recursos que han de servir per aprendre a conèixer com és el món físic en el qual vivim i quina és la nostra posició en aquest món.

Experimentar amb figures reals, construir figures emprant material, descobrir i visualitzar propietats i, a partir d'aquí, anar extraient els elements bàsics rellevants, compondre i descompondre figures, i treballar a partir de problemes complexos ha de ser el treball fonamental de la geometria. Cal anar del 3D al 2D i viceversa, i entendre l'espai en 2D com un lloc on representem l'espai en 3D. En aquest sentit, les eines TIC poden ser d'una gran ajuda, però sense oblidar els materials manipulables amb què realment ha de començar l'estudi de la geometria.

Massa sovint els recursos de la geometria s'han focalitzat a descriure figures planes, posar noms a aquestes figures i conèixer-ne algunes de les propietats. Això, que s'ha fet des de primera ensenyança fins a segona ensenyança, no ha possibilitat que els recursos geomètrics servissin realment per entendre el món i situar-s'hi i, massa sovint, la manca de significat dels termes apresos ha portat a oblidar-los.

Els recursos de la geometria també han de servir per ajudar a respondre qüestions del tipus: on soc? On és tal cosa respecte a tal altra? Com es va d'un lloc a un altre? Quants camins hi ha? Quin és el camí més curt? En definitiva, han d'ajudar no només a conèixer l'espai i les seves formes, sinó també a aprendre a situar-se.

Com s'ha comentat en la presentació, els recursos no han de ser seqüenciadors del procés d'ensenyament i aprenentatge. A diferència del que succeeix amb els nombres, en què cal respectar certs ordres (per exemple, en les operacions, la suma ha de ser prèvia a la resta i a la multiplicació, i aquestes operacions han de precedir la divisió), en desenvolupar la geometria hi ha molts ordres possibles. Més que mai, són els contextos i de manera especial l'entorn i els materials, juntament amb el desenvolupament de les competències, allò que determinarà la manera en què es van introduint i utilitzant els diferents recursos del bloc d'espai i forma.

Bloc 2. Espai i forma

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Figures geomètriques		
Formes elementals del pla (triangles, quadrilàters, polígons, cercles...)	Formes del pla i propietats (igualtat, paral·lelisme, perpendicularitat)	Formes del pla i propietats (regularitat, convexitat)
Cossos de l'espai (cubs, ortoedres, esferes)	Cossos de l'espai (prismes, piràmides, cilindres, cons...)	Cossos de l'espai (poliedres i cossos esfèrics) i propietats (regularitat, relació entre cares, vèrtexs i arestes)
Construcció i representació de figures en 2D i 3D amb material	Elements de les figures planes (vèrtex, costat, angle)	Criteris de classificació de figures, del pla i de l'espai
Classificació i comparació de formes	Construcció i representació de figures en 2D i 3D amb materials i TIC	Distinció entre el vocabulari geomètric del pla i de l'espai

Models geomètrics i visualització		
Reconeixement de figures geomètriques a l'entorn Representació en 2D de figures en 3D	Identificació i construcció de patrons geomètrics Identificació de figures congruents en posicions diferents Projeccions en 2D de figures en 3D	Visualització geomètrica de tipus de nombres (parells/senars, quadrats, cubs...) i de les seves propietats Figures en 3D a partir de les seves projeccions en 2D Els instruments de dibuix (regle, escaire, compàs) i les seves propietats
Situació a l'espai i transformacions		
Posicions relatives respecte a un mateix Transformacions (desplaçaments, girs, simetries) Itineraris i laberints	Posicions relatives respecte a una referència Elaboració de plànols i itineraris Moviments i congruència entre figures Identificació i construcció de simetries en figures planes	Congruència i semblança Transformació de figures emprant moviments Desplaçaments i distàncies; girs i angles Moviments que deixen una figura invariant
PROCEDIMENTS		
Figures geomètriques		
Identificació de figures geomètriques a l'entorn i a partir de fotografies i dibuixos Representació en 2D de figures en 3D i explicació de les representacions Reconeixement de formes iguals representades de diverses maneres	Identificació i construcció de patrons geomètrics, de figures planes i de l'espai Utilització d'instruments de dibuix i recursos TIC per construir models geomètrics	Visualització i representació geomètrica de propietats numèriques, de mesura i relatives als conjunts de dades Construcció de figures en 3D a partir de les seves projeccions en 2D Utilització d'instruments de dibuix i recursos TIC per resoldre problemes geomètrics
Situació a l'espai i transformacions		
Descripció de les posicions relatives de figures i cossos Identificació de distàncies i direccions en desplaçaments a l'espai Reconeixement i construcció de figures amb simetries emprant materials i miralls Utilització del plegat de paper per construir figures i reconèixer transformacions Construcció d'itineraris i resolució de laberints	Disseny i ús de sistemes de referència per situar objectes i descriure recorreguts Interpretació i construcció de plànols d'itineraris Identificació de figures congruents emprant transformacions geomètriques Reconeixement de simetries en figures en 2D	Utilització d'eixos de coordenades per situar punts i representar figures geomètriques Interpretació de plànols i mapes, incloent-hi l'ús de l'escala, per cercar distàncies a la realitat Reconeixement de les transformacions geomètriques i les seves característiques, en formes de l'entorn, fotografies i dibuixos Identificació de les transformacions necessàries per construir mosaics en el pla

ACTITUDS I VALORS

Curiositat per la relació entre els objectes de l'entorn i la geometria	Curiositat per la relació entre els objectes de l'entorn i la geometria	Curiositat per la relació entre els objectes de l'entorn i la geometria
Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i en l'ús de raonaments geomètrics	Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i en l'ús de raonaments geomètrics	Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i en l'ús de raonaments geomètrics
Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic	Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic	Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic
Creativitat per a la recerca d'idees matemàtiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos	Creativitat per a la recerca d'idees matemàtiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos	Creativitat per a la recerca d'idees matemàtiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos
Valoració de la mirada matemàtica de l'entorn com una eina per conèixer l'espai que ens envolta	Valoració de l'ús de materials i d'instruments per descobrir i construir la geometria	Valoració de la bellesa geomètrica en el disseny, l'art i els objectes del món que ens envolta

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES del bloc 2

Quan utilitzem els recursos de la geometria, cal tenir en compte que desenvolupar el sentit geomètric va molt més enllà de conèixer els noms de les figures: identificar-les, establir criteris per classificar-les, compondre-les i descompondre-les, conjeturar propietats i validar-les, si escau, aplicar moviments, trobar patrons, generalitzar propietats i representar-les en 2D i en 3D han de ser les accions centrals de les activitats d'aprenentatge que es focalitzen en els recursos geomètrics.

Com en cap altre bloc, l'ús de materials manipulatius és fonamental per construir els conceptes geomètrics, les relacions entre ells i les propietats que els caracteritzen. Els materials (reals i estructurats) seran, sempre que es pugui, el punt de partida, i de manera progressiva caldrà anar fent el pas d'aquests últims al dibuix i a altres representacions, ja que moltes vegades només amb els materials no n'hi ha prou. En aquest sentit cal emprar, per exemple, papers pautats que facilitin aquest pas cap a noves representacions i cap a l'abstracció.

Establir criteris per classificar i determinar propietats de les figures és un dels treballs rellevants en l'àmbit de la geometria. Tanmateix, no es tracta d'establir classificacions a priori, sinó que és molt important emprar aquests procediments per aplicar-los a figures que els mateixos alumnes han construït prèviament, partint d'activitats i problemes que demanen fer aquestes construccions (per exemple, trobar tots els triangles -o quadrilàters- diferents que es poden construir en un geoplà de 9 punts 3×3).

Sovint, quan s'exemplifiquen les formes planes i les de l'espai, s'abusa de representacions prototípiques (per exemple, un quadrat es representa quasi sempre amb els costats horitzontals i verticals, mentre que un rombe es dibuixa amb les diagonals verticals i horitzontals; quan posem l'exemple d'un hexàgon, aquest cos sovint és regular i quasi sempre convex; un triangle sempre té "el costat de baix" horitzontal). Els exemples anteriors i altres de similars porten els alumnes a construir conceptes erronis o limitats, ja que ho fan partint d'allò que els suggereixen els exemples proposats. Això s'agreuja pel fet que les definicions, en l'àmbit de la geometria, sovint són inadequades, rarament sorgeixen de l'observació i en molts casos són poc aplicables. Cal cercar les que utilitzen idees comprensibles i aplicables, com per exemple la que diu que dos figures planes són iguals si en superposar-les podem aconseguir que coincideixin.

La selecció del vocabulari geomètric que s'introduirà a l'aula és també una decisió important. Cal tenir en compte que hi ha termes geomètrics que tenen significats diferents en les matemàtiques i en el llenguatge comú (per exemple, diagonal, base o altura) i altres termes que pràcticament només s'usen a l'aula. Quan introduïm aquestes paraules caldrà que ens comprometrem a emprar-les de manera reiterada. Altrament, si en fem un ús molt limitat i restringit en un període de temps reduït, l'aprenentatge difícilment s'assolirà.

Bloc 3. Mesura

La mesura és un bloc de recursos que permet establir moltes relacions tant en l'àmbit intern –amb altres blocs de recursos– com en l'àmbit extern, ja que l'activitat de mesurar la trobem en la majoria de contextos, tant en els quotidians com en els científics. Quan treballem en contextos reals i volem establir relacions o comparacions i resoldre problemes, sovint necessitem quantificar, la qual cosa implica prendre mesures emprant instruments i unitats, sempre que en els contextos que estudiem hi intervenen magnituds (longitud, superfície, temps, capacitat...).

En l'àmbit matemàtic, la mesura permet connectar els nombres i la geometria, a través de magnituds com la longitud, l'amplitud, la superfície o el volum. És important establir un paral·lelisme entre l'acció de comptar i la de mesurar. La primera es refereix a la determinació de la quantitat en magnituds discretes (col·leccions de coses), mentre que la segona fa referència a les magnituds contínues; així, mentre que en les primeres la unitat ve donada (si comptem cadires, s'entén que la unitat és una cadira), quan tenim magnituds contínues el primer que cal fer és establir una unitat, sense la qual el nombre que expressa la mesura no té cap sentit.

La mesura directa ha de ser l'eix del tractament de la mesura en tota la primera ensenyança. Això, que és clar amb magnituds com la longitud i la massa, ha de ser-ho també amb la mesura de la resta de magnituds com els angles, les superfícies i els volums. Fer estimacions, mesurar de manera efectiva, fer canvis d'unitats, si cal, per poder comparar mesures, arrodonir resultats de mesures i contrastar les estimacions amb els resultats obtinguts ha de ser la seqüència habitual en relació amb el procés de mesurar.

Pel que fa a les unitats, cal que els alumnes aprenguin a donar significat a cadascuna. Només d'aquesta manera evitarem fer canvis d'unitat sense sentit. Quan emprem unitats no estàndard (per exemple, les del propi cos per mesurar longituds), cosa que s'ha de fer a l'inici de l'etapa, donar sentit a aquestes unitats és senzill; quan passem a les unitats convencionals, això ja no és tan senzill, però és fonamental mantenir aquest sentit. També aquí, el treball experimental i l'ús de contextos significatius són dos elements essencials.

Finalment, cal fer esment de dos magnituds que no tenen relació amb la geometria però que apareixen en molts contextos de la vida quotidiana: el valor monetari i el temps. Pel que fa a la primera, constitueix per ella mateixa un context d'experimentació amb nombres i de treball al voltant del sistema de numeració decimal (euros-cèntims). Respecte al temps, cal un treball continuat al llarg de tota l'etapa.

Bloc 3. Mesura

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Magnituds, unitats, instruments i mesura		
Mesures a partir d'unitats no estàndard	Mesures de longitud, massa i capacitat	Mesures de longitud, massa, superfície, capacitat i volum i les seves relacions
Comparació directa, ordenació i estimació de mesures	Unitats del sistema mètric decimal	Mesures d'amplitud i relació amb els girs
Unitats no estàndard i estàndard	Expressió en forma simple i complexa d'una unitat en context	Mesures de temps gran i petit. Relacions entre unitats. Sistema sexagesimal
Sistema monetari (euro-cèntim)	Mesures de temps: dies, hores, minuts i segons	
Mesures de temps: calendari		
Instruments per mesurar longituds, masses i temps		

Nombres, operacions i mesura		
Expressió d'una mesura com un nombre amb unitats	Fraccions com a parts d'una unitat i parts d'una quantitat	Fracció com a expressió d'un repartiment, d'una mesura i d'una raó
Fraccions elementals $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ i $\frac{1}{10}$ en context	Fraccions més grans que la unitat	Equivalència de fraccions
Relació entre doble i meitat	Suma i resta de fraccions d'igual denominador	Expressió mixta de fraccions impròpies
	Nombres decimals i valor de posició: dècimes, centèsimes i mil·lèsimes	Suma i resta de fraccions
	Suma i resta amb nombres decimals	Nombres decimals i operacions
		Divisió entera i divisió decimal
		Proporcionalitat i percentatges
		Relació, comparació i ordenació de fraccions, decimals i percentatges
PROCEDIMENTS		
Magnituds, unitats, i instruments		
Lectura, verbalització i escriptura de mesures amb unitats adequades	Efectuació de mesures de longituds, petites i grans, de capacitats i de masses, emprant instruments i unitats del sistema mètric decimal (SMD)	Efectuació de mesures directes i indirectes de superfícies i volums emprant instruments
Comparació i ordenació de mesures de manera directa	Classificació, comparació i ordenació d'angles	Utilització d'un transportador per mesurar angles
Simulació de canvis en el sistema monetari	Càlcul de mesures de temps emprant rellotges analògics i digitals	Mesures de temps gran i petit i la seva expressió en sistema sexagesimal
Lectura, estimació i càlcul de temps en casos senzills	Determinació de la unitat apropiada i efectuació de canvis d'unitats en context per a la comparació, ordenació i operació entre mesures	
Efectuació de mesures directes de longituds, masses i temps		
Utilització d'un regle graduat per mesurar longituds		
Nombres, operacions i mesura		
Càlcul de dobles i meitats i relació entre ells	Lectura i representació de fraccions com a parts d'un tot i parts d'una unitat	Determinació de l'equivalència de dos fraccions
Càlcul de sumes i restes de mesures expressades amb nombres naturals en context	Suma i resta de fraccions d'igual denominador, tant mentalment com per escrit	Expressió d'una fracció més gran que la unitat, en forma impròpia i mixta
	Comparació i ordenació de nombres decimals tenint en compte el valor de posició	Representació de fraccions i decimals sobre la recta
	Suma i resta de nombres decimals en context	Efectuació d'operacions amb fraccions
		Efectuació d'operacions amb nombres decimals
		Establiment de relacions de proporcionalitat emprant taules i proporcions
		Expressió d'una fracció en forma decimal (i viceversa en casos senzills)
		Expressió de percentatges senzills en forma de fracció i de nombre decimal
ACTITUDS I VALORS		

Curiositat per la relació entre objectes de l'entorn i la seva grandària amb la mesura	Curiositat per la relació entre objectes i situacions de l'entorn amb la mesura	Curiositat per la relació entre objectes, situacions i moviments de l'entorn amb la mesura
Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i en l'ús de raonaments matemàtics	Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i en l'ús de raonaments matemàtics	Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i en l'ús de raonaments matemàtics
Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic	Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic	Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic
Creativitat en la recerca de magnituds mesurables i unitats de mesura adients	Creativitat en la recerca de magnituds mesurables, unitats de mesura i instruments adients	Creativitat en la recerca de magnituds mesurables, unitats de mesura, instruments i mètodes indirectes adients
Valoració de la mesura i la quantificació per al coneixement científic del món	Valoració dels sistemes de mesures universals que faciliten l'entesa entre tots	Actitud reflexiva en l'elecció d'un model matemàtic per interpretar una situació quotidiana o real

Orientacions didàctiques del bloc 3

Com ja hem comentat, el més important del treball de la mesura és l'experimentació. Per aprendre a mesurar i per donar significat a les mesures i a les unitats de mesura cal fer-ho moltes vegades, en diversos contextos i emprant instruments de mesura adequats. Cada instrument de mesura té les seves característiques i cal aprendre a utilitzar-lo, prendre mesures acurades i expressar-les correctament.

Encara que el procés de mesurar és similar, la transferència d'una magnitud a una altra és difícil de fer, per la qual cosa cal treballar de manera experimental i sempre en context cadascuna de les magnituds. En aquest treball caldrà insistir en la necessitat d'escollir una unitat adient, i observar que mesurar és comparar la magnitud que volem mesurar amb la unitat i que aquesta és de la mateixa naturalesa. També hauré de treballar l'equivalència entre unitats de diferents magnituds relacionades, per exemple la capacitat i el volum.

També, en una mateixa magnitud, cal treballar mesures "grans" i "petites"; per exemple, en el cas de la longitud, emprant el regle graduat i la cinta mètrica i distingint quan cal usar un instrument o un altre. Un aspecte important és analitzar com varia el nombre que expressa una mateixa mesura quan canvia la unitat escollida.

En relació amb la magnitud del temps, tan important com les altres i possiblement la més complexa, tant pel que fa als aspectes conceptuals com per la relació entre les unitats i el sistema de numeració emprat (sexagesimal), caldrà treballar-la en els diferents nivells fins a arribar a fer operacions, arrodoniments i estimacions, sempre en context i amb significat. No es tracta d'algoritmitzar les operacions amb el temps, sinó de donar constantment sentit a allò que fem, quan llegim, interpretem, comparem o operem amb mesures de temps. Cal distingir entre situar-se en el temps (són les nou del matí) i mesurar un interval de temps (han passat nou hores). També, en treballar amb la magnitud temps, caldrà distingir entre temps petits, que mesurem amb rellotges i cronòmetres, i temps grans, per al còmput dels quals empren el calendari, un context excel·lent i significatiu per fer-nos preguntes interessants i de caràcter interdisciplinari.

Pel que fa al treball amb fraccions, cal iniciar-lo a partir de la idea de dividir una unitat en parts, però a poc a poc s'han d'anar introduint els altres significats de les fraccions (parts d'una quantitat, operador, raó, fins a arribar a l'expressió d'una probabilitat), ja que si ens restringim a la idea inicial difícilment donarem significat a les fraccions més grans que la unitat i a les operacions entre fraccions. També és important treballar la relació entre fraccions i decimals per entendre que un nombre decimal és una manera de representar una fracció decimal.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

434/510

1

Bloc 4. Estadística i probabilitat

Aquest bloc de recursos s'ocupa, per una banda, de l'estadística i pretén que els alumnes duguin a terme petits estudis de variables qualitatives i quantitatives, partint de situacions de l'entorn i lligades a l'efectuació de recomptes. Cal que aprenguin a treballar en cadascuna de les fases d'un estudi estadístic: definir què es vol estudiar i per què té interès fer-ho, establir com recollirem les dades, recollir les dades i representar-les, analitzar les dades obtingudes i finalment establir conclusions que ens permetin respondre les preguntes que ens hem formulat a l'inici i que ens han portat a realitzar l'estudi.

La interpretació, la construcció i, molt especialment, la comparació de gràfics diferents d'una mateixa situació són un punt clau per relacionar els recursos estadístics amb les competències i per arribar a prendre decisions fonamentades sobre el gràfic més adient per representar un conjunt de dades determinades, la qual cosa es relaciona amb la comprensió de la informació de l'entorn i el necessari desenvolupament del sentit crític per interpretar aquesta informació.

Les mesures de centralitat (com són la mitjana, la mediana i la moda) que serveixen per donar significat als conjunts de dades (i no a les dades de manera aïllada) són recursos importants que cal treballar lligats a contextos i quan resultin significatius per interpretar un determinat conjunt de dades.

Per una altra banda, en el mateix bloc s'hi inclou el concepte d'atzar i la determinació de la probabilitat en casos senzills de successos preferentment equiprobables. Cal partir de la intuïció i dur a terme diverses experimentacions per introduir els conceptes rellevants de manera gradual, partint de conceptes com segur, impossible, possible, probable, i treballar-los abans de quantificar. Posteriorment, cal relacionar el significat intuïtiu, la definició teòrica (anomenada llei de Laplace) i la freqüència relativa, per tal d'apropar-se al concepte de probabilitat. És precisament en el lligam entre probabilitat teòrica i freqüència relativa en què es mostra la relació entre probabilitat i estadística. Caldrà també tenir en compte les nombroses concepcions errònies al voltant de l'atzar, i partir d'elles per tal de construir el concepte de probabilitat. La construcció d'espais mostrals equiprobables (conjunt de successos amb la mateixa probabilitat que es poden donar en un experiment) i la seva validació experimental són un punt clau per entendre el comportament de la probabilitat.

Tots els recursos d'aquest bloc, com els dels altres, s'han de treballar en context, ja que són les situacions concretes que seleccionem les que els dotaran de significat. No té cap sentit dur a terme un treball teòric i abstracte sobre els conceptes complexos d'aquest bloc sense relacionar-los amb contextos determinats.

D'altra banda, la relació tant amb el bloc de nombres com amb el de la mesura ha de ser constant, ja que en treballar tant l'estadística com la probabilitat apareixen constantment recursos de nombres i de mesura. Per exemple, pensem en les operacions que apareixen en la determinació d'una mitjana, o en la idea de fracció que hi ha quan establim una probabilitat teòrica, entesa com a raó entre casos favorables i casos possibles.

Bloc 4. Estadística i probabilitat

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Estudi de conjunts de dades		
Disseny de preguntes en temes propers Recollida de respostes Organització i representació de dades quantitatives amb material, dibuixos i gràfics	Estudis estadístics amb conjunts reduïts de dades Enquestes Taules de dades i gràfics estadístics	Elements d'un estudi estadístic: temàtica, preguntes; instruments per recollir dades; buidatge, organització, representació i interpretació de dades; mesures per caracteritzar les dades; conclusions

Interpretació de dades senzilles i elaboració de conclusions	Freqüència absoluta i relativa Conclusions i prediccions	
Atzar i probabilitat		
Idea d'atzar en experiments i jocs Situacions d'atzar i situacions determinades en jocs de taula	Idea de succés en situacions d'atzar La probabilitat de successos segurs, possibles i impossibles (inici de quantificació)	Espai mostral com a conjunt de successos La probabilitat com a valor numèric entre 0 i 1. Relació fracció pròpia i probabilitat Probabilitat teòrica i freqüència relativa Equiprobabilitat
PROCEDIMENTS		
Estudi de conjunts de dades		
Elaboració de preguntes per fer estudis estadístics senzills Recollida i organització de respostes Representació amb gràfics de freqüències absolutes Comparació de dades, interpretació segons el context i extracció de conclusions per respondre preguntes	Elaboració d'enquestes a partir de preguntes i utilització d'aquestes enquestes per obtenir dades Organització de dades en taules i representació en gràfics estadístics Interpretació i caracterització de conjunts de dades Utilització de dades per extreure conclusions i fer prediccions	Aplicació d'instruments, recollida de dades i organització Tria i elaboració d'una representació de les dades adequada Manipulació de dades pròpies, simulades o d'altres estudis per a la interpretació Utilització de TIC i calculadora per determinar freqüències relatives i mesures centrals (mitjana, mediana, moda)
Atzar i probabilitat		
Ús dels termes segur, possible i impossible en experiències properes Reconeixement de situacions d'atzar (i de no atzar) en experiments i jocs	Ús dels termes segur, molt probable, poc probable i impossible en experiències i jocs Associació de probabilitats a un succés en casos senzills Efectuació de prediccions de probabilitats i contrastació posterior	Associació de probabilitats a experiències d'atzar Relació entre la probabilitat teòrica i la freqüència relativa Determinació de successos equiprobables o no Càlcul de probabilitats en situacions senzilles i equiprobables Ús de la llei de Laplace per calcular probabilitats
ACTITUDS I VALORS		
Curiositat per la manipulació dels nombres i la seva relació amb accions quotidianes Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i l'ús de raonaments estadístics Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic Creativitat en la recerca d'idees estadístiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos	Curiositat per l'ús dels nombres, operacions i càlculs i la seva relació amb accions quotidianes Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i l'ús de raonaments estadístics Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic	Curiositat pel desenvolupament del sentit numèric, en diferents contextos, inclòs el matemàtic Tolerància a la frustració en la resolució de problemes i l'ús de raonaments estadístics Perseverança en la resolució de problemes i el raonament matemàtic

Valoració de l'ús de les matemàtiques en la presa de decisions tant en jocs d'atzar com en experiments aleatoris	Creativitat en la recerca d'idees estadístiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos	Creativitat en la recerca d'idees estadístiques i l'aplicació de solucions a diferents contextos
	Valoració del coneixement que aporta l'estadística, distingint els grups dels individus	Actitud reflexiva davant les prediccions i els jocs d'atzar, emprant la probabilitat

Orientacions didàctiques del bloc 4

Aquest bloc comprèn els recursos tant d'estadística com de probabilitat. En el cas de l'estadística, cal mostrar que l'important és fer estudis estadístics (encara que puguin ser molt senzills) en el sentit del procés que té aquest terme: quan apliquem l'estadística, partim d'una pregunta que volem respondre (pregunta que pertany a un context real) i per això hem d'obtenir dades, organitzar-les, analitzar-les, representar-les i finalment arribar a conclusions que ens permetin respondre les preguntes formulades. Aprendre de manera aïllada els elements necessaris per fer un estudi estadístic no té cap sentit. En canvi, aprendre a fer-se preguntes i decidir com les analitzarem per poder-les respondre és una part fonamental de l'estadística.

La lectura, la interpretació i la construcció d'informació estadística són un punt central de tot el treball. Cal aprendre a llegir taules (per exemple de doble entrada) i gràfics (de barres, de sectors, pictogrames, etc.) i també aprendre a seleccionar les representacions adequades en relació amb les dades que volem mostrar (un diagrama de barres i un de sectors expressen idees diferents). Cal construir taules i gràfics des del començament (un diagrama de barres es pot fer amb cubs encaixables de colors), però també cal interpretar els que apareixen en els mitjans, ja que el sentit estadístic és necessari per interpretar correctament la gran quantitat d'informació del nostre món.

La probabilitat caldrà treballar-la de manera contextualitzada i experimental. Des d'un inici qualitatiu que ens permetrà aproximar-nos als successos futurs (segurs, probables, impossibles) arribarem a establir la noció quantitativa de probabilitat i determinarem probabilitats en casos senzills. La connexió entre probabilitat i estadística vindrà donada per la llei dels grans nombres que compara la probabilitat teòrica i la freqüència relativa d'un esdeveniment (per exemple, la probabilitat d'obtenir un 4 en tirar un dau cúbic habitual és $1/6$; si tirem un dau cent vegades i surt divuit vegades 4, la freqüència relativa del succés "obtenir un 4" serà $18/100$. Quan el nombre de llançaments augmenta molt, la freqüència relativa s'acosta a $1/6$).

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

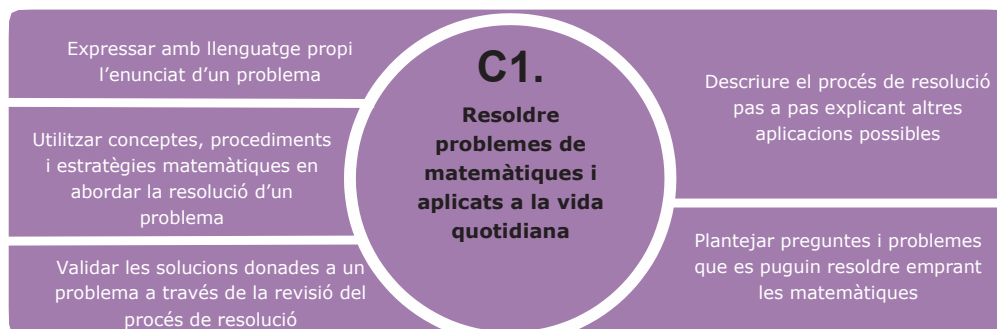
Núm. 123

24 de novembre del 2021

438/510

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Criteris d'avaluació

CA1. Adequació

CA2. Pertinència

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle, l'alumne resol problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana, senzills i d'enunciat breu. Això comporta que l'alumne és capaç d'explicar adequadament el problema emprant llenguatge propi i usant materials manipulatius diversos o amb algun suport escrit. També utilitza amb adequació materials i suport escrit per reconèixer les dades del problema, i reconeix adequadament la pregunta del problema amb una pauta donada. Així mateix, en la resposta a un problema, escriu o dibuixa amb pertinència els resultats, acompanyats, si escau, de les unitats corresponents. També és capaç de completar amb pertinència dades de problemes senzills donats, utilitzant els recursos matemàtics treballats. Finalment, l'alumne identifica pertinentment els recursos necessaris d'aritmètica, geometria, mesura, estadística o probabilitat relacionats amb el problema.

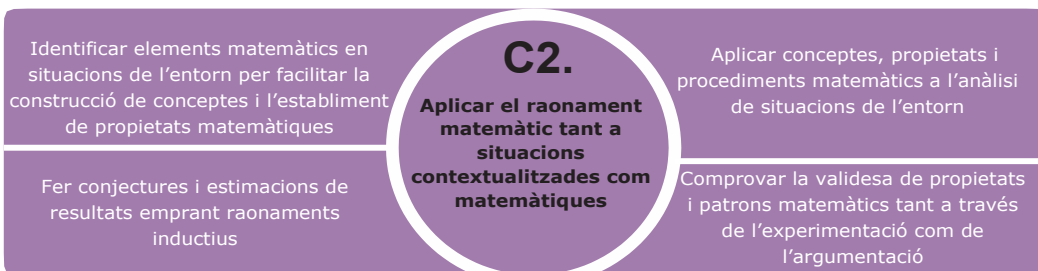
Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle, l'alumne resol problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana. Això implica que és capaç d'emprar, de manera adequada, diferents representacions més enllà del llenguatge verbal oral (verbal, escrita, dibuix, esquema o llenguatge simbòlic) en el plantejament del problema. També classifica adequadament les dades distingint entre les que són clau i les sobreres, i identifica la pregunta adequada per relacionar-la amb els recursos treballats. A més, comprova que el resultat és adequat responant la pregunta del problema a partir d'una pauta donada. Així mateix, en les respostes a un problema, escriu els resultats amb nombres acompanyats de les unitats corresponents, de manera pertinent. També és capaç d'inventar preguntes pertinents, factibles i amb sentit per completar problemes, utilitzant els recursos matemàtics treballats. Finalment, l'alumne aplica amb pertinència els recursos necessaris d'àritmètica, geometria, mesura, estadística o probabilitat d'acord amb el problema.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle, l'alumne resol problemes de matemàtiques i aplicats a contextos de la vida quotidiana. Això implica que és capaç d'emprar, de manera adequada, diferents representacions (verbal, escrita, dibuix, esquema o llenguatge simbòlic) en el plantejament del problema. També selecciona adequadament les dades clau per plantejar el problema i relaciona convenientment la pregunta del problema amb els recursos matemàtics necessaris per resoldre'l. A més, comprova si tant el resultat com la resposta són adequats. Així mateix, quan resol un problema escriu els resultats de manera completa, utilitzant unitats, si escau, de manera pertinent. També és capaç d'inventar preguntes pertinents factibles i amb sentit utilitzant els recursos matemàtics treballats. Finalment, l'alumne és capaç d'aplicar amb pertinència els recursos necessaris d'àritmètica, geometria, mesura, estadística o probabilitat a la resolució dels problemes. En tot aquest procés, s'evidencia la manca de contradiccions entre el procés de resolució, els conceptes, les tècniques i les estratègies emprades, i la seva pertinència respecte de la situació analitzada.

Quadre de síntesi de la C2

Críteris d'avaluació

CA1. Coherència

CA2. Efectivitat

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle, l'alumne aplica de manera coherent i efectiva el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Això implica que és capaç d'identificar amb efectivitat els elements matemàtics en una situació de l'entorn proper. També reconeix amb efectivitat els seus coneixements aritmètics, geomètrics, de mesura o estadístics en situacions properes i és capaç de reproduir explicacions efectives de les relacions entre elements senzills de l'entorn proper i els seus coneixements matemàtics. A més, fa conjectures senzilles i coherents de manera inductiva, selecciona entre diferents arguments per justificar amb coherència les conjectures i troba termes concrets corresponents a un patró utilitzant raonaments lògics i coherents.

Expectatives de final de 2n cicle

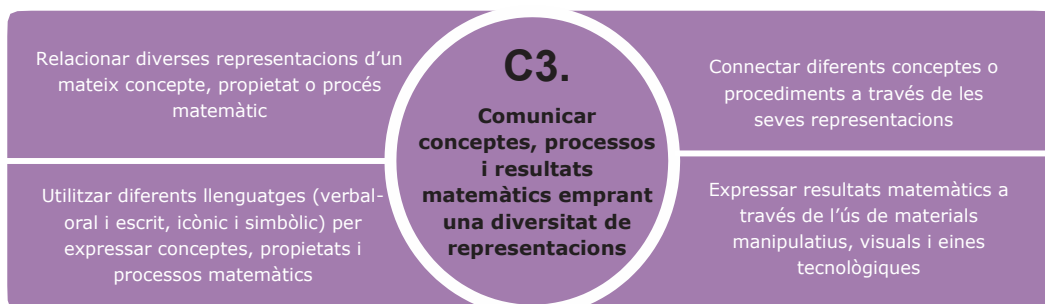
Al final del segon cicle, l'alumne aplica de manera coherent i efectiva el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Això implica que és capaç de relacionar amb efectivitat els elements matemàtics de l'entorn amb els seus coneixements aritmètics, geomètrics, estadístics i de mesura. També associa amb efectivitat les situacions de l'entorn amb els coneixements matemàtics que té i explica amb efectivitat i amb l'ajuda d'una pauta la relació entre els elements matemàtics de l'entorn i els seus coneixements aritmètics, geomètrics, estadístics i de mesura. És capaç de fer conjectures coherents de manera inductiva, a partir de casos concrets, de justificar amb coherència les conjectures amb arguments i d'identificar patrons, usant raonaments lògics i coherents.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle, l'alumne aplica de manera coherent i efectiva el raonament matemàtic tant a situacions contextualitzades com matemàtiques. Això implica que és capaç de relacionar amb efectivitat els elements matemàtics de l'entorn amb els conceptes i les propietats matemàtiques treballats. Així mateix, analitza amb efectivitat situacions de l'entorn i de les mateixes matemàtiques a partir dels seus coneixements d'àritmètica, geometria, mesura, estadística i probabilitat. També és capaç d'explicar amb efectivitat la relació entre els elements matemàtics de l'entorn i els seus coneixements d'àritmètica, geometria, mesura, estadística i probabilitat. A més, fa conjectures coherents i plausibles en situacions de context i matemàtiques de manera inductiva, a partir de casos concrets. Justifica amb coherència les conjectures amb arguments i raonaments matemàtics de manera deductiva, i és capaç d'establir patrons usant raonaments lògics i coherents, tant inductivament com deductivament.

Quadre de síntesi de la C3

Criteris d'avaluació

CA1. Pertinència

CA2. Precisió

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle, l'alumne comunica amb pertinència i precisió conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions. Això implica que l'alumne és capaç d'explicar amb precisió conceptes senzills emprant llenguatge propi de manera oral, i d'usar amb precisió termes o símbols matemàtics simples en les seves explicacions. També sap explicar de manera oral i precisa com es resol un problema seguint una pauta senzilla donada. Relaciona amb pertinència conceptes i procediments senzills a través de les seves representacions i representa els elements matemàtics pertinentment emprant materials diversos. Així mateix, utilitza de manera pertinent materials manipulatius o recursos visuals o tecnològics senzills.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle, l'alumne comunica amb pertinència i precisió conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions. Això implica que l'alumne és capaç d'explicar amb precisió conceptes o processos matemàtics senzills emprant llenguatge oral i escrit. Utilitza amb precisió terminologia i símbols matemàtics en les seves explicacions i explica de manera precisa com es resol un problema seguint una pauta donada. També relaciona amb pertinència els conceptes i procediments treballats a través de les seves representacions. Selecciona amb pertinència representacions d'elements matemàtics treballats amb materials, gràficament i simbòlicament. Així mateix, utilitza de manera pertinent materials manipulatius o recursos visuals o tecnològics senzills.

Expectatives de final de 3 cicle

Al final del tercer cicle, l'alumne comunica amb pertinència i precisió conceptes, processos i resultats matemàtics emprant una diversitat de representacions. Això implica que l'alumne és capaç d'explicar amb precisió conceptes o processos matemàtics usant llenguatge oral i escrit. Utilitza amb precisió terminologia i símbols matemàtics en les seves explicacions i explica de manera precisa el procés de resolució d'un problema, havent interioritzat una pauta. També relaciona amb pertinència els conceptes i procediments treballats a través de les seves representacions. Selecciona amb pertinència representacions d'elements matemàtics treballats amb materials, gràficament i simbòlicament. Així mateix, utilitza de manera pertinent materials manipulatius o recursos visuals o tecnològics.

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

445/510

Glossari

Algorismes estàndard, no estàndard i propis. Un algorisme és un conjunt ordenat de regles (o de passos) que, aplicats correctament, permeten resoldre sempre un determinat exercici. Per exemple, per fer una suma (o una resta, una multiplicació o una divisió) amb paper i llapis, apliquem el que s'anomenen algorismes estàndard, que van ser introduïts a Occident per Fibonacci, en el Liber abaci (1202). D'algorismes per resoldre un tipus d'exercici, per exemple per multiplicar, n'hi ha diversos, és a dir, hi ha diferents conjunts d'instruccions que permeten fer sempre una multiplicació. L'algorisme més habitual s'anomena algorisme estàndard; la resta són algorismes no estàndard i qualsevol persona pot crear-ne un.

Base i altura. Hi ha paraules que en el llenguatge comú tenen un significat i en matemàtiques un altre. La base d'un triangle és qualsevol dels seus costats i l'altura (relativa a una base determinada) és el segment perpendicular al costat que prenem com a base i que passa pel vèrtex oposat a la base. Quan calculem l'àrea d'un triangle, prenem un dels costats com a base (el que vulguem) i l'altura corresponent. En tot cas, ni la base ha de ser un segment horitzontal ni l'altura ha de ser vertical (aquesta és la idea del llenguatge comú, no del matemàtic).

Cardinal. Nombre que expressa la quantitat d'elements d'un conjunt. Per determinar-lo, el que fem és comptar els elements del conjunt i resulta que, comptem com comptem, el nombre associat al darrer element coincideix amb el nombre d'elements del conjunt.

Codi. Registre numèric o alfanumèric (nombres i lletres) que identifica un element d'un conjunt (exemples: codi de barres -numèric-, matrícula d'un cotxe -alfanumèric-).

Composició (i descomposició) de figures. Un dels procediments més importants en matemàtiques és la descomposició (i composició), tant de figures com de nombres. Quan fem un puzzle, estem formant una figura per composició d'altres. És rellevant estudiar què es manté i què varia quan formem diferents figures.

Congruència de figures. Dos figures planes diem que són congruents si és possible superposar-les de manera que coincideixin. Això equival a dir que hi ha un moviment (o una combinació de moviments) que permet transformar una figura en l'altra. Habitualment, quan dos figures són congruents, diem que són iguals.

Convexitat i concavitat. Un polígon és convex si tots els seus angles interiors són més petits de 180° . En cas contrari, diem que el polígon és còncav. En un polígon còncav sempre podem trobar un costat la prolongació del qual talla el polígon; això no passa en els polígons convexas.

Descomposició additiva, descomposició factorial i descomposició en factors primers. Quan expressem un nombre com a suma d'altres nombres (dos o més) tenim una descomposició additiva. Per exemple, $1 + 2 + 3 + 4 (= 10)$ és una descomposició del 10 en quatre sumands i $0 + 1 + 3 + 6 (= 10)$ n'és una altra. Si el que fem és expressar un nombre com a producte d'altres nombres (dos o més), el que tenim és una descomposició en factors. Si tots els factors són nombres primers, llavors tenim el que s'anomena descomposició en factors primers, que és única per a cada nombre. Per exemple, $210 = 2 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 7$, o bé $396 = 2 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 11$ són les descomposicions en factors primers de 210 i 396, respectivament.

Diagonal. Hi ha paraules que en el llenguatge comú tenen un significat i en matemàtiques un altre. En matemàtiques, una diagonal és un segment recte que uneix dos vèrtexs no consecutius d'un polígon. En canvi, en el llenguatge comú sovint s'utilitza la paraula diagonal per referir-se a una línia obliqua.

Divisió entera (per defecte i per excés). Donats dos nombres, D i d , la divisió entera (per defecte) consisteix en la determinació de dos altres nombres (quotient, q , i residu, r), de manera que $D = dq + r$, amb $r < d$. Si en lloc de q prenem $q + 1$, i en lloc de r prenem $d - r$, tenim la divisió entera per excés. Per exemple, si dividim 46 per 7, obtenim 6 de quotient i 4 de residu (divisió entera per defecte), ja que $46 = 6 \times 7 + 4$. Si la divisió és per excés obtindrem 7 de quotient i 3 de residu, ja que $46 = 7 \times 7 - 3$.

Equiprobabilitat. Dos esdeveniments són equiprobables quan la probabilitat que succeeixi cadascun d'ells és la mateixa. Per exemple, quan tirem un dau cúbic amb les cares numerades de l'1 al 6, l'esdeveniment "obtenir un nombre parell" i l'esdeveniment "obtenir un nombre senar" són equiprobables, ja que tots dos tenen una probabilitat $1/2$.

Equivalència. El terme equivalència s'utilitza tant en aritmètica com en geometria. Per exemple, diem que dos fraccions són equivalents quan representen una mateixa mesura, encara que els seus numeradors i denominadors siguin diferents (per exemple, $4/6$ i $3/9$). En geometria, diem que dos figures planes són equivalents si la mesura de la seva superfície és la mateixa. A vegades, s'utilitza la paraula o el signe igual.

Espai mostral. Conjunt de tots els esdeveniments possibles en fer un experiment aleatori. Per exemple, si l'experiment és llançar un dau cúbic, l'espai mostral té sis esdeveniments, que són: que surti un 1, un 2, un 3, un 4, un 5 o un 6. En aquest cas, tots els successos tenen la mateixa probabilitat, que és $1/6$.

Expressió mixta d'una fracció impròpia. Tota fracció impròpia es pot expressar com un nombre natural més una fracció pròpia (per exemple, $17/3 = 5 + 2/3$). Aquesta manera de representar la fracció impròpia es diu expressió mixta. Podem establir un paral·lelisme entre aquestes expressions i els nombres decimals: per exemple, la fracció impròpia $5/2$ s'expressa $2 + 1/2$ en forma mixta i 2,5 en forma decimal (que significa $2 + 5/10$).

Figura invariant. Una figura és invariant per un cert moviment quan després d'aplicar-hi aquest moviment la figura és la mateixa. Per exemple, un gir de 90° (de 180° , de 270°) amb centre de gir en el centre d'un quadrat és un invariant del quadrat. També una simetria l'eix de simetria de la qual sigui un diàmetre és un invariant d'una circumferència.

Fraccions pròpies i impròpies. Una fracció es diu pròpia quan el numerador és més petit que el denominador. Les fraccions pròpies són més petites que la unitat ($2/3$, $7/11$, $4/23$). La resta de fraccions es diuen impròpies ($3/2$, $11/7$, $23/4$). Algunes situacions per introduir les fraccions porten a pensar tan sols en les fraccions pròpies (per exemple, el repartiment d'un pastís) i això complica posteriorment el desenvolupament general de les fraccions.

Freqüència absoluta i relativa. La freqüència absoluta és el nombre de vegades que es dona un determinat esdeveniment, mentre que la freqüència relativa és el nombre de vegades que es dona un determinat esdeveniment dividit pel nombre d'esdeveniments. Per exemple, en un grup de trenta persones, hem comptat que n'hi ha set que porten ulleres. Diem que la freqüència absoluta és 7, mentre que la freqüència relativa és $7/30$.

Heurístic/a. Relatiu a l'art de crear. Una heurística és una eina que ajuda a resoldre un problema. Per exemple, particularitzar, generalitzar, estudiar casos particulars, pensar en un problema semblant, dividir un problema en parts, fer una taula, un esquema, un dibuix o un arbre, suposar el problema resolt, procedir cap enrere, emprar la simetria, etc. Utilitzat en un sentit contrari a l'algorímic, ja que quan resollem un exercici apliquem un algorisme (o una llei o una fórmula), mentre que quan resollem un problema hem d'aplicar-hi una o diverses heurístiques.

Igualtat. El concepte d'igualtat, juntament amb el seu símbol (=) –introduït per R. Recorde el 1557–, és molt important en matemàtiques. Tot i que la seva interpretació sembla senzilla (a cada banda del signe = ha d'haver-hi dos expressions que tinguin el mateix significat), moltes vegades s'interpreta d'una manera diferent, com un signe que fa executar una operació. Per això, si demanem que es completi l'expressió $3 + 6 =$, molt probablement escriurem 9 pensant que és l'única expressió correcta, quan en realitat n'hi ha moltes més: $2 + 7$, $15 - 6$, 3×3 , $18 : 2$, i tantes altres.

Llei de Laplace. La probabilitat que passi un determinat esdeveniment és el quocient entre els casos favorables i els casos possibles. Per exemple, la probabilitat d'obtenir un nombre parell en tirar un dau cúbic és $1/2$, ja que hi ha tres casos favorables (obtenir 2, 4 o 6) i sis casos possibles (obtenir 1, 2, 3, 4, 5, 6) i, per tant, serà $3/6 = 1/2$. La llei dels grans nombres diu que, quan repetim un esdeveniment moltes vegades, la freqüència relativa tendeix a la probabilitat teòrica, donada per la llei de Laplace. Això vol dir que si, per exemple, tirem una moneda cinquanta vegades o la tirem cinquanta milions de vegades, la freqüència relativa de l'esdeveniment "que surti cara" s'acostarà més a $1/2$ (que és la probabilitat teòrica d'aquest esdeveniment) en el segon cas que en el primer.

Mesures d'amplitud (relació amb els girs). L'amplitud és la magnitud que mesura els angles. Els angles poden definir-se de maneres diferents i la seva mesura està relacionada amb la seva definició; una d'elles, didàcticament apropiada, és considerar que tot gir (entès com un moviment) determina un angle (que coneixem com a angle de gir).

Metacognició. Procés pel qual reflexionem (i explicitem) allò que hem pensat o fet. En matemàtiques, l'empren per explicitar un procés dut a terme (per exemple, de resolució de problemes).

Operacions inverses. Quan definim una operació entre nombres, ho fem de manera que a cada dos nombres li correspon un altre (el resultat d'operar-hi). Si el que coneixem és un dels nombres i el resultat, per conèixer l'altre nombre ens caldrà fer una altra operació anomenada inversa de la primera. Per exemple, la resta és l'operació inversa de la suma, ja que si tenim que $7 + X = 11$, per trobar X el que fem és $11 - 7 = 4$. Igualment, la divisió és l'operació inversa de la multiplicació.

Ordinal. Nombre que expressa el lloc que ocupa un element en una successió (primer, segon...).

Ortoedre. Cos de l'espai format per sis cares, totes elles rectangles. Un ortoedre és un prisma les bases del qual són rectangles.

Paral·lelisme i perpendicularitat. Donades dos rectes en un pla, diem que són paral·leles si no tenen cap punt en comú. Si, en canvi, es tallen diem que són perpendiculars quan els quatre angles que formen són iguals i rectes. La relació de paral·lelisme és transitiva (si r és paral·lela a r' i aquesta és paral·lela a r'' , llavors r és paral·lela a r''), mentre que la perpendicularitat no ho és, ja que si r és perpendicular a r' i aquesta és perpendicular a r'' , llavors r i r'' no són perpendiculars, sinó que són paral·leles.

Posicions relatives (respecte a una referència). Manera de caracteritzar la posició d'un objecte prenent una determinada referència, que pot ser el mateix objecte o un altre (davant-darrere; sobre-sota; esquerra-dreta).

Problema matemàtic (versus exercici). Un problema és un enunciat (verbal o no) en el qual es planteja una pregunta (o es demana fer alguna cosa, o trobar un resultat) tal que el resolutor no coneix un mètode per arribar a la solució de manera immediata. En canvi, tenim un exercici quan coneixem un algorisme (o una llei) l'aplicació del qual ens permet resoldre'l de manera automàtica. Els termes problema i exercici són subjectius, ja que un mateix enunciat pot ser un problema per a uns i un exercici per a altres.

Propietat associativa i propietat commutativa. Quan definim una operació, hem de tenir en compte que té certes propietats. Per exemple, tant la suma com el producte de nombres tenen la propietat associativa, ja que $(a + b) + c = a + (b + c)$, i la propietat commutativa, ja que $a + b = b + a$. Aquestes dos propietats no es verifiquen ni per a la resta ni per a la divisió.

Propietat distributiva. Quan definim dos operacions, pot ser que es verifiqui la propietat distributiva. Per exemple, aquesta propietat es compleix per al producte respecte a la suma, ja que $a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c$,

i també per a la potència respecte al producte, $(b \cdot c)a = ba \cdot ca$. En canvi, no es verifica per a la potència respecte a la suma, ja que $(b + c)a$ és diferent de $ba + ca$.

Proporcionalitat. Dos magnituds relacionades són proporcionals quan en multiplicar-ne una per un cert nombre l'altra queda multiplicada pel mateix nombre. Per exemple, la quantitat de benzina i el seu cost són proporcionals, ja que si 2 litres costen 2,60 €, 6 litres costaran 7,80 € ($2,60 \times 3$) i 3 litres costaran 3,90 € ($2,60 \times 3/2$).

Raó i proporció. És un quocient entre dos nombres que expressa una comparació entre dos mesures d'una magnitud. Per exemple, quan diem que la raó entre la llargada i l'amplada d'una pantalla és de 16:9, volem dir que hi ha una unitat u , de manera que la mesura de la llargada és 16 u i la mesura de l'amplada és 9 u . També podem parlar de raons entre magnituds discretes. Per exemple, si diem que la raó entre noies i nois que practiquen un cert esport és de 7:5, volem dir que per cada 7 noies hi ha 5 nois que fan aquest esport. Una proporció és una igualtat de dos raons. Seguint amb l'exemple anterior, podem escriure la proporció: $7/5 = 21/15$; llavors és equivalent dir que per cada 7 noies hi ha 5 nois que practiquen l'esport o bé que per cada 21 noies hi ha 15 nois.

Regularitat. Un polígon és regular quan té tots els costats iguals i també tots els angles. Cal notar que, excepte en el cas del triangle, pot passar que els costats siguin iguals però els angles no i viceversa. De manera semblant, a l'espai, diem que un políedre és regular quan totes les seves cares són polígons regulars iguals i tots els angles a l'espai també. La regularitat d'una figura té relació amb les simetries. En aquest sentit, el cercle és una figura regular, ja que totes les rectes que passen pel seu centre són eixos de simetria.

Representació geomètrica dels nombres. Els antics grecs ja representaven certes successions de nombres amb formes geomètriques. D'aquí venen expressions com nombres quadrats (1, 4, 9, 16...) o nombres triangulars (1, 3, 6, 10...). Molts nombres admeten una representació geomètrica que permet destacar alguna de les seves propietats. Així, per exemple, els nombres compostos es poden representar com a rectangles (12 es pot representar com un rectangle de costats 2 i 6, però també 3 i 4).

Sistema de numeració decimal posicional. Hi ha moltes maneres d'escriure els nombres; cada una s'anomena sistema de numeració. Aquests sistemes poden ser no posicionals (si cada signe té sempre el mateix valor) o posicionals (si un símbol pot canviar de valor segons la posició). D'altra banda, en els sistemes de numeració, anomenem base el nombre que determina el canvi de signe (en els no posicionals) o el canvi de posició d'un mateix signe (en els posicionals). Per exemple, tant el sistema egipci com el nostre són de base deu, però el primer és no posicional (els primers nombres s'escriuen així: I, II, III...IIIIIIII, $\cap$), mentre que, en el nostre sistema, tenim un símbol diferent per als nou primers nombres (1, 2, 3...9) i el següent (10) s'escriu amb símbols iguals però amb una posició diferent. Els sistemes posicionals són millors perquè requereixen un nombre finit (i petit) de símbols (tants com indica la base) per escriure qualsevol nombre i admeten algorismes per fer les operacions.

Sistema mètric decimal. Conjunt d'unitats de diferents magnituds (longitud, superfície, volum, massa) per a cada magnitud (per exemple, el metre) i conjunt d'unitats derivades que són múltiples (per exemple, decàmetre, hectòmetre o kilòmetre) i submúltiples de la unitat (decímetre, centímetre, mil·límetre). La relació entre les unitats d'una certa magnitud és sempre decimal.

Zero (i nombres enters). Nombre creat per poder representar els nombres en un sistema posicional. A diferència dels nombres naturals, coneguts des de fa milers d'anys, les primeres referències del zero i d'un símbol per representar-lo provenen de l'Índia (segle V dC) i la seva creació és propera a la dels nombres enters, formats pels positius, els negatius i el zero.

Annex VIII. Programa de competències transversals

TRANS

Programa de **competències transversals** de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

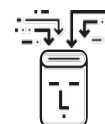
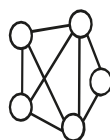
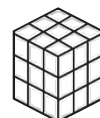
BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

451/510

Programa de competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex VIII del Decret del 17-11-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge i de les competències transversals de primera ensenyança de l'Escola Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Josepa Comes, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Eugènia Duró, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular curs 2019-2020

Yolanda Hernando, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Neus Hernández, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Mireia Giralt, professora de la Facultat de Psicologia, de l'Educació i de l'Esport de la Universitat Ramon Llull i

membre del grup de recerca SINTEDI

Cristina Gutiérrez, directora de "La Granja"

Roger Mas, tècnic especialitzat de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Ester Miquel, professora del Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona

i membre del grup de recerca SINTEDI

Antoni Puigdemasa, tècnic especialitzat de l'àrea d'Ordenament Curricular

Núria Suñé, professora de la Facultat de Psicologia, de l'Educació i de l'Esport de la Universitat Ramon Llull i

membre del grup de recerca SINTEDI

Mercè Vázquez, tècnica especialitzada de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-935-2

Dipòsit legal: AND.350-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències transversals	8
C1. Emprendre accions de millora de l'entorn	10
Criteris d'avaluació de la C1	12
Expectatives de final de cicle de la C1	12
C2. Gestionar el propi aprenentatge considerant l'entorn i els recursos disponibles	15
Criteris d'avaluació de la C2.....	18
Expectatives de final de cicle de la C2	18
C3. Establir relacions positives amb un mateix i amb els altres.....	21
Criteris d'avaluació de la C3.....	23
Expectatives de final de cicle de la C3	23
C4. Comunicar-se a través de diversos llenguatges atenent al context i la intenció comunicativa	27
Criteris d'avaluació de la C4.....	30
Expectatives de final de cicle de la C4	30
Recursos d'aprenentatge	32
Bloc 1. Com podem millorar el nostre entorn?	33
Bloc 2. Com aprenem?	36
Bloc 3. Qui som? I com ens relacionem amb els altres?	42
Bloc 4. Com comuniquem?	47
Quadres de síntesi.....	51
Quadre de síntesi de la C1	52
Quadre de síntesi de la C2.....	54
Quadre de síntesi de la C3.....	57
Quadre de síntesi de la C4.....	60

BOPA

Butlletí Oficial del
Principat d'Andorra

Núm. 123

24 de novembre del 2021

455/510

Introducció

El Programa de competències transversals selecciona els elements curriculars que fan referència a aspectes transdisciplinaris, és a dir, que no es relacionen estrictament amb un únic àmbit de coneixement. El programa pretén equipar l'alumnat amb competències i recursos que els permeti respondre a les situacions complexes i diverses de la vida.

La transversalitat s'ha de concebre des d'una perspectiva doble: global i complexa. La perspectiva global significa pensar els elements que s'han d'ensenyar i aprendre des d'una òptica àmplia i interdependent, que afecta diferents tipus de qüestions o problemes que concerneixen la vida. Aquestes qüestions o problemes de la vida no es corresponen amb la delimitació dels camps de les disciplines escolars tradicionals ni amb els problemes que afronta cada camp disciplinari i són, en aquest sentit, qüestions o problemes complexos, ja que requereixen de coneixements de diferents àmbits o disciplines per poder ser compresos i afrontats de manera adequada.

Els elements curriculars transversals s'han d'integrar amb els elements curriculars de les competències específiques, no són un afegit. Per la seva naturalesa global, es requereix que el seu tractament a l'aula es faci conjuntament amb la resta de competències i recursos d'aprenentatge de totes les altres àrees d'aprenentatge, però d'una manera sistemàtica i acurada gràcies a la identificació dels recursos d'aprenentatge necessaris per desenvolupar totes les competències transversals. El seu caràcter de transversalitat fa que no estiguin localitzats en un únic moment d'aprenentatge, sinó que s'incloguin en totes i cada una de les accions educatives que es proposin a l'aula i al centre educatiu. Són totalment funcionals; per tant, prenen sentit i força quan es posen en marxa per desenvolupar qualsevol recurs.

Les competències i els recursos d'aprenentatge transversals es treballen sistemàticament en els espais de cada àrea d'aprenentatge o projecte i el seguiment es fa per part de l'equip educatiu, per dotar els aprenentatges transversals de funcionalitat i globalitat per afrontar els problemes de la vida.

És necessari adoptar metodologies en què l'alumnat esdevingui un membre actiu en els aprenentatges i participi en les dinàmiques de la classe, del centre i de l'entorn proper. És imprescindible oferir espais i moments de reflexió sobre normes, valors i actituds, així com d'anàlisi i resolució de conflictes de convivència. També cal oferir problemes, situacions, conflictes en el centre i en contextos propers en què l'alumnat hagi de prendre partit i desenvolupar certs comportaments amb autonomia i responsabilitat. És important que els docents estiguin moralment i socialment compromesos i que els seus comportaments siguin coherents amb els valors que es vol que l'alumnat desenvolupi.

L'educació del s. XXI ja no s'orienta (només o exclusivament) al rendiment acadèmic o professional de l'alumne, sinó al benestar –tant individual com col·lectiu– de mestres, alumnes i societat. Aquest canvi de concepció té notables implicacions en la tasca educativa: definició d'objectius educatius que incideixin explícitament en aquest aspecte i selecció de recursos i estratègies didàctiques que ensenyin als aprenents a convertir-se en ciutadans actius, participatius i responsables; en agents del canvi per a un futur progressivament més orientat al benestar comú, més inclusiu i sostenible.

Aquest benestar personal, social i comunitari no és una conseqüència del que un sap, sinó del que un pot arribar a fer i aconseguir amb tot allò que sap i pot aprendre. Ser competent al segle XXI implica, doncs, saber transferir, extrapolar, ajustar i coordinar –de forma individual i col·laborativa– diferents coneixements i estratègies per tal de resoldre els problemes prototípics i emergents de la societat moderna, a la vegada que es construeixen nous aprenentatges. Les competències transversals doten la persona precisament de les habilitats i estratègies necessàries per aconseguir treure el màxim partit dels coneixements disciplinaris davant de situacions noves o poc familiars. Constantment, les persones s'enfronten una gran quantitat de situacions que requereixen posar en pràctica competències transversals, per la seva naturalesa més global i perquè s'orienten al desenvolupament integral de la persona per actuar en la vida, en la societat o comunitat i en el món.

Competències transversals

Per determinar les competències que han de formar part del programa de competències transversals, s'han analitzat els components del perfil de l'alumne a l'acabament de la primera ensenyança, per garantir la coherència entre tots els nivells educatius i el recorregut de l'escolarització, des de la primera ensenyança fins al batxillerat.

A partir d'aquesta anàlisi, s'han definit els eixos que configuren les competències transversals, i que són els següents:

1. El qüestionament constant d'un mateix, de la vida i del món, la iniciativa a l'hora de millorar l'entorn i l'acció per transformar les oportunitats i les idees en valor per als altres. L'aprenentatge de competències per a la vida implica, doncs, qüestionar-se els problemes que afecten la vida de les persones, desenvolupar el canvi, experimentar amb les idees pròpies i reaccionar davant dels problemes amb més obertura i flexibilitat. Això requereix desenvolupar aspectes com la creativitat, el pensament crític i la resolució de problemes, la presa d'iniciativa i la constància. També la capacitat de treballar en col·laboració, d'implicar-se en la transformació de l'entorn per planificar i gestionar projectes de valor per a la societat andorrana, sempre des d'un compromís ètic i democràtic, és a dir, una competència emprenedora.

2. L'aprenentatge al llarg de la vida. Les persones aprenem durant tota la vida. L'aprenentatge és un procés continu i el desenvolupament de competències per a la vida es fa a l'aula, al centre i a la comunitat. Per tant, cal aprendre estratègies d'aprenentatge, desenvolupar un autoconcepte positiu d'un mateix i plantejar-se reptes per motivar-se per aprendre. Per això, l'alumnat ha de desenvolupar habilitats metacognitives, utilitzar diversos recursos i tècniques d'aprenentatge, especialment les tecnologies de la informació i la comunicació com a eines d'aprenentatge i coneixement, és a dir, una competència d'aprendre a aprendre.

3. Les relacions amb un mateix i amb els altres. Aprendre competències per a la vida requereix estar bé amb un mateix i establir relacions positives amb els altres. Això implica dur a terme accions sobre la pròpia salut i educar les emocions i les habilitats socials i comunicatives. Això comporta també aprendre que les relacions humanes es basen en valors ètics i democràtics, i que les institucions, les organitzacions, l'escola i la família s'organitzen mitjançant procediments democràtics, és a dir, una competència personal i social.

4. La comunicació humana. Les relacions humanes es basen en la comunicació; una comunicació per rebre i expressar idees, emocions i informacions utilitzant diversos llenguatges, formats i suports. Això implica desenvolupar les habilitats de recepció i d'expressió d'idees, emocions i informacions emprant diversos llenguatges, formats i suports, i habilitats d'interacció amb els altres, és a dir, la competència comunicativa.

A banda d'aquests eixos, s'ha impregnat el programa d'una cultura emprenedora i democràtica amb la intenció que els alumnes desenvolupin un esperit emprenedor i esdevinguin ciutadans crítics i democràtics.

Un alumne amb esperit emprenedor és el que presenta un conjunt de qualitats personals necessàries per afrontar els reptes de la vida i desenvolupar projectes en qualsevol context. Una persona emprenedora identifica oportunitats on els altres veuen necessitats o problemes. Els emprenedors persegueixen aprofitar aquestes oportunitats per crear un projecte, per aconseguir un somni personal, per iniciar una empresa, etc. Al llarg de les diferents competències transversals s'han identificat (amb l'ajuda d'un símbol)¹ els aspectes relacionats amb l'emprenedoria, com: la capacitat de relació i influència; el reconeixement d'oportunitats; l'organització i la planificació; l'assoliment, la implementació i l'execució; el domini personal; els valors, el compromís ètic i la transformació social, i el pensament creatiu.

A més, es fomenta el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques, és a dir, totes les actituds, les pràctiques i els valors democràtics. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol² que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots els aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural.

1

2

9 | Programa de competències transversals

C1. Emprendre accions de millora de l'entorn

L'esperit emprenedor es refereix a la capacitat de les persones per transformar les idees en actes. Es basa en la creativitat, el pensament crític, la resolució de problemes, la iniciativa, la innovació i l'assumpció de riscos per planificar i gestionar accions que millorin l'entorn.

Dominar aquesta competència implica **saber detectar les oportunitats implícites en els problemes i fer-ne una lectura positiva com a oportunitats de canvi i d'aprenentatge que ens permeten construir nous coneixements i fomentar el progrés individual i social.**³

Emprendre accions de millora de l'entorn té com a finalitat última la detecció de les oportunitats de canvi que poden generar els problemes de la societat. Es tracta de fer una lectura positiva dels canvis com a oportunitats per construir nous coneixements i fomentar millores al nostre entorn.

És clau per al desenvolupament de la competència **saber que hi ha diferents contextos i oportunitats per convertir les idees en accions, en activitats personals, socials i professionals, i comprendre com sorgeixen. És important plantejar-se preguntes per analitzar i descriure el context, la naturalesa i les característiques de l'entorn que volem millorar i els seus elements, ja que determinen l'aplicació de les estratègies de resolució. Comporta, doncs, saber seleccionar, registrar i interpretar fonts d'informació vàlides i fiables per respondre aquestes preguntes.**⁴

Emprendre accions de millora de l'entorn **implica haver d'aplicar els mètodes, les estratègies i els recursos més adequats per dur a terme accions de millora. Comporta, doncs, conèixer i seleccionar els mètodes, les estratègies i els recursos més adients.**⁵

Finalment, l'alumne ha de poder valorar i argumentar l'eficiència de les seves propostes per millorar l'entorn de manera raonada i fonamentada, fent ús de la informació analitzada prèviament. El pensament crític complementa el pensament creatiu i serveix per avaluar les solucions i accions proposades.⁶

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Emprendre accions de millora implica que l'alumne sàpiga comprovar i justificar la solució o solucions generades mitjançant l'anàlisi de l'impacte que aquesta solució pot tenir en l'entorn proper, la societat i el planeta⁷.

A més a més, la valoració de les accions de millora proposades ha d'incloure una reflexió profunda des de la perspectiva ètica sobre una problemàtica determinada, així com la valoració de les conseqüències a curt, mitjà i llarg termini derivades de l'aplicació o la no aplicació de les accions. El desenvolupament d'aquesta competència comporta posar en marxa accions que han d'estar en coherència amb els valors ètics i democràtics, els drets humans i el respecte al medi ambient. Parteix d'una visió de l'alumne com a ciutadà actiu, responsable i crític, amb consciència cívica, capaç de comprendre i respectar els altres i de col·laborar pel bé propi i dels altres o col·lectiu.⁸

Així doncs, el desenvolupament d'aquesta competència implica el respecte pels valors democràtics, els drets humans i l'entorn (la sostenibilitat de l'entorn). Per aquest motiu, s'atorga una importància a la solidaritat, la tolerància i la participació en una escola i una societat democràtiques⁹.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

És important adoptar un model d'ensenyament centrat en l'alumne, que el situï com a protagonista de l'aprenentatge de les estratègies per formular accions de millora de l'entorn, i comparteixi amb el professorat el lideratge dels processos d'ensenyament i aprenentatge.

Les activitats que es plantegin a l'aula s'han de connectar de forma explícita amb els interessos i les esferes d'activitat dels alumnes. S'hauran de privilegiar els problemes del seu entorn proper, que es vinculin a temàtiques rellevants i realistes, fent prevaler la selecció de problemes prototípics i emergents de la vida dels alumnes i de la societat. Per exemple, poden ser adequats els problemes relacionats amb canvis ambientals, econòmics, tecnològics o socials. És recomanable considerar els interessos i les motivacions dels alumnes, parlar de quins són els seus problemes i les seves preocupacions, i fomentar que participin a l'hora de definir què volen treballar.

Les activitats de millora de l'entorn han de generar projectes de tota mena, que ajudin a prendre decisions, planificar, crear idees i valorar els resultats.

Aquesta competència preveu el desenvolupament de la iniciativa emprenedora en l'entorn educatiu, considerant el desenvolupament de qualitats personals, com ara la creativitat, el pensament divergent i analògic (alta productivitat, flexibilitat cognitiva, connexions metafòriques i originalitat), la disposició a la innovació, la motivació per obtenir resultats, el lideratge i la resistència al fracàs, entre altres.

D'aquesta manera, es planteja el desenvolupament de projectes emprenedors per transformar les idees en actes, mitjançant eines de creativitat, innovació i l'assumpció de riscos.

Implica trencar els murs de les aules i acostar-se a altres contextos d'aprenentatge; sortir de l'escola i participar en l'entorn amb visites, experiències d'aprenentatge de servei a la comunitat, participació en

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 16, "Habilitats de cooperació"; 18, "Coneixement i comprensió d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

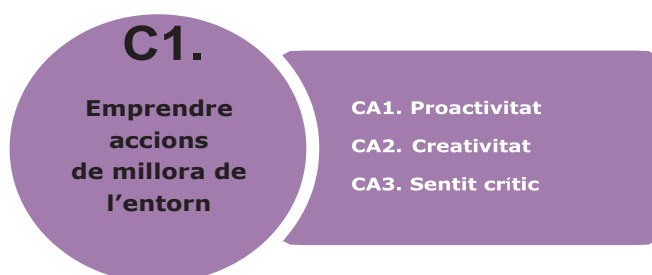
⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica" i 7 "Responsabilitat".

activitats locals, etc. Les activitats han de situar-se en la zona de desenvolupament proper de l'alumne i comporten l'aplicació de mètodes i estratègies adequats per resoldre problemes de l'entorn.

L'aplicació de mètodes i estratègies de resolució de problemes és una gran oportunitat perquè els alumnes aprenguin a respectar i escoltar el punt de vista de l'altre, a comprendre i valorar la riquesa de la diversitat de perspectives, i a integrar les altres veus i els significats en les seves aportacions i discursos. Per aconseguir-ho, és recomanable que el professor actuï com a mediador, que generi una atmosfera de confiança que permeti als alumnes interactuar, plantejar dubtes i compartir el seu punt de vista de forma lliure i democràtica¹⁰.

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cycle de la C1

PRIMER CICLE

Al final de primer cycle de la primera ensenyança l'alumnat emprèn accions per millorar l'entorn proper quan descriu de manera proactiva una situació del seu entorn proper que se li planteja, en termes de problema, necessitat o oportunitat de millora.¹¹

Assenyalada de manera proactiva els efectes més evidents de la situació, el problema o la necessitat a partir de l'observació/experimentació i de les preguntes que li formula el docent.¹²

Identifica proactivament si l'oportunitat, la necessitat o el problema afecta l'entorn social o natural.

L'alumnat, al final de primer cycle de la primera ensenyança, emprèn accions per millorar l'entorn amb creativitat quan genera idees amb fluïdesa i flexibilitat en relació amb la problemàtica, a partir de preguntes o jocs o amb el suport d'algunes tècniques creatives elementals (pluja d'idees, analogies...) que proposa el docent.¹³

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12 "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Experimenta els elements de l'entorn proper de manera creativa i escull les propostes o solucions originals i innovadores que més li agraden.

Describeix amb sentit crític com canviarà l'entorn positivament quan s'apliqui l'acció, solució o idea plantejada (mitjançant formats senzills com representacions gràfiques, verbalització, representació...).¹⁴

SEGON CICLE

Al final de segon cicle de la primera ensenyança l'alumnat, a partir d'una situació donada de l'entorn proper, selecciona de manera proactiva les oportunitats, els problemes o les necessitats per emprendre accions de millora.¹⁵

L'alumnat indaga proactivament sobre la naturalesa, l'àmbit i els aspectes determinants de les oportunitats, els problemes o les necessitats de l'entorn, quan discrimina les seves característiques, causes i conseqüències.¹⁶

L'alumnat genera idees, solucions o propostes de manera creativa amb fluïdesa i flexibilitat (en equip) en relació amb l'oportunitat, la necessitat o el problema segons el guiatge del docent i tècniques senzilles de pensament creatiu (mapa mental, tècnica Ideart...).¹⁷

Reconeix de manera creativa els punts forts i els punts febles de cada solució o idea proposada, i tria una solució creativa tenint en compte la seva originalitat.

Al final de segon cicle de la primera ensenyança l'alumnat descriu de manera crítica els recursos necessaris (amb tècniques senzilles, gràfiques, mapes mentals...) per dur a terme la idea o acció de millora proposada.

L'alumnat identifica de manera crítica els possibles efectes positius de millora de l'entorn de l'acció proposada amb l'ajuda d'una pauta facilitada pel docent.¹⁸

TERCER CICLE

Al final de tercer cicle de la primera ensenyança, l'alumnat emprèn accions per millorar l'entorn quan descriu amb proactivitat la situació o el context observat i donat, en termes d'oportunitats, problema o necessitat.¹⁹

L'alumnat identifica amb proactivitat les característiques, causes i conseqüències de l'oportunitat, la necessitat o el problema de l'entorn a partir d'una pauta facilitada.

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

L'alumnat emprèn accions per millorar l'entorn amb creativitat quan genera amb fluïdesa i flexibilitat accions de millora en relació amb la problemàtica, la necessitat o l'oportunitat, i aplica o transfereix idees o solucions de diferents àmbits.²⁰

Describeu de manera creativa els punts forts i els punts febles de cada solució o idea proposada, i tria una solució creativa tenint en compte la seva originalitat.

Valora de manera creativa les solucions o idees de millora de l'entorn per la seva originalitat i atreviment.²¹

L'alumnat identifica amb sentit crític quins recursos (econòmics, humans i materials...) seran necessaris per dur a terme l'acció proposada i identifica les possibles conseqüències positives, així com les negatives, per valorar solucions tenint en compte els valors ètics i democràtics.

A l'últim, compara amb sentit crític l'entorn actual amb el que ell s'imagina quan s'apliquin les seves propostes, i valora èticament si la proposta busca el bé comú i millorarà el problema detectat.

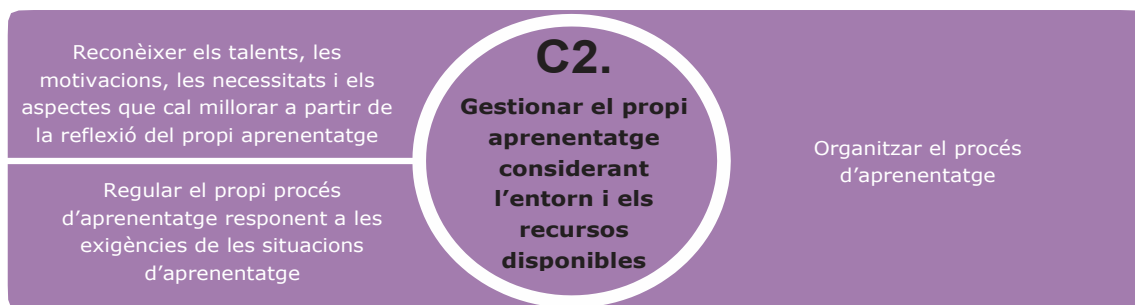
22

²⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

C2. Gestionar el propi aprenentatge considerant l'entorn i els recursos disponibles

La clau de l'aprenentatge radica en un mateix, en la curiositat i en l'interès per saber, per plantejar-se preguntes i reptes; en definitiva, en l'assumpció d'un paper actiu en el propi aprenentatge. Aquesta competència posa el focus, precisament, en la manera com s'aprèn. La finalitat no és altra que fer possible que l'alumne sigui capaç d'emprendre nous aprenentatges d'una manera autònoma, i detectar errades i possibles mancances personals per corregir-les o anticipar-s'hi, així com conèixer els seus talents i potenciar-los, etc. En definitiva, té com a objectiu donar les eines a l'alumne que li permetin gaudir aprenent al llarg de tota la seva vida.²³

En aquest nivell educatiu s'adquireixen els instruments necessaris per treballar aprenentatges nous i s'assenten les bases dels procediments, de les actituds i de les estratègies que permeten el treball individual i col·lectiu. Aquesta competència s'inicia de manera molt inconscient amb el modelatge dels docents i l'alumne adquireix autonomia al llarg de la primera ensenyança i responsabilitat de les seves decisions sobre què, com i per què cal aprendre.²⁴

Per desenvolupar aquesta competència cal ser conscient del que se sap i del que cal aprendre, de com s'aprèn, i de com es gestionen i controlen de forma eficaç els processos d'aprenentatge, optimitzant-los i orientant-los a satisfer objectius personals o grupals. També cal conèixer les pròpies potencialitats i mancances, traient profit de les primeres i tenint motivació i voluntat per superar les segones, augmentant progressivament l'autoconfiança per afrontar nous reptes d'aprenentatge.²⁵

Gestionar el propi procés d'aprenentatge implica reflexionar davant de cada situació d'aprenentatge, qüestionar-se sobre què en sé?, quines coses no entenc?, què hauré de fer per aprendre?, però també una disposició positiva per aprendre, sempre ajustada a la realitat. Cal reconèixer i potenciar els aspectes positius i aportar recursos addicionals davant dels punts febles. La incidència dels aspectes emocionals en l'aprenentatge és evident. Desenvolupar un autoconcepte d'aprenent positiu comporta estar més obert a plantejaments, a concentrar-se en la feina, a sistematitzar determinades accions, etc.

Organitzar el procés d'aprenentatge és la dimensió cognitiva d'aquesta competència. L'alumne ha d'aprendre a usar diverses tècniques i estratègies i esdevenir autònom a mesura que les aplica en diverses situacions d'aprenentatge perquè li permetin trobar la informació necessària, fer-se-la

²³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

²⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat" i 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom".

²⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

seva, convertir-la en coneixement i crear nova informació a partir de la informació de què disposi. És a dir, desenvolupar els tres tipus de pensament: l'analític, el crític i el creatiu.²⁶

Regular el propi procés d'aprenentatge és la dimensió metacognitiva, és a dir, la reflexió o l'autoanàlisi que fa l'alumne durant tot el procés d'aprenentatge i en cada situació. És essencial per extrapolar o transferir els coneixements adquirits a altres situacions. Al llarg de tot l'aprenentatge, en una anada i vinguda constants, l'alumne ha de saber planificar, revisar, reajustar, valorar i fer transferències a altres situacions per orientar el propi aprenentatge.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Aquesta competència s'ha d'ensenyar en el context de totes les àrees d'aprenentatge. En aquest sentit, les estratègies d'aprenentatge han de ser adquirides de forma contextualitzada als continguts curriculars, ja que no es tracta d'aprendre tècniques d'estudi, sinó d'aprendre i saber utilitzar eines, tècniques i estratègies d'aprenentatge que permetin donar resposta a múltiples i variades situacions i problemes d'aprenentatge mentre s'adquireixen, de forma significativa, els continguts i es posa atenció al procés a través del qual s'aprèn.

Cal ser conscients que aprenem quan elaborem i assimilem els continguts i ens n'apropriem, i, en conseqüència, hem de poder connectar-los amb els aprenentatges previs dels quals disposem, per poder dotar-los de sentit i significat i anar augmentant la complexitat dels nostres esquemes d'aprenentatge. Aprenem mitjançant experiències viscudes que produeixen un canvi en la nostra manera de ser, d'entendre el món i actuar.

Per garantir el desenvolupament de la competència, s'han d'assegurar unes condicions bàsiques: el docent ha de proposar a l'alumnat situacions d'aprenentatge significatives que provoquin un repte que els motivi a implicar-se a aprendre; i ha de crear a l'aula un ambient d'aprenentatge segur i fiable en què l'alumnat se senti capaç d'enfrontar-se a les situacions d'aprenentatge plantejades.

A la primera ensenyança, sobretot en els primers cicles, el docent ha de plantejar situacions d'aprenentatge properes als interessos de l'alumnat, proporcionar pautes o bases d'orientació per guiar els processos d'aprenentatge i fer evidents les diferents estratègies o tècniques d'aprenentatge. En tots els casos, els docents han d'actuar com a models, explicitant en tot moment les diverses estratègies que poden utilitzar els infants i que possibilitaran la resolució de les situacions d'aprenentatge.

A l'últim cicle, l'alumnat comença a assumir el control del propi aprenentatge i el docent s'ha d'assegurar de potenciar la gestió dels processos d'aprenentatge.

La responsabilitat de l'aprenentatge és de l'alumne. Per tant, només ell s'apropia de les activitats i s'hi implica activament, només ell pot convertir-les en aprenentatges. Ell és qui ha d'assumir un paper actiu i autònom en l'aprenentatge.

És important aconseguir un ambient segur i de confiança a l'aula en què l'alumne pugui valorar els errors com una forma d'aprenentatge i reconegui quan cal demanar ajut, i que ho faci de manera adequada i en el moment oportú. Cal que el docent identifiqui, en cada cas, quan ha de donar aquest ajut i de quina manera, i si ha de ser ell qui l'ha de donar o pot delegar-ho a altres alumnes. Saber aprofitar els diferents ritmes d'aprenentatge potenciant l'aprenentatge del treball cooperatiu i en equip implica conèixer els altres i donar-se a conèixer; escoltar els arguments dels altres i defensar els propis, participar en la presa de decisions de manera col·laborativa, contribuir amb el propi esforç, ajudar els altres membres de l'equip, aprendre a ensenyar als altres, aprendre dels altres, etc.

A primera ensenyança, els docents hauran de començar a assentar les bases d'aquest aprenentatge col·laboratiu fent que els alumnes integrin els diferents rols de treball, respectin els diferents ritmes d'aprenentatge dels companys i aprenguin com ajudar els altres i es deixin ajudar, treballant en tot moment

²⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

16 | Programa de competències transversals

l'autoestima dels infants i potenciant l'aprenentatge a través dels errors. Així mateix, és en aquesta etapa en què l'alumnat ha de prendre consciència dels diferents ritmes d'aprenentatge i les característiques pròpies, respectar-los i esforçar-se a enfortir les possibles mancances.

Són moltes les metodologies que ens poden ajudar: el treball cooperatiu, el treball per projectes, els grups flexibles, els treballs de recerca, els tallers, els debats, les exposicions, etc. Aquestes metodologies ens han de permetre proposar situacions complexes en les quals sigui necessari que l'alumne s'aturi a pensar, i que no es puguin resoldre amb respostes predeterminades, d'una manera mecànica i repetitiva, sinó que l'impulsin a crear, imaginar i posar en joc tots aquells sabers i les tècniques que l'han d'ajudar a resoldre la problemàtica plantejada.

Cal tenir present que el punt de partida de tota activitat plantejada a classe haurà de ser una bona pregunta que motivi l'interès de tots els alumnes i que potencii les ganes de saber més.

Les bones preguntes ajuden a desenvolupar la reflexió i el pensament crític. Per tant, els docents han de programar activitats de reflexió en què els alumnes planifiquin els seus propis objectius d'aprenentatge i anticipin els sabers i les competències que han d'aprendre.

Per aconseguir aquest objectiu, els docents hauran de promoure el plantejament de preguntes obertes, productives i d'alt nivell cognitiu a l'inici de la unitat didàctica o del projecte a l'alumnat per ajudar a fer evidents els aprenentatges, els continguts i les habilitats adquirits anteriorment pels alumnes, així com els que cal adquirir per donar resposta a la situació d'aprenentatge. Aquestes preguntes haurien de fer evidents el que ja sabem -per què passava això quan...?, com era...?, què vam fer per...?, com ho vam saber...?, quins problemes i quines dificultats vam tenir?, com els vam solucionar?- per anar incorporant els nous aprenentatges: si sabem que..., què creieu que passarà si...? Aquestes preguntes duen l'alumne a verificar i contrastar les informacions i plantejar hipòtesis, i permeten aprofundir en els temes.

Pel que fa als mètodes i les eines d'aprenentatge, cal que l'alumne s'acostumi a fer una planificació de les actuacions que ha de dur a terme que prevegi el temps i els materials que ha de necessitar, que comprovi el ritme d'avenç, que reculli els punts foscos o els dubtes, etc. Es tracta d'un procés obert, subjecte a canvis i a variacions, que s'hauran d'introduir quan les dades indiquin que l'aprenentatge no avança pel camí previst. La reflexió sobre el propi aprenentatge (metacognició) afavoreix que l'alumne n'assumeixi, progressivament, el control. Aquesta reflexió per part de l'alumnat ha de ser constant i en totes les accions: planificació, execució i revisió de les actuacions, ja que és el que els ha de permetre d'anar ajustant i escollint en cada moment les estratègies més adients per aconseguir els objectius d'aprenentatge plantejats. Evidentment, en finalitzar les activitats, el docent sempre haurà de deixar l'espai i el temps perquè, ja sigui individualment o en grup, aquestes reflexions es posin en comú i es facin evidents als estudiants.

A primera ensenyança, aquesta metacognició ha de ser molt guiada pel docent perquè l'alumnat vagi adquirint l'hàbit i les estratègies necessàries per dur-la a terme. Incorporar preguntes de l'estil què he après?, com ho he fet?, quins passos hem seguit?, m'ha agradat?, què m'ha costat més? o com ho he fet per superar les dificultats? farà que els alumnes prenguin consciència dels seus processos d'aprenentatge i s'habituin a reflexionar sobre com, quan, amb qui i de quina manera aprenen.

Una de les maneres que l'alumnat sigui conscient del que sap i del que cal aprendre és potenciar l'aprenentatge entre iguals: tutoria entre iguals, exposicions individuals o en grups reduïts, etc., perquè l'alumne hagi d'explicar a altres allò que ha après, adoptant a vegades el rol de mestre. Quan a un alumne se li planteja el repte d'explicar allò que ha après als altres (sigui de forma individual o grupal) és quan veritablement se'l fa conscient dels aprenentatges fets i de si s'han assolit satisfactòriament o presenten algunes mancances.

Una de les eines més potents per promoure aquesta competència és el dossier d'aprenentatge o portafolis. Aquest dossier permet a l'alumnat valorar el seu avenç, recollir les evidències del propi aprenentatge (bases d'orientacions, continguts, etc.) i recuperar, organitzar i gestionar la informació en aprenentatges posteriors.

Criteris d'avaluació de la C2

Expectatives de final de cicle de la C2

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de la primera ensenyança, l'alumnat gestiona el seu propi aprenentatge amb sentit crític quan identifica amb una pauta les àrees o els espais d'aprenentatge pels quals creu que té facilitat, indica quan l'entorn físic li és favorable per aprendre (en equip, en silenci, amb autonomia...) i explica raonadament quin espai d'aprenentatge li agrada més.²⁷

L'alumnat respon raonant amb sentit crític a preguntes senzilles a partir d'informació senzilla i breu que se li ha facilitat, per generar coneixements nous.²⁸

Al final del primer cicle de la primera ensenyança, l'alumnat tria de manera adequada les produccions que li agraden més de totes les que ha fet per posar-les a l'àlbum o portafolis.

Valora les produccions o actuacions dels companys de manera adequada responent a les preguntes que li fa el docent.²⁹

²⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

²⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

18 | Programa de competències transversals

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de la primera ensenyança, quan l'alumne gestiona el seu propi aprenentatge, identifica els èxits i les dificultats d'aprenentatge i els relaciona amb sentit crític amb les possibles causes. A més a més, identifica quins recursos o estratègies fa servir quan obté els millors resultats³⁰.

L'alumne identifica amb sentit crític quins elements de l'entorn el distreuen (companys xerrant, haver de fer moltes coses al mateix temps...), així com les ajudes de l'entorn (familiar, docent, companys...) que l'influencien en els resultats. Identifica les accions necessàries i l'esforç personal per al progrés escolar malgrat les dificultats³¹.

Identifica amb sentit crític i explica què li costa més i què li costa menys de les diferents àrees i es proposa algunes mesures per aconseguir millorar tenint en compte allò que vol aprendre o la demanda d'aprenentatge que se li proposa³².

L'alumnat utilitza amb sentit crític la informació que se li facilita a través del resum o altres tècniques d'aprenentatge senzilles.³³

Al final del segon cicle de la primera ensenyança, empra adequadament diferents eines personals bàsiques per a l'organització del procés d'aprenentatge³⁴.

L'alumnat aplica adequadament la tècnica d'aprenentatge (dossier, àlbum, portafolis...) seguint les indicacions donades, i tria els recursos que necessita en funció de l'objectiu d'aprenentatge.

L'alumne també identifica de manera adequada maneres de resoldre les dificultats d'aprenentatge, i és capaç de relacionar-les amb altres activitats fetes que han proporcionat bons resultats amb anterioritat.

Elabora nous coneixements de manera adequada mitjançant l'establiment de relacions senzilles entre llengües, amb activitats que faciliten l'exploració..., i explica de manera adequada el que ha après associant el seu aprenentatge al context, a les fonts que ha fet servir i a la manera en què ho ha après.

Finalment, coopera i interacciona de manera adequada amb el grup en la valoració de produccions o actuacions dels companys a partir d'una pauta facilitada de manera objectiva en situacions específiques d'ensenyament-aprenentatge.

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de la primera ensenyança, quan l'alumne gestiona el seu propi aprenentatge, reconeix les pròpies capacitats i dificultats d'aprenentatge amb sentit crític i respon les preguntes de reflexió que se li faciliten sobre el seu aprenentatge sense infravalorar-se ni sobrevalorar-se.³⁵

L'alumne identifica de manera crítica els elements d'aprenentatge que pot millorar en relació amb els resultats, així com els elements de l'entorn que el distreuen, i busca recursos per corregir-los. A més a més, reflexiona críticament i descriu les dificultats amb les quals s'ha trobat en

³⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

³¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

³² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

³³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

³⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

l'aprenentatge, detallant si les dificultats són per manca d'atenció o dedicació o per dificultats de comprensió.³⁶

L'alumnat identifica amb sentit crític la informació que li cal per resoldre els seus dubtes, i fa servir fonts fiables que se li han facilitat. És capaç d'inferir amb sentit crític coneixements d'una àrea d'aprenentatge o situació a altres àrees d'aprenentatge o situacions de diferents característiques, i és capaç de relacionar-les.³⁷

L'alumnat, al final del tercer cicle de la primera ensenyança, empra adequadament diferents tècniques, estratègies o instruments personals per revisar la gestió i l'organització del temps d'estudi (agenda, calendari).

Reconeix la seva capacitat d'atenció i concentració en les diferents tasques i en diferents contextos, i evita distraccions de manera adequada.

L'alumne recull i organitza adequadament les diferents informacions segons una metodologia proposada (llibreta, dossier...).

Identifica de manera adequada els estils d'aprenentatge que li són més favorables i els elements disruptius i els punts febles per al seu aprenentatge, i cerca maneres de solucionar-los amb ajuda del docent.

A més, l'alumne és capaç d'establir vincles entre els nous coneixements i els coneixements previs de manera adequada, identificant similituds o diferències entre àrees (recursos, mètodes similars...).

Finalment, coopera i interacciona de manera adequada amb el grup o el mestre en la resolució de situacions específiques d'ensenyament-aprenentatge i remeia els punts febles que li ha fixat el docent.³⁸

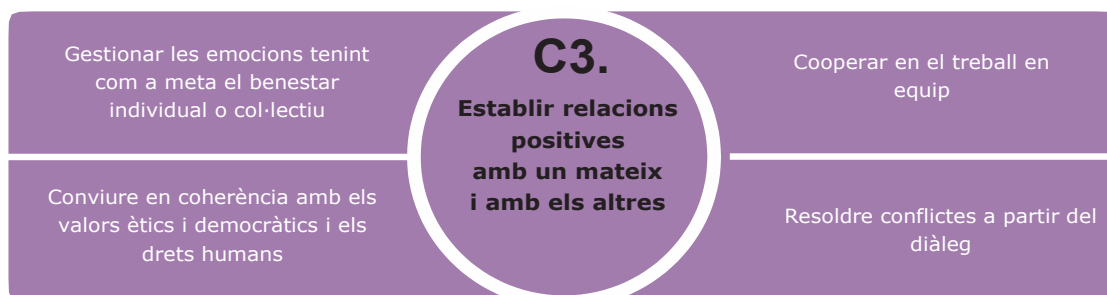
³⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

³⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement crític i comprensió crítica del món".

³⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 16, "Habilitats de cooperació".

20 | Programa de competències transversals

C3. Establir relacions positives amb un mateix i amb els altres

Establir relacions positives amb un mateix i amb els altres implica desenvolupar habilitats socioemocionals, habilitats per treballar en equip, disposar d'estratègies per gestionar el conflicte per arribar a una entesa, un acord, de manera pacífica a través del diàleg i la negociació, i conviure en societat en coherència amb els valors ètics i democràtics.³⁹

Gestionar les emocions, tant les pròpies com les dels altres, és bàsic per sentir-se bé amb un mateix i amb els altres i poder interactuar de manera positiva amb el món que ens envolta. Així, cal organitzar oportunitats d'aprenentatge per practicar estratègies i habilitats que potenciïn en l'alumnat l'autoconeixement, una bona autoestima, el control de la impulsivitat, l'empatia o l'assertivitat.⁴⁰

La competència parteix de la idea que som éssers socials que vivim i treballem en comunitat. Per aquesta raó, cal aprendre a treballar en equip de manera cooperativa, no només com un objectiu en l'àmbit escolar, sinó perquè permetrà a l'alumnat relacionar-se amb els altres de forma més adequada i segura en el futur.⁴¹

La interacció en grup activa processos mentals com la comprensió, el pensament crític o el raonament, i en definitiva fomenta l'aprenentatge, ja que es construeix el propi coneixement a través de la interacció amb els companys, es processa la informació conjuntament i s'elaboren solucions i coneixement compartit.⁴²

Dur a terme activitats en equip de manera cooperativa afavoreix la responsabilitat i el compromís amb els altres, en dependre d'altres per aconseguir un mateix objectiu compartit. A més a més, el treball cooperatiu

³⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

⁴⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 13, "Empatia"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 16, "Habilitats de cooperació" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

⁴² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

és un dels millors mecanismes per fomentar la diversitat entre persones diferents, ja que així es potencien valors com el respecte, l'esforç i el compromís⁴³.

En la interacció amb els altres sovint hi ha moments en què es generen malentesos, problemes de comunicació, diferències d'opinions, enfrontaments dels interessos o necessitats, i es poden generar conflictes. Per tant, es fa necessari, per aprendre a establir relacions positives amb un mateix i amb l'entorn, **aprendre a gestionar el conflicte amb habilitat per regular-lo i donar-li un tractament positiu a través del diàleg**. A partir del diàleg, els alumnes aprenen a construir arguments, i també a desenvolupar contraarguments als discursos i a les manifestacions d'odi que poden aparèixer. La deliberació que s'estableix sobre aquestes qüestions permet buscar i trobar punts en comú com un primer pas per assolir acords o consensos.⁴⁴

Conviure en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans implica participar i cooperar amb els altres en les diferents activitats humanes, respectar el pluralisme, obrir-se a perspectives i visions diferents de la pròpia, i esforçar-se per comprendre l'altre.⁴⁵

Es tracta d'aprendre a viure junts com una forma de gestió democràtica, fet que preveu l'establiment de normes explícites i clares i un estímul ampli i positiu cap a la llibertat, la igualtat i la solidaritat. L'alumne s'ha d'implicar en la presa de decisions col·lectives en petits grups i com a membre d'un grup classe, escoltant i respectant l'opinió dels altres i participant en la cerca de solucions conjuntes, cooperant amb altres companys.⁴⁶

En conclusió, el desenvolupament d'aquesta competència comporta cooperar i posar en marxa accions que permetran a l'alumne viure en coherència amb els valors democràtics i els drets humans. Parteix d'una visió de l'alumne com a ciutadà actiu, responsable i crític, amb consciència cívica, capaç de comprendre i respectar els altres i de col·laborar pel bé propi i dels altres (col·lectiu). El desenvolupament d'aquesta competència implica l'aprenentatge i el respecte pels **valors democràtics, els drets humans** i la sostenibilitat de l'entorn. Per aquest motiu, s'atorga importància a la solidaritat, la tolerància i la participació en una escola i societat **democràtiques**.⁴⁷

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C3

Establir relacions positives amb un mateix i amb els altres necessita la capacitat de compaginar les necessitats individuals amb les necessitats col·lectives. La consciència i regulació emocional, fonamental per generar vincles i sentir-se part d'un grup, és un aspecte crucial per al benestar de l'alumne que incideix també en el rendiment acadèmic.

⁴³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

⁴⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 13, "Empatia"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁴⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat" i 16, "Habilitats de cooperació".

⁴⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 16, "Habilitats de cooperació" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

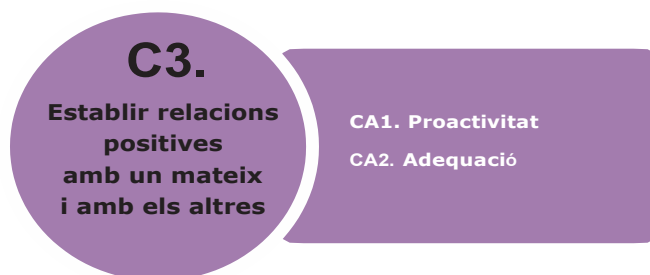
⁴⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 16, "Habilitats de cooperació".

L'autoestima és essencial perquè l'alumne aconsegueixi autonomia emocional; tenir una bona opinió d'un mateix, conèixer el propi valor i també els aspectes que cal millorar apropa l'alumne a sentir-se fort i valent, però també a entendre la seva vulnerabilitat, respectar-la amb humilitat i superar-se amb automotivació i capacitat d'esforç i sacrifici.

Les habilitats socials, des de les més bàsiques, com escoltar, saludar, acomiadar-se, donar les gràcies, demanar un favor, manifestar agraïment, demanar disculpes, esperar el torn i mantenir una actitud dialogant, fins a les més avançades, com el comportament prosocial, l'assertivitat o la capacitat per gestionar situacions emocionals, resulten fonamentals perquè l'alumne tingui eines pràctiques i útils per anticipar-se als conflictes, enfrontar-s'hi i resoldre'ls de manera positiva. La implicació en la construcció d'un bon clima d'aula és bàsica per assolir un estat d'ànim saludable i afectiu que ajudi al procés d'aprenentatge. Es busca que cada alumne es comprometi per ser generador d'emocions positives pel seu propi bé, però també pel bé comú.

Igualment, cal trobar espais i temps per al diàleg, moments en què els alumnes i docents puguin plantejar els temes que els interessin o preocupen, en què puguin pensar, opinar, escoltar punts de vista diferents, comparar posicions, buscar arguments i recollir opinions i posicions alternatives a les qüestions que plantegen. I així, acordar i consensuar democràticament propostes, solucions, projectes d'acció o les mateixes normes del centre i de l'aula.

Criteris d'avaluació de la C3

Expectatives de final de cicle de la C3

PRIMER CICLE

Al final del primer cicle de primera ensenyança estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb proactivitat quan identifica les emocions de manera senzilla (amb imatges, expressions, comunicació no verbal...).

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa proactivament quan participa preguntant alguna cosa que no entén, expressa què necessita per estar bé amb els companys o descriu els avantatges de treballar amb altres.⁴⁸

⁴⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 16, "Habilitats de cooperació".

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics, democràtics i els drets humans de manera proactiva quan respecta les normes dels diferents espais d'aprenentatge⁴⁹.

Expressa de manera proactiva les seves opinions i sentiments sobre els valors ètics i els drets humans (a través de produccions gràfiques o plàstiques, representacions...).⁵⁰

Quan es presenta un conflicte, reconeix de manera proactiva el que ell mateix i cada membre del grup poden oferir per resoldre'l.⁵¹

Al final del primer cicle de primera ensenyança estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb adequació quan descriu o dibuixa com se sent, en contexts en què el dominen les emocions (per exemple, quan està nerviós, quan està en calma), identifica el nom de diferents emocions i descriu de manera senzilla com es manifesten en el cos o en la seva conducta. A més a més, anomena el que el diferencia i l'uneix als altres de manera adequada.⁵²

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa adequadament quan es mostra receptiu a les aportacions dels companys, reconeix la importància d'ajudar-se els uns als altres, reconeix l'efecte del seu comportament en els altres i comparteix la seva opinió.⁵³

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera adequada quan mostra interès en les aportacions dels companys i del docent i descriu el que sent quan hi ha una situació de desacord, així com els possibles sentiments d'uns altres. Quan es presenta un conflicte escolta les opinions dels seus companys.⁵⁴

SEGON CICLE

Al final del segon cicle de primera ensenyança l'alumnat estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb proactivitat quan descriu les emocions positives i negatives i les reaccions físiques associades en ell mateix i els altres.⁵⁵

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans quan reconeix de manera proactiva els drets de la infància, la dignitat i la igualtat de les persones. Així mateix, participa proactivament en interaccions de grup (assemblees, debats...), i contribueix a fixar les normes dins del grup i a respectar-les.⁵⁶

⁴⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte" i 6, "Consciència cívica".

⁵⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans" i 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret".

⁵¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

⁵² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística i comunicativa"; 18, "Coneixement i comprensió d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítics del món".

⁵³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 16, "Habilitats de cooperació" i 18, "Coneixement i comprensió d'un mateix".

⁵⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques" i 5, "Respecte".

⁵⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁵⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa proactivament quan demostra interès en les opinions o expressions dels altres, parafraseja i repregunta per entendre opinions diferents de la seva (empatia), expressa la seva opinió tant si està d'acord com en desacord amb els altres i empra un llenguatge positiu (assertivitat), i proporciona idees útils quan participa en el grup i en la discussió a classe, contribuint amb aportacions per aconseguir la meta comuna⁵⁷.

L'alumne resol conflictes a partir del diàleg amb proactivitat quan expressa i reconeix la seva part de responsabilitat dins del conflicte i procura restaurar el perjudici causat⁵⁸.

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumnat estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb adequació, quan es descriu a si mateix identificant les seves pròpies característiques, destacant els seus aspectes positius, accepta els errors quan els comet, i descriu com reaccionen els seus companys quan ell s'enfada o té por o li fa fàstic alguna cosa⁵⁹.

A més a més, utilitza de manera adequada, amb suport guiat, tècniques per al control d'impulsos provocats per emocions negatives.

Expressa de manera adequada la seva percepció respecte als seus èxits i dificultats, i identifica els seus propis gustos i possibilitats per dur a terme determinades tasques⁶⁰.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera adequada quan dialoga amb la resta de l'equip i proposa acords per conviure de manera harmònica⁶¹.

L'alumne resol conflictes amb adequació quan descriu el que sent quan hi ha una situació de desacord i identifica les emocions dels altres en situacions de conflicte⁶².

TERCER CICLE

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb proactivitat quan reconeix el context en què afloren emocions negatives i les conductes apropiades per gestionar-les, i expressa com se sent⁶³.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera proactiva quan identifica en situacions donades si es consideren determinats valors ètics o els drets humans. Així

⁵⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 13, "Empatia"; 16, "Habilitats de cooperació" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁵⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

⁵⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁶⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁶¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 7, "Responsabilitat" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁶² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁶³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió d'un mateix".

mateix, quan participa en debats grupals, respecta les opinions no compartides, deixa de banda els prejudicis i defensa respectuosament i assertivament la dignitat i la igualtat de les persones.⁶⁴

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa proactivament quan participa assumint els diferents rols i les diferents funcions dins del grup, fent aportacions respectuoses i assertives per arribar a acords, utilitzant eines com l'escolta activa o l'empatia.⁶⁵ A més a més, fa suggeriments perquè l'equip sigui més efectiu o ofereix solucions als problemes del treball grupal.

L'alumne resol conflictes a partir del diàleg quan assumeix proactivament la seva responsabilitat en situacions en les quals ha manifestat una conducta d'ofensa a un altre, i restableix el perjudici causat.⁶⁶

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb adequació quan identifica quines emocions sent a cada moment, les anomena i explica el comportament relacionat. Així mateix, descriu les conseqüències negatives que poden tenir els seus comportaments envers els altres.⁶⁷

L'alumne desenvolupa autoconeixement i confiança en si mateix de manera adequada identificant característiques respecte a la seva identitat (personal, social, digital...), a les seves capacitats i dificultats personals, els gustos i desitjos propis. Així mateix, fa valoracions causals adequades dels seus assoliments i constructives dels seus errors, així com dels col·lectius.⁶⁸

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera adequada quan expressa la pròpia opinió amb respecte, tant si està d'acord com en desacord amb els altres, respectant les diferents opinions i evitant generar conflicte.⁶⁹

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa adequadament quan, tenint en compte les recomanacions o pautes recomanades pel docent, demostra escolta activa (fa preguntes, mira amb atenció), demostra empatia (expressa interès genuí per l'altre), es comunica de manera assertiva (és capaç de dir no en situacions) i aconsegueix arribar a acords.⁷⁰

L'alumne resol conflictes a partir del diàleg amb adequació quan emprà estratègies senzilles per a la prevenció i la solució pacífica de conflictes de mediació o conciliació.⁷¹

⁶⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

⁶⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 16, "Habilitats de cooperació".

⁶⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 7, "Responsabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

⁶⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 13, "Empatia"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁶⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 6, "Consciència cívica"; 8, "Autoeficàcia"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁶⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 1, "Valorar la dignitat humana i els drets humans"; 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

⁷⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16, "Habilitats de cooperació" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁷¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

26 | Programa de competències transversals

C4. Comunicar-se a través de diversos llenguatges atenent al context i la intenció comunicativa

Aquesta competència se centra en les habilitats d'ús dels diversos llenguatges (verbal i no verbal, gràfic, numèric, audiovisual, sonor, visual, etc.), per comunicar idees, emocions i informacions amb una intencionalitat concreta: comprendre, explicar, descriure, convèncer, argumentar, justificar, defensar o convida, per exemple. Comunicar implica expressar-se de manera respectuosa, franca i clara amb un mateix i amb els altres, defensant els propis drets i les maneres de pensar, però alhora acceptant els pensaments, les crítiques i les opinions dels altres. A més, comporta ser capaç de posar-se en el lloc de l'altre, tindre en compte el que pensa però també el que sent, mostrant-se atent a les seves necessitats, sentiments, preocupacions i intencions mitjançant l'escolta activa⁷².

La competència comunicativa s'ha d'entendre des de la vessant interpretativa, expressiva i d'interacció. Per tant, davant de qualsevol situació plantejada, l'alumne ha de ser capaç d'interpretar el missatge, ja sigui una imatge, una explicació, un símbol, un enunciat, un gràfic, etc., de manera crítica. És a dir, analitzar i avaluar la informació rebuda o a la qual s'accedeix per decidir com respondre-hi. En aquest procés entren en joc les capacitats de reflexionar, comparar, discernir, explicar, decidir, etc.⁷³

Per poder donar resposta i, per tant, comunicar, és essencial que l'alumne primer entengui i compregui, críticament, allò a què s'enfronta, tant pel que fa al seu contingut com a la intenció que manifesta. En funció del grau de complexitat de la situació requerida, l'alumne ha de valorar les diferents estratègies que ha d'utilitzar per assimilar i processar correctament la informació, per així comprendre-la i interpretar-la.⁷⁴

Quan l'alumne s'expressa, és necessari que conegui i tingui en compte la manera més eficaç, adequada i precisa per comunicar-se a l'hora de transmetre una idea, una informació, una opinió o un desacord, etc. Per fer-ho, els diversos llenguatges (verbal, no verbal, audiovisual, matemàtic, sonor, visual, etc.)

⁷² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a les creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁷³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁷⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

són aspectes que ha de considerar. Seleccionar-los i utilitzar-los adequadament facilita la comunicació a l'hora de presentar i compartir la informació.⁷⁵

Un element important que cal tenir en compte a l'hora d'expressar-se és el context en el qual es durà a terme la comunicació. Els contextos poden ser diversos i al mateix temps complexos, ja que hi entren en joc diferents factors. El context engloba l'espai físic, el temps (directe o en diferit) o els mitjans tècnics disponibles, entre altres aspectes. A més, el context pot ser variable i, per tant, pot comportar imprevistos, davant dels quals l'alumne ha de tenir estratègies i habilitats per adaptar-se, ajustar la seva comunicació i modificar els diferents llenguatges, suports i formats, en el seu conjunt o de forma separada⁷⁶.

Un darrer element important a l'hora d'expressar-se és tenir en compte el destinatari del missatge atenent la seva edat, el grau de coneixença, el fet de si el tenim cara a cara o si el missatge li arribarà en diferit, el mitjà pel qual ens hi comuniquem, etc. Amb tot, el que és fonamental és garantir el respecte i l'educació envers el destinatari⁷⁷.

Si entenem l'acció de comunicar des d'aquestes dos vessants, interpretativa i expressiva, en conseqüència entenem també l'acció d'interactuar. Quan l'alumne interactua amb altri ha de ser capaç d'adaptar-se a les reaccions del seu interlocutor. És un procés i un exercici de socialització que ha de mantenir-se en els principis comunicatius del respecte dels límits de l'altre, l'assertivitat i l'empatia⁷⁸.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C4

La comunicació és una part fonamental de la vida humana que es va desenvolupant en la primera ensenyança per acabar-se de consolidar posteriorment. La competència comunicativa és el conjunt de coneixements i capacitats que permeten entendre i produir missatges de manera contextualment apropiada. Està formada per tot allò que es necessita per comunicar-se de manera eficaç en contextos socioculturals significatius.

És fonamental incidir en el valor del fet de comunicar perquè l'alumne prengui consciència de la importància d'una comunicació ben estructurada, efectiva, assertiva, empàtica i respectuosa, construïda a partir d'estratègies pensades en funció del moment comunicatiu en el qual se situï: interpretació, expressió i interacció. Es tracta que els alumnes esdevinguin subjectes comunicadors actius, conscients del que comporta l'acte comunicatiu per a tots els implicats. Cal posar especial èmfasi en els elements que intervenen en cada situació comunicativa per valorar quan ha estat reeixida i quan no, i analitzar-ne els motius.

En termes pràctics, tota activitat comunicativa es correspon amb una situació concreta. L'escola ofereix moltes situacions comunicatives, voluntàries o intencionades, a la vida dels infants, que es poden aprofitar per desenvolupar la competència comunicativa. Les situacions comunicatives que tenen lloc a l'escola ocorren en diferents espais i contextos, com per exemple a l'aula, el pati, el menjador, en sortides del centre, etc. Cada un d'ells ofereix una oportunitat per anar consolidant els actes comunicatius quotidians.

A més a més, les situacions poden ser de naturalesa diversa en funció de la seva finalitat. Per exemple, situacions de caràcter més pràctic (demanar ajuda, sol·licitar informació, buscar persones, etc.); de tipus més social, per cultivar les relacions amb els altres; situacions relacionades amb l'ensenyament i aprenentatge; situacions de conflicte i enuig entre iguals o amb altres membres de la comunitat educativa; situacions de felicitat i satisfacció, o bé de tristesa, frustració, etc.

⁷⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁷⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació".

⁷⁷ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte".

⁷⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat" i 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües".

²⁸ | Programa de competències transversals

Tanmateix, per desenvolupar la competència comunicativa de manera reeixida, cal preveure altres situacions comunicatives variades que responguin a situacions reals en què els alumnes de primera ensenyança es trobin de manera quotidiana, en les quals puguin aplicar algunes estratègies apreses a l'aula i els puguin sorgir noves inquietuds. A tall d'exemple, esmentem el fet d'anar a comprar, demanar informació concreta, mirar la televisió, l'ordinador o l'iPad, etc. Cal parar atenció al consum elevat de pantalles que els alumnes fan a casa i no a l'escola, per atendre, també, el llenguatge audiovisual des d'un punt de vista de receptors crítics i d'emissors.

Si bé el context i la finalitat comunicativa són clau, la reflexió i anàlisi de les situacions també esdevé cabdal en el procés d'ensenyament i aprenentatge, fent referència a què he dit, com ho he dit, per què he utilitzat aquest llenguatge i si he aconseguit la meua finalitat, etc..

En la interpretació d'un missatge caldrà, en un primer moment, que l'alumne se situï com a receptor i analitzi què li diuen, com, qui i el per a què. Després, perquè pugui fer-ne una anàlisi crítica, i segons l'edat, podrà reflexionar-hi, explicar-ho, comparar-ho amb altres informacions, etc. Per fomentar el pensament crític dels alumnes es poden promoure preguntes per pensar de tipus més obert, que els permetin implicar-se en la resposta, participar en debats, comparar notícies breus de temes que els interessin, contrastar informació, expressar l'opinió, fer-se més preguntes, etc. El treball en petits grups i els jocs de rol també hi ajuden.

Pel que fa a l'expressió, cal fomentar que els alumnes sàpiguin què, com, a qui i per què volen comunicar-se, posant atenció al destinatari. A voltes el missatge és de tipus espontani, i d'altres caldrà que el planifiquin per aconseguir el seu objectiu comunicatiu i posar en pràctica les estructures i fórmules més adients. En aquest cas, l'elecció del llenguatge és important, ja que a vegades el dibuix els pot ser més fàcil que l'escriptura o l'expressió oral, si bé cal anar integrant els que són més presents en la vida dels nens i nenes.

Pel que fa als recursos relacionats amb els diferents llenguatges, suports i formats, cal que els alumnes vegin la riquesa d'emprar les múltiples combinacions. Tot i així, és important que els utilitzin amb mesura i de manera proporcionada, tenint sempre present el context, la finalitat i la intenció comunicativa. Per altra banda, cal que tant professors com alumnes adoptin una actitud creativa, sortint de la zona de confort i mostrant una actitud oberta amb les diferents maneres de comunicar.

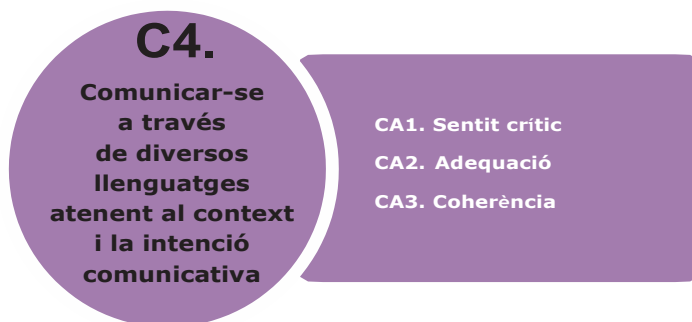
D'altra banda, també cal que els alumnes prenguin consciència del valor que comporta l'ús dels elements discursius a l'hora de comunicar-se, sobretot en l'expressió i la interacció. Es pot fer un bon ús dels llenguatges, suports i formats, però si els gestos o la posició corporal no acompanyen, o bé si el vocabulari emprat no s'adequa, entre altres elements, la comunicació no serà del tot efectiva. Per tant, cal buscar l'equilibri entre tots aquests recursos. A més, el coneixement, l'exercitació (assajos) i, en conseqüència, el domini d'aquests elements discursius faran que davant d'imprevistos en la interacció l'alumne se senti més segur.

És en la interacció, sobretot, on caldrà tenir cura dels recursos centrats en les actituds empàtiques, respectant les opinions dels altres, els diferents punts de vista, però també tenint cura dels principis de conversa, essencials per dur a terme una comunicació ordenada, entenedora i eficaç.

En definitiva, la comunicació serà efectiva si l'alumne pren consciència del seu rol actiu en tot acte comunicatiu, i posa en pràctica els diferents recursos de forma reflexiva i constant per millorar la seva cultura comunicativa.

L'acció de comunicar requereix uns recursos enfocats a una pràctica constant en situacions concretes i properes a la vida quotidiana de l'alumnat. A l'hora de desplegar els recursos propis de la competència comunicativa, cal partir de la pràctica constant de situacions concretes de la vida quotidiana.

Criteris d'avaluació de la C4

Expectatives de final de cicle de la C4

PRIMER CICLE

L'alumnat, al final del primer cicle de primera ensenyança, combina de manera adequada els llenguatges segons les recomanacions del docent, i té en compte de manera adequada la intenció comunicativa i el tipus de missatge amb l'ajut d'una pauta o esquema de la seva acció comunicativa. L'alumne empra adequadament, de manera guiada i seguint les recomanacions del docent, els canals, codis i suports, així com la prosòdia (ritme i entonació).

Expressa amb coherència, de forma clara, el seu missatge i, de forma endreçada, les seves idees. L'alumnat, al final del primer cicle de primera ensenyança, extreu amb sentit crític informacions senzilles que el docent li planteja mitjançant preguntes obertes⁷⁹.

Aplica amb sentit crític les tecnologies de la informació i de la comunicació que el docent li recomana⁸⁰. A l'últim, l'alumne autoavalua els resultats de la seva comunicació críticament en termes subjectius i en funció dels seus objectius⁸¹.

SEGON CICLE

L'alumnat, al final del segon cicle de primera ensenyança, combina de manera adequada els llenguatges segons les recomanacions del docent, i té en compte de manera adequada la intenció comunicativa i el tipus de missatge amb l'ajut d'una pauta o esquema de la seva acció comunicativa. L'alumne empra adequadament, de manera guiada i seguint les recomanacions del docent, els canals, codis i suports, així com la prosòdia i les eines de comunicació no verbal bàsiques.

⁷⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸⁰ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

⁸¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Expressa amb coherència, de forma clara, el seu missatge i, de forma endreçada, les seves idees i segueix amb coherència les instruccions que li dona el docent en relació amb la combinació dels diferents llenguatges (imatges, texts, gràfics...) ⁸².

L'alumne extreu amb sentit crític, de fonts fiables facilitades, les informacions que vol transmetre i les integra en el seu discurs (respectant valors ètics i democràtics i els principis de sostenibilitat). ⁸³Escull les tecnologies de la informació i de la comunicació d'entre les treballades a l'aula amb sentit crític. ⁸⁴

A l'últim, l'alumne autoavalua els resultats de la seva comunicació críticament en termes subjectius i objectius a partir de la pauta facilitada pel docent. ⁸⁵

TERCER CICLE

L'alumnat, al final del tercer cicle de primera ensenyança, usa els llenguatges de manera adequada tenint en compte l'interlocutor (destinatari/receptor), la intenció comunicativa i el tipus de missatge que vol transmetre. L'alumne empra adequadament, de manera guiada, els canals, codis i suports treballats a l'aula, així com la prosòdia i les eines de comunicació no verbal.

L'alumne, al final del tercer cicle de primera ensenyança, expressa amb coherència, de forma clara, el seu missatge i, de forma endreçada, les seves idees ⁸⁶. Demostra coherència entre els diferents llenguatges que empra (imatges, texts, gràfics...).

L'alumne, al final del tercer cicle de primera ensenyança, tria de manera crítica (respectant valors democràtics i opinions diverses) les informacions que vol transmetre i les integra en el seu discurs. ⁸⁷

L'alumne escull amb sentit crític les tecnologies de la informació i de la comunicació d'entre les treballades a l'aula ⁸⁸.

A l'últim, l'alumne autoavalua els resultats de la seva comunicació críticament en termes objectius i té en compte les valoracions dels companys ⁸⁹.

⁸² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁸³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

⁸⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües" i 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

⁸⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁸⁸ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

⁸⁹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 19, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

31 | Programa de competències transversals

Recursos d'aprenentatge

La selecció dels recursos s'ha fet tenint en compte els coneixements, les habilitats i les actituds que cal tenir per al desenvolupament de cada una de les competències. Aquest conjunt de recursos d'aprenentatge prové dels marcs teòrics dels eixos estructuradors de l'àrea: de l'anàlisi sobre les estratègies cognitives per a l'eix intel·lectual; de les aportacions de tots els àmbits de coneixement per a l'eix metodològic; dels estudis provinents de ciències i disciplines diverses, com ara la psicologia, la sociologia, l'ètica i les relacionades amb l'eix personal i social; de l'anàlisi dels processos de comunicació, els mitjans que s'empren i el conjunt semiòtic que construeixen per a l'eix comunicatiu.

Les dimensions intel·lectuals, metodològiques i comunicatives s'han seqüenciat en funció de la complexitat, assignant-hi destreses més complexes que requereixen més abstracció i autonomia en l'aplicació a segona ensenyança.

Per a la seqüenciació de la dimensió personal i social s'hi han afegit altres criteris. Per als aspectes de desenvolupament personal s'ha tingut en compte la maduració emocional de l'alumnat i la seva capacitat d'autonomia i responsabilitat (des de l'acompliment de les normes i el comportament exigits fins a la reflexió crítica i el compromís personal). Pel que fa a la seqüenciació dels aprenentatges socials, també s'ha utilitzat una lògica de presentació dels elements més propers a l'alumnat (individu, relacions interpersonals) i dels més llunyans (escola, entorn proper).

Bloc 1. Com podem millorar el nostre entorn?

El bloc següent presenta el conjunt de coneixements conceptuals, procedimentals i actitudinals que cal que l'alumnat adquireixi, integri, coordini i mobilitzi de forma estratègica a l'hora d'emprendre accions de millora davant dels problemes de l'entorn.

L'apartat de fets i conceptes s'articula des de la concepció que un problema és un constructe complex que se situa a l'epicentre de qualsevol situació d'aprenentatge personal i social, però també com una oportunitat de canvi dels aspectes que necessiten ser replantejats. Consegüentment, aquest apartat planteja els conceptes que l'alumne necessita saber per comprendre les característiques i la naturalesa dels problemes que l'envolten, la noció de solució eficaç, efectiva i responsable, els tipus de models interpretatius d'un problema i els elements determinants per resoldre'l.

Aquest apartat també considera els mètodes i les estratègies per resoldre problemes, els recursos de cerca d'informació, els errors típics a l'hora d'abordar una acció de millora i les tècniques bàsiques per generar un pensament creatiu.

L'apartat de procediments s'organitza a partir de les diferents dimensions de la competència i es concreta seleccionant les habilitats, els mètodes i les estratègies que l'alumne ha de dominar per actuar de forma competent a l'hora d'emprendre accions de millora. Així, aquest apartat s'articula d'acord amb quatre procediments principals, que són: la indagació sobre els problemes de l'entorn, la seva naturalesa i característiques; la planificació i la regulació a l'hora de proposar mesures d'acció; l'aplicació de mètodes i estratègies per resoldre problemes i la valoració de la solució o solucions generades.

Finalment, l'apartat d'actituds o valors selecciona el conjunt de construccions mentals que predisposen l'alumnat a percebre els problemes del seu entorn i interactuar-hi de forma competent, per arribar a tenir una percepció dels problemes com a oportunitats de canvi.

Bloc 1. Com podem millorar el nostre entorn?

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Problemes: característiques i naturalesa		
Solucions als problemes <i>versus</i> solucions problemàtiques		
Model interpretatiu del problema		
El pla de resolució del problema		
Mètodes i estratègies de resolució de problemes		
Recursos de recerca d'informació		
Errors típics en la resolució de problemes		
Eficàcia, eficiència i responsabilitat en la resolució de problemes i generació de solucions		
Tècniques de creativitat (<i>analogies, relacions forçades, brainstorming o pluja d'idees, fotomuntatge o collage, writestorming, storyboarding (guions gràfics), fresh eyes, Scamper</i>)		
PROCEDIMENTS		
Identificació del problema/ necessitat/ oportunitat		
Entorn natural	Identificació i descripció de les causes i conseqüències, variables, àmbits de l'entorn i context	Identificació i descripció de les causes i conseqüències, variables, àmbits de l'entorn i context
Entorn social		

Indagació sobre el problema, la qüestió o la situació, la seva naturalesa i les seves característiques		
Plantejament de preguntes orientades a identificar o aclarir els problemes tractats i comparar informació Recollida i registre d'informacions i dades Organització, tractament i interpretació de dades i informacions: Identificació i exploració d'informació a partir de diferents materials Organització de la informació procedent de diverses fonts a partir d'idees similars o rellevants Identificació dels diferents protagonistes, de les diferents variables o elements Construcció d'un model interpretatiu del problema/ necessitat/ oportunitat	Plantejament de preguntes orientades a aclarir i interpretar informació (Què? Qui? Com? Preguntes que portin a la descripció de les parts del problema) Recollida, registre i classificació d'informacions i dades Organització, tractament i interpretació de dades i informacions: Identificació de la informació més rellevant i prioritització de les idees principals Contrastació d'informació de diverses fonts vàlides i rellevants donades Identificació dels diferents punts de vista o opcions Construcció d'un model interpretatiu del problema/ necessitat/ oportunitat	Plantejament de preguntes orientades a aclarir les causes i les conseqüències (Per què? A causa de què? Com és que...? Buscar explicació a les relacions que es donen) Recollida, registre i classificació d'informacions i dades Organització, tractament i interpretació de dades i informacions: Tractament d'informació o idees més rellevants extretes de diverses fonts fiables Construcció d'un model interpretatiu del problema/ necessitat/ oportunitat
Proposa, realitza, imagina o prototipa un producte, una solució, una proposta o una alternativa de forma personal		
Ús de tècniques de creativitat per generar moltes idees (divergir): Analogies, relacions forçades Brainstorming o pluja d'idees Fotomuntatge o collage	Ús de tècniques de creativitat per generar moltes idees (divergir): Writestorming Storyboarding (guions gràfics) Fresh eyes Scamper	Ús de tècniques de creativitat per generar moltes idees (divergir): Writestorming Storyboarding (guions gràfics) Fresh eyes Scamper
Mesura de la millora de l'entorn (serveix per descartar solucions poc viables)		
	Identificació dels recursos necessaris (convergir) Persones Diners Materials Mesura de l'impacte de la solució: Persones (què necessito) Materials (què necessito) Diners (quant em costarà)	Identificació/anàlisi dels recursos necessaris (convergir) Recursos humans Recursos econòmics Recursos materials Recursos tecnològics Mesura de l'impacte de la solució: Èticament Democràticament Ambientalment Socialment Sosteniblement
Descripció de com serà l'entorn (diversitat de suports: dibuixos, descripció breu, etc.)		
	Canvis d'abans-ara	Perspectiva de possibles futurs
Elaboració del pla d'acció		

		Elaboració del pla d'acció (L'alumne elabora un document que recull quina necessitat, problema o oportunitat ha detectat i quina solució proposa, i explica el perquè) ⁹⁰
ACTITUDS I VALORS		
Concepció dels problemes com a oportunitats d'aprenentatge i creixement personal i social	Motivació per superar reptes i dificultats inherents al procés de resolució de problemes Reconeixement de la tensió entre diferents punts de vista com una oportunitat de construcció de nous significats mitjançant el diàleg	Valoració de la planificació i l'organització com a quelcom positiu per a la vida Respecte pels valors democràtics i per la sostenibilitat de l'entorn en la generació de solucions Reconeixement del valor de l'autoregulació i coregulació dels processos cognitius, emocionals i socials

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

El desenvolupament del pensament creatiu esdevé en l'actualitat d'una importància vital. És primordial fomentar la capacitat d'adaptació per poder oferir respostes i solucions creatives als problemes que encara estan per arribar. És important entendre que la creativitat no és un do que només posseeixen uns pocs i que els nens no necessiten ser extremament capaços en l'àmbit acadèmic per ser creatius. Tots tenen un potencial creatiu: la creativitat emergeix de la curiositat humana que tots posseïm. La creativitat es desenvolupa en donar sentit al nostre entorn, principalment connectant idees i mirant l'entorn de forma diferent. Implica jugar amb les idees, generar-ne de noves, millorar-les i organitzar-les de maneres diferents. Les situacions que es presentin a l'aula han de tenir com a objectiu fomentar les habilitats del pensament divergent com la fluïdesa de les idees i la seva flexibilitat, l'originalitat i l'elaboració.

Les preguntes i situacions plantejades a l'aula han de ser obertes, han de donar espai als alumnes per cercar les seves pròpies respostes. Això implica, doncs, facilitar espais de diàleg en què els alumnes tinguin la possibilitat de preguntar, de donar les seves opinions sense prejudicis; en definitiva, d'expressar la seva curiositat.

Cal afavorir el metaaprenentatge, la introspecció i l'autoconeixement, fent-los conscients de la seva pròpia creativitat, de l'origen i de la formació del pensament (quan tenen una idea, d'on ve? Com es construeix?).

Hi ha una sèrie d'accions que poden millorar la creativitat entre els nostres alumnes:

- Trobar un espai on els alumnes publiquin els seus treballs d'alguna manera, digitalment o físicament
- Donar suport a l'alumne per assumir riscos i presentar els errors i els fracassos com a part necessària de l'aprenentatge
- Les activitats físiques i el moviment a l'aula i a fora, mitjançant el contacte amb la natura o simplement passejant, contribueixen a desconnectar i ajuden a fomentar la creativitat
- Potenciar l'art i les humanitats, evitant el consum passiu d'informació i, per tant, promovent el pensament crític i una actitud proactiva

⁹⁰ En endavant, les cursives que apareguin en el document faran referència a exemples o aclariments.

35 | Programa de competències transversals

Bloc 2. Com aprenem?

En aquest bloc de recursos se selecciona un conjunt de factors que influeixen en l'aprenentatge, com per exemple el benestar físic, mental i social, per estar en condicions òptimes i aconseguir el màxim rendiment dels esforços destinats a aprendre. A més d'aquests factors, hi ha una selecció de recursos relacionats amb l'autoconeixement i amb la motivació que ajuden a treballar els processos metacognitius i, en conseqüència, la regulació de l'aprenentatge.

Per una altra banda, trobem un conjunt de recursos relacionats amb les eines i tècniques d'aprenentatge i d'organització de la informació. L'alumne ha d'aprendre a triar i utilitzar les que s'adaptin millor al tipus d'informació, a la situació i al seu estil d'aprenentatge.

Una altra selecció de recursos d'aquest bloc són els que s'associen a la predisposició i a la mentalitat oberta per aprendre. Alguns, com la curiositat per aprendre, són de caràcter més individual; en canvi, altres, com el respecte pels diferents ritmes de treball o l'acceptació de la crítica, són més propis dels processos d'aprenentatge compartits. Tots els recursos d'aquest bloc ajuden a prendre consciència dels processos d'aprenentatge i a gestionar-los.

Bloc 2. Com aprenem?

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Autoconeixement Què m'agrada? Per a què tinc facilitat?	Autoavaluació Autoconeixement dels coneixements previs, motivacions, les mancances	Autoavaluació Autoconeixement de les capacitats, els tipus de talents o les intel·ligències (<i>cinestèsic, visual, auditiu, actiu, reflexiu, pragmàtic, teòric, etc.</i>).
En relació amb què es vol aprendre		
Motivacions, interessos, necessitats	Motivacions, interessos, necessitats	Motivacions, reptes, interessos, necessitats i projectes personals d'aprenentatge
Factors que influeixen en l'aprenentatge		
Espais d'aprenentatge Durada de l'atenció Disposició dels espais (<i>agrupaments i dinàmiques</i>)	Condicions de l'entorn d'aprenentatge Durada de la concentració i atenció Disposició dels espais (<i>entorn de l'aula</i>)	Condicions fisiològiques (descans, alimentació, etc.) Ritmes d'aprenentatge Disposició dels espais (entorn de l'aula i de casa)
Eines i tècniques d'aprenentatge		
Tècniques mnemotècniques (so i grafia, significat i significant) Tècniques d'ordenació i recollida de la informació (àlbum) Tècniques de lectoescriptura	Tècniques mnemotècniques (<i>memòria visual, auditiva</i>), tècniques d'ordenació i recollida de la informació (<i>resum breu, introducció a l'esquema, llibreta</i>) Tècniques d'atenció i concentració en la lectura Eines i tècniques de planificació	Tècniques mnemotècniques (memòria de seqüències i textos) Tècniques d'ordenació i recollida de la informació (esquema, resum, mapa conceptual, llibreta, dossier) Tècniques d'atenció i concentració (en l'escolta i en la lectura) Eines i tècniques de planificació

	senzilles Tècniques de transferència lingüístiques Tècniques bàsiques d'inferència de coneixement (<i>construcció del discurs propi</i>)	(agenda i calendari) Tècniques de transferència entre àrees (recursos, mètodes) Tècniques d'inferència de coneixement (<i>construcció del discurs propi</i> partint de diverses fonts i informacions)
Coavaluació		
Valoració subjectiva	Valoració objectiva	Valoració objectiva
Metacognició		
Reflexió sobre l'aprenentatge	Reflexió sobre l'aprenentatge	Reflexió sobre l'aprenentatge
PROCEDIMENTS		
Autoconeixement i autoavaluació		
Reconeixement de què m'agrada Reconeixement d'allò per a què tinc facilitat	Reconeixement de les pròpies capacitats i habilitats Aplicació de les recomanacions facilitades pel docent per regular el procés d'aprenentatge Regulació i millora de l'aprenentatge a partir de l'heteroavaluació, l'autoavaluació i la coavaluació	Gestió de les limitacions, necessitats i oportunitats d'aprenentatge Establiment de criteris personals de valoració en la regulació del propi procés d'aprenentatge Regulació i millora de l'aprenentatge a partir de l'heteroavaluació, l'autoavaluació i la coavaluació
En relació amb què es vol aprendre		
Identificació dels propis interessos i les motivacions d'aprenentatge	Identificació dels propis interessos i les motivacions d'aprenentatge	Identificació dels propis interessos, motivacions d'aprenentatge i projectes personals d'aprenentatge
Factors que influeixen en l'aprenentatge		
Adaptació als diferents espais d'aprenentatge Adaptació a la durada de les activitats Adaptació als diferents tipus d'agrupaments Adaptació als diferents tipus de dinàmiques	Gestió dels aspectes físics, emocionals i socials que ajuden en l'aprenentatge (higiene dels espais, organització dels espais d'estudi, organització del temps de descans) a l'aula	Gestió dels aspectes físics, emocionals i socials que ajuden en l'aprenentatge (higiene dels espais, organització dels espais d'estudi, organització del temps de descans) a l'aula i a casa
En relació amb com aprendre (eines i tècniques)		
Aplicació d'estratègies de lectoescriptura Aplicació de tècniques d'associació de so i grafia, i significat i significat	Aplicació d'estratègies d'atenció en la lectura Aplicació de tècniques de memòria visual i auditiva	Aplicació d'estratègies d'atenció en l'escolta i la lectura Aplicació de tècniques de memorització de seqüències i texts

Organització de la informació que s'ha generat en un àlbum Realització de processos de coavaluació a partir de les preguntes que planteja el docent Reflexió guiada sobre els resultats del procés d'aprenentatge (<i>metacognició</i>) Autoregulació continuada del procés de treball (<i>remediació</i>)	Identificació de la situació d'aprenentatge: què em demanen i per què m'ho demanen? Selecció d'informació de fonts senzilles ja donades Recollida i organització d'informació en quadres de dades senzills, unitats textuals breus i senzilles (<i>ordena la informació, llibreta</i>) Relació de la informació amb l'ús d'eines com el resum i l'esquema senzill (<i>inferència</i>) Identificació de la informació clau Ús de tècniques d'estudi segons les consignes del docent en cada situació Organització de les activitats dins de l'aula (<i>planificació i regulació</i>) mitjançant l'ús de tècniques de planificació senzilles (<i>temps</i>) Realització de processos de coavaluació guiats pel docent amb elements objectius Reflexió guiada sobre els resultats del procés d'aprenentatge (<i>metacognició</i>) Realització de transferències a altres situacions amb la guia dels docents Autoregulació continuada del procés de treball (<i>remediació</i>) Relació de la informació a partir de tècniques com un diari de camp, un diari de classe, un portafolis (grup i guiat) Anàlisi crítica de la informació obtinguda	Anàlisi de la situació d'aprenentatge: característiques de la demanda i anàlisi de les característiques del context en què es duu a terme (<i>quin és l'objectiu?, a qui afecta?, etc.</i>) Cerca i selecció d'informació de fonts senzilles trobades amb la guia del docent Recollida i organització d'informació en quadres de dades, unitats textuals diverses (<i>ordena la informació, llibreta, dossier</i>) Relació de la informació amb l'ús d'eines com l'esquema, el resum i el mapa conceptual (<i>inferència</i>) Anàlisi crítica de la informació obtinguda Ús de tècniques d'estudi ajustades a les característiques pròpies d'aprenentatge i a les situacions plantejades Organització de les activitats i l'estudi (<i>planificació i regulació</i>) mitjançant l'ús de tècniques de planificació (<i>calendari i agenda</i>) Realització de processos de coavaluació amb elements objectius Reflexió sobre els resultats del procés d'aprenentatge (<i>metacognició</i>) Realització de transferències a altres situacions amb la guia dels docents Autoregulació continuada del procés de treball (<i>remediació</i>)
ACTITUDS I VALORS		
Autoavaluació		
Valoració guiada del treball en la construcció del coneixement propi i compartit Valoració dels propis coneixements, motivacions i mancances Esforç envers la superació de les dificultats i limitacions Compromís amb les tasques encomanades Acceptació de l'errada com a mecanisme d'aprenentatge i de superació personal Valoració positiva dels propis avenços i fracassos	Valoració guiada del treball en la construcció del coneixement propi i compartit Valoració dels propis coneixements, les motivacions i les mancances Esforç envers la superació de les dificultats i limitacions Compromís amb les tasques encomanades Acceptació de l'errada com a mecanisme d'aprenentatge i de superació personal Valoració positiva dels propis avenços i fracassos	Valoració del treball en la construcció del coneixement propi i compartit Valoració crítica de les pròpies capacitats, habilitats, limitacions i talents Presentació d'una actitud de millora envers la superació de les dificultats i limitacions Reconeixement de l'acompliment de la feina pròpia Acceptació de l'errada com a mecanisme d'aprenentatge i de superació personal Valoració positiva dels propis avenços i fracassos
En relació amb què es vol aprendre		
Interès per aprendre Entusiasme i motivació	Interès per aprendre Entusiasme i motivació	Interès per aprendre i per saber aprofitar les oportunitats

Interès i implicació en els propis aprenentatges	Interès i implicació en els propis aprenentatges	d'aprenentatge individuals i de grup Entusiasme i motivació Interès i implicació en els propis projectes de futur
Coavaluació		
Acceptació de la crítica i l'autocrítica Valoració de la feina dels altres	Acceptació de la crítica i l'autocrítica Valoració de la feina dels altres	Acceptació de la crítica i l'autocrítica com a formes de superació i millora personal Reconeixement de l'acompliment de la feina dels altres Valoració positiva dels avenços i fracassos aliens
Esforç, perseverança i constància en el desenvolupament i la millora de les habilitats personals Responsabilitat en l'assumpció de les conseqüències dels actes propis relatius a l'aprenentatge Adaptació a les necessitats i característiques de cada context d'aprenentatge Actitud oberta envers l'avaluació, la coavaluació i l'autoavaluació	Esforç, perseverança i constància en el desenvolupament i la millora de les habilitats personals Responsabilitat en l'assumpció de les conseqüències dels actes propis relatius a l'aprenentatge Adaptació a les necessitats i característiques de cada context d'aprenentatge Actitud compromesa envers l'avaluació, la coavaluació i l'autoavaluació	Esforç, perseverança i constància en el desenvolupament i la millora de les habilitats personals Responsabilitat en l'assumpció de les conseqüències de les decisions i els actes propis relatius a l'aprenentatge Adaptació a les necessitats i característiques de cada context d'aprenentatge Actitud compromesa i crítica envers l'avaluació, la coavaluació i l'autoavaluació

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Aprenem allò que ens interessa, que ens té captivats, que ens motiva, que ens és d'utilitat i a què podem atorgar un significat. A la primera ensenyança, és important que sigui el docent qui plantegi les situacions d'aprenentatge, com a coneixedor de les inquietuds de l'alumnat, qui proporcioni pautes o bases d'orientació que guiïn els processos d'aprenentatge i qui faci evidents les estratègies o tècniques d'aprenentatge. En aquest cas, els docents hauran d'actuar com a models, explicitant en tot moment les diverses estratègies que poden utilitzar els infants i que possibilitaran la resolució de les situacions d'aprenentatge. És a dir, a primera ensenyança, sobretot en el primer i el segon cicles, el control dels processos d'aprenentatge està en mans dels docents.

Ja a l'últim cicle, cal que el docent comenci a cedir el control dels processos d'aprenentatge. En aquest cas, el modelatge i l'explicitació de les estratègies són necessaris. L'alumnat comença a assumir el control del propi aprenentatge i el docent s'ha d'assegurar de potenciar la gestió dels processos d'aprenentatge.

Per altra banda, desenvolupar un autoconcepte d'aprenent positiu és cabdal per poder aprendre. L'alumne que adopta una actitud activa davant l'aprenentatge (es planteja reptes, hi posa esforç, reconeix els progressos, etc.) desenvolupa un sentiment d'autoeficàcia, és a dir, experimenta que se'n surt, pren consciència que «controla la situació».

Així mateix, qui aprèn és l'alumne. I, per tant, només ell pot fer-se seves les activitats que els docents dissenyen, només ell pot convertir-les en aprenentatges. Ell és qui ha de prendre un paper actiu i autònom en l'aprenentatge.

És important, per tant, crear a l'aula un ambient segur i de confiança en què l'alumne pugui reconèixer els errors com una forma d'aprenentatge i reconegui quan cal demanar ajut, i que ho faci de manera adequada i en el moment oportú. Cal que el docent identifiqui, en cada cas, quan ha de donar aquest ajut i de quina manera, i si ha de ser ell qui l'ha de donar o pot delegar-ho en altres alumnes. Saber aprofitar els diferents

ritmes d'aprenentatge potenciant l'aprenentatge del treball en equip implica conèixer els altres i donar-se a conèixer, escoltar els arguments dels altres i defensar els propis, participar en la presa de decisions col·laborativa, contribuir amb el propi esforç, ajudar els altres components de l'equip, aprendre a ensenyar als altres, aprendre dels altres, etc.

A primera ensenyança, els docents hauran de començar a assentar les bases d'aquest aprenentatge col·laboratiu fent que els alumnes integrin els diferents rols de treball, respectin els diferents ritmes d'aprenentatge dels companys i aprenguin com ajudar els altres i es deixin ajudar, treballant en tot moment l'autoestima dels infants i potenciant l'aprenentatge a través dels errors. Així mateix, és en aquesta etapa en què l'alumnat ha de prendre consciència dels diferents ritmes d'aprenentatge i les característiques pròpies, respectar-les i esforçar-se a millorar possibles mancances.

Moltes són les metodologies que ens poden ajudar: el treball cooperatiu, el treball per projectes, els grups flexibles, els treballs de recerca, els tallers, els debats, les exposicions, etc. Aquestes metodologies ens han de permetre proposar situacions complexes en les quals sigui necessari que l'alumne s'aturi a pensar, i que no es puguin resoldre d'una manera mecànica i repetitiva, sinó que l'impulsin a crear, imaginar i posar en joc tots els continguts i les tècniques que l'han d'ajudar a resoldre la problemàtica plantejada.

Hem de tenir present que el punt de partida de tota activitat plantejada a classe haurà de ser una bona pregunta que motivi l'interès i les ganes de saber més de tot l'alumnat. Les bones preguntes són les que es formulen de manera prou oberta per possibilitar el desenvolupament del pensament creatiu (s'han d'evitar les preguntes tancades amb respostes de l'estil "sí/no", "verdader/fals" o que es puguin respondre amb una sola dada o paraula); es formulen de forma contextualitzada i tenen sentit amb els continguts d'aprenentatge als quals fan referència; tenen un objectiu concret i són clares i precises; parteixen dels interessos de l'alumnat i són motivadores. Les preguntes han de tenir diferent nivell de complexitat cognitiva perquè tot l'alumnat tingui oportunitat de donar-hi resposta en funció de les seves capacitats i tots se sentin inclosos en la resolució de la demanda d'aprenentatge.

Les bones preguntes ajuden a desenvolupar la reflexió i el pensament crític. Per tant, els docents han de programar activitats de reflexió en què els alumnes planifiquin els seus objectius d'aprenentatge i anticipin els continguts que han d'aprendre.

Per aconseguir aquest objectiu, els docents hauran de plantejar preguntes obertes, productives i d'alt nivell cognitiu a l'inici de la unitat didàctica o del projecte a l'alumnat per ajudar-lo a fer evidents els aprenentatges, els continguts i les habilitats adquirits anteriorment, així com els que cal adquirir per donar resposta a la situació d'aprenentatge. Aquestes preguntes haurien de fer evident el que ja sabem: per què passava això quan...?, com era...?, què vam fer per...?, com ho vam saber...?, quins problemes i quines dificultats vam tenir?, com els vam solucionar?, per anar incorporant els nous aprenentatges: si sabem que..., què creieu que passarà si...? Aquestes preguntes impliquen verificar i contrastar les informacions i plantejar hipòtesis, i permeten aprofundir els temes.

Pel que fa als mètodes i les eines d'aprenentatge, cal que l'alumne s'acostumi a fer una planificació de les actuacions que ha de dur a terme, prevegi el temps i els materials que ha de necessitar, comprovi el ritme d'avanç, reculli els punts foscos o els dubtes, etc. Es tracta d'un procés obert subjecte a canvis i a variacions, que s'hauran d'introduir quan les dades indiquin que l'aprenentatge no avança pel camí previst. La reflexió sobre el propi aprenentatge (metacognició) afavoreix que l'alumne n'assumeixi, progressivament, el control. Aquesta reflexió per part de l'alumnat ha de ser constant i en totes les accions: planificació, execució i revisió de les actuacions, ja que és el que els ha de permetre anar ajustant i escollint en cada moment les estratègies més adients per aconseguir els objectius d'aprenentatge plantejats. Evidentment, en finalitzar les activitats, el docent sempre haurà de deixar l'espai i el temps perquè, ja sigui individualment o en grup, aquestes reflexions es posin en comú i es facin evidents pels estudiants.

A primera ensenyança, aquesta metacognició ha de ser molt guiada pel docent perquè l'alumnat vagi adquirint l'hàbit i les estratègies necessàries per dur-la a terme. Incorporar preguntes de l'estil què he après?, com ho he fet? quins passos hem seguit?, m'ha agradat?, què m'ha costat més?, com ho he fet per superar les

dificultats? farà que els alumnes preguin consciència dels seus processos d'aprenentatge i s'habituin a reflexionar sobre com, quan, amb qui i de quina manera aprenen.

Una de les maneres que l'alumnat sigui conscient del que sap i del que cal aprendre és potenciar l'aprenentatge entre iguals: tutoria entre iguals, exposicions individuals o en grups reduïts, etc., en què l'alumne hagi d'explicar a altres allò que ha après, inclús adoptant el rol de mestre. Quan a un alumne se li planteja el repte d'explicar allò que ha après als altres (sigui de forma individual o grupal), és quan veritablement se'l fa conscient dels aprenentatges fets i de si els ha assolit satisfactòriament o si presenta mancances en algun dels continguts.

Una de les eines més potents per promoure aquesta competència és el dossier d'aprenentatge o portafolis. Aquest dossier permet a l'alumnat valorar el seu avenç, recollir les evidències del propi aprenentatge (bases d'orientacions, continguts, etc.) i recuperar, organitzar i gestionar la informació en aprenentatges posteriors.

Bloc 3. Qui som? I com ens relacionem amb els altres?

Els recursos seleccionats responen a la necessitat de desenvolupar valors de convivència que donin resposta a la multiplicitat d'escenaris relacionals en què es construeix la pròpia identitat personal i col·lectiva, i que cada vegada són més plurals. Per aquesta raó, la selecció conceptual gira entorn d'aspectes com la percepció i la regulació de les emocions, dels sentiments i dels pensaments propis i aliens; la construcció de la pròpia identitat; la gestió del conflicte, i la disposició positiva envers la diversitat i la diferència. Però també entorn del treball dels valors democràtics a l'aula, al centre i a la comunitat; del compromís que hi ha entre allò que entenem per llibertat i la responsabilitat que comporta, i altres aspectes com les reflexions al voltant de les normes de convivència, les formes de democràcia i les formes de participació ciutadana.

Pel que fa als procediments, s'han recollit les habilitats orientades a la valoració i l'expressió emocionals (percepció, regulació i facilitació emocional), però també les habilitats que fan possible una participació activa en la vida cívica, assumint els valors democràtics i coneixent els fonaments de l'estat democràtic i les formes de participació ciutadana, per a l'exercici ciutadà.

Les actituds i els valors d'aquest bloc fan referència al respecte, a la valoració de la igualtat, la diversitat i el gènere, i a la superació de prejudicis i estereotips, però també a actituds de rebuig i denúncia de situacions injustes.

Bloc 3. Quin som? I com ens relacionem amb els altres?

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
Les emocions		
Les emocions bàsiques (por, alegria, tristesa, fàstic, ira)	Les emocions positives i negatives i en quina part del cos les sentim Les emocions que predisposen a l'esforç i l'autoconfiança per aconseguir l'èxit	El context de les emocions negatives Les conductes impulsives i les conductes apropiades per gestionar les emocions negatives (<i>reaccions</i>) La tolerància a la frustració
L'autonomia personal i l'autoestima		
Com soc?	Qui soc? Què m'agrada? Què em molesta?	L'autoconcepte (com m'estimo a mi mateix) La identitat personal i col·lectiva (qui soc ara, quin rol desenvolupo al grup/família/entorn) L'autorealització (qui vull ser en un futur com a persona i com ho aconseguiré) La responsabilitat (adquisició de compromisos)

Treball cooperatiu		
Escolta activa	Escolta activa	Escolta activa
Empatia	Empatia	Empatia
Col·laboració	Assertivitat	Assertivitat
	Col·laboració	Lideratge
		Col·laboració
Conviure en democràcia		
La necessitat de normes en la vida en comú	Respectar els drets i deures dels diferents espais de l'escola	Ajudar els companys a respectar els drets i deures
Les normes en els espais d'aprenentatge	Diversitat i pluralitat	Diversitat i pluralitat
	Les normes per conviure: el que és correcte i incorrecte	Prejudicis i estereotips
	La diferència com a element positiu	Judicis de valor
		La diferència com a element positiu
El conflicte		
Respectar les diferències	Com es pot arribar a acords	Com es pot arribar a acords
	Respectar les diferències	Respectar les diferències
		La mediació
		El perjudici
PROCEDIMENTS		
Gestió de les emocions		
Identificació de les pròpies emocions	Reconeixement i comprensió de les emocions pròpies i les alienes	Establiment de la relació entre l'emoció, la causa que l'ha provocat i la resposta
Aplicació de tècniques de relaxació	Exercitació de tècniques de relaxació	Regulació de les emocions negatives per afavorir la tolerància a la frustració
Dilació de recompenses immediates		Conscienciació de l'impacte de les emocions en els altres
		Desenvolupament de les estratègies per tolerar la frustració
Desenvolupament de l'autonomia personal i l'autoestima		
Ús de tècniques bàsiques d'autoconeixement (jocs, contes, imatges, etc.)	Ús de tècniques d'autoconeixement	Ús de tècniques d'autoconeixement
	Descobrimet de les activitats que ens produeixen benestar	Desenvolupament de la identitat personal, social i digital, evitant els riscos
	Descobrimet dels propis talents	Ús de tècniques d'orientació de les motivacions personals i acadèmiques
		Desenvolupament de la responsabilitat i dels compromisos adquirits
		Qüestionament de les creences internes, què fem dels fracassos i dels èxits
Treball cooperatiu		
Escolta activa dels altres	Escolta activa dels altres	Escolta activa dels altres
Fa preguntes per entendre l'altre i fer-se entendre	Fa preguntes per entendre l'altre i fer-se entendre	Interacciona reformulant informacions

Assertivitat Evita l'ús de paraules malsonants per no ofendre És capaç d'expressar l'opinió	Parafraseja informacions senzilles per verificar la comprensió Assertivitat Emptra un llenguatge respectuós i neutre Fa preguntes i té en compte el llenguatge no verbal propi i de l'altre És capaç d'expressar l'opinió assertivament Conversa de forma assertiva	Assertivitat Regula el comportament verbal considerant l'altre Fa preguntes i té en compte el llenguatge no verbal propi i de l'altre És capaç d'argumentar assertivament una negació Expressa opinions de forma assertiva mitjançant la conversa, la discussió i el debat
Empatia Es posa en el lloc de l'altre per entendre la seva opinió mitjançant la guia del docent (<i>roleplaying</i>)	Empatia Es posa en el lloc de l'altre per entendre la seva opinió	Empatia Es posa en el lloc de l'altre per entendre el seu posicionament i les diferències
Participació Pregunta allò que no entén Expressa què necessita per estar bé amb els companys	Participació Aporta idees per arribar a l'objectiu comú Ofereix solucions per trobar un acord Considera el punt de vista dels altres	Participació i lideratge Participa aportant idees i solucions per arribar a l'objectiu comú Ofereix solucions perquè l'equip sigui més efectiu Considera el punt de vista dels altres
Col·laboració Participació en dinàmiques de col·laboració	Col·laboració Implicació i compromís en projectes individuals i col·lectius Aplicació de dinàmiques de col·laboració Aplicació de tècniques de col·laboració	Col·laboració Implicació i compromís en projectes individuals i col·lectius Aplicació de dinàmiques de col·laboració Aplicació de tècniques de col·laboració
Convivre en democràcia		
Compliment de les normes d'aula (respectar el torn de paraula, seure a la rotllana, etc.) Participació en activitats col·lectives (assemblea, etc.) Participació en activitats d'inclusió per evitar qualsevol tipus de discriminació Distinció amb el guiatge del docent entre el que és correcte i incorrecte en l'entorn social i escolar	Elaboració de normes i compliment de drets i deures a l'àmbit escolar Aplicació de tècniques de participació democràtica (assemblea, etc.) Participació en activitats d'inclusió per evitar qualsevol tipus de discriminació Deliberació a partir d'arguments raonats i raonables sobre situacions, qüestions o problemes ètics Distinció entre el que és correcte i incorrecte en l'entorn social i escolar	Aplicació de tècniques de regulació per al compliment de drets i deures Aplicació de tècniques de participació democràtica (assemblea) Emprendre accions d'inclusió per evitar qualsevol tipus de discriminació Planificació, organització i execució d'iniciatives o accions ciutadanes Deliberació a partir d'arguments raonats i raonables sobre situacions, qüestions o problemes ètics
ACTITUDS I VALORS		
Acceptació de les normes establertes i de les conseqüències d'incomplir-les Valoració de les relacions afectives i	Respecte per l'expressió de les emocions i els sentiments dels altres Acceptació del propi cos	Respecte per l'entorn. Conscienciació de la necessitat de les accions públiques i individuals orientades a garantir el futur del

de confiança amb persones referents (<i>mestres, pares, avis, etc.</i>) Sentiment de pertinença a una comunitat i d'interconnexió amb les altres persones que també hi pertanyen	Reconeixement respectuós i empàtic envers l'altre Valoració de les relacions afectives i de confiança amb el grup Implicació en l'equip Respecte per l'altre tant en l'escolta com en l'expressió Implicació en projectes col·lectius Refús dels prejudicis, el racisme i les discriminacions Voluntat de participar activament en la vida de la comunitat, del centre i de l'aula	medi. Actitud responsable davant l'ús de les xarxes socials. Acceptació de les pròpies emocions i de les alienes Consciència de les pròpies debilitats i fortaleces Responsabilitat en el propi creixement com a persona Consciència per a un comportament saludable, segur i ètic Acceptació de la vulnerabilitat dels éssers humans com un valor positiu Motivació per superar les pròpies debilitats Implicació en la construcció d'un entorn immediat de pau a través del diàleg Mentalitat oberta davant l'alteritat Valoració del diàleg Disposició positiva cap a la diversitat cultural i cap a les visions del món, les creences i pràctiques que són diferents de les pròpies Reconeixement de la dignitat, dels drets i de les llibertats Sentiment de solidaritat cap a altres persones de la comunitat, especialment les més vulnerables Reconeixement de l'existència de múltiples visions d'una realitat i que la pròpia no ha de ser necessàriament la millor Valoració de la dignitat humana i els drets humans Valoració de la diversitat de les persones i de l'entorn natural Valoració de la democràcia, la justícia, l'equitat i la igualtat

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Els efectes de l'acció dels docents en la formació de la pròpia identitat (personal i social) de l'alumne és un procés lent, amb efectes a llarg termini. Tot i això, no es pot ignorar la importància dels docents i de la resta de la comunitat educativa en el procés de desenvolupament personal de l'alumne.

La creació de vincles afectius a l'hora d'establir relacions positives requereix una actitud d'acollida i de voluntat de comunicació que sobrepassi l'aula i impregni tots els espais d'aprenentatge de l'escola. Ensenyem i aprenem a establir relacions positives sempre i en tot moment?

És precisament la naturalesa de les relacions socials, tan diversa i alhora tan imprevisible, el que fa difícil que es puguin programar amb precisió dins d'una seqüència. És necessari que els docents observin, estiguin atents a les interaccions que es produeixen entre els mateixos alumnes o entre el docent i l'alumne o els alumnes, per aprofitar les situacions de la quotidianitat, de la vida diària. Per exemple, fent debats a propòsit de temes que de manera espontània apareixen en el decurs de les activitats educatives o fora de les aules.

També l'ús de situacions controvertides, relacionades per exemple amb les opcions de la jerarquia de valors, les creences i les posicions ideològiques, destaquen per la rellevància que tenen per a l'alumne, però només si aquestes situacions sorgeixen de les seves pròpies inquietuds o dubtes.

L'escola esdevé una microsocietat, un lloc on els alumnes troben experiències i problemes semblants als que trobaran a l'edat adulta. És important que els docents proposin activitats a l'aula orientades a crear una experiència autèntica, en què es treballin, per exemple, els diferents rols, es tractin temàtiques o problemàtiques més concretes relacionades amb ideologies, jerarquies de valors, etc. Totes aquestes propostes haurien de tenir uns trets comuns: l'aprenentatge per l'experiència i l'ús d'estructures d'aprenentatge variades. L'objectiu és assegurar la interacció entre iguals, el debat, la negociació i el consens de posicions.

Si volem que els alumnes aprenguin la participació democràtica, cal prendre els valors democràtics (llibertat, responsabilitat, respecte, igualtat i solidaritat) com els principis que s'han de seguir. En aquest sentit, cal recordar que no podem demanar que l'alumne sigui responsable dels seus actes si realment no ho és, és a dir, si no actua conscientment, voluntàriament i lliurement. És per aquesta raó que no podem buidar de significat la participació, quedant-nos només amb el diàleg i el consens. Cal vetllar per la posada en pràctica dels projectes, les iniciatives i propostes, i només d'aquesta manera l'alumne veurà el sentit de la participació democràtica.

Un altre aspecte que cal prendre en consideració és la necessitat de crear un clima d'entesa i de reconeixement mutu a l'aula, però també potenciar espais de relació informal, moments de lleure en què els alumnes, lluny de les seqüenciacions formals de les classes, potenciïn habilitats personals i emocionals. No s'han de perdre de vista aquestes oportunitats i cal recordar que de vegades una mirada, una paraula o un gest poden propiciar o dificultar aquesta entesa i reconeixement.

També cal assegurar l'autonomia dels alumnes a l'hora de prendre decisions sobre el seu propi procés d'aprenentatge; es fa necessari cercar la implicació autònoma en el descobriment i en la negociació dels propis itineraris d'aprenentatge personal. Aquesta també és una manera d'exercir la democràcia a l'escola.

Bloc 4. Com comuniquem?

El bloc ofereix els recursos necessaris per dur a terme una comunicació efectiva i assertiva en qualsevol tipus de situació i context comunicatiu. Alhora, també ofereix les eines i els mecanismes necessaris perquè l'alumne pugui detectar possibles derives en el si de la comunicació i, posteriorment, ser capaç de reajustar i adequar la seva intervenció.

Així, hi podem trobar recursos que fan referència als diferents tipus de llenguatges, suports i formats que cal emprar i adequar en el tractament i la transmissió de la informació, les finalitats i intencions presents en qualsevol acte comunicatiu o les estratègies comunicatives i els recursos discursius imprescindibles per poder comprendre o emetre qualsevol tipus de comunicació.

En aquest sentit, el bloc s'estructura tenint en compte les tres accions que es desprenen del fet de comunicar i que el fet de comunicar implica: recepció, expressió i interacció. Alhora, també es retroben recursos procedimentals propis de la planificació, ja que es considera que aquest és un punt bàsic en el procés comunicatiu que, tot i no ser finalista, demana d'ésser treballat. S'hi afegeixen, també, procediments referents a la producció, com a pas previ i necessari per a l'expressió d'idees, emocions i informacions.

Finalment, si entenem que la bona comunicació és aquella que té en compte l'altre, també es retroben en aquest bloc recursos relacionats amb l'assertivitat, l'empatia, l'escolta activa, el respecte envers les opinions dels altres, i l'actitud crítica i reflexiva davant les informacions rebudes, entre d'altres.

Bloc 4. Com comuniquem?

1r CICLE	2n CICLE	3r CICLE
FETS I CONCEPTES		
	Els elements de l'esquema comunicatiu	
	Emissor Receptor	Canal Codi Intenció comunicativa
	Els agents (emissor-receptor), presencials a temps real	Els agents (emissor, receptor, destinatari), presencials o virtuals, a temps real o en diferit
	Les convencions dels diferents tipus de llenguatges (oral, escrit, audiovisual, numèric, musical, visual, no verbal, etc.)	
	Els canals: digital i analògic	
	La multimodalitat: els modes i les seves característiques	La multimodalitat
	Escrit Imatge fixa Imatge en moviment Àudio	La combinació significativa dels diferents modes per a una comunicació eficaç
	Els gèneres discursius	

	Instructiu Descriptiu	Expositiu Narratiu Argumentatiu
	Textos digitals i audiovisuals	Els elements específics bàsics dels textos digitals i audiovisuals
	Tipus Usos freqüents	Característiques Finalitats
	Les eines analògiques	Les eines digitals i analògiques
	Consulta Producció Revisió de textos	Consulta Producció Revisió de textos
PROCEDIMENTS		
	En relació amb l'àmbit de la recepció	
	Comprensió de produccions multimodals relacionades amb la vida quotidiana i el context proper (documents multimodals que apareixen als mitjans de comunicació: notícies, anuncis, etc.) Extreure informació de produccions multimodals relacionades amb la vida quotidiana Reflexió guiada de produccions multimodals relacionades amb la vida quotidiana	Comprensió de produccions multimodals relacionades amb la vida quotidiana i el context proper (documents multimodals que apareixen als mitjans de comunicació: notícies, documentals, anuncis, pel·lícules, etc.) Extreure informació de produccions multimodals relacionades amb la vida quotidiana i el context proper per compartir-la Reflexió de produccions multimodals relacionades amb la vida quotidiana i el context proper
	En relació amb l'àmbit de l'expressió i la interacció	
	Exposició d'idees sobre què comunicar i com comunicar idees, emocions, informacions o missatges Utilització del registre adequat al tipus d'interacció i al context (interlocutors i situació comunicativa) Estratègies en la situació comunicativa (segons els parlants, els contextos, el grau de formalitat, etc.) Intencionalitat (parlar per convèncer, parlar per explicar, etc.) Donar l'opinió Elecció del tipus de canal, codi, format i dimensió Planificació de la comunicació que s'ha de presentar Combinació de diversos llenguatges (emprar més d'un llenguatge en les produccions) Utilització de fórmules de cortesia i	Exposició d'idees sobre què comunicar i com comunicar idees, emocions, informacions o missatges Utilització del registre adequat al tipus d'interacció i al context (interlocutors i situació comunicativa) Estratègies en la situació comunicativa (segons els parlants, els contextos, el grau de formalitat, etc.) Intencionalitat (parlar per convèncer, parlar per explicar, etc.) Rebate les diferències d'opinió Elecció del tipus de canal, codi, format i dimensió Planificació de la comunicació que s'ha de presentar Combinació de diversos llenguatges (composicions visuals, sonores o audiovisuals simples que siguin representatives d'idees i experiències)

	respecte Ús de llenguatge de contingut personal Combinació d'eines de comunicació no verbal: la postura corporal, els gestos, l'expressió facial, la mirada, la distància Ús d'eines de comunicació digital: correu electrònic, cerques en web	Utilització de fórmules de cortesia i respecte Ús de llenguatge de contingut creatiu i personal Combinació d'eines de comunicació no verbal: la postura corporal, els gestos, l'expressió facial, la mirada, la distància Ús d'eines de comunicació digital: correu electrònic, missatgeria instantània, xarxes socials i diversos entorns virtuals
ACTITUDS I VALORS		
	Sensibilitat, respecte i empatia davant de qualsevol tipus de producció creativa Valoració i respecte pels torns de paraula i les intervencions Curiositat i interès per experimentar comunicativament, amb recursos, llenguatges i suports variats Actitud creativa i d'anàlisi en l'ús dels diversos llenguatges Tenir cura en l'ús dels llenguatges perquè siguin integradors i respectuosos amb els altres Interès per solucionar problemes de comunicació i comprensió Mostra progressiva d'autonomia en les diferents fases de la comunicació Compromís a l'hora de preparar i presentar una comunicació en grup Revisió de la producció prèvia a la comunicació utilitzant materials diversos (enciclopèdies, diccionaris, etc.) Valoració raonada individual o col·lectiva posterior a una comunicació Valoració de les aportacions individuals dins del grup	Sensibilitat, respecte i empatia davant de qualsevol tipus de producció creativa Valoració i respecte pels torns de paraula i les intervencions Curiositat i interès per experimentar comunicativament, amb recursos, llenguatges i suports variats Actitud creativa i d'anàlisi en l'ús dels diversos llenguatges Tenir cura en l'ús dels llenguatges perquè siguin integradors i respectuosos amb els altres Interès per solucionar problemes de comunicació i comprensió Mostra progressiva d'autonomia en les diferents fases de la comunicació Compromís a l'hora de preparar i presentar una comunicació en grup Revisió de la producció prèvia a la comunicació utilitzant materials diversos (enciclopèdies, diccionaris, etc.) Valoració raonada individual o col·lectiva posterior a una comunicació Valoració de les aportacions individuals dins del grup

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Els diferents recursos que es proposen en aquest bloc han de ser mobilitzats en les diferents situacions comunicatives: interpretació, expressió o interacció.

Pel que fa als recursos relacionats amb els diferents llenguatges, suports i formats, cal que els alumnes vegin la riquesa d'emprar les múltiples combinacions entre ells. Tot i així, és important que els utilitzin amb mesura i de manera proporcionada, tenint sempre present el context, la finalitat i la intenció comunicativa. Per altra banda, cal que tant professors com alumnes adoptin una actitud creativa, surtin de la zona de confort i mostrin una actitud oberta amb les diferents maneres de comunicar.

D'altra banda, també cal que els alumnes prenguin consciència del valor que comporta l'ús dels elements discursius a l'hora de comunicar-se, sobretot en l'expressió i la interacció. Es pot fer un bon ús dels

49 | Programa de competències transversals

llenguatges, suports i formats, però si els gestos o la posició corporal no acompanyen, o bé si el vocabulari emprat no és adequat, entre altres elements, la comunicació no serà del tot efectiva. Per tant, cal buscar l'equilibri entre tots aquests recursos. A més, el coneixement, l'exercitació (assajos) i, en conseqüència, el domini d'aquests elements discursius farà que, davant d'imprevistos en la interacció, l'alumne se senti més segur.

És en la interacció, sobretot, en què caldrà tenir cura dels recursos centrats en les actituds empàtiques, respectant les opinions dels altres i els diferents punts vista, però també tenint cura dels principis de conversa, essencials per dur a terme una comunicació ordenada, entenedora i eficaç.

En definitiva, la comunicació serà efectiva si l'alumne pren consciència del seu rol actiu en tot acte comunicatiu, posant en pràctica els diferents recursos de forma reflexiva i constant per millorar la seva cultura comunicativa.

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Críteris d'avaluació

CA1. Proactivitat

CA2. Creativitat

CA3. Sentit crític

Expectatives de final de 1r cicle

Al final de primer cicle de la primera ensenyança l'alumnat emprèn accions per millorar l'entorn proper quan descriu de manera proactiva una situació del seu entorn proper que se li planteja, en termes de problema, necessitat o oportunitat de millora.

Assenyalat de manera proactiva els efectes més evidents de la situació, el problema o la necessitat a partir de l'observació/experimentació i de les preguntes que li formula el docent.

Identifica proactivament si l'oportunitat, la necessitat o el problema afecta l'entorn social o natural.

L'alumnat, al final de primer cicle de la primera ensenyança, emprèn accions per millorar l'entorn amb creativitat quan genera idees amb fluïdesa i flexibilitat en relació amb la problemàtica, a partir de preguntes o jocs o amb el suport d'algunes tècniques creatives elementals (pluja d'idees, analogies...) que proposa el docent.

Experimenta els elements de l'entorn proper de manera creativa i escull les propostes o solucions originals i innovadores que més li agraden.

Describeix amb sentit crític com canviarà l'entorn positivament quan s'apliqui l'acció, solució o idea plantejada (mitjançant formats senzills com representacions gràfiques, verbalització, representació...).

Expectatives de final de 2n cicle

Al final de segon cicle de la primera ensenyança l'alumnat, a partir d'una situació donada de l'entorn proper, selecciona de manera proactiva les oportunitats, els problemes o les necessitats per emprendre accions de millora.

L'alumnat indaga proactivament sobre la naturalesa, l'àmbit i els aspectes determinants de les oportunitats, els problemes o les necessitats de l'entorn, quan discrimina les seves característiques, causes i conseqüències.

L'alumnat genera idees, solucions o propostes de manera creativa amb fluïdesa i flexibilitat (en equip) en relació amb l'oportunitat, la necessitat o el problema segons el guiatge del docent i tècniques senzilles de pensament creatiu (mapa mental, tècnica Ideart...).

Reconeix de manera creativa els punts forts i els punts febles de cada solució o idea proposada, i tria una solució creativa tenint en compte la seva originalitat.

Al final de segon cicle de la primera ensenyança l'alumnat descriu de manera crítica els recursos necessaris (amb tècniques senzilles, gràfiques, mapes mentals...) per dur a terme la idea o acció de millora proposada.

L'alumnat identifica de manera crítica els possibles efectes positius de millora de l'entorn de l'acció proposada amb l'ajuda d'una pauta facilitada pel docent.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final de tercer cicle de la primera ensenyança, l'alumnat emprèn accions per millorar l'entorn quan descriu amb proactivitat la situació o el context observat i donat, en termes d'oportunitats, problema o necessitat.

L'alumnat identifica amb proactivitat les característiques, causes i conseqüències de l'oportunitat, la necessitat o el problema de l'entorn a partir d'una pauta facilitada.

L'alumnat emprèn accions per millorar l'entorn amb creativitat quan genera amb fluïdesa i flexibilitat accions de millora en relació amb la problemàtica, la necessitat o l'oportunitat, i aplica o transfereix idees o solucions de diferents àmbits.

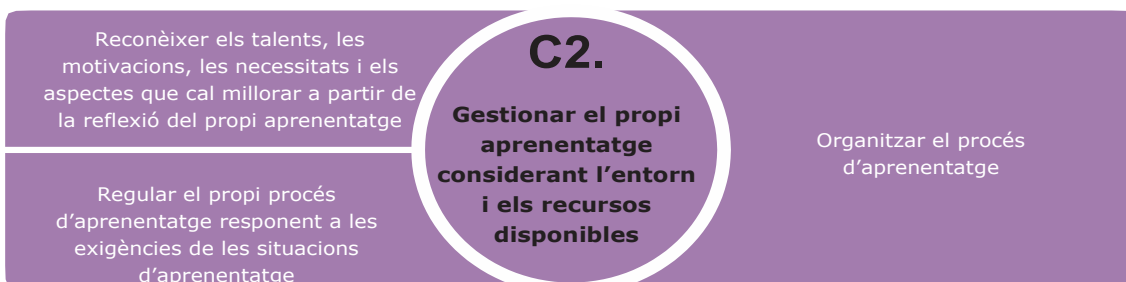
Describeix de manera creativa els punts forts i els punts febles de cada solució o idea proposada, i tria una solució creativa tenint en compte la seva originalitat.

Valora de manera creativa les solucions o idees de millora de l'entorn per la seva originalitat i atreviment.

L'alumnat identifica amb sentit crític quins recursos (econòmics, humans i materials...) seran necessaris per dur a terme l'acció proposada i identifica les possibles conseqüències positives, així com les negatives, per descartar solucions tenint en compte els valors ètics i democràtics.

A l'últim, compara amb sentit crític l'entorn actual amb el que ell s'imagina quan s'apliquin les seves propostes, i valora èticament si la proposta busca el bé comú i millorarà el problema detectat.

Quadre de síntesi de la C2

Criteris d'avaluació

CA1. Sentit crític

CA2. Adequació

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de la primera ensenyança, l'alumnat gestiona el seu propi aprenentatge amb sentit crític quan identifica amb una pauta les àrees o els espais d'aprenentatge pels quals creu que té facilitat, indica quan l'entorn físic li és favorable per aprendre (en equip, en silenci, amb autonomia...) i explica raonadament quin espai d'aprenentatge li agrada més.

L'alumnat respon raonant amb sentit crític a preguntes senzilles a partir d'informació senzilla i breu que se li ha facilitat, per generar coneixements nous.

Al final del primer cicle de la primera ensenyança, l'alumnat tria de manera adequada les produccions que li agraden més de totes les que ha fet per posar-les a l'àlbum/portafolis.

Valora les produccions o actuacions dels companys de manera adequada responant a les preguntes que li fa el docent.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de la primera ensenyança, quan l'alumne gestiona el seu propi aprenentatge, identifica els èxits i les dificultats d'aprenentatge i els relaciona amb sentit crític amb les possibles causes. A més a més, identifica quins recursos o estratègies fa servir quan obté els millors resultats.

L'alumne identifica amb sentit crític quins elements de l'entorn el distreuen (companys xerrant, haver de fer moltes coses al mateix temps...), així com les ajudes de l'entorn (familiar, docent, companys...) que l'influencien en els resultats. Identifica les accions necessàries i l'esforç personal per al progrés escolar malgrat les dificultats.

Identifica amb sentit crític i explica què li costa més i què li costa menys de les diferents àrees i es proposa algunes mesures per aconseguir millorar tenint en compte allò que vol aprendre o la demanda d'aprenentatge que se li proposa.

L'alumnat utilitza amb sentit crític la informació que se li facilita a través del resum o altres tècniques d'aprenentatge senzilles.

Al final del segon cicle de la primera ensenyança, empra adequadament diferents eines personals bàsiques per a l'organització del procés d'aprenentatge.

L'alumnat aplica adequadament la tècnica d'aprenentatge (dossier, àlbum, portafolis...) seguint les indicacions donades, i tria els recursos que necessita en funció de l'objectiu d'aprenentatge.

L'alumne també identifica de manera adequada maneres de resoldre les dificultats d'aprenentatge, i és capaç de relacionar-les amb altres activitats fetes que han proporcionat bons resultats amb anterioritat.

Elabora nous coneixements de manera adequada mitjançant l'establiment de relacions senzilles entre llengües, amb activitats que faciliten l'exploració..., i explica de manera adequada el que ha après associant el seu aprenentatge al context, a les fonts que ha fet servir i a la manera en què ho ha après.

Finalment, coopera i interacciona de manera adequada amb el grup en la valoració de produccions o actuacions dels companys a partir d'una pauta facilitada de manera objectiva en situacions específiques d'ensenyament-aprenentatge.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de la primera ensenyança, quan l'alumne gestiona el seu propi aprenentatge, reconeix les pròpies capacitats i dificultats d'aprenentatge amb sentit crític i respon les preguntes de reflexió que se li faciliten sobre el seu aprenentatge sense infravalorar-se ni sobrevalorar-se.

L'alumne identifica de manera crítica els elements d'aprenentatge que pot millorar en relació amb els resultats, així com els elements de l'entorn que el distreuen, i busca recursos per corregir-los. A més a més, reflexiona críticament i descriu les dificultats amb les quals s'ha trobat en l'aprenentatge, detallant si les dificultats són per manca d'atenció o dedicació o per dificultats de comprensió.

L'alumnat identifica amb sentit crític la informació que li cal per resoldre els seus dubtes, i fa servir fonts fiables que se li han facilitat. És capaç d'inferir amb sentit crític coneixements d'una àrea d'aprenentatge o situació a altres àrees d'aprenentatge o situacions de diferents característiques, i és capaç de relacionar-les.

L'alumnat, al final del tercer cicle de la primera ensenyança, empra adequadament diferents tècniques, estratègies o instruments personals per revisar la gestió i l'organització del temps d'estudi (agenda, calendari).

Reconeix la seva capacitat d'atenció i concentració en les diferents tasques i en diferents contextos, i evita distraccions de manera adequada.

L'alumne recull i organitza adequadament les diferents informacions segons una metodologia proposada (llibreta, dossier...).

Identifica de manera adequada els estils d'aprenentatge que li són més favorables i els elements disruptius i els punts febles per al seu aprenentatge, i cerca maneres de solucionar-los amb ajuda del docent.

A més, l'alumne és capaç d'establir vincles entre els nous coneixements i els coneixements previs de manera adequada, identificant similituds o diferències entre àrees (recursos, mètodes similars...).

Finalment, coopera i interacciona de manera adequada amb el grup o el mestre en la resolució de situacions específiques d'ensenyament-aprenentatge i remedia els punts febles que li ha fixat el docent.

Quadre de síntesi de la C3

Criteris d'avaluació

CA1. Proactivitat

CA2. Adequació

Expectatives de final de 1r cicle

Al final del primer cicle de primera ensenyança estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb proactivitat quan identifica les emocions de manera senzilla (amb imatges, expressions, comunicació no verbal...).

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa proactivament quan participa preguntant alguna cosa que no entén, expressa què necessita per estar bé amb els companys o descriu els avantatges de treballar amb els altres.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics, democràtics i els drets humans de manera proactiva quan respecta les normes dels diferents espais d'aprenentatge.

Expressa de manera proactiva les seves opinions i sentiments sobre els valors ètics i els drets humans (a través de produccions gràfiques o plàstiques, representacions...).

Quan es presenta un conflicte, reconeix de manera proactiva el que ell mateix i cada membre del grup poden oferir per resoldre'l.

Al final del primer cicle de primera ensenyança estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb adequació quan descriu o dibuixa com se sent, en contexts en què el dominen les emocions (per exemple, quan està nerviós, quan està en calma), identifica el nom de diferents emocions i descriu de manera senzilla com es manifesten en el cos o en la seva conducta. A més a més, anomena el que el diferencia i l'uneix als altres de manera adequada.

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa adequadament quan es mostra receptiu a les aportacions dels companys, reconeix la importància d'ajudar-se els uns als altres, reconeix l'efecte del seu comportament en els altres i comparteix la seva opinió.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera adequada quan mostra interès en les aportacions dels companys i del docent i descriu el que sent quan hi ha una situació de desacord, així com els possibles sentiments d'uns altres. Quan es presenta un conflicte escolta les opinions dels seus companys.

Expectatives de final de 2n cicle

Al final del segon cicle de primera ensenyança l'alumnat estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb proactivitat quan descriu les emocions positives i negatives i les reaccions físiques associades en ell mateix i els altres.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans quan reconeix de manera proactiva els drets de la infància, la dignitat i la igualtat de les persones. Així mateix, participa proactivament en interaccions de grup (assemblees, debats...), i contribueix a fixar les normes dins del grup i a respectar-les.

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa proactivament quan demostra interès en les opinions o expressions dels altres, parafraseja i repregunta per entendre opinions diferents de la seva (empatia), expressa la seva opinió tant si està d'acord com en desacord amb els altres i empra un llenguatge positiu (assertivitat), i proporciona idees útils quan participa en el grup i en la discussió a classe, contribuint amb aportacions per aconseguir la meta comuna.

L'alumne resol conflictes a partir del diàleg amb proactivitat quan expressa i reconeix la seva part de responsabilitat dins del conflicte i procura restaurar el perjudici causat.

Al final del segon cicle de primera ensenyança, l'alumnat estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb adequació, quan es descriu a si mateix identificant les seves pròpies característiques, destacant els seus aspectes positius, accepta els errors quan els comet, i descriu com reaccionen els seus companys quan ell s'enfada o té por o li fa fàstic alguna cosa.

A més a més, utilitza de manera adequada, amb suport guiat, tècniques per al control d'impulsos provocats per emocions negatives.

Expressa de manera adequada la seva percepció respecte als seus èxits i dificultats, i identifica els seus propis gustos i possibilitats per dur a terme determinades tasques.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera adequada quan dialoga amb la resta de l'equip i proposa acords per a la convivència.

L'alumne resol conflictes amb adequació quan descriu el que sent quan hi ha una situació de desacord i identifica les emocions dels altres en situacions de conflicte.

Expectatives de final de 3r cicle

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb proactivitat quan reconeix el context en què afloren emocions negatives i les conductes apropiades per gestionar-les, i expressa com se sent.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera proactiva quan identifica en situacions donades si es consideren determinats valors ètics o els drets humans. Així mateix, quan participa en debats grupals, respecta les opinions no compartides, deixa de banda els prejudicis i defensa respectuosament i assertivament la dignitat i la igualtat de les persones.

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa proactivament quan participa assumint els diferents rols i les diferents funcions dins del grup, fent aportacions respectuoses i assertives per arribar a acords, utilitzant eines com l'escolta activa o l'empatia. A més a més, fa suggeriments perquè l'equip sigui més efectiu o ofereix solucions als problemes del treball grupal.

L'alumne resol conflictes a partir del diàleg quan assumeix proactivament la seva responsabilitat en situacions en les quals ha manifestat una conducta d'ofensa a un altre, i restableix el perjudici causat.

Al final del tercer cicle de primera ensenyança, estableix relacions positives amb un mateix i amb els altres en l'entorn personal i escolar amb adequació quan identifica quines emocions sent a cada moment, les anomena i explica el comportament relacionat. Així mateix, descriu les conseqüències negatives que poden tenir els seus comportaments envers els altres.

L'alumne desenvolupa autoconeixement i confiança en si mateix de manera adequada identificant característiques respecte a la seva identitat (personal, social, digital...), a les seves capacitats i dificultats personals, els gustos i desitjos propis. Així mateix, fa valoracions causals adequades dels seus assoliments i constructives dels seus errors, així com dels col·lectius.

L'alumne conviu en coherència amb els valors ètics i democràtics i els drets humans de manera adequada quan expressa la pròpia opinió amb respecte, tant si està d'acord com en desacord amb els altres, respectant les diferents opinions i evitant generar conflicte.

L'alumnat treballa en equip de manera cooperativa adequadament quan, tenint en compte les recomanacions o pautes recomanades pel docent, demostra escolta activa (fa preguntes, mira amb atenció), demostra empatia (expressa interès genuí per l'altre), es comunica de manera assertiva (és capaç de dir *no* en situacions) i aconsegueix arribar a acords.

L'alumne resol conflictes a partir del diàleg amb adequació quan empra estratègies senzilles per a la prevenció i la solució pacífica de conflictes de mediació o conciliació.

Quadre de síntesi de la C4

Críteris d'avaluació

CA1. Sentit crític

CA2. Adequació

CA3. Coherència

Expectatives de final de 1r cicle

L'alumnat, al final del primer cicle de primera ensenyança, combina de manera adequada els llenguatges segons les recomanacions del docent, i té en compte de manera adequada la intenció comunicativa i el tipus de missatge amb l'ajut d'una pauta o esquema de la seva acció comunicativa.

L'alumne emprà adequadament, de manera guiada i seguint les recomanacions del docent, els canals, codis i suports, així com la prosòdia (ritme i entonació).

Expressa amb coherència, de forma clara, el seu missatge i, de forma endreçada, les seves idees.

L'alumnat, al final del primer cicle de primera ensenyança, extreu amb sentit crític informacions senzilles que el docent li planteja mitjançant preguntes obertes.

Aplica amb sentit crític les tecnologies de la informació i de la comunicació que el docent li recomana.

A l'últim, l'alumne autoavalua els resultats de la seva comunicació críticament en termes subjectius i en funció dels seus objectius.

Expectatives de final de 2n cicle

L'alumnat, al final del segon cicle de primera ensenyança, combina de manera adequada els llenguatges segons les recomanacions del docent, i té en compte de manera adequada la intenció comunicativa i el tipus de missatge amb l'ajut d'una pauta o esquema de la seva acció comunicativa.

L'alumne empra adequadament, de manera guiada i seguint les recomanacions del docent, els canals, codis i suports, així com la prosòdia i les eines de comunicació no verbal bàsiques.

Expressa amb coherència, de forma clara, el seu missatge i, de forma endreçada, les seves idees i segueix amb coherència les instruccions que li dona el docent en relació amb la combinació dels diferents llenguatges (imatges, texts, gràfics...).

L'alumne extreu amb sentit crític, de fonts fiables facilitades, les informacions que vol transmetre i les integra en el seu discurs (respectant valors ètics i democràtics i els principis de sostenibilitat). Escull les tecnologies de la informació i de la comunicació d'entre les treballades a l'aula amb sentit crític.

A l'últim, l'alumne autoavalua els resultats de la seva comunicació críticament en termes subjectius i objectius a partir de la pauta facilitada pel docent.

Expectatives de final de 3r cicle

L'alumnat, al final del tercer cicle de primera ensenyança, usa els llenguatges de manera adequada tenint en compte l'interlocutor (destinatari/receptor), la intenció comunicativa i el tipus de missatge que vol transmetre.

L'alumne empra adequadament, de manera guiada, els canals, codis i suports treballats a l'aula, així com la prosòdia i les eines de comunicació no verbal.

L'alumne, al final del tercer cicle de primera ensenyança, expressa amb coherència, de forma clara, el seu missatge i, de forma endreçada, les seves idees.

Demuestra coherència entre els diferents llenguatges que empra (imatges, texts, gràfics...).

L'alumne, al final del tercer cicle de primera ensenyança, tria de manera crítica (respectant valors democràtics i opinions diverses) les informacions que vol transmetre i les integra en el seu discurs.

L'alumne escull amb sentit crític les tecnologies de la informació i de la comunicació d'entre les treballades a l'aula.

A l'últim, l'alumne autoavalua els resultats de la seva comunicació **críticament** en termes objectius i té en compte les valoracions dels companys.